ΙΩΑΝΝΗ ΓΕΩΡΓ. ΑΛΕΞΙΟΥ

ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΡΟΜΑΝΙ ΓΛΩΣΣΑΣ

(ΕΛΛΗΝΟΡΟΜΑΝΟ)

Με συνώνυμα και αντίθετα των λέξεων, με φράσεις, γνωμικά, ιδιωματισμούς, θυμοσοφίες και αποσπάσματα από το ποιητικό έργο του συγγραφέα για την κατανόηση και την ορθή χρήση των λέξεων.

Επιμέλεια και Μορφοποίηση Λεξικού: Πάντος Πέτρος, Συμεωνίδου Συμέλα
Ηλεκτρονική Επιμέλεια: Σταμάτης Ιωάννης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο λεξικό αυτό έχουν συγκεντρωθεί περίπου **12.000** λέξεις της ελληνικής, οι οποίες μεταφράζονται στη Ρομανί γλώσσα. Η διάλεκτος που καταγράφεται εδώ είναι αυτή που μιλιέται από τους Ρομά που ζουν στην Κομοτηνή και ειδικότερα στο συνοικισμό τέρμα οδού Αδριανουπόλεως. Οι περισσότεροι από τους κατοίκους του συνοικισμού αυτού ανήκουν στην ομάδα των Ποριζαρτζία (= Κοσκινάδες) και οι υπόλοιποι στην ομάδα των Καλπαζάϊα. Οι πρόγονοι των Ποριζαρτζία ήταν ντόπιοι, ενώ των Καλπαζάϊα ήταν πρόσφυγες από την Κωνσταντινούπολη που ήρθαν το 1922 με την ανταλλαγή των πληθυσμών και έμειναν στο συνοικισμό όλοι μαζί μέχρι το έτος 1955 περίπου. Μετά άρχισαν να φεύγουν λίγοι λίγοι για διάφορους λόγους σε άλλους οικισμούς της Θράκης και της Μακεδονίας, όπου υπήρχαν Καλπαζάια. Τώρα στο συνοικισμό κατοικούν μόνο δέκα οικογένειες Καλπαζάια σε σύνολο των 300 οικογενειών του συνοικισμού. Απ' ότι γνωρίζω Καλπαζάια υπάρχουν στον Άρατο Ροδόπης, στο Χειμώνιο Έβρου, στο Εύλαλο και Κιμμέρια Ξάνθης, στη Δράμα, στο Δενδροπόταμο Θεσ/νίκης κ.α.

Από τους γονείς μου ο πατέρας μου ανήκει στην ομάδα των Κοσκινάδων και η μητέρα μου στην ομάδα των Καλπαζάια. Η γλώσσα κάθε μιας ομάδας, αποτελούσε ιδιαίτερη διάλεκτο, αλλά με μερικές διαφορές, όπως : α) στο α΄ ενικό πρόσωπο του Αορίστου της Οριστικής των ρημάτων, πχ. <u>κερντόμ</u> = έκανα (Κοσκινάδες) – <u>κερντέμ</u> (Καλπαζάια), <u>λιόμ</u> = πήρα (Κοσκινάδες)- <u>λιέμ</u> (Καλπαζάια). Γι' αυτό και στο λεξικό στις φράσεις που περιέχουν το α΄ πρόσωπο του Αορίστου χρησιμοποιώ άλλοτε την κατάληξη **–ομ**, άλλοτε την κατάληξη **–εμ.** β) στο α΄ πρόσωπο του ρήματος **είμαι** : <u>σομ</u> (Κοσκινάδες) – <u>σεμ</u> (Καλπαζάια).

Επίσης υπάρχουν και κάποιες άλλες φθογγολογικές διαφορές στο θέμα μερικών λέξεων, πχ. <u>πασστιάβ</u> (Κοσκινάδες) – <u>πασσλιάβ</u> (Καλπαζάια). Οι διάλεκτοι αυτές σε άλλους τόπους και χώρες εξακολουθούν να διακρίνονται μεταξύ τους , όταν οι ομάδες των Ρομά ζουν χωριστά. Όπου όμως ζουν μαζί οι διάλεκτοι αυτές τείνουν να ενοποιηθούν.

Ταυτόχρονα όμως καταγράφονται λέξεις που χρησιμοποιούνται και από άλλες ομάδες τσιγγάνων που ζουν στη Θράκη και που λίγο πολύ αντιπροσωπεύουν τις διαλέκτους που μιλούν οι τσιγγάνοι σε όλη την Ελλάδα.

Επίσης καταγράφονται και λέξεις απαρχαιωμένες που τις χρησιμοποιούν και τις κατανοούν οι μεγαλύτεροι, χωρίς όμως οι νέοι να είναι εντελώς αποξενωμένοι από αυτές.

Παρά τις διαλεκτικές διαφορές, οι ομιλητές της Ρομανί στην Ελλάδα κατανοούν σε μεγάλο βαθμό ο ένας τη γλώσσα του άλλου. Συχνά η διαφορά περιορίζεται στη φωνολογική εξέλιξη της λέξης (για παράδειγμα τα ρήματα σε άλλες περιοχές τελειώνουν σε **–άβ** και αλλού σε **–άβα**, άλλες ομάδες λένε το θέλω **μανγκάβ** και άλλες **μανγκάβα** κ.λ.π.). Εδώ καταγράφτηκε η προφορά μιας συγκεκριμένης ομάδας, με την ελπίδα σε κάποιο άλλο πόνημα να συγκεντρωθούν συστηματικά όλες οι παραλλαγές της γλώσσας των Ελλήνων Ρομά. Μια λέξη Ρομανί συχνά αντιστοιχεί σε δύο και τρεις έννοιες της Ελληνικής (για παράδειγμα α) η λέξη **νταβ** σημαίνει : δίνω, μπαίνω (βλ. φράσεις στα αντίστοιχα λήμματα του λεξικού), η λέξη **τσχοράβ** σημαίνει : χύνω, ρημάζω μετβ., εξαντλώ (βλ. φράσεις στα αντίστοιχα λήμματα).

(Προσοχή ! άλλο το τσχοράβ και άλλο το τσοράβ = κλέβω**)**.

Στο λεξικό αυτό έγινε προσπάθεια να καταγραφούν όλες οι αντιστοιχίες και να δοθούν κάποια παραδείγματα χρήσης της Ρομανί λέξης αφού είναι το περιβάλλον της που συχνά καθορίζει την ειδική της σημασία.

Η καταγραφή αυτή, αν και κυρίως απεικονίζει τη γλώσσα που μιλιέται σήμερα, συχνά ανατρέχει στο παρελθόν αυτής της γλώσσας. Αυτό ήταν απαραίτητο, γιατί πολλές φορές οι Ρομά χρησιμοποιούν δάνεια (οι χριστιανοί από την Ελληνική και οι μουσουλμάνοι από την Τουρκική γλώσσα), ακόμα και για λέξεις που υπάρχουν στη Ρομανί. Κι αυτό είναι φυσικό, αφού συχνά οι Ρομά χρησιμοποιούν τη Ρομανί ως δεύτερη γλώσσα κι αφού δεν ζουν απομονωμένοι από τις άλλες ομάδες. Μερικοί μάλιστα αποφεύγουν να χρησιμοποιούν τη Ρομανί γλώσσα, γιατί (δικαιολογημένα) φοβούνται μήπως στιγματιστούν από τους υπόλοιπους.

Άλλοι πάλι Ρομά χρησιμοποιούν λέξεις της Ρομανί, χωρίς να ξέρουν τη σημασία τους στα ελληνικά. Κινούνται σε δύο γλωσσικούς "κόσμους" χωρίς να μπορούν να τους συσχετίσουν.

Το λεξικό αυτό επιδιώκει, λοιπόν:

α) να αντιστοιχίσει με συστηματικό τρόπο τα δύο γλωσσικά συστήματα που χρησιμοποιούν παράλληλα οι Έλληνες Ρομά.

β) να συμβάλει στη διατήρηση του πλούτου της Ρομανί, καταγράφοντας το παρελθόν της.

γ) να καταστήσει τις λέξεις εργαλεία έκφρασης και γλωσσικής επικοινωνίας με τις πολλές και ποικίλες φράσεις που περιέχει, μέσα στις οποίες οι λέξεις πλέκονται και ζωντανεύουν το λόγο.

Πολλοί νομίζουν ότι οι Ρομά δεν έχουν γλώσσα, ότι χρησιμοποιούν τυχαία αποσπάσματα από τη μια και την άλλη γλώσσα και ότι η γλώσσα τους δεν είναι παρά η παραφθαρμένη μορφή άλλων γλωσσών. Ακόμα και οι ίδιοι οι Ρομά νομίζουν πολλές φορές ότι η γλώσσα τους περιορίζεται σε λίγες χρηστικές εκφράσεις. Στην πραγματικότητα η Ρομανί γλώσσα είναι πλατιά και πλούσια, αρκεί κανείς να αναζητήσει τον πλούτο της, να την "ανακαλύψει". Όπως συμβαίνει σε όλες τις γλώσσες, το να είναι κανείς ομιλητής μιας γλώσσας δε σημαίνει αυτόματα ότι την κατανοεί και τη χρησιμοποιεί σε όλο της το εύρος. Υπάρχουν ακόμα μορφωμένοι Ρομά που χρησιμοποιούν μια περιορισμένη μορφή της Ρομανί, αφού δε χρησιμοποιούν τη γλώσσα αυτή σε μια ποικιλία κοινωνικών εκδηλώσεων. Ούτε μπορεί να γίνει η καταγραφή αποκλειστικά από μη-Τσιγγάνους, όσο καλές πληροφορίες και να έχουν αυτοί, γιατί η γλώσσα δεν είναι απλώς ένας κατάλογος λέξεων. Είναι ένας τρόπος να ζεις και να σκέφτεσαι, ένα σύστημα που το κατανοείς απόλυτα μόνο, όταν έχεις μεγαλώσει μέσα σε αυτό. Ο ισχυρισμός μου αυτός αποδεικνύεται από τα ερμηνευτικά και ετυμολογικά λάθη που έχω εντοπίσει σε λεξικά που έχουν κυκλοφορήσει, στα οποία δίνω τις σωστές απαντήσεις στο παράρτημα του λεξικού.

Μόνο αν κάποιος μη Τσιγγάνος είναι ομιλητής της γλώσσας και έχει ζήσει μέσα στην τσιγγάνικη κοινωνία, όχι για λίγο αλλά για πολλά χρόνια, και έχει

ζυμωθεί με την τσιγγάνικη πολιτιστική κληρονομιά τότε και μόνο τότε μπορεί να καταγράψει σωστά τη Ρομανί γλώσσα. Ένας τέτοιος άνθρωπος ήταν ο γλωσσολόγος Ευάγγελος Μαρσέλος, ο οποίος είχε αφιερώσει και είχε αναλώσει τη ζωή του στην έρευνα της τσιγγάνικης γλώσσας. Από 19 ετών με σκοπό να εκμάθει όλες τις τσιγγάνικες διαλέκτους, έζησε κοντά στους τσιγγάνους επί πολλά έτη, συναναστράφηκε μαζί τους, τους αγάπησε και τον αγάπησαν εγκάρδια. Όταν τον πρωτάκουσα να μιλά ρομανές, σχημάτισα την εντύπωση ότι είναι Τσιγγάνος. Χειριζόταν τη γλώσσα άψογα σ’ όλη την έκτασή της. Με τους γλωσσικούς νεολογισμούς έχει εμπλουτίσει και εκσυγχρονίσει την Ρομανί γλώσσα. Δε θα λησμονήσω ποτέ την καλή διάθεση που είχε στη συνεργασία που είχαμε και τη συμβουλευτική του βοήθεια στα θέματα της γλώσσας και λεξικογραφίας.

Από την άλλη πλευρά, η τσιγγάνικη καταγωγή από μόνη της δεν φτάνει για να καταγράψει κανείς τη Ρομανί γλώσσα. Για να μην ντρέπεται ένας Ρομ για τη γλώσσα που μιλάει, για να μην τη θεωρεί μιας « δεύτερης κατηγορίας » γλώσσα, πρέπει να αναρωτηθεί για την ταυτότητα και την ιστορία του, πρέπει να ξανασκεφτεί τον εαυτό του και την πορεία του μέσα από τη γλώσσα. Πρέπει ακόμα να σκεφτεί την ομάδα του και τη γλώσσα του στη σχέση της με τις άλλες ομάδες και γλώσσες.

Για την καταγραφή της Ρομανί χρειάζονται λοιπόν Τσιγγάνοι που έχουν πετύχει ένα βαθμό ένταξης στην ελληνική κοινωνία, ταυτόχρονα όμως να ζουν τσιγγάνικα. Τις λέξεις μπορεί να τις βρει και να τις καταγράψει ο καθένας. Όμως η γραμματική είναι μέσα στη γλώσσα και δεν βγαίνει από τυπικούς κανόνες, αλλά από έναν ορισμένο τρόπο να σκέφτεσαι τον εαυτό σου και τον κόσμο. Με αυτές τις σκέψεις προσπάθησα να καταγράψω τη Ρομανί γλώσσα.

Πρώτα προσπάθησα να αντιστοιχίσω τις τσιγγάνικες λέξεις που ήξερα και χρησιμοποιούσα στην καθημερινή μου ζωή με τις λέξεις της ελληνικής γλώσσας. Έπειτα άρχισα να καταγράφω λέξεις που σιγά-σιγά χάνονταν από τους ηλικιωμένους Ρομά. Άρχισα ακόμα να καταγράφω λέξεις από άλλες περιοχές της Θράκης, έξω από τα στενά όρια της γειτονιάς όπου ζω.

Τέλος, άρχισα να ψάχνω τις διαφορετικές φράσεις και τα διαφορετικά περιβάλλοντα στα οποία χρησιμοποιούνται οι λέξεις που είχα καταγράψει και τις διαφορετικές έννοιες που παίρνουν μέσα σε αυτά. Επειδή η μητρική μου γλώσσα είναι η Ρομανί και είμαι χρήστης της Ρομανί στην καθημερινή μου ζωή, δεν μου ήταν καθόλου δύσκολο να εμπλουτίσω το λεξικό με συνώνυμα και αντίθετα των λέξεων και να το καταστήσω πρωτότυπο στο είδος του. Ακόμη σε πολλές λέξεις του λεξικού θα συναντήσει ο χρήστης ετυμολογικά στοιχεία. Επίσης θεωρώ ότι ελληνικές ή τουρκικές και άλλες ξένες λέξεις που χρησιμοποιούνται ενσωματωμένες στο ρομανό τυπικό, είναι και αυτές ρομανέ, «τσιγγάνικες» λέξεις.

Στην περιοχή μου υπάρχει τάση στη νέα γενιά να χρησιμοποιεί τα ρήματα της τουρκικής γλώσσας με ρομανέ καταλήξεις πχ. κονουσσίορουμ (μιλώ) σε κονουσσίαβ, μπεκλέορουμ (περιμένω) σε μπεκλέαβ, ντισστιρίορουμ (αλλάζω μετβ.) σε ντισστιρίαβ κ.α. Στο λεξικό τα ρήματα αυτά έχουν καταγραφεί με τις ρομανέ καταλήξεις. Καθώς και ο Κωστής Παλαμάς αναφέρει στο *Δωδεκάλογο του Γύφτου*: «λόγια από κάθε λαό κλέβουν και στα δικά τους τα ταιριάζουν»... Όμως πιστεύω, με τη συνεχή μόρφωση θα μπορέσουν και οι Τσιγγάνοι να καλλιεργήσουν τη γλώσσα τους, σαν ένα ενιαίο μηχανισμό, που έχει τη δύναμη να αφομοιώνει τα ξένα γλωσσικά στοιχεία στον ατόφιο παραδοσιακό της κορμό.

Σκοπός μου ήταν να γίνει το λεξικό εύχρηστο στον χρήστη και ιδιαίτερα σ' αυτόν που θα ήθελε να μάθει και να χρησιμοποιεί τη Ρομανί γλώσσα. Επίσης προσπάθειά μου ήταν να περιλάβω στο λεξικό κατάλληλες φράσεις που αφενός να καταστήσουν κατανοητές τις σημασίες των λέξεων και αφετέρου να καταδείξουν τη ζωντάνια και την εκφραστικότητα της γλώσσας. Γι αυτό και η μετάφραση των φράσεων αυτών στην ελληνική γλώσσα δεν υπήρξε ελεύθερη, αλλά κατά λέξη, με αποτέλεσμα σε λίγες περιπτώσεις να σημειωθούν κάποιες αποκλίσεις από τις καθημερινές εννοιολογικές χρήσεις των λέξεων και τους συντακτικούς κανόνες.

Ακόμη χρησιμοποίησα αποσπάσματα από το ανέκδοτο ποιητικό μου έργο με θέματα ειλημμένα από την προσωπική μου ζωή και την τσιγγάνικη ζωή, για να

φανεί και η λογοτεχνική της διάσταση και για να ενθαρρύνω ευαίσθητους Τσιγγάνους, ώστε να γράψουν κι αυτοί ποιήματα, μυθιστορήματα, διηγήματα και άλλα λογοτεχνικά έργα που θα πλουτίσουν τη γλώσσα μας.

Η Ρομανί γλώσσα, αν και διαμέσου των αιώνων δεν υπήρξε γραπτή, διατήρησε το ρυθμό της και τη μουσικότητά της παρά τις επιδράσεις που δέχτηκε από άλλες γλώσσες. Πολλά από τα ποιήματα μου εκφράζουν το αντιρατσιστικό μου αίσθημα που φαίνεται στα αποσπάσματα των λημμάτων του λεξικού: τόπος, μέρα, τσιγγάνος, αδερφός κ.α.

Αυτό το αίσθημα με έκανε να σταθώ στα πόδια μου, ν' αντέξω στην αφόρητη κούραση που αντιμετώπισα μέχρι να ολοκληρώσω αυτό το λεξικό. Επιπλέον με στήριξε η ικανοποίηση που δοκίμαζα καθώς σκεφτόμουν ότι κάτι θετικό θα προσφέρω στην τσιγγάνικη κοινωνία, όπου κι αν βρίσκεται.

Την ποιότητα του λεξικού μπορεί να την αντιληφθεί κανείς μόνο, όταν ξεφυλλίσει όλο το λέξικό. Είναι το μοναδικό στην Ελλάδα, ίσως και στη Ευρώπη, λεξικό της Ρομανί γλώσσας που περιέχει συνώνυμα και αντίθετα και έχει γραφεί από Τσιγγάνο.

Ελπίζω την προσπάθεια που έχω κάνει να μιμηθούν Τσιγγάνοι απ' όλο τον κόσμο, να παρακινηθούν και να συγγράψουν έργα, ώστε να κάνουν τον Τσιγγάνο να νιώθει πια περήφανος. Να καλλιεργήσουν οι ίδιοι τη γλώσσα τους κι όχι άλλοι, οι οποίοι επιδιώκουν τη διάκρισή τους μέσα από το εικονικό τους ενδιαφέρον. Έτσι μόνο, βαθμιαία, έστω και μετά 100, 200 χρόνια, θα αντιστραφεί η αρνητική εικόνα των άλλων για τους Τσιγγάνους και θα ενισχυθεί το αυτοσυναίσθημα και η αυτοεικόνα τους.

Όπως δεν υπάρχουν άνθρωποι πάνω στη γη που να μην αγαπούν και να μην τιμούν αυτό που είναι, έτσι και οι Τσιγγάνοι όπου κι αν βρεθούν, σε κάθε μέρος της γης είναι δεμένοι μεταξύ τους, χαίρονται να ακούνε τη γλώσσα τους και νιώθουν περηφάνια, όταν οι άλλοι απευθύνουν επαινετικά λόγια για τη φυλή τους. Έχουν και αρετές οι Τσιγγάνοι. Αγαπούν με πάθος τη μουσική και το χορό, λατρεύουν την ελευθερία και απεχθάνονται τον πόλεμο.

Ας κάνουμε εμείς την αρχή, ας τολμήσουμε και ας γίνουμε ειρηνικοί επαναστάτες, για να αναβαθμίσουμε τη ζωή των Τσιγγάνων, των απογόνων

μας, και να μεταβάλουμε σε θετική την εικόνα τους που υπάρχει στα μάτια και στο μυαλό των μη Τσιγγάνων. Για να γίνει αυτό πρέπει ν’ ακολουθήσουμε το μονόδρομο: Σχολείο – μόρφωση – διαβίου μόρφωση.

ΠΟΙΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

Επειδή είναι πρωτόγνωρο στον ελληνικό χώρο η τσιγγάνικη ποίηση, καταγράφω ένα ποίημα από το ποιητικό μου έργο, πέρα από τα αποσπάσματα που διανθίζουν το λεξικό, για να αντιληφθεί ο αναγνώστης, ότι η τσιγγάνικη γλώσσα είναι όπως όλες οι άλλες γλώσσες.

Ποίημα Γιάννη Αλεξίου

Αμαρί τσχιπ

Γεκ τσχιπ πφαλά ασταρέλ αμέν,
γεκ τσχιπ πφαλά σικαβέλ αμέν
οπρά πφου,
η Ρομανί, η μπουτ γκιλαμπα(ν)ντί.
Ρόντεν Ρομάλεν λακέ όρμπε
κα αρακχέν ε ντρομά κάι πφιρνταμούσας,
ρόντεν Ρομάλεν αμαρέ νταντένγκε
ροη(ν)νταρντέ γκιλά,
κα ντικχέν ε ντουκχά σαρ γκιλάμπενας,
νάι σας βον πατρά κάι πφουρντάς
ζουραλί μπαλβάλ ντα κάι ουλαντάς λεν.

Απόδοση στην Ελληνική

Η γλώσσα μας

Μια γλώσσα αδέρφια μας κρατάει,
μια γλώσσα αδέρφια μας δείχνει
πάνω στη γη,
η Τσιγγάνικη, η πολύ τραγουδιστή.
Ψάξτε Τσιγγάνοι τις λέξεις της
θα βρείτε τους δρόμους που περπατήσαμε,

ψάξτε Τσιγγάνοι τα μοιρολόγια των προγόνων μας
θα δείτε τους πόνους
πώς τους τραγουδούσανε,
δεν ήταν οι πρόγονοί μας φύλλα
που φύσηξε άνεμος δυνατός
και τους εσκόρπισε

Αποσπάσματα από τα ποιήματά μου υπάρχουν στα παρακάτω λήμματα του λεξικού:

1. αγάπη	21. μεθώ (μετβ.)
2. αγαπώ	22. μέρα
3. αδελφός	23. μέρος
4. Αϊ-Γιώργης	24. μετρώ
5. αστέρι	25. μοναξιά
6. βιολί	26. νεκρός
7. βράδυ	27. ξυπόλυτος
8. γέλιο	28. ομορφιά
9. γη	29. όνειρο
10. γλώσσα	31. πάλι
11. δρόμος	35. πράξη
12. εκείνος	36. προχωρώ
13. ζωή	37. τόπος
14. ημέρα	38. τραγούδι
15. Θεός	39. τσιγγάνος
16. κάρο	40. υπάρχω
17. κλείνω (μετβ.)	41. φιλία
18. κόσμος	42. φτερό
19. λουλούδι	43. χάνομαι
20. μαξιλάρι	44. ωραίος

ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

1. Στη Ρομανί υπάρχουν δύο γένη: αρσενικό και θηλυκό, π.χ. ο κχερ (αρσενικό γένος), η μπουκί (θηλυκό γένος). Εκτός από το άρθρο της ονομαστικής του ενικού αρσενικών (ο) και θηλυκών (η), το άρθρο των λοιπών πτώσεων ενικού και όλων του πληθυντικού είναι το ε. Εάν σε ένα λήμμα αντιστοιχούν περισσότερα ουσιαστικά της Ρομανί του ίδιου γένους, σημειώνεται το άρθρο στο τελευταίο ουσιαστικό.
2. Στο θηλυκό γένος των επιθέτων και μετοχών σημειώνεται μόνο η κατάληξή τους μετά το αρσενικό γένος π.χ. επίθ. παρνό,-ί (= άσπρος,-η), μτχ. τσαλαντό,-ί (= χτυπημένος,-η).
3. Στα συμπλέγματα συμφώνων, πφ, τφ, κχ, τχ, και τσχ τα σύμφωνα φ,χ προφέρονται ως μισά σύμφωνα, δηλαδή, ελαφρά ως εκπνοή. Πχ. Πφενάβ = λέω, τφουτ = γιαούρτι, κχερ = σπίτι, τχαν = τόπος, θέση, χώρος, μέρος, οικόπεδο, περιοχή, τσχουρί = μαχαίρι.
4. Τα σύμφωνα όταν είναι σε παρένθεση προφέρονται κανονικά. Πχ. ντα(ν)νταλάβ = δαγκώνω, α(μ)μπρόλ = αχλάδι.
5. Οι ελληνικές λέξεις με αστερίσκο (*) είναι λέξεις αδόκιμες και χρησιμοποιήθηκαν για να ερμηνεύσουν ακριβέστερα τη ρομανί λέξη (πχ. κλαψιαροπρόσωπος = ροη(ν)ντέ-μόσκο).
6. Όταν το σ και το ζ είναι παχιά, έχουν σημειωθεί δύο σ και ζ (πχ. σσουντρό = κρύος, κόζζα = φλούδα).
7. Σε μερικά ρηματικά ουσιαστικά με κατάληξη –ιπέ και σε διάφορες άλλες λέξεις αντί του γιώτα (ι) χρησιμοποιήθηκε το ήτα (η), για να αποφευχθούν τα διαλυτικά (¨).
8. Όπου μετά τη ρομανί λέξη ανοίγεται παρένθεση και ακολουθεί το σύμβολο = (ίσον), πρόκειται για κυριολεκτική σημασία, παρόλο που δε σημειώνεται η βραχυγραφία κυριολ. = κυριολεκτικά. (πχ. στο λήμμα υποφέρω : σΰρνταβ (= τραβώ).

9. Οι σύνθετες λέξεις συνδέονται με το ενωτικό σύμβολο – (πχ. μπουκί-κεράβ = δουλειά κάνω = δουλεύω, σσερέσκι-ντουκ = κεφαλιού πόνος = κεφαλόπονος.

10. Το ύψιλον (υ) προφέρεται όπως το γαλλικό u, π.χ. σύτυ = γάλα (αλλά και σούτι)

11. Το ύψιλον με διαλυτικά (ϋ) προφέρεται ως φθόγγος ανάμεσα στο ι και στο ου, π.χ. χϋβ = τρύπα, σΰρνταβ = τραβώ. Επίσης όλα τα ρομανέ ρήματα στο β΄ πρόσωπο του πληθυντικού του αορίστου στη λήγουσα και στο β΄ πρόσωπο του πληθυντικού του υπερσυντέλικου στην παραλήγουσα έχουν αυτόν τον φθόγγο, π.χ. αβιλανΰς = ήρθατε, αβιλανΰσας = είχατε έρθει, πιλανΰς = ήπιατε, πιλανΰσας = είχατε πιει.

12. Οι διαθέσεις των ρημάτων στη ρομανί γλώσσα είναι 7.

α) Ενεργητική διάθεση ή ενεργητικό ρήμα: τσαλαβάβ = χτυπώ (ενεργ.), π.χ. τσαλαντά μαν κασστέσα = με χτύπησε με ξύλο.

β) Παθητική διάθεση ή παθητικό ρήμα: τσαλάντιαβ = χτυπιέμαι (παθ.), π.χ. πελόμ ντα τσαλάντιλομ κάι μι τσανκ = έπεσα και χτυπήθηκα στο πόδι μου.

γ) Μέση διάθεση ή μέσο ρήμα ή αυτοπαθές ρήμα: τσαλαβάμαν = χτυπώ τον εαυτό μου (χτυπιέμαι μέσο ή αυτοπαθές), π.χ. σόσκε τσαλαβέστουτ κάι κο σσορό; = γιατί χτυπιέσαι στο κεφάλι σου;

δ) Ουδέτερη διάθεση ή ουδέτερο ρήμα: πασστιάβ = κοιμάμαι, π.χ. πασστόλ μο ντατ = κοιμάται ο πατέρας μου.

ε) Ενεργητική διάμεση διάθεση ή ενεργητικό διάμεσο ρήμα: τσαλανταράβ = βάζω να χτυπήσει-ουν, κάνω να χτυπήσει-ουν, κάνω να χτυπηθεί-ουν, π.χ. κα τσαλανταράβ τουτ κάι μο ντατ = θα βάλω τον πατέρα μου να σε χτυπήσει.

στ) Παθητική διάμεση διάθεση ή παθητικό διάμεσο ρήμα: τσαλαντάρντιαβ = με κάνει-ουν να χτυπιέμαι, π.χ. σαρ τε τσαλαντάρντολ καβά μανούςς! = πώς να κάνω-ουμε (να βρω-ούμε τον τρόπο) να χτυπηθεί αυτός ο άνθρωπος!

ζ) Μέση διάμεση διάθεση ή μέσο διάμεσο ρήμα: τσαλανταράμαν = αφήνω να με χτυπήσει-ουν, κάνω να με χτυπήσει-ουν, προκαλώ να με χτυπήσει-

ουν, π.χ. κα τσαλανταράμαν λέστε, για τε ικαλέλ πι χολί = θα τον αφήσω (ή θα τον προκαλέσω) να με χτυπήσει, για να βγάλει το θυμό του, μπεςς σσουκάρ˙ κα τσαλανταρέστουτ μά(ν)ντε = κάτσε ωραία (καλά)˙ θα με κάνεις να σε χτυπήσω, σαρ τσαλανταρντάν τουτ λέστε; = πώς άφησες να σε χτυπήσει; (πώς δεν κατάφερες να μη σε χτυπήσει;)

13. Τα παθητικά και μέσα (ή αυτοπαθή) ρήματα στο λεξικό μπήκαν με τη βραχυγραφία αμετβ.ρ. (= αμετάβατο ρήμα) που το καθένα ξεχωρίζει από την κατάληξή του. Από την κατάληξη –μαν (= εμένα, τον εαυτό μου) ξεχωρίζουν τα μέσα (ή αυτοπαθή) ρήματα και από την κατάληξη –ιαβ ξεχωρίζουν τα παθητικά ρήματα, π.χ. μακχάμαν = βάφομαι μέσο ή αυτοπαθές, μακχάμαν τε τζαβ κάι μπιάβ = βάφομαι να πάω στο γάμο, μακχλιάβ = βάφομαι παθητικό, κατάρ μιρνέ βαστά μακχιλό καβά κχερ = από τα δικά μου χέρια βάφτηκε αυτό το σπίτι

14. Ο τύπος της γενικής του ενικού, μερικές φορές και του πληθυντικού των ουσιαστικών είναι ταυτόχρονα και επίθετο: π.χ. κχερέσκο,-ι = σπιτιού, σπιτικός,-ή, κχαϊνάκο,-ι = κότας, κοτίσιος, -ια, Ιταλιανένγκο,-ι = Ιταλών, ιταλικός-ή, Ιταλιάκο, -ι = Ιταλίας, ιταλικός, -ή.

Βραχυγραφίες

άκλ. = άκλιτος,,-η, -ο	κ. = κατά
αλληγ. = αλληγορικά	κ.α = και άλλα
αμετβ. = αμετάβατο	κυριολ. = κυριολεκτικά
αντίθ. = αντίθετο-α	λ. = λέξη
αντων. = αντωνυμία	μεσ. = μέσο
αόρ. = αόριστος	μετβ. = μεταβατικό
απόλ. = απόλυτο	μορ. = μόριο
απρόσ. = απρόσωπο	μ.τ.φ. = μεταφορικός, -ή, -ό
αριθ. = αριθμός	μτχ. = μετοχή

αριθμητ. = αριθμητικό	πληθ. = πληθυντικός
αυτοπ. = αυτοπαθές	προσ. = πρόσωπο
βλ. = βλέπε	προφ. = προφέρεται, προφέρονται
δεικτ. = δεικτική	πχ. = παραδείγματος χάριν
διαμ. = διάμεσο	ρ. = ρήμα
ενεργ. = ενεργητικό	ρηματ. = ρηματικό
επίθ. = επίθετο	σ.α. = σημαίνει ακόμη, σημαίνουν ακόμη
επίρρ. = επίρρημα	συγκρ. = συγκριτικό
επιτατ. = επιτατικό	συνδ. = σύνδεσμος
επιφών. = επιφώνημα	συνών. = συνώνυμο-α
ερωτημ. = ερωτηματικός, -ή, -ό	τακτ. = τακτικό
ουσ. = ουσιαστικό	υπερθ. = υπερθετικός
παθ. = παθητικό	υποκ. = υποκοριστικό
περιφρ. = περιφραστικός, -ή, -ό	

ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΏΝ

Αισθάνομαι την ανάγκη να απευθύνω θερμότατες ευχαριστίες στη σύζυγό μου Ευγενία Τζαμπάζη για την κατανόηση που έδειξε καθόλο το διάστημα της συγγραφής του λεξικού και για την ηθική της συμπαράσταση. Στη θεία μου Ευαγγελία Δημητρίου για τη βοήθειά της στη συλλογή λέξεων και φράσεων. Στη φιλόλογο Εύα Πολίτου για τη λεξικογραφική βοήθεια που μου παρέσχε σε ενδιάμεση φάση της δουλειάς μου και τέλος, στον επίτιμο Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Ροδόπης, Κωσταντίνο Εκμεκτσή, για την πολύτιμη βοήθεια που μου παρέσχε σε διάφορες δυσκολίες που αντιμετώπισα κατά την τελευταία φάση της συγγραφής του έργου αυτού, καθώς και τη σύζυγό του Σοφία Εκμετσή για την ψυχολογική της υποστήριξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Γ. Μπαμπινιώτη, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 1998.
2. Μείζον Ελληνικό Λεξικό, Τεγόπουλος-Φυτράκης, Εκδόσεις Αρμονία Α.Ε., Αθήνα 1997
3. Λεξικό της κοινής νεοελληνικής. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), Θεσσαλονίκη 1999.
4. Νέον Ορθογραφικόν, Ερμηνευτικόν Λεξικόν, Δημητρίου Β. Δημητράκου, Εκδοτικός Οίκος Χρ. Γιοβάνης, 1970.
5. Σύγχρονον Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσας, Επιτροπής Φιλολόγων, Ο.Ε.Ε. «ΑΤΛΑΣ», Αθήνα 1961
6. Λεξικό των Συνωνύμων, Κ. ΔΑΓΚΙΤΣΗ, Εκδόσεις Ι. Γ. Βασιλείου, Αθήνα.
7. Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής Νεοελληνικής, Ν.Π. Ανδριώτη, δεύτερη έκδοση.
8. Παράλληλο Συντακτικό της νέας και της αρχαίας Ελληνικής γλώσσας, Γεώργιος Μωραΐτης, Εκδόσεις Δημ. Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1974.

Το αφιερώνω στο γιο μου Μανόλη

Α

α (στερητικό): μπι
π.χ. μπιπεκό = άψητος, μπικιραντό = άβραστος, μπιχαλαντό = άπλυτος, μπιλονγκλό = ανάλατος.
(βλ. και χωρίς).
α (α) (επιφών.): άλε (ομόηχο άλε = έλα, πάρε)
π.χ. άλε! κάνα αβιλό καβά; = α! πότε ήρθε αυτός;, άλε! γκαντάλ νάι; = α! έτσι δεν είναι;
α (β) (επιφών.): α
π.χ. α τε κεράβ καϊά μπουκί, α τε κεράβ κοϊά μπουκί, νασστί γκελόμ = α να κάνω αυτή τη δουλειά, α να κάνω εκείνη τη δουλειά, δεν μπόρεσα να πάω.
άβαθος (άκλ. επίθ.): μπιντερίνι
Αντίθ. ντερίνι = βαθύς.
άβαλτος: (βλ. ατοποθέτητος).
αβανιά: (βλ. διαβολή).
αβάντα: αβά(ν)τα, η
π.χ. αβά(ν)τα αβιλέ μανγκέ καλά παρέ = αβάντα (χωρίς να κοπιάσω) μου ήρθαν αυτά τα λεφτά, αβά(ν)τα (χωρίς λεφτά) θέλεις να τρως, καθόλου δε θέλεις να πληρώνεις.
(αβά(ν)τατζίο, ο = τζαμπατζής, π.χ. αβά(ν)τατζίο σι ο πφιρνορό! = τζαμπατζής είναι ο πονηρούλης!, αβά(ν)τατζίκα και αβά(ν)τατζΰκα, η = τζαμπατζού, αβά(ν)τατζουλούκο, ο = η ιδιότητα του τζαμπατζή, της αβάντας).
αβάρετος: (βλ. εργατικός, αχτύπητος).
άβαρος (επίθ.): μπιπφαρό, -ί
Συνών. λοκό = ελαφρύς
Αντίθ. πφαρό = βαρύς, αργός, βραδυκίνητος.
αβασάνιστος (επίθ.): μπιτσεκιάκο, -ι (σ.α. αταλαιπώρητος).
αβάσταχτος (α) (επίθ.): μπισΰρντι(ν)ντό,-ί (κυριολ. ατράβηχτος)
π.χ. μπισΰρντι(ν)ντί σι καγιά ντουκ = αβάσταχτος είναι αυτός ο πόνος
Αντίθ. σΰρντι(ν)ντό (μτφ.) = υποφερτός.
αβάσταχτος (β) (επίθ.): μπισΰρντιμάσκο,-ι και **(άκλ. επίθ.)** μπισΰρντιμέ (μπισΰρντιμέ κυριολ. ατράβηχτος, σ.α. αζύγιστος, ανυπόφορος).
(μπισΰρντιμάσκο σ.α. ανυπόφορος, αφόρητος).
π.χ. μπισΰρντιμάσκο σι καβά τατιπέ = ανυπόφορη είναι αυτή η ζέστη.
Αντίθ. σΰρντιμάσκο = υποφερτός, σΰρντιμέ = τραβηγμένος, υποφερτός, ζυγισμένος.
αβάσταχτος (γ) (επίθ.): μπιασταρντό, -ί (κυριολ. ακράτητος, άπιαστος, ασύλληπτος, ανέγγιχτος, ως ουσ. μπιασταρντί, η = άπιαστη, αδιακόρευτη, η)
Αντίθ. ασταρντό = βασταγμένος, κρατημένος, πιασμένος, συλλημμένος, αγγιγμένος, ως ουσ. ασταρντί, η = πιασμένη, η ξεπαρθενεμένη, η.
άβαφος (επίθ.): μπιμακχλό,-ί
π.χ. μπιμακχλό σι ο κχερ = άβαφο είναι το σπίτι, μπιμακχλί αβιλί κάι μπιάβ = άβαφη ήρθε στο γάμο.
Συνών. μπιρενκλιό = αχρωμάτιστος, μπιμποϊαμούσσι = αμπογιάτιστος.
Αντίθ. μακχλό = βαμμένος, μποϊαμούσσι = μπογιατισμένος.
αβάφτιστος (επίθ.): μπιμπολντό,-ί
π.χ. ο χουρντό σι ντουέ μπροσσένγκο ντα ταά μπιμπολντό

σι = το παιδί είναι δύο χρονών κι ακόμα αβάφτιστο είναι.
Αντίθ. μπολντό = βαφτισμένος.
άβγαλτος (επίθ.): μπιικαλντό,-ί
Αντίθ. ικαλντό = βγαλμένος, αφαιρεμένος.
άβγαλτος (β) (επίθ.): μπιικαλνταρντό, -ί
Αντίθ. ικαλνταρντό = βγαλμένος, αφαιρεμένος.
αβγό: αρνό, ο
π.χ. κιράβ μανγκέ τριν αρνέ = βράσε μου τρία αβγά, ιρακί ικλιλό κατάρ αρνό ντα κερέλπες αμένγκε κάι τζανέλ λεν σα = χθες βγήκε από το αβγό και μας παριστάνει ότι τα ξέρει όλα, μπεςς κάι κε αρνέ του = κάτσε στ' αβγά σου εσύ.
αβγοειδής (α) (επίθ.): αρναλό,-ί
αβγοειδής (β) (επίθ.): αρνέσκο,-ι
αβγοθήκη: αρνένγκο-τχαν, ο (= αβγών θέση)
αβγοκάλαθο: αρνένγκο-σεπέτο, ο
αβγόκασα (χάρτινη): αρένγκο-λιλ, ο (=αβγών χαρτί)
π.χ. νά τσχου ε αρνένγκε λιλά, λαζΰμι σι μάνγκε = μην πετάς τις αβγόκασες, τις χρειάζομαι.
αβγολέμονο: αρνέσα-λιμόνο, ο (αρνέσα = με αβγό, λιμόνο = λεμόνι).
αβγότσουφλο: αρνέσκι-κόζζα, η
π.χ. να τσχου τελέ ε αρνένγκε-κόζζε = μην πετάς κάτω τα αβγότσουφλα.
αβγουλάδικο:αρνετζιέσκο-ντικιάνο (=αβγουλά μαγαζί) και αρνετζιέσκο -ντουκιάνο, ο (αβγουλά μαγαζί)
αβγουλάκι: αρνορό, ο
π.χ. χα, μο τσχαβό, κο αρνορό = φάε, αγόρι μου, το αβγουλάκι σου.
αβγουλάς (α): αρνατζίο, ο
αβγουλάς (β): αρνετζίο, ο
π.χ. νακχλό ο αρνετζίο κατάρ ντικιάνο; = πέρασε ο αβγουλάς από το μαγαζί; θηλ. αρνετζίκα, η

αβγουλιέρα: (βλ. αβγόκασα, αβγοθήκη).
αβγουλίλα: αρνέσκι–κοκία, η (= αβγού μυρωδιά), αρνέσκι-νταντία, η (= αβγού γεύση) και αρνέσκο-ντάντι, ο (= αβγού γεύση).
αβγουλωτός (επίθ.): αρνέσκο, -ι (γενική πτώση του ενικού της λέξης αρνό = αβγό)
π.χ. αρνέσκο μπιτσίμι = αβγουλωτό σχήμα.
αβγόφετα: αρνέσα-μαρνό, ο (= με αβγό ψωμί)
π.χ. τε πεκάβ τουκέ αρνένσα-μαρνέ; κα χας; = να σου τηγανίσω αβγόφετες; θα φας;
αβεβαίωτος: απιστοποίητος.
αβελτίωτος: (βλ. αγιάτρευτος).
αβιταμίνωση: αβιταμίνοσι, η
π.χ. ο ντοκτόρι αρακχαντά λεστέ αβιταμίνοσι = ο γιατρός του βρήκε αβιταμίνωση.
άβλαβος (επίθ.): μπιζαραρέσκο, -ι
Αντίθ. ζαραρλίο = βλαβερός, ζημιογόνος, ζημιωμένος.
αβλεψία: μπιντικχιπέ, ο (σ.α. απροσεξία, αφροντισιά).
Αντίθ. ντικχιπέ = προσοχή, κοίταγμα, βλέμμα, εξέταση, παρακολούθηση, παρατήρηση.
αβοήθητος (επίθ.): μπιγιαρντουμέσκο,-ι
π.χ. ατσχιλό κόρκορι ντα μπιγιαρντουμέσκο = έμεινε μόνος και αβοήθητος.
Συνών. μπιαρκαβάκο = ανυπεράσπιστος.
άβολα (επίρρ. ως άκλ. επίθ.): ραα(τ)σΰζι
π.χ. ραα(τ)ΰζι μπεσσάβ = άβολα κάθομαι (βλ. και άβολος)
Αντίθ. ραάτι = άνετα, άνετος, άνεση, ήσυχος.
αβολεψιά: ραα(τ)σϋζλΰκο, ο

(σ.α. ανησυχία, π.χ. ραα(τ)σΰζλΰκο αταβές μάνγκε = ανησυχία μου φέρνεις)
Αντίθ. ρααττλούκο = άνεση.
άβολος (άκλ.επίθ. και επίρρ.): ραα(τ)σΰζι (σ.α. ανήσυχος)
π.χ. ραα(τ)σΰζι σι ο κχερ, μπουτ σικνό σι = άβολο είναι το σπίτι, πολύ μικρό είναι (ως ουσ. ραα(τ)σΰζι, ο, ραα(τ)σΰσκα, η).
αβόσκητος (επίθ.): μπιτσαραρντό,-ί και μπιτσαραβντό,-ί
π.χ. ντιάς μπουτ γιβ ντα ατσχιλέ ε μπακρέ γεκ τσχον μπιτσαραρντέ = χιόνισε πολύ κι έμειναν τα πρόβατα ένα μήνα αβόσκητα.
Αντίθ. τσαραρντό και τσαραβντό = βοσκημένος.
αβούλωτος (επίθ.): μπιπφα(ν)ντό, -ι (κυριολ. άκλειστος, σ.α. άδετος, αφυλάκιστος, ακούμπωτος)
π.χ. μπιπφα(ν)ντέ χυβά = αβούλωτες τρύπες.
Αντίθ. πφα(ν)ντό = κλεισμένος, δεμένος, φυλακισμένος, κουμπωμένος.
αβούτηχτος (επίθ.): μπιμπολντό, ι (σ.α. αβάφτιστος)
Αντίθ. μπολντό = βουτηγμένος, βαφτισμένος
αβράκωτος: (βλ. ξεβράκωτος).
άβραστος (επίθ.): μπικιραντό,-ί και μπιταβντό,-ί
π.χ. μπικιραντό μας ντιάν μαν τε χαβ; = άβραστο κρέας μου έδωσες να φάω; μπιταβντέ σι ε αρνέ = άβραστα είναι τα αβγά.
Αντίθ. κιραντό, ταβντό = βρασμένος.
άβρετος (επίθ.): μπιαρακχαντό, -ί, μπιρακχαντό, -ί και μπιακχαντό, -ί
Αντίθ. αρακχαντό, ρακχαντό και ακχαντό = εντοπισμένος.
άβρεχτος: (βλ. αμούσκευτος).
αβρόμιστος (επίθ.): μπιμελαλό, -ί (σ.α. αλέρωτος)
Συνών. τεμίζι = καθαρός, καθαρά
Αντίθ. μελαλό = βρόμικος, λερωμένος.
άβροχος (επίθ.): μπιμπρουσσουμέσκο, -ι (= χωρίς βροχή)
π.χ. ο μιλάι νακχλό μπιμπρουσσουμέσκο = το καλοκαίρι πέρασε άβροχο.
αγάζωτος (επίθ.): μπισουβντό, -ί (κυριολ. άραφτος)
Αντίθ. σουβντό = ραμμένος.
αγαθεύω (αμετβ. ρ.): αχμάκι-κερντιάβ (= αγαθός,-ή γίνομαι), αχμάκο-κερντιάβ (= αγαθός γίνομαι) και αβανάκι-κερντιάβ (= αγαθός γίνομαι)
π.χ. σας κάι σας α(ν)ντό πο τερνιπέ αβανάκι, ακανά κάι πφουριλό νταά αβανάκι-κερντιλό = ήταν που ήταν αγαθιάρης στα νιάτα του, τώρα που γέρασε αγάθεψε περισσότερο.
Αντίθ. πφιρνιάβ = πονηρεύομαι
αγαθιάρης: (βλ. αγαθός).
αγαθό (κάθε αντικείμενο): μανγκίν, ο (σ.α. προϊόν, εμπόρευμα, περιουσία, πραμάτεια).
αγαθοεργία: (βλ. φιλανθρωπία).
αγαθοεργός: (βλ. φιλανθρωπικός).
αγαθοπιστία: αχμακλούκο και αβανακλούκο, ο
Αντίθ. πφιρνιπέ = πονηριά, εξυπνάδα, πονηράδα σσεητα(ν)νούκο = σατανικότητα, μπουτζανγκλιπέ = εξυπνάδα, πονηριά.
αγαθόπιστος (άκλ. επίθ.): αχμάκι και αβανάκι (ως ουσ. αχμάκο, ο, αχμάκι, η)
π.χ. αχμάκο σι, κολάη πακιάλ κας αβέλα = αγαθόπιστος είναι εύκολα πιστεύει τον οποιοδήποτε (κυριολ. αγαθός).
Αντίθ. πφιρνό= πονηρός, έξυπνος, μπουτζανγκλό= πολύξερος, έξυπνος, πονηρός, κουρνάζι= πονηρός.

αγαθός (α) (άκλ. επίθ.): αβανάκι
π.χ. αβανάκι σι, νάι πριρνό = αγαθός είναι, δεν είναι πονηρός.
Συνών. λατσχό = καλός.
Αντίθ. πφιρνό = πονηρός, τζουνγκαλό = δόλιος, ύπουλος, νασούλ και φενά = κακός.
αγαθός (β) (άκλ. επίθ.): αχμάκι (ως ουσ. αχμάκο, ο, αχμάκι, η)
π.χ. αχμάκι κχόνικ νάι αβγκιέ, πφιρνιλί η ντουνιάβα = αγαθός κανείς δεν είναι σήμερα, πονηρεύτηκε ο κόσμος.
αγαθοσύνη (α): αβανακλούκο, ο
Αντίθ. πφιρνιπέ = πονηριά, τζουνγκαλιπέ = υπουλία, υπουλότητα, δολιότητα, φεναλούκο και νασουλιπέ = κακία, κακοσύνη. Συνών. λατσχιπέ = καλοσύνη, καλό (το).
αγαθοσύνη (β): αχμακλούκο, ο
π.χ. κατάρ κο αχμακλούκο σΰρντες καλέν, κάι νάι σαν πφιρνό ιτς = από την αγαθοσύνη σου τα τραβάς αυτά, που δεν είσαι πονηρός καθόλου.
αγαθότητα: (βλ. αγαθοσύνη).
αγαθούλης (άκλ. επίθ.): αβανακίσι
π.χ. αβανακίσι σι, χοχαντέ λε = αγαθούλης είναι, τον ξεγέλασαν.
Αντίθ. πφιρνορό = πονηρούλης.
αγαλλιάζω: (βλ. χαίρομαι).
αγαλλίαση: (βλ. χαρά).
άγαλμα: άγαλμα, ο
π.χ. (μτφ.) σο ντικχλόμ λε, άγαλμα ατσχιλόμ = μόλις τον είδα, άγαλμα έμεινα.
αγαλματένιος (επίθ.): αγαλματέσκο, ι.
αγαλματίδιο: σικνό-άγαλμα, ο (κατά λέξη: μικρό άγαλμα).
αγαλμάτιο: βλ. αγαλματίδιο.
αγάμητος (επίθ.): μπιμπουλιντι(ν)ντό, -ί
Αντίθ. μπουλιντι(ν)ντό = γαμημένος, γαμιόλης, πούστης.

αγαμία (η κατάσταση του άγαμου): μπεκιαρλούκο, ο (σ.α. εργενιλίκι, βλ. και εργενιλίκι).
άγαμος (α) (επίθ.): μπιζζενισαρντό και μπιζζενιμέ (άκλ. επίθ.)
π.χ. μπιζζενιμέ σι νταά καβά = άγαμος είναι ακόμα αυτός.
Αντίθ. ζζενιμέ = έγγαμος.
άγαμος (β) (επίθ.): μπεκιάρι,-κα και (άκλ. επίθ.) μπεκιάρι
π.χ. μπεκιάρι σι λεσκό τσχαβό = άγαμος είναι ο γιος του.
(βλ. και εργένης, εργένισσα).
αγανάκτηση: μπουκτισαριπέ και μπουκμάκο, ο
π.χ. ο μπουτ μορμισαριπέ α(ν)ταβέλ μπουκμάκο = η πολλή γκρίνια φέρνει αγανάκτηση.
Συνών. χολί = θυμός, οργή, χολή.
αγανακτισμένος (μτχ): μπουκτισαρντό,-ί
Συνών. χολιναλό, χολιαλό = εκνευρισμένος, θυμωμένος.
αγανακτώ (α) (αμετβ. ρ.): μπουκούιαβ (προφορά με συνίζηση ια) και μπουκτισάβαβ, μπουκτισάαβ
π.χ. μπουκτούμ κατάρ καγιά μπουκί = αγανάκτησα απ’ αυτή τη δουλειά, μπουκτισάιλο μο γκι τούταρ = αγανάκτησε η ψυχή μου από σένα.
Συνών. χολάαβ = θυμώνω (αμετβ.), εκνευρίζομαι, χολί-ντάμαν = συγχίζομαι, χολί-πφερντιάβ = οργίζομαι, εξοργίζομαι.
αγανακτώ (α) (μετβ. ρ.): μπουκτισαράβ και μπουκτουρίαβ
π.χ. μπουκτισαρντέ μαν καλά χουρντέ = με αγανάκτησαν αυτά τα παιδιά.
Συνών. χολί-νταβ = συγχύζω, χολαράβ, χολιαράβ = θυμώνω (μετβ.), χολιναράβ = εκνευρίζω, χολί-πφεράβ = οργίζω, εξοργίζω.
αγανακτώ (β) (αμετβ. ρ.): μο-γκι-καλόλ (= η ψυχή μου μαυρίζει)

π.χ. καλιλό μο γκι κατάρ κο μορμισαριπέ = αγανάκτησα από τη γκρίνια σου (κυριολ. μαύρισε η ψυχή μου από τη γκρίνια σου), του κερές μανουσσέ τε καλόλ λεσκό γκι = εσύ κάνεις τον άνθρωπο να αγανακτήσει (κυριολ. εσύ κάνεις τον άνθρωπο να μαυρίσει η ψυχή του).

αγανακτώ (β) (μετβ. ρ.): γκι-καλαράβ (= ψυχή μαυρίζω)

π.χ. μο γκι-καλαρντάν, νι μανγκάβ τουτ = με αγανάκτησες, δε σε θέλω (κυριολ. μου μαύρισες τη ψυχή, δε σε θέλω).

αγάνωτος (επίθ.): μπιανουσαρντό,-ί

Αντίθ. ανουσαρντό = γανωμένος.

αγάπη: μανγκιπέ, ο και σεβγκία, η, και σεβμέκο, ο

π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «σικλιάρ μαν τε μανγκάβ» (= μάθε με ν' αγαπώ)) σικάβ μανγκέ ο ντρομ ε μανγκιμάσκο, τζι τε μεράβ λε τε πφιράβ = δείξε μου το δρόμο της αγάπης, μέχρι να πεθάνω αυτόν να περπατώ, ιν σικαντάν μανγκέ τσατσουκανί σεβγκία = δεν μου έδειξες αληθινή αγάπη (μανγκιπέ σ.α θέληση, ζήτηση, επιθυμία).

αγαπητικιά: γιαβουκλούκα, η

π.χ. λεσκί γιαβουκλούκα σι καγιά = η αγαπητικιά του είναι αυτή, (σ.α. ερωμένη).

αγαπητικός: γιαβουκλούιο (προφ. με συνίζηση ιο) και γιαβουκλίο, ο

π.χ. αβιλό λακό γιαβουκλίο = ήρθε ο αγαπητικός της, (σ.α. ερωμένος).

αγαπητός (επίθ.): σεβγκιλίο,-ίκα

π.χ. καγιά σι λεσκί ένι σεβγκιλίκα τσχέι = αυτή είναι η πιο αγαπητή του κόρη.

αγαπιέμαι (α) (αμετβ. ρ.): σεβιλίαβ

π.χ. σεβιλίορ καβά χουρντό = αγαπιέται αυτό το παιδί, σσουντρό μανούςς σι, ιν σεβιλίορ = κρύος άνθρωπος είναι, δεν αγαπιέται.

αγαπιέμαι (β) (αμετβ. ρ.): μανγκάμαν

π.χ. μο τσχαό ντα κι τσχέι μανγκένπες = ο γιος μου και η κόρη σου αγαπιούνται.

αγαπώ (αμετβ. και μετβ. ρ.): μανγκάβ και σεβίαβ

π.χ. (στίχος από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο ντερίνι μανγκιπέ» (= η βαθιά αγάπη) να άτσι τε μανγκές, κάνα ατσχόν τε μανγκέν τουτ = μη σταματάς ν' αγαπάς, όταν πάψουν να σ' αγαπούν, πε ντα νταά μπουτ σεβίορ κατάρ πο ντατ = τη μάνα του πιο πολύ την αγαπάει από τον πατέρα του, νι μανγκέλ τουτ· νταλγκάβα κχελέλ τούσα = δε σε αγαπάει· σε κοροϊδεύει.

(βλ. μανγκάβ στα λήμματα θέλω, επιθυμώ, ζητώ).

αγγαρεία: ανγκαρία, η

π.χ. ο λοχία τχοντά μαν τε κεράβ ανγκαρία = ο λοχίας μ' έβαλε να κάνω αγγαρεία.

αγγαρεύω (μετβ. ρ): (ανγκαριάτε-τχαβ = σε αγγαρία βάζω)

αγγάστρωτη (η): μπικχαμναρντί, η

Αντίθ. κχαμναρντί = γκαστρωμένη

αγγείο (σκεύος χάλκινο ή μεταλλικό για γέμισμα νερού): γκύμο, ο (= γκιούμι) και κικιάι, η

π.χ. λε ο γκύμο ντα τζα πφερ λε παΐ κατάρ τσεσσμάβα = πάρε το αγγείο και πήγαινε να το γεμίσεις νερό από τη βρύση, φουλάρ η κικιάι κατάρ η σόμπα, τατιλό ο παΐ = κατέβασε το αγγείο από τη θερμάστρα, ζεστάθηκε το νερό.

(υποκ.) κικιαίσα, η.

αγγελάκι: μελεκιαβίσα, η.

αγγελιοφόρος: αμπερτζίο, ο, θηλ. αμπερτζίκα, η.

άγγελμα: (βλ. είδηση, μήνυμα).

αγγελόμορφος: (βλ. αγγελοπρόςωπος).
αγγελοπρόσωπος (α) (επίθ.): μελεκιαβάκο(-ι) –μόσκο, -ι.
αγγελοπρόσωπος (β) (επίθ.): σσουκαρέ-μόσκο, -ι (κατά λέξη: ομορφοπρόσωπος).
άγγελος: μελεκιάβα, η
Αντίθ. μπενγκ = διάβολος, σσεϊτάνο = σατανάς.
άγγιγμα: ε(λ)λεμέκο, ο
αγγιγμένος (α) (επίθ. μτχ.): ασταρντό, -ι (κυριολ. πιασμένος, κρατημένος, συλλημένος)
Αντίθ. μπιασταρντό = άπιαστος, ακράτητος, ασύλληπτος, ανέγγιχτος.
αγγιγμένος (β) (άκλ. επίθ.): ε(λ)λεμίσσι
π.χ. νάι ε(λ)λεμίσσι λακί τσχέι = δεν είναι αγγιγμένη η κόρη της.
αγγίζω (μετβ. ρ.): ε(λ)λέαβ και ασταράβ
π.χ. ούτε τε ε(λ)λέον λε νι μανγκέλ = ούτε να τον αγγίξουν δε θέλει, μελαλέ βαστένσα να αστάρ κε γιακχά = με λερωμένα χέρια μην αγγίζεις τα μάτια σου.
(ασταράβ κυριολ. = πιάνω, κρατώ).
άγγιχτος: (βλ. ανέγγιχτος).
Αγγλία: Ίνγκιλιζλίκο, ο.
Άγγλος: Ινγκιλίζι, ο.
Αγγλίδα (η): Ινγκιλίσκα, η.
αγγλικός (επίθ.): ινγκιλιζένγκο,-ι
π.χ. ινγκιλιζένγκι τσχιπ = αγγλική γλώσσα.
αγγλόφωνος (επίθ.): ινγκιλιζένγκο-τσχιμπάκο,-ι (= αγγλόγλωσσος).
αγγουράκι: σαλατίσα, η.
αγγούρι: σαλάτα, η και γκρασταβέζι, ο
π.χ. ουζζαράβ η σαλάτα = ξεφλουδίζω το αγγούρι.
αγγουριά (α): γκρασταβεζιλίν, η.
αγγουριά (β): σαλαταλίν, η.
αγγουροντοματοσαλάτα: σάλαταλούκο, ο
π.χ. κερ μανγκέ σάλαταλούκο ντα = φτιάξε μου και αγγουροντοματοσαλάτα.
άγδαρτος (επίθ.): μπιουζζαρντό,-ί (σ.α. αξεφλούδιστος).
Αντίθ. ουζζαρντό = γδαρμένος, ξεφλουδισμένος.
αγδίκιωτος (επίθ.): μπιι(ν)τικαμέσκο, -ι (= χωρίς εκδίκηση)
π.χ. μπιι(ν)τικαμέσκο νι κα μουκάβ με ντantέσκο ρατ, κα λαβ ι(ν)τικάμο = αγδίκιωτο δε θα αφήσω το αίμα του πατέρα μου, θα πάρω εκδίκηση.
άγδυτος (επίθ.): μπινανγκιαρντό, -ί και μπινανγκαρντό, -ι
Συνών. βουραντό = ντυμένος, φορεμένος.
Αντίθ. νανγκιαρντό και νανγκαρντό = γυμνωμένος, γδυμένος.
άγειρτος: (βλ. αλύγιστος).
αγελάδα (α): γκουρουβνί, η
π.χ. καγιά γκουρουβνί σι κχαμνί = αυτή η αγελάδα είναι έγκυος, να χα μπουτ, σαρ γκουρουβνί κερντιλάν = μην τρως πολύ, σαν αγελάδα έγινες.
(γκουρούβ = βόδι).
αγελάδα (β): μα(ν)ντάβα, η
π.χ. καζόμ μα(ν)ντάβε σίτουτ; = πόσες αγελάδες έχεις;
αγελαδάρης (α): μα(ν)νταβένγκο-τσομπάνο, ο (αγελάδων βοσκός), θηλ. μα(ν)νταβένγκι-τσομπάνκα, η.
αγελαδινός (α) (επίθ.): γκουρουβνάκο,-ι
π.χ. γκουρουβνάκο τφουτ = αγελαδινό γιαούρτι, γκουρουβνάκο μας = αγελαδινό κρέας.
αγελαδινός (β) (επίθ.): μα(ν)νταβάκο,-ι
π.χ. μα(ν)νταβάκο σούτι = αγελαδινό γάλα.
αγελαδίσιος: (βλ. αγελαδινός).
αγελαδίτσα (α): γκουρουβνορί, η.
αγελαδίτσα (β): μα(ν)νταβίσα,η.

π.χ. μουλί η μα(ν)νταβίσα = ψόφησε η αγελαδίτσα.
αγέλαστος (επίθ.): μπιασαη(ν)ντό,-ί
π.χ. λεσκό μόυι σα μπιασαη(ν)ντό σι = το πρόσωπό του όλο αγέλαστο είναι.
Αντίθ. ασαη(ν)ντό = γελαστός.
αγέλη: (βλ. κοπάδι).
αγένεια: (βλ. αδιαντροπιά).
αγέμιστος (επίθ.): μπιπφερντό,-ί
π.χ. μουκλάς ε πιπέρα μπιπφερντέ = άφησε τις πιπεριές αγέμιστες.
Αντίθ. πφερνταρντό = γεμισμένος, πφερντό = γεμάτος, γεμισμένος, πλήρης.
αγενής: (βλ. αδιάντροπος).
αγέννητος (επίθ.): μπιμπια(ν)ντό,-ί
π.χ. μπιμπια(ν)ντό σάνας του νταά, κάνα κερντιλόσας καβά σσέι = αγέννητος ήσουν εσύ ακόμη, όταν είχε γίνει αυτό το πράγμα.
Αντίθ. μπια(ν)ντό = γεννημένος.
αγέρας: (βλ. αέρας).
αγέραστος (επίθ.): μπιπφουραρντό,-ί
Αντίθ. πφουραρντό = γερασμένος.
άγερτος: (βλ. αλύγιστος).
αγερωχία: (βλ. υπερηφάνεια).
αγέρωχος (επίθ.): μπαρικανό, -ί (σ.α. αλαζόνας, υπερήφανος, καυχησιάρης, μεγαλομανής)
π.χ. μπαρικανό πφιριπέ = αγέρωχο περπάτημα.
άγευστος (επίθ.): μπινταντιάκο,-ι και **(άκλ. επίθ.):** ντα(τ)σΰζι (σ.α. ανούσιος, νταντία και ντάντι = γεύση, νοστιμιά, ουσία).
π.χ. μπινταντιάκι κερντιλί η ζουμί = άγευστο έγινε το φαγητό, ντα(τ)σΰζι σι η ζουμί = άγευστο είναι το φαγητό.
αγεφύρωτος (επίθ.): μπιπφουρτάκο,-ι
π.χ. μπιπφουρτάκι λεν = αγεφύρωτο ποτάμι.
Αντίθ. πφουρταρντό = γεφυρωμένος.
αγιάζι (α): αγιάζι, ο
π.χ. αγιάζι ικλιλό αβρί, βουράβτουτ κα σσιλάβος = αγιάζι βγήκε έξω, ντύσου, θα κρυώσεις.
αγιάζι (β): αϊάζι, ο (προφ. με συνίζηση ια) (σ.α. ψύχρα)
αγιάτρευτος (α) (επίθ.): μπιλατσχαρντό,-ί (κυριολ. ακαλυτέρευτος)
π.χ. μπιλατσχαρντό νασφαλιπέ = αγιάτρευτη αρρώστια.
(σ.α. αβελτίωτος, αδιόρθωτος, απεριποίητος, ατακτοποίητος).
Αντίθ. λατσχαρντό = γιατρεμένος, βελτιωμένος, διορθωμένος, έτοιμος, περιποιημένος, τακτοποιημένος.
αγιάτρευτος (β) (επίθ.): μπιντερμανέσκο,-ι
αγίνωτος (επίθ.): μπικερντό,-ί
π.χ. μπικερντό σι ο χουρμπουζό = αγίνωτο είναι το καρπούζι.
(βλ. και άγουρος, ανώριμος).
Αντίθ. κερντό = γινωμένος, φτιαγμένος.
άγιος (α) (επίθ.): άγιος,-α
π.χ. άγιος καβά μανούςς, μπουτ λατσχό σι = άγιος είναι αυτός ο άνθρωπος, πολύ καλός είναι.
άγιος (β): Ντεβλέσκο-μανούςς, ε (κυριολ. άνθρωπος του Θεού).
αγκαθάκι: καρνορό, ο.
αγκαθένιος: (βλ. αγκαθωτός).
αγκάθι: καρνό, ο.
π.χ. ντιάς α(ν)ντί μι νάι καρνό = μπήκε στο δάχτυλό μου αγκάθι, (αλληγ.) οπρά καρνέ μπεσσάβ = πάνω στ’ αγκάθια κάθομαι, (αλληγ.) μιλάσκο αρακχές ο μαρνό παλό καρνό = το καλοκαίρι βρίσκεις το ψωμί πίσω από το αγκάθι (δηλ. το καλοκαίρι βολεύεσαι εύκολα).
αγκαθιά: καρναλιπέ, ο.

αγκαθιάζω (αμετβ. ρ.): καρνέ - πφερντιάβ (= αγκάθια γεμίζω).
αγκαθότοπος: καρναλό-τχαν, ο.
αγκαθωτός (επίθ.): καρναλό,-ί
π.χ. καρναλό τέλι = αγκαθωτό σύρμα.
αγκαλιά: ανγκάλι, η
π.χ. λε εμπούκα ε χουρντέ α(ν)ντί κι ανγκάλι = πάρε το παιδί λίγο στην αγκαλιά σου.
αγκαλιάζομαι (αμετβ. ρ.): ανγκάλι-ντάμαν
π.χ. ντιέπες-ανγκάλι ντα πασστιλέ = αγκαλιάστηκαν και κοιμήθηκαν.
αγκαλιάζω (μετβ. ρ.): ανγκάλι-νταβ (= αγκαλιά δίνω)
π.χ. σο ντικχλά μαν ντιά μαν ανγκάλι ντα τσουμιντά μαν = μόλις με είδε μ' αγκάλιασε και με φίλησε.
αγκάλιασμα: ανγκαλιπέ, ο.
αγκαλιασμένος (μτχ. ως επίθ.): ανγκαλι(ν)ντό,-ί και ανγκαλιντι(ν)ντό,-ί
π.χ. πφιρένας ανγκαλι(ν)ντέ = περπατούσαν αγκαλιασμένοι.
αγκαλιαστός: (βλ. αγκαλιασμένος).
αγκαλίτσα: ανγκαλορί και ανγκαλίσα, η.
αγκίδα: σικνό-κασς, ο (κυριολ. μικρό ξύλο)
π.χ. σικνό-κασς ντιά α(ν)ντί μι νάι = αγκίδα μπήκε στο δάχτυλό μου.
άγκιστρο: (βλ. γάντζος).
αγκλίτσα (α): ανγκλούτσα, η (σ.α. μπαστούνι).
αγκλίτσα (β): τσομπανένγκι-ροβλί και τσομπανένγκι-ροβλίκ, η (τσομπανένγκι = βοσκών, ροβλί και ροβλίκ = βέργα, ραβδί, ρόπαλο).
αγκρέμιστος (επίθ.): μπιπεραντό,-ί (σ.α. ακατεδάφιστος, άπεφτος).
Αντίθ. περαντό = γκρεμισμένος, πεσμένος, κατεδαφισμένος.
αγκύλωμα: χϋβαριπέ, ο (κυριολ. τρύπημα) χϋβαρντό, -ί (κυριολ. τρυπημένος, τρύπιος) χϋβαράμαν (κυριολ. τρυπώ τον εαυτό μου, μέση διάθεση, τρυπιέμαι)
π.χ. σαρ σουβάβ χϋβαρντόμαν ε σουβάσα = καθώς έραβα αγκυλώθηκα με τη βελόνα.
αγκυλώνω (μετβ. ρ.): χϋβαράβ (κυριολ. τρυπώ μετβ.)
π.χ. χϋβαρέν μαν κε σακάλα, ρά(ν)ντε τουτ = μ' αγκυλώνουν τα γένια σου, ξυρίσου.
Άγκυρα: Άνγκαρα, η.
αγκώνας (α): κόνιακο, ο
π.χ. τσαλάντιλο κάι πο κόνιακο = χτύπησε στον αγκώνα του.
αγκώνας (β): κούι, η (το τμήμα του χεριού από τον ώμο ως τον καρπό, βλ. και χέρι).
π.χ. τσαλαντά μαν πε κουϊάσα = με χτύπησε με τον αγκώνα του
(υποκ.) κουϊορί, η.
άγλυκος (επίθ.): μπιγκουγκλό,-ί
Αντίθ. γκουγκλό = γλυκός.
άγλωσσος (επίθ.): μπιτσχιμπάκο,-ι
Συνών. λαλορό, τσχι(ν)ντέ-τσχιμπάκο = μουγγός, βουβός.
άγναθος (επίθ.): μπιτσεναβάκο, -ι (= χωρίς σαγόνι).
αγνάντεμα: ντουράλ-ντικχιπέ, ο (= από μακριά κοίταγμα).
αγναντεύω (μετβ. ρ.): ντουράλ-ντικχάβ (= από μακριά κοιτάζω)
π.χ. ντουράλ-ντικχάβ ο ντενίζι = αγναντεύω τη θάλασσα.
αγνάντι: (βλ. αγνάντια).
αγνάντια (επίρρ.): μαμουϊάλ (προφ. με συνίζηση ια) και μαμουγιάλ
π.χ. μπεσσλό μαμουϊάλ ο κχαμ = έκατσε αγνάντια στον ήλιο (βλ. και απέναντι).
αγνάντιος (επίθ.): μαμουϊτνό, -ι και μαμουγιαλτνό, -ι (βλ. και αντικρυνός).
άγνεθος (επίθ.): μπιμπριβντό,-ί (σ.α. αμάδητος).
Αντίθ. μπριβντό = γνεμένος, μαδη-

μένος.
άγνοια: μπιτζανιπέ, ο (μπι = α στερητικό, χωρίς, τζανιπέ, ο = γνώση από το ρήμα τζανάβ = ξέρω)
Αντίθ. τζανιπέ = γνώση.
αγνότητα (α): τεμίζι-γκι, ο (κυριολ. καθαρή ψυχή), μπιπφιρνιπέ, ο (κυριολ. απονηρεψιά), αβανακλούκο, ο (= αγαθότητα, αγαθοσύνη)
π.χ. με, με τεμίζι-γκέσα κεράβας λέσκε αμαλιπέ, βο παλέ μανγκέλας τε χοχαβέλ μαν = εγώ με την καθαρή μου ψυχή (την αγνότητά μου) του έκαμνα φιλία (παρέα), αυτός πάλι ήθελε να με ξεγελάσει.
Αντίθ. νασουλιπέ, κετυλύκο, φεναλούκο = κακία, κακοσύνη, κακότητα, κακό, πφιρνιπέ = πονηριά, εξυπνάδα.
αγνότητα (β) (για ανύπαντρες γυναίκες): τσχεηπέ, ο (κυριολ. παρθενία, παρθενιά, σ.α. τα μκράτα των κοριτσιών έως την εφηβική ηλικία, έως τη στιγμή που χάνουν την παρθενία τους, που παντρεύονται)
π.χ. μπούσσουκαρ σας καϊά κάι πο τσχεηπέ, σαρ εβλε(ν)ντί ντα κερντά χουρντέ, γκελίταρ λακί σσουκ = πανέμορφη ήταν αυτή στην παρθενία της (όταν ήταν ανύπαντρη στα χρόνια της εφηβικής ηλικίας), καθώς παντρεύτηκε κι έκανε παιδιά, έφυγε η ομορφιά της.
αγνός (επίθ.): μπιπφιρνό,-ί (= απονήρευτος) και τεμίζι-γκέσκο,-ι (= καθαρόψυχος)
Συνών. λατσχέ-γκέσκο = καλόψυχος.
Αντίθ. πφιρνό = πονηρός, τζουνγκαλό = δόλιος, ύπουλος.
αγνώριστος (επίθ.): μπιπι(ν)τζαρντό,-ί
π.χ. μακχλάς πε μπαλά ντα μπιπιντζαρντί κερντιλί = έβαψε τα μαλλιά της κι αγνώριστη έγινε.
(βλ. και άγνωστος).
αγνώμονας: (βλ. αχάριστος).
αγνωμοσύνη: (βλ. αχαριστία).
άγνωρος: (βλ. αγνώριστος, άγνωστος).
αγνωσία: (βλ. ανηξερία).
άγνωστος (επίθ.): μπιπιντζαρντό,-ί
π.χ. μπιπιντζαρντέ μανουσσέ(ν)ντε να πουτάρ κο γκι = σε άγνωστους ανθρώπους μην ανοίγεις την ψυχή σου, μπιπιντζαρντό σι μανγκέ καβά μανούςς = άγνωστος μου είναι αυτός ο άνθρωπος.
Αντίθ. πιντζαρντό = γνωστός.
αγορά (τόπος): τσαρσσία, η και μασσκαρέ (η λέξη μασσκαρέ προήλθε από τη λέξη μασσκάρ = μέση και δεν έχει άρθρο, γιατί μασσκαρέ = στη μέση)
π.χ. τζαβ κάι τσαρσσία τε κινάβ χαπέ = πάω στην αγορά να αγοράσω τρόφιμα, πφα(ν)ντί σι αβγκιέ η τσαρσσία = κλειστή είναι σήμερα η αγορά, τε τζάσα μασσκαρέ τε κινές μανγκέ ντούι κίλορα ντομάτε = αν πας στην αγορά να μου αγοράσεις δυο κιλά ντομάτες.
αγορά (εμπορεύματος): κινιπέ, ο
π.χ. ο κινιπέ εκχέ τομαφιλέσκο = η αγορά ενός αυτοκινήτου.
Αντίθ. μπικινιπέ = πώληση, πούλημα.
αγοράζομαι (αμετβ. ρ.): κι(ν)ντιάβ
π.χ. ζόρι κι(ν)ντόλ αβγκιέ εκ κχερ = δύσκολα αγοράζεται σήμερα ένα σπίτι.
Αντίθ. μπικί(ν)ντιαβ = πουλιέμαι.
αγοράζω (α) (μετβ. ρ.): κινάβ
π.χ. καζόμ παρέ κι(ν)ντάν καβά τομαφίλι; = πόσα λεφτά αγόρασες αυτό το αυτοκίνητο;, κίντελ παρέ για τε κινέλ μοτόρι = μαζεύει

χρήματα για να αγοράσει μηχανάκι, σο κι(ν)ντάς τουκέ κο ντατ; = τι σου αγόρασε ο πατέρας σου;,(αλληγ.) βο μπικνέλ τουτ ντα κινέλ τουτ = εκείνος σε πουλάει και σ' αγοράζει.
Αντίθ. μπικινάβ = πουλώ.
αγοράζω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): κι(ν)νταράβ (= βάζω να αγοράσει-ουν, κάνω να αγοράσει-σουν, κάνω να αγοραστεί-ούν)
π.χ. κι(ν)νταρντάν μα(ν)ντέ καβά τσχορντό τομαφίλι = μ' έκανες να αγοράσω αυτό το ρημαγμένο αυτοκίνητο, κα κι(ν)νταράβ λεστέ καβά κχερ = θα τον βάλω να αγοράσει αυτό το σπίτι.
Αντίθ. μπικι(ν)νταράβ = βάζω να πουλήσει -ουν, κάνω να πουλήσει -ουν, κάνω να πουληθεί–ούν.
αγοραίος (α) (επίθ.): τσαρσσιάκο, -ι (από τη λέξη τσαρσσία = αγορά (τόπος)).
αγοραίος (β) (επίθ.): κινιμάσκο, -ι (από τη λέξη κινιπέ = αγόρασμα, αγορά (εμπορεύματος)).
αγοράκι: τσχαβορό και τσχαορό, ο
π.χ. σαβό σσουκάρ τσχαβορό σι καβά! = τι όμορφο αγοράκι είναι αυτό!
Αντίθ. τσχεϊορί = κοριτσάκι.
αγορανομία: αγορανομία, η
π.χ. αβιλί η αγορανομία αβγκιέ κάι λεσκό ντουκιάνο ντα κερντά κο(ν)τρόλι = ήρθε η αγορανομία σήμερα στο μαγαζί του και έκανε έλεγχο.
αγοραπωλησία (α): τουτζαρλούκο, ο (κυριολ. εμπορία, εμπόριο).
αγοραπωλησία (β): αλϋζβερίσσι και αλιζβερίσσι, ο (κυριολ. δοσοληψία, αλισβερίσι).
αγόρασμα: (βλ. αγορά (εμπορεύματος)).
αγορασμένος (μτχ.): κι(ν)ντό,-ί
π.χ. κι(ν)ντό σι καβά κχερ = αγορασμένο είναι αυτό το σπίτι.
Συνών. κι(ν)ντικανό = αγοραστός.
Αντίθ. μπικι(ν)ντό = πουλημένος.
αγοραστικός (επίθ.): κινιμάσκο, -ι (= αγοράσματος).
αγοραστός (επίθ.): κι(ν)ντικανό,-ί
π.χ. κι(ν)ντικανό μαρνό = αγοραστό ψωμί.
Συνών. κι(ν)ντό = αγορασμένος.
αγορέ (επίρρ.): αγορέ
π.χ. τσχι(ν)νταρντά πε μπαλά αγορέ λεσκί ρομνί = κούρεψε τα μαλλιά της αγορέ η γυναίκα του.
αγόρι: τσχαβό και τσχαό, ο
π.χ. κάσκο σι καβά τσχαβό; = ποιανού είναι αυτό το αγόρι; λεσκί ρομνί μπια(ν)ντάς τσχαβό = η γυναίκα του γέννησε αγόρι.
(βλ. και γιος).
Αντίθ. τσχέι = κορίτσι.
αγορίστικος (επίθ.): μρουσσικανό,-ί (= αρσενικός, ανδρικός).
Αντίθ. τσχεϊκανό = κοριτσίστικος.
αγουρέλαιο: ζετινέσκο-κχιλ, ο και ζετίνο, ο (κυριολ. ελαιόλαδο).
αγουρίδα: μπικερντί-ντρακ, η (= άγουρο σταφύλι).
αγουρόλαδο: (βλ. αγουρέλαιο).
αγουρούτσικος (επίθ.): μπικερντορό,-ί.
άγουρος (επίθ.): μπικερντό,-ί (κυριολ. = αγίνωτος)
π.χ. μπικερντέ σι ε τσιρισσά, ιν χα(ν)ντόν = άγουρα είναι τα κεράσια, δεν τρώγονται.
Αντίθ. κερντό = γινωμένος, ώριμος, φτιαγμένος.
αγουρωπός: (βλ.άγουρος).
αγράμματος (α) (επίθ.): αγράματο,-ι και μπιγιαζιάκο,-ι
αγράμματος (β) (άκλ. επίθ.): γιαζΰσΰζι (σ.α. άγραφος –η)

π.χ. γιαζΰσΰζι μανούςς, σο τε κερέλ τούκε! = αγράμματος άνθρωπος, τι να σου κάνει!
Αντίθ. γιαζΰτζίο = γραμματιζούμενος, γραφιάς.
αγραμματοσύνη: αγραματοσίνι, η.
αγρατσούνιστος (επίθ.): μπιτσΰζγκιάκο, -ι και μπιτσιζγκιάκο, - (= χωρίς γραμμή, χωρίς χαρακιά, χωρίς ρίγα)
π.χ. ούτε εκ τσιζγκία νάι οπρά τομαφίλι, μπιτσιζγκιάκο σι = ούτε μια χαρακιά δεν έχει πάνω το αυτοκίνητο, αγρατσούνιστο είναι.
άγραφος (άκλ. επίθ.): μπιγιαζΰλΰ και γιαζΰσΰζι (γιαζΰσΰζι σ.α. αγράμματος).
π.χ. μπιγιαζΰλΰ λιλ = άγραφο χαρτί
Αντίθ. γιαζΰλΰ = γραμμένος -η, εγγεγραμένος.
αγριάγγουρο: γιαμπανάβα-σαλάτα, η.
αγριάγκαθο: μπαρό-καρνό, ο (κυριολ. μεγάλο αγκάθι)
π.χ. μπαρέ-καρνέ σι αν ταρλάβα = αγριάγκαθα υπάρχουν στο χωράφι.
αγριάνθρωπος: γιαμπανάβα-μανούςς, ο.
αγριαπιδιά: (βλ. αγριαχλαδιά).
αγριαχλαδιά: γιαμπανάβα-α(μ)μπρολίν, η.
αγριεύω (αμετβ. ρ.): γιαμπανάβα - κερντιάβ (= άγριος γίνομαι).
αγριόγατα: γιαμπανάβα-πισίκα, η.
αγριογούρουνο: γιαμπανάβα-μπαλιτσχό, ο.
αγριοκαίρι: τουφα(ν)νούκο, ο.
αγριόκαιρος: (βλ. αγριοκαίρι).
αγριοκάτσικο: γιαμπανάβα-κετσίκα, η.
αγριοκερασιά: γιαμπανάβα-τσιρισσιλίν, η.
αγριοκέρασο: γιαμπανάβα-τσιρίςς, η.
αγριοκοίταγμα: γιαμπανάβα-ντικχιπέ, ο.
αγριοκόκορας: γιαμπανάβα-μπασσνό, ο.
αγριοκόριτσο: γιαμπανάβα-τσχορί, η.
αγριόκοτα: γιαμπανάβα-κχαϊνί, η.
αγριοκούνελο: γιαμπανάβα-ταβουσσάνο, ο.
αγριολάχανο: γιαμπανάβα-σσαχ, ο.
αγριολούλουδο: γιαμπανάβα-λουλουγκί,η.
αγριομάτης: γιαμπανάβα-γιακχένγκο, -ι.
αγριόμελο: αβγκίν, ο (κυριολ. μέλι)
αγριομηλιά: γιαμπανάβα-πφαμπαλίν, η.
αγριόμηλο: γιαμπανάβα-πφαμπάι, η.
αγριομούρης (επίθ.): γιαμπανάβα-μουέσκο,-ι και γιαμπανάβα-μόσκο,-ι
π.χ. σο γιαμπανάβα-μόσκο σι καβά μανούςς! ιτσ νι ασάλ = τι αγριομούρης είναι αυτός ο άνθρωπος! δε γελάει καθόλου.
αγριόξυλο: γιαμπανάβα-καςς, ο.
αγριόπαπια: γιαμπανάβα-παπίν, η (σ.α. αγριόχηνα).
αγριοπούλι: γιαμπανάβα - τσιρικλί, η.
αγριοπρόσωπος: (βλ. αγριομούρης).
άγριος (άκλ. επίθ.): γιαμπανάβα
π.χ. γιαμπανάβα αϊβάνο = άγριο ζώο, γιαμπανάβα σι ο γκρας, νασστί κα ικλές λε = άγριο είναι το άλογο, δεν θα μπορέσεις να το καβαλήσεις.
αγριόσκυλο: γιαμπανάβα - τζουκέλ, ο
π.χ. γιαμπανάβα-τζουκέλ σι καβά, μπουτ ντα(ν)νταλέλ! = αγριόσκυλο είναι αυτό, πολύ δαγκώνει!
αγριοσυκιά: γιαμπανάβα-ιντζιρκιλίν, η.
αγριότητα: γιαμπαναλούκο, ο.
αγριότοπος: γιαμπανάβα - τχαν, ο.

αγριόχηνα: γιαμπανάβα-παπίν, η (σ.α. αγριόπαπια, παπίν = πάπια, χήνα).
αγριόχοιρος: γιαμπανάβα-μπαλιτσχό και γιαμπανάβα-μπαλό, ο.
αγριόχορτο: γιαμπανάβα-τσαρ, η.
αγριωπός (άκλ. επίθ.): τόρι (σ.α. κρύος μτφ. για προσ. ασυμπάθητος)
π.χ. τόρι σι λεσκό μούι, ιτς νι ασάλ = αγριωπό είναι το πρόσωπό του, καθόλου δε γελάει, τόρι γιακχά = αγριωπά μάτια (ως ουσ. τόρι, ο τόρκα, η, τόρι-μόσκο, -ι επίθ.= αυτός, -ή που έχει αγριωπό πρόσωπο, τόρι-γιακχένγκο, –ι επίθ.= αυτός, -ή που έχει αγριωπά μάτια).
Αντίθ. τοάπι (άκλ. επίθ.) = αυτός,-ή που έχει χαριτωμένο, αστείο πρόσωπο.
π.χ. μπουτ τοάπι σι καλέ χουρντέσκο μούι, μπουτ σεβιλίορ = πολύ χαριτωμένο, πολύ αστείο είναι αυτού του παιδιού το πρόσωπο, πολύ αγαπιέται.
αγρός: ταρλάβα, η
π.χ. μπικί(ν)ντολ καϊά ταρλάβα, τριν ντελίμορα σι = πωλείται αυτός ο αγρός, τρία στρέμματα είναι (βλ. και χωράφι).
αγρότης (α): λετζμπέρι, ο
π.χ. λετζμπέρι σι λεσκό ντατ = αγρότης είναι ο πατέρας του.
αγρότης (β): αγρότις, ο.
αγροτιά (α): λετζμπερλίκο, ο (σ.α. το επάγγελμα του αγρότη, γεωργία)
αγροτιά (β): αγροτιά, η.
αγροτικός (α) (επίθ.): λετζμπερέσκο, -ι (σ.α. γεωργικός).
αγροτικός (β) (επίθ.): αγροτικό, -ι
π.χ. αγροτικό τομαφίλι = αγροτικό αυτοκίνητο.
αγρότισσα (α): λετζμπέρκα, η.
αγρότισσα (β): αγρότισα, η.
αγροτόσπιτο: λετζμπερένγκο-κχερ, ο (= αγροτών σπίτι).
αγροφύλακας: κουρουτζίο, ο
π.χ. σο ντιάμ α(ν)ντί ρεζ, πελό παλά αμέ(ν)ντε ο κουρουτζίο = μόλις μπήκαμε μες στο αμπέλι, μας κυνήγησε ο αγροφύλακας.
αγροφυλακή: κουρουτζουλούκο, ο (σ.α. το επάγγελμα του αγροφύλακα).
αγρυπνία: (βλ. ξαγρύπνημα).
άγρυπνος: (βλ. ξάγρυπνος).
αγρυπνώ: (βλ. ξαγρυπνώ).
αγύρευτος: (βλ. άψαχτος).
αγύριστος (επίθ.): μπιιρισαρντό, -ί
Αντίθ. ιρισαρντό = γυρισμένος, γυριστός.
αγυρτεία: (βλ. απατεωνιά).
αγύρτης: (βλ. απατεώνας).
άγχομαι: βλ. αγχώνομαι
αγχόνη: σιτζίμι και σσολό, ο (κυριολ. σχοινί)
π.χ. τχοντά ο σιτζίμι, τε ασάρπες = έβαλε (ετοίμασε) το σχοινί, να κρεμαστεί.
άγχος (α): άγχος, ο
π.χ. σόσκε σίτουτ γκαντικίν μπουτ άγχος; = γιατί έχεις τόσο πολύ άγχος;
Συνών. καΰρι = στενοχώρια.
άγχος (β): σϋκϋ(ν)τία, η (κυριολ. σφίξιμο μτφ., σϋκΰ άκλ. επίθ. και επίρρ. = σφιχτός, τσιγκούνης, σφιχτά, σϋκΰνταβ = σφίγγω μτφ.)
π.χ. σϋκϋ(ν)τία ασταρντά μαν κάι νι αβιλό ντаά μο τσχαβό = άγχος (σφίξιμο) μ’ έπιασε που δεν ήρθε ακόμα ο γιος μου.
Συνών. ραα(τ)σϋζλΰκο = ανησυχία, αβολεψιά, καΰρι = στεναχώρια.
άγχος (γ): σϋκϋλμάβα, η (κυριολ. σφίξιμο μτφ.)
π.χ. σϋκϋλμάβα σίμαν, κα ικλάβ ζάλακ αβριγκά = άγχος έχω, θα βγω λίγο έξω.

αγχώδης (άκλ. επίθ. και επίρρ.): σϋκϋ(ν)τϋλΰ
π.χ. σϋκϋ(ν)τϋλΰ σαν του, νι κερές καλέ μπουκιάκε = αγχώδης είσαι εσύ, δεν κάνεις γι' αυτή τη δουλειά (σϋκϋ(ν)τϋλΰ σ.α. στενάχωρος, στενάχωρα π.χ. σϋκϋ(ν)τϋλΰ σι η αβάβα αβγκιέ, μπρουσσούμ κα ντελ = στενάχωρος είναι ο καιρός σήμερα, θα βρέξει, ως ουσ. σϋκϋ(ν)τϋλίο, ο, σϋκϋ(ν)τϋλΰκα, η)
αγχώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): άγχος-κεράβ (άγχος κάνω) και άγχος-ντάμαν (άγχος δίνω στον εαυτό μου)
π.χ. ο ντοκτόρι πφε(ν)ντάς τε να κερές-άγχος = ο γιατρός είπε να μην αγχώνεσαι.
Συνών. καΰρι-κεράβ και καΰρι-ντάμαν = στενοχωριέμαι.
αγχώνομαι (β) (αμετβ. ρ.): σϋκϋ(ν)τία-κεράβ (= άγχος, σφίξιμο κάνω)
π.χ. νά κερ-σϋκϋ(ν)τία, τσαμπούκι κα πφουρός = μην αγχώνεσαι, γρήγορα θα γεράσεις.
Συνών. καΰρι-κεράβ (= στεναχώρια κάνω) στεναχωριέμαι.
αγχώνομαι (γ) (αμετβ. ρ.): σϋκϋ(ν)τία-ντάμαν (= άγχος, σφίξιμο δίνω στον εαυτό μου)
π.χ. εμπουκάκε σϋκϋ(ν)τία-ντέστουτ = με το παραμικρό αγχώνεσαι.
Συνών. καΰρι-ντάμαν (στεναχώρια δίνω στον εαυτό μου) στεναχωριέμαι.
αγχώνω (μετβ. ρ.): άγχος-νταβ (= άγχος δίνω)
π.χ. ντιάσμαν-άγχος καλέ ορμπένσα κάι πφε(ν)ντάς μανγκέ = με άγχωσε μ' αυτά τα λόγια που μου είπε.
Συνών. καΰρι-νταβ = στενοχωρώ.
αγωγή: τερμπιελίκο, ο και τερμπιάβα, η (κυριολ. καλή διαπαιδαγώγηση, παιδεία, καλή ανατροφή, καλοί τρόποι)
π.χ. ιτς κε χουρντέν τερμπιελίκο νάι σαό ντατ σαν του! = καθόλου τα παιδιά σου καλή διαπαιδαγώγηση δεν έχουν τι πατέρας είσαι εσύ!, τε να ιν ντέσα κε χουρντέν τερμπιάβα του, κα νταβ λεν με ε μαριμάσα = αν δε δώσεις καλούς τρόπους στα παιδιά σου, θα τα δώσω εγώ με το ξύλο. (επίθ. τερμπιελίο, -ίκα = φρόνιμος,-η, διαπαιδαγωγημένος,-η, συνετός,-ή, τερμπιεσίζι,-ίσκα = ανάγωγος,-η).
αγώγι: αραμπάβα, η (κυριολ. άμαξα, κάρο, αμάξι (το αυτοκίνητο), καρότσι, καρότσι για μωρά)
π.χ. καζόμ αραμπάβε κούμο αταντάν; = πόσα αγώγια άμμο έφερες;
αγωγιάτης (της επιβατικής άμαξας): παϊτοντζίο, ο.
αγωγιάτης: αραμπατζίο, (σ.α. αμαξάς, καροποιός, αμαξοποιός)
π.χ. ο αραμπατζίο ντελ παΐ πε γκραστέ = ο αγωγιάτης δίνει νερό το άλογό του.
θηλ. αραμπατζΰκα, η.
αγωγός: σολίνα και σουλίνα, η (κυριολ. σωλήνας)
π.χ. α(ν)ντάρ καϊά σολίνα νακχέλ ο παΐ = απ' αυτόν τον αγωγό περνάει το νερό.
αγώι: (βλ. αγώγι).
αγώνας (α): (βλ. παίδεμα).
αγώνας (β) (η αναμέτρηση): γιάρϋσσα, η
π.χ. κα κεράς γιάρϋσσα κάι νασσιπέ = θα κάνουμε αγώνα στο τρέξιμο
(γιάρϋσσα-τχαβ = αγώνα, αναμέτρηση βάζω, αναμετριέμαι, διαγωνίζομαι, ανταγωνίζομαι, γιάρϋσσα-κεράβ = αγώνα,

αναμέτρηση κάνω, αναμετριέμαι, διαγωνίζομαι, ανταγωνίζομαι).
αγωνία: αγονία, η
π.χ. σόσκε ασταρντά τουτ αγονία; = γιατί σε έπιασε αγωνία;
αγωνίζομαι: (βλ. παιδεύομαι).
αγώνισμα: (βλ. αγώνας (η αναμέτρηση)).
αγωνιστής: μαρεμπετζίο, ο (κυριολ. πολεμιστής, μαχητής, μαρεμπάβα, η = πόλεμος, μάχη) θηλ. μαρεμπετζίκα, η.
αγωνιστικός (για αθλητικούς αγώνες, για αναμέτρηση)**:** γιάρϋσσάκο, -ι
π.χ. γιάρϋσσάκο τομαφίλι = αγωνιστικό αυτοκίνητο, γιάρϋσσάκι βελεπσίκα = αγωνιστικό ποδήλατο (σ.α. ανταγωνιστικός).
αγωνιώ (αμετβ. ρ.): αγονία - σίμαν (= αγωνία έχω) και αγονία - ασταρντάμαν (= αγωνία μ' έπιασε).
αδάγκωτος (επίθ.): μπιντα(ν)νταλντό, -ί
Αντίθ. ντα(ν)νταλντό = δαγκωμένος.
αδάκρυτος (επίθ.): μπιασφένγκο,-ι
π.χ. σο τφουλέ-γκέσκο μανούςς! κάι πε νταντέσκι τζενεζάβα μπιασφένγκο σας = τι χοντρόπετσος άνθρωπος! στην κηδεία του πατέρα του αδάκρυτος ήταν.
Αντίθ. ασφιναλό = δακρυσμένος.
αδάπανος (επίθ.): μπιμαστραφένκο, -ι (= χωρίς έξοδα, χωρίς δαπάνες, σ.α. ανέξοδος).
άδαρτος (επίθ.): μπιμαρντό, - ί
Συνών. μπιτσαλαντό = αχτύπητος
Αντίθ. μαρντό = δαρμένος.
αδασκάλευτος (επίθ.): μπιγκογκιαρντό, -ί
(σ.α. ασυμβούλευτος).
Αντίθ. γκογκιαρντό = δασκαλεμένος, συμβουλευμένος, νουθετημένος).
άδεια: άδια και άντια, η
π.χ. καζόμ γκιβέ ντιέ τουτ άδια κατάρ ασκερλίκο; = πόσες μέρες σου δώσανε άδεια από το στρατό;
αδειάζω (α) (αμετβ. ρ.): τσουτσιάβ
π.χ. γκελέταρ ε χουρντέ ντα τσουτσιλό ο κχερ = έφυγαν τα παιδιά κι άδειασε το σπίτι.
Αντίθ. πφερντιάβ = γεμίζω (αμετβ.).
αδειάζω (β) (αμετβ. ρ.): τσουτσάρντιαβ.
αδειάζω (γ) (ενεργ. διαμ. ρ.): τσουτσαρνταράβ (= βάζω να αδειάσει –ουν, κάνω να αδειάσει-ουν)
π.χ. κα τσουτσαρνταράβ λέστε ε τσουβάλα = θα τον βάλω να αδειάσει τα σακιά.
Αντίθ. πφερνταράβ = βάζω να γεμίσει-ουν, κάνω να γεμίσει-ουν.
αδειάζω (δ) (μετβ. ρ.): τσουτσαράβ
π.χ. τσουτσαράβ ο παΐ α(ν)ντάρ λιάνο = αδειάζω το νερό από τη λεκάνη.
Αντίθ. πφεράβ = γεμίζω (μετβ.).
αδειάζω (ε) (τον εαυτό μου): τσουτσαράμαν (μέσο ή αυτοπαθές ρήμα).
αδειανός: (βλ. άδειος).
άδειασμα (α): τσουτσαριπέ, ο
π.χ. ο τσουτσαριπέ ε τσουβαλένγκο = το άδειασμα των σακιών.
Αντίθ. πφεριπέ = γέμισμα.
άδειασμα (β): τσουτσαρνταριπέ, ο (ρηματ. ουσ. από το ρ. τσουτσαρνταράβ (βλ. αδειάζω (γ))
αδειασμένος (α) (μτχ.): τσουτσαρντό,-ί.
Αντίθ. πφερντό = γεμισμένος, γεμάτος, πλήρης.
αδειασμένος (β) (μτχ.): τσουτσαρνταρντό, -ί (από το ρ. τσουτσαρνταράβ, βλ. αδειάζω (γ)).
αδείλιαστος: (βλ. άφοβος).
άδειος (α) (επίθ.): τσουτσό,-ί

π.χ. τσουτσό σι ο κχερ = άδειο είναι το σπίτι, (αλληγ.) τσουτσέ βαστένσα σαρ τε τζαβ κάι λεσκό μπιάβ; = με άδεια χέρια πώς να πάω στο γάμο του; (αλληγ.) τσουτσό σι λεσκό σσορό = άδειο είναι το κεφάλι του (δηλ. δεν έχει μυαλό).
Αντίθ. πφερντό = γεμάτος, πλήρης.
άδειος (β) (άκλ. επίθ.): μπόσσι
π.χ. μπόσσι σι η κουτία = άδειο είναι το κουτί.
αδειούλα: αντιίσα και αδιίσα, η
π.χ. μι αντιίσα χασαρντόμ = την αδειούλα μου έχασα.
αδειούτσικος (επίθ.): τσουτσορό,-ί
Αντίθ. πφερντορό = γεματούτσικος.
αδέκαρος: (βλ. άφραγκος).
αδελφικός (επίθ.): πφαλικανό,-ί
π.χ. σίαμεν πφαλικανό αμαλιπέ = έχουμε αδελφική φιλία.
αδελφοκτονία: πφαλένγκο-μουνταριπέ, ο (= αδελφών σκότωμα).
αδελφομεράδι: (βλ. αδερφομοιράδι).
αδελφοπαίδι: πφαλέσκο-χουρντό, ο (= αδελφού παιδί).
αδελφός: πφαλ, ο
π.χ. αβιλό μο πφαλ = ήρθε ο αδελφός μου, (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ε τσιρικλά» (= τα πουλιά)) κάι αμαρό Ντελ, εμπούκα αμέ(ν)ντα τε ντικχέλ ντα σα αμαρέ πφαλέν κάι γεκ τχαν τε κίντελ = πού είναι ο δικός μας ο Θεός, λίγο και μας να μας κοιτάξει κι όλα τα αδέλφια μας σε ένα μέρος να τα μάσει.
αδελφή (η): πφεν, η
π.χ. κάι γκελί κι πφεν; = πού πήγε η αδελφή σου;
αδελφοποιημένος: (βλ. αδελφωμένος).
αδελφοποίηση: (βλ. αδέλφωμα).
αδελφοποιώ: (βλ. αδελφώνω).
αδελφοσύνη: πφαλιπέ, ο
π.χ. ιτσ πφαλιπέ νάι α(ν)ντέ λεσκό γκι· κερέλ πες σαρ γιαμπαντζίο = καθόλου αδελφοσύνη δεν έχει στην ψυχή του· κάνει σαν ξένος.
αδελφούλης: πφαλορό, ο
π.χ. μο πφαλορό μπαριλό = ο αδελφούλης μου μεγάλωσε.
αδελφούλα (η): πφενορί, η
π.χ. μι πφενορί πασστόλ = η αδελφούλα μου κοιμάται.
αδέλφωμα: πφαλαριπέ, ο.
αδελφωμένος (μτχ.): πφαλαρντό,-ί.
αδελφώνομαι (αμετβ. ρ.): πφαλ-κερντιάβ (= αδελφός γίνομαι).
αδελφώνω (μετβ. ρ.): πφαλαράβ.
άδεντρος (επίθ.): μπικοπατσένγκο,-ι και μπικαβακένγκο,-ι.
αδέξιος: (βλ. ατζαμής).
αδέξιος: (βλ. αφηρημένος).
αδεξιότητα: (βλ. ατζαμοσύνη).
αδεξιότητα: (βλ. αφηρημάδα).
αδερφή: (βλ. αδελφή).
αδερφικός: (βλ. αδελφικός).
αδερφομοιράδι: πφαλένγκο-μιράζι, ο (= αδερφών μοιράδι).
αδερφομοίρι: (βλ. αδερφομοιράδι)
αδερφός: (βλ. αδελφός).
αδερφοσκοτωμός: πφαλένγκο-μουνταριπέ, ο.
αδερφοσύνη: (βλ. αδελφοσύνη).
αδερφούλα: (βλ. αδελφούλα).
αδερφούλης: (βλ. αδελφούλης).
αδέρφωμα: (βλ. αδέλφωμα).
αδερφωμένος: (βλ. αδελφωμένος).
αδερφώνω: (βλ. αδελφώνω).
αδέσμευτος: (βλ. ελεύθερος).
άδετος (επίθ.): μπιπφα(ν)ντό,-ί (= άκλειστος)
Αντίθ. πφα(ν)ντό = δεμένος, κλειστός, φυλακισμένος, κλεισμένος.
άδηλος (α) (επίθ.): μπισικαντι(ν)ντό, -ί (= αφανέρωτος)
Συνών. γκαραντι(ν)ντό = κρυφός.

Αντίθ. σικαντι(ν)ντό = φανερωμένος, σικαντό = φανερός, εμφανής, ορατός.
άδηλος (β) (άκλ. επίθ. και επίρρ.): μπε(λ)λεσίζι (σ.α. αδήλως)
π.χ. μπε(λ)λεσίζι σι κάνα κ'αβέλ = άδηλο είναι πότε θα 'ρθει.
Αντίθ. μπε(λ)λί = φανερός, φανερά, πρόδηλος, προδήλως, εμφανής, εμφανώς, ορατός, ορατώς, προφανής, ευδιάκριτος, ευδιάκριτα.
αδήλωτος (α) (άκλ. επίθ.): μπιδιλομέ
Αντίθ. διλομέ = δηλωμένος.
αδήλωτος (β) (άκλ. επίθ.) (στα δημοτολόγια δήμου ή κοινότητας): γιαζΰσΰζι (κυριολ. άγραφος,-η, αγράμματος,-η, ως ουσ. γιαϋσΰζι, ο, γιαζΰσΰσκα, η)
π.χ. γιαζύσΰζι σι νταά ο χουρντό = αδήλωτο είναι ακόμα το παιδί.
αδημιούργητος (α): (βλ. άφτιαχτος).
αδημιούργητος (β) (επίθ.): μπικερντό, -ί και μπικερντι(ν)ντό, -ί (σ.α. αγίνωτος, ακάμωτος, ανώριμος, άφτιαχτος, άγουρος)
Αντίθ. κερντό και κερντι(ν)ντό = γινωμένος, φτιαγμένος, καμωμένος, ώριμος.
αδηφαγία: μπιτσαϊλιπέ, ο (κυριολ. αχορτασία).
αδηφάγος (επίθ.): μπιτσαϊλό, ί (κυριολ. αχόρταγος).
αδιάβαστος (α) (επίθ.): μπιδιαβασαρντό, -ί
Αντίθ. διαβασαρντό = διαβασμένος.
αδιάβαστος (β) (άκλ. επίθ.): μπιοκουμούσσι (σ.α. αμόρφωτος, ασπούδαχτος)
Αντίθ. οκουμούσσι = διαβασμένος, μορφωμένος, σπουδαγμένος.
αδιάβατος (επίθ.): μπινακχουτνό, -ί
Συνών. μπιπφιρντό = απερπάτητος.
αδιάβροχος (επίθ.): αδιάβροχο, -ι
π.χ. αδιάβροχο σι ο σαάτο, νι λελ παΐ = αδιάβροχο είναι το ρολόι, δεν παίρνει νερό.
αδιάδοτος (επίθ.): μπιασσου(ν)νταρντό (σ.α. αδιαλάλητος)
Αντίθ. ασσου(ν)νταρντό = διαδεδομένος, διαλαλημένος, ξακουστός, ακουστός, διατυμπανισμένος.
αδιαθεσία: κεφσιζλίκο, ο.
αδιάθετος (επίθ.): κεφσίζι,-ίσκα
π.χ. κεφσίζι σι ο χουρντό = αδιάθετο είναι το μωρό, κεφσίσκα σας, ο(ν)ντάν νι αβιλί = αδιάθετη ήταν, γι' αυτό δεν ήρθε.
αδιαθετώ (α) (αμετβ. ρ.): νασφάβαβ (κυριολ. αμτβ. αρρωσταίνω)
π.χ. νασφάιλο ζάλακ ο χουρντό = αδιαθέτησε (αρρώστησε) λίγο το μωρό.
αδιαθετώ (β) (αμετβ. ρ.): κεφσίζι - κερντιάβ (= αδιάθετος γίνομαι)
Συνών. νασφάβαβ = αμετβ. ρ. αρρωσταίνω, ασθενώ.
αδιαθετώ (γ) (αμετβ. ρ.): κεφσίζι(-ίσκα) – σομ και κεφσίζι(-ίσκα) – σεμ (= αδιάθετος-η είμαι)
π.χ. κεφσίσκα – σομ, σσιλ λιόμ = αδιάθετη είμαι, κρυολόγησα.
αδιάκοπα: (βλ. ασταμάτητα).
αδιάκοπος: (βλ. ασταμάτητος).
αδιακόρευτη (α): τσχέι, η (= παρθένα, κορίτσι).
Αντίθ. πφιβλί = διακορευμένη, χήρα, ξεπαρθενεμένη.
αδιακόρευτη (β): μπιασταρντί,η (= άπιαστη, ανέγγιχτη)
Αντίθ. ασταρντί = πιασμένη, διακορευμένη, ξεπαρθενεμένη.
αδιαλάλητος (επίθ.): μπιασσσου(ν)νταρντό, -ι (σ.α. αδιάδοτος)
Αντίθ. ασσου(ν)νταρντό= διαλαλημένος, διαδεδομένος,

διατυμπανισμένος, ξακουστός, ακουστός.
αδιάλειπτος: (βλ. ακατάπαυστος, ασταμάτητος).
αδιαλείπτως: (βλ. ασταμάτητα).
αδιάλεχτος (άκλ. επίθ.): μπιαητλαμούσσι
Αντίθ. αητλαμούσσι = διαλεγμένος, επιλεγμένος.
αδιαμαρτύρητα (επίρρ.): μπινκιαρέσα (χωρίς διαμαρτυρία, χωρίς άρνηση, σ.α. αδιαμφισβήτητα).
αδιαμαρτύρητος (επίθ.): μπιινκιαρέσκο, -ι (= χωρίς διαμαρτυρία, χωρίς άρνηση, σ.α. αδιαμφισβήτητος).
αδιαμέτρητος (επίθ.): μπιγκινιμάσκο, -ι
Συνών. μπιγκι(ν)ντό = αμέτρητος.
αδιαμοίραστος: (βλ. αμοίραστος).
αδιαμφισβήτητα: (βλ. αδιαμαρτύρητα).
αδιαμφισβήτητος: (βλ. αδιαμαρτύρητος).
αδιανέμητος: (βλ. αμοίραστος).
αδιανόητος (α) (επίθ.): μπιακχιαριμάσκο, -ι (κυριολ. ακατάληπτος)
Συνών. μπιακχιαρντι(ν)ντό = ακατανόητος, ακαταλαβίστικος, ασαφής.
αδιανόητος (β) (άκλ. επίθ.): καμπουλσούζι (κυριολ. απαράδεκτος)
Αντίθ. καμπούλι = παραδεκτός, αποδεκτός, δεκτός.
αδιάνοικτος (επίθ.): μπιπουταρντό, -ι
π.χ. μπιπουταρντό ντρομ = αδιάνοικτος δρόμος.
Αντίθ. πουταρντό = ανοιγμένος, ανοιχτός, διανοιγμένος.
αδιαντροπιά: μπιλατζαηπέ
Συνών. λουμπνιπέ = προστυχιά, πορνεία.
Αντίθ. λατζαηπέ = ντροπαλοσύνη, λατζ = ντροπή.
αδιάντροπος (επίθ.): μπιλατζανό,-ί
π.χ. σο μπιλατζανό μανούςς! = τι αδιάντροπος άνθρωπος!
Συνών. λουμπνό = πρόστυχος.
Αντίθ. λατζανό = ντροπαλός.
αδιαντροποπρόσωπος: μπιλατζανέ-μόσκο,-ι
π.χ. μπιλατζανέ-μοσκερέανα, ε Ντεβλέσταρ τε αρακχαβές λα = αδιαντροποπρόσωπε, απ' το Θεό να το βρεις.
αδιαπαιδαγώγητος (άκλ. επίθ.): τερμπιεσίζι (κυριολ. ανάγωγος,-η)
π.χ. τερμπιεσίζι σι κο τσχαβό, νάι λε τερμπιάβα = ανάγωγος είναι ο γιος σου, δεν έχει καλούς τρόπους. (ως ουσ. τερμπιεσίζι, ο, τερμπιεσίσκα, η).
αδιάπαυστα: (βλ. ασταμάτητα).
αδιάπαυστος: (βλ. ακατάπαυστος, ασταμάτητος).
αδιαπέραστος (επίθ.): μπινακχιμάσκο,-ι.
αδιαπίστωτος (επίθ.): μπιπακιανταρντό, -ί (κυριολ. απιστοποίητος)
Αντίθ. πακιανταρντό = πιστοποιημένος.
αδιαπότιστος (επίθ.): μπικινγκαρντρό, -ί, μπικινγκιαρντό, -ί και μπιγιαλαρντό, -ί (κυριολ. άβρεχτος, αμούσκευτος, ακατάβρεχτος)
Αντίθ. κινγκαρντό, κινγκιαρντό και γιαλαρντό = βρεγμένος, μουσκεμένος, καταβρεγμένος.
αδιαπραγμάτευτος (επίθ.): μπια(ν)νασσμαβάκο, -ι (σ.α. ασυνεννόητος).
αδιατυμπάνιστος: (βλ. αδιαλάλητος).
αδιαφήμιστος (επίθ.): **μπισικανταρντό, -ι (σ.α. αφανέρωτος, απαρουσίαστος)**

π.χ. μπισικανταρντέ μανγκινά = αδιαφήμιστα εμπορεύματα
Συνών. μπιασσου(ν)νταρντό = αδιάδοτος, αδιαλάλητος.
Αντίθ. σικανταρντό = προβεβλημένος, διαφημισμένος, φανερωμένος, αναδεδειγμένος, αποκαλυμμένος, παρουσιασμένος.
αδιαφορία: αδιαφορία, η
π.χ. τε σικαβέσα λεσκέ εμπούκα αδιαφορία, παλάλ κε τσανγκά κα πράσταλ = αν του δείξεις λίγη αδιαφορία, πίσω από τα πόδια σου θα τρέχει.
αδιαφορώ (αμετβ. ρ.): σιμασία-νι-νταβ (κυριολ. σημασία δε δίνω)
π.χ. νι-νταβ-σιμασία λεσκέ πφερασένγκε = δεν δίνω σημασία (αδιαφορώ) για τα λόγια του
Συνών. μάνγκε-σο-σι (= για μένα τι είναι) δεν με νοιάζει.
αδιάψευστος (α) (επίθ.): χοχαημάστε-μπιικαλντό, -ί (κυριολ. σε ψέμα άβγαλτος)
Αντίθ. χοχαημάστε-ικαλντό (= σε ψέμα βγαλμένος) διαψευσμένος.
αδιάψευστος (β) (επίθ.): χοχαημάστε-μπιικαλνταρντό, -ί (κυριολ. σε ψέμα άβγαλτος)
Αντίθ. χοχαημάστε-ικαλνταρντό (= σε ψέμα βγαλμένος) διαψευσμένος.
αδίδακτος (επίθ.): μπισικλιαρντό,-ί
Αντίθ. σικλιαρντό = διδαγμένος, εκπαιδευμένος.
αδιέξοδο (το) (α): πφα(ν)ντό-ντρομ, ο (κυριολ. κλειστός δρόμος).
αδιέξοδο (το) (β): μπιικλιπέ, ο (μπι = χωρίς, α στερητικό, ικλιπέ, ο, ρημ. ουσ. = έξοδος, ανέβασμα, από το ρ. ικλάβ = βγαίνω, ανεβαίνω).
αδιέξοδος (επίθ.): μπιικλιμάσκο, -ι
π.χ. μπιικλιμάσκο σοκάκο = αδιέξοδο σοκάκι.
αδιερεύνητος (επίθ.): μπιροντό, -ί και μπιροντι(ν)ντό, -ί (κυριολ. άψαχτος, αγύρευτος, ανερεύνητος)
Αντίθ. ροντό και ροντι(ν)ντό = ψαγμένος, ερευνημένος, γυρεμένος.
αδιήγητος (α) (επίθ.): μπιπφε(ν)ντό, -ί
Συνών. μπιπφενιμάσκο, -ι = ανεκδιήγητος απερίγραπτος.
Αντίθ. πφε(ν)ντό = ειπωμένος, διηγημένος, εξιστορημένος, αφηγημένος.
αδιήγητος (β) (επίθ.): μπιμοτχαντό, -ί
Συνών. μπιμοτχιμάσκο = ανεκδιήγητος, απερίγραπτος.
Αντίθ. μοτχαντό = διηγημένος, ειπωμένος, εξιστορημένος, διηγημένος, αφηγημένος.
άδικα (επίρρ.): τζάμπα
π.χ. τζάμπα γκελόμ, κχάντσικ νι κερντιλό = άδικα πήγα, τίποτα δεν έγινε, (τζάμπα σ.α. δωρεάν π.χ. τζάμπα ντιάς λε μάνγκε = δωρεάν μου το έδωσε).
αδικαιολόγητα: (βλ. αδικαιολόγητος).
αδικαιολόγητος (άκλ. επίθ.): ακσΰζι (σ.α. άδικος-η, αδικαιολόγητα)
π.χ. σο ντα τε πφενές, ακσΰζι σαν = ό,τι και να πεις, αδικαιολόγητος (-η) είσαι (ως ουσ. ακσΰζι, ο, ακσΰσκα, η).
αδίκαστος (επίθ.): μπιτζεζαβάκο, -ι (= χωρίς ποινή).
Αντίθ. τζεζαλίο = δικασμένος.
αδικία: ακσϋζλΰκο, ο
π.χ. χάλ μαν ο ακσϋζλΰκο = με τρώει η αδικία.
άδικο: (βλ. αδικία).
άδικος (α) (επίθ.): μπιακόσκο,-ι (= χωρίς δίκιο)
π.χ. μπιακόσκο σαν, να ορμπισάρ = άδικος είσαι, μη μιλάς.
Αντίθ. ακλίο = δίκαιος, ντοβρούς και ντοβρού = ευθύς, ντόμπρος, κατευθείαν, ευθεία.

άδικος (β) (επίθ.): ακσΰζι (σ.α. αδικαιολόγητος, -η)
 π.χ. σόσκε σαν ακσΰζι μάνσα; = γιατί είσαι άδικος (-η) με μένα; (ως ουσ. ακσΰζι, ο, ακσΰσκα, η) βλ. και αδικαιολόγητος.
 Αντίθ. ακλΰ = δίκαιος, δίκαια.
αδικούμαι (αμετβ. ρ.): μο-άκο-χα(ν)ντόλ = το δίκιο μου τρώγεται
 π.χ. χα(ν)ντιλό-κο-άκο ντα μούιτχος αγκαντάλ; = αδικήθηκες και φωνάζεις έτσι;
αδικώ (μετβ. ρ.): άκο-χαβ (= δίκιο τρώω)
 π.χ. τε λατζάς κάι χαλάν λεσκό άκο = να ντρέπεσαι που τον αδίκησες, νι μανγκάβ τε χαβ κχάνικάσκο άκο = δεν θέλω να αδικήσω κανέναν,κον χαλά μο άκο, ο Ντελ σικαντά λεσκέ = όποιος με αδίκησε, ο Θεός του έδειξε (τον τιμώρησε).
αδιόρθωτος: (βλ. αγιάτρευτος).
αδίπλωτος (άκλ. επίθ.): μπικατλαμούσσι
 π.χ. μπικατλαμούσσι σι ε σσέα = αδίπλωτα είναι τα ρούχα.
αδίστακτος: μπιτρασσανό,-ί (= άφοβος).
αδίψαστος (επίθ.): μπιτρουσσάκο, -ι, μπιτρουσσαϊμάσκο, -ι και μπιτρουσσαλό, -ί.
άδιωχτος (άκλ. επίθ.): μπικοαλαμούσσι
 Αντίθ. κοαλαμούσσι = διωγμένος.
άδολος (α) (άκλ. επίθ.): αβανάκι (κυριολ. αγαθός, βλ. και αγαθός).
άδολος (β) (επίθ.): μπιτζουνγκαλό, -ί
 Συνών. μπιπφιρνό = απονήρευτος.
 Αντίθ. τζουνγκαλό = δόλιος, ύπουλος.
άδοξος: (βλ. αδόξαστος).
αδόξαστος (επίθ.): μπιασσαρντό, -ί (κυριολ. απαίνευτος)
 Συνών. μπιασσου(ν)ντό = άσημος, ανήκουστος.
 Αντίθ. ασσαρντό = παινεμένος, ασσου(ν)ντό = ακουστός, ξακουστός, διάσημος.
αδούλευτος: μπιμπουκιαρνό,-ί (= μη εργατικός) και μπιμπουκιαρντό,-ί (= ακατέργαστος)
 Αντίθ. μπουκιαρνό = εργατικός, μπουκιαρντό = δουλεμένος, κατεργασμένος.
άδοτος (επίθ.): μπιντι(ν)ντό, -ί
 Αντίθ. ντι(ν)ντό = δοσμένος.
αδράνεια: (βλ. απραξία).
αδρανής: (βλ. άπραγος).
αδρανώ (αμετβ. ρ.): μπικεραμνό-(ί)-ατσχάβ (= άπραγος, (-η) μένω).
αδυναμία (α) (ιατρικά): αδιναμία, η
 π.χ. αδιναμία ρακχαντά λεστέ ο ντοκτόρι = αδυναμία του βρήκε ο γιατρός.
αδυναμία (β): (βλ. κατάπτωση).
αδύναμος (επίθ.): μπιζουραλό, -ί
 Αντίθ. ζουραλό = δυνατός.
αδυνάμωτος (επίθ.): μπιζουραρντό,-ί και μπιζουρανταρντό, -ί
 Αντίθ. ζουραρντό = δυναμωμένος, ισχυροποιημένος και ζουρανταρντό = δυναμωμένος, ισχυροποιημένος.
αδυνατίζω (α) (αμετβ. ρ.): κισσλιάβ
 π.χ. κισσλιλόμ κατάρ η μπουτ μπουκί = αδυνάτισα από την πολλή δουλειά, τε κισσλός εμπούκα, μπουτ τφουλό σαν = να αδυνατίσεις λίγο, πολύ χοντρός είσαι.
 Αντίθ. τφουλιάβ = χοντραίνω (αμετβ.), παχαίνω (αμετβ.).
αδυνατίζω (β) (αμετβ. ρ.): ζαηφλανίαβ
 π.χ. μανγκάβ τε ζαηφλανίαβ = θέλω να αδυνατίσω.
αδυνατίζω (γ) (αμετβ. ρ.): σσουκιάβ (σ.α. ξεραίνομαι, στεγνώνω αμετβ.)

π.χ. σσουκιλό κατάρ η σεβντάβα = αδυνάτισε από τον έρωτα.
αδυνατίζω (δ) (μετβ. ρ.): κισσλαράβ
π.χ. η μπουτ μπουκί κισσλαρντά τουτ = η πολλή δουλειά σε αδυνάτισε.
Αντίθ. τφουλαράβ = χοντραίνω (μετβ.), παχαίνω (μετβ.).
αδυνατίζω (ε) (μετβ. ρ.): σσουκιαράβ (σ.α. ξεραίνω, στεγνώνω μετβ.)
π.χ. μαρνό νασστί χαβ κατάρ κο μορμισαριπέ, σσουκιαρντάν μαν, ματέανα! = ψωμί δεν μπορώ να φάω από τη γκρίνια σου, μ' αδυνάτισες, μέθυσε!
αδυνάτισμα (α): κισσλιπέ, ο
π.χ. τε μανγκέσα κισσλιπέ, νά κα χας μπουτ = αν θέλεις αδυνάτισμα, δε θα τρως πολύ.
Αντίθ. τφουλιπέ = χόντρεμα, πάχος.
αδυνάτισμα (β): ζαηφλούκο και ζαηφλανμάκο, ο.
αδυνάτισμα (γ): σσουκιπέ, ο (σ.α. ξηρασία, στεγνότητα, ξεραΐλα).
αδυνατισμένος (μτχ.): κισσλαρντό,-ί.
αδύνατος (α) (επίθ.): κισσλό, -ί
π.χ. τε χας νταάμπουτ, σόσκε σαν κισσλό = να τρως περισσότερο, γιατί είσαι αδύνατος.
Αντίθ. τφουλό = χοντρός.
αδύνατος (β) (άκλ. επίθ.): ζαήφι
π.χ. μπουτ ζαήφι σι ο χουρντό = πολύ αδύνατο είναι το παιδί.
αδύνατος (γ) (επίθ.): σσουκό, -ί (κυριολ. ξερός, στεγνός)
π.χ. νά λε καβά σσουκό μπακρό· σο μας κα ικλέλ λέσταρ! = μη παίρνεις αυτό το αδύνατο πρόβατο· τι κρέας θα βγει απ' αυτό!
αδυνατούλης (α) (επίθ.): κισσλορό,-ί
Αντίθ. τφουλορό = χοντρούλης.
αδυνατούλης (β) (άκλ. επίθ.): ζαηφίσι.
αδυνατώ (άκλ.): νασστί και νασστίκ
π.χ. νασστί τζαβτάρ = αδυνατώ να φύγω (βλ. και μπορώ (δεν)).
αδυσκόλευτα: (βλ. αδυσκόλευτος)
αδυσκόλευτος (άκλ.επίθ. ως επίρρ.): κολάη (κυριολ. εύκολος, εύκολα)
π.χ. κολάη μπουκί = αδυσκόλευτη δουλειά.
Αντίθ. ζόρι = δύσκολος, δύσκολα.
αδωροδόκητος (επίθ.): ναμουζλίο, -ούκα (κυριολ. τίμιος, σεμνός)
π.χ ναμουζλίο σομ με, νι μπικίν(ν)ντιάβ παρένγκε = τίμιος είμαι εγώ, δεν πουλιέμαι για λεφτά.
Συνών. κιμπάρι = κιμπάρης, αριστοκράτης.
αεικίνητος (επίθ.): μπιατσχαντι(ν)ντό, -ί (κυριολ. ασταμάτητος, αδιάκοπος, ακατάπαυστος, αδιάλειπτος, συνεχής).
αείμνηστος: ραμετλίο, ο (κυριολ. μακαρίτης) θηλ. ραμετλίκα, η (κυριολ. μακαρίτισσα).
αεράκι: μπαλβαλορί και μπαλμπαλορί, η
π.χ. ικλιλί σερίνι μπαλβαλορί = βγήκε δροσερό αεράκι.
αέρας: μπαλβάλ και μπαλμπάλ, η
π.χ. ικλάβ αβρί τε λαβ εμπούκα μπαλβάλ = βγαίνω έξω να πάρω λίγο αέρα, η ζουραλί μπαλβάλ περαντάς ε κοπάτσορα = ο δυνατός αέρας έριξε τα δέντρα, (αλληγ.) λιάς λεσκί γκογκί μπαλβάλ = πήρε το μυαλό του αέρα, (αλληγ.) κα τσχινάβ κι μπαλβάλ = θα σου κόψω τον αέρα.
αεράτος (επίθ.): μπαλβαλαλό,-ί
αερίζομαι (αμετβ. ρ.): μπαλβάλ-λαβ (= αέρα παίρνω).

π.χ. ίκλι αβρί τε λες-μπαλβάλ = βγες έξω να αεριστείς (να πάρεις καθαρό αέρα).
αερίζω (α) (μετβ. ρ.): μπαλβαλαράβ
αερίζω (β) (μετβ. ρ.): μπαλβάλ-ντι(ν)νταράβ και μπαλμπάλ-ντι(ν)νταράβ (μπαλβάλ και μπαλμπάλ = αέρας, ντι(ν)νταράβ = κάνω να δοθεί-ούν, κάνω να μπει-ουν)
αέρινος (επίθ.): μπαλβαλάκο, -ι και μπαλμπαλάκο, -ι (είναι η γενική πτώση του ενικού της λέξης μπαλβάλ και μπαλμπάλ = αέρας)
αεροδρόμιο: τιαραβένγκο-μερκέζι (= σταθμός αεροπλάνων) και αεροδρόμιο, ο
αερολογίες (οι): μπαλβαλάκε-όρμπε και μπαλβαλάκε-πφερασά, ε
π.χ. νά πακιά λες, μπαλβαλάκε-όρμπε πφενέλ = μην τον πιστεύεις, αερολογίες λέει.
αερομαχία: τιαραβένγκι-μαρεμπάβα και τιαραβένγκι-τσινγκάρ
αεροπλανάκι: τιαραβίσα, η
π.χ. κι(ν)ντά πε χουρντέσκε γεκ τιαραβίσα τε κχελέλ = αγόρασε για το παιδί του ένα αεροπλανάκι να παίζει.
αεροπλάνο: τιαράβα, η και αεροπλάνο, ο.
π.χ. κα τζάβταρ τιαραβάσα = θα φύγω με αεροπλάνο.
αετίσιος (επίθ): καρταλέσκο,-ι
π.χ. τε τσχινές κε βούνγκε, κερντιλέ σαρ καρταλέσκε = να κόψεις τα νύχια σου, έγιναν σαν αετίσια, καρταλέσκε πφακιά = αετίσια φτερά.
αετονύχι: καρταλέσκι-βούνγκα, η
αετόπουλο: σικνό-καρτάλι, ο (κατά λέξη: μικρός αετός)
αετός: καρτάλι, ο
π.χ. τσχουτάπες οπρα λέστε σαρ καρτάλι = ρίχτηκε (όρμησε) πάνω του σαν αετός.
(υποκ.): καρταλίσι, ο.
αετοφωλιά: καρταλέσκι-ουβάβα, η.
αζάλιστος (α) (επίθ.): μπιζαλισαρντό, -ί
Αντίθ. ζαλισαρντό = ζαλισμένος.
αζάλιστος (β) (άκλ. επίθ.): μπιζαλιμέ
Αντίθ. ζαλιμέ = ζαλισμένος.
αζάρωτος (άκλ. επίθ.): μπιζαρομέ
Συνών. μπιμπουρτσιμέ = ατσαλάκωτος.
Αντίθ. ζαρομέ = ζαρωμένος.
αζήμιος (επίθ.): μπιζαραρέσκο,-ι.
αζημίως (επίρρ.): μπιζαραρέσα (= χωρίς ζημιά).
αζήτητος (επίθ.): μπιμανγκλι(ν)ντό,-ί και μπιμανγκλό,-ί
π.χ. μπιμανγκλι(ν)ντέ μανγκινά = αζήτητα εμπορεύματα (μπιμανγκλι(ν)ντό σ.α. αθέλητος)
Αντίθ. μαγκλι(ν)ντό = ζητημένος, θεληματικός, μανγκλό = ζητημένος.
αζόριστος (επίθ.): μπιζορισαρντό, -ί και (άκλ.επίθ.) μπιζορλαμούσσι
Αντίθ. ζορισαρντό = ζορισμένος, ζορλαμούσσι = ζορισμένος
άζουμος (επίθ.): μπιζουμαλό,-ί
π.χ. μπιζουμαλέ σι ε πορτοκάλα = άζουμα είναι τα πορτοκάλια.
Αντίθ. ζουμαλό = ζουμερός.
αζύγιστος: (βλ. ατράβηχτος).
αζύμωτος (επίθ.): μπιντοσπισαρντό,-ί και μπιντοσπιμέ (άκλ. επίθ.)
Αντίθ. ντοσπισαρντό και ντοσπιμέ = ζυμωμένος.
αηδής: (βλ. αηδιαστικός).
αηδία: (βλ. σιχαμάρα).
αηδιάζω (μετβ. ρ.): τισι(ν)τιρίαβ
π.χ. τισι(ν)τιρντίν μαν καλένσα κάι πφε(ν)ντάν μανγκέ = με αηδίασες μ' αυτά που μου είπες.

αηδιάζω (αμετβ. ρ.): τισινίαβ
π.χ. τισι(ν)ντίμ λέσταρ, ούτε ανγκλά με γιακχά νι μανγκάβ τε ντικχάβ λε = αηδίασα απ' αυτόν, ούτε μπροστά στα μάτια μου δε θέλω να τον δω.
αηδιαστικός (επίθ.): τισινμεκέσκο,-ι
π.χ. τισινμεκέσκο χαπέ = αηδιαστικό φαγητό.
αηδόνα: μπιλμπίλκα, η.
αηδονάκι: μπιλμπιλίσι, ο.
αηδόνι: μπιλμπίλι, ο
π.χ.σαρ μπιλμπίλι γκιλάμπελ! = σαν αηδόνι τραγουδάει!
(βλ. ομόηχο μπιλμπίλι = κιάλι, τηλεσκόπιο).
αηδονίσιος (επίθ.): μπιλμπιλέσκο, -ι
π.χ. μπιλμπιλέσκι λαλί = αηδονίσια φωνή.
αηδονολαλιά: μπιλμπιλέσκι-λαλί, η.
αηδονοφωλιά: μπιλμπιλέσκι-ουβάβα, η
π.χ. οπρά καβά κοπάτσι σι μπιλμπιλένγκε-ουβάβε = πάνω σ' αυτό το δέντρο υπάρχουν αηδονοφωλιές.
άηχος (α) (επίθ.): μπιμπασσι(ν)ντό, -ί
Αντίθ. μπασσι(ν)ντό = ηχηρός.
άηχος (β) (επίθ.): μπιμπασσιμάσκο, -ι
Αντίθ. μπασσιμάσκο = ηχηρός, ηχητικός.
αθανασία: μπιμεριπέ, ο (μπι = α στερητικό, χωρίς + μεριπέ = θάνατος, πεθαμός).
αθάνατος (επίθ.): μπιμεριμάσκο,-ι
π.χ. μπιμεριμάσκο κχόνικ ναι = αθάνατος κανείς δεν είναι.
άθαφτος (επίθ.): μπιπραχοσαρντό,-ί
Αντίθ. πραχοσαρντό = θαμμένος.
αθέατος: μπισικαντό, -ι (σ.α. αφανής)
Συνών. γκαραντι(ν)ντό = κρυφός.
Αντίθ. σικαντό = φανερός, ορατός, δειγμένος.
αθεΐα: μπιντεβλιπέ, ο (μπι + ντεβλιπέ, ντεβλιπέ κυριολ. θεότητα).
αθεΐζω (αμεβτ.ρ.): μπιντεβλέσκο-κερντιάβ (= άθεος γίνομαι), μπιντεβλέσκο, - σομ (= άθεος είμαι) και μπιντεβλέσκο, -ι σεμ (= άθεος είμαι).
αθεϊσμός: (βλ. αθεΐα).
αθεϊστής: μπιντεβλέσκο-μανούςς, ο (κυριολ. άθεος άνθρωπος).
αθεϊστής (επίθ.): μπιντεβλέσκο, -ι (κυριολ. άθεος).
αθεϊστικός (α) (επίθ.): μπιντεβλιμάσκο, -ι.
αθεϊστικός (β) (επίθ.): μπιντεβλικανό, -ι.
άθελα (επίρρ.): μπιμανγκιμάσα
π.χ. μπιμανγκιμάσα τσαλαντάς τουτ = άθελα σε χτύπησε.
Αντίθ. μανγκιμάσα = θεληματικά.
άθελα (μου) (επίρρ.): σαρνί-μανγκάβ (κυριολ. χωρίς να θέλω)
π.χ. σαρνί-μανγκάβ κερντόμ λεσκέ ζαράρι = άθελά μου του έκανα ζημιά.
αθέλητα: (βλ. άθελα, αθελά μου).
αθέλητος (επίθ.): μπιμανγκι(ν)ντό,-ί και μπιμανγκλι(ν)ντό,-ί
Αντίθ. μανγκι(ν)ντό και μανγκλι(ν)ντό = θεληματικός.
αθεμελίωτος (επίθ.): μπιτεμελέσκο,-ι (= χωρίς θεμέλιο).
αθέμελος (επίθ.): μπιτεμελένγκο, -ι (= χωρίς θεμέλια)
π.χ. μπιτεμελένγκο σι ο κχερ = αθέμελο είναι το σπίτι.
Αντίθ. τεμελένσα = με θεμέλια.
άθεος (επίθ.): μπιντεβλέσκο,-ι

Συνών. μπιντινέσκο = άθρησκος, ντινσίζι = άθρησκος.
Αντίθ. ντι(ν)νίο = θρήσκος.
αθεόφοβος (α) (άκλ. επίθ.): μπιτρασσανό-ντεβλέσταρ (= άφοβος απ' το Θεό).
αθεόφοβος (β) (επίθ.): μπινταρανό(-ί) –ντεβλέσταρ (= άφοβος από το Θεό)
π.χ. μπινταρανό-ντεβλέσταρ σαν˙ μπενγκαλέα! = αθεόφοβος είσαι˙ διαβολεμένε!
αθεοφοβία: μπιτρασσαηπέ-ε-ντεβλέσταρ (= αφοβία από το Θεό) και μπινταραηπέ-ε-ντεβλέσταρ, ο (= αφοβία από το Θεό).
αθέρμαντος: (βλ. αθέρμαστος).
αθέρμαστος (επίθ.): μπιταταρντό, -ί
π.χ. μπιταταρντό κχερ = αθέρμαντο σπίτι
Συνών. σσουντρό = κρύος, ψυχρός.
Αντίθ. ταταρντό = ζεσταμένος.
αθεραπευσία: μπιλατσχαρντιπέ και μπισασταρντιπέ, ο.
αθεράπευτος: (βλ. αγιάτρευτος).
αθετώ (μετβ. ρ.): μουσαράβ (κυριολ. χαλώ μετβ.)
π.χ. μουσαρντόμ μι σοβέλ = αθέτησα τον όρκο μου.
Αντίθ. ασταράβ = κρατώ, πιάνω, αγγίζω, συλλαμβάνω, ξεπαρθενεύω, διαρκώ, διατηρώ.
Αθήνα: Ατίνα, η
π.χ. νταά νι αβιλό κο ντατ κατάρ Ατίνα; = ακόμα δεν ήρθε ο πατέρας σου από την Αθήνα;
αθηναίικος: (βλ. αθηναϊκός).
αθηναϊκός (επίθ.): ατινάκο, -ι
π.χ. ατινάκε γκαζάτε = αθηναϊκές εφημερίδες.
Αθηναίος: Ατίναλιο,ο.
Αθηναία (η): Ατίναλϋκα, η.
αθιγγάνικος: (βλ. τσιγγάνικος).
Αθίγγανος: (βλ. Τσιγγάνος).
άθικτος: (βλ. ανέγγιχτος).
άθλημα: άθρλιμα, ο.
άθλιος: (βλ. καημένος, δυστυχής, κακομοίρης, ταλαίπωρος).
αθλιότητα (α): ζαβα(λ)λούκο, ο (σ.α. δυστυχία, κακομοιριά)
π.χ. σο ρόντες του αν καβά ζαβα(λ)λούκο! = τι ψάχνεις εσύ μέσα σ' αυτήν την αθλιότητα!
αθλιότητα (β): μπετερλίκο, ο (σ.α. η ζωή του ανεπρόκοπου, αλητεία)
π.χ. α(ν)ντό μπετερλίκο μπεσσάς = μες στην αθλιότητα καθόμαστε (ζούμε) νί κα κερές μπετερλίκο, γκογκιαβέρ κα κερντός = δε θα κάνεις αλητεία, λογικός θα γίνεις.
αθλούμαι: (βλ. γυμνάζομαι).
αθόλωτος (άκλ. επίθ.): τεμίζι (κυριολ. καθαρός).
αθόρυβος (α) (επίθ.): μπιγκυρι(ν)τιάκο,-ι (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
Συνών. μπιλαλάκο, μπισεζάκο = άφωνος.
αθόρυβος (β) (επίθ.): μπισεζάκο, -ι (κυριολ. άφωνος, σ.α. άναυδος).
άθραυστος (επίθ.): μπιπφαγκιμάσκο,-ι.
άθρησκος (α) (επίθ.): μπιντινέσκο,-ι
π.χ. μπιντινέσκο μανούςς = άθρησκος άνθρωπος.
Αντίθ. ντι(ν)νίο = θρήσκος.
Συνών. μπιντεβλέσκο = άθεος.
άθρησκος (β) (άκλ. επίθ.): ντινσίζι (ως ουσ. ντινσίζι, ο, ντινσίσκα, η)
π.χ. ντινσίσκα τζουβλί = άθρησκη γυναίκα.
αθροίζομαι (αμετβ. ρ.): κιντισάαβ, κιντισάβαβ, κιντινισάαβ και κιντινισάβαβ (κυριολ. μαζεύομαι, συγκεντρώνομαι).
αθροίζω (μετβ. ρ.): κίνταβ (κυριολ. μαζεύω, συγκεντρώνω, συγυρίζω)
π.χ. κίντε μο μπόρτζι, τε ποκιτάβ λε = άθροισε το χρέος μου, να το πληρώσω.

αθυμία: κεφσιζλίκο, ο (σ.α. αδιαθεσία, ακεφιά)
π.χ. κεφσιζλίκο σίμαν, νάι λατσχό σομ = αδιαθεσία, ακεφιά έχω, δεν είμαι καλά.
αθύμιαστος: (βλ. αθυμιάτιστος).
αθυμιάτιστος (επίθ.): μπιχουνγκαρντό, -ί
Αντίθ. χουνγκαρντό = θυμιατισμένος.
άθυμος: (βλ. αδιάθετος).
αθυμώ: (βλ. αδιαθετώ).
αθυρόστομος (επίθ.): πίσι-μόσκο,-ι (κυριολ. βρωμόστομος)
π.χ. μπουτ πίσι-μόσκο σαν, κίντε ζάλακ κο μούι = πολύ αθυρόστομος είσαι, μάζεψε λίγο το στόμα σου.
αθώος (α) (δικαστικά) (άκλ. επίθ.): μπεράτι
π.χ. μπεράτι πελό κάι μακεμάβα = αθώος έπεσε (κρίθηκε) στο δικαστήριο.
Αντίθ. ντοσσαλό = φταίχτης, ένοχος.
αθώος (β) (επίθ.): μπιντοσσαλό,-ί και μπιντοσσάκο,-ι (κυριολ. μη ένοχος-η).
αθώος (γ) (άκλ. επίθ.): αβανάκι (κυριολ. αγαθός-ή, βλ.και αγαθός).
αθωράκιστος (επίθ.): πουταρντό,-ί (κυριολ. ανοιχτός).
αθωώνομαι (αμετβ. ρ.): μπεράτ-περάβ (= αθώος πέφτω).
π.χ. μπεράτ-πελό κάι μακεμάβα = αθωώθηκε στο δικαστήριο.
αθωώνω (μετβ. ρ.): μπεράτ-περαβάβ (αθώο κάνω να πέσει, μπεράτ = αθώος, περαβάβ = γκρεμίζω, κατεδαφίζω).
αθώωση (δικαστικά): μπερατλούκο, ο.
αθωότητα (α): μπιντοσσαλιπέ και μπιντοσσιπέ, ο (κυριολ. μη ενοχή, μπι = α στερητικό, χωρίς, ντοσσιπέ και ντοσαλιπέ, ο = ενοχή).
αθωότητα (β): αβανακλούκο, ο (κυριολ. αγαθοσύνη, αγαθότητα, βλ. και αγαθοσύνη).
Αϊ-Γιώργης: Εντερλέζι, ο (η μοναδική γιορτή των Ρομά, κοινή για χριστιανούς και μουσουλμάνους, που γιορτάζεται στις 6 Μαΐου. Το βράδυ της παραμονής ξενυχτούν με φωτιές μπροστά σε κάθε σπίτι, με μουσική, τραγούδια, ποτά και χορό. Πριν ξημερώσει οι νέοι πηγαίνουν στο πλησιέστερο ποτάμι, κάνουν μπάνιο, παίρνουν νερό σε έναν κουβά και το μεταφέρουν στο σπίτι, με το οποίο οι υπόλοιποι της οικογένειας πλένουν το πρόσωπό τους. Ανήμερα της γιορτής κάθε οικογένεια θυσιάζει ένα πρόβατο, που συνήθως το έχει ταμένο σε κάποιο παιδί της. Ένας από τους γονείς βουτά το δάχτυλό του στο ζεστό αίμα του προβάτου και σχηματίζει ένα στίγμα ανάμεσα στα φρύδια του παιδιού, για το οποίο έγινε το τάμα.)
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «αμαρό μπαρό γκιβέ» (= η μεγάλη μας μέρα) Εντερλέζι, Εντερλέζι, σα α(ν)ντό μπρόςς ασσουγκιαράβ τουτ κάνα κάνα τε αβές, κάι κιρνί μπαρί ρατ τε να πασστιάβ, λεάκο παί α(ν)ντό κχερ τε τζαβ τε α(ν)ταβάβ = Εντερλέζι, Εντερλέζι, όλο το χρόνο σε περιμένω πότε πότε να ‘ρθεις, στη δική σου μεγάλη νύχτα να μη κοιμηθώ, ποταμίσιο νερό στο σπίτι να πάω να φέρω.
αίγλη (α): σσαφκλούκο, ο (κυριολ. λάμψη).
αίγλη (β): μπαρό-νάμο (κυριολ. μεγάλη δόξα, μεγάλη φήμη) και μπαρό-νάμι, ο (κυριολ. μεγάλη δόξα, μεγάλη φήμη).

Αιγύπτιος: Μίσιρλιο, ο (σύγχρονος Αιγύπτιος) και Φιραούνο, ο (αρχαίος Αιγύπτιος).
Αιγύπτια (η): Μίσιρλικα, η και Φιραούνκα, η.
Αίγυπτος: Μίσιρλικο και Φιραουνιπέ,ο
(Φιραουνιπέ: η αρχαία ονομασία από το όνομα Φαραώ).
αιδημοσύνη: λατζαηπέ, ο (=ντροπαλότητα, ντροπή).
Αντίθ. μπιλατζαηπέ = αδιαντροπιά, λουμπνιπέ = προστυχιά, πορνεία.
αιδήμων (επίθ.): λατζανό,-ί (= ντροπαλός).
Αντίθ. μπιλατζανό = αδιάντροπος, λουμπνό = πρόστυχος.
αιδοίο: μιντσ, η.
(υποκ.): μιντζορί, η.
αιθρία: ατσίκι-αβάβα, η (= ανοιχτός καιρός).
π.χ. ατσίκι σι η αβάβα, νι κα ντελ μπρουσσούμ = αιθρία είναι, δε θα βρέξει.
Συνών. λατσχί-αβάβα (= καλός καιρός), καλοκαιρία.
αίθριος: (βλ. ανέφελος).
αίμα: ρατ, ο
π.χ. τχάβντελ κατάρ λεσκό νακ ρατ = τρέχει από τη μύτη του αίμα, ο ρατ παΐ νι κερντόλ = το αίμα νερό δε γίνεται, καλιλό μο γκι λέσταρ· πφερντάς μο γκι ρατ = μαύρισε η ψυχή μου απ’ αυτόν· γέμισε την ψυχή μου αίμα, κιρόλ λεσκό ρατ· εκχέ τχανέστε νασστί μπεσσέλ = βράζει το αίμα του· σε ένα μέρος δεν μπορεί να κάτσει, (αλληγ.) ρατ τσχάντελ καβά χουρντό = αίμα ξερνάει αυτό το παιδί (δηλ. είναι πολύ κακό).
(βλ. ομόηχο ρατ = νύχτα).
αιματάκι: ρατορό, ο
π.χ. (κατάρα) λεσκό ρατορό τε τσχορντόλ, Ντέβλαμ! = το αιματάκι του να χυθεί, Θεέ μου!
αιματοβαμμένος (μτχ. ως επίθ.): ραταλό,-ί και ρατβαλό, -ι (κυριολ. ματωμένος)
π.χ. γκαραβέλ πε ρομέσκε ραταλέ σσέα, για τε σικαβέλ λεν πε τσχαβέσκε, κάνα κα μπαρόλ, τε λελ ι(ν)τικάμο = κρύβει τα αιματοβαμμένα ρούχα του συζύγου της, για να τα δείξει στο γιο της, όταν μεγαλώσει, να πάρει εκδίκηση.
αιματόβρεχτος: (βλ. αιματοβαμμένος).
αιμάτωμα: ρατιπέ, ο.
αιματώνομαι: (βλ. ματώνω αμετβ.).
αιματώνω: (βλ. ματώνω μετβ.).
αιμοβορία (μτφ.): ρατσχαγκλιπέ, ο
Συνών. νασουλιπέ και φεναλούκο = κακία, κακοσύνη.
αιμοβόρος (μτφ.) (επίθ.): ρατσχαγκλό,-ί
Συνών. νασούλ και φενά = κακός.
αιμοδοσία: ραντέσκο-ντιιπέ, ο (= δόσιμο αίματος).
αιμορραγία (α): ρατέσκο-χασαριπέ, ο (κυριολ. αίματος χάσιμο, αίματος απώλεια).
αιμορραγία (β): εμοραγία, η
π.χ. ασταρντά μαν εμοραγία = μ’ έπιασε αιμορραγία.
αιμορραγώ (αμετβ. ρ.): ρατ-χασαράβ (= αίμα χάνω).
π.χ. ρατ-χασαρέλ! ινγκάρ λε τσαμπούκι κάι αστενάβα = αιμορραγεί! πήγαινέ τον γρήγορα στο νοσοκομείο.
αιμορροΐδα (εξωτερική): τσιμπάνο, ο
π.χ. ικλιλί λεσκέ κάι λεσκί μπουλ τσιμπάνο ντα νασστί μπεσσέλ = του βγήκε στον ποπό αιμορροΐδα και δεν μπορεί να καθίσει.
αιμόσταση: ρατέσκο-ατσχιπέ,ο (κυριολ. αίματος παύση).
αιμοστασία: (βλ. αιμόσταση).

αίνιγμα (α): μανάβα, η
π.χ. κα πφενάβ τουκέ εκ μανάβα, νταλί κα ακχιαρές λα; = θα σου πω ένα αίνιγμα, θα μπορέσεις να το καταλάβεις; (ομόηχο μανάβα = αφορμή).
αίνιγμα (β): ένιγμα, ο.
αισθάνομαι (μετβ. ρ.): ακχιαράμανγκε και ακχιαράμαν
π.χ. ακχιαράμανγκε κάι κα νασφάβαβ = αισθάνομαι ότι θα αρρωστήσω.
(ακχιαράβ = καταλαβαίνω, μανγκέ = για μένα, μαν = εμένα).
(ακχιαράμαν σ.α. ξυπνώ μτφ.)
π.χ. ακχιαρντάπες κο τσχαό, σα α(ν)ντί αϊνάβα ντικχέλπες = ξύπνησε ο γιος σου, όλο στον καθρέφτη κοιτάζεται (δηλ. ξύπνησε το ερωτικό του ένστικτο).
αίσχος: μπαρό-λατζαηπέ,ο (κυριολ. μεγάλη ντροπή, μεγάλη ντροπαλότητα, μεγάλη ντροπαλοσύνη) και μπαρί-λατζ, η (κυριολ. μεγάλη ντροπή).
π.χ. μπαρό-λατζαηπέ μο! νι λατζάς κάι αστάρντος ε πφουρέσα; = αίσχος ρε! δε ντρέπεσαι που πειράζεις το γέρο;
αισχρόλογο: μπιλατζανό-πφεράς, ο και μπιλατζανί-όρμπα, η (κυριολ. αδιάντροπος λόγος, αδιάντροπη κουβέντα, αδιάντροπη λέξη).
αισχρόλογος (επίθ.): μπιλατζανέ-πφερασένγκο,-ι και μπιλατζανέ-ορμπένγκο,-ι.
αισχρολογώ (αμετβ. ρ.): μπιλατζανέ-πφερασά-πφενάβ, μπιλατζανέ-όρμπε-πφενάβ και μπιλατζανέ-πφερασά-μοτχάβ (κυριολ. αδιάντροπα λόγια λέω).
αισχρός (επίθ.): μπιλατζανό, -ί (= αδιάντροπος).
αισχρότητα: μπιλατζαηπέ (= αδιαντροπιά).
αισχύνη (α): λατζ, η (κυριολ. ντροπή)
Συνών. μπαρί-λατζ = μεγάλη ντροπή, αίσχος.
αισχύνη (β): λατζαηπέ, ο (κυριολ. ντροπή, ντροπαλότητα, ντροπαλοσύνη) (βλ. και ντροπή)
Συνών. μπαρό-λατζαηπέ = μεγάλη ντροπή, μεγάλη ντροπαλότητα, μεγάλη ντροπαλοσύνη, αίσχος.
αισχύνομαι (αμετβ. ρ.): λατζάβ
π.χ. νι λατζάλ ο μπιλατζανό! = δεν αισχύνεται ο αδιάντροπος! (βλ. και ντρέπομαι).
αίτηση: έτισι, η.
αιτία (α): σεμπέπι, ο
π.χ. τούσαν ο σεμπέπι κάι σΰρνταβ ακανά = εσύ είσαι η αιτία που τραβάω (υποφέρω) τώρα.
Συνών. ντοςς = φταίξιμο.
αιτία (β): μανάβα, η (κυριολ. αφορμή, πρόφαση)
π.χ. μανάβα ρόντελ, τε χάλπες μάνσα = αιτία ψάχνει να μαλώσει με μένα (βλ. και αφορμή) (ομόηχο μανάβα = αίνιγμα).
αίτιος (α) (επίθ.): σεμπεπλίο,-ίκα
π.χ. καβά σι ο σεμπεπλίο ε τσινγκαράκο = αυτός είναι ο αίτιος της φασαρίας.
Συνών. ντοσσαλό = φταίχτης.
αίτιος (β) (επίθ.): ντοσσαλό, -ί (κυριολ. ένοχος, φταίχτης).
αιφνίδιος: (βλ. ξαφνικός).
αιχμαλωσία: έσιρλικο, ο
(βλ. και σκλαβιά).
αιχμαλωτίζω (μετβ. ρ.): έσιρι-ασταράβ (= αιχμάλωτο κρατώ).
αιχμάλωτος (άκλ.): έσιρι
(βλ. και σκλάβος).
αιχμή: σιβριλίκο, ο
π.χ. ε τσχουράκο σιβριλίκο = του μαχαιριού η αιχμή.
αιχμηρός (άκλ. επίθ.): σιβρί και σιβρίς

π.χ. σιβρί ντεμίρι = αιχμηρό σίδερο.
αιχμηρότητα: σιβριλίκο, ο.
αιώνας: σσέλ-μπροσσά, ε (κυριολ. = εκατό χρόνια).
αιώνιος (επίθ.): μπιμεριμάσκο, -ι (κυριολ. αθάνατος) και μπουτέ-μπροσσένγκο, -ι (κυριολ. πολλών ετών, πολυετής, πολύχρονος).
αιωνιότητα: σσελμπροσσιπέ, ο (κυριολ. = εκατονταετία).
αιώρα: (βλ. κούνια).
αιώρηση: (βλ. κούνημα).
αιωρούμαι: (βλ. κουνιέμαι).
αιωρώ: (βλ. κουνώ).
ακαβούρδιστος: (βλ. ακαβούρντιστος).
ακαβούρντιστος (άκλ. επίθ.): μπικαβουρμούσσι
Αντίθ. καβουρμούσσι = καβουρντισμένος.
άκαγος και άκαος (επίθ.): μπιπφαμπαρντό, -ί
π.χ. μπιπφαμπαρντί τζιγκάρα = άκαγο τσιγάρο.
Αντίθ. πφαμπαρντό = καμμένος, αναμμένος, καυτός, καυτερός.
ακαζού (άκλ. επίθ.): ακαζού
π.χ. ακαζού μακχλά πε μπαλά = ακαζού έβαψε τα μαλλιά της.
ακαθάριστος (επίθ.): μπικοσλό,-ί
π.χ. ατσχιλό ο κχερ μπικοσλό = έμεινε το σπίτι ακαθάριστο,(σ.α. ασφουγγάριστος).
Συνών. μελαλό = λερωμένος, βρόμικος.
Αντίθ. κοσλό = καθαρισμένος, σκουπισμένος, σφουγγαρισμένος.
ακάθαρτος (επίθ.): μελαλό, -ί (κυριολ. βρόμικος, λερωμένος) και (άκλ. επίθ.) μπατΰκι (κυριολ. βρόμικος, λερωμένος)
π.χ. νά χα μελαλέ βαστένσα = μην τρως με ακάθαρτα χέρια, μπατΰκι σι ο γκάζι = ακάθαρτο είναι το πετρέλαιο.
ακαθαρσία: πισλίκο, ο (πίσι = βρόμικος).
ακαθαρσίες (οι): πισλίκορα και πισλίτσα, ε.
ακάθεκτος (α) (επίθ.): μπιατσχανταριμάσκο, -ι (σ.α. ανεμπόδιστος).
ακάθεκτος (β) (επίθ.): μπιατσχαντι(ν)ντό, -ι (κυριολ. ασταμάτητος, σ.α. ακατάπαυστος, συνεχής).
ακαθισιά: μπιμπεσσιπέ, ο.
ακάθιστος (επίθ.): μπιμπεσσι(ν)ντό,-ί
Αντίθ. μπεσσι(ν)ντό = καθιστός.
άκακος (άκλ. επίθ.): μπινασούλ
π.χ. μπινασούλ μπακροró σι καβά μανούςς = άκακο προβατάκι είναι αυτός ο άνθρωπος.
Συνών. λατσχό = καλός, μπιπφιρνό = απονήρευτος, αβανάκι = αγαθός, αγαθιάρης.
Αντίθ. νασούλ, φενά = κακός, τζουνγκαλό = δόλιος.
ακάλεστος (επίθ.): μπιτσινγκαρντό,-ί
π.χ. μπιτσινγκαρντό νασστί τζαβ κάι λεσκό μπιάβ = ακάλεστος δεν μπορώ να πάω στο γάμο του.
Αντίθ. τσινγκαρντό = καλεσμένος.
ακάλτσωτος (επίθ.): μπιτσοραπένγκο, -ι (κυριολ. χωρίς κάλτσες).
ακάλυπτος (επίθ.): μπιουτσχαρντό, -ί (κυριολ. ασκέπαστος)
π.χ. μπιουτσχαρντό σι ο γκεράνο = ακάλυπτο είναι το πηγάδι.
Συνών. πουτσαρντό = ξεσκέπαστος
Αντίθ. ουτσχαρντό= σκεπασμένος, καλυμμένος.
ακαμάρωτος (επίθ.): μπιμπαρικανό, -ί (κυριολ. μη υπερήφανος, μετριόφρων).
ακαμασία (α): κχα(ν)ντινιπέ, ο (σ.α. βρομιά, τεμπελιά)

Αντίθ. μπουκιαρνιπέ = εργατικότητα.
ακαμασία (β): τε(μ)μπε(λ)λίκο, ο.
ακαμάτης (α) (επίθ.): κχα(ν)ντινό, -ι (σ.α. βρόμικος, τεμπέλης)
π.χ. κχα(ν)ντινέ μανουσσέ προκοπία νάι λε = ο ακαμάτης άνθρωπος προκοπή δεν έχει.
Αντίθ. μπουκιαρνό = εργατικός, δουλευτάρης
ακαμάτης (β) (επίθ.): τε(μ)μπέλι, -κα
π.χ. τε(μ)μπέλκα σι κι τσχέι, ιτς μπουκιαρνί νάι = ακαμάτρα είναι η κόρη σου, καθόλου εργατικιά δεν είναι.
Αντίθ. τσαλΰσσκάνι = εργατικός, δουλευτάρης.
ακάματος: (βλ. ακούραστος).
άκαμπτος: (βλ. αλύγιστος).
άκαμψία: μπιμπανγκιπέ, ο (σ.α. αλυγισιά).
ακανθώδης: (βλ. αγκαθωτός).
ακάμωτος (επίθ.): μπικερντό,-ί (= άφτιαχτος, αγίνωτος, άγουρος, αδημιούργητος, ανώριμος).
Αντίθ. κερντό = γινωμένος, φτιαγμένος, καμωμένος, ώριμος, δημιουργημένος.
ακαπάκωτος (α) (επίθ.): μπικαπακέσκο, -ι
π.χ. μπικαπακέσκι τσίντζιρα = ακαπάκωτη κατσαρόλα
ακαπάκωτος (β): μπικαπακλαμούσσι
Αντίθ. καπακλαμούσσι = καπακωμένος.
ακαπάρωτος (επίθ.): μπικαπαρέσκο, -ι
π.χ. μπικαπαρέσκο μπουκί νι κεράβ = ακαπάρωτος δουλειά δεν κάνω.
ακαπέλωτος (επίθ.): μπικαπελάκο, -ι.
άκαπνος (επίθ.): μπιντουμανέσκο, -ι (κυριολ. χωρίς καπνό).
άκαρδος: (βλ. άπονος).
ακαρτέρευτος: (βλ. ξαφνικός).
ακάρφωτος (α) (επίθ.): μπικαρφοσαρντό, -ί
Αντίθ. καφοσαρντό = καρφωμένος.
ακάρφωτος (β) (άκλ. επίθ.): μπισσαϊκαλαμούσσι
Αντίθ. σσαϊκαλαμούσσι = καρφωμένος.
ακασσιτέρωτος (επίθ.): μπιανουσαρντό, -ί (κυριολ. αγάνωτος)
π.χ. μπιανουσαρντί τσίντζιρα = αγάνωτη κατσαρόλα.
Αντίθ. ανουσαρντό = γανωμένος, κασσιτερωμένος.
ακατάβρεκτος: (βλ. ακατάβρεχτος).
ακατάβρεχτος (επίθ.): μπικινγκαρντό, -ί και μπικινγκιαρντό, -ί
Αντίθ. κινγκαρντό και κινγκιαρντό = καταβρεγμένος, βρεγμένος, μουσκεμένος.
ακατάγραφος: (βλ. ακατάγραφτος).
ακατάγραφτος (άκλ. επίθ.): μπιγιαζΰλΰ (κυριολ. άγραφος, αδήλωτος στα μητρώα του δήμου)
Αντίθ. γιαζΰλΰ = γραμμένος, εγγεγραμμένος, καταγεγραμμένος.
ακαταγώνιστος: (βλ. αξεπέραστος).
ακατάδεχτος (επίθ.): μπαρικανό,-ί (= υπερήφανος, αλαζόνας, καυχησιάρης, μεγαλομανής)
Συνών. κιμπάρι = κιμπάρης, αριστοκράτης.
ακαταδίωκτος (επίθ.): μπινασσανταρντό, -ί (σ.α. ακατάτρεχτος, ακυνήγητος)
Αντίθ. νασσανταρντό = καταδιωγμένος, κατατρεγμένος, κυνηγημένος.
ακατάθετος (επίθ.): μπιτχοντό, -ί (κυριολ. άβαλτος, ατοποθέτητος)

(ομόηχο μπιτχοντό = άπλυτος, άλουστος).
ακαταλαβίστικος (επίθ.): μπιακχιαρντι(ν)ντό,-ί (σ.α. ασαφής)
Συνών. μπιακχιαρντό = ακατανόητος.
Αντίθ. ακχιαρντό = κατανοητός, ακχιαρντι(ν)ντό = σαφής.
ακατάληπτος (α) (επίθ.): μπιακχιαρντικανό,-ί
Αντίθ. ακχιαρντικανό = καταληπτός, ακχιαρντό = κατανοητός, αντιληπτός.
ακατάληπτος (β) (επίθ.): μπιακχιαριμάσκο, -ι (σ.α. μυστηριώδης, μυστήριος)
π.χ. μπιακχιαριμάσκο μανούςς σαν! νασστί ακχιαράβ τουτ = μυστήριος άνθρωπος είσαι! δεν μπορώ να σε καταλάβω.
ακαταληψία: μπιακχιαριπέ, ο (σ.α. ακατανοησία).
ακαταμέτρητος (επίθ.): μπιγκι(ν)ντό, -ί (κυριολ. αμέτρητος).
ακατανέμητος (επίθ.): μπιντι(ν)ντό, -ί (κυριολ. άδοτος)
Αντίθ. ντι(ν)ντό = δοσμένος.
ακατανοησία: μπιακχιαριπέ, ο.
ακατανόητος (επίθ.): μπιακχιαρντό,-ί.
π.χ. μπιακχιαρντέ όρμπε = ακατανόητα λόγια.
Συνών. μπιακχιαρντι(ν)ντό = ακαταλαβίστικος, ασαφής.
Αντίθ. ακχιαρντό = κατανοητός.
ακατανόμαστος (επίθ.): μπιαλαβέσκο, -ι (= χωρίς όνομα, ανώνυμος).
ακαταπάτητος (άκλ. επίθ.): μπιμπασΰλΰκι (κυριολ. απάτητος).
Αντίθ. μπασΰλΰκι = πατημένος, πατητός.
ακατάπαυστα: (βλ. ασταμάτητα).
ακατάπαυστος (επίθ.): μπιατσχαη(ν)ντό,-ί (= ασταμάτητος)
π.χ. μπιατσχαη(ν)ντί ντουκ = ακατάπαυστος πόνος
(βλ. και ασταμάτητος).
ακατάσβηστος (επίθ.): μπιμουνταρντό, -ί (κυριολ. άσβηστος, μη σκοτωμένος, μη νεκρωμένος)
π.χ. μπιμουνταρντί ατσχιλί η γιακ = άσβηστη έμεινε η φωτιά.
Αντίθ. μουνταρντό = σβησμένος, νεκρωμένος, σκοτωμένος.
ακατασκεύαστος: μπικερνταρντό, -ι (σ.α. ανεπισκεύαστος, αδημιούργητος, άφτιαχτος, άχτιστος)
π.χ. μπικερνταρντό σι νταά ο κχερ = ακατασκεύαστο είναι ακόμα το σπίτι.
Αντίθ. κερνταρντό = κατασκευασμένος, δημιουργημένος, φτιαγμένος, χτισμένος.
ακατατόπιστος: (βλ. ανενημέρωτος).
ακατάτρεχτος: (βλ. ακαταδίωκτος).
ακατέβατος (επίθ.): μπιφουλαρντό,-ί
Αντίθ. φουλαρντό = κατεβασμένος
ακατεδάφιστος: (βλ. αγκρέμιστος).
ακατέργαστος: (βλ. αδούλευτος).
ακάτεχος: (βλ. αμαθής).
ακατηγόρητος (επίθ.): μπιντοσσαρντό, -ί (κυριολ. μη ενοχοποιημένος).
ακατοίκητος (α) (επίθ.): μπιμανουσσένγκο, -ι (κυριολ. χωρίς ανθρώπους)
π.χ. μπιμανουσσένγκο τχαν = ακατοίκητο μέρος.
ακατοίκητος (β) (επίθ.): μπιτζενένγκο, -ι (κυριολ. χωρίς άτομα).

ακατόρθωτος (επίθ.): μπιμπετζερμεκέσκο, -ι
Αντίθ. μπετζερμεκέσκο = κατορθωτός.
ακατούρητος (επίθ.): μπιμουταρντό, -ι
π.χ. μπιμουταρντό τχαν α(ν)τί μι αβλία νι μουκλάν˙ κάι μανγκέσα μουταρές = ακατούρητο μέρος στην αυλή μου δεν έχεις αφήσει˙ όπου θέλεις κατουράς.
Αντίθ. μουταρντό = κατουρημένος.
ακατσάρωτος (άκλ. επίθ.): μπιπουρλιμέ
π.χ. μπιπουρλιμέ μπαλά = ακατσάρωτα μαλλιά.
άκαυτος (επίθ.): μπιπφαμπαρντό,-ί
Αντίθ. πφαμπαρντό = καμένος, αναμμένος, καυτερός, καυτός.
ακαψάλιστος (επίθ.): μπιπουρλισαρντό, -ί
π.χ. μπιπουρλισαρντί σι η κχαϊνί, πουρλισάρ λα = ακαψάλιστο είναι το κοτόπουλο, καψάλισέ το.
ακέντητος (επίθ.): μπικουβντό,-ί (= άπλεχτος).
ακέραστος (επίθ.): μπικερασαρντό, -ί
Αντίθ. κερασαρντό = κερασμένος.
ακέρατος (επίθ.): μπισσινγκένγκο, -ι και μπισσινγκαλό, -ι (σ.α. ακεράτωτος)
Αντίθ. σσινγκαλό = κερασφόρος, κερατωμένος.
ακεράτωτος: (βλ. ακέρατος).
ακερδής (επίθ.): μπικιαρέσκο,-ι (= χωρίς κέρδος).
Αντίθ. κιαρλίο = κερδοφόρος, κερδισμένος.
άκεφα (επίρρ.): μπικεφέσα
π.χ. μπικεφέσα μπουκί-κεράβ = άκεφα δουλεύω.
ακεφιά: κεφσιζλίκο, ο (σ.α. αδιαθεσία, αθυμία, βλ. και αθυμία).
ακέφαλος (επίθ.): μπισσερέσκο,-ι.
άκεφος (επίθ.): μπικεφέσκο,-ι
π.χ. μπικεφέσκο ντικχάβ τουτ = άκεφο σε βλέπω.
Αντίθ. κεφλίο = κεφάτος.
ακήδευτος (επίθ.): μπιπραχοσαρντό, -ί (κυριολ. άθαφτος)
Αντίθ. πραχοσαρντό = θαμμένος
ακίβδηλος: (βλ. γνήσιος).
ακίδα: (βλ. αιχμή).
ακινησία (α): μπεσσιπέ, ο (κυριολ. καθισιό, σ.α. καθισιά)
π.χ. κατάρ ο μπουτ μπεσσιπέ λεσκό ντουμό ασταρντά λε = από την πολλή ακινησία η μέση του τον έπιασε.
ακινησία (β): ατσχιπέ, ο (κυριολ. στάση, παύση, παραμονή, διαμονή, διάλειμμα, σταματημός)
π.χ. (ειρωνικά) κύφυ ασταρντά ο τομαφίλι κατάρ ο ατσχιπέ, κάι νι πφιρέλ = σκουριά έπιασε το αυτοκίνητο απο την ακινησία, που δεν περπατάει.
ακινητοποιημένος (μτχ.): ατσχανταρντό,-ί (κυριολ. = σταματημένος).
ακινητοποίηση: ατσχανταριπέ, ο (κυριολ. = σταμάτημα).
ακινητοποιούμαι (αμετβ. ρ.): ατσχαντάρντιαβ (σ.α. αναχαιτίζομαι, σταματιέμαι).
ακινητοποιώ (μετβ. ρ.): ατσχανταράβ (κυριολ. = σταματώ (μετβ.)).
ακίνητος: ατσχαντό,-ί (κυριολ. στάσιμος, ατσχαβ = σταματώ (αμετβ.), στέκομαι, μένω).
ακινητώ (αμετβ. ρ.): ατσχάβ (κυριολ. αμετβ. σταματώ, μένω, στέκομαι, παύω αμετβ., διαμένω, παραμένω).
ακκίζομαι (αμετβ. ρ.): νάζορα-κεράβ (κυριολ. νάζια κάνω).
άκλαδος (επίθ.): μπινταλένγκο, -ι.
άκλαυτος (επίθ.): μπιροη(ν)ντό,-ί

π.χ. μπιροη(ν)ντό χουρντό νάι = άκλαυτο μωρό δεν υπάρχει, μπιροη(ν)ντό γκελόταρ ο τσορορό = άκλαυτος έφυγε (πέθανε) ο φτωχούλης.
Αντίθ. ροη(ν)ντό = κλαμένος.
ακλείδωτος (επίθ.): μπιπφα(ν)ντό,-ί (κυριολ. = άκλειστος) και μπικιλιτλεμίσσι (άκλ. επίθ.)
Αντίθ. κιλιτλεμίσσι = κλειδωμένος.
άκλειστος (επίθ.): μπιπφα(ν)ντό,-ί (σ.α. άδετος).
Αντίθ. πφα(ν)ντό = κλειστός, δεμένος, φυλακισμένος, κρατούμενος.
ακλόνητος: (βλ. σταθερός).
άκλωνος: (βλ. άκλαδος).
ακοή: ασσουνιπέ, ο
π.χ. νάι τουτ λατσχό ασσουνιπέ, πφουριλάν = δεν έχεις καλή ακοή, γέρασες.
ακοιμησιά: (βλ. ξαγρύπνια).
ακοίμητος (α) (επίθ.): μπιπασσλαρντό,-ί, μπιπασσταρντό,-ί
Αντίθ. πασσλαρντό και πασσταρντό = κοιμισμένος.
ακοίμητος (β) (επίθ.): μπιπασστι(ν)ντό,-ί
Αντίθ. πασστι(ν)ντό = κοιμισμένος.
ακοίταχτος: (βλ. αφρόντιστος).
ακόκαλος (επίθ.): μπικοκαλέκσο,-ι
π.χ. μπικοκαλέσκο μας = ακόκαλο (ψαχνό) κρέας.
ακοκκίνηστος (επίθ.): μπιλολαρντό, -ί και μπιλολιαρντό, -ί
Αντίθ. λολαρντό και λολιαρντό = κοκκινισμένος.
ακόλλητος: μπικολισαρντό, -ί
Αντίθ. κολισαρντό = κολλημένος.
ακόλουθος (επίθ.): παλάλ-αβουτνό, -ί (παλάλ = από πίσω, αβουτνό = ερχόμενος, παλάλ-αβάβ = από πίσω έρχομαι, ακολουθώ αμετβ.).

ακολουθώ (αμετβ. ρ.): παλάλ-αβάβ (= από πίσω έρχομαι)
π.χ. τουμέν τζαν ανγκλέ ντα αμέν κ’ αβάς-παλάλ τουμέ(ν)ντε = εσείς πηγαίνετε μπροστά κι εμείς θα σας ακολουθήσουμε.
ακόμη και ακόμα (α) (επίρρ.): ντaά και ταά
π.χ. ντaά ιν αβιλό; = ακόμη δεν ήρθε; ταά μπουκί-κερες κοτέ; = ακόμα δουλεύεις εκεί;
(βλ. και πιο).
ακόμη και ακόμα (β) (επίρρ.): νταβά
π.χ. νταβά νι βουραντάν τουτ; = ακόμη δε ντύθηκες; (σ.α. πιο).
ακομμάτιαστος (επίθ.): μπιτσχινγκιαρντό,-ί
π.χ. μπιτσχι(ν)γκιαρντό σι ο μας = ακομμάτιαστο είναι το κρέας.
Αντίθ. τσχι(ν)γκιαρντό = κομματιασμένος.
ακόνι (α): μπαρ, ο (κυριολ. πέτρα).
ακόνι (β): γιασάν, ο.
ακονίζομαι (αμετβ. ρ.): μορντιάβ (κυριολ. τρίβομαι (παθητική διάθεση))
π.χ. μορντίλι η τσχουρί, με μορντόμ λα = ακονίστηκε το μαχαίρι, εγώ το ακόνισα.
ακονίζω (α) (μετβ. ρ.): μοράβ (= τρίβω, τροχίζω, εντρίβω)
π.χ. μοράβ η τσχουρί ε πιλαβάσα = ακονίζω το μαχαίρι με τη λίμα.
ακονίζω (β) (ενεργ. διαμ.ρ.): μορνταράβ (= βάζω να ακονίσει-ουν, βάζω να τρίψει-ουν, κάνω να ακονιστεί-ούν, κάνω να τριφτεί-ούν)
π.χ. μορνταρντόμ η τσουρί κάι γκατζό = έβαλα τον μη Τσιγγάνο να ακονίσει το μαχαίρι. (γκατζό, ο κυριολ. αλλόφυλος, βλ. και αλλόφυλος).
ακόνισμα (α): μοριπέ, ο (= τρίψιμο, τρόχισμα, εντριβή)

π.χ. ε τσχουρά μανγκέν μοριπέ = τα μαχαίρια θέλουν ακόνισμα.
ακόνισμα (β): μορνταριπέ, ο (ρηματ. ουσ. από το ρήμα μορνταράβ βλ. ακονίζω (β))
π.χ. μορνταριπέ μανγκέλ ο τοβέρ = ακόνισμα θέλει το πελέκι.
ακονισμένος (α) (μτχ.): μορντό,-ί (= τριμμένος, τροχισμένος).
ακονισμένος (β) (μτχ.): μορνταρντό, -ί (από το ρήμα μορνταράβ βλ. ακονίζω (β))
π.χ. μορνταρντέ σι ε τσχουρά = ακονισμένα είναι τα μαχαίρια.
ακόνιστος (α) (επίθ.): μπιμορνταρντό, -ί (σ.α. άτριφτος)
π.χ. μπιμορνταρντί τσχουρί = ακόνιστο μαχαίρι.
Αντίθ. μορνταρντό = ακονισμένος, τροχισμένος, τριμμένος.
ακόνιστος (β) (επίθ.): μπιμορντό,-ί (σ.α. άτριφτος)
π.χ. μπιμορντό σι ο τοβέρ = ακόνιστο είναι το πελέκι.
Αντίθ. μορντό = ακονισμένος, τριμμένος, μορντό (μτφ.) = πρόστυχος, πονηρός
ακονόπετρα: μπαρ, ο (κυριολ. πέτρα).
ακοντίζω (α) (μετβ. ρ.): ακό(ν)ντιέσα-τσαλαβάβ (= με ακόντιο χτυπώ).
ακοντίζω (β) (μετβ. ρ.): ακό(ν)ντιο-τσχαβ (= ακόντιο ρίχνω).
ακόντιο: ακό(ν)ντιο, ο
π.χ. τσχαβ ο ακό(ν)ντιο = ρίχνω το ακόντιο.
ακοπάνιστος (επίθ.): μπιτσαλαντό, -ί (κυριολ. αχτύπητος)
Αντίθ. τσαλαντό = χτυπημένος, τραυματισμένος, κοπανισμένος, βαρεμένος.
άκοπος: (βλ. άκοφτος).
ακορεστία: μπιτσαϊλιπέ, ο (κυριολ. αχορτασιά)
Συνών. μποκ = πείνα.
Αντίθ. τσαϊλιπέ = χόρταση.
ακόρεστος (επίθ.): μπιτσαϊλό, -ί (κυριολ. αχόρταγος)
π.χ. μπιτσαϊλί γιακ σίτουτ = ακόρεστο μάτι έχεις.
Συνών. μποκχαλό = νηστικός, πεινασμένος.
Αντίθ. τσαϊλό = χορτάτος.
ακορντεόν: ακορντεόν, ο
π.χ. μπασσαλάβ ακορντεόν = παίζω ακορντεόν.
ακοσκίνιστος (επίθ.): μπιουτσχα(ν)ντό,-ί
π.χ. μπιουτσχα(ν)ντό σι ο αρό = ακοσκίνιστο είναι το αλεύρι.
Αντίθ. ουτσχα(ν)ντό = κοσκινισμένος.
ακουβάλητος (α) (επίθ.): μπικαρουσαρντό, -ί
Αντίθ. καρουσαρντό = κουβαλημένος.
ακουβάλητος (β) (επίθ.): μπιινγκαρντό, -ί και μπιινγκιαρντό, -ι (κυριολ. αμετάφερτος)
Αντίθ. ινγκαρντό και ινγκιαρντό = μεταφερμένος, πηγεμένος.
ακούγομαι (αμετβ. ρ.): ασσού(ν)ντιαβ
π.χ. πουτάρ εμπούκα η λαλί, νι ασσού(ν)ντολ η τιλεόρασι = άνοιξε λίγο τη φωνή, δεν ακούγεται η τηλεόραση, ασσού(ν)ντιλο σα ε ντουνιαβάτε καβά κάι κερντάν = ακούστηκε σ’ όλο τον κόσμο αυτό που έκανες, μανγκέλ τε ασσού(ν)ντολ, ο(ν)ντάν κερέλ καλέν = θέλει να ακουστεί, γι’ αυτό τα κάνει αυτά.
ακουκούλωτος (επίθ.): μπικουκουλάκο, -ι (= χωρίς κουκούλα).
ακούμπημα: (βλ. άγγιγμα).
ακουμπώ (μετβ. ρ.): ελ(λ)έαβ (= αγγίζω)

π.χ. τατό σι νταά ο σάστρι· ντικ τε να ελ(λ)έρσιν λε! = ζεστό είναι ακόμα το σίδερο· κοίτα (πρόσεχε) να μην το ακουμπήσεις!
ακουμπώ (αμετβ. ρ.): (βλ. στηρίζομαι).
ακούμπωτος (επίθ.): μπιπφα(ν)ντό, -ί (κυριολ. άκλειστος, σ.α. άδετος, αβούλωτος, αφυλάκιστος)
Αντίθ. πφα(ν)ντό = κλειστός, κλεισμένος, δεμένος, φυλακισμένος, βουλωμένος, κουμπωμένος.
ακούνητος (α) (επίθ.): μπικχελαντό, -ί (σ.α. άπαιχτος)
Αντίθ. κχελαντό = κουνημένος, παιγμένος.
ακούνητος (β) (επίθ.): μπικουνισαρντό, -ί
Αντίθ. κουνισαρντό = κουνημένος.
ακούραστα (επίρρ.): μπιτσχι(ν)ντιμάσα.
ακούραστος (επίθ.): μπιτσχι(ν)ντιμάσκο,-ι
π.χ. μπιτσχι(ν)ντιμάσκο μανούςς! σαστό γκιβέ μπουκί τε κερέλ ιν τσχι(ν)ντόλ = ακούραστος άνθρωπος! όλη την ημέρα να δουλεύει δεν κουράζεται.
Συνών. μπουκιαρνό = εργατικός.
Αντίθ. τσχι(ν)ντό = κουρασμένος, κομμένος.
ακούρδιστος (επίθ.): μπικουρδισαρντό, -ί
Αντίθ. κουρδισαρντό = κουρδισμένος.
ακούρευτος (α) (επίθ.): μπιτσχι(ν)ντέ-μπαλένγκο, -ι (κατά λέξη: ακοπομάλλης*)
Αντίθ. τσχι(ν)ντέ-μπαλένγκο = κομμενομάλλης, κουρεμένος.*
ακούρευτος (β) (επίθ.): μπιτσχι(ν)νταρντέ-μπαλένγκο, -ι (κατά λέξη: ακοπομάλλης*)
Αντίθ. τσχι(ν)νταρντέ-μπαλένγκο = κομμενομάλλης, κουρεμένος.*
ακούσια (επίρρ.): μπιμανγκιμάσα (= άθελα).
ακούσιος (επίθ.): μπιμανγκλι(ν)ντό,-ί (= αθέλητος).
άκουσμα: ασσου(ν)ντιπέ, ο (σ.α. φήμη), (βλ. και φήμη).
ακουστικά (επίρρ.): ασσουνιμάσα.
ακουστικός (επίθ.): ασσουνιμάσκο,-ι.
ακουστός (επίθ.): ασσου(ν)ντό,-ί (βλ. και ξακουστός).
Συνών. ασσαρντό = παινεμένος, ασσου(ν)νταρντό = ξακουσμένος, διαδεδομένος, διαλαλημένος.
ακούω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ασσουνάβ
π.χ. ασσου(ν)ντάν σο κερντιλό; = άκουσες τι έγινε; ασσούν σο κα πφενάβ τουκέ = άκου τι θα σου πω, γκαντιμπόρ σαάτο μούιτχαβ τουκέ, νι ασσουνές μαν; = τόσην ώρα σου φωνάζω, δε μ' ακούς; κον ιν ασσουνέλ πε ντεά ντα πε ντα ντές μπούτ σΰρντελ = όποιος δεν ακούει τη μητέρα του και τον πατέρα του πολλά τραβάει.
(ασσουνάβ σ.α. υπακούω), (βλ. και υπάκουω).
άκοφτος (επίθ.): μπιτσχι(ν)ντό,-ί
π.χ. μπιτσχι(ν)ντέ σι ε κασστά = άκοφτα είναι τα ξύλα.
Αντίθ. τσχι(ν)ντό = κομμένος, κουρασμένος.
ακραίος: (βλ. ακριανός).
ακράτητος (α) (επίθ.): μπιασταριμάσκο, -ι (σ.α. ασυγκράτητος).
ακράτητος (β) (επίθ.): μπιατσχανταριμάσκο, -ι (σ.α. ακάθεκτος, ασταμάτητος, ασυγκράτητος).
ακρέμαστος (επίθ.): μπιουμπλαντό,-ί
Αντίθ. ουμπλαντό = κρεμασμένος.
άκρη: κενάρι, ο

π.χ. κερ κενάρι τε νακχάβ = κάνε άκρη να περάσω, αστάρ κατάρ κενάρι = πιάσε από την άκρη.
ακριανός (επίθ.): κεναρντακΰ
π.χ. ο κεναρντακΰ κχερ, σι μιρνό = το ακριανό σπίτι, είναι δικό μου.
ακριβά (επίρρ.): πααλΰ (σ.α.ακριβός)
π.χ. μπουτ πααλΰ μπικινές ε μανγκινά = πολύ ακριβά πουλάς τα εμπορεύματα.
Αντίθ. ουτζούζι = φτηνά, φτηνός.
ακριβαίνω (α) (αμετβ. ρ.): παααλανίαβ
π.χ. παααλα(ν)ντΰ ο μαρνό = ακρίβυνε το ψωμί.
Αντίθ. ουτζουζλανίαβ = φτηναίνω αμετβ.
ακριβαίνω (β) (αμετβ. ρ.): παααλΰ-κερντιάβ (= ακριβός-ή γίνομαι)
π.χ. μπουτ παααλΰ-κερντιλό ο γκάζι = πολύ ακρίβυνε το πετρέλαιο.
Αντίθ. ουτζούζι-κερντιάβ = φτηνός-ή γίνομαι, φτηναίνω αμετβ.
ακριβαίνω (α) (μετβ. ρ.): παααλατΰρίαβ
π.χ. παααλατΰρίαβ ε μανγκινά = ακριβαίνω τα εμπορεύματα.
Αντίθ. ουτζουζλατΰρίαβ = φτηναίνω μετβ.
ακριβαίνω (β) (μετβ. ρ.): παααλΰ κεράβ (= ακριβό-ή κάνω)
π.χ. μπουτ-παααλΰ κερντάν ε φιάτορα = πολύ ακρίβυνες τις τιμές.
Αντίθ. ουτζούζι-κεράβ = φτηνό-ή κάνω, φτηναίνω μετβ.
ακρίβεια: παααλΰλΰκο, ο
π.χ. κάι τσαρσσία σι μπουτ παααλΰλΰκο = στην αγορά υπάρχει πολύ ακρίβεια.
Αντίθ. ουτζουζλούκο = φτήνια.
ακριβοπληρώνω (μετβ. ρ.): μπουτ-παρέ-ποκινάβ, μπουτ-παρές-ποκινάβ και μπουτ-λοβέ-ποκινάβ (κυριολ. πολλά λεφτά πληρώνω)
π.χ. μπουτ-παρέ-ποκι(ν)ντόμ καλέ μανγκινένγκε = ακριβοπλήρωσα αυτά τα εμπορεύματα.
ακριβός (α) (άκλ. επίθ.): παααλΰ (σ.α. ακριβά)
π.χ. παααλΰ κι(ν)ντάν ο τομαφίλι = ακριβό το αγόρασες το αυτοκίνητο, παααλΰ μπικνέλ ε μανγκινά = ακριβά πουλάει τα εμπορεύματα.
Αντίθ. ουτζούζι = φτηνός, φτηνά επίρρ.
ακριβός (β): παααλΰτζίο, ο, θηλ. παααλΰτζΰκα, η
π.χ. μπουτ παααλΰτζίο σι καβά ντουκιαντζίο = πολύ ακριβός είναι αυτός ο μαγαζάτορας.
Αντίθ. ουτζουζτσίο, ο = φτηνός
ακριβώς (επίρρ.): ακριβός
π.χ. πφεν μανγκέ ακριβός, σο κερντιλό; = πες μου ακριβώς, τι έγινε;, ακριβός κάι πο σαάτο αβιλό = ακριβώς στην ώρα του ήρθε.
ακρίδα: τσένγκινα, η
ακρίδα: τσεκερντάβα, η (ομόηχο = σπόρι).
ακρινός: (βλ. ακριανός).
ακριτομυθία: πουταρντό-μούι, ο (κυριολ. ανοιχτό στόμα, πουταρντέ-μόσκο, -ι επίθ. = ανοιχτόστομος-η, ακριτόμυθος-η, Αντίθ. πφα(ν)ντέ-μόσκο, -ι επίθ. = κλειστόστομος-η, εχέμυθος-η)
π.χ. κατάρ κο πουταρντό μούι σΰρντας καλέν ακανά, κάι νι ασταρές κο μούι ιτς πφα(ν)ντό = από την ακριτομυθία σου (από το ανοιχτό σου στόμα) τα τραβάμε αυτά τώρα, που δεν κρατάς το στόμα σου καθόλου κλειστό.
Αντίθ. πφα(ν)ντό-μούι, ο = κλειστό στόμα, εχεμύθεια
ακριτόμυθος: (βλ. ανοιχτόστομος).
άκρο: κενάρι, ο
π.χ. αστάρ ε σιτζιμέσκο κενάρι = κράτα το άκρο του σχοινιού (βλ. και άκρη).

ακροάζομαι (μετβ. ρ.): ασσουνάβ (κυριολ. ακούω).
ακροατής: σεηρτζίο, ο (κυριολ. θεατής), θηλ. σεηρτζίκα, η.
ακροθαλασσιά: ντενιζέσκο-κενάρι, ο (= θάλασσας άκρη).
Ακρόπολη: Ακρόπολι, η
π.χ. κα τζαβ κάι Ατίνα, τε ντικχάβ η Ακρόπολι = θα πάω στην Αθήνα, να δω την Ακρόπολη.
ακροποταμιά (α): λεάκι-ρικ και λενάκι-ρικ, η (κυριολ. ποταμού μεριά).
ακροποταμιά (β): λεάκο-κενάρι και λενάκο-κενάρι, ο (κυριολ. ποταμού άκρη).
άκρυφτος (α) (επίθ.): μπιγκαραντι(ν)ντό,-ί
Αντίθ. γκαραντι(ν)ντό = κρυφός.
άκρυφτος (β) (επίθ.): μπιγκαραντό,-ί
Αντίθ. γκαραντό = κρυμμένος.
ακτίνα: ακτίνα και αχτίνα, η
π.χ. ε κχαμέσκε ακτίνε = οι ακτίνες του ήλιου, ε βελεπσικάκε ακτίνε = οι ακτίνες του ποδηλάτου (από τις ρόδες).
ακτινογραφία: πλάκα, η
π.χ. ο ντοκτόρι ντικχέλ ε πλάκε = ο γιατρός βλέπει τις ακτινογραφίες (βλ. και πλάκα).
ακτινογραφώ (α) (μετβ. ρ.): πλάκα-ικαλάβ (= ακτινογραφία βγάζω)
π.χ. ο ντοκτόρι-ικαλντά μι τσανκ πλάκα = ο γιατρός ακτινογράφησε το πόδι μου.
ακτινογραφώ (β) (μετβ. ρ.): πλάκε-ικαλάβ (= ακτινογραφίες βγάζω).
ακτινολόγος: πλάκατζίο, ο, θηλ. πλάκατζΰκα, η (ομόηχο πλάκατζίο = πλακατζής, πλακάς)
π.χ. τζαβ κάι πλάκατζίο, τε ικαλέλ μι κούι πλάκα = πάω στον ακτινολόγο, να μου βγάλει το χέρι ακτινογραφία.
ακτινωτός (επίθ.): ακτινένγκο, -ι (γενική του πληθυντικού της λέξης ακτίνα)
π.χ. ακτινένγκο τέκερλέκο = ακτινωτή ρόδα.
άκτιστος: (βλ. άχτιστος).
ακυκλοφόρητος: (βλ. απερπάτητος).
ακυνήγητος: (βλ. ακαταδίωκτος).
άκωλος (που έχει ισχνούς γλουτούς) (επίθ.): σσουκέ-μπουλάκο, -ι (κατά λέξη λιγνόκωλος-η, ξερόκωλος* σσουκό, -ι = ξερός, -η, λιγνός-ή, αδύνατος-η)
π.χ. σσουκέ-μπουλάκι τσχορί = άκωλη κοπέλα.
αλάβωτος (επίθ.): μπιτσαλαντό, -ί (κυριολ. αχτύπητος)
Αντίθ. τσαλαντό = χτυπημένος, βαρεμένος, κοπανισμένος, τραυματισμένος, λαβωμένος.
αλάδωτος (επίθ.): μπικχιλαρντό,-ί
π.χ. μπικχιλαρντό σι ο ουντάρ ντα μπασσέλ = αλάδωτη είναι η πόρτα και ηχεί (τρίζει).
Αντίθ. κχιλαρντό = λαδωμένος.
αλαζόνας: (βλ. υπερήφανος).
αλαζονεία: (βλ. υπερηφάνεια).
αλαζονεύομαι (αμετβ. ρ.): μπαρικανό(-ί)-κεράμαν (=αλαζόνα κάνω τον εαυτό μου)
π.χ. ζάλακ παρέ ντικχλά α(ν)ντί πι πόσκι, μπαρικανό-κερέλπες = λίγα λεφτά είδε στην τσέπη του, αλαζονεύεται.
αλάθευτος: (βλ. αλάθητος)
αλάθητος (επίθ.): μπιγιανγκλΰσσέσκο, -ι
π.χ. σάντε ο Ντελ σι μπιγιανγκλΰσσέσκο = μόνο ο Θεός είναι αλάθητος.
άλαλος (επίθ.): μπιλαλάκο, -ι και μπισεζάκο, -ι (κυριολ. άφωνος)

Συνών. ντιλσίζι = μουγγός, βουβός.
αλάνα: μέιντα(ν)νούκο, ο (προφ. με συνίζηση ει) (σ.α. χώρος, μεϊντάνι, έκταση)
π.χ. ε χουρντέ κχελέν κάι μέιντα(ν)νούκο = τα παιδιά παίζουν στην αλάνα.
αλάνι: αλάνι, ο
π.χ. κάι πφιρές μο αλάνινα; = πού περπατάς ρε αλάνι;
αλανιάρα: αλανιάρα, η
π.χ. τζανάβ τουτ σο αλανιάρα σαν = σε ξέρω τι αλανιάρα είσαι.
αλανιάρης: αλανιάρι, ο
π.χ. αλανιάρι σι κο τσχαβό = αλανιάρης είναι ο γιος σου.
αλαργινά: (βλ. μακριά).
αλαργινός: (βλ. μακρινός).
αλάσπωτος (επίθ.): μπιτσικαλό,-ί
π.χ. μπιτσικαλέ μενία = αλάσπωτα παπούτσια.
Αντίθ. τσικαλό = λασπωμένος.
αλατάκι: λονορό, ο
π.χ. ντέμαν εμπούκα ο λονορό κοτάρ = δώσε μου λίγο το αλατάκι από κει.
αλατερός (επίθ.): λονγκλό, -ί και λο(ν)ντό, -ί
π.χ. νά χα λο(ν)ντέ ζουμά = μην τρως αλατερά φαγητά (βλ. και αλμυρός, παστός).
αλάτι: λον, ο
π.χ. μπουτ λον τσχουτάν α(ν)ντί ζουμί = πολύ αλάτι έριξες στο φαγητό, (μτφ.) κερντάς λε λον α(ν)ντό μαριπέ = τον έκανε αλάτι στο ξύλο.
αλατίζω (μετβ. ρ.): λονγκλαράβ και λο(ν)νταράβ
π.χ. λονγκλαρντάν ε ματσχέ; = αλάτισες τα ψάρια; νι λονγκλαρντά τουτ κι ντέι, ο(ν)ντάν κχά(ν)ντεν κε τσανγκά = δε σε αλάτισε η μάνα σου, γι' αυτό μυρίζουν τα πόδια σου (υπάρχει συνήθεια να αλατίζουν τα βρέφη).
αλάτισμα: λονγκλαριπέ και λο(ν)νταριπέ, ο (σ.α. πάστωμα).
αλατισμένος (μτχ.): λονγκλαρντό,-ί και λο(ν)νταρντό,-ί (σ.α. παστωμένος).
Αντίθ. μπιλονγκλό και μπιλο(ν)ντό = ανάλατος.
αλατοειδής (επίθ.): λονέσκο, -ι.
αλατόνερο: λονγκλό-παΐ και λο(ν)ντό-παΐ
π.χ. κερ γκαργκαράβα λο(ν)ντέ-παέσα τε ατσχόλ κε ντα(ν)ντέσκι ντουκ = κάνε γαργάρα με αλατόνερο να σταματήσει ο πόνος του δοντιού σου.
(κυριολ. αλμυρό νερό).
αλατοπίπερο: λονέσα-πιπέρι, ο (κυριολ. αλάτι με πιπέρι)
π.χ. τσχού τουκέ λονέσα-πιπέρι οπρά κε κεφτάβε = ρίξε για σένα αλοτοπίπερο πάνω στους κεφτέδες σου.
αλατοπιπερώνω (μετβ. ρ.): λονέσα-πιπέρι-τσχαβ (= με αλάτι πιπέρι ρίχνω).
Αλβανία: Αλβανία, η.
Αλβανός: Αλβανόζι, ο.
Αλβανίδα (η): Αλβανόσκα, η.
αλβανικός (α) (επίθ.): αλβανοζένγκο, ι (γενική πτώση πληθυντικού = αλβανών)
π.χ. αλβανοζένγκι τσχιπ = αλβανική γλώσσα.
αλβανικός (β) (επίθ.): αλβανιάκο, -ι (γενική πτώση ενικού = Αλβανίας)
π.χ. αλβανιάκε μπαλκάια = αλβανικά βουνά.
αλέγρος (άκλ. επίθ.): σσένι (κυριολ. χαρούμενος-η)
π.χ. σσένι μανούςς = αλέγρος άνθρωπος, σσένι γκιλί = αλέγρο τραγούδι.
Συνών. ασαη(ν)ντό = γελαστός.
αλέθω (μετβ. ρ.): πισσάβ
π.χ. ο ντιρμένο πισσέλ ο γκιβ = ο μύλος αλέθει το σιτάρι.

άλειμμα: μακχιπέ, ο
(βλ. και βάψιμο).
αλειμμένος (μτχ.): μακχλό,-ί
π.χ. μακχλό σι ε χουρντέσκο μούι μερε(ν)ντάσα = αλειμμένο είναι το πρόσωπο του παιδιού με μερέντα.
(βλ. και βαμμένος).
αλείφομαι (α) (αμετβ. ρ.): μακχάμαν
(βλ. και βάφομαι).
αλείφομαι (β) μακχλιάβ (σ.α. βάφομαι.
αλείφω (μετβ. ρ.): μακχάβ
π.χ. μακχάβ ο κχιλ
οπρά μαρνό = αλείφω το λάδι (βούτυρο) πάνω στο ψωμί, νά μακ κο μούι καλέ κρεμέσα = μην αλείφεις το πρόσωπό σου μ' αυτή την κρέμα.
(βλ. και βάφω).
αλέκιαστος (επίθ.): μπιλεκιαβάκο, -ι
Αντίθ. λεκελίο = λεκιασμένος, ενοχλητικός.
αλεκτορομαχία: (βλ. κοκορομαχία).
αλεξίπτωτο: αλεκσίπτοτο, ο.
αλεποουρά: τιλκιάκι-πορί και τιλκιάκι-πορίκ, η.
αλεπότρυπα: τιλκιάκι-χϋβ, η.
αλεπού: τιλκία, η
π.χ. νά ντικ λε αγκαντάλ τελέ κάι ντικχέλ· τζανές σο πφιρνί τιλκία σι; = μην τον βλέπεις έτσι κάτω που κοιτάζει· ξέρεις τι πονηρή αλεπού είναι;
αλεπουδάκι: τιλκιίσα, η.
αλεπουδίσιος (επίθ.): τιλκιάκο, -ι
π.χ. τιλκιάκε γιακχά = αλεπουδίσια μάτια.
αλεποφωλιά: τιλκιάκι-ουβάβα, η.
αλέρωτος (επίθ.): μπιμελαλό,-ί
Συνών. τεμίζι = καθαρός.
Αντίθ. μελαλό = λερωμένος.
άλεση: (βλ. άλεσμα).
άλεσμα: πισσαηπέ, ο.
αλεσμένος (μτχ.): πισσλό,-ί
π.χ. πισσλό σι ο γκιβ = αλεσμένο είναι το σιτάρι.
αλεστικός (επίθ.): πισσαημάσκο,-ι
π.χ. πισσαημάσκι μάκινα = αλεστική μηχανή.
άλεστος (επίθ.): μπιπισσλό, -ί
Αντίθ. πισσλό = αλεσμένος.
αλέτρι: συρύα, η (σ.α. αγέλη, κοπάδι σωρός).
αλεύκαντος (επίθ.): μπιπαρναρντό, -ί
Αντίθ. παρναρντό = λευκασμένος, ασπρισμένος.
αλευράς: αραρτζίο, ο.
αλευράκι: αροβό, ο
π.χ. σίτουτ εμπούκα αροβό τε ντες μαν; = έχεις λίγο αλευράκι να μου δώσεις;
αλεύρι: αρό, ο
π.χ. κι(ν)ντόμ γεκ γκονό αρό = αγόρασα ένα σακί αλεύρι.
αλευρούχος (επίθ.): αρέσκο, -ι.
αλεύρωμα: αραριπέ, ο.
αλευρωμένος (μτχ.): αραρντό,-ί.
αλευρώνομαι (αμετβ. ρ.): αράρντιαβ (παθητ. διάθεση)
π.χ. αράρντιλε ε ματσχέ; = αλευρώθηκαν τα ψάρια;
αλευρώνω (μετβ. ρ.): αραράβ
π.χ. αραράβ ε ματσχέ για τε πεκάβ λεν = αλευρώνω τα ψάρια για να τα τηγανίσω.
αλήθεια (επίρρ.): τσατσές και έμντα (= πράγματι, όντως)
π.χ. τσατσές πφενάβ τουκέ = αλήθεια σου λέω, έμντα, αγκαντάλ κερντιλό; = αλήθεια, έτσι έγινε; (βλ. και έμντα στο λήμμα αληθινός).
Αντίθ. μάσους και μάξους = ψέματα, ψευδώς.
αλήθεια (α): τσατσιπέ, ο
π.χ. νάι αγκαντάλ ο τσατσιπέ σαρ πφενές = δεν είναι έτσι η αλήθεια όπως λες, σικάντιλο ο τσατσιπέ = φάνηκε η αλήθεια.

Αντίθ. χοχαηπέ = ψέμα.
αλήθεια (β): ντοβρουλούκο, ο (σ.α. ευθύτητα)
π.χ. ο ντοβρουλούκο κα πφενές = την αλήθεια θα πεις.
αληθεύω (αμετβ. ρ.): τσατσάβαβ
π.χ. τσατσάβον λεσκέ όρμπε = αληθεύουν τα λόγια του.
Συνών. τσατσουκανισάαβ = επαληθεύομαι.
αληθής: (βλ. αληθινός).
αληθινά (επίρρ.): τσατσουκανέστε (σ.α. πραγματικά)
π.χ. τσατσουκανέστε πφενάβ τουκέ = αληθινά σου λέω.
Συνών. έμντα, τσατσές = αλήθεια, όντως, πράγματι.
Αντίθ. μάσους και μάξους = ψέματα, ψευδώς.
αληθινός (επίθ.): τσατσουκανό,-ί και έμντα (άκλ. επίθ.)
π.χ. νάι σας κι σεβγκία τσατσουκανί = δεν ήταν η αγάπη σου αληθινή, έμντα ικλιλέ ε πφερασά κάι πφε(ν)ντάν μανγκέ = αληθινά βγήκαν τα λόγια που μου είπες. (βλ. τσατσουκανό στο λήμμα πραγματικός).
(βλ. έμντα στο επίρρ. αλήθεια).
Αντίθ. χοχαμντό = ψεύτικος, ψεύτης, μπιτσατσουκανό = αναληθής.
αληθώς: (βλ. επίρρ. αλήθεια, αληθινά).
αλησμόνητος (επίθ.): μπιμπισταρντό,-ί
π.χ. μπιμπισταρντέ σι ε τερνιμάσκε μπροσσά = αλησμόνητα είναι τα χρόνια της νιότης. (κυριολ. αξέχαστος).
Αντίθ. μπισταρντό = ξεχασμένος, ξεχασιάρης, αφηρημένος.
αλητεία: αλίτιζλικο,ο και αλιτία, η
π.χ. τε να τσχινέσα ο αλίτιζλικο, κα τσχαβ τουτ αβρί κατάρ ο κχερ = αν δεν κόψεις την αλητεία, θα σε ρίξω (διώξω) έξω από το σπίτι, σαστό γκιές οπρά ντρομά αλιτία κερέλ = όλη την ημέρα πάνω στους δρόμους αλητεία κάνει.
αλήτης (α): μπετέρι, ο Θηλ. μπετέρκα
π.χ. εκχέ μπετερέ λιά λεσκί τσχέι = έναν αλήτη πήρε η κόρη του. (σ.α. ανεπρόκοπος, αχαΐρευτος).
αλήτης (β): αλίτις, ο
π.χ. μπουτ πφιρές ντικχάβ· τούντα αλίτις κερντιλάν = πολύ περπατάς βλέπω· κι εσύ αλήτης έγινες.
αλήτης (γ): σουρι(ν)τίο και συρυ(ν)τύο, ο
π.χ. νά κερ αμαλιπέ καλέ σουρι(ν)τιέσα = μην κάνεις φιλία (παρέα) μ’ αυτόν τον αλήτη. Θηλ. σουρι(ν)τίκα και συρυ(ν)τίκα, η.
αλήτικος (επίθ.): σουρι(ν)τιένγκο, -ι, συρυ(ν)τυένγκο, -ι, αλίτιζένγκο, -ι
π.χ. αλίτιζένγκο γιασσαμάκο = αλήτικη ζωή.
αλητόπαιδο: αλίτι-τσχαβρό, ο
π.χ. μπουτ αλίτι-τσχαβρό, αμάλα, σι κο τσχαβό! = πολύ αλητόπαιδο, φίλε, είναι ο γιος σου!
αλιάνιστος (επίθ.): μπιτσχινγκιαρντό, -ί (κυριολ. ακομμάτιαστος)
π.χ. μπιτσχινγκιαρντό μας = αλιάνιστο κρέας.
Αντίθ. τσχινγκιαρντό = κομματιασμένος, τεμαχισμένος, λιανισμένος, σανέστε-τσχι(ν)ντό = ψιλοκομμένος, λιανισμένος.
αλίγδιαστος: (βλ. αλίγδωτος).
αλίγδωτος (επίθ.): μπικχοϊαρντό (προφ. με συνίζηση ια)
Αντίθ. κχοϊαρντό = λιγδιασμένος.
αλιεία: (βλ. ψάρεμα).
αλιεύω: (βλ. ψαρεύω).
άλικος (επίθ.): γκαέτ-μπουτ-λολό,-ί και γκάετ-μπουτ-λολό,-ί (κυριολ. υπέρ πολύ κόκκινος)

π.χ. γκαέτ-μπουτ-λολέ λουλουγκιά = άλικα λουλούδια.
αλίπαστος: (βλ. αλατισμένος).
αλισβερίσι: αλΰζβερίσσι, ο
π.χ. νι μανγκάβ τε αβέλ μαν αλΰζβερίσσι λέσα = δεν θέλω να έχω αλισβερίσι μαζί του.
άλιωτος (επίθ.): μπιμπιλαβντό,-ί και μπιμπιλαντό
π.χ. μπιμπιλαντό ατσχιλό ο κιρέτσι = άλιωτος έμεινε ο ασβέστης.
Αντίθ. μπιλαβντό και μπιλαντό = λιωμένος
αλκαλικός (επίθ.): αλκαλικός, -ι
π.χ. αλκαλικί μπαταρία τε λες = αλκαλική μπαταρία να πάρεις.
αλκοολικός: (βλ. μέθυσος).
αλλά (σύνδ.): αμά
π.χ. αβιλό, αμά κα τζάλταρ τχάρα = ήρθε, αλλά θα φύγει αύριο, κα κεράβ τουκέ γιαρντούμο, αμά κα ρακχαβές μανγκέ μπουκί = θα σε βοηθήσω, αλλά θα μου βρεις δουλειά.
(βλ. και όμως).
άλλαγμα: (βλ. αλλαγή).
αλλαγή: ντιισσιπέ και ντισστιρμέκο, ο, (σ.α. ανταλλαγή).
αλλαγμένος (άκλ. επίθ.): ντιισσίκι
π.χ. μπουτ ντιισσίκι ντικχλόμ λε· τε πφενές νάι βο κάι τζανάβας = πολύ αλλαγμένο τον είδα· λες και δεν είναι αυτός που ήξερα..
Συνών. αβέρτουρλι = αλλιώτικος, διαφορετικός, αλλιώτικα, διαφορετικά.
αλλάζω (αμετβ. ρ.): ντιισσίαβ
π.χ. ντιισστιλέρ ε μπροσσά κάι τζανέσας = άλλαξαν τα χρόνια που ήξερες.
αλλάζω (μετβ. ρ.): ντιισστιρίαβ και ντισστιρίαβ
π.χ. μπαρί αβέλ μανγκέ η α(ν)τεράβα, κα ντιισστιρίαβ λα = μεγάλο μου ’ρχεται το πουκάμισο, θα το αλλάξω, σαμπαχτάν σι κο ντατ κάι ντουκιάνο· τζα ντισστίρ λε = απ’ το πρωί είναι ο πατέρας σου στο μαγαζί· πήγαινε να τον αλλάξεις (να τον αντικαταστήσεις).
αλλάζω (αμετβ. ρ.): (αντιακθιστώ τα ρούχα που φορώ) ντισστιρίαμαν και ντιισστίριαμαν (κυριολ. αλλάζω τον εαυτό μου)
π.χ. μελάιλε με σσέα, τζαβ κχερέ τε ντισστιρίαμαν = λερώθηκαν τα ρούχα μου, πάω στο σπίτι να αλλάξω.
αλλαξοδρομώ (αμετβ. ρ.): ντρομ-ντισστιρίαβ (κατά λέξη: δρόμο αλλάζω)
π.χ. σο ντικχλά μαν, ντισστιρντί-ντρομ ε νταράταρ = μόλις με είδε, αλλαξοδρόμησε από το φόβο.
αλλαξοκαιρία: αβαβάκο-ντιισσιπέ και αβαβάκο-ντιισσμέκο, ο (κυριολ. καιρού άλλαγμα).
αλλαξοπιστία: ντινέσκο-ντιισσιπέ, ο και ντινέσκο-ντισστιρμέκο, ο (κυριολ. θρησκείας άλλαγμα).
αλλαξοπιστώ (αμετβ. ρ.): μο-ντίνι-ντισστιρίαβ (κυριολ. τη θρησκεία μου αλλάζω)
π.χ. νταάλατσχο τε μεράβ, παρά τε ντισστιρίαβ-μο-ντίνι = καλύτερα να πεθάνω, παρά να αλλαξοπιστήσω.
αλλεργία: αλεργία, η.
αλλεργικός (επίθ.): αλεργικός,-ί
π.χ. λεσκό σικνό τσχαβό σι αλεργικός κάι μπού(μ)μπαλα = ο μικρός του γιος είναι αλλεργικός στις μέλισσες.
αλλήθωρος (επίθ.): μπανγκέ-γιακχένγκο, -ι (κυριολ. στραβομάτης)
π.χ. μπανγκέ-γιακχένγκο σι, νασστί ντικχέλ σσουκάρ = αλλήθωρος είναι, δεν μπορεί να δει ωραία (καλά).
αλλιώς (επίρρ.): αβέρτουρλι

π.χ. αβέρτουρλι πφε(ν)ντάν μανγκέ ντα αβέρτουρλι κερντιλέ = αλλιώς μου είπες κι αλλιώς έγιναν.
Αντίθ. αγκαντάλ και γκαντάλ = έτσι.
(σ.α. αλλιώτικος, διαφορετικός).
αλλιώτικα (επίρρ.): (βλ. αλλιώς).
αλλιώτικος (άκλ. επίθ.): αβέρτουρλι, αβρέτσαν και αβρέτσα(ν)ντε
π.χ. καβά κάι λιόμ με σι αβέρτουρλι κατάρ κιρνό = αυτό που πήρα εγώ είναι αλλιώτικο από το δικό σου, αβέρτουρλι σας κολά μπροσσά = αλλιώτικα ήταν εκείνα τα χρόνια.
Συνών. ντιισσίκι = αλλαγμένος.
Αντίθ. εκ = ένας, μία, ίδιος, όμοιος, ολόιδιος.
άλλο (επίρρ.): αβέρ
π.χ. ιν κα χας αβέρ; = δε θα φας άλλο; νασστί νταϊανίαβ αβέρ, κα τζάβταρ = δεν μπορώ να αντέξω άλλο, θα φύγω.
(βλ. και άλλος).
αλλόγλωσσος (επίθ.): αβέρ-τσχιμπάκο, -ι και αβερέ-τσχιμπάκο, -ι.
αλλογοκλέφτης: γραστένγκο-τσορ, ο.
αλλοδαπή: αλανταπόνκα, η.
αλλοδαπός: αλανταπόνι, ο.
αλλόθρησκος (επίθ.): αβέρ-ντινέσκο,-ι (= άλλης θρησκείας).
αλλοιωμένος (μτχ.): μουσαρντό, -ί (κυριολ. χαλασμένος)
π.χ. μουσαρντί ζουμί = αλλοιωμένο φαγητό.
αλλοιώνομαι (αμετβ. ρ.): μουσάρντιαβ (κυριολ. αμετβ. χαλώ)
π.χ. μουσάρντιλε ε χαμάτα κατάρ ο μπουτ τατιπέ = αλλοιώθηκαν τα φαγητά από την πολλή ζέστη.
αλλοιώνω (μετβ. ρ.): μουσαράβ (κυριολ. μετβ. χαλώ)
π.χ. ο μπουτ τατιπέ μουσαρντάς ε χαμάτα = η πολλή ζέστη αλλοίωσε τα φαγητά.
αλλοίωση: μουσαριπέ, ο (κυριολ. χάλασμα)
αλλοπαρμένος (επίθ.): λι(ν)ντέ-γκογκιάκο, -ι (κυριολ. παρμενόμυαλος*)
π.χ. λι(ν)ντέ-γκογκιάκο κερντιλάν˙ κάι πφιρέλ κι γκογκί; = αλλοπαρμένος έγινες˙ πού περπατάει το μυαλό σου;
αλλόπιστος:(βλ. αλλόθρησκος).
αλλοπρόσαλλος: (βλ. ψάρι).
άλλος (άκλ. αντων.): αβέρ
π.χ. αβέρ σι καβά κάι σικαβές μανγκέ = άλλο είναι αυτό που μου δείχνεις, αβέρ πφενές ντα αβέρ κερές = άλλα λες κι άλλα κάνεις.
(βλ. και άλλο).
άλλοτε (α) (επίρρ.): εβελντέν (= παλιά, αλλοτινά)
π.χ. εβελντέν ε μανουσσά νταά λατσχέ σας = άλλοτε οι άνθρωποι πιο καλοί ήταν.
άλλοτε (β) (επίρρ.): μπάζι
π.χ.μπάζι σι αμέν μπουκί, μπάζι νάι αμέν = άλλοτε έχουμε δουλειά, άλλοτε δεν έχουμε.
άλλοτε (γ) (επίρρ.): αβέρ-φαρέ (= άλλη φορά), αβέρ-ντρόμ (= άλλη φορά, ομόηχο ντρομ = δρόμος) και αβέρ-σεφέρι (= άλλη φορά)
π.χ. αβέρ-φαρέ τε νά κερές καλέ κάι κερντάν ακανά = άλλοτε να μην το κάνεις αυτό που έκανες τώρα.
αλλοτινά (επίρρ.): εβελντέν (σ.α. παλιά)
Συνών. πουρανέστε = παλιά.
αλλοτινός (άκλ. επίθ.): εβελκί
π.χ. ε εβελκί μπροσσά νάι σας αγκαντάλ = τα αλλοτινά χρόνια δεν ήταν έτσι.
Συνών. πουρανό = παλιός.
Αντίθ. ακανουτνό = τωρινός.
αλλού (επίρρ.): αβρετχέ

π.χ. αβρετχέ τε μπικινές κο πφιρνιπέ, νάα μά(ν)ντε = αλλού να πουλάς την πονηριά σου, όχι σε μένα, νασστί κα ρακχαβές λε αβρετχέ γκαντικίν ουτζούζι = δεν θα μπορέσεις να το βρεις αλλού τόσο φτηνό, αβρετχέ σι βο, νάι κοτέ κάι τζανέσας = αλλού είναι αυτός, δεν είναι εκεί που ήξερες.

αλλόφρων (επίθ.): σαρ-ντιλό, -ί (κυριολ. σαν τρελός-ή)

π.χ. η ντεϊορί ρόντελας σαρ-ντιλί τε αρακχαβέλ πε χουρντορέ = η μανούλα έψαχνε αλλόφρων να βρει το παιδάκι της.

αλλόφυλος: γκατζό, ο (= μη Τσιγγάνος μεσήλικος και άνω).

(υποκ.): γκατζορό, ο

ρακλό, ο (= μη Τσιγγάνος νεαρός).

(υποκ.): ρακλορό, ο

τζουβλί, η (= μη Τσιγγάνα μεσήλικη και άνω).

(βλ. και γυναίκα).

(υποκ.): τζουβλορί, η.

ρακλί, η (= μη Τσιγγάνα νεαρή).

(υποκ.): ρακλορί, η.

Αντίθ. Ρομ = Τσιγγάνος, άνδρας, σύζυγος, ο.

αλλοχωριανός (επίθ.): αβέρ-γκαβέσκο, -ι (= άλλου χωριού).

άλλως: (βλ. αλλιώς).

άλλωστε (επίρρ.): ζατέν και ζατΰν

π.χ. ζατέν βο γκελόταρ = άλλωστε αυτός έχει φύγει (βλ. και εξάλλου, ήδη).

άλμα: τσχουηπέ, ο (κυριολ. ρίξιμο, πήδημα)

π.χ. τε ντικχέσας σαρ τσχουτάπες, σαό τσχουηπέ κερντά! = να έβλεπες πώς πήδηξε, τι άλμα έκανε!

αλμύρα: λονγκλιπέ και λο(ν)ντιπέ, ο

π.χ. μπουτ λονγκλιπέ σι α(ν)ντέ καλά ματσχέ = πολλή αλμύρα έχουν αυτά τα ψάρια.

αλμυρίζω (αμετβ. ρ.): λονγκλιάβ

π.χ. να τσχου μπουτ λον α(ν)ντί ζουμί, κα λονγκλόλ = μη ρίχνεις πολύ αλάτι στο φαγητό, θα αλμυρίσει.

αλμυρίζω (μετβ. ρ.): (βλ. αλατίζω).

αλμύρισμα: (βλ. αλάτισμα).

αλμυρισμένος: (βλ. αλατισμένος).

αλμυρός (επίθ.): λονγκλό,-ί και λο(ν)ντό,-ί

π.χ. ε ντενιζέσκο παί σι λονγκλό = το νερό της θάλασσας είναι αλμυρό, λο(ν)ντέ ματσχέ = αλμυρά ψάρια.

Αντίθ. μπιλονγκλό και μπιλο(ν)ντό = ανάλατος.

αλμυρότητα: λονγκλιπέ και λο(ν)ντιπέ, ο.

αλμυρούτσικος (επίθ.): λονγκλορό, -ι και λο(ν)ντορό, -ι.

αλόγα: γκρασνί, η

π.χ. (μτφ.) μπαρί ντιλί γκρασνί σαν του˙ νι λατζάς κάι μαρές με τσχαβέ; = μεγάλη τρελή αλόγα είσαι εσύ˙ δεν ντρέπεσαι που δέρνεις το γιο μου;

αλογάκι: γκραστορό, ο

π.χ. σαό σσουκάρ γκραστορό σι καβά! = τι όμορφο αλογάκι είναι αυτό!

Συνών. κχουρό = πουλάρι.

αλογάρης: (βλ. αλογάς).

αλογάς: γκραστατζίο, ο.

αλογατάρης: (βλ. αλογάς).

αλογίκευτα (επίρρ.): μπιγκογκιαβέρ (σ.α. παράλογα, αλογίκευτος, παράλογος)

π.χ. μπιγκογκιαβέρ σι καλά σσέα κάι κερντόν = αλογίκευτα είναι αυτά τα πράγματα που γίνονται.

Αντίθ. γκογκιαβέρ = λογικά, λογικός, συνετός.

αλογίκευτος (άκλ. επίθ.): μπιγκογκιαβέρ

π.χ. σαβό μπιγκογκιαβέρ μανούςς! ιν λελ ορμπέ(ν)νταρ = τι αλογίκευτος άνθρωπος! δεν παίρνει

από λόγια. (σ.α. αλογίκευτα, παράλογος, παράλογα).
Συνών. μπιγκογκιάκο = άμυαλος.
Αντίθ. γκογκιαβέρ = λογικός, λογικά, συνετός.
αλογίνα: (βλ. αλόγα).
αλογίσιος (επίθ.): γκραστανό,-ί και γκραστέσκο,-ι
π.χ. χαλάν ιτσ γκραστανό μας; = έφαγες καθόλου αλογίσιο κρέας;
άλογο: γκρας, ο
π.χ. (στίχοι από τσιγγάνικο παραδοσιακό τραγούδι) ε πουρανέ λατσχέ μπροσσά σα ε Ρομά πφιρένας πε γκραστά = τα παλιά καλά χρόνια όλοι οι Ρομά γυρνούσαν με άλογα.
(φοράδα: γκρασνί, η).
αλογομούρης (επίθ.): γκραστανό-μόσκο,-ι και γραστανέ-μόσκο,-ι.
π.χ. ο γκραστανό-μόσκο ιν ντικχέλ πο μούι, αβερέ πρασάλ = ο αλογομούρης δε βλέπει τη φάτσα του, άλλον κοροϊδεύει.
αλογόμυγα: γκραστένγκι-μακ, η.
αλογοουρά: γκραστέσκι-πορίκ και γκραστέσκι-πορί, η.
αλογοπάζαρο: γκραστένγκο-παζάρι, ο.
αλογότριχα: γκραστέσκο-μπαλ, ο (μπαλ = τρίχα, μαλλί).
αλοιφή: αλιφί, η
π.χ. μακ εμπούκα αλιφί οπρά κι γιαράβα για τε νακχέλ = άλειψε λίγη αλοιφή πάνω στην πληγή σου για να περάσει.
αλουμινάς (α): αλουμιντζίο, ο.
αλουμινάς (β): αλαμιντζίο, ο.
αλουμινένιος (επίθ.): αλαμινέσκο,-ι και αλουμινέσκο,-ι
π.χ. αλαμινέσκι καπούια = αλουμινένια πόρτα.
αλουμίνιο: αλαμίνι και αλουμίνι, ο.
αλουμινόχαρτο: αλαμινέσκο - λιλ και αλουμινέσκο - λιλ, ο.
αλουσιά: μπιχαλαηπέ και μπιτχοηπέ, ο (σ.α. απλυσία)
π.χ. κχά(ν)ντελ κατάρ ο μπιχαλαηπέ = μυρίζει από την αλουσιά.
Συνών. μελαλιπέ = βρομιά.
άλουστος (α) (επίθ.): μπιχαλαντό, -ί (σ.α. άπλυτος)
π.χ. μπιχαλαντό σι μο σσορό = άλουστο είναι το κεφάλι μου.
Αντίθ. χαλαντό = λουσμένος, πλυμένος.
άλουστος (β) (επίθ.): μπιτχοντό, -ί (σ.α. άπλυτος) (ομόηχο μπιτχοντό = άβαλτος, ατοποθέτητος).
Αντίθ. τχοντό = λουσμένος, πλυμένος (ομόηχο τχοντό = βαλμένος, τοποθετημένος).
άλσος: πάρκο, ο (βλ. και πάρκο).
αλτ (επιφών.): αλτ.
αλύγιστος (επίθ.): μπιμπανγκιμάσκο,-ι, μπιμπανγκαριμάσκο,-ι και μπιμπανγκαρντό,ί (σ.α. άκαμπτος).
Αντίθ. μπανγκαρντό = λυγισμένος, σκυμμένος, γερμένος.
αλυπησιά: (βλ. απονιά).
αλύπητος: (βλ. άπονος).
αλυσίδα: σιντζίρι, ο
(σ.α. φερμουάρ).
π.χ. σιντζίρι σι καγιά ντουνιάβα· κ' αβέλ κιρνί σϋράβα ντα = αλυσίδα είναι αυτός ο κόσμος· θα `ρθει και η σειρά σου, κοράκο σιντζίρι κι(ν)ντά λακέ λακό ρομ = αλυσίδα λαιμού της αγόρασε ο άνδρας της, μπουτ τφουλό σι καβά σιντζίρι = πολλή χοντρή είναι αυτή η αλυσίδα.
αλυσιδίτσα: σιντζιρίσι, ο.
αλυσιδωτός (επίθ.): σιντζιρλίο-ίκα
αλυσοδένω (μετβ. ρ.): σιντζιρέσα-πφά(ν)νταβ (κυριολ. με αλυσίδα δένω) και σιντζιρένσα-πφά(ν)νταβ (κυριολ. με αλυσίδες δένω).
αλυσοειδής (επίθ.): σιντζιρέσκο, -ι.

άλυτος (επίθ.): μπιπουταρντό, -ί
(σ.α. μη ανοιγμένος,-η, πουταράβ = ανοίγω μετβ., λύνω)
π.χ. μπιπουταρντό κό(μ)μπο = άλυτος κόμπος.
Αντίθ. πουταρντό = ανοιγμένος, ανοιχτός, λυμένος.
αλφάδι: αλφάδι, ο
π.χ. ο ουστάβα μανγκέλ πο αλφάδι = ο μάσατορας θέλει το αλφάδι του, αλφάδι σι ο ντουβάρι = αλφάδι (πολύ ίσιος) είναι ο τοίχος.
αλφαδιά: αλφαδιά, η.
αλώνι (ο χώρος του αλωνιού): άρμα(ν)νούκο, ο.
αλωνίζω (μετβ. ρ.): αρμάνο-κεράβ (= αλώνισμα κάνω).
π.χ. (μτφ.) αρμάνο-κερντέ μο κχερ κε χουρντέ = αλώνισαν (έκαναν άνω κάτω) το σπίτι μου τα παιδιά σου, η πατόζα αρμάνο-κερέλας ο γκιβ = η πατόζα (αλωνιστική μηχανή) αλώνιζε το σιτάρι.
αλώνισμα: αρμάνο, ο.
άμα (σύνδ.): άμα
π.χ. άμα νι αβές του, με νι κα τζαβ = άμα δεν έρθεις εσύ, εγώ δεν θα πάω.
Συνών. τε = αν, να (σύνδ.).
αμάδητος: (βλ. άγνεθος).
αμάζευτος (άκλ. επίθ.): μπικιντιμέ και επίθ. μπικιντό,-ί
π.χ. μπικιντιμέ σι ο κχερ = αμάζευτο (ασυγύριστο) είναι το σπίτι, μπικιντέ σι ε πατέ = αμάζευτα είναι τα ρούχα.
(σ.α. ασυγύριστος, ασυμμάζευτος).
Αντίθ. κιντιμέ, κιντό = μαζεμένος, συγυρισμένος, συμμαζεμένος.
αμάθεια: μπισικλιπέ, ο
Αντίθ. σικλιπέ = μάθηση.
αμαθής (επίθ.): μπισικλό,-ί.
αμαλάκωτος (επίθ.): μπικοβλιαρντό,-ί
Αντίθ. κοβλιαρντό = μαλακωμένος.
αμάν: αμάν
π.χ. αμάν τούταρ! χαλάμαν κι μούρμα = αμάν από σένα! μ’ έφαγε η μουρμούρα σου.
αμανάτι: εμανέτι, ο
π.χ. (φράση) εμανέτι ασταράβ λε τουκέ = αμανάτι σου το κρατώ (δηλ. θα σε εκδικηθώ).
(σ.α. ενέχυρο, βλ. και ενέχυρο).
αμανές: αμανάβα, η.
αμάνικος (επίθ.): μπιμπαϊένγκο,-ι (προφ. με συνίζηση ιε)
π.χ. μπιμπαϊένγκι α(ν)τεράβα = αμάνικο πουκάμισο.
Αντίθ. μπαϊένσα = χειριδωτός.
άμαξα (α): ουρντόν, ο
(βλ. και κάρο).
(υποκ.): ουρντονορό, ο.
άμαξα (β): αραμπάβα, η (σ.α. καρότσι, αμάξι (αυτοκίνητο), κάρο, αγώγι)
π.χ. σο ινγκαρές καλέ αραμπαβάσα; = τι μεταφέρεις μ’ αυτήν την άμαξα;
άμαξα (γ): παϊτόνι και παϊτόνο, ο
π.χ. παϊτονέσα ατοντέ ε μπορά = με άμαξα φέρανε τη νύφη.
αμαξάς (της επιβατικής άμαξας): παϊτοντζίο, ο.
αμαξάς: αραμπατζίο, ο (σ.α. καροποιός, αγωγιάτης, αμαξοποιός).
αμαξηλάτης: (βλ. αμαξάς).
αμάξι (το αυτοκίνητο): αραμπάβα, η (σ.α. κάρο, καρότσι)
π.χ. σσουκάρ αραμπάβα κι(ν)ντά = ωραίο αμάξι αγόρασε.
(βλ. και κάρο, καρότσι).
Συνών. τομαφίλι και τρομοφίλι = αυτοκίνητο.
αμαξοποιός (επίθ.): αραμπατζίο, ο (σ.α. αμαξάς, αγωγιάτης)
π.χ. ινγκαράβ η αραμπάβα κάι αραμπατζίο τε κερέλ λα = πηγαίνω την άμαξα στον αμαξοποιό να τη φτιάξει.

αμάραντος (άκλ. επίθ.): μπιμορσιμέ
π.χ. μπιμορσιμέ λουλουγκί = αμάραντο λουλούδι.
Αντίθ. μορσιμέ = μαραμένος.
αμαρταίνω (αμετβ. ρ.): α(ν)ντε-μπεζαχά-νταβ (= μες στις αμαρτίες μπαίνω)
π.χ. α(ν)ντε-μπεζαχά-ντιομ για τε κουρταρίαβ λε = αμάρτησα για να τον σώσω.
αμάρτημα: μπεζαχαλιπέ, ο.
αμαρτία: μπεζάχ, η
π.χ. καλά μπεζαχά σαρ κα ποκινές λεν; = αυτές τις αμαρτίες πώς θα τις πληρώσεις; πε μπεζαχά ποκινέλ = τις αμαρτίες του πληρώνει, μπεζαχά οπρά μι κορ νασστί λαβ = αμαρτίες πάνω στο λαιμό μου δεν μπορώ να πάρω, τε να κεράβα καβά κάι πφε(ν)ντόμ τουκέ, κε μπεζαχά μιρνέ τε αβέν = αν δεν κάνω αυτό που σου είπα (υποσχέθηκα), οι αμαρτίες σου δικές μου να `ναι, μπαρί μπεζάχ σι, νά αστάρντο λέσα = μεγάλη αμαρτία είναι, μην τον πειράζεις.
(σ.α. κρίμα, βλ. και κρίμα).
αμαρτωλός (επίθ.): μπεζαχαλό,-ί
π.χ. μπουτ μπεζαχαλό σαν, ιτσ Ντελ νάι οπρά τούτε = πολύ αμαρτωλός είσαι, καθόλου Θεό δεν έχεις πάνω σου.
Αντίθ. μπιμπεζαχαλό = αναμάρτητος.
αμάσητος (επίθ.): μπιτσα(μ)μπλό,-ί
Αντίθ. τσα(μ)μπλό = μασημένος.
αμάτιαστος (επίθ.): μπιγιακχαλό,-ί
Αντίθ. γιακχαλό = ματιασμένος.
αμαύριστος (επίθ.): μπικαλαρντό,-ί και μπικαλιαρντό,-ί
Αντίθ. καλαρντό και καλιαρντό = μαυρισμένος.
αμάχη: ντουσσμα(ν)νούκο, ο (κυριολ. έχθρα, εχθρότητα, εχθροσύνη)
π.χ. ντουσσμα(ν)νούκο ασταρέλ = αμάχη κρατάει.
αμάχητος (επίθ.): μπιμαρεμπαβάκο, -ι και μπιτσινγκαράκο, -ι.
άμβλωση: λι(ν)νταριπέ, ο (ρηματ. ουσ. από το ενεργ. διαμ. ρ. λι(ν)νταράβ, βλ. παίρνω (β)).
αμέ (μόρ.): αή
π.χ. αή, αγκαντάλ σι = αμέ, έτσι είναι.
αμεγάλωτος (επίθ.): μπιμπαραρντό, -ί και μπιμπαρανταρντό, -ι (σ.α. αμεγέθυντος)
Αντίθ. μπαραρντό και μπαρανταρντό = μεγαλωμένος, μεγεθυμένος, μεγαλοποιημένος, επεκταμένος.
αμεγέθυντος: (βλ. αμεγάλωτος).
αμέθυστος (επίθ.): μπιματό,-ί
Συνών. μπιπι(ν)ντό = άπιωτος, αήκι = νηφάλιος, ξεμέθυστος.
αμείβομαι: (βλ. πληρώνομαι).
αμείβω: (βλ. πληρώνω).
Αμερικάνος: Αμερικάνο, ο**.**
Αμερικανίδα (η): Αμερικάνκα, η.
Αμερική: Αμερικί, η.
αμέσως (επίρρ.): σίγο (= γρήγορα) και σούγο (= γρήγορα)
π.χ. πφεν λεσκέ σίγο τε αβέλ κατέ = πέστου αμέσως να έρθει εδώ.
αμετάφερτος (επίθ.): μπιινγκαρντό,-ί
Αντίθ. ινγκαρντό = μεταφερμένος.
αμέτρητος (επίθ.): μπιγκι(ν)ντό,-ί
π.χ. μπιγκι(ν)ντέ σι ε τσερινά = αμέτρητα είναι τα αστέρια.
Αντίθ. γκι(ν)ντό = μετρημένος.
αμιγής (επίθ.): χάσι, άσι (= γνήσιος, αυθεντικός) και (άκλ.επιθ.) τεμίζι (= καθαρός)

π.χ. τεμίζι γκαλμπενέσταρ σι ο μπιλεζίκο = από αμιγή χρυσό είναι το βραχιόλι.
αμίλητος (επίθ.): μπιορμπάκο,-ι.
άμμος: κισσάι, η, κούμο και κούμι, ο
π.χ. ουτσχα(ν)ντό σι ο κούμι; = κοσκινισμένη είναι η άμμος;
α(ν)τάβ μανγκέ εμπούκα κισσάι = φέρε μου λίγη άμμο.
αμμουδιά: (βλ. ακροθαλασσιά).
αμοιβή: (βλ. πληρωμή).
αμοίραστος (επίθ.): μπιουλαντό, -ί
Αντίθ. ουλαντό = μοιρασμένος.
άμοιρος: (βλ. κακομοίρης, άτυχος)
αμολάω (μετβ. ρ.): μουκάβ (= αφήνω, παρατώ, εγκαταλείπω, επιτρέπω).
π.χ. κον μουκλά καγιά κχάι; = ποιος αμόλυσε αυτή τη πορδή;
αμόλημα: μουκιπέ, ο (σ.α. παράτημα, εγκατάλειψη).
αμολημένος (μτχ.): μουκλό,-ί (= αφημένος, παρατημένος, εγκαταλελημμένος).
αμορτισέρ: αμο(ν)ντεσέρι, ο
π.χ. κα τχαβ νεβέ αμο(ν)ντεσέρα κάι τομαφίλι = θα βάλω καινούρια αμορτισέρ στο αυτοκίνητο.
αμόρφωτος (επίθ.): μπιοκουμούσσι (κυριολ. αδιάβαστος, ασπούδαχτος)
Αντίθ. οκουμούσσι = διαβασμένος, σπουδαγμένος, μορφωμένος.
αμούσκευτος (επίθ.): μπικινγκαρντό,-ί (άβρεχτος)
Αντίθ. κινγκαρντό, κινγκό = μουσκεμένος, βρεγμένος.
αμούστακος (επίθ.): μπιμουστακέσκο, -ι.
αμπάλωτος (επίθ.): μπιμπαλοσαρντό,-ί και μπιμπαλομέ (άκλ. επίθ.)
Αντίθ. μπαλοσαρντό και μπαλομέ = μπαλωμένος.
αμπάρι: α(μ)μπάρι, ο (πληθ. α(μ)μπάρα, ε)
π.χ. ε βαπορέσκο αμπάρι = το αμπάρι του πλοίου.
αμπελάκι: ρεζορί, η.
αμπέλι: ρεζ, η
π.χ. τζαβ κάι ρεζά τε κίνταβ ντρακχά = πάω στα αμπέλια να μαζέψω σταφύλια.
αμπελόφυλλο: ρεζάκι-πατρίν, η.
αμπογιάτιστος (άκλ. επίθ.): μπιμποϊαμούσσι
Συνών. μπιμακχλό = άβαφος, απασάλειφτος.
Αντίθ. μποϊαμούσσι = μπογιατισμένος.
άμυαλος (επίθ.): μπιγκογκιάκο,-ι
π.χ. μπιγκογκιάκο σαν, ιν ακχιαρές = άμυαλος είσαι, δεν καταλαβαίνεις.
Συνών. χαουμέ = ανόητος, βλάκας.
Αντίθ. γκογκιαλό = μυαλωμένος, γκογκιαβέρ = λογικός.
αμυαλιά: μπιγκογκιπέ, ο.
αμυαλοσύνη: μπιγκογκιαηπέ, ο.
αμυγδαλάκι: παντεμίσι, ο.
αμυγδαλάς: παντεμτζίο, ο (θηλ. παντεμτζίκα, η)
π.χ. ε παντέμορα κάι κιντόμ κα μπικινάβ λεν κάι παντεμτζίο = τ’ αμύγδαλα που μάζεψα θα τα πουλήσω στον αμυγδαλά.
αμυγδαλές (οι) (α): κουρλέ, ε
π.χ. σσουβλιλέ λεσκέ κουρλέ κατάρ σσουντρέ παϊά = πρήστηκαν οι αμυγδαλές του από τα κρύα νερά.
(κουρλό = λαρύγγι).
αμυγδαλές (οι) (β): μποάζορα, ε
π.χ. με μποάζορα ντουκχάν = οι αμυγδαλές μου πονάνε.
αμυγδαλεώνας: παντεμιλινένγκο-τχαν, ο.
αμυγδαλιά: παντεμιλίν, η
π.χ. χοχάντιλι καγιά παντεμιλίν = ξεγελάστηκε αυτή η αμυγδαλιά.
(δηλ. άνθισε νωρίς).

αμύγδαλο: παντέμο, ο
π.χ. πφαγκάβ παντέμορα = σπάζω αμύγδαλα.
(υποκ.): παντεμίσι, ο.
αμυγδαλοειδής (επίθ.): παντεμέσκο, -ι
π.χ. παντεμέσκο μπιτσίμι = αμυγδαλοειδές σχήμα.
αμυγδαλόφλουδα: παντεμέσκι-κόζζα, η.
αμυγδαλωτός (επίθ.): παντεμέσκο,-ι
π.χ. παντεμέσκε γιακχά σίλε = αμυγδαλωτά μάτια έχει.
αμυλάλευρο: (βλ. νισεστές).
άμυνα: άμινα, η
π.χ. αστάρ άμινα = κράτα άμυνα.
αν (σύνδ.): τε
π.χ. τε κερντόλα καγιά μπουκί, κα ποκί(ν)ντος = αν γίνει αυτή η δουειά, θα πληρωθείς, τε μανγκέσα, να αβ = αν θέλεις, μην έρχεσαι, τε τζάσα τούντα, κ' αβάβ με ντα = αν πας κι εσύ, θα `ρθω κι εγώ, (βλ. και να).
Συνών. άμα = άμα.
αναβάλλομαι (αμετβ. ρ.): πάπαλε-τσχουτιάβ και παπαλέ-τσχουτιάβ (= πίσω ρίχνομαι).
π.χ. πάπαλε-τσχουτιλί η μακεμάβα = αναβλήθηκε η δίκη.
αναβάλλω (μετβ. ρ.): πάπαλε-τσχουταράβ και παπαλέ-τσχουταράβ (= πίσω βάζω να ριχτεί-ούν, πίσω κάνω να ριχτεί-ούν).
π.χ. κα τσχουταρέλ-πάπαλε η μακεμάβα ο αφκάτι = θα αναβάλει τη δίκη ο δικηγόρος (δηλ. θα βρει τρόπο να αναβάλει τη δίκη).
ανάβαση (α): ικλιπέ, ο (= ανέβασμα, έξοδος, σκαρφάλωμα, καβάλημα).
Αντίθ. φουλιπέ = κατάβαση, κάθοδος.
ανάβαση (β): πινιπέ, ο (σ.α. ανέβασμα, άνοδος).
αναβολή: αναβολί, η
π.χ. νι κερντά πο ασκερλίκο· αναβολί λιά = δεν έκανε το στρατό του (δεν υπηρέτησε τη στρατιωτική του θητεία)· αναβολή πήρε.
αναβοσβήνει (αμετβ.απρόσ.ρ.): πφαμπόλ-μερέλ (= ανάβει σβήνει)
π.χ. πφαμπόν-μερέν ε φόσορα = αναβοσβήνουν τα φώτα.
αναβρυτήριο: (βλ. σιντριβάνι).
ανάβω (αμετβ. ρ.): πφαμπιάβ
π.χ. γιαλέ σι ε κασστά ντα νι πφαμπόν = υγρά είναι τα ξύλα και δεν ανάβουν, σόσκε νι πφαμπόν ε φόσορα; = γιατί δεν ανάβουν τα φώτα;
(βλ. και καίγομαι).
Αντίθ. μεράβ = σβήνω (αμετβ.), πεθαίνω, νεκρώνω (αμετβ.).
ανάβω (μετβ. ρ.): πφαμπαράβ
π.χ. πφαμπάρ ο φόσι = άναψε το φως, κον πφαμπαρντά καγιά γιακ; = ποιος άναψε αυτή τη φωτιά;
(βλ. και καίω μετβ.).
Αντίθ. μουνταράβ = σβήνω (μετβ.), σκοτώνω, νεκρώνω (μετβ.).
αναγκάζω: (βλ. δημιουργώ (β)).
αναγκασμένος (άκλ. επίθ.): μετζμπούρι
π.χ. μετζμπούρι σαν τε ποκινές λε = είσαι αναγκασμένος να το πληρώσεις.
αναγκαστικά (επίρρ.): μετζμπούρ
π.χ. μετζμπούρ κ'αβές τούντα = αναγκαστικά θα 'ρθεις κι εσύ.
ανάγκη (α): ανάγκι, ο
π.χ. κάνα σίτουτ ανάγκι, οζομάν αβές τε ντικχές μαν = όταν έχεις ανάγκη, τότε έρχεσαι να με δεις, σας ανάγκι τε αβές τούντα; = ήταν ανάγκη να έρθεις κι εσύ;
ανάγκη (β): ζόρι, ο (σ.α. πρόβλημα, δύσκολος).

αναγνωρίζομαι (αμετβ. ρ.): πιντζάρντιαβ
π.χ. ο τσορ πιντζάρντιλο κατάρ πε βαστένγκε ίζορα = ο κλέφτης αναγνωρίστηκε από τα δαχτυλικά του αποτυπώματα..
(βλ. και γνωρίζομαι).
αναγνωρίζω (μετβ. ρ.): πιντζαράβ
π.χ. πιντζαρντόμ λε κατάρ λεσκί λαλί = τον αναγνώρισα από τη φωνή του.
(βλ. και γνωρίζω).
αναγνώριση: πιντζαριπέ, ο
(βλ. και γνωριμία).
αναγουλιάζω (αμετβ. ρ.): αναγούλα - σίμαν (= αναγούλα έχω) και αναγούλα - ασταρντάμαν (= αναγούλα με έπιασε).
αναδεδειγμένος (μτχ.): σικανταρντό, -ί
(σ.α. προβεβλημένος, φανερωμένος, παρουσιασμένος, επιδειγμένος, αποκαλυμμένος).
αναδεικνύομαι (α) (αμετβ. ρ.): σικαντινάβαβ και σικανταράμαν
(σ.α. προβάλλομαι, επιδεικνύομαι, παρουσιάζομαι, φανερώνομαι).
αναδεικνύομαι (β): σικαντισάαβ (σ.α. προβάλλομαι, επιδεικνύομαι, παρουσιάζομαι, φανερώνομαι).
αναδεικνύω (μετβ. ρ.): σικανταράβ
(σ.α. προβάλλω, επιδεικνύω, αποκαλύπτω, φανερώνω, παρουσιάζω)
(σικανταράβ κυριολ. σημαίνει: κάνω να φανεί).
ανάδειξη: σικανταριπέ, ο
(σ.α. προβολή, φανέρωμα, επίδειξη, παρουσίαση, αποκάλυψη).
ανάδελφος (επίθ.): μπιπφαλένγκο,-ι (= χωρίς αδέλφια).
αναζήτηση: ροντιπέ, ο (κυριολ. ψάξιμο).
αναζητώ (μετβ. ρ.): ρόνταβ (κυριολ. ψάχνω).
π.χ. ρόντελ πι μπαχ = αναζητά την τύχη του, γκελό κάι Ατίνα τε ρόντελ μπουκί = πήγε στην Αθήνα να αναζητήσει δουλειά.
αναζωογόνηση: τζου(ν)νταριπέ, ο (κυριολ. ζωντάνεμα).
αναζωογονούμαι (αμετβ. ρ.): τζου(ν)ντιάβ (κυριολ. ζωντανεύω (αμετβ.)).
αναζωογονώ (μετβ. ρ.): τζου(ν)νταράβ (κυριολ.ζωντανεύω (μετβ.)).
αναίδεια: (βλ. αδιαντροπιά).
αναιδής: (βλ. αδιάντροπος).
αναισχυντία: (βλ. αδιαντροπιά).
αναίσχυντος: (βλ. αδιάντροπος).
ανακαινίζω (μετβ. ρ.): νεβανταράβ (παράγεται από το νεβό = καινούριος), (κυριολ. καινουργώ).
π.χ. νεβανταρντάς πο πουρανό κχερ = ανακαίνισε το παλιό του σπίτι.
Αντίθ. πουραράβ = παλιώνω (μετβ.).
ανακαίνιση: νεβανταριπέ, ο (κυριολ. καινούργημα)
Αντίθ. πουραριπέ = πάλιωμα.
ανακαινισμένος (μτχ.): νεβανταρντό,-ί (κυριολ. καινουργημένος)
Αντίθ. πουραρντό = παλιωμένος.
ανακαλύπτω (μετβ. ρ.): ρακχαβάβ (κυριολ. βρίσκω), και αρακχάβ (κυριολ. βρίσκω).
π.χ. κον ρακχαντά η Αμερική; = ποιος ανακάλυψε την Αμερική;
ανακάλυψη: ρακχαηπέ, ο (κυριολ. εύρεση), και αρακχιπέ, ο (κυριολ. εύρεση).
ανακάτεμα: καρΰσστΰρμάκο, ο
π.χ. η ζουμί μανγκέλ καρΰσστΰρμάκο = το φαγητό θέλει ανακάτεμα.
ανακάτεμα (μτφ.): καρΰσσμαλούκο, ο

π.χ. πφεν κε πφαλέσκε τε μπεσσέλ σσουκάρ, σόσκε μπαρό καρισσμαλούκο κα α(ν)ταβέλ αμένγκε = πες στον αδελφό σου να κάτσει καλά, γιατί μεγάλο ανακάτεμα (μπελά) θα μας φέρει.
ανακατεμένος (άκλ. επίθ.): καρΰσσΰκι (σ.α. ανάμεικτος).
ανακατεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): καρΰσσίαβ
π.χ. καρΰσσμα του, μούκλεν τε κερέν σο μανγκένα = μην ανακατεύεσαι εσύ, ασ' τους να κάνουν ό,τι θέλουν.
ανακατεύομαι (β): (βλ. ρίχνομαι).
ανακατεύω (μετβ. ρ.): καρΰσστΰρίαβ
π.χ. σο καρΰσστΰρίος κοτέ α(ν)ντρέ;
= τι ανακατεύεις εκεί μέσα;
ανακοινωμένος: (βλ. διαδεδομένος).
ανακοινώνω: (βλ. πληροφορώ, διαδίδω).
ανακοίνωση: (βλ. πληροφόρηση, διάδοση).
ανακοπή: ατσχιπέ, ο
(σ.α. στάση, παύση, σταματημός, διάλειμμα).
Συνών. ατσχανταριπέ = σταμάτημα.
ανακόπτομαι (αμετβ. ρ.): ατσχαντάρντιαβ.
ανακόπτω (μετβ. ρ.): ατσχανταράβ (κυριολ. = σταματώ (μετβ.)).
Συνών. τσχιναβάβ = διακόπτω, ξεκόβω.
ανακρίνομαι (αμετβ. ρ.): πουτσλιάβ και πουσσλιάβ (κυριολ. ρωτιέμαι).
ανακρίνω (μετβ. ρ.): πουτσάβ και πουσσάβ (κυριολ. ρωτώ).
ανάκριση: ανάκρισι, ο.
αναλαμβάνω (μετβ. ρ.): οπραμά(ν)ντε-λαβ (= πάνω μου παίρνω).
π.χ. καλέ παρένσα λες-οπρά-τούτε ο κχερ τε κερές λε μανγκέ α(ν)ντέ γεκ τσχον; = μ' αυτά τα λεφτά αναλαμβάνεις να μου κάνεις το σπίτι σε ένα μήνα;
ανάλατος (επίθ.): μπιλονγκλό,-ί και μπιλο(ν)ντό,-ί
π.χ. μπιλο(ν)ντί σι η ζουμί = ανάλατο είναι το φαγητό.
Αντίθ. λονγκλό και λο(ν)ντό = αλμυρός.
αναλγησία: (βλ. απονιά).
ανάλγητος: (βλ. άπονος, χοντρόπετσος).
αναληθής (επίθ.): μπιτσατσουκανό,-ί
Συνών. χοχαμντό = ψεύτικος, ψεύτης.
Αντίθ. τσατσουκανό = αληθινός.
ανάληψη: λιιπέ, ο (= λήψη, πάρσιμο).
αναλώνω (μετβ. ρ.): αρτζέαβ (= ξοδεύω)
π.χ. αρτζεντίμ μπιτίν μο αγιάτο, για τε μπαραράβ τουτ = ανάλωσα όλη τη ζωή μου, για να σε μεγαλώσω.
(βλ. και ξοδεύω).
αναμάρτητος (επίθ.): μπιμπεζαχαλό,-ί
π.χ. μπιμπεζαχαλό κχόνικ νάι = αναμάρτητος κανείς δεν είναι.
Αντίθ. μπεζαχαλό = αμαρτωλός.
ανάμεικτος (άκλ. επίθ.): καρΰσσΰκι.
αναμενόμενος (α) (επίθ.): ασσουγκιαρντό,-ί (σ.α. προσδοκώμενος).
Αντίθ. μπιασσουγκιαρντό = ξαφνικός, απροσδόκητος, απρόσμενος.
αναμενόμενος (β) (μτχ.): βαρντισαρντό, -ί (σ.α. φρουρημένος).
αναμένω (α) (μετβ. ρ.): ασσουγκιαράβ και μπεκλέαβ
π.χ. κας μπεκλέος κατέ; = ποιον αναμένεις εδώ;
(βλ. και περιμένω, προσδοκώ).

αναμένω (β) (μετβ. ρ.): βαρντισαράβ (σ.α. φρουρώ, περιμένω, προσμένω, προσδοκώ, καρτερώ)
π.χ. με τζαβ κοτέ, τε βαρντισαράβ τουτ = εγώ πάω εκεί, να σε περιμένω, βαρντισαρέν λεσκό κχερ ε σσεραλέ = φρουρούν το σπίτι του οι αστυνομικοί.
αναμέτρηση: (βλ. αγώνας (β)).
αναμετριέμαι: (βλ. αγώνας (β)).
άναμμα: πφαμπαριπέ, ο (= κάψιμο, καύσωνας)
π.χ. ε κασστένγκο πφαμπαριπέ = το άναμμα των ξύλων.
Αντίθ. μουνταριπέ = σβήσιμο, σκότωμα, νέκρωμα.
αναμμένος (μτχ.): πφαμπαρντό,-ί
π.χ. πφαμπαρντέ σι κε κχερέσκε φόσορα = αναμμένα είναι τα φώτα του σπιτιού σου.
(βλ. και καμένος, καυτερός, καυτός).
Αντίθ. μουνταρντό = σβησμένος, σκοτωμένος.
αναμονή (α): ασσουγκιαριπέ, ο και μπεκλεμέκο, ο
(βλ. και προσδοκία).
αναμονή (β): βαρντισαριπέ, ο (σ.α. φρούρηση, προσμονή, προσδοκία, καρτερία).
άνανδρα (επίρρ.): μπιμρουσσιμάσα
ανανδρία: μπιμρουσσιπέ, ο
π.χ. μπιμρουσσιπέ σας καβά κάι κερντάν· τε λατζάς = ανανδρία ήταν αυτό που έκανες· να ντρέπεσαι.
Αντίθ. μρουσσιπέ = ανδρεία, ανδρισμός.
άνανδρος (επίθ.): μπιμρουσσιμάσκο,-ι.
ανανεωμένος (μτχ.): νεβαρντό,-ί (κυριολ. καινουργημένος)
Αντίθ. πουραρντό = παλιωμένος.
ανανέωση: νεβαριπέ, ο (κυριολ. καινούργημα)
Αντίθ. πουραριπέ = πάλιωμα.
ανανεώνω (μετβ. ρ.): νεβαράβ (από το νεβό = καινούριος)
π.χ. κα νεβαράς ο κο(ν)τράτο ντα εκχέ μπροσσέσκε = θα ανανεώσουμε το συμβόλαιο για ακόμα ένα χρόνο, (νεβαράβ κυριολ. = καινουργώ).
Αντίθ. πουραράβ = παλιώνω (μετβ.).
αναξιοπιστία: μπιπακιαντιπέ, ο.
αναξιόπιστος (επίθ.): μπιπακιαημάσκο,-ι
π.χ. μπιπακιαημάσκο μανούςς σαν = αναξιόπιστος άνθρωπος είσαι.
Αντίθ. πακιαημάσκο = αξιόπιστος.
αναξιόχρεος: (βλ. μπαταξής).
αναπαύομαι: (βλ. ξεκουράζομαι).
ανάπαυση: (βλ. ξεκούραση).
αναπαυτικά: (βλ. ξεκουραστικά).
αναπαυτικός: (βλ. ξεκουραστικός).
αναπαύω: (βλ. ξεκουράζω).
αναπήδημα: χουτιπέ, ο.
αναπηδώ (α) (αμετβ. ρ.): χούταβ.
αναπηδώ (β) (αμετβ. ρ.): οπρέ-τσχάμαν = επάνω ρίχνω τον εαυτό μου
π.χ. οπρέ-τσχόλασπες η τόπα = αναπηδούσε η μπάλα.
αναπηρία: σακατλούκο, ο (σ.α. παλαβομάρα).
αναπηρικός (επίθ.): σακατένγκο, -ι (= ανάπηρων, παλαβών)
π.χ. σακατένγκι αραμπάβα = αναπηρικό καρότσι.
ανάπηρος (άκλ. επίθ.): σακάτι
π.χ. ατσχιλό σακάτι κατάρ μαρεμπάβα = έμεινε ανάπηρος από τον πόλεμο, σακάτι σαν ντα νασστί κερές-μπουκί; = ανάπηρος είσαι και δεν μπορείς να δουλέψεις; (σακάτι σ.α. παλαβός π.χ. σακάτι σι, νι τζανέλ σο πφενέλ = παλαβός είναι, δεν ξέρει τι λέει).
Συνών. μπανγκό = παράλυτος, κουτσός, στραβός, σκυφτός.

αναπνευστικός (επίθ.): σολουφέσκο, -ι (= αναπνοής).
αναπνέω (αμετβ. και μετβ. ρ.): σολούφο-λαβ (= αναπνοή παίρνω).
π.χ. κατάρ ε μπουτ τζιγκάρε μο σολούφο νασστί λαβ σαμπάλαην = απ’ τα πολλά τσιγάρα δεν μπορώ να αναπνεύσω το πρωί.
αναπνοή: σολούφο, ο
π.χ. κχά(ν)ντελ κο σολούφο = μυρίζει η αναπνοή σου.
(βλ. και ανάσα).
αναπνοούλα: (βλ. ανασούλα).
ανάποδα (επίρρ.): τερσινέ
π.χ. τερσινέ βουραντάν κε τσοράπορα = ανάποδα φόρεσες τις κάλτσες σου, τερσινέ ασταρές λε = ανάποδα το κρατάς.
αναπόδεικτος (επίθ.): μπισικανταρντό, -ι (σ.α. αφανέρωτος, αδιαφήμιστος)
Αντίθ. σικανταρντό = αποδεδειγμένος, αναδεδειγμένος, αποκαλυμμένος, φανερωμένος, προβεβλημένος, επιδειγμένος).
αναποδιά: τερσλίκο, ο
π.χ. σαό τερσλίκο σι καβά κάι λιά αμέν! = τι αναποδιά είναι αυτή που μας πήρε (βρήκε)!
αναποδιάρης: τέρσι-μανούςς, ο (κυριολ. ανάποδος άνθρωπος).
αναποδογυρίζω (μετβ. ρ.): τερσινέ-ιρισαράβ.
αναποδογυρίζω (αμετβ. ρ.): τερσινέ-ιρισάαβ.
ανάποδος (άκλ. επίθ.): τέρσι
π.χ. εμπουκάκε χολάολ· μπουτ τέρσι μανούςς σι = με το παραμικρό θυμώνει· πολύ ανάποδος άνθρωπος είναι.
αναπολώ (αμετβ. ρ.): κάι-μι-γκογκί-αταβάβ και κάι-μι-γκογκί-α(ν)ταβάβ (κυριολ. στο μυαλό μου φέρνω)
π.χ. κάι-μι-γκογκί-αταβάβ με σικνιμάσκε μπροσσά = αναπολώ τα παιδικά μου χρόνια.
αναπτήρας: τσακμάκο, ο
π.χ. χασαρντόμ μο τσακμάκο = έχασα τον αναπτήρα μου, (μτφ.) τσακμάκο σι καβά χουρντό = αναπτήρας (σπίρτο) είναι αυτό το παιδί (δηλ. είναι έξυπνο).
(υποκ.): τσακμακίσι, ο.
ανάριος: (βλ. αραιός).
αναρωτιέμαι (αμετβ. ρ.): πουσσάμαν και πουτσάμαν (κυριολ.= ρωτώ τον εαυτό μου).
π.χ. πουτσάμαν σο κερντόμ λεσκέ ντα σι μάνσα χολιναλό = αναρωτιέμαι τι του έκανα και είναι μαζί μου θυμωμένος.
ανάσα: σολούφο, ο
π.χ. άτσι τε λαβ μο σολούφο, τσχι(ν)ντιλόμ = κάτσε να πάρω την ανάσα μου, κουράστηκα.
(μτφ.) κατάρ η μπουτ μπουκί, σολούφο νασστί λαβ = από την πολλή δουλειά, ανάσα δεν μπορώ να πάρω.
(βλ. και αναπνοή).
ανασαίνω: (βλ. αναπνέω).
ανασήκωμα: (βλ. σήκωμα).
ανασηκωμένος: (βλ. σηκωμένος).
ανασηκώνομαι: (βλ. σηκώνομαι).
ανασκάβω: (βλ. σκάβω).
ανασκαφή: (βλ. σκάψιμο).
ανάσκελα (επίρρ.): οπρέμοσα
π.χ. οπρέμοσα πελό = ανάσκελα έπεσε (οπρέ = επάνω, μόσα = με πρόσωπο ή με στόμα, μούι = πρόσωπο, στόμα).
Αντίθ. τελέμοσα = μπρούμυτα.
ανασκελώνομαι (αμετβ. ρ.): οπρέμοσα-περάβ (κυριολ. ανάσκελα πέφτω).
ανασκελώνω (μετβ. ρ.): οπρέμοσα-περαβάβ (οπρέμοσα = ανάσκελα, περαβάβ = γκρεμίζω, κατεδαφίζω)

π.χ. α(ν)ντέ εκ ντουμούκ περαντάλε-οπρέμοσα = με μια γροθιά τον ανασκέλωσε.
ανασούλα: σολουφίσι,ο
π.χ. ε χουρντέσκο σολουφίσι = του μωρού η ανασούλα.
αναστατώνω: (βλ. ξεσηκώνω).
άναστρος (επίθ.): μπιτσερινένγκο, -ι
Αντίθ. τσεριναλό = έναστρος, αστερωτός.
αναστεναγμός: (βλ. στεναγμός).
αναστενάζω: (βλ. στενάζω).
ανάστημα: μπόι, ο
π.χ. γκάντικιν σι κο μπόι; = πόσο είναι το ανάστημά σου;, χαρνό σι λεσκό μπόι = κοντό είναι το αναστημά του.
Συνών. ουτσιπέ = ύψος.
ανατέλλω: (βλ. βγαίνω).
ανατολή: ανατολί, η
π.χ. ο κχαμ ικλέλ κατάρ ανατολί = ο ήλιος βγαίνει από την ανατολή.
ανατρέπω: (βλ. αναποδογυρίζω).
ανατριχιάζω (αμετβ. ρ.): μπαλο-σάαβ και ζαροσάαβ
π.χ. μπαλοσάαβ σάντε κάι ασσουνάβ κανταλά όρμπες = ανατριχιάζω μόνο που ακούω αυτά τα λόγια, ζαροσάιλομ κατάρ ο σσιλ = ανατρίχιασα από το κρύο.
(ζαροσάαβ κυριολ. = ζαρώνω (αμετβ.)).
ανατριχίλα: μπαλοβιπέ και ζαροσαριπέ, ο
(ζαροσαριπέ κυριολ. = ζάρωμα).
άναυδος (επίρρ.): πουταρντέ-μόσα (= με ανοιχτό το στόμα)
π.χ. πουταρντέ-μόσα ατσχιλόμ = άναυδος έμεινα.
αναφαίρετος (επίθ.): μπιικαλιμάσκο, -ι.
αναφέρω: (βλ. λέω).
αναχαίτηση: ατσχανταριπέ, ο (κυριολ. σταμάτημα).
αναχαιτίζομαι (αμετβ. ρ.): ατσχαντάρντιαβ (σ.α. ανακόπτομαι).
αναχαιτίζω (μετβ. ρ.): ατσχανταράβ (κυριολ. σταματώ μετβ., σ.α. ανακόπτω).
ανάχωμα: ανάχομα, η
π.χ. πασσά ανάχομα σι αμαρί μαλάβα = κοντά στο ανάχωμα είναι η γειτονιά μας.
αναχώρηση: σΰρντιπέ, ο (κυριολ. τράβηγμα)
Αντίθ. αβιπέ = ερχομός, άφιξη.
αναχωρώ: σΰρνταβ (κυριολ. τραβώ).
π.χ. νταά νι σΰρντά ο τιρένο; = ακόμα δεν αναχώρησε το τρένο;
Αντίθ. ιρισάαβ = επιστρέφω (αμετβ.), γυρίζω (αμετβ.).
αναψυκτικό: αναπσικτικό, ο.
ανδράδελφος: (βλ. κουνιάδος).
άνδρας: μρουςς (= το αρσενικό) και ρομ, ο (= Τσιγγάνος, σύζυγος, ο)
π.χ. μρουςς σι ο τζουκέλ = άνδρας (αρσενικό) είναι το σκυλί, καγιά μπουκί σι ε μρουσσένγκε = αυτή η δουλειά είναι για τους άνδρες, πε ρομέσα αβιλί = με τον άνδρα της ήρθε, νταά νι αβιλό κο ρομ κατάρ μπουκί; = ακόμη δεν ήρθε ο άνδρας σου από τη δουλειά;
(υποκ.): μρουσσορό και ρομορό, ο
Αντίθ. τζουβλί = θηλυκό (το), γυναίκα, ρομνί = Τσιγγάνα, σύζυγος, η, γυναίκα.
ανδρεία: μρουσσιπέ, ο
(βλ. και ανδρισμός).
Αντίθ. μπιμρουσσιπέ = ανανδρία.
ανδρικός (επίθ.): μρουσσικανό,-ί
π.χ. μρουσσικανέ μενία = ανδρικά παπούτσια.
(βλ. και αρσενικός).
Αντίθ. τζουβλικανό = γυναικείος, θηλυκός.
ανδρισμός: μρουσσιπέ, ο

π.χ. σικάβ μανγκέ κατέ κο μρουσσιπέ = δείξε μου εδώ τον ανδρισμό σου.
ανδροπρέπεια: μρουσσικανιπέ, ο
Αντίθ. τζουβλιαριπέ = θηλυπρέπεια.
ανεβάζω (α) (μετβ. ρ.): ικλαράβ
π.χ. ικλάρ λε οπρέ = ανέβασέ τον επάνω.
Αντίθ. φουλαράβ = κατεβάζω.
ανεβάζω (β) (μετβ. ρ.): πι(ν)ντιρίαβ
π.χ. κα πι(ν)ντιρίαβ ε φιάτορα = θα ανεβάσω τις τιμές.
ανεβαίνω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ικλάβ και πινάβ
π.χ. ικλάβ οπρά κοπάτσι = ανεβαίνω πάνω στο δέντρο, πι(ν)ντί ο φιάτο ε γκαζέσκο = ανέβηκε η τιμή του πετρελαίου, πινάβ οπρά μοτόρι = ανεβαίνω πάνω στο μηχανάκι.
(βλ. ικλάβ στα λήμματα σκαρφαλώνω, βγαίνω, καβαλώ).
Αντίθ. φουλάβ = κατεβαίνω.
ανέβασμα: ικλιπέ και πινιπέ, ο
(βλ. ικλιπέ στα λήμματα έξοδος, σκαρφάλωμα, καβάλημα).
Συνών. ικλιστιπέ = άνοδος.
Αντίθ. φουλαριπέ = κατέβασμα.
ανεβασμένος (μτχ.): ικλαρντό,-ί
(βλ. και σκαρφαλωμένος).
Αντίθ. φουλαρντό = κατεβασμένος.
ανεβοκατεβάζω (αμετβ. ρ.): ικλαράβ-φουλαράβ (= ανεβάζω κατεβάζω).
ανεβοκατεβαίνω (αμετβ. ρ.): ικλάβ-φουλάβ (= ανεβαίνω, κατεβαίνω)
π.χ. ικλάβ-φουλάβ ε μερντεφέα = ανεβοκατεβαίνω τις σκάλες.
ανεβοκατέβασμα: ικλαριπέ-φουλαριπέ, ο (= ανέβασμα κατέβασμα).
ανέβρετος: (βλ. άβρετος).
ανεβρίσκομαι: (βλ. βρίσκομαι, εντοπίζομαι).
ανεβρίσκω: (βλ. βρίσκω, εντοπίζω).
ανέγγιχτος (επίθ.): μπιασταρντό,-ί (κυριολ. άπιαστος).
ανέγερση: βαζντιπέ, ο (κυριολ. σήκωμα).
ανεγείρω (μετβ. ρ.): βάζνταβ (κυριολ. σηκώνω).
ανεγκέφαλος (επίθ.): μπιγκογκιάκο, -ι (= άμυαλος)
Αντίθ. γκογκιαλό = μυαλωμένος, γκογκιαβέρ = λογικός, φρόνιμος.
ανέγνωρος (επίθ.): μπιπιντζαρντό,-ί (σ.α. άγνωστος)
Συνών. γιαμπαντζίο = ξένος.
Αντίθ. πιντζαρντό = γνώριμος, γνωστός.
ανεκπαίδευτος: (βλ. αδίδακτος).
ανέλπιδος (επίθ.): μπιομουτέσκο,-ι (= χωρίς ελπίδα).
ανεμιστήρας: περμανάβα και φούρντουνουσσκα, η (περμανάβα σ.α. έλικας).
ανεμοβλογιά: τσχελ, η
π.χ. τσχελ σι καλά λολιμάτα κάι ικαλντά ο χουρντό = ανεμοβλογιά είναι αυτά τα κοκκινάδια που έβγαλε το παιδί.
άνεμος: (βλ. αέρας).
ανεμοστρόβιλος: μπενγκιαλί-μπαλβάλ (= διαβολεμένος αέρας) και τζουνγκαλί-μπαλβάλ, η (= ύπουλος αέρας)
π.χ. σίγο α(ν)ντό κχερ τε ντεν, μπενγκιαλί-μπαλβάλ αβέλ = γρήγορα στο σπίτι να μπείτε, διαβολεμένος αέρας (ανεμοστρόβιλος) έρχεται.
ανενημέρωτος (επίθ.): μπιτζανγκλαρντό,-ί
Αντίθ. τζανγκλαρντό = ενημερωμένος, πληροφορημένος.
ανέντιμος: (βλ. αδιάντροπος).
ανεντροπιά: (βλ. αδιαντροπιά).
ανεντρόπιαστος (επίθ.): μπιλατζανταρντό, -ι

Αντίθ. λατζανταρντό = ντροπιασμένος.
ανεξαρτησία: (βλ. ελευθερία).
ανεξάρτητος: (βλ. ελεύθερος).
ανεπιβεβαίωτος: (βλ. απιστοποίητος).
ανεπισκεύαστος (επίθ.): μπικερνταρντό, -ι (σ.α. αδημιούργητος, άχτιστος, άφτιαχτος)
Αντίθ. κερνταρντό = επισκευασμένος, φτιαγμένος, χτισμένος, δημιουργημένος.
ανεπρόκοπος: (βλ. ρέμπελος).
ανεργία: μπιμπουκιπέ, ο.
άνεργος (επίθ.): μπιμπουκιάκο,-ι
π.χ. γεκ μπροςς μπιμπουκιάκο ατσχιλόμ = ένα χρόνο άνεργος έμεινα.
ανερεύνητος (επίθ.): μπιροντό, -ι (σ.α. άψαχτος, αγύρευτος)
Αντίθ. ροντό = ερευνημένος, ψαγμένος.
ανερευνώ: (βλ. ερευνώ).
άνεση (α) (άκλ. επίθ., επίρρ. και ουσ.): ραάτι, ο (σ.α. άνετος, άνετα)
π.χ. ρακχαντάν κο ραάτι κατέ = βρήκες την άνεσή σου εδώ, σόσκε νάι σαν ραάτι πασσά μά(ν)ντε; = γιατί δεν είσαι (νιώθεις) άνετος κοντά μου; νακχαβές ραάτι καλέ παρένσα κάι λες; = περνάς άνετα μ' αυτά τα λεφτά που παίρνεις;
άνεση (β): ρααtλούκο, ο
π.χ. μο ρααtλούκο αρακχαντόμ κατέ! = την άνεση μου βρήκα εδώ!
Αντίθ. ραα(τ)σΰζλΰκο = αβολεψιά, ανησυχία.
άνετα: (βλ. άνεση).
ανέτοιμος (α) (επίθ.): μπιλατσχαρντό,-ί (κυριολ. ακαλυτέρευτος, σ.α. ατακτοποίητος, αγιάτρευτος, αβελτίωτος, αδιόρθωτος, απεριποίητος).
Αντίθ. λατσχαρντό = καλυτερευμένος, έτοιμος, τακτοποιημένος, γιατρεμένος, βελτιωμένος, διορθωμένος, περιποιημένος.
ανέτοιμος (β) (άκλ. επίθ.): μπιαζούρο
Αντίθ. αζούρο = έτοιμος, έτοιμα.
άνετος: (βλ. άνεση).
άνευ: (βλ. χωρίς).
ανεύρεση: αρακχαηπέ, ρακχαηπέ και ακχαηπέ, ο (σ.α. εύρεση, εντοπισμός).
ανεύρετος: άβρετος.
ανευρίαστος (επίθ.): μπιχολιναλό, -ι
Αντίθ. χολιναλό = νευριασμένος, θυμωμένος, εκνευρισμένος, τσατισμένος.
ανέφελος (επίθ.): μπιμπουλουτένγκο,-ι
π.χ. μπιμπουλουτένγκι αβάβα = ανέφελος καιρός.
Αντίθ. μπουλουτλού = νεφελώδης, συννεφώδης, συννεφιασμένος.
ανέχομαι: (βλ. αντέχω, υποφέρω).
ανήκουστος (επίθ.): μπιασσσου(ν)ντό, -ί (σ.α. άσημος)
ανηξερία: μπιτζανγκλιπέ, ο (= αγνωσία)
(τζανγκλιπέ = γνώση, τζανάβ = ξέρω) και μπιτζανιπέ,ο (τζανιπέ = γνώση).
Συνών. μπισικλιπέ = αμάθεια.
ανήξερος (επίθ.): μπιτζανγκλό,-ί
π.χ. καβά τζανέλ σο κερντιλό, αμά κερέλπες αμένγκε μπιτζανγκλό = αυτός ξέρει τι έγινε, αλλά μας παριστάνει τον ανήξερο. (σ.α. άγνωστος).
ανησυχία: ραα(τ)σΰζλΰκο, ο (σ.α. αβολεψιά)
π.χ. ασταρντά μαν ραα(τ)σΰζλΰκο = μ' έπιασε ανησυχία.
ανήσυχα: (βλ. ανήσυχος).
ανήσυχος (άκλ. επίθ. και επίρρ.): ραα(τ)σΰζι (σ.α. ανήσυχα)

π.χ. σόσκε σαν ραα(τ)σΰζι; = γιατί είσαι ανήσυχος(-η);
Αντίθ. ραάτι = ήσυχος, άνετος, άνετα, άνεση.
ανησυχώ (α) (αμετβ. ρ.): ανισιχία - ασταρντάμαν (= ανησυχία μ' έπιασε) και ανισιχία - σίμαν (= έχω ανησυχία)
π.χ. ανισιχία - ασταρντάμαν, σόσκε ιν αβιλό νταά; = ανησύχησα, γιατί δεν ήρθε ακόμη;
ανησυχώ (β) (αμετβ. ρ.): ραα(τ)σΰζι-σομ (= ανήσυχος είμαι)
π.χ. ραα(τ)σΰζι-σομ κάι νι αβιλό νταά μο τσχαβό = ανησυχώ που δεν ήρθε ακόμα ο γιος μου.
ανηφόρα (α): τεπάβα, η
π.χ. κάι καβά ντρομ σι μπουτ τεπάβε = σ' αυτό το δρόμο υπάρχουν πολλές ανηφόρες.
ανηφόρα (β): ανιφόρα, η
π.χ. μπαρί ανιφόρα σι ανγκλά αμέ(ν)ντε = μεγάλη ανηφόρα υπάρχει μπροστά μας.
Αντίθ. κατιφόρα = κατηφόρα.
ανηφορίτσα: τεπαβίσα, η.
ανηψιά (α): ονούκα, η.
ανηψιά (β): πφαλέσκι-τσχέι,η (= αδελφού κόρη), πφάκι-τσχέι, η (= αδελφής κόρη) και πφεάκι-τσχέι, η (= αδελφής κόρη).
ανηψιός (α): ονούκο, ο.
ανηψιός (β): πφαλέσκο-τσχαβό, ο (= αδελφού γιος), πφάκο-τσχαβό, ο (= αδελφής γιος) και πφεάκο-τσχαβό, ο (= αδελφής γιος)
π.χ. με πφαλέσκο-τσχαβό σι καβά = ο ανηψιός μου είναι αυτός. (κατά λέξη: του αδελφού μου ο γιος είναι αυτός), με πφάκο-τσχαβό αβιλό = ο ανηψιός μου ήρθε (κατά λέξη: της αδελφής μου ο γιος ήρθε).
άνθηση: λουλουγκένγκο-πουταριπέ, ο (= λουλουδιών άνοιγμα).
ανθίζω (α) (αμετβ. ρ.): λουλουγκιάβαβ (= λουλουδίζω)
π.χ. λουλουγκιάιλε ε κοπάτσα = άνθισαν τα δέντρα.
ανθίζω (β) (αμετβ. ρ.): μπαχάρα-ικαλάβ (= άνθη βγάζω)
π.χ. μπαχάρα-ικαλντά η παντεμιλίν = άνθισε η αμυγδαλιά.
ανθοπωλείο: λουλουγκένγκο-ντικιάνο και λουλουγκένγκο-ντουκιάνο, ο (κυριολ. λουλουδιών μαγαζί).
ανθοπώλης: λουλουγκιατζίο και λουλουγκατζίο (κυριολ. λουλουδάς).
ανθοπώλισσα: λουλουγκιατζίκα και λουλουγκατζίκα, η (κυριολ. λουλουδού).
άνθος (α): λουλουγκί, η.
άνθος (β): μπαχάρι, ο
π.χ. ε παντεμιλινάκε μπαχάρα = τα άνθη της αμυγδαλιάς.
ανθρωπάκι: μανουσσορό, ο.
ανθρωπιά: μανουσσιπέ, ο
π.χ. εμπούκα μανουσσιπέ τε αβέλας τουτ νά κα κερέσας καβά = λίγη ανθρωπιά αν είχες, δε θα το έκανες αυτό, (μανουσσιπέ σ.α.συγγένεια, φιλανθρωπία).
Αντίθ. μπιμανουσσιπέ = απανθρωπιά.
ανθρώπινος (επίθ.): μανουσσικανό,-ί, μανουσσανό,-ί και μανουσσέσκο,-ι
π.χ. μανουσσέσκι ντουκ = ανθρώπινος πόνος (μανουσσικανό σ.α. ανθρωπιστικός).
ανθρωπιστικός (επίθ.): μανουσσιμάσκο,-ι και μανουσσικανό,-ί (μανουσσικανό σ.α. ανθρώπινος).
ανθρωποειδής (επίθ.): μανουσσέσκο, -ι (σ.α. ανθρώπινος, μανουσσέσκο, -ι είναι η γενική πτώση του ενικού της λέξης μανούςς, ο = άνθρωπος).

άνθρωπος: μανούςς, ο
π.χ. ο μανούςς ε μανουσσέσταρ τρασσάλ ντα λατζάλ = ο άνθρωπος από τον άνθρωπο φοβάται και ντρέπεται, σαό μανούςς σαν του; νασστί ακχιαράβ τουτ = τι άνθρωπος είσαι εσύ; δεν μπορώ να σε καταλάβω (μανούςς σ.α. συγγενής, βλ. και συγγενής).
Συνών. τζονό και τζενό = άτομο.
ανθρωπότητα: μανουσσικανιπέ, ο
ανθώ: (βλ. ανθίζω).
ανίσχυρος (επίθ.): μπιζουραλό, -ί και μπικουβετέσκο, -ι (σ.α. αδύναμος)
π.χ. ο ζουραλό οπρά ε μπιζουραλέσκο ντουμό μαρνό χαλ = ο ισχυρός πάνω στου ανίσχυρου την πλάτη ψωμί τρώει (τον εκμεταλλεύεται).
Αντίθ. ζουραλό και κουβετλίο = δυνατός, ισχυρός.
ανοδικός (επίθ.): ικλικανό,-ί και ικλιστικανό,-ί
Αντίθ. φουλικανό, φουλιστικανό = καθοδικός.
άνοδος (α): ικλιπέ, ο (σ.α. ανέβασμα, σκαρφάλωμα, ανάβαση, καβάλημα).
Αντίθ. φουλιπέ και φουλιστιπέ = κάθοδος, κατάβαση.
άνοδος (β): ικλιστιπέ, ο
Αντίθ. φουλιπέ = κάθοδος, κατάβαση.
άνοδος (γ): πινιπέ, ο (σ.α. ανέβασμα, ανάβαση).
ανόητος: (βλ. βλάκας).
ανόθευτος (α) (άκλ. επίθ.): τεμίζι (κυριολ. καθαρός).
Συνών. άσι και χάσι = γνήσιος, αυθεντικός.
ανόθευτος (β): (βλ. γνήσιος).
άνοιγμα (α): πουταριπέ, ο (σ.α. λύσιμο).
Αντίθ. πφα(ν)ντιπέ = κλείσιμο, δεσιμο, φυλακή.

άνοιγμα (β): πουταρνταριπέ, ο (από το ρ. πουταρνταράβ, βλ. ανοίγω (γ))
π.χ. πουταρνταριπέ μανγκέλ ε μοτορέσκι μάκινα = άνοιγμα θέλει ο κινητήρας της μοτοσυκλέτας.
ανοιγμένος (α): (βλ. ανοιχτός).
ανοιγμένος (β) (μτχ.): πουταρνταρντό, -ί (από το ρ. πουταρνταράβ, βλ. ανοίγω (γ)).
ανοιγοκλείνω (μετβ. ρ.): πουταράβ-πφά(ν)νταβ (= ανοίγω κλείνω).
ανοίγομαι: (βλ. ξανοίγομαι, ανοίγω (αμετβ.)).
ανοίγω (α) (αμετβ. ρ.): πουτάρντιαβ
π.χ. πουτάρντολ μο γκι, κάνα ντικχάβ τουτ = ανοίγει η ψυχή μου, όταν σε βλέπω, πουτάρντιλι λεσκί μπαχ = άνοιξε η τύχη του.
Αντίθ. πφα(ν)ντιάβ = κλείνω (αμετβ.), φυλακίζομαι, δένομαι.
ανοίγω (β) (μετβ. ρ.): πουταράβ και πουτράβ
π.χ. πουτάρ η πέντζεραβα τε λας εμπούκα μπαλβάλ = άνοιξε το παράθυρο να πάρουμε λίγο αέρα, πουτάρεν μανγκέ ντρομ τε νακχάβ = ανοίξτε μου δρόμο να περάσω, λατσχό κάι πουταρντόμ κε γιακχά ντα ικαλές γεκ παρτσάβα μαρνό = καλά που σου άνοιξα τα μάτια και βγάζεις ένα κομμάτι ψωμί.
Αντίθ. πφά(ν)νταβ = κλείνω (μετβ.), δένω, φυλακίζω.
ανοίγω (γ) (ενεργ. διαμ. ρ.): πουταρνταράβ (= βάζω να ανοίξει-ουν, βάζω να λύσει-ουν, κάνω να ανοίξει-ουν, κάνω να ανοιχτεί-ούν)
π.χ. κα πουταρνταράβ λεστέ ε τομαφιλέσκι μάκινα = θα τον βάλω να ανοίξει τον κινητήρα του αυτοκινήτου, κα πουταρνταράβ λεσκέ γιακχά, κα πφιρνανταράβ λε = θα τον κάνω να ανοίξει τα μάτια του, θα τον πονηρέψω.

Αντίθ. πφα(ν)νταράβ = βάζω να κλείσει-ουν, κάνω να κλείσει-ουν, κάνω να κλειστεί-ούν, φυλακίζω, βάζω να δέσει-ουν, κάνω να δέσει-ουν, κάνω να δεθεί-ούν, βάζω να βουλώσει-ουν, κάνω να βουλωθεί-ούν

ανοίκιαστος (επίθ.): μπικιραβάκο,-ι
π.χ. μπικιραβάκο σι καβά κχερ = ανοίκιαστο είναι αυτό το σπίτι.
Αντίθ. κιραλαμούσσι = νοικιασμένος.

ανοικοκύρευτος (επίθ.): μπινικοκιρλίο, -ίκα
Αντίθ. νικοκιρλίο = νοικοκυρεμένος, νοικοκυρίστικος, νικοκίρι = νοικοκύρης.

ανοικοκυρεψιά: μπινικοκιρλίκο, ο
Αντίθ. νικοκιρλίκο = νοικοκυροσύνη, νοικοκυριό.

άνοιξη: άνιξι, η
π.χ. αβιλί η άνιξι = ήρθε η άνοιξη.

ανοιχτήρι: ανατάρι και νατάρι, ο
π.χ. ντε μα(ν)ντέ ο νατάρι, τε πουταράβ ο γκαζόζι = δώσε μου το ανοιχτήρι, να ανοίξω την γκαζόζα (βλ. και κλειδί).

ανοιχτόκαρδος (επίθ.): πουταρντέ-γκέσκο,-ι (κυριολ. = ανοιχτόψυχος).

ανοιχτομάτης (επίθ.): πουταρντέ-γιακχάκο,-ι
π.χ. πουταρντέ-γιακχάκο τε κερντός, τε να χοχάντος = ανοιχτομάτης να γίνεις, να μην ξεγελιέσαι.
Συνών. μπουτζανγκλό = πολύξερος, έξυπνος.

ανοιχτός (μτχ. ως επίθ.): πουταρντό,-ί (σ.α. ανοιγμένος)
π.χ. πουταρντό μουκλάς ε κχερέσκο ουντάρ = ανοιχτή άφησε την πόρτα του σπιτιού, σο ασσου(ν)ντόμ καλά πφερασά πουταρντέ μόσα ατσχιλόμ = με το που άκουσα αυτά τα λόγια μ’ανοιχτό το στόμα έμεινα.
Αντίθ. πφα(ν)ντό = κλειστός, δεμένος, φυλακισμένος.

ανοιχτόστομος (επίθ.): πουταρντέ-μόσκο,-ι (σ.α. ακριτόμυθος)
π.χ. μπουτ πουταρντέ-μόσκο σαν· γκαραντι(ν)ντί όρμπα νασστί ασταρές α(ν)ντό κο γκι = πολύ ανοιχτόστομος είσαι· κρυφή κουβέντα δεν μπορείς να κρατήσεις στην ψυχή σου.
Αντίθ. πφα(ν)ντέ-μόσκο = κλειστόστομος, εχέμυθος.

ανοιχτοσύνη: πουταρντιπέ και ατσικλούκο, ο (σ.α. απλωσιά, εξοχή, ύπαιθρος).

ανοιχτοχέρης (επίθ.): πουταρντέ-βαστέσκο,-ι
π.χ. πουταρντέ-βαστέσκο σαν, ο(ν)ντάν νάι τουτ παρέ = ανοιχτοχέρης είσαι, γι’ αυτό δεν έχεις λεφτά.
Αντίθ. μπιζζάι, τσινγκούνι = τσιγκούνης, φιλάργυρος.
Συνών. χουβαρντάβα = χουβαρντάς.

ανοιχτόχρωμος (επίθ.): πουταρντέ-ρενκέσκο, -ι

ανοιχτωσιά: (βλ. ανοιχτοσύνη).

ανόμοιος: (βλ. αλλιώτικος, διαφορετικός).

ανονείρευτος (επίθ.): μπισουνένγκο, -ι.

άνοστος: (βλ. άγευστος).

ανούσιος (επίθ.): μπινταντιάκο,-ι (σ.α. άγευστος, άνοστος, νταντία και ντάντι = γεύση, νοστιμιά, ουσία)
π.χ. μπινταντιάκε πφερασά = ανούσια λόγια.
(βλ. και άγευστος).

ανταγωνίζομαι: (βλ. αγώνας (β)).

ανταγωνισμός: (βλ. αγώνας (β)).

ανταγωνιστικός: (βλ. αγωνιστικός).
ανταλλαγή: τράνπα, η (= ανταλλαγή ειδών).
ανταλλάσσω (μετβ. ρ.): τράνπα-κεράβ (= ανταλλαγή κάνω)
π.χ. μανγκές τε κεράς-τράνπα αμαρέ σαάτορα; = θέλεις να ανταλλάξουμε τα ρολόγια μας;
ανταλλακτικό: παρτσάβα, η (κυριολ. = κομμάτι)
π.χ. γκελό κάι Σελανίκο τε κινέλ ε μακινάκε παρτσάβε = πήγε στη Θεσσαλονίκη να αγοράσει τα ανταλλακτικά της μηχανής (κινητήρα).
ανταμώνομαι: (βλ. συναντιέμαι).
ανταμώνω: (βλ. συναντώ).
αντάρτης: α(ν)ντάρτι, ο
π.χ. ρά(ν)ντε τουτ μο, σαρ α(ν)ντάρτι κερντιλάν = ξυρίσου ρε, σαν αντάρτης έγινες.
αντάρτικο (το): α(ν)νταρτλούκο, ο
π.χ. ατσχιλό μπανγκό κάι α(ν)νταρτλούκο = έμεινε παράλυτος στο αντάρτικο, (σ.α. η περίοδος του ανταρτοπολέμου, π.χ. μπουτ σϋρντάμ κάι α(ν)νταρτλούκο = πολλά τραβήξαμε στην περίοδο του ανταρτοπολέμου).
αντάρτικος (επίθ.): α(ν)νταρτένγκο, -ι
π.χ. α(ν)νταρτένγκε πούσσκε = αντάρτικα όπλα.
αντάρτισσα: α(ν)ντάρτκα, η
ανταρτοπόλεμος (α): α(ν)νταρτένγκι-τσινγκάρ, η.
ανταρτοπόλεμος (β): α(ν)νταρτένγκι-μαρεμπάβα, η.
ανταύγεια: (βλ. φως (β)).
άντε (επιφών.): άντε
π.χ. άντε τζάβταρ = άντε φεύγω, άντε, σο κερές νταά; = άντε, τι κάνεις ακόμα;
αντέχω (αμετβ. και μετβ. ρ.): νταϊανίαβ (προφ. με συνίζηση ια) (σ.α. στηρίζομαι).
π.χ. τσχι(ν)ντιλόμ, νασστί νταϊανίαβ αβέρ = κουράστηκα, δεν μπορώ να αντέξω άλλο, νασστί νταϊανίαβ τουτ, μπουτ μορμισαρές = δεν μπορώ να σ' αντέξω , πολύ γκρινιάζεις.
αντζούγια: λονγκλό-ματσχό και λο(ν)ντό-ματσχό, ο (λονγκλό και λο(ν)ντό = παστός, αλμυρός, ματσχό = ψάρι)
π.χ. λιόμ μανγκέ λονγκλέ-ματσχέ, τε παβ καϊέκ ρακία = πήρε για μένα αντζούγιες, να πιω κανένα ούζο.
αντί (πρόθ.): α(ν)ντί
π.χ. α(ν)ντί τε αβέλ βο, του αβιλάν; = αντί να έρθει αυτός, εσύ ήρθες;
αντικρύζω (επίρρ.): μαμουϊάλ-ντικχάβ (προφ. με συνίζηση ια) και μαμουγιάλ-ντικχάβ (κυριολ. αντίκρυ βλέπω).
αντιληπτός (γίνομαι) (αμετβ. ρ.): ακχιάρντιαβ
π.χ. ποτσοράλ τζα, τε να ακχιάρντος = από κρυφά πάνε, να μη γίνεις αντιληπτός (βλ. και κατανοούμαι).
αντίγραφο: κόπια, η.
αντιεμετικός (επίθ.): τσχαντιμάσκο,-ι και τσχαγκιμάσκο,-ι
π.χ. ο ντοκτόρι, ντιά λε τσχαντιμάσκε άπορα για τε να τσχάντελ = ο γιατρός, του έδωσε αντιεμετικά χάπια για να μη ξερνάει.
αντίθετα: (βλ. ανάποδα).
αντίθετος: (βλ. ανάποδος).
αντίκα: α(ν)τίκα, η
π.χ. α(ν)τίκα σι καβά τοφαφίλι = αντίκα είναι αυτό το αυτοκίνητο, (μτφ.) τζανές σο α(ν)τίκα σι καβά; μπικνέλ τουτ ντα κινέλ τουτ = ξέρεις τι αντίκα (πολύπειρος,

πονηρός) είναι αυτός; σε πουλάει και σ' αγοράζει.
αντικαθιστώ: (βλ. αλλάζω (μετβ.)).
αντικρινός (επίθ.): μαμουγιαλτνό,-ί και μαμουϊτνό,-ί
π.χ. ο μαμουγιαλτνό κχερ σι με πφαλέσκο = το αντικρινό σπίτι είναι του αδερφού μου.
αντίκρυ: (βλ. απέναντι).
αντιλαμβάνομαι: (βλ. κατανοώ, καταλαβαίνω).
αντιληπτός: (βλ. κατανοητός).
αντίληψη: (βλ. κατανόηση).
αντίξοος: (βλ. δύσκολος).
αντιξοότητα: (βλ. δυσκολία).
αντίσκηνο (α) : σάρα, η
π.χ. κον μπεσσέλ α(ν)ντέ καγιά σάρα; = ποιος κάθεται (κατοικεί) σ' αυτό το αντίσκηνο;
(βλ. ομόηχο σάρα = υστερία).
αντίσκηνο (β): τσαντΰρι, ο
π.χ. α(ν)ντό τσαντΰρι γκαραντά η πούσσκα = μες στο αντίσκηνο έκρυψε το όπλο.
(υποκ.) τσαντΰρίσι, ο.
αντοχή (α): τακάτι, ο
π.χ. τσχι(ν)ντιλόμ, νάι μαν αβέρ τακάτι = κουράστηκα, δεν έχω άλλη αντοχή.
(τακάτι σ.α. σωματική δύναμη, π.χ. νάι μαν τακάτι τε ουσστάβ οπρέ = δεν έχω δύναμη να σηκωθώ επάνω).
αντοχή (β): α(ν)ντοχί, η
π.χ. σίμαν μπουτ α(ν)τοχί κάι νασσιπέ = έχω πολλή αντοχή στο τρέξιμο.
αντράκλας: ζουραλό-μπρουσς, ο (κυριολ. δυνατός άντρας).
άντρας: (βλ. άνδρας).
αντράκι: μρουσσορό, ο
(υποκ. της λέξης μρουσς = άνδρας, αρσενικό,το).
αντριεύω (αμετβ. ρ.): μρουσς -κερντιάβ (= άνδρας γίνομαι).
αντρίκειος: (βλ. ανδρικός).
αντρισμός:(βλ. ανδρισμός).
αντρόπιαστος (επίθ.): μπιλατζανταρντό,-ί
Αντίθ. λατζανταρντό = ντροπιασμένος, προσβεβλημένος, εξευτελισμένος.
άντυτος (επίθ.): μπιβουραντό,-ί
π.χ. μπιβουραντό σι ο χουρντό = άντυτο είναι το μωρό.
(βλ. και αφόρετος), (σ.α. κακοντυμένος).
Αντίθ. βουραντό = ντυμένος, φορεμένος.
Συνών. νανγκό = γυμνός.
ανύπαντρος: (βλ. άγαμος).
ανύπαρκτος (επίθ.): μπισιντό, -ί
Αντίθ. σιντό = υπαρκτός.
ανυπεράσπιστος (επίθ.): μπιαρκαβάκο,-ι
Συνών. μπιγιαρντουμέσκο = αβοήθητος.
ανυπόφορος: (βλ. ατράβηχτος, αβάσταχτος).
ανυποψίαστα (επίρρ.): μπιεσσκιλέσα (= χωρίς υποψία).
ανυποψίαστος (επίθ.): μπιεσσκιλέσκο, -ι.
ανύστακτος (επίθ.): μπιλι(ν)ντραλό,-ί
Συνών. μπιλι(ν)ντράκο = ξάγρυπνος.
Αντίθ. λι(ν)ντραλό = νυσταγμένος.
ανυψώνομαι: (βλ. υψώνομαι).
ανυψώνω: (βλ. υψώνω).
ανυψωμένος: (βλ. υψωμένος).
ανύψωση: (βλ. ύψωση).
άνω: (βλ. επάνω).
ανώδυνα (επίρρ.): μπιντουκχάσα (κυριολ. = χωρίς πόνο)
π.χ. μπιντουκχάσα μπια(ν)ντάς = ανώδυνα γέννησε.
ανώδυνος (α) (επίθ.): μπιντουκχάκο,-ι
Αντίθ. ντουκχανταριμάσκο = επώδυνος, οδυνηρός.

ανώδυνος (β) (επίθ.): μπιντουκχάκο, -ι.
άνωθεν (επίρρ.): οπράλ
Αντίθ. τελάλ και ταλάλ = κάτωθεν.
άνω-κάτω (επίρρ.): ντάρμα-ντουμάν και νταρ-ντουμάν
π.χ. κερντιλόμ ντάρμα-ντουμάν = έγινα άνω-κάτω, κερντόμ λε ντάρμα-ντουμάν = τον έκανα άνω-κάτω, κερντέ ο κχερ ντάρμα-ντουμάν κε χουρντέ = έκαναν το σπίτι άνω-κάτω τα παιδιά σου.
ανωμαλία (σεξουαλική): ανομαλία, η.
ανώνυμος (επίθ.): μπιαλαβέσκο,-ι (κυριολ. χωρίς όνομα).
ανώριμος (επίθ.): μπικερντό,-ί (κυριολ. αγίνωτος) και τζαήλι,-κα (χρησιμοποιείται μόνο για πρόσωπα)
π.χ. μπικερντέ τσιρισσά = ανώριμα κεράσια, μπαρό μρουςς κερντιλό, νταά τζαήλι σι = μεγάλος άνδρας έγινε, ακόμα ανώριμος είναι.
Αντίθ. κερντό = γινωμένος, φτιαγμένος, ώριμος.
ανωριμότητα: τζαη(λ)λίκο, ο
π.χ. σα καλέν κερέλ λεν κατάρ ο τζαη(λ)λίκο = όλα αυτά τα κάνει από ανωριμότητα.
ανώτατος: (βλ. ύψιστος).
ανώτερος (α) (επίθ.): οπρικνό,-ί (κυριολ. ο από πάνω).
π.χ. ρόντε κάι οπρικνό ράφο = ψάξε στο από πάνω ράφι.
Αντίθ. τελουτνό = κατώτερος.
ανώτερος (β) (άκλ. επίθ.): υστύνυ, (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. του υστύνυ σαν λέσταρ ντα πρασάς λε; = εσύ ανώτερος είσαι απ' αυτόν και τον κοροϊδεύεις;
ανωτερότητα (α): οπριπέ, ο
Αντίθ. τελουτνιπέ = κατωτερότητα.
ανωτερότητα (β): υστυνλύκο, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
ανώφελα (επίρρ.): φαϊντασΰζι (σ.α. ανώφελος).
ανώφελος (άκλ. επίθ.): φαϊντασΰζι και (επιθ.) μπιφαϊνταβάκο,-ι
π.χ. σο ντα τε κερές ακανά, φαϊντασΰζι σι = ό,τι και να κάνεις τώρα, ανώφελο είναι.
Αντιθ. φαϊνταλίο = ωφέλιμος.
αξεπέραστος: μπινακχαντό,-ί (κυριολ. = απέραστος)
Αντίθ. νακχαντό = περασμένος, ξεπερασμένος.
αξεπλήρωτος: (βλ. απλήρωτος).
αξεπούλητος: (βλ. απούλητος).
αξεσήκωτος (επίθ.): μπιβαζντι(ν)νταρντό, -ι (σ.α. ασήκωτος)
Αντίθ. βαζντι(ν)νταρντό = ξεσηκωμένος, σηκωμένος.
αξεσκέπαστος: (βλ. ξεσκέπαστος, ασκέπαστος)
αξεσκόνιστος (επίθ.): μπικοσλό, -ί (σ.α. ασκούπιστος, ακαθάριστος, ασφουγγάριστος)
Αντίθ. κοσλό = ξεσκονισμένος, σκουπισμένος, καθαρισμένος, σφουγγαρισμένος.
αξεσουάρ: ακσεσουάρ, ο
π.χ. τομαφιλένγκε ακσεσουάρ = αξεσουάρ αυτοκινήτων.
αξεφλούδιστος (επίθ.): μπιουζζαρντό, -ί (σ.α. άγδαρτος)
π.χ. μπιουζζαρντό αρνό = αξεφλούδιστο αβγό
Αντίθ. ουζζαρντό = ξεφλουδισμένος, γδαρμένος, αποφλοιωμένος.
αξεφόρτωτος (α) (επίθ.): μπιφουλαρντό, -ί (κυριολ. ακατέβατος)
Αντίθ. φουλαρντό = κατεβασμένος, ξεφορτωμένος, ξεφουσκωμένος.
αξεφόρτωτος (β) (επίθ.): μπιτσουτσαρντό, -ί (κυριολ. μη αδειασμένος)

Αντίθ. τσουτσαρντό = αδειασμένος, εκκενωμένος.
αξέχαστος: (βλ. αλησμόνητος).
αξημέρωτος (επίθ.): μπιγκιβεσαρντό, -ί
Αντίθ. γκιβεσαρντό = ξημερωμένος
αξία (α): ακσία, η
π.χ. μι ακσία νι τζανγκλάν = την αξία μου δεν ήξερες.
αξία (β): κϋιμέτι, ο
π.χ. σο ντα τε κερές ακανά, κϋιμέτι νάι, πφαγκλάν μο γκι = ό,τι και να κάνεις τώρα, αξία δεν έχει, μού 'σπασες (ράγισες) την ψυχή.
αξιέπαινος (επίθ.): ασσαριμάσκο, -ι (σ.α. επαινετικός)
π.χ. ασσαριμάσκο σαν, μπράβο τούκε! = αξιέπαινος είσαι, μπράβο σου!
αξίνα: (βλ. κασμάς).
αξίνιστος (α) (επίθ.): μπισσουκλαρντό, -ί
Αντίθ. σσουκλαρντό = ξινισμένος.
αξίνιστος (β) (επίθ.): μπισσουκλό, -ί
Αντίθ. σσουκλό = ξινός.
αξιόπιστος (επίθ.): πακιαημάσκο,-ι
π.χ. νάι πακιαημάσκε λεσκέ πφερασά = δεν είναι αξιόπιστα τα λόγια του.
Αντίθ. μπιπακιαημάσκο = αναξιόπστος.
αξιοπρέπεια: ναμούζι, ο (= τιμιότητα)
π.χ. πελό τελέ μο ναμούζι κατάρ καβά σσέι κάι κερντά μι τσχέι = έπεσε κάτω η αξιοπρέπειά μου από αυτό το πράγμα που έκανε η κόρη μου.
αξιοπρεπής (επίθ.): ναμουζλίο,-ούκα (= τίμιος, σεμνός)
π.χ. γεκ ναμουζλίο μανούςς καλέ νι κερέλ = ένας αξιοπρεπής άνθρωπος αυτό δεν το κάνει.
αξιωματικός: ζαμπίτι
π.χ. ασκεριαβάκο ζαμπίτι μανγκέλ τε κερντόλ, κάνα κα μπαρόλ = αξιωματικός στρατού θέλει να γίνει, όταν μεγαλώσει.
αξυλοκόπητος (επίθ.): μπιμαρντό,-ι (= άδαρτος)
Αντίθ. μαρντό = δαρμένος, ξυλοκοπημένος.
αξύριστος (επίθ.): μπιρα(ν)ντό,-ί
Αντίθ. ρα(ν)ντό = ξυρισμένος.
αξύπνητος (επίθ.): μπιτζουνγκαντό, -ί
Συνών. πασστι(ν)ντό = κοιμισμένος.
Αντίθ. τζουνγκαντό = ξυνπητός, ξύπνιος, αφυπνισμένος.
άοπλος (επίθ.): μπιπουσσκάκο,-ι.
αόρατος (επίθ.): μπισικαντό,-ί (κυριολ. = αφανής)
Αντίθ. σικαντό = φανερός, ορατός.
απαγορεύομαι (αμετβ. ρ.): γιασάκο-κερντιάβ (= απαγορευμένος γίνομαι, απαγόρευση γίνομαι)
π.χ. γιασάκο-κερντιλέ καλά ιλάτσορα = απαγορεύτηκαν αυτά τα φάρμακα.
απαγόρευση: γιασάκο και ατσχανταριπέ,ο (ατσχανταριπέ κυριολ. σταμάτημα).
απαγορεύω (μετβ. ρ.): γιασάκο - κεράβ (= απαγόρευση κάνω) και ατσχανταράβ (= μετβ. ρ. σταματώ).
π.χ. ο ντοκτόρι, ατσχανταρντά μά(ν)ντε η τζιγκάρα = ο γιατρός, μου απαγόρευσε το τσιγάρο.
απάγω: (βλ. φυγαδεύω).
απαγωγή: (βλ. φυγάδευση).
απαίτηση: μανγκιπέ, ο (= θέληση, θέλημα, αγάπη, επιθυμία, ζήτηση, σ.α. ζητιανιά).
απαιτώ (μετβ. ρ.): μανγκάβ (= θέλω, ζητώ, επιθυμώ, αγαπώ, σ.α. ζητιανεύω).
π.χ. μανγκάβ τε αβέλ κατέ ακανά = απαιτώ να έρθει εδώ τώρα.
απαλός: (βλ. μαλακός).

απαλοσύνη: (βλ. μαλακότητα).
απαλότητα: (βλ. μαλακότητα).
απαλούτσικος: (βλ. μαλακούτσικος).
απαλύνω (αμετβ. ρ.): (βλ. μαλακώνω (αμετβ.)).
απαλύνω (μετβ. ρ.): (βλ. μαλακώνω (μετβ.)).
απανθρωπιά: μπιμανουσσιπέ, ο
Αντίθ. μανουσσιπέ = ανθρωπιά.
απάντηση: τζεβάπο, ο και απάντισι, η
π.χ. ντέμαν τζεβάπο, σόσκε κερντάν καλέ; = δώσε μου απάντηση, γιατί το έκανες αυτό;, νι λιόμ νταά απάντισι = δεν πήρα ακόμη απάντηση.
Αντίθ. πουτσιπέ = ερώτηση, ρώτημα, και πουσσιπέ = ερώτηση, ρώτημα.
απαντώ (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): ανγκλάλ-νταβ (= από μπροστά δίνω)
π.χ. γκαντιμπόρ σαάτο μούιτχαβ τούκε, σόσκε νι ντες ανγκλάλ; κασσουκό κερέστουτ; = τόση ώρα σου φωνάζω, γιατί δεν απαντάς; τον κουφό παριστάνεις;
(βλ. και προκαταβάλλω).
Αντίθ. πουτσάβ = ρωτώ, και πουσσάβ = ρωτώ.
απαντώ (β) (αμετβ.και μετβ.ρ.): τζεβάπο-νταβ (= απάντηση δίνω) και απάντισι-νταβ (= απάντηση δίνω).
απασχολούμαι: βλ. καταγίνομαι.
απατεώνας: ντολα(ν)τϋρτζίο, ο
π.χ. νά πακιά λε· τζανές σο ντολα(ν)τϋρτζίο σι καβά; = μη τον πιστεύεις· ξέρεις τι απατεώνας είναι αυτός;
Συνών. χοχαμντό, χοχαμτζίο = ψεύτης.
απατεωνιά: χοχανταριπέ, ο (κυριολ. ξεγέλασμα).
απατηλός: χοχανταριμάσκο,-ι (κατά λέξη**:** ξεγελαστικός, σ.α. παραπλανητικός).
απατώ (μετβ. ρ.): χοχαβάβ (= ξεγελώ, ψεύδομαι, σ.α. πλανεύω) και χοχανταράβ (= ξεγελώ, σ.α. πλανεύω)
π.χ. χοχαβέλ ε ντουνιαβά καβά ντολα(ν)τϋρτζίο = απατάει τον κόσμο αυτός ο απατεώνας.
απατώμαι (αμετβ. ρ.): χοχάντιαβ (= ξεγελιέμαι, γελιέμαι)
π.χ. χοχάντος άμα πακιάς κάι κ'αβέλ = απατάσαι αν πιστεύεις ότι θα 'ρθεί.
άπαχος (επίθ.): μπικχοϊαλό,-ί (προφ. με συνίζηση ια)
Αντίθ. κχοϊαλό = λιπαρός, λιγδερός.
απειλή: (βλ. φοβέρισμα).
απειλητικός (επίθ.): νταρανταριμάσκο, -ι και τρασσανταριμάσκο, -ι (κυριολ. εκφοβιστικός)
απειλώ: (βλ. φοβερίζω).
απέναντι: μαμουγιάλ και μαμούι
π.χ. μαμουγιάλ μιρνό σι λεσκό κχερ = απέναντι από το δικό μου είναι το σπίτι του, μαμούι τούτε σι, ιν ντικχές λε; = απέναντί σου είναι, δεν το βλέπεις;
απένταρος: (βλ. άφραγκος).
απέξω (επίρρ.): αβράλ
π.χ. σο αταντάν αμένγκε αβράλ; = τι μας έφερες απέξω; (φράση) αβράλ κολάη σικάντολ = απέξω εύκολα φαίνεται.
απέραντος (επίθ.): μπιριγκάγκο, -ι (κυριολ. χωρίς μεριά, χωρίς πλευρά), μπιμπιτιμάσκο, -ι (κυριολ. ατελείωτος) και γκαέτ–μπουτ-μπαρό, -ί (κυριολ. υπερβολικά πολύ μεγάλος).
απέραστος: (βλ. αξεπέραστος).
απεργώ: απεργία - κεράβ (= απεργία κάνω)
π.χ. απεργία - κερέν ε τάξιτζια = απεργούν ο ταξιτζήδες.

απεριποίητος: (βλ. αγιάτρευτος).
απερίσκεπτος: βλ. ασυλλόγιστος
απερπάτητος (επίθ.): μπιπφιραντό,-ί και μπιπφιρντό,-ί. (σ.α. ακυκλοφόρητος)
Αντίθ. πφιραντό = περπατημένος, κυκλοφορημένος, και πφιρντό = περπατημένος, κυκλοφορημένος.
απετάλωτος (επίθ.): μπιναλαρντό, -ί
Αντίθ. ναλαρντό = πεταλωμένος.
άπεφτος (επίθ.): μπιπεραντό,-ί (σ.α. αγκρέμιστος, ακατεδάφιστος)
Αντίθ. περαντό = πεσμένος, γκρεμισμένος, κατεδαφισμένος.
άπιαστος (επίθ.): μπιασταρντό,-ί (σ.α. ασύλληπτος)
Αντίθ. ασταρντό = πιασμένος, κρατημένος.
απίδι: (βλ. αχλάδι).
απιδιά: (βλ. αχλαδιά).
απίστευτος (επίθ.): μπιπακιαη(ν)ντό,-ί
Αντίθ. πακιαη(ν)ντό = πιστευτός.
απιστία: μπιπακιαηπέ, ο
Αντίθ. πακιαηπέ = πίστη.
απιστοποίητος (επίθ.): μπιπακιανταρντό,-ί
Αντίθ. πακιανταρντό = πιστοποιημένος.
άπιστος (επίθ.): μπιπακιαντό,-ί
Αντίθ. πακιαντό = πιστός.
άπιωτος (επίθ.): μπιπι(ν)ντό,-ί
Συνών. μπιματό = αμέθυστος.
Αντίθ. πι(ν)ντό = πιωμένος.
άπλεχτος (επίθ.): μπικουβντό,-ί
Αντίθ. κουβντό = πλεχτός.
απληροφόρητος: (βλ. ανενημέρωτος)
απλήρωτος (επίθ.): μπιποκι(ν)ντό,-ί
π.χ. μπιποκι(ν)ντέ σι ε μανγκινά = απλήρωτα είναι τα εμπορεύματα.
Αντίθ. ποκι(ν)ντό = πληρωμένος.
άπληστος: (βλ. αχόρταγος).

απλυσία και απλυσιά: μπιχαλαηπέ και μπιτχοηπέ, ο (σ.α. αλουσιά)
Συνών. μελαλιπέ = βρομιά.
άπλυτος (επίθ.): μπιχαλαντό,-ί και μπιτχοντό,-ί
π.χ. μπιχαλαντέ βαστένσα νά χα μαρνό = μ' άπλυτα χέρια μην τρως ψωμί. (βλ. ομόηχο μπιτχοντό = ατοποθέτητος), μπιτχοντέ σι ε πατέ = άπλυτα είναι τα ρούχα.
Αντίθ. χαλαντό, τχοντό = πλυμένος (ομόηχο τχοντό = βαλμένος, τοποθετημένος).
άπλωμα: μπουλιαριπέ, ο (βλ. και στρώσιμο).
απλωμένος (μτχ.): μπουλιαρντό,-ί
π.χ. μπουλιαρντέ σι ε πατέ = απλωμένα είναι τα ρούχα.
(βλ. και στρωμένος).
απλώνομαι (αμετβ. ρ.): μπουλιάρντιαβ
π.χ. κασς κερντιλέ ε πατέ κατάρ ο σσίλ, ιν μπουλιάρντον = ξύλο έγιναν τα ρούχα από το κρύο, δεν απλώνονται.
(βλ. και στρώνομαι).
απλωσιά: ατσικλούκο, ο (κυριολ. = ανοιχτοσύνη)
π.χ. σαό σσουκάρ ατσικλούκο σι κατέ! = τι ωραία απλωσιά υπάρχει εδώ!
(σ.α. ύπαιθρος).
από (α) (προθ.): κατάρ (σ.α. από εδώ)
π.χ. αβιλό κατάρ μπουκί λακό ρομ = ήρθε απ' τη δουλειά ο άνδρας της, φούλι σίγο κατάρ ο κοπάτσι = κατέβα γρήγορα από το δέντρο, κατάρ σαβό ντρομ κα τζαβ; = από ποιο δρόμο θα πάω; κατάρ καβά ντρομ κα τζας = απ' αυτό το δρόμο θα πας, κατάρ αβ = από εδώ έλα, κατάρ σομ = από εδώ είμαι, κάταρ αβές; = από πού έρχεσαι; πουσσλόμ λε κάταρ αβιλό = τον ρώτησα από πού ήρθε, πφε(ν)ντά μανγκέ κάταρ

κι(ν)ντά λε = μου είπε από πού το αγόρασε.
(στις φράσεις που περιέχουν την έννοια «από πού» ο τόνος της λέξης κατάρ ανεβαίνει από τη λήγουσα στην παραλήγουσα, δηλαδή η λέξη γίνεται κάταρ).
από (β) (πρόθ.): ταρ
π.χ. ταρ ο κχερ αβιλόμ = από το σπίτι ήρθα, τού-ταρ σο λιά; = από σένα τι πήρε;
από (γ) (πρόθ. για επιμερισμό): πο και από
π.χ. πο εκ χουρμπουζό λιαμούς = από ένα καρπούζι πήραμε, από καζόμ παρέ ντιά τουμέν; = από πόσα λεφτά σας έδωσε; (οι λέξεις πο και από χρησιμοποιούντια ως α συνθετικό στο ρομανό (τσιγγάνικο) επίρρημα αποτσοράλ και ποτσοράλ = από κρυφά, π.χ. αποτσοράλ γκελόταρ = από κρυφά έφυγε, πατσοράλ αβιλόμ = από κρυφά ήρθα, ομόηχο πο = πιο, π.χ. πο μπουτ = πιο πολύ).
αποβάλλω (μετβ. ρ.): αβρί-τσχαβ (κυριολ. έξω ρίχνω)
π.χ. τσχουτέ λε αβρί κατάρ ο σχολίο = τον απέβαλαν από το σχολείο.
αποβάλλω (για γυναίκα): περαβάβ (κυριολ. γκρεμίζω, κατεδαφίζω)
π.χ. σα πφαριπέ βάζντελας, ο(ν)ντάν περαντά ε χουρντέ = όλο βάρος σήκωνε, γι' αυτό απέβαλε το παιδί (έμβρυο).
αποβολή: αβρί-τσχουηπέ, ο (κυριολ. έξω ρίξιμο).
αποβολή (για γυναίκα): πεPαηπέ, ο (κυριολ. γκρέμισμα, κατεδάφιση).
απόγευμα: ακσσάμο, ο
π.χ. ακσσάμο κερντιλό, νταά τε αβέλ = απόγευμα έγινε, ακόμα να έρθει.
απόγευμα (το) (επίρρ.): ακσσάμυστυ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
π.χ. ακσσάμυστυ κα ιρισάαβ = το απόγευμα θα γυρίσω.
απογίνομαι (αμετβ. ρ.): κερντιάβ
π.χ. μιρνό μο άλι, σο κα κερντόλ; = το δικό μου το χάλι, τι θ' απογίνει; (βλ. και γίνομαι, φτιάχνομαι)
απογυμνωμένος: (βλ. γυμνωμένος).
απογυμνώνω (μετβ. ρ.): (βλ. γυμνώνω).
απογύμνωση: (βλ. γύμνωμα).
αποδεικνύομαι (αμετβ. ρ.): σικάντιαβ (κυριολ. φαίνομαι)
π.χ. σικάντιλο ο τσατσιπέ = αποδείχτηκε η αλήθεια.
αποδεκτός: (βλ. δεκτός).
αποδέχομαι: (βλ. δέχομαι).
αποδίδω (α) (μετβ. ρ.): νταβ (= δίνω).
αποδίδω (β) : (βλ. δίνω (β)).
απόδοση (α): ντιιπέ, ο (= δόσιμο).
απόδοση (β): (βλ. δίνω (β)).
αποδοχή: (βλ. δέξιμο).
αποδρώ: (βλ. δραπετεύω).
αποδώ (επίρρ.): κατάρ
π.χ. τζάταρ κατάρ = φύγε αποδώ, κατάρ τζα = αποδώ πήγαινε
Αντίθ. κοτάρ = αποκεί
αποθεωμένος: (βλ. θεοποιημένος).
αποθεώνω: (βλ. θεοποιώ).
αποθέωση: (βλ. θεοποίηση)
αποθηκάριος: ντέποτζίο, ο (σ.α. ιδιοκτήτης αποθήκης).
αποθηκεύομαι (αμετβ. ρ.): α(ν)ντό-ντέπο-τχοντιάβ και α(ν)ντί-αποντίκι-τχοντιάβ (α(ν)ντό-ντέπο = μες στην αποθήκη, α(ν)ντί – αποντίκι = μες στην αποθήκη, τχοντιάβ = τοποθετούμαι παθητική διάθεση)
π.χ. τε τχοντόν ε μανγκινά α(ν)ντί αποντίκι = να αποθηκευτούν τα εμπορεύματα.

αποθηκεύω (μετβ. ρ.): α(ν)ντό-ντέπο-τχαβ και α(ν)ντί-αποντίκι-τχαβ (κυριολ. μες στην αποθήκη βάζω)
π.χ. α(ν)ντί-αποντίκι-τχαβ ε μανγκινά = αποθηκεύω τα εμπορεύματα
αποθήκη: ντάμο και ντέπο, ο και αποντίκι, η
π.χ. πφερντό κασστά σι ο ντάμο = γεμάτη ξύλα είναι η αποθήκη, κατάρ λενγκό ντέπο τε κινέσα καλά μανγκινά, νταά μπουτ κιάρι κα αβέλ τουτ = από το ντεπό τους, αν τα αγοράσεις αυτά τα εμπορεύματα, πιο πολύ κέρδος θα έχεις, α(ν)ντό ντέπο σι ε μανγκινά = μες στην αποθήκη είναι τα εμπορεύματα.
(ντεπό = ποσότητα προϊόντος ή εμπορεύματος που δε διοχετεύεται στην αγορά αλλά αποθηκεύεται ως περίσσιο), (ντάμο σ.α. στάβλος), (ντέπο = αποθήκη που περιέχει μόνο εμπόρευμα).
αποκαΐδι: πφαμπαρντό-κασς, ο (κυριολ. καμμένο ξύλο)
π.χ. κατάρ καλά πφαμπαρντέ-κασστά κα κεράβ ανγκαρά = απ' αυτά τα αποκαΐδια θα κάνω κάρβουνα.
αποκαλυμμένος (μτχ.): σικανταρντό,-ί (= φανερωμένος, επιδειγμένος, προβεβλημένος).
αποκαλύπτομαι: (βλ. φανερώνομαι).
αποκαλύπτω (μετβ. ρ.): σικανταράβ (= επιδεικνύω, προβάλλω, φανερώνω)
π.χ. κα σικανταράβ τουμαρό ρεζι(λ)λίκο = θα αποκαλύψω το ρεζιλίκι σας.
αποκάλυψη: σικανταριπέ, ο (= επίδειξη, προβολή, φανέρωμα).
αποκαλώ (αμετβ.και μετβ.ρ.): πφενάβ και μοτχάβ (κυριολ. λέω)
π.χ. πφε(ν)ντά μανγκέ οροσπούκα = με αποκάλεσε πόρνη.
αποκάτω (επίρρ.): ταλάλ και τελάλ
π.χ. ταλάλ αστάρ = αποκάτω κράτα, λια τουτ ταλάλ πέστε κι ρομνί = σε πήρε από κάτω της η γυναίκα σου (δηλ. σε κάνει ό,τι θέλει)
Αντίθ. οπράλ = αποπάνω.
αποκόβω (ενεργ.διαμ.ρ.): τσχι(ν)νταράβ (= κάνω να κόψει-ουν, βάζω να κόψει-ουν, κάνω να κοπεί-ούν, σ.α. κουράζω)
π.χ. νά τσχι(ν)ντάρ ε χουρντέ κατάρ κι τσουτσί, ε ντάκο σούτι σι εν λατσχό = μην αποκόβεις το μωρό από το βυζί σου (από το θηλασμό), της μάνας το γάλα είναι πιο καλό (βλ. και κόβω (β)).
αποκόπτω: (βλ. αποκόβω).
απόκρουση (α): ατσχανταριπέ, ο (κυριολ. σταμάτημα).
απόκρουση (β): απόκρουσι, η
π.χ. σαί απόκρουσι κερντά ο καλετζίο! = τι απόκρουση έκανε ο τερματοφύλακας!
αποκρούω (α) (μετβ. ρ.): ατσχανταράβ (κυριολ. σταματώ μετβ.)
π.χ. ατσχανταρντά η τόπα ο καλετζίο = απέκρουσε τη μπάλα ο τερματοφύλακας.
αποκρούω (β) (μετβ. ρ.): απόκρουσι-κεράβ (κυριολ. απόκρουση κάνω).
απολαβή: φαϊντάβα, η (κυριολ. ωφέλεια, όφελος)
Συνών. κιάρι = κέρδος.
απολυμένος (μτχ.): μουκλαρντό,-ί (από το μουκλαράβ = απολύω) και μουκλι(ν)ντό,-ί (από το μουκλιάβ = απολύομαι, παραιτούμαι)
(βλ. μουκλι(ν)ντό στο λήμμα παραιτημένος).
απολύομαι (αμετβ. ρ.): μουκλιάβ (βλ. και παραιτούμαι, αφήνομαι).

π.χ. νταά νι μουκλιλό κο ρομ κατάρ ασκερλίκο; = ακόμη δεν απολύθηκε ο άνδρας σου από το στρατό;
απόλυση: μουκλαριπέ, ο
απόλυτα: (βλ. σίγουρος).
απόλυτος: (βλ. σίγουρος).
απολυτότητα: (βλ. σιγουριά).
απολύτως: (βλ. εντελώς).
απολύω (μετβ. ρ.): μουκλαράβ (= κάνω να αφήσει-ουν).
π.χ. μουκλαρντέ λε κατάρ μπουκί = τον απέλυσαν από τη δουλειά.
απομακρύνομαι (α) (αμετβ. ρ.): ντουράβαβ
π.χ. ντουράο λέσταρ = απομακρύνσου απ' αυτόν, νά ντουράο κατάρ = μην απομακρύνεσαι από εδώ.
Συνών. τζάβταρ = φεύγω.
Αντίθ. πασσάβαβ = πλησιάζω.
απομακρύνομαι (β) (αμετβ. ρ.): ντουρανταράμαν.
απομάκρυνση (α): ντουραριπέ, ο
Αντίθ. πασσαβιπέ = πλησίασμα.
απομάκρυνση (β): ντουρανταριπέ, ο.
απομακρύνω (α) (μετβ. ρ.): ντουραράβ
π.χ. ντουράρ κε τσχαβέ κατάρ καγιά λουμπνί = απομάκρυνε τον γιο σου απ' αυτή την πόρνη.
Αντίθ. πασσαράβ = πλησιάζω μετβ..
απομακρύνω (β) (μετβ. ρ.): ντουρανταράβ.
απομακρυσμένος (α) (μτχ.): ντουραρντό,-ί
Συνών. ντουριτνό = μακρινός.
Αντίθ. πασσουτνό = κοντινός.
απομακρυσμένος (β) (μτχ.): ντουρανταρντό,-ί.
απομέσα (επίρρ.): α(ν)ντράλ (= έσωθεν).
απομένω (αμετβ. ρ.): ατσχάβ (= μένω, στέκομαι, παύω αμετβ, σταματώ αμετβ.).
π.χ. ατσχιλόμ κόρκορι = απόμεινα μόνος, ατσχιλό τσορό = απόμεινε ορφανός.
Αντίθ. αβράλ = από έξω, έξωθεν.
απόμερο μέρος: γκαραντι(ν)ντό-τχαν, ο (κυριολ. κρυφό μέρος)
π.χ. ινγκαρντέ λε κάι εκ γκαραντι(ν)ντό-τχαν ντα μαρντέ λε = τον πήγαν σε ένα απόμερο μέρος και τον έδειραν.
απομίμηση: μπενζεμάβα, η.
απονέμω (μετβ. ρ.): ντάβ (= δίνω, προσφέρω, παρέχω, μπαίνω).
απόνερα (της μπουγάδας): τσαμασσιρέσκε-παϊά και τσαμασσϋρέσκε-παϊά (κυριολ. μπουγάδας νερά)
π.χ. νά τσχου ε τσαμασσιρέσκε-παϊά οπρά ντρομ = μη ρίχνεις τα απόνερα της μπουγάδας πάνω στο δρόμο.
απονήρευτα (επίρρ.): μπιπφιρνιμάσα
π.χ. μπιπφιρνιμάσα πφε(ν)ντάς καγιά όρμπα = απονήρευτα είπε αυτή τη κουβέντα.
Αντίθ. πφιρνιμάσα = πονηρά.
απονήρευτος (επίθ.): μπιπφιρνό,-ί
π.χ. μπιπφιρνό κχόνικ νάι = απονήρευτος κανείς δεν είναι.
Συνών. αβανάκι = αγαθός, αγαθιάρης.
Αντίθ. πφιρνό = πονηρός.
απονηρεψιά: μπιπφιρνιπέ, ο
Αντίθ. πφιρνιπέ = πονηριά, εξυπνάδα.
απονιά: μπιντουκχαηπέ και μπιντουκχιπέ, ο
Αντίθ. ντουκχαηπέ και ντουκχιπέ = πόνεση, λύπηση, οίκτος, συμπόνια.
απονομή: ντιιπέ, ο (= δόσιμο).
άπονος (α) (επιθ): μπιντουκχανό,-ί και μπιντουκχαντό,-ί
Αντίθ. ντουκχανό και ντουκχαντό = πονεμένος.

άπονος (β) (επίθ.): μπιντουκχανέ-γκέσκο,-ι (κυριολ. = απονόψυχος)
Αντίθ. ντουκχανέ-γκέσκο = πονόψυχος.
αποξηραίνω (μετβ. ρ.): σσουκιανταράβ (= ξεραίνω, στεγνώνω).
αποξηραμένος (μτχ.): σσουκιανταρντό,-ί.
αποξήρανση: σσουκιανταριπέ, ο.
αποπάνω (επίρρ.): οπράλ
π.χ. οπράλ αστάρ = αποπάνω κράτα
Αντίθ. ταλάλ και τελάλ = αποκάτω.
αποπέφτω (αμετβ. ρ.): περάβ (= πέφτω, σ.α. ξεπέφτω).
απόρριμμα: (βλ. σκουπίδι).
απορριμματοφόρο: γκυρμπαβένγκο-τομαφίλι (το υ προφ. όπως το γαλλικό u), και γκιουρμπαβένγκο-τομαφίλι, ο.
απορροφώ (μετβ. ρ.): σΰρνταβ (κυριολ. τραβώ)
π.χ. ο σουμκέρι σΰρντελ ο παΐ = το σφουγγάρι απορροφάει το νερό.
απορρυπαίνω: (βλ. καθαρίζω).
απορρύπανση: (βλ. καθάρισμα).
απορρυπαντικό: ιλάτσι, ο (κυριολ. φάρμακο)
π.χ. τσαρένγκο ιλάτσι = απορρυπαντικό πιάτων.
απορώ: (βλ. σαστίζω).
αποσκευές: (βλ. μπαγκάζια).
απόσπασμα: παρτσάβα, η (κυριολ. κομμάτι).
αποσπώ (την προσοχή) (μετβ. ρ.): γιακχά-λαβ (= μάτια παίρνω)
π.χ. του λε λεσκέ γιακχά, με γκενέ μα τσοράβ = εσύ απόσπασε την προσοχή του, εγώ πάλι (ταυτόχρονα) θα κλέψω.
(γιακχά-λάβ ως αμετβ. σημαίνει: ματιάζομαι).
απόσταση: ντουριπέ, ο (από το ντουρ = μακριά).
αποστέλλω: (βλ. στέλνω).
αποστολή: (βλ. στάλσιμο).
αποσύρω (μετβ. ρ.): πάπαλε-λάβ και παλπαλέ-λαβ (κυριολ. πίσω παίρνω)
π.χ. λιόμ-πάπαλε η μακεμάβα = απέσυρα τη μήνυση.
αποτελείωμα: μπιτιρμέκο, ο (κυριολ. τελείωμα)
αποτελειώνω (μετβ. ρ.): μπιτιρίαβ (κυριολ. τελειώνω μετβ.)
π.χ. νασστί μπιτιρντίμ μι μπουκί = δεν μπόρεσα ν' αποτελειώσω τη δουλειά μου.
απότιστος (επίθ.): μπιποτισαρντό, -ί
π.χ. μπιποτισαρντέ λουλουγκιά = απότιστα λουλούδια.
Αντίθ. ποτισαρντό = ποτισμένος.
απότομα (α) (επίρρ.): απότομα
π.χ. άμα νι τσχινάβας απότομα ο ντιμένο κα περάσας α(ν)ντί ντεράβα = άμα δεν έκοβα (έστριβα) απότομα το τιμόνι, θα πέφταμε στη χαράδρα.
Συνών. σσεβίκι = γρήγορα, γρήγορος, σβέλτα, σβέλτος.
απότομα (β) (επίρρ.): α(ν)ντέ-εκ-φαρέ και α(ν)ντέ-εκ-ντρομ (κυριολ. μέσα σε μια φορά, μεμιάς) (ομόηχο ντρομ = δρόμος)
π.χ. σο ασσου(ν)ντόμ λεσκί λαλί, αβιλόμ α(ν)ντέ-εκ-φαρέ = μόλις άκουσα τη φωνή του, ήρθα απότομα (βλ. και μεμιάς).
Αντίθ. γκέτσι = αργά.
αποτραβηγμένος: (βλ. τραβηγμένος).
αποτραβιέμαι: (βλ. τραβιέμαι)
αποτυγχάνω (αμετβ. ρ.): αβρί-περάβ (κυριολ. έξω πέφτω)
π.χ. αβρί-πελόμ, σο τε κεράβ! = απέτυχα, τι να κάνω!
Αντίθ. μπετζερίαβ = καταφέρνω, κατορθώνω, επιτυγχάνω.
αποτυπώματα: ίζορα, ε
π.χ. ε σσεραλέ ρακχαντέ λε κατάρ λεσκέ βαστένγκε ίζορα = οι

αστυνομικοί τον βρήκαν απ’ τα αποτυπώματα των χεριών του.
(βλ. και ίχνη).
απούλητος (επίθ.): μπιμπικι(ν)ντό-ί
π.χ. ντιά-μπρουσσούμ ντα ατσχιλέ ε μανγκινά μπιμπικι(ν)ντέ = έβρεξε κι έμειναν τα εμπορεύματα απούλητα.
Αντίθ. μπικι(ν)ντό = πουλημένος
απόφαση (α): καράρι, ο
π.χ. νασστί ικαλάβ καράρι κατάρ καϊά μεσελάβα = δεν μπορώ να βγάλω απόφαση απ’ αυτή την υπόθεση (σ.α. συμπέρασμα, υπολογισμός).
απόφαση (β): απόφασι, η
π.χ. λιόμ απόφασι, τε τζάβταρ = πήρα απόφαση, να φύγω.
αποφασίζω (μετβ. ρ.): απόφασι-λαβ (= απόφαση παίρνω)
π.χ. νταά νι λιάν-απόφασι; = ακόμα δεν αποφάσισες;
αποφεύγω: (βλ. απομακρύνομαι).
αποφλοιωμένος (μτχ.): ουζζαρντό, -ί (σ.α. ξεφλουδισμένος, γδαρμένος)
π.χ. ουζζαρντέ φουστούκορα = αποφλοιωμένα φυστίκια.
Αντίθ. μπιουζζαρντό = αξεφλούδιστος, άγδαρτος.
αποφλοιώνομαι (αμετβ. ρ.): ουζζάρντιαβ (σ.α. ξεφλουδίζομαι, γδέρνομαι).
αποφλοιώνω (μετβ. ρ.): ουζζαράβ (σ.α. ξεφλουδίζω, γδέρνω).
αποφλοίωση: ουζζαριπέ, ο (σ.α. ξεφλούδισμα, γδάρσιμο).
αποφυλακίζομαι (αμετβ. ρ.): α(ν)ντάρ-πφα(ν)ντιπέ-ικλάβ (κυριολ. μέσα από τη φυλακή βγαίνω)
π.χ. αβγκιέ κα ικλέλ λακό ρομ α(ν)ντάρ πφα(ν)ντιπέ = σήμερα θα αποφυλακιστεί ο άντρας της.
αποφυλακίζω (μετβ. ρ.): α(ν)ντάρ-πφα(ν)ντιπέ-ικαλάβ (κυριολ. μέσα από τη φυλακή βγάζω)
π.χ. ιρακί ικαλντέ λε α(ν)ντάρ πφα(ν)ντιπέ = χθες τον αποφυλάκισαν.
αποφυλάκιση: α(ν)ντάρ-πφα(ν)ντιπέ-ικλιπέ, ο (κυριολ. μέσα από τη φυλακή έξοδος).
αποχωρητήριο: μεσσενάβα, η και κενέφο, ο
π.χ. τζαβ κάι μεσσενάβα = πάω στο αποχωρητήριο, κάι σι ο κενέφο; = πού είναι το αποχωρητήριο;
αποχωρίζω: (βλ. ξεχωρίζω).
αποχωρώ: (βλ. φεύγω)
απόψε (επίρρ.): αϊράτ
π.χ. αϊράτ κ’ αβές κάι μπιάβ; = απόψε θα ’ρθεις στο γάμο; αϊράτ κα τζάσταρ = απόψε θα φύγουμε.
αποψινός (επίθ.): αϊρατνό,-ί.
απραγία: (βλ. απραξία).
απραγματοποίητος (επίθ.): μπιτσατσαρντό,-ί
Αντίθ. τσατσαρντό = πραγματοποιημένος.
άπραγος (επίθ.): μπικεραμνό,-ί και μπικεριμάσκο,-ι
π.χ. νά άτσι μπικεραμνό = μη μένεις άπραγος.
απραγώ: (βλ. αδρανώ).
απραξία: μπικεριπέ, ο
Αντιθ. κεριπέ = φτιάξιμο, πράξη, δημιουργία.
Απρίλιος: Απρίλι και Απρίλιο, ο.
απροειδοποίητα (άκλ. επίθ. και επίρρ.): αμπερσίζι
π.χ. αβιλό αμπερσίζι = ήρθε απροειδοποίητα.
απροειδοποίητος (άκλ. επίθ. και επίρρ.): αμπερσίζι
π.χ. αμπερσίζι αβιπέ = απροειδοποίητη άφιξη.
(ως ουσ. αμπερσίζι, ο, αμπερσίσκα, η).

απρόκοπος (επίθ.): μπιπροκοπιάκο, -ι
π.χ. μπιπροκοπιάκο μανούςς σαν = απρόκοπος άνθρωπος είσαι.
απροσδόκητος (επίθ.): μπιασσουγκιαρντό, -ί
(σ.α. απρόσμενος, ξαφνικός)
Αντίθ. ασσουγκιαρντό = προσδοκώμενος, αναμενόμενος.
απροσεξία: μπιντικχιπέ, ο (σ.α. αβλεψία, αφροντισιά)
Αντίθ. ντικχιπέ = προσοχή, κοίταγμα, βλέμμα, φροντίδα, εξέταση, παρατήρηση, παρακολούθηση.
απρόσμενος: (βλ. απροσδόκητος).
απρόσωπος (επίθ.): μπιμουέσκο,-ί.
απώλεια: χασαριπέ, ο (κυριολ. χάσιμο, σ.α. εξαφάνιση)
Αντίθ. ρακχαηπέ, ακχαηπέ, αρακχιπέ, αρακχαηπέ = εύρεση, ανακάλυψη, εντοπισμός, εύρημα, βρέσιμο, βρεσίδι.
Άραβας: Αραμπιστάνο, ο.
Αράβισσα: Αραμπιστάνκα, η.
Αραβία: Αραμπιστανλούκο, ο.
άραγε (μορ.): άτζαμπα
π.χ. άτζαμπα κ' αβέλ αβγκιέ; = άραγε θα 'ρθει σήμερα;
αραιά: (βλ. αραιός).
αραιός (ακλ.επιθ.): σιρέκι (σ.α. αραιά, σπάνια).
π.χ. σιρέκι σι λέσκε μπαλά = αραιά είναι τα μαλλιά του, σιρέκι αβέλ βο κατέ = αραιά έρχεται αυτός εδώ.
αραιότητα: σιρεκλίκο, ο (σ.α. σπανιότητα).
αραίωμα: σιρεκλεμέκο, ο.
αραιωμένος (ακλ.επιθ.): σιρεκλενμίσσι.
αραιώνω (αμετβ. ρ.): σιρεκλενίαβ
π.χ. σιρεκλε(ν)ντιλέρ κε μπαλά, χαλό κα ατσχός = αραίωσαν τα μαλλιά σου, φαλακρός θα μείνεις.
αραιώνω (μετβ. ρ.): σιρεκλέαβ.
αράπης: αράπο, ο.
αραπίνα: αραπίνκα, η.
άραφτος (επίθ.): μπισουβντό,-ί και μπισιβντό,-ί.
π.χ. μπισουβντό σι ο κοτόρ = άραφτο είναι το ύφασμα.
Αντίθ. σουβντό και σιβντό = ραμμένος.
αράπικος (επίθ.): αραπένγκο,-ι
π.χ. αραπένγκο μούι σίλε = αράπικο πρόσωπο έχει.
αράχνη: αράχνι, η
π.χ. πφερντιλό ο κχερ αράχνε = γέμισε το σπίτι αράχνες.
αρβύλες (οι): άρβιλε,ε
π.χ. μακχάβ με άρβιλε = βάφω τις αρβύλες μου.
αργά (επίρρ.): γκέτσι (επιρρ. χρονικό) και πολοκό (κυριολ. σιγά).
π.χ. γκέτσι αβιλό ιρακί κατάρ μπουκί = αργά ήρθε χθες από τη δουλειά, μπουτ πολοκό πφιρές, κερ σίγο = πολύ αργά (σιγά) περπατάς, κάνε γρήγορα.
Αντιθ. ερκέν = νωρίς, σίγο = γρήγορα.
αργοκίνητος: (βλ. βραδύς)
αργοπεθαίνω (αμετβ. ρ.): πολοκό-πολοκό-μεράβ (κυριολ. αργά-αργά πεθαίνω, αργά-αργά σβήνω, σ.α. αργοσβήνω).
αργός: (βλ. βαρύς).
αργοσβήνω: (βλ. αργοπεθαίνω).
αργότερα (επίρρ.): νταάγκετσι (= πιο αργά)
π.χ. νταάγκετσι αβ, μπέκιμ αβέλ = αργότερα έλα, ίσως έρθει.
Αντίθ. νταάερκεν = νωρίτερα.
άργυρος: (βλ. ασήμι).
αργώ (αμετβ. ρ.): γκέτσι - ατσχάβ (= αργά μένω), (σ.α. καθυστερώ αμετβ.)
π.χ. σόσταρ ατσχιλάν γκαντικίν μπουτ γκέτσι; = γιατί άργησες τόσο πολύ;, γκέτσι - ατσχιλό αβγκιέ κάι πι μπουκί = άργησε σήμερα στη δουλειά του.

αργώ (μετβ. ρ.): γκέτσι-ατσχανταράβ (γκέτσι = αργά, ατσχανταράβ = σταματώ μετβ.)
π.χ. νά ατσχαντάρ-γκέτσι η μπουκί = μην αργείς τη δουλειά.
(σ.α. καθυστερώ μετβ.)
αρέσκεια: μπεενμέκο και μπεενιπέ, ο
π.χ. έρκεσσέσκο μπεενιπέ νάι εκ = του καθενός η αρέσκεια δεν είναι μία (ίδια).
αρέσω (μετβ. ρ.): μπεενίαβ (σ.α. διαλέγω)
π.χ. νι μπεενίαβ καγιά ζουμί = δεν αρέσω αυτό το φαγητό, μπεε(ν)ντίν καλέ τσχορά, ντικχάβ = άρεσες αυτή την κοπέλα, βλέπω.
αρέσω (αμετβ. ρ.): μπεενιλίαβ
π.χ. νι μπεενιλίον καλά γκιλά· μπουτ πουρανέ σι = δεν αρέσουν αυτά τα τραγούδια· είναι πολύ παλιά.
άρθροισμα: κιντιπέ, ο (κυριολ. συγκέντρωση, μάζεμα, συγύρισμα).
αρθροισμένος (μτχ.): κιντό, -ί, κιντι(ν)ντό, -ί και (άκλ.επίθ.) κιντιμέ (κυριολ. μαζεμένος, συγκεντωμένος, συγυρισμένος).
αρθρυμμάτιστος: (βλ. ακομμάτιαστος).
αριθμός: αριτμό, αριτμόζι και αριθμόζι, ο
π.χ. σαέ αριτμόζορα πελέ κάι τζόκερ; = ποιοι αριθμοί πέσανε στο τζόκερ;
αριστερά (επίρρ.): σολάκι (σ.α. αριστερός)
π.χ. σολάκι τσχιν ο ντιμένο = αριστερά κόψε (στρίψε) το τιμόνι.
Αντίθ. τσατσέ = δεξιά, δεξιός.
αριστερός (άκλ. επιθ.): σολάκι
π.χ. ντουκχάλ λεσκί σολάκι τσανκ = πονάει το αριστερό του πόδι.
Αντίθ. τσατσέ = δεξιός, δεξιά.
αριστερόχειρας (επίθ.): σολάκι-βαστέσκο,-ι
Αντίθ. τσατσέ-βαστέσκο = δεξιόχειρας.
αριστοκράτης: (βλ. κιμπάρης).
αρκετά (επίρρ.): μπάια (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. μπάια μπαρό σι μά(ν)νταρ = αρκετά μεγάλος είναι από μένα.
(σ.α. αρκετός, κάμποσο, κάμποσος)
(βλ. και αρκετός, κάμποσο, κάμποσος).
Αντίθ. ζάλακ = λίγο, λίγος και εμπούκα = λίγο, λίγος.
αρκετός (άκλ. επίθ.): μπάια (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. λιόμ μπάια κασστά = πήρα αρκετά ξύλα, λιά μπαρέμ μπάια χαπέ πέσα; = πήρε τουλάχιστον αρκετό φαγητό μαζί του; (βλ. και αρκετά, κάμποσο, κάμποσος).
Αντίθ. ζάλακ = λίγος, λίγο, και εμπούκα = λίγος, λίγο.
αρκούδα (α): μέτσκα, η
π.χ. (μτφ.) μπαρί μέτσκα σαν του, νι λατζάς κάι τχόστουτ εκχέ σικνέ τσχαβρέσα; = μεγάλη αρκούδα είσαι εσύ, δεν ντρέπεσαι που τα βάζεις με ένα μικρό αγόρι;
αρκούδα (β): αήα, η
π.χ. νά χα μπουτ, σαρ αήα κερντιλάν = μην τρως πολύ, σαν αρκούδα έγινες.
αρκουδίζω (μετβ. ρ.): εμεκλέαβ
π.χ. εμεκλέορ ο χουρντό = αρκουδίζει το μωρό.
αρκούδισμα: εμεκλεμέκο, ο.
αρκουδίστικος (α) (επίθ.): μετσκάκο,-ι
π.χ. μετσκάκε μπαλά = αρκουδίστικα μαλλιά.
αρκουδίστικος (β) (επίθ.): αηάκο,-ι
π.χ. αηάκι μορκχί = αρκουδίστικο δέρμα, αηάκε βούνγκε = αρκουδίστικα νύχια.
αρκώ (αμετβ. ρ.): ρεσάβ (κυριολ. φτάνω)

π.χ. ρεσέλ μανγκέ σαντέ κάι ντικχάβ λα = μου αρκεί μόνο που τη βλέπω. (βλ. και φτάνω).
άρμεγμα: ντοσσιπέ, ο
αρμεγμένος (μτχ.): ντοσσλό,-ί
π.χ. ντοσσλέ σι ε μπακρέ = αρμεγμένα είναι τα πρόβατα.
αρμέγω (μετβ. ρ.): ντοσσάβ
π.χ. ντοσσλάν ε γκουρουβνά; = άρμεξες την αγελάδα;
αρμονία: μουτλουλούκο, ο
π.χ. (φράση) κάνα σι μουτλουλούκο, ερ σσέι κερντόλ = όταν υπάρχει αρμονία, κάθε πράγμα γίνεται (δηλ. όλα πετυχαίνονται).
αρμονικά (επίρρ.): μουτλού (σ.α. αρμονικός)
π.χ. μουτλού τε αβέν, τε νά χά(ν)τουμεν = αρμονικά να είστε (να ζείτε), να μη μαλώνετε.
αρμονικός (επίθ.): μουτλού (σ.α. αρμονικά)
π.χ. νάι αμέν μουτλού γιασσαμάκο = δεν έχουμε αρμονική ζωή (συμβίωση).
αρνάκι (μτφ.): μελέκο, ο (κυριολ. άκακος, πράος, ήσυχος)
π.χ. τε χάσα εκ σσουκάρ μαριπέ, μελέκο κα κερντός = άμα φας ένα ωραίο ξύλο, αρνάκι θα γίνεις, μελέκο σι κο τσχαβό, μπουτ γκογκιαβέρ! = πράος, ήσυχος είναι ο γιος σου, πολύ λογικός!
άρνηση: ινκιάρι, ο (σ.α. διαμαρτυρία, βλ. αρνούμαι)
αρνί (α): μπακρό, ο
π.χ. κάι κα πεκάς ο μπακρό; = πού θα ψήσουμε το αρνί;
(βλ. και πρόβατο).
αρνί (β): κουζόυιο, ο (προφ. με συνίζηση ιο)
π.χ. (μτφ.) κάνα χας ο μαριπέ, κουζόυιο κερντός = όταν τρως το ξύλο, αρνάκι γίνεσαι.
αρνίσιος (επίθ.): κουζουέσκο,-ι
π.χ. κουζουέσκο μας = αρνίσιο κρέας.
αρνόμαλλο: μπακρέσκο-μπαλ, ο (σ.α. προβατόμαλλο, *μπακρέσκο, -ι* = προβάτου, προβατίσιος, αρνιού, αρνίσιος, *μπαλ, ο* = μαλλί, τρίχα).
αρνούμαι (μετβ. ρ.): ινκιάρι-κεράβ (= άρνηση κάνω, αρνούμαι κάτι που έχω κάνει, που έχω πει ή αρνούμαι κάτι που δεν έκανα και με κατηγορεί-ούν ή αρνούμαι κάτι που δεν είπα και λέει-νε ότι είπα, σ.α. διαμαρτύρομαι)
π.χ. με γιακχένσα ντικχλόμ τουτ κάι τσαλαντάν νε, σόσκε κερές-ινκιάρι; = με τα μάτια μου σε είδα που τον χτύπησες, γιατί το αρνείσαι;, ινκιάρι-κερέλ κάι νι πφε(ν)ντά καλά πφερασά βο = αρνείται ότι είπε αυτά τα λόγια αυτός.
αρπαγή: (βλ. φυγάδευση, γράπωμα).
αρπάζω: (βλ. φυγαδεύω, γραπώνω).
αρραβώνας: νισσάνο, ο (κυριολ. σημάδι)
π.χ. (παροιμία) ο νισσάνο τχοντόλ ε χουρμπουζέσε, άηρ ε τσχάκε = ο αρραβώνας βάζεται για το καρπούζι, όχι για την κοπέλα. (δηλ. πιο εύκολα χαλάει ο αρραβώνας (σημάδι), παρά το σημάδι που χαράχτηκε πάνω στο καρπούζι. Για την απόδειξη της κυριότητας των καρπουζιών τα σημάδευαν με ελαφρό ξύσιμο της φλούδας).
αρραβωνιάζομαι (αμετβ. ρ.): νισσα(ν)νανίαβ
π.χ. ασσου(ν)ντόμ κάι νισσα(ν)νανίος, έμντα σι; = άκουσα πως αρραβωνιάζεσαι, αλήθεια είναι;
αρραβωνιάζω (μετβ. ρ.): νισσάνο-τχαβ (= σημάδι βάζω)

π.χ. νισσάνο-τχαβ με τσχάκε = αρραβωνιάζω την κόρη μου.
αρρωσταίνω (αμετβ. ρ.): νασφάβαβ
π.χ. νασφάιλο ο χουρντό, τε ινγκαρές λε κάι ντοκτόρι = αρρώστησε το μωρό, να το πας στο γιατρό.
Αντίθ. ζουράβαβ = δυναμώνω αμετβ., σαστιάβ = υγιαίνω.
αρρωσταίνω (μετβ. ρ.): νασφανταράβ.
π.χ. νασφανταρντάν ε χουρντέ έπντα αβρί ικαλές λε = το αρρώστησες το μωρό συνέχεια έξω το βγάζεις, νασφανταρντά μαν καϊά μπουκί = μ' αρρώστησε αυτή η δουλειά.
Αντίθ. ζουρανταράβ = δυναμώνω μετβ.,ισχυροποιώ και ζουραράβ = δυναμώνω μετβ., ισχυροποιώ.
αρρωστημένος (α) (μτχ): νασφανταρντό,-ί
Αντίθ. ζουρανταρντό = δυναμωμένος, ισχυροποιημένος και ζουραρντό = δυναμωμένος, ισχυροποιημένος.
αρρωστημένος (β) (επίθ.): νασφαλικανό,-ί
π.χ. νασφαλικανί γκογκί σίτουτ = αρρωστημένο μυαλό έχεις.
αρρώστια: νασφαλιπέ, ο
π.χ. νασστί ρακχαντόμ καλέ νασφαλιμάσκο ντερμάνο = δεν μπόρεσα να βρω τη γιατρειά αυτής της αρρώστιας.
Αντίθ. σαστιπέ = υγεία.
άρρωστος (επίθ.): νασφαλό,-ί
π.χ. νασφαλό σομ, νασστί κα τζαβ τχάρα κάι μπουκί = άρρωστος είμαι, δεν θα μπορέσω να πάω αύριο στη δουλειά, σο τε κερές ε παρέ, κάνα σαν νασφαλό = τι να τα κάνεις τα λέφτά, όταν είσαι άρρωστος.
Αντίθ. σαστό = υγιής, ολόκληρος.
αρρωστούλης (επίθ.): νασφαλορό,-ί
π.χ. καβά σι ο νασφαλορό; = αυτός είναι ο αρρωστούλης;
αρσενικό: (βλ. άνδρας).
αρσενικός (επίθ.): μρουσσικανό,-ί (βλ. και ανδρικός).
Αντιθ. τζουβλικανό = θηλυκός, γυναικείος
άρση: βαζντιπέ, ο (κυριολ. σήκωμα, βάζνταβ = σηκώνω)
αρωγή: (βλ. βοήθεια).
αρτοποιός: μαρνοτζίο, ο (κυριολ. ψωμάς)
Συνών. φουρουντζίο = φουρνιάρης.
άρτος: (βλ. ψωμί).
αρυτίδωτος (άκλ. επίθ.): μπιγκΰρτσιμέ.
Αντιθ. γκΰρτσιμέ = ρυτιδωμένος.
αρχαίος (επίθ.): πουρανό,-ί (κυριολ. παλιός).
αρχαιότητα: πουρανιπέ, ο (κυριολ. παλαιότητα).
αρχή: μπάσσι, ο
π.χ. μπασστάν αβέρ πφενέσας = από την αρχή άλλα έλεγες.
αρχηγός: μπασσκάνι και μπαρό, ο (μπαρό κυριολ. μεγάλος)
π.χ. καβά σι λενγκό μπαρό, καβά κερέλ λενγκέ κουμά(ν)ντα = αυτός είναι ο αρχηγός τους, αυτός τους κάνει κουμάντο, βο σι λενγκό μπασκάνι· τε χάλα βο μαριπέ, οζομάν κολένγκε κανά κα περέν = αυτός είναι ο αρχηγός τους· αν φάει αυτός ξύλο, τότε των άλλων τα αυτιά θα πέσουν (δηλ. οι άλλοι θα φοβηθούν).
αρχηγίνα: μπασσκάνκα και μπαρί, η (μπαρί κυριολ. μεγάλη).
αρχίζω (αμετβ.και μετβ.ρ.): μπασσλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. κάνα κα μπασσλάιος τε κερές μπουκί; = πότε θ' αρχίσεις να δουλεύεις; α(ν)ντέ οπάςς σαάτο ο

φίλιμι μπασσλάιορ = σε μισή ώρα η ταινία (κινηματογραφική) αρχίζει.
Αντίθ. μπιτιρίαβ = τελειώνω μετβ.
αρχικά (επίρρ.): μπασστάν
π.χ. μπασστάν νι πφε(ν)ντάν μανγκέ καλέν = αρχικά δε μου τα είπες αυτά.
Συνών. πεσσίμ και πεσσί(ν)τ =πρώτα
Αντίθ. σονου(ν)ντά = τελευταία.
αρχικός (άκλ. επίθ.): μπασστακΰ
αρχινίζω: (βλ. αρχίζω).
αρχίνισμα: μπασσλαμάκο, ο (σ.α. έναρξη)
Αντίθ. μπιτιρμέκο = τελείωμα.
αρχινισμένος (άκλ. επίθ.): μπασσλαμούσσι.
Αντίθ. μπιτίκι = τελειωμένος, ληγμένος και μπιτιρμίσσι = τελειωμένος.
άρχοντας: πατρόνι, ο (= πάτρωνας, αφεντικό, πάμπλουτος, ζάμπλουτος), θηλ. πατρόνκα, η
π.χ. πατρόνι κερντιλό κατάρ καγιά μπουκί = άρχοντας έγινε απ'αυτή τη δουλειά, πατρόνκα κερντιλί κι τσχέι πασσά μά(ν)ντε = αρχόντισσα έγινε η κόρη σου κοντά μου, ε γκαβέσκο πατρόνι σι καβά = ο άρχοντας του χωριού είναι αυτός.
αρχοντιά (α): πατρο(ν)νούκο, ο (= πατρωνία, αφεντιά).
αρχοντιά (β): κιμπαρλούκο, ο (= κιμπαρλίκι)
π.χ. ο τεμιζλίκο σι κιμπαρλούκο = η καθαριότητα είναι κιμπαρλίκι (αρχοντιά).
αρχοντιλίκι: (βλ. αρχοντιά).
άρωμα: κοκία , η και άρομα, ο
π.χ. μπουτ σσουκάρ κχά(ν)ντελ καγια κοκία = πολύ ωραία μυρίζει αυτό το άρωμα.
(βλ. και μυρωδιά).
αρωματίζω (α) (μετβ. ρ.): κοκία-τσχαβ (= άρωμα ρίχνω)
π.χ. κοκία-τσχαβ α(ν)ντό κχερ = αρωματίζω το σπίτι. (κατά λέξη**:** άρωμα ρίχνω μες στο σπίτι).
αρωματίζω (β) (μετβ. ρ.): κχα(ν)νταράβ και κχανγκλαράβ (= κάνω να μυρίσει-ουν, κάνω να βρωμίσει-ουν, σ.α.βρωμώ μετβ., κχά(ν)νταβ = μυρίζω, βρομώ αμετβ.), (βλ. και βρωμώ μετβ.).
αρωματίζω (γ) (μετβ. ρ.): αροματισαράβ.
αρωματικός (επίθ.): κχα(ν)νταριμάσκο,-ι (κχα(ν)νταριμάσκο, ο = μυρωδικό, το)
π.χ. ντέμαν κχα(ν)νταριμάσκε, τε τσχαβ α(ν)ντό κεκ = δωσ' μου αρωματικά να ρίξω μες στο κέικ.
ας (μορ.): με και μεκ
π.χ. μεκ αβέλ βο ντα = ας έρθει κι αυτός, με κερντόλ καβά κάι μανγκές = ας γίνει αυτό που θέλεις.
(βλ. ομόηχο με = εγώ).
Συνών. τε = να, αν.
ασαμάρωτος (επίθ.): μπισαμαρέσκο, -ι.
ασανσέρ: ασανσέρι, ο
π.χ. νταράλ τε ικλέλ οπρά ασανσέρι = φοβάται να ανεβεί πάνω στο ασανσέρ.
ασαπούνιστος (επίθ.): μπισαπουνισαρντό, -ί
Αντίθ. σαπουνισαρντό = σαπουνισμένος.
ασάφεια: μπιακχιαρντιπέ, ο (σ.α. ακαταληψία)
Αντίθ. ακχιαρντιπέ = σαφήνεια.
ασαφής: (βλ. ακαταλαβίστικος).
ασβεστάς: κιρε(τσ)τσίο, ο θηλ. κιρε(τσ)τσίκα, η
π.χ. τζαβ κάι κιρε(τσ)τσίο τε κινάβ κιρέτσι = πηγαίνω στον ασβεστά να αγοράσω ασβέστη.
ασβέστης: κιρέτσι, ο
π.χ. μπιλαβάβ ο κιρέτσι = λειώνω τον ασβέστη.

ασβεστίλα: κιρετσέσκι-κοκία, η.
ασβεστόπετρα: κιρετσέσκο-μπαρ, ο.
ασβέστωμα: κιρετσέσα-μακχιπέ, ο (κιρετσέσα = με ασβέστη, μακχιπέ = βάψιμο, άλειμμα).
ασβεστωμένος (μτχ.): κιρετσέσα-μακχλό, -ί (κιρετσέσα = με ασβέστη, μακχλό = βαμμένος, αλειμμένος).
ασβεστώνω (μετβ. ρ.): κιρετσέσα-μακχάβ (κιρετσέσα = με ασβέστη, μακχάβ = βάφω, αλείφω)
π.χ. κα μακχάβ-κιρετσέσα ε ντουβάρα = θα ασβεστώσω τους τοίχους.
άσβηστος (επίθ.): μπιμουνταρντό, -ί (σ.α. μη σκοτωμένος-η)
π.χ. μπιμουνταρντί γιακ = άσβηστη φωτιά.
Αντίθ. μουνταρντό = σβησμένος, σκοτωμένος, νεκρωμένος.
ασεβής (ο): τερμπιεσίζι (θηλ.τερμπιεσίσκα)
π.χ. τερμπιεσίζορα σι κε χουρντέ = ασεβή είναι τα παιδιά σου.
ασέλγεια: λουμπνιπέ, ο (= προστυχιά, πορνεία).
ασελγής (επίθ.): λουμπνό, -ί (= πρόστυχος).
ασελγώ (αμετβ. ρ.): λουμπνιπέ - κεράβ (= προστυχιά κάνω, πορνεία κάνω).
άσεμνος (επίθ.): μπιναμουζέσκο,-ι
π.χ. μπιναμουζέσκο μανούςς = άσεμνος άνθρωπος.
Συνών. λουμπνό = πρόστυχος.
Αντίθ. ναμουζλίο = σεμνός.
ασήκωτος (επίθ.): μπιβαζντιμάσκο,-ι
π.χ. μπιβαζντιμάσκο σι καβά πφαριπέ = ασήκωτο είναι αυτό το βάρος.
Συνών. πφαρό = βαρύς, αργός.
ασημένιος (επίθ.): ρουπουνό, -ί και ρουπέσκο, -ι.
π.χ. ρουπουνέ τσεά = ασημένια σκουλαρίκια, ρουπέσκο νταν = ασημένιο δόντι.
ασήμι: ρουπ, ο.
(υποκ.): ρουπορό, ο.
άσημος (επίθ.): μπιασσου(ν)ντό,-ί (σ.α. ανήκουστος)
Αντίθ. ασσου(ν)ντό = ακουστός, διάσημος, ξακουστός.
ασήμωμα: ρουπαριπέ, ο.
ασημωμένος (μτχ.): ρουπαρντό,-ί.
ασημώνω (μετβ. ρ.): ρουπαράβ.
ασθένεια: (βλ. αρρώστια).
ασθενής: (βλ. άρρωστος).
ασθενικός (επίθ.): νασφαλικανό,-ί (= αρρωστημένος), (βλ. και αρρωστημένος επιθ.).
Αντίθ. σασταρικανό = θεραπευτικός, ολοκληρωτικός, σαστό = υγιής, ολόκληρος.
ασθενοφόρο: αστεναβάκο-τομαφίλι, ο (κυριολ. νοσοκομείου αυτοκίνητο)
π.χ. αβιλό ε αστεναβάκο-τομαφίλι = ήρθε το ασθενοφόρο.
ασθενώ: (βλ. αμετβ. αρρωσταίνω).
άσθμα: άζμα και νεφέζι, ο
π.χ. κατάρ ο άζμα μο σολούφο νασστί λαβ σαμπάλαην = από το άσθμα την αναπνοή μου δεν μπορώ να πάρω το πρωί, νεφέζι σι με ντά· εμπούκα άμα πφιρέλ, πφουκιόλ = άσθμα έχει η μάνα μου· λίγο άμα περπατήσει, φουσκώνει (λαχανιάζει).
ασθματική: άζμαλΰκα, η.
ασθματικός: άζμαλίο, ο
π.χ. άζμαλίο σι μο ντατ = ασθματικός είναι ο πατέρας μου.
ασιτία: μποκ, η (= πείνα)
π.χ. μουλό κατάρ η μποκ = πέθανε από την ασιτία (πείνα).
άσκαφτος (επίθ.): μπιαναντό,-ί
Αντίθ. ανατνό = σκαμμένος.
ασκέπαστος (επίθ.): μπιουτσχαρντό,-ί.

Συνων. πουτσαρντό = ξεσκέπαστος.
Αντίθ. ουτσχαρντό = σκεπασμένος.
ασκί: (βλ. τουλούμι).
ασκούπιστος: (βλ. στα λήμματα σκουπισμένος τα αντίθετα).
ασουβάντιστος (επίθ.): μπισουβαβάκο, -ι
π.χ. μπισουβαβάκε ατσχιλέ ε ντουβάρα = ασουβάντιστοι έμειναν οι τοίχοι.
Αντίθ. σουβαλαμούσσι = σουβαντισμένος.
ασουλούπωτος (επίθ.): μπισουλουπέσκο, -ι.
ασπαργάνωτος (επίθ.): μπικουρπαρντό,-ί.
Συνών. μπιπακιαρντό = αφάσκιωτος.
Αντίθ. κουρπαρντό = σπαργανωμένος, πακιαρντό = φασκιωμένος.
άσπαστος (επίθ.): μπιπφαγκό, -ι
Αντίθ. πφαγκό = σπασμένος.
ασπιρίνη: ασπιρίνι, η
π.χ. ντε μαν εκ ασπιρίνι, μο σσορό ντουκχάλ = δώσ' μου μια ασπιρίνη, το κεφάλι μου πονάει.
ασπλαχνία: (βλ. απονιά).
άσπλαχνος: (βλ. άπονος).
ασπούδαστος: (βλ. ασπούδαχτος).
ασπούδαχτος (άκλ. επίθ.): μπιοκουμούσσι (κυριολ. αδιάβαστος, σ.α. αμόρφωτος)
Αντίθ. οκουμούσσι = διαβασμένος, σπουδαγμένος, μορφωμένος.
ασπράδι: παρνιπέ, ο (κυριολ. = ασπρίλα)
π.χ. ε γιακχάκο παρνιπέ = το ασπράδι του ματιού, ε αρνέσκο παρνιπέ = το ασπράδι του αβγού.
ασπρίζω (αμετβ. ρ.): παρνιάβ
π.χ. ε λατσχιμάσταρ παρνιλέ με μπαλά; = από το καλό άσπρισαν τα μαλλιά μου;
Αντιθ. καλιάβ = μαυρίζω αμετβ.
ασπρίζω (α) (μετβ. ρ.): παρναράβ
π.χ. παρναρντά ε μπαλκάια ο γιβ = άσπρισε τα βουνά το χιόνι, Εντερλέζι αβέλ· κιν κιρέτσι, τε παρναράβ ε ντουβάρα = Εντερλέζι (Αϊ-Γιώργης) έρχεται· αγόρασε ασβέστη να ασπρίσω τους τοίχους.
Αντίθ. καλαράβ = μαυρίζω μετβ.
ασπρίζω (β) (μετβ. ρ.): παρνανταράβ.
ασπρίλα: παρνιπέ, ο
Αντίθ. καλιπέ = μαυρίλα.
άσπρισμα (α): παρναριπέ, ο
Αντιθ. καλαριπέ = μαύρισμα.
άσπρισμα (β): παρνανταριπέ, ο.
ασπρισμένος (α) (μτχ.): παρναρντό,-ί
Αντιθ. καλαρντό = μαυρισμένος.
ασπρισμένος (β) (μτχ.): παρνανταρντό,-ί
ασπρομάλλης (επίθ.): παρνέ-παλένγκο,-ί.
π.χ. (ευχή) παρνέ-μπαλένγκο τε κερντός = ασπρομάλλης να γίνεις.
Αντίθ. καλέ-μπαλένγκο = μαυρομάλλης.
ασπρομάνικος (επίθ.): παρνέ - μπαϊένγκο,-ι (προφ. με συνίζηση ιέ)
π.χ. παρνέ - μπαϊένγκι α(ν)τεράβα = ασπρομάνικο πουκάμισο.
Αντίθ. καλέ - μπαϊένγκο = μαυρομάνικος.
ασπροπρόσωπος (επίθ.): παρνέ - μόσκο,-ι και παρνέ - μουέσκο,-ι
Αντίθ. καλέ - μόσκο και καλέ - μουέσκο = μαυροπρόσωπος.
άσπρος (επίθ.): παρνό,-ί
π.χ. παρνέ πατέ βουραντάν ε χουρντές; ακανά κα μελαρέλ λεν = άσπρα ρούχα φόρεσες το παιδί; τώρα θα τα λερώσει, (μτφ) σαρ λιόμ τουτ, παρνό γκιβέ ιν ντικχλόμ = καθώς σε πήρα, άσπρη μέρα δεν είδα.
Αντίθ. καλό = μαύρος.
ασπρούτσικος (επίθ.): παρνορό,-ί
Αντίθ. καλορό = μαυρούτσικος.

άσταλτος (επίθ.): μπιμπιτσχαλντό,-ί
Αντίθ. μπιτσχαλντό = σταλμένος.
ασταμάτητα (επίρρ.): μπιατσχαημάσα
π.χ. μπιατσχαημάσα μπουκί κερέλ για τε παρβαρέλ πε αναβά = ασταμάτητα δουλεύει, για να ταΐσει την οικογένειά του.
ασταμάτητος (α) (επίθ.): μπιατσχαη(ν)ντό,-ί.
π.χ. σο μπιατσχαη(ν)ντό μπρουσσούμ σι καβά! = τι ασταμάτητη βροχή είναι αυτή!
Αντίθ. ατσχαη(ν)ντό = σταματημένος, ατσχανταρντό = σταματημένος.
ασταμάτητος (β) (επίθ.): μπιατσχανταρντό,-ί
Αντίθ. ατσχανταρντό = σταματημένος.
αστάρι: αστάρι, ο
π.χ. πεσσίμ κα μακχές λε ασταρέσα ντα σορά μποϊαβάσα = πρώτα θα το βάψεις με αστάρι και μετά με μπογιά.
αστέγνωτος (επίθ.): μπισσουκιαρντό,-ί
Αντίθ. σσουκιαρντό = στεγνωμένος, ξεραμένος.
άστεγος (επίθ.): μπικχερέσκο,-ι.
αστεία (επίρρ.): σσαγκάβα
π.χ. σσαγκάβα πφε(ν)ντόμ νε τούκε, νά χολάο = αστεία στο είπα, μη θυμώνεις.
(βλ. και αστείο).
αστειεύομαι (αμετβ. ρ.): σσαγκάβα-κεράβ (= αστείο κάνω)
π.χ. νι κεράβ-σσαγκάβα, έμντα πφενάβ τουκέ = δεν αστειεύομαι, αλήθεια σου λέω.
αστείο: σσαγκάβα, η
π.χ. σσαγκάβα σας καβά κάι πφε(ν)ντόμ τουκέ· νά χολάο = αστείο ήταν αυτό που σου είπα· μη θυμώνεις, νι βάζντελ σσαγκάβε καβά = δεν σηκώνει αστεία αυτός.
αστείος (μόνο για πρόσωπα) (επίθ.): σσαγκατζίο, -ίκα
π.χ. μπουτ σσαγκατζίο μανούςς! τε μπεσσέσα πασσά λέστε, κερέλ τουτ τε ασάς κε γκέσα = πολύ αστείος άνθρωπος! αν καθίσεις κοντά του, σε κάνει να γελάς με την ψυχή σου, (σσαγκατζίο σ.α. κωμικός, βλ. και κωμικός).
αστείος (επίθ.): σσαγκαβάκο, -ι
π.χ. σσαγκαβάκε πφερασά = αστεία λόγια.
αστεράκι: τσερινορί, η
αστέρι: τσερίν, η
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «πάλε ρακιόλ» = πάλι νυχτώνει) πάλε αϊράτ νασστί κα πασστιάβ, ε τσερινά κα γκινάβ = πάλι απόψε δε θα μπορέσω να κοιμηθώ, τ’ αστέρια θα μετράω.
αστερωτός (επίθ.): τσεριναλό,-ί
π.χ. τσεριναλό κοτόρ = αστερωτό ύφασμα.
αστράγαλος: αστράκο, ο.
αστραπή: (βλ. κεραυνός).
αστραφτερός: (βλ. γυαλιστερός).
αστράφτω (αμετβ. ρ.): (βλ. γυαλίζω αμετβ.).
άστρωτος (επίθ.): μπιμπουλιαρντό,-ί
Αντίθ. μπουλιαρντό = στρωμένος, απλωμένος.
αστυνόμευση: σσεραλιπέ, ο.
αστυνομεύω: σσεραλιπέ-κεράβ (= αστυνόμευση κάνω).
αστυνομία (α): σσεραλέ, ε (κυριολ. αστυνομικοί).
π.χ. λε τιλέφονο ε σσεραλένγκε = πάρε τηλέφωνο την αστυνομία (τους αστυνομικούς).
αστυνομία (β): καρακόλι, ο
π.χ. τσχορντιλό σα ο καρακόλι κατέ = ξεχύθηκε όλη η αστυνομία εδώ.

αστυνομικό (τμήμα): καρακόλι, ο
 π.χ. τζαβ κάι καρακόλι = πάω στο αστυνομικό τμήμα.
αστυνομικός: σσεραλό και τσχουραλό, ο
 π.χ. σσεραλό μανγκέλ τε κερντόλ, κάνα κα μπαρόλ = αστυνομικός θέλει να γίνει όταν μεγαλώσει, αβιλέ ε τσχουραλέ ντα ροντέ ο κχερ = ήρθαν οι αστυνομικοί και έψαξαν το σπίτι.
αστυνομικίνα: σσεραλίνκα, η.
ασυγκίνητος (επίθ.): μπιμιλοσαρντό, -ί
 Αντίθ. μιλοσαρντό = συγκινημένος.
ασυγύριστος: (βλ. αμάζευτος).
ασυγχώρητος (επίθ.): μπιπροστισαρντό,-ί.
 Αντίθ. προστισαρντό = συγχωρεμένος.
ασύλληπτος: (βλ. άπιαστος).
ασυλλόγιστος (επίθ.): μπιγκου(ν)ντισαρντό, -ι και μπιγκου(ν)ντισαριμάσκο, -ι.
 Συνών. μπιγκογκιάκο = άμυαλος, ανεγκέφαλος
ασυμβούλευτος: (βλ. αδασκάλευτος).
ασυμμάζευτος: (βλ. αμάζευτος).
ασυμπάθητος (άκλ. επίθ.): τόρι
 π.χ. τόρι μανούςς σι, νι σεβιλίορ = ασυμπάθητος άνθρωπος είναι, δεν αγαπιέται.
 Συνών. σσουντρό = κρύος, ψυχρός.
ασυνέφιαστος: (βλ. ανέφελος).
ασυνεχής (μτχ.): ατσχαη(ν)ντό,-ί (= σταματημένος).
 Αντίθ. μπιατσχαη(ν)ντό = ασταμάτητος, αδιάκοπος, συνεχής.
ασυντρόφευτος (επίθ.): μπιντοστέσκο,-ι.
άσφαιρος (επίθ.): μπιφιτσενκένγκο,-ι (= χωρίς σφαίρες).
ασφάλεια: ασφάλια, η
 π.χ. τχο ασφάλια κάι τομαφίλι, σίμαν α(ν)ντρέ μανγκινά = βάλε ασφάλεια στο αυτοκίνητο, έχω μέσα εμπορεύματα, λιά λε α(ν)ντρέ η ασφάλια για τε πουσσέν λε = τον πήρε μέσα η ασφάλεια για να τον ρωτήσουν (ανακρίνουν).
άσφαλτος: σσόσσα, η
 π.χ. κάνα κερντιλό καβά ντρομ σσόσσα; = πότε έγινε αυτός ο δρόμος άσφαλτος;
ασφουγγάριστος: (βλ. ακαθάριστος).
άσχημα (α) (επίρρ.): μπέτι
 π.χ. μπέτι κερντάν γκαντάλ κάι ορμπισαρντάν λεσκέ = άσχημα έκανες έτσι που του μίλησες. (βλ. και άσχημος).
 Αντιθ. σσουκάρ = όμορφα, ωραία, όμορφος, ωραίος.
άσχημα (β) (για δυσάρεστα πράγματα ή καταστάσεις) **(επίρρ. και άκλ. επίθ.):** φενά (σ.α. κακός, επικίνδυνα)
 π.χ. μπουτ φενά τσαλάντιλο = πολύ άσχημα χτυπήθηκε.
ασχημάδα: μπετλίκο, ο
 Συνών. μπετιπέ = ασχήμια
 Αντίθ. σσουκ = ομορφιά, σσουκαριπέ = ομορφιά, ωραιότητα.
ασχημαίνω (α) (αμετβ. ρ.): μπετλεσσίαβ.
 π.χ. μπετλεσστί ακανά κάι μπαριλό = ασχήμυνε τώρα που μεγάλωσε.
 Αντίθ. σουκάβαβ = ομορφαίνω αμετβ.
ασχημαίνω (β) (αμετβ. ρ.): μπέτι-κερντιάβ (= άσχημος γίνομαι)
 π.χ. μπουτ μπέτι κερντιλί κι τσχέι = πολύ ασχήμυνε η κόρη σου.
 Αντίθ. σσουκ-λαβ (= ομορφιά παίρνω) αμετβ. ομορφαίνω.
ασχημαίνω (α) (μετβ. ρ.): μπετλεσστιρίαβ.

π.χ. καβά φουλαηπέ μπετλεσστιρίολ τουτ = αυτό το χτένισμα σε ασχημαίνει.
Αντίθ. σσουκαράβ = ομορφαίνω μετβ. (ομόηχο σσουκαράβ = στεγνώνω μετβ., ξεραίνω).
ασχημαίνω (β) (μετβ. ρ.): μπέτι-κεράβ (= άσχημο κάνω)
π.χ. μπέτι κερέλ τουτ καβά βουραηπέ = σε ασχημαίνει αυτό το ντύσιμο.
Αντίθ. σσουκ-νταβ (= ομορφιά δίνω) μετβ. ομορφαίνω.
ασχήμια: μπετιπέ, ο
π.χ. σο σι καβά μπετιπέ κάι σι καλέ μανουσσέ! = τι είναι αυτή η ασχήμια που έχει αυτός ο άνθρωπος!
Συνών. μπετλίκο = ασχημάδα, ασχημοσύνη.
Αντίθ. σσουκ, σσουκαριπέ = ομορφιά,ωραιότητα.
ασχημίζω: (βλ. ασχημαίνω μετβ.)
ασχημοπρόσωπος (επίθ.): μπέτι - μόσκο, -ι και μπέτι - μουέσκο, -ι
π.χ. μπέτι-μόσκι τσχορί = ασχημοπρόσωπη κοπέλα.
Συνών. γιαμπανάβα - μόσκο και γιαμπανάβα - μουέσκο = αγριοπρόσωπος.
άσχημος (α) (ακλ.επιθ.): μπέτι
π.χ. η σσουκάρ πφαμπάι ο μπέτι μανούςς χαλ λα = το όμορφο μήλο ο άσχημος άνθρωπος το τρώει. (δηλ. πολλές φορές οι άσχημοι (-ες) παντρεύονται τις (τους) όμορφες -ους).
Αντίθ. σσουκάρ = όμορφος, ωραίος, όμορφα, ωραία.
άσχημος (β) (για δυσάρεστα πράγματα ή καταστάσεις)**:** φενά (σ.α. επικίνδυνος, κακός)
π.χ. φενά νασφαλιπέ σι καβά = άσχημη αρρώστια είναι αυτή, φενά τχανέστε τσαλαντάν νε = σε άσχημο μέρος (σημείο) τον χτύπησες, φενά τσαλαηπέ = άσχημο (επικίνδυνο) χτύπημα.
ασχημοσύνη: (βλ. ασχημάδα, ασχήμια).
αταξία (για πρόσωπο): ναλετλίκο, ο
π.χ. νι κα κερές ναλετλίκο, σσουκάρ κα μπεσσές = δεν θα κάνεις αταξία, ωραία (φρόνημα) θα καθήσεις.
ατάιστος (επίθ.): μπιπαρβαρντό,-ί και μπιπαρμπαρντό,-ί.
Συνών. μποκχαλό = πεινασμένος, νηστικός.
Αντίθ. παρβαρντό = ταϊσμένος.
ατακτοποίητος: μπιλατσχαρντό,-ί (κυριολ. ακαλυτέρευτος, σ.α. αγιάτρευτος, αβελτίωτος, αδιόρθωτος, απεριποίητος, ανέτοιμος)
Αντίθ. λατσχαρντό = καλυτερευμένος, τακτοποιημένος, γιατρεμένος, βελτιωμένος, διορθωμένος, έτοιμος, περιποιημένος.
άτακτος (άκλ. επίθ.): ζινάβα (βλ. και ζωηρός).
άταφος: (βλ. άθαφτος).
άτεκνος (επίθ.): μπιχουρντένγκο,-ι.
ατεμάχιστος: (βλ. ακομμάτιαστος).
ατζαμής (επίθ.): ατζαμίο,-ούκα
π.χ. ατζαμίο σι, νι τζανέλ τε τράντελ σσουκάρ = ατζαμής είναι, δεν ξέρει να οδηγήσει ωραία (καλά), ατζαμούκα σι η μπορί, σικνί σι νταά = ατζαμίδισσα είναι η νύφη (δεν ξέρει καλό νοικοκυριό), μικρή είναι ακόμη. (σ.α. αδέξιος).
ατζαμίδικος (επίθ.): ατζαμιένγκο, -ι
π.χ. ατζαμιένγκι μπουκί σι καϊά κάι κερντέ τούκε = ατζαμίδικη δουλειά είναι αυτή που σου έκαναν.
ατζαμοσύνη: ατζαμουλούκο, ο

π.χ. σο σι καβά ατζαμουλούκο κάι σίτουτ! = τι ατζαμοσύνη είναι αυτή που έχεις! (σ.α. αδεξιότητα).
ατζέντα: ατζέ(ν)τα, η
π.χ. χασαρντόμ μι ατζέ(ν)τα = έχασα την ατζέντα μου.
ατζέντης: ατζέ(ν)τατζίο, ο (θηλ. ατζέ(ν)τατζίκα, η).
ατηγάνιστος: (βλ. άψητος)
ατίθασος (για προσ.) (άκλ. επίθ.): ναλέτι
π.χ. ναλέτι χουρντό = ατίθασο παιδί (ως ουσ. ναλέτι, ο , ναλέτκα, η)
ατιμάζω (μετβ. ρ.): λατζανταράβ (= ντροπιάζω, προσβάλλω, εξευτελίζω, ταπεινώνω)
(λατζ = ντροπή).
ατίμασμα: λατζανταριπέ, ο (= ντρόπιασμα, προσβολή, εξευτελισμός, ταπείνωση).
ατιμασμένος (μτχ): λατζανταρντό,-ί (= ντροπιασμένος, προσβεβλημένος, εξευτελισμένος, ταπεινωμένος).
ατίναχτος (επίθ.): μπικινισαρντό, -ί
π.χ. μπικινισαρντό κιλίμο = ατίναχτο χαλί.
Αντίθ. κινισαρντό = τιναγμένος, ξετιναγμένος.
ατμός: ντουμάνο, ο (βλ. και καπνός)
π.χ. ντουμάνο ικλέλ κατάρ τσίντζιρα = ατμός βγαίνει από την κατσαρόλα.
άτολμος (επίθ.): μπιτζεσαρετέσκο,-ι (= χωρίς θάρρος)
Συνών. τρασσανό, νταρανό = φοβιτσιάρης
Αντίθ. τζεσαρετλίο = τολμηρός, θαρραλέος.
ατομικός (επίθ.): τζενικανό,-ί
(τζονό ή τζενό = άτομο).
ατομικότητα: τζενιπέ, ο.
άτομο: τζονό και τζενό, ο
π.χ. καζόμ τζενέ κ' αβέν; = πόσα άτομα θα 'ρθείτε; γεκ τζονό σο τε κερέλ τουκέ; = ένα άτομο τι να σου κάνει;
Συνών. μανούςς = άνθρωπος.
(υποκ.): τζονορό, ο και τζενορό, ο.
ατοποθέτητος (επίθ.): μπιτχοντό,-ί και μπιτχοντι(ν)ντό,-ί
(βλ. ομόηχο μπιτχοντό = άπλυτος)
Αντίθ. τχοντό = τοποθετημένος (ομόηχο τχοντό = πλυμένος).
ατόφιος (επίθ.): σαστό,-ί (= ολόκληρος, υγιής).
Αντίθ. οπάςς = μισός, εσίκι = λειψός.
ατράβηχτος (επίθ.): μπισΰρντι(ν)ντό,-ί και μπισΰρνταρντό,-ί και (άκλ.επιθ.) μπισΰρντιμέ.
(μπισΰρντι(ν)ντό μτφ. = αβάσταχτος, ανυπόφορος), (μπισΰρντιμέ μτφ. = ανυπόφορος, αβάσταχτος, αζύγιστος).
(μπισΰρνταρντό μτφ. = αζύγιστος).
Αντίθ. σΰρντι(ν)ντό και σΰρνταρντό = τραβηγμένος και σΰρντιμέ = τραβηγμένος.
άτριφτος (επίθ.): μπιμορντό,-ί
Αντίθ. μορντό = τριμμένος, ακονισμένος.
άτριχος (επίθ.): μπιμπαλαλό,-ί και μπιμπαλένγκο,-ι
Αντίθ. μπαλαλό = τριχωτός, μαλλιαρός.
άτρομος (επίθ.): μπινταρανό,-ί
(σ.α. άφοβος)
Συνών. μπιτρασσανό και μπιτρασσάκο = άφοβος.
ατρύπητος (επίθ.): μπιχΰβαρντό,-ί
Αντίθ. χΰβαρντό = τρυπημένος.
ατσαλάκωτος (άκλ. επίθ.): μπιμπουρτσιμέ.
Αντίθ. μπουρτσιμέ = τσαλακωμένος.
ατσαλένιος (α) (επίθ.): απτσιναλό,-ί και απσιναλό,-ί.

ατσαλένιος (β) (επίθ.): τσελικέσκο,-ι και τσελικόσκο,-ι
π.χ. τσελικέσκι σσάικα = ατσαλένιο καρφί.
ατσάλι (α): αρτσίν και αρσίν,
ατσάλι (β): τσελίκο, ο
π.χ. τσελίκο σι η σσάικα = ατσάλι είναι το καρφί, ζουραλό σας λεσκό ντατ, σαρ τσελίκο σας ο μανούςς! = δυνατός ήταν ο πατέρας του, σαν ατσάλι ήταν ο άνθρωπος!
(τσέλικο = ξυλίκι είδος παιδικού παιχνιδιού).
ατσάλινος: (βλ. ατσαλένιος).
ατσάλωμα: αρτσιναριπέ και αρσιναριπέ, ο.
ατσαλωμένος (μτχ.): αρτσιναρντό,-ί και αρσιναρντό,-ί.
ατσαλώνω (μετβ. ρ.): αρτσιναράβ και αρσιναράβ.
ατσίγαρος (επίθ.): μπιτζιγκαράκο, -ι
π.χ. μπιντραμιάκο, μπιτζιγκαράκο, ατσχιλό οπρά ντομά = άφραγκος, ατσίγαρος, έμεινε πάνω στους δρόμους.
ατύχημα (α): καζάβα, η και ατίχιμα, ο
π.χ. κάι καβά ντρομ, μπουτ καζάβε κερντιλέ = σ' αυτόν το δρόμο, πολλά ατυχήματα έγιναν.
ατύχημα (β): ατάβα, η
π.χ. (κατάρα) ατάβα τε αρακχαβέλ τουτ = ατύχημα να σε βρει, (αταή(ν)ναν = κατά λάθος, π.χ. αταή(ν)ναν τσαλαντά τουτ = κατά λάθος σε χτύπησε).
ατυχής: (βλ. άτυχος).
ατυχία: μπιμπαχταλιπέ και μπιμπαχτιπέ, ο (μπιμπαχταλιπέ σ.α. δυστυχία)
Αντίθ. μπαχ = τύχη.
άτυχος (επίθ.): μπιμπαχταλό,-ί και μπιμπαχτακό,-ί, (σ.α. δυστυχισμένος, βλ. και δυστυχισμένος)
π.χ. σο μπιμπαχταλό μανούςς! = τι άτυχος άνθρωπος!
Αντίθ. μπαχταλό = τυχερός, ευτυχισμένος.
αυγό: (βλ. αβγό).
Αύγουστος: Αβουστόζι
π.χ. Αβουστόζι αβιλό, τζάλταρ ο μιλάι = Αύγουστος ήρθε, φεύγει το καλοκαίρι.
αυθαίρετος (επίθ.): αφθέρετο,-ι
π.χ. κατέ οπρέ σα ε κχερά αφθέρετα σι = εδώ πάνω όλα τα σπίτια αυθαίρετα είναι.
αυθεντικός: (βλ. γνήσιος).
αυθεντικότητα: (βλ. γνησιότητα).
αυθημερόν (επίρρ.): εκχέ-γκιβεσέστε
π.χ. ιρισάιλο εκχέ-γκιβεσέστε = γύρισε αυθημερόν.
αυλή: αβλία, η και αβλίν, η και αρέμι, ο
π.χ. πφερντί λουλουγκιά σι λακί αβλία = γεμάτη λουλούδια είναι η αυλή της, σσουλαβάβ ο αρέμι = σκουπίζω την αυλή, μπούσσουκαρ σι κι αβλίν! = υπέροχη είναι η αυλή σου!
(υποκ.): αβλιίσα, η και αρεμίσι, ο.
αυλόπορτα: αβλιάκο-ουντάρ, ο και αβλιάκι-καπούια, η (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. νά μουκ πουταρντό ε αβλιάκο-ουντάρ = μην αφήνεις ανοιχτή την αυλόπορτα, πουτάρ ε αβλιάκι-καπούια = άνοιξε την αυλόπορτα.
αυριανός (επίθ.): τχαρικνό,-ί και τχαϊαρικνό,-ί (προφ. με συνίζηση ια) και τχεϊαρικνό,-ί (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. ο τχαρικνό γκιβέ = η αυριανή μέρα.
Αντίθ. ιρακιτνό = χθεσινός και αρακιτνό = χθεσινός.
αύριο (επίρρ.): τχάρα, τχαϊάρα (προφ. με συνίζηση ια) και τχεϊάρα (προφ. με συνίζηση ια)

π.χ. η τιλεόραση πφε(ν)ντά τχάρα κάι κα ντελ-μπρουουμ = η τηλεόραση είπε ότι αύριο θα βρέξει, τχαϊάρα κα τζάβταρ = αύριο θα φύγω, τχάρα κ'αβέλ = αύριο θα 'ρθει.
Αντιθ. ιρακί = χθες και αρακί = χθες.
αυτάκι: (βλ. αφτάκι).
αυτή: βόι και καγιά και καϊά
π.χ. καγιά σι κι ρομνί; = αυτή είναι η γυναίκα σου;, μπουτ τζανέλ καϊά = πολλά ξέρει αυτή.
αυτί: (βλ. αφτί).
αυτοκινητάκι: τομαφιλίσι και τρομοφιλίσι, ο.
αυτοκίνητο: τομαφίλι και τρομοφίλι, ο
π.χ. κάσκο σι καβά τομαφίλι; = ποιανού είναι αυτό το αυτοκίνητο; φουλάρ ε μανγκινά κατάρ ο τρομοφίλι = κατέβασε τα εμπορεύματα από το αυτοκίνητο.
αυτοκινητόδρομος: τομαφιλένγκο-ντρομ, ο.
αυτοκτονώ (αμετβ. ρ.): μουνταράμαν, (μουνταράβ = σκοτώνω, μαν = εμένα)
π.χ. μουνταρντάπες ε λατζάταρ = αυτοκτόνησε από ντροπή. (βλ. και σκοτώνομαι).
αυτόματος (επίθ.): αφτόματο,-ι
π.χ. καλέ τομαφιλέσκε τακίτε αφτόματε σι = αυτού του αυτοκινήτου οι ταχύτητες αυτόματες είναι.
αυτοπυρπολούμαι (αμετβ. ρ.): πφαμπαράμαν (πφαμπαράβ = καίω μετβ., ανάβω μετβ., μαν = εμένα, τον εαυτό μου)
π.χ. πφαμπαρντάπες γκαζέσα, κάι κϋσκανίορας πε ρομέ = αυτοπυρπολήθηκε με πετρέλαιο, που ζήλευε τον σύζυγό της.
αυτός (α): βο και καβά
π.χ. κον σι καβά; = ποιος είναι αυτός; αβέρ πφενές μανγκέ του, αβέρ πφενέλ μανγκέ βο = άλλα μου λες εσύ, άλλα μου λέει αυτός.
αυτός (β) (δεικτ. αντων.): ακαβά και (προς. ως οριστική αντων.) βοβ και βο (σ.α. ο ίδιος)
π.χ. ακαβά τσαλαντά μαν = αυτός με χτύπησε, κ' αβέλας βοβ ντα, αμά νι αβιλό = θα 'ρχόταν κι αυτός, αλλά δεν ήρθε, τε αβέλ βο τε λελ πε παρέ, με τούτε νι νταβ λεν = να έρθεις αυτός (ο ίδιος) να πάρει τα λεφτά του, εγώ σε σένα δεν τα δίνω (η λέξη *ακαβά* είναι σύνθετη, από *ακ* = να μορ., ιδού και *καβά* = αυτός, με αποβολή του *κ* από το πρώτο συνθετικό, γιατί το δεύτερο αρχίζει από *κ*, *ακαβά* κατά λέξη: ετούτος, *ακαϊά* και *ακαγιά* = ετούτη).
αυχένας : (βλ. σβέρκος).
αφάγωτος (επίθ.): μπιχα(ν)ντό,-ί
π.χ. μπιχα(ν)ντέ ατσχιλέ ε χαμάτα = αφάγωτα έμειναν τα φαγητά.
Αντίθ. χα(ν)ντό = φαγωμένος, μαλωμένος.
αφαιρεμένος (επίθ.): ικαλντό,-ί (κυριολ.= βγαλμένος).
π.χ. καλά παρέ κάι νταβ τουτ σι αμαρό κιάρι· ικαλντέ σι α(ν)ντράλ ε μαστράφορα = αυτά τα χρήματα που σου δίνω είναι το κέρδος μας· αφαιρεμένα είναι από μέσα τα έξοδα.
Συνών. λι(ν)ντό = παρμένος, αφηρημένος, αδέξιος.
αφαίρεση: ικαλιπέ, ο (κυριολ. βγάλσιμο).
Συνών. λιιπέ = πάρσιμο, λήψη.
αφαιρέσιμος (επίθ.): ικαλιμάσκο, -ι
αφαιρούμαι (α): (βλ. ξεχνιέμαι).
αφαιρούμαι (β) (αμετβ. ρ.): ικάλντιαβ

π.χ. ικάλντιλε παρέ κατάρ α(ν)ντράλ = αφαιρέθηκαν χρήματα αποδώ μέσα.
αφαιρώ (μετβ. ρ.): ικαλάβ (κυριολ. βγάζω)
π.χ. τε ικαλέσα α(ν)ντράλ ε ντρομέσκε μαστράφορα, ζάλακ κιάρι ατσχέλ αμένγκε = εάν αφαιρέσεις από μέσα τα έξοδα του δρόμου (διαδρομής),λίγο κέρδος μας μένει.
Συνών. λαβ = παίρνω, λαμβάνω.
αφαλός: μπουρούκο, ο
(υποκ.): μπουρουκίσι, ο.
αφανέρωτος (επίθ.): μπισικαντι(ν)ντό,-ί και μπισικανταρντό,-ί.
Αντίθ. σικανταρντό και σικαντι(ν)ντό = φανερωμένος.
αφανής (επίθ.): μπισικαντό,-ί
Αντίθ. σικαντό = φανερός.
αφανίζω: (βλ. εξαφανίζω, εξοντώνω).
αφάνιση: χασαρνταριπέ, ο (σ.α. εξόντωση).
αφανισμένος: (βλ. εξοντωμένος).
αφανισμός: (βλ. αφάνιση).
αφάσκιωτος (επίθ.): μπιπακιαρντό,-ί.
Συνών. μπικουρπαρντό = ασπαργάνωτος.
Αντίθ. πακιαρντό = φασκιωμένος, κουρπαρντό = σπαργανωμένος.
αφεντιά: αφε(ν)ντιλίκο, ο.
αφεντικίνα (α): αφε(ν)ντικόσκα, η.
αφεντικίνα (β): τσορμπατζΰκα, η.
αφεντικό (α): αφε(ν)ντικόζι και αφε(ν)ντικό, ο
π.χ. με αφε(ν)ντικόζι οπρά μο σσορό νι μανγκάβ, κάνα κεράβ μπουκί = εγώ αφεντικό πάνω στο κεφάλι μου, δεν θέλω όταν δουλεύω, νταά ιν ποκι(ν)ντάς τουτ κο αφε(ν)ντικό; = ακόμα δεν σε πλήρωσε το αφεντικό σου;
αφεντικό (β): τσορμπατζίο, ο
π.χ. ο τσορμπατζίο αβέλ = το αφεντικό έρχεται, τσορμπατζίο κερντιλό = αφεντικό έγινε.
αφηγούμαι: (βλ. διηγούμαι).
άφημα: μουκιπέ, ο (σ.α. παράτημα, εγκατάλειψη).
αφημένος (μτχ.): μουκλό,-ί.
αφήνομαι (α) (αμετβ. ρ.): μουκάμαν
π.χ. νά μούκτουτ, κα περές = μην αφήνεσαι, θα πέσεις, μουκλάπες η ντο(ν)ντουρμάβα = αφέθηκε (έλιωσε) το παγωτό, νά μούκτουτ αγκαντάλ, βουράβτουτ, ρά(ν)ντετουτ = μην αφήνεσαι (μην παραμελείς τον εαυτό σου) έτσι, ντύσου, ξυρίσου, νά μούκτουτ, κερ σσεβίκι, τε μπιτιρίας = μην αφήνεσαι (μη χαλαρώνεις), κάνε γρήγορα, να τελειώσουμε.
(μουκάμαν κυριολ. αφήνω τον εαυτό μου).
αφήνομαι (β) (αμετβ. ρ.): μουκλιάβ (σ.α. εγκαταλείπομαι, παραιτούμαι, απολύομαι)
π.χ. μουκλιλό σερμπέζι = αφέθηκε ελεύθερος. (βλ. και παραιτούμαι, απολύομαι).
αφήνω (α) (μετβ. ρ.): μουκάβ
π.χ. κα μουκάβ καϊά μπουκί = θα την αφήσω αυτή την δουλειά, μουκλά πε ρομέ = τον άφησε τον άνδρα της. (σ.α. παρατώ, εγκαταλείπω, επιτρέπω).
αφήνω (β) (επιτατ. ενεργ. διαμ. ρ.): μουκλανταράβ και (ενεργ. διαμ.ρ.) μουκλαράβ (= κάνω να αφήσει-ουν, βάζω να αφήσει-ουν, κάνω να αφεθεί-ούν, αναγκάζω να αφήσει-ουν)
π.χ. κα μουκλανταράβ λεστέ καϊά μπουκί = θα τον κάνω να αφήσει αυτή τη δουλειά (*μουκλανταρντό, -ί* και *μουκλαρντό, -ί* μτχ = αφημένος, απολυμένος, *μουκλανταριπέ* και

μουκλαριπέ, ο ρηματ. ουσ. = άφημα, απόλυση, αναγκαστικό άφημα).
αφηρημάδα (α): λι(ν)ντιπέ, ο
π.χ. σο σι καβά λι(ν)ντιπέ κάι σίτουτ; = τι αφηρημάδα είναι αυτή που έχεις;
αφηρημάδα (β): μπισταριπέ, ο (κυριολ. ξεχασιά)
π.χ. καβά μπισταριπέ κάι σίτουτ, ούτε εκχέ μπουκιάτε νι κα ασταρέν τουτ = αυτήν την αφηρημάδα που έχεις ούτε σε μια δουλειά δεν θα σε κρατήσουν.
αφηρημένος (α) (μτχ.): λι(ν)ντό,-ί
π.χ. κάι πφιρέλ κι γκογκί, μο λι(ν)ντέα; = πού περπατάει το μυαλό σου, ρε αφηρημένε; μπουτ λι(ν)ντό σαν· ούτε γεκ λατσχί μπουκί νασστί κερές = πολύ αφηρημένος είσαι· ούτε μια δουλειά καλή δεν μπορείς να κάνεις.
(λι(ν)ντό κυριολ. = παρμένος), (βλ. και παρμένος).
αφηρημένος (β) (μτχ.ως επιθ.): μπισταρντό,-ί (κυριολ. = ξεχασιάρης, ξεχασμένος)
π.χ. μπισταρντέα, σα κε νατάρε μπιστρές = αφηρημένε, όλο τα κλειδιά σου ξεχνάς.
άφθαρτος (επίθ.): μπιαραντό,ί (σ.α. αχάλαστος)
Συνών. μπιμουσαρντό = αχάλαστος.
Αντίθ. αραντό = φθαρμένος, χαλασμένος και μουσαρντό = χαλασμένος.
αφθονία (α): μπερεκέτι, ο
π.χ. γκελό κοβά μπερεκέτι κάι τζανέσας = πάει εκείνη η αφθονία που ήξερες.
αφθονία (β): μπο(λ)λούκο, ο
π.χ. κα ρόντες καβά μπο(λ)λούκο = θα ψάχνεις αυτήν την αφθονία!
Αντίθ. εσικλίκο = έλλειψη.
άφθονος: (βλ. πολύς, μπόλικος).
αφιερώνομαι: (βλ. αφοσιώνομαι).
αφίλητος (α) (επίθ.): μπιτσουμιντι(ν)ντό, -ί
π.χ. μπιτσουμιντι(ν)ντέ ουσστά = αφίλητα χείλη.
Αντίθ. τσουμιντι(ν)ντό = φιλημένος.
αφίλητος (β) (επίθ.): μπιτσουμουντι(ν)ντό, -ί
Αντίθ. τσουμουντι(ν)ντό = φιλημένος.
αφιλοπονία: (βλ. τεμπελιά).
αφιλόπονος: (βλ. τεμπέλης).
άφιλος: μπιαμαλέσκο,-ι.
άφιξη: αβιπέ, ο
(κυριολ. ερχομός, αβάβ = έρχομαι).
Αντίθ. τζιιπέ = πηγαιμός.
άφοβα: μπιτρασσάσα και μπινταράσα (σ.α. άτρομα)
π.χ. πάσστο μπινταράσα = κοιμήσου άφοβα.
αφοβία: μπιτρασσαηπέ, ο και μπινταραηπέ, ο
Αντίθ. τρασς = φόβος, τρόμος και νταρ = φόβος, τρόμος.
άφοβος (επίθ.): μπιτρασσανό,-ί και μπιτρασσάκο,-ι
Συνών. μπινταρανό = άτρομος, άφοβος.
Αντίθ. τρασσανό = φοβιτσιάρης.
αφοδεύω: (βλ. χέζω).
αφόδευση: (βλ. χέσιμο).
αφοδευτήριο: (βλ. αποχωρητήριο).
αφόρετος (επίθ.): μπιβουραντό,-ί
π.χ. μπιβουραντέ σι ε μενία = αφόρετα είναι τα παπούτσια. (βλ. και άντυτος), (σ.α. κακοντυμένος).
Αντίθ. βουραντό = φορεμένος, ντυμένος.
αφόρητος: (βλ. αβάσταχτος).
αφορμή: μανάβα, η
π.χ. μανάβα ρόντελας, τε τζάλταρ = αφορμή έψαχνε, να φύγει.
(σ.α. φταίξιμο π.χ. κάνα κα τσαλαβάβ λε, μάνγκε μανάβα τε να ρακχαβές = όταν θα τον χτυπήσω, για μένα φταίξιμο να μη βρεις (δηλ. να μη μου ζητήσεις το λόγο).

(ομόηχο μανάβα = αίνιγμα).
αφοσιώνομαι (αμετβ. ρ.): ντάμαν (= δίνω τον εαυτό μου, δίνομαι, νταβ = δίνω, μαν = εμένα)
π.χ. ντιόμαν τουκέ σα με γκέσα = σου αφοσιώθηκα μ 'όλη την ψυχή μου.
αφού (σύνδ.): αφού
π.χ. αφού ντιάν ακανά α(ν)ντό κχελιπέ, κα κχελές = αφού μπήκες τώρα στο χορό, θα χορέψεις.
αφουρτούνιαστος (επίθ.): μπιφουρτουνάκο, -ι.
αφούσκωτος (επίθ.): μπιπφουκιαρντό,-ί
Αντίθ. πφουκιαρντό = φουσκωμένος, λαχανιασμένος.
άφραγκος (επίθ.): μπιντραμιάκο,-ι
π.χ. μπιντραμιάκο ατσχιλόμ = άφραγκος έμεινα.
αφράτος (επίθ.): πφουκλό, -ί (κυριολ. φουσκωτός)
π.χ. πφουκλό μαρνό = αφράτο ψωμί.
αφρίζω (α) (αμετβ. ρ.): (μόνο για πρόσωπο)**:** τσχουνγκαρά-κεράβ (= σάλια κάνω)
π.χ. τσχουνγκαρά κερντάς λεσκό μούι κατάρ ο νασουλιπέ = άφρισε το στόμα του από την κακία.
αφρίζω (β) (αμετβ. ρ.): κυπυρύκορα-κεράβ και κυπυρύτσα-κεράβ
(κυριολ. αφρούς κάνω).
Αφρικανός: Αφρικάνο, ο.
Αφρικάνα: Αφρικάνκα, η.
αφρικάνικος (επίθ.): αφρικανένγκο, -ι.
Αφρική: Αφρικί, η.
αφροντισιά: (βλ. απροσεξία).
αφρόντιστος (επίθ.): μπιντικχλό,-ί και μπιντικλι(ν)ντό,-ί (κυριολ. ακοίταχτος).
Αντίθ. ντικχλό και ντικχλι(ν)ντό = κοιταγμένος.
(ομόηχο ντικχλό = μαντίλα).

αφρός: κυπυρύκο, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) και αφρό, ο.
αφτάκι: κανορό, ο
π.χ. καβά κάι κερντάν τε να μπιστρές λε· τε τχος λε τσεν κάι κο κανορό = αυτό που έκανες να μην το ξεχάσεις· να το βάλεις σκουλαρίκι στο αφτάκι σου.
άφταστος (επίθ.): μπιρεσαντό,-ί
Αντίθ. ρεσαντό = φτασμένος.
άφτερος (επίθ.): μπιπφακένγκο, -ι
Αντίθ. πφακιαλό = φτερωτός.
αφτί: καν, ο
π.χ. ε χουρντέσκε κανά ντουκχάν, ο(ν)ντάν ροβέλ = του μωρού τα αφτιά πονούν, γι' αυτό κλαίει, ούτε λεσκό καν ιν τερλενίορ! = ούτε το αφτί του δεν ιδρώνει! καν τχολ για τε ασσουνέλ αμέν σο πφενάς = αφτί βάζει για να μας ακούσει τι λέμε.
άφτιαχτος (επίθ.): μπικερντό,-ί (σ.α. αγίνωτος, άγουρος, ανώριμος, αδημιούργητος, ακάμωτος).
Αντίθ. κερντό = γινωμένος, φτιαγμένος, δημιουργημένος, καμωμένος, ώριμος.
άφυλλος (επίθ.): μπιπατρένγκο,-ι.
αφυπνίζομαι: (βλ. αμετβ. ξυπνώ).
αφυπνίζω: (βλ. μετβ. ξυπνώ).
αφύπνιση: (βλ. ξύπνημα).
αφυπνισμένος: (βλ. ξύπνιος).
άφωνος (επίθ.): μπιλαλάκο,-ι και μπισεζάκο,-ι.
αχ (επιφών.): αχ
π.χ. αχ, σο τε κεράβ τουκέ! = αχ, τι να σου κάνω!, αχ, τσαλαντόμ μο βας = αχ, χτύπησα το χέρι μου.
αχαΐρευτος: (βλ. ρέμπελος).
αχάλαστος (επίθ.): μπιμουσαρντό,-ί
Συνών. μπιαραντό = άφθαρτος, αχάλαστος.
Αντίθ. μουσαρντό = χαλασμένος, μποζούκι = χαλασμένος, αραντό = φθαρμένος, χαλασμένος.

αχαμήλωτος (επίθ.): μπιχαρναρντό, -ί
Αντίθ. χαρναρντό = χαμηλωμένος.
αχαμνά (επίθ.): πελέ, ε (πληθ. της λέξης *πελό*, ο = όρχις, ομόηχο *πελέ* = έπεσαν , πέσανε, ομόηχο *πελό* = έπεσε)
π.χ. χαλά εκ τεκμάβα κάι πε πελέ = έφαγε μια κλοτσιά στα αχαμνά του.
αχαριστία: ναμκχερλίκο, ο και ναμκχιορλούκο, ο
π.χ. (κατάρα) τε κοραρέλ τουτ καβά ναμκχερλίκο κάι κερές = να σε τυφλώσει αυτή η αχαριστία που κάνεις.
αχάριστος (επίθ.): ναμκχέρι,-κα και ναμκχιόρι -κα
π.χ. γκαντικίν λατσχιπέ κερντόμ τουκέ, μο ναμκχέρι! = τόση καλοσύνη σου 'κανα, ρε αχάριστε!
αχθοφόρος: χαμαλτζίο, ο
π.χ. τε να τζάσα κάι σχολίο, του ντα χαμαλτζίο κα κερντός, κάνα κα μπαρός = αν δεν πας στο σχολείο, κι εσύ αχθοφόρος θα γίνεις, όταν μεγαλώσεις.
αχιόνιστος (επίθ.): μπιγιβαλό,-ί
Αντίθ. γιβαλό = χιονισμένος.
αχλαδάκι: α(μ)μπρολορί, η.
αχλάδι: α(μ)μπρόλ, η
π.χ. λιόμ τουκέ α(μ)μπλολά τε χας = σου πήρα αχλάδια να φας.
αχλαδιά: α(μ)μπρολίν, η.
αχόρταγος (επίθ.): μπιτσαϊλό,-ί
π.χ. μπιτσαϊλί σι κι γιακ· σο ντικχές μανγκές = αχόρταγο είναι το μάτι σου· ό,τι βλέπεις ζητάς.
αχορτασιά: μπιτσαϊλιπέ, ο.
αχόρταστος (επίθ.): μπιτσαϊλαρντό,-ί.
Αντίθ. τσαϊλαρντό = χορτασμένος, τσαϊλό = χορτάτος.
άχρεος (επίθ.): μπιμπορτζέσκο,-ί (= χωρίς χρέος).
αχρωμάτιστος (επίθ.): μπιρενκλίο,-ίκα
Αντίθ. ρενκλίο = χρωματιστός, έγχρωμος.
άχρωμος (επίθ.): μπιρενκέσκο,-ι
π.χ. μπιρενκέσκο σι ο παΐ = άχρωμο είναι το νερό.
αχτένιστος (επίθ.): μπιφουλαντό,-ί
π.χ. σόσκε μουκές κε σσουκάρ μπαλορά μπιφουλαντέ; = γιατί αφήνεις τα ωραία σου μαλλάκια αχτένιστα;
Αντίθ. φουλαντό = χτενισμένος.
άχτι: άχτι, ο
π.χ. μπαρό άχτι σίμαν λέσκε = μεγάλο άχτι του έχω, κα ικαλάβ μο άχτι λέσταρ = θα βγάλω το άχτι μου από 'κείνον.
Συνών. χολί = θυμός.
αχτίνα: (βλ. ακτίνα)
άχτιστος (επίθ.): μπικερνταρντό, -ι (σ.α. ακατασκεύαστος, αδημιούργητος, άφτιαχτος, βλ. και ακατασκεύαστος)
Αντίθ. κερνταρντό = δημιουργημένος, χτισμένος, κατασκευασμένος, φτιαγμένος.
αχτύπητος (επίθ.): μπιτσαλαντό,-ί
Αντίθ. τσαλαντό = χτυπημένος.
αχυρένιος (επίθ.): πουσάκο,-ι
π.χ. πουσάκο μι(ν)ντέρι = αχυρένιο στρώμα.
άχυρο (α): πους, η.
άχυρο (β): σάλμα, η
π.χ. λιόμ σάλμα ε μα(ν)νταβένγκε = πήρα άχυρο για τις αγελάδες. (σάλμα ως επιρρ. = ανεξέλεγκτα
π.χ. βόι πασστόλ, πε χουρντέν παλέ μουκέλ λεν τε πφιρέν σάλμα οπρά ντρομά = αυτή κοιμάται, τα παιδιά της πάλι τα αφήνει να περπατούν ανεξέλεγκτα πάνω στους δρόμους).
αχυρόδεμα: μπά(λ)λα (μπάλα από άχυρο)
π.χ. εκ μπά(λ)λα νασστί βάζντες; ένα αχυρόδεμα δεν μπορείς να σηκώσεις;

άψαχτος (επίθ.): μπιροντό,-ί και μπιροντι(ν)ντό-ί
Αντίθ. ροντό = ψαγμένος.
αψεγάδιαστος (επίθ.): μπικουσουρέσκο,-ι (= ακουσούρευτος)
π.χ. μπικουσουρέσκο μανούςς αν ντουνιάβα νάι = αψεγάδιαστος άνθρωπος στον κόσμο δεν υπάρχει.
αψευδής (επίθ.): μπιχοχαμντό,-ί
Συνών. τσατσουκανό = αληθινός, πραγματικός
Αντίθ. χοχαμντό = ψευδής, ψεύτικος, ψεύτης.
άψητος (επίθ.): μπιπεκό,-ί
π.χ. μπιπεκό σι ο μας = άψητο είναι το κρέας.
Αντίθ. πεκό = ψημένος, τηγανητός.
άψυχα (επίρρ.): μπιγκέσα και μπιγκιόσα.
άψυχος (επίθ.): μπιγκέσκο,-ι (= χωρίς ψυχή) και μπιγκιέσκο,-ι (= χωρίς ψυχή), και μπιγκιόσκο,-ι (= χωρίς ψυχή).

Β

βαδίζω (αμετβ. ρ.): πφιράβ (= αμετβ. περπατώ).
βάδισμα: πφιριπέ, ο (= περπάτημα).
βάζο: βάζο, ο
 π.χ. κον πφαγκλά ο βάζο; = ποιος έσπασε το βάζο;
βάζομαι (αμετβ. ρ.): τχάμαν
 π.χ. νι λατζάς κάι τχόστουτ εκχέ σικνέ χουρντέσα; = δεν ντρέπεσαι που βάζεσαι (τα βάζεις) με ένα μικρό παιδί; (κατάρα) τε τχόλπες τούσα ο Ντελ, κάι τχόστουτ μάνσα = να βαλθεί με σένα ο Θεός, που βάζεσαι (τα βάζεις) με μένα.
(βλ. ομόηχο τχάμαν = πλένομαι).
βάζω (α) (μετβ. ρ.): τχαβ
 π.χ. κάι τχοντάν με μενία; = πού έβαλες τα παπούτσια μου; κον τχοντά τουτ τε κερές καβά σσέι; = ποιος σε έβαλε να κάνεις αυτό το πράγμα; τχο μανγκέ τε χαβ = βάλε μου να φάω.
 (βλ. και τοποθετώ).
 (βλ. ομόηχο τχαβ = κλωστή, πλένω).
 Αντίθ. ικαλάβ = βγάζω.
βάζω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): τχονταράβ και (επιτατ.ενερ.διαμ.ρ.) τχονταντaράβ (= βάζω να βάλει-ουν, κάνω να βάλει-ουν, σ.α. εγκαθιστώ, παραγγέλλω)
 π.χ. κα τχονταράβ λεστέ ε κασστά αν ντάμο = θα τον βάλω να βάλει τα ξύλα στην αποθήκη, τχονταρντόμ τεήπι α(ν)ντό τομαφίλι = εγκατέστησα μαγνητόφωνο στο αυτοκίνητο, σο μανγκές τε τχονταράβ τουκέ τε χας; = τι θέλεις να σου παραγγείλω να φας; τζαβ κάι ντοκτόρι τε τχονταράβ μανγκέ γκαλμπενέσκο νταν = πάω στον γιατρό να βάλω χρυσό δόντι.

βαθαίνω (μετβ. ρ.): ντερίνι-κεράβ (= βαθύ κάνω).
βαθαίνω (αμετβ. ρ.): ντερίνι-κερντιάβ (= βαθύς γίνομαι).
βαθιά (επίρρ.): ντερίνι
 (σ.α. βαθύς, βλ. και βαθύς).
 π.χ. νά τζα μπουτ ντερίνι α(ν)ντό παί, κα τασός = μη πηγαίνεις πολύ βαθιά μες στο νερό, θα πνιγείς.
βαθμός: βαθμόζι, βατμόζι και βαθμός, ο
βάθος: ντερι(ν)νίκο, ο
 π.χ. καζόμ μέτρορα σι ο ντερι(ν)νίκο; = πόσα μέτρα είναι το βάθος;
βαθύς (άκλ. επιθ.): ντερίνι
 π.χ. ντερίνι ντενίζι = βαθιά θάλασσα, (μτφ.) ντερίνι σι καλά πφερασά, νασστί ακχιαρές λεν = βαθιά είναι αυτά τα λόγια, δεν μπορείς να τα καταλάβεις.
βαθύτητα: (βλ. βάθος).
βαλβίδα: βαλβίντα και βαλβίδα, η
 π.χ. ντενκλεμέκο μανγκέν ε τομαφιλέσκε βαλβίντε = ρύθμιση θέλουν του αυτοκινήτου οι βαλβίδες.
βαλές: βαλέ, ο
 Συνών. φά(ν)τι = φάντης.
βαλίτσα: βαλίτσα η
 π.χ. πουτάρ η βαλίτσα = άνοιξε την βαλίτσα.
βαλμένος (α) (μτχ.): τχοντό,-ί
 (βλ.ομόηχο τχοντό = πλυμένος).
 Αντίθ. μπιτχοντό = άβαλτος (ομόηχο μπιτχοντό = άπλυτος).
βαλμένος (β) (μτχ.): τχονταρντό, -ί (από το ρ. τχονταράβ βλ. βάζω (β), τχονταρντό σ.α. εγκατεστημένος).
βάλσιμο (α): τχοντιπέ και τχοηπέ, ο
 (βλ. ομόηχο τχοηπέ = πλύσιμο)
 (βλ. και τοποθέτηση).
 Αντίθ. ικαλιπέ = βγάλσιμο.

βάλσιμο (β): τχονταριπέ, ο (ρημ. ουσ. από το ρ. τχονταράβ βλ. βάζω (β), τχονταριπέ σ.α. εγκατάσταση).
βάλτος: μπατάκο, ο (σ.α. βούρκος).
βαμβακάκι: παμουκίσι, ο.
βαμβακέλαιο: παμουκέσκο-κχιλ, ο.
βαμβακερός (επίθ.): παμουκλούιο,-ούκα (προφ. με συνίζηση ιο)
π.χ. παμουκλούιο μπουφάνο = βαμβακερό μπουφάν.
βαμβάκι: παμούκο, ο.
π.χ. κα τζας κάι γκαβ τε κίντας παμούκο = θα πάμε στο χωριό να μαζέψουμε βαμβάκι, σαρ παμούκο σι λακέ βαστά = σαν βαμβάκι είναι τα χέρια της (δηλ. μαλακά).
βαμβακομαζευτής (ο εργάτης που μαζεύει βαμβάκι)**:** παμουκτσίο, ο θηλ. παμουκτσούκα, η.
βαμβακοπαραγωγός: παμουκτσίο, ο θηλ. παμουκτσούκα, η (σ.α. βαμβακομαζευτής).
βαμβακοσυλλεκτική-μηχανή: παμουκένγκι-κο(μ)μπίνα, η
π.χ. σαρ ικλιλί ε παμουκένγκι-κο(μ)μπίνα, τσχι(ν)ντιλί αμαρί μπουκί = καθώς βγήκε η βαμβακοσυλλεκτική μηχανή κόπηκε (μειώθηκε) η δουλειά μας (φράση των εργατών που μαζεύουν βαμβάκι).
βαμμένος (α) (μτχ.): μακχλό,-ί (σ.α. αλειμμένος)
π.χ. μακχλέ σι λακέ μπαλά = βαμμένα είναι τα μαλλιά της, μακχλό σι ο κχέρ = βαμμένο είναι το σπίτι, (μτφ.) τζανές σο μακχλό σι καβά, τζαλ τουσά σσουκάρ τζι τε κερέλ πι μπουκί = ξέρεις τι βαμμένος (συμφεροντολόγος) είναι αυτός, πάει καλά μαζί σου μέχρι να κάνει τη δουλειά του, (μτφ.) τζάταρ κατάρ μο μακχλέα! αβέρ πφενές ανγκλά μά(ν)ντε ντα αβέρ παλάλ μά(ν)ντε = φύγε από δω ρε βαμμένε (διπρόσωπε)! άλλα λες μπροστά μου κι άλλα από πίσω μου. (Η μτφ. έννοια της τελευταίας φράσης προήλθε από το γεγονός ότι το βάψιμο γίνεται οριζόντια και κάθετα).
(βλ. και αλειμμένος).
Συνών. μποϊαμούσσι = μπογιατισμένος.
Αντίθ. μπιμακχλό = άβαφος.
βαμμένος (β) (μτχ.): μακχλανταρντό, -ί (από το ρ. μακχλανταράβ, βλ. βάφω (β).
βαμμένος (γ) (μτχ.): μακχλαρντό, -ί (από το ρ. μακχλαράβ, βλ. βάφω (β)).
βανίλια: βανίλια, η
π.χ. ντε μαν ζάλακ βανίλια, τε τσχαβ α(ν)ντό κεκ = δώσε μου λίγη βανίλια, να βάλω μες στο κέικ.
βαραίνω (αμετβ. ρ.): πφαριάβ
π.χ. πφαριλό ο χουρντό, τφουλιλό! = βάρυνε το παιδί, χόντρυνε!
(πφαριάβ μτφ. = αμετβ. σκάζω, πφαρό = βαρύς).
Αντίθ. λοκιάβ = αμετβ. ελαφρώνω.
βαραίνω (μετβ. ρ.): πφαραράβ
(πφραράβ μτφ. = σκάζω μετβ.).
Αντίθ. λοκιαράβ = μετβ. ελαφρώνω.
βαράω (μετβ. ρ.): τσαλαβάβ (= χτυπώ)
π.χ. τσαλαβάβ η καρφίν ε τσοκανέσα = βαράω το καρφί με το σφυρί.
βαρελάκι: φουτσιίσα, η.
βαρελάς: φουτσουτζούιο, ο (προφ. με συνίζηση ιο) και φουτσουτζίο, ο (θηλ. φουτσουτζούκα, η).
βαρέλι: φουτσία, η
π.χ. πφεράβ η φουτσία παί = γεμίζω το βαρέλι νερό.
βαρελιάζω (μετβ. ρ.): α(ν)ντί-φουτσία-πφεράβ (= μες στο βαρέλι γεμίζω).
βάρεμα: τσαλαηπέ, ο (= χτύπημα).
βαρεμάρα: (βλ. βαριεστημάρα).

βαρεμένος (μτχ.): τσαλαντό,-ί (= χτυπημένος).
π.χ. (μτφ.) τσαλαντό σι α(ν)ντό σορό = βαρεμένος είναι στο κεφάλι (δηλ. είναι βλάκας).
βαριά: τοκμάκο, ο
π.χ. περαβάβ ο ντουβάρι ε τοκμακέσα = γκρεμίζω τον τοίχο με τη βαριά (τοκμάκο μτφ. = παχουλός, χοντρός π.χ. τοκμάκο κερντιλό ο χουρντό κατάρ καλά χαμάτα = παχουλό έγινε το μωρό από αυτές τις τροφές).
βαριά (α) (επίρρ.): πφαρέστε
π.χ. πφαρέστε τζαλ καβά τομαφίλι = βαριά πηγαίνει αυτό το αυτοκίνητο.
Αντίθ. λοκέστε = ελαφρά.
βαριά (β) (επίρρ.): αβούρι (σ.α. βαρύς, αργός, βραδυκίνητος).
π.χ. μπουτ αβούρι πασστός = πολύ βαριά κοιμάσαι.
Αντίθ. αφίφι = ελαφρά, ελαφρός.
βαριακούω (αμετβ. ρ.): πφαρέστε-ασσουνάβ.
βαριέμαι: υσσενίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. υσσενίορ τε τζαλ αβγκιέ κάι μπουκί = βαριέται να πάει σήμερα στη δουλειά, υσσενίορ κατάρ πο τχαν τε ουσστέλ ο κχα(ν)ντινό = βαριέται από τη θέση του να σηκωθεί ο τεμπέλης.
βαριεστημάρα: υσσενμέκο, ο
π.χ. υσσενμέκο ασταρντά μαν = βαριεστημάρα μ' έπιασε.
Συνών. κχα(ν)ντινιπέ = τεμπελιά, βρομιά, οκνηρία, τε(μ)μπε(λ)λίκο = τεμπελιά, οκνηρία.
βαριοκοιμάμαι (αμετβ. ρ.): πφαρέστε-πασστιάβ και πφαρέστε-πασσλιάβ.
βαριοπούλα (α): τοκμακίσι, ο (μτφ. παχουλούτσικος).
βαριοπούλα (β): σικνό-τοκμάκο, ο (= μικρή βαριά)
π.χ. κον λιά ο σικνό-τοκμάκο; = ποιός πήρε τη βαριοπούλα;
βαριούτσικος (επίθ.): πφαρορό,-ί
Αντίθ. λοκορό = ελαφρούτσικος.
βάρκα: καήκο, ο
(σ.α. πλοίο, καράβι, καΐκι).
βάρος: πφαριπέ, ο
π.χ. νά βάζντε μπουτ πφαριπέ, κα αστάρντολ κο ντουμό = μη σηκώνεις πολύ βάρος, θα πιαστεί η μέση σου, σίμαν εκ πφαριπέ οπρά μο γκί = έχω ένα βάρος (στενοχώρια) πάνω στην ψυχή μου, μπιτίν ο πφαριπέ οπρά μά(ν)ντε ατσχιλό = όλο το βάρος (η ενοχή) πάνω μου έμεινε.
(ντουμό κυριολ. = πλάτη).
Αντίθ. λοκιπέ = ελαφρότητα.
βάρος (για άθληση): βαριόζι, ο
π.χ. νταλί κα βάζντες καβά βαριόζι; = θα μπορέσεις να σηκώσεις αυτό το βάρος;
βαρύκωλος (ο): πφαρέ- μπουλάκο, ο
π.χ. μπουτ πφαρέ - μπουλάκο σαν, κερ σσεβίκι = πολύ βαρύκωλος είσαι, κάνε γρήγορα, θηλ. βαρύκωλη = πφαρέ- μπουλάκι, η.
βαρύς (α) (επίθ.): πφαρό,-ί (σ.α. αργός)
π.χ. πφαρό γκονό = βαρύ σακί, (μτφ.) πφαρό σι οπρά μπουκί = βαρύς (αργός) είναι πάνω στη δουλειά, (μτφ.) πφαρί σι λεσκί ρομνί = βαριά (έγκυα) είναι η γυναίκα του.
Αντίθ. λοκό = ελαφρός, σσεβίκι = σβέλτος, σβέλτα, γρήγορος, γρήγορα.
βαρύς (β) (άκλ.επιθ.): αβούρι (σ.α. βαριά, αργός, βραδυκίνητος).
π.χ. αβούρι σι ο ντεμίρι, νασστί κα βάζντες λε = βαρύ είναι το σίδερο, δε θα μπορέσεις να το σηκώσεις, καλέ μπουκιάκε του νι κερές, αβούρι σαν = γι' αυτή τη δουλειά εσύ δεν κάνεις, βαρύς (αργός) είσαι,

μιρνέ πφερασά αβούρι αβέν τουκέ = τα δικά μου λόγια βαριά σου έρχονται (σε πειράζουν).
Αντίθ. αφίφι = ελαφρός, ελαφρά, σσεβίκι = σβέλτος, γρήγορος, ευκίνητος, σβέλτα, γρήγορα.
βαρύτητα: πφαριπέ, ο (κυριολ. βάρος).
βαρυφαίνεται (αμετβ. ρ.): πφαρό-σικάντολ.
βασανίζομαι (αμετβ. ρ.): τσεκία-σΰρνταβ (= βάσανο τραβώ)
π.χ. τζάμπα τσεκία-σΰρντες πασσά λεστέ = άδικα βασανίζεσαι κοντά του.
βασανίζω (μετβ. ρ.): τσεκία-σϋρνταράβ (= βάσανο κάνω να τραβήξει-ουν).
π.χ. σόσκε σϋρνταρές μαν τσεκία; = γιατί με βασανίζεις;
(βλ. και τυραννώ).
βασάνισμα: τσεκία-σϋρνταριπέ, η
βασανισμένος: (βλ. τυραννισμένος).
βάσανο (α): τσεκία, η
π.χ. νι σϋρντί(ν)ντον καλά τσεκίε = δεν τραβιούνται αυτά τα βάσανα.
(βλ. και τυραννία).
βάσανο (β): ντέρτι, ο
π.χ. μουκ μαν κάι με ντέρτορα = άσε με στα βάσανά μου, με κάσκε τε πφενάβ μο ντέρτι; = εγώ σε ποιον να πω το βάσανό μου;
βάση: βάσι, η
βασίζομαι: βλ. εμπιστεύομαι, στηρίζομαι
βασιλεία: τχαγκαριπέ, ο
βασιλιάς: τχαγκάρ, ο και πατισσάι, ο
π.χ. ντικχλά εμπούκα παρέ κάι πε βαστά ντα κερέλπες τχαγκάρ = είδε λίγα λεφτά στα χέρια του και παριστάνει το βασιλιά.
βασιλεύω (αμετβ. ρ.): τχαγκαράβ.
βασιλικός (α) (φυτό): πεσλάνο, ο
π.χ. μπούσσσουρ κχά(ν)ντελ ο πεσλάνο = υπέροχα μυρίζει ο βασιλικός.
(υποκ.): πεσλανίσι, ο.
βασιλικός (β) (φυτό): μπισιλέκο, ο.
βασιλικός (επίθ.): τχαγκαρένγκο,-ι και πατισσαϊένγκο,-ι (προφ. με συνίζηση ιε)
π.χ. σαρ τχαγκαρένγκο κχέρ σίτουτ = σαν βασιλικό σπίτι έχεις.
βασίλισσα: τχαγκαρνί, η και πατισσάικα, η.
βασιλόπιτα: πλιτσί(ν)τα, πλετσί(ν)τα και πετσί(ν)τα, η (= πίτα, μπουγάτσα).
βαστώ (αμετβ.και μετβ.ρ.): ασταράβ (= πιάνω, κρατώ)
π.χ. αστάρεν λε, σόσκε κα μουνταρέλ λε = βαστάτε τον, γιατί θα τον σκοτώσει, αστάρ ζουραλέστε = βάστα γερά.
(βλ. και πιάνω, κρατώ).
βατομουριά: καλιντζιλίν, η.
βατόμουρο: κάλιντζα, η.
βατραχάκι: ζζανμπορί και ζανμπίσα, η
(βλ. και χελωνάκι).
βατραχοειδής (επίθ.): ζζανμπάκο,-ι (σ.α. χελωνοειδής, ζζανμπα = βάτραχος, χελώνα).
βατραχοπόδαρο: ζζανμπάκι-τσανκ, η (σ.α. χελώνας πόδι, ζζάνμπα = βάτραχος, χελώνα).
βάτραχος: ζζάνμπα, η
(βλ. και χελώνα).
βαφέας: μποϊατζίο, ο (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. μποϊατζίο τομαφιλένγκο = βαφέας αυτοκινήτων.
βαφή: μποϊάβα, η (= μπογιά) (προφ. με συνίζηση ια, βλ. και μπογιά)
π.χ. μπαλένγκι μποϊάβα = βαφή μαλλιών.
βάφομαι (α) (αμετβ. ρ.): μακχάμαν (μέση διάθεση)

π.χ. κάι κα τζας ντα μακχλάν-τουτ αγκαντάλ; = πού θα πας και βάφτηκες έτσι; (μακχάμαν σ.α. αλείφομαι).
βάφομαι (β) (αμετβ. ρ.): μακχλιάβ (παθητική διάθεση) (σ.α. αλείφομαι)
π.χ. κάνα κα μακχλόλ καβά κχερ; = πότε θα βαφτεί αυτό το σπίτι;
βάφομαι (γ) (επιτατ.μες.διαμ.ρ.): μακχλανταράμαν και (μεσ.διαμ.ρ.) μακχλαράμαν (= βάζω να με βάψει-ουν, βάζω να με αλείψει-ουν, αφήνω να με βάψει-ουν, κάνω να βαφτώ)
π.χ. γκελί κάι κομότρια τε μακχλανταρέλπες = πήγε στην κομμώτρια να βαφτεί (μακιγιαριστεί).
βαφτίζομαι (αμετβ. ρ.): μπολντιάβ
π.χ. ιρακί μπολντιλό λέσκο χουρντό = χθες βαφτίστηκε το παιδί του.
βαφτίζω (αμετβ. ρ.): μπολάβ
π.χ. κάι σαβί κχανγκιρί κα μπολές κε χουρντές; = σε ποια εκκλησία θα βαφτίσεις το παιδί σου;
(βλ. και βουτώ).
βάφτιση: μπολιπέ, ο
(βλ. και βούτηγμα).
βαφτισμένος (μτχ.): μπολντό,-ί
π.χ. μπολντό σι λεσκό χουρντό = βαφτισμένο είναι το παιδί του.
Αντίθ. μπιμπολντό = αβάφτιστος.
βάφω (α) (μετβ. ρ.): μακχάβ
π.χ. παρνιλέ λακέ μπαλά ντα μακχλά λεν = άσπρισαν τα μαλλιά της και τα έβαψε, κάνα μακχλάν κο κχέρ; = πότε έβαψες το σπίτι σου; (βλ. και αλείφω).
βάφω (β) (επιτατ. ενεργ. διαμ. ρ.): μακχλανταράβ και (ενεργ. διαμ.ρ.) μακχλαράβ (= βάζω να βάψει-ουν, βάζω να αλείψει-ουν, κάνω να βάψει-ουν, κάνω να βαφτεί-ούν)
π.χ. κα μακχλανταράβ λατέ ο κχερ = θα την βάλω να βάψει το σπίτι, κα μακχλαράβ λατέ με μενία = θα τη βάλω να βάψει τα παπούτσια μου.
βάψιμο (α): μακχιπέ, ο
π.χ. ο κχέρ μανγκέλ μακχιπέ = το σπίτι θέλει βάψιμο.
Συνών. μποϊαμάκο = μπογιάτισμα.
βάψιμο (β): μακχλανταριπέ, ο (ρηματ. ουσ. από το ρ. μακχλανταράβ, βλ. βάφω (β))
π.χ. μακχλανταριπέ μανγκέλ ο τομαφίλι = βάψιμο θέλει το αυτοκίνητο.
βάψιμο (γ): μακχλαριπέ, ο (ρηματ. ουσ. από το ρ. μακχλαράβ, βλ. βάφω (β)).
βγάζω (α) (μετβ. ρ.): ικαλάβ
π.χ. ικαλάβ ο σαάτο κατάρ μο βας = βγάζω το ρολόι από το χέρι μου, ικάλ ε γκιουρμπάβε κάι ο ντρομ = βγάλε τα σκουπίδια στο δρόμο, (φράση) ικαλντάς μαν αβρί κατάρ με πατέ = μ' έβγαλε έξω από τα ρούχα μου, καζόμ παρέ ικαλντάν αβγκιέ; = πόσα λεφτά έβγαλες σήμερα;
βγάζω (β) (ενεργ. διάμ. ρ.): ικαλνταράβ και (επιτατ. ενεργ. διαμ. ρ.) ικαλντανταράβ (βάζω να βγάλει-ουν, κάνω να βγάλει-ουν, κάνω να βγει-ουν)
π.χ. νά ικαλντάρ μα(ν)ντέ με μενία = μη με βάζεις να βγάλω τα παπούτσια μου, τζαβ κάι ντοκτόρι, τε ικαλνταράβ μο νταν = πάω στον γιατρό, να βγάλω το δόντι μου, ικαλνταρντάν μαν αβρί κατάρ με σσέα = μ' έκανες να βγω έξω από τα ρούχα μου.
βγαίνω (αμετβ. ρ.): ικλάβ
π.χ. ικλάβ αβρίκ, τε λαβ εμπούκα μπαλβάλ = βγαίνω έξω, να πάρω λίγο αέρα, ιρακί ικλιλό κατάρ πφα(ν)ντιπέ = χθες βγήκε από τη

φυλακή, ο κχαμ ικλιλό· νταά πασστός; = ο ήλιος βγήκε· ακόμα κοιμάσαι;
(βλ. και ανεβαίνω, καβαλάω, σκαρφαλώνω).
Αντίθ. νταβ = μπαίνω, δίνω.
βγαλμένος (α) (μτχ.): ικαλντό,-ί
π.χ. ο ντοκτορί πφε(ν)ντά κάι σι λεσκί κούι ικαλντί = ο γιατρός είπε ότι το χέρι του είναι βγαλμένο (εξαρθρωμένο).
Αντίθ. τχοντό = βαλμένος, μπιικαλντό = άβγαλτος, (ομόηχο τχοντό = πλυμένος).
βγαλμένος (β) (μτχ.): ικαλνταρντό,-ί (από το ρ. ικαλνταράβ βλ. βγάζω (β))
π.χ. ικαλνταρντό σι μο νταν = βγαλμένο είναι το δόντι μου.
Αντίθ. μπιικαλνταρντό = άβγαλτος.
βγάλσιμο (α): ικαλιπέ, ο
Αντίθ. τχοηπέ και τχοντιπέ = βάλσιμο, τοποθέτηση (ομόηχο τχοηπέ = πλύσιμο).
βγάλσιμο (β): ικαλνταριπέ, ο (από το ρ. ικαλνταράβ, βλ. βγάζω (β))
π.χ. ικαλνταριπέ μανγκέλ κο νταν = βγάλσιμο θέλει το δόντι σου.
βδομάδα: (βλ. εβδομάδα).
βεβαιωμένος: (βλ. πιστοποιημένος).
βεβαιώνομαι: (βλ. πιστοποιούμαι).
βεβαιώνω: (βλ. πιστοποιώ).
βεβαίωση: (βλ. πιστοποίηση).
βελόνα: σουβ, η
π.χ. ούτε πι σουβ ιν μανγκέλ τε χα σαρέλ καβά = ούτε τη βελόνα του δε θέλει να χάσει αυτός (δηλ. είναι τσιγγούνης).
(σ.α.ένεση, βλ. και ένεση).
βελονάκι: σουβορί και σουιορί, η (προφ. με συνίζηση ιο).
βελτιωμένος (μτχ.): λατσχαρντό,-ί (κυριολ. καλυτερευμένος, από το ρήμα λατσχαράβ = καλυτερεύω μετβ. λατσχό = καλός).
βελτιώνομαι (αμετβ. ρ.): λατσχάρντιαβ (= καλυτερεύω αμετβ.).
π.χ. λατσχάρντιλι η αβάβα = βελτιώθηκε ο καιρός.
βελτιώνω (μετβ. ρ.): λατσχαράβ (= καλυτερεύω μετβ.).
π.χ. μανγκάβ τε λατσχαράβ μι μπουκί = θέλω να βελτιώσω τη δουλειά μου.
βελτίωση: λατσχαριπέ, ο (= καλυτέρευση).
βελτιώσιμος (επίθ.): λατσχαρντιμάσκο,-ι.
βελτιωτικός (επίθ.): λατσχαρνταριμάσκο,-ι.
βενζινάς: μπενζιντζίο, ο
θηλ. μπενζιντζίκα, η.
βενζίνη: μπενζίνι, ο
π.χ. ατσχιλό ο τομαφίλι μπι μπενζινέσκο = έμεινε το αυτοκίνητο χωρίς βενζίνη.
βέρα: ανγκρουσνί, η (= δαχτυλίδι).
βεράντα: βερά(ν)ντα, η
π.χ. μπουτ σικνί κερντάν ε κχερέσκι βερά(ν)ντα = πολύ μικρή έκανες την βεράντα του σπιτιού.
βέργα: ροβλί και ροβλίκ, η
π.χ. τε λάβα τουκέ η ροβλί, τζανές σο κα κεράβ τούτ; = άμα σου πάρω τη βέργα, ξέρεις τι θα σε κάνω;
βεργίζω: (βλ. ραβδίζω).
βεργούλα: ροβλιορί, η.
βερεσέ (επίρρ.): βερεσιέ
π.χ. βερεσιέ κχάνικάσκε νι νταβ, κας σι παρέ κα λελ = βερεσέ σε κανέναν δεν δίνω, όποιος έχει λεφτά θα πάρει.
βερεσές (ο): βερεσιτζιλίκο, ο.
βερικοκιά: ζερνταλίν, η.
βερίκοκο: ζερνταλία, η.
βερνίκι: τζιλάβα, η
π.χ. μακχάβ ε κασστά τζιλαβάσα = αλείφω τα ξύλα με βερνίκι.
βερνίκωμα: τζιλαβάσα-μακχιπέ, ο

(τζιλαβάσα = με βερνίκι, μακχιπέ = βάψιμο, άλειμμα).
βερνικωμένος (μτχ.): τζιλαβάσα-μακχλό,-ί
(τζιλαβάσα = με βερνίκι, μακχλό = βαμμένος, αλειμμένος).
βερνικώνω (μετβ. ρ.): τζιλαβάσα-μακχάβ.
(τζιλαβάσα = με βερνίκι, μακχάβ = βάφω, αλείφω).
βήμα: αντούμο, ο και αντΰμο, ο
π.χ. κατάρ τζι κοτέ σι παντσ αντούμορα = από δω μέχρι εκεί είναι πέντε βήματα, μπουτ πφαρέ σι κε αντούμορα, πφιρ σίγο = πολύ βαριά είναι τα βήματά σου, περπάτα γρήγορα.
βηματίζω (αμετβ. ρ.): αντούμορα-τσχαβ (= βήματα ρίχνω)
π.χ. ο χουρντό αντούμορα-τσχολ! = το μωρό βηματίζει!
βήξιμο: χασαηπέ, ο
π.χ. σαβό χασαηπέ σι καβά κάι κερές! τζα κάι ντοκτόρι = τι βήξιμο είναι αυτό που κάνεις! πήγαινε στο γιατρό.
βήχας: χας, ο
π.χ. σσιλάιλομ ντα ασταρντά μαν χας = κρύωσα και μ’ έπιασε βήχας, ε παρέ ντα ο χας νι γκαράντον = τα λεφτά και ο βήχας δεν κρύβονται, (μτφ.) κα τσχινάβ κο χας = θα σου κόψω τον βήχα.
βήχω (α) (αμετβ. ρ.): χασάβ
π.χ. χασάλ ο χουρντό = βήχει το μωρό.
βήχω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): χασανταράβ (= κάνω να βήχει-ουν)
π.χ. η τζιγκάρα χασανταρέλ μαν = το τσιγάρο με κάνει να βήχω.
βία: (βλ. ζόρι (με το)).
βιάζομαι (αμετβ. ρ.): σιγκιαράβ και ατζελάβα-κεράβ (= βιασύνη κάνω)
π.χ. κερ σίγο, σιγκιαράβ = κάνε γρήγορα, βιάζομαι, περέλ-παλάλ τούτε κχόνικ ντα σιγκιαρές γκαντικίν μπουτ; = σε κυνηγάει κανείς και βιάζεσαι τόσο πολύ; νά κερ-ατζελάβα = μη βιάζεσαι.
βιαστικά (επίρρ.): σιγκιαριμάσα και ατζελαβάσα (= με βιασύνη).
π.χ. ατζελαβάσα κχάντσικ νι κερντόλ ντένκι = βιαστικά τίποτα δεν γίνεται σωστό.
βιαστικός (επίθ.): σιγκιαρντό,-ί και ατζελετζίο,-ίκα
π.χ. σόσκε σαν γκαντικίν σιγκιαρντό; = γιατί είσαι τόσο βιαστικός;
βιαστικώς: (βλ. βιαστικά).
βιασύνη: σιγκιαριπέ, ο και ατζελάβα, η
π.χ. κατάρ πο σιγκιαριπέ μπισταρντάς τε λελ πε παρές = από τη βιασύνη του ξέχασε να πάρει τα λεφτά του, κατάρ ατζελάβα μο πάλτο μπισταρντόμ τε λαβ = από τη βιασύνη ξέχασα να πάρω το παλτό μου.
βιβλιάριο: ντεφτέρι, ο (σ.α. τετράδιο, σημειωματάριο, βιβλίο)
π.χ. ρεένγκο ντεφτέρι = εκλογικό βιβλιάριο.
βιβλίο: κετάπο και βιβλίο, ο
π.χ. κάταρ λιάν καβά κετάπο; = από πού πήρες αυτό το βιβλίο;
βίδα: βίντα και βίδα, η
π.χ. γεκ βίδα νασστί πουταρές; = μια βίδα δεν μπορείς ν’ ανοίξεις; κιούφι ασταρντά η βίντα, ο(ν)ντάν νι πουτάρντολ = σκουριά έπιασε η βίδα, γι’ αυτό δεν ανοίγει.
βίδωμα: βιδοσαριπέ, ο.
βιδωμένος (μτχ.): βιδοσαρντό,-ί.
βιδώνω (μετβ. ρ.): βιδοσαράβ.
βίλα: βίλα, η
π.χ. σαρ βίλα κερντιλό ο κχερ = σαν βίλα έγινε το σπίτι.
βιολί: κεμανάβα, η
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ.Αλεξίου «η κεμανάβα ε Ρομέσκι» = το βιολί

του Τσιγγάνου), πουταρέλ κο γκι ντα ροβνταρέλ λε η κεμανάβα κάι μπασσαλέλ ο Ρομ! = σ' ανοίγει την ψυχή και την κάνει να κλαίει το βιολί που παίζει ο Τσιγγάνος!
βιολιστής: κεμανατζίο, ο.
βιτρίνα: βιτρίνα, η.
π.χ. κος σσουκάρ ε πσιγιόσκι βιτρίνα = σκούπισε ωραία (καλά) τη βιτρίνα του ψυγείου.
(υποκ.) βιτρινίσα, η
βιτριόλι: κεζάπο, ο
π.χ. κα κοραράβ τουτ κεζαπέσα = θα σε τυφλώσω με βιτριόλι.
βιώνω: (βλ. ζω).
βιώσιμος: (βλ. ζωτικός).
βλάβη: ζαράρι, ο (κυριολ. ζημιά)
π.χ. μπουτ μπαρό ζαράρι κερντιλό κάι τομαφιλέσκι μάκινα = πολύ μεγάλη βλάβη έγινε στου αυτοκινήτου τον κινητήρα.
βλάκας (ο) (α): σσαπσσάλι, ο
π.χ. νι ακχιαρέλ ο σσαπσσάλι = δεν καταλαβαίνει ο βλάκας (σ.α. κουτός, χαζοχαρούμενος).
Αντίθ. πφιρνό = πονηρός, έξυπνος, μπουτζανγκλό = πολύξερος, έξυπνος.
βλάκας (η): σσαπσσάλκα, η
(σ.α. κουτή, χαζοχαρούμενη).
Αντίθ. πφιρνί = πονηρή, έξυπνη, μπουτζανγκλί = πολύξερη, έξυπνη.
βλάκας (β) (άκλ.επιθ.): χαουμέ
(βλ. και κουτός).
Συνών. παλοκάν = παλαβός, ντιλό = τρελός.
Αντίθ. μπουτζανγκλό = έξυπνος, πολύξερος, πφιρνό = πονηρός, έξυπνος.
βλάκας (ο) (γ): σερσέμι, ο
π.χ. καλέ σερσεμέ αρακχντάν τε λες; = αυτόν τον βλάκα βρήκες να πάρεις (να παντρευτείς);
θηλ. σερσέμκα, η.
βλακεία (α): σσαπσσαλούκο, ο
(σ.α. κουταμάρα, χαζομάρα).
βλακεία (β): χαουμιπέ, ο
Αντίθ. μπουτζανγκλιπέ = εξυπνάδα.
βλακεία (γ): σερσεμλίκο, ο.
βλάπτω (μετβ. ρ.): ζαράρι-κεράβ (= ζημιά κάνω).
π.χ. ο μπουτ χαπέ ζαράρι-κερέλ = το πολύ φαΐ βλάπτει.
Αντίθ. φαϊντάβα-κεράβ = ωφελώ, γιαρντούμο-κεράβ = βοηθώ.
βλέμμα: ντικχιπέ, ο (= κοίταγμα) και γιακ, η (= μάτι), (ντικχιπέ σ.α. εξέταση, φροντίδα, προσοχή παρατήρηση).
π.χ. ντικχλά μαν πφιρνέ γιακχάσα = με είδε με πονηρό βλέμμα.
(ομόηχο γιακ = φωτιά).
βλέπω (αμετβ.και μετβ.ρ.): ντικχάβ
π.χ. ντικχλάν σο κερντιλό; = είδες τι έγινε; ντικχάβ τιλεόραση = βλέπω τηλεόραση, σο ντικχλά μαν, γκελόταρ = μόλις με είδε, έφυγε, νι μανγκάβ τε ντικχάβ λε ανγκλά με γιακχά = δεν θέλω να τον δω μπροστά στα μάτια μου, (όρκος νεονύμφων) χουρντέσκι γιακ τε να ντικχάβ = μωρού μάτι να μην δω.
(βλ. και κοιτάζω), (ντικχάβ σ.α. φροντίζω, προσέχω, εξετάζω, παρατηρώ).
βλεφαρίδα: (βλ. ματόκλαδο).
βλέφαρο: γιακχάκο-καπάκο, ο (= ματιού καπάκι).
βλέψεις: ντικχιμάτα, ε (πληθ. της λέξης ντικχιπέ, ο = κοίταγμα, βλέμμα, όραση, σ.α. εξέταση, προσοχή, φροντίδα, μελέτη, παρατήρηση, παρακολούθηση, επίβλεψη).
βογκητό: μουΐτχιπέ, βασικαριπέ, βακισαριπέ και μπαρμάκο, ο (κυριολ. φώναγμα).
βογκίζω: (βλ. βογκώ).
βογκώ (αμετβ. ρ.): μούιτχαβ, βασικαράβ, βακισαράβ και μπαρίαβ (κυριολ. φωνάζω).

π.χ. μούιτχολας κατάρ η ντουκ = βογκούσε από τον πόνο.
βοδάμαξα: γκουρουβένγκο-ουρντόν, ο.
βόδι: γκουρούβ, ο
(γκουρουβνί = αγελάδα).
π.χ. σαρ γκουρούβ κερντιλό κατάρ ο μπουτ χαπέ = σαν βόδι έγινε από το πολύ φαΐ.
βοδινός (επίθ.): γκουρουβανό,-ί και γκουρουβέσκο,-ι.
π.χ. γκουρουβέσκο μας = βοδινό κρέας, γκουρουβανέ σσινγκά = βοδινά κέρατα.
βοήθεια: γιαρντούμο, ο και γιαρντΰμο, ο
π.χ. μπουτ μπουκί σίμαν, μανγκάβ κο γιαρντούμο = πολλή δουλειά έχω, θέλω τη βοήθειά σου, σαβό γιαρντούμο σίμαν τούταρ; = ποια βοήθεια έχω από σένα;
βοηθός (ο): γιαρντουμτζίο, ο και γιαρντϋμτζίο, ο
π.χ. (ευχή) ο Ντελ γιαρντουμτζίο τε αβέλ τουκέ = ο Θεός βοηθός σου να είναι.
βοηθός (η): γιαρντϋμτζΰκα και γιαρντουμτζίκα, η
π.χ. καγιά σι μι γιαρντϋμτζΰκα = αυτή είναι η βοηθός μου.
βοηθώ (μετβ. ρ.): γιαρντούμο-κεράβ (= βοήθεια κάνω)
π.χ. κόρκορι κερντά πο κχερ· νι κερντά λεσκέ γιαρντούμο κχόνικ = μόνος του έκανε (έχτισε) το σπίτι του· δεν τον βοήθησε κανείς, κερ -γιαρντούμο κε νταντέσκε = βόηθα τον πατέρα σου.
Συνών. φαϊντάβα-κεράβ = ωφελώ.
Αντίθ. ζαράρι-κεράβ = ζημιώνω, βλάπτω.
βόθρος: βόθρο, ο
π.χ. πφερντιλό ο βόθρο = γέμισε ο βόθρος.
βοϊδοκεφαλή: γκουρουβανό-σσορό και γκουρουβέσκο-σσορό, ο.
βολή: τσχουηπέ και τσχουντιπέ, ο
(κυριολ. ρίξιμο, τσχαβ = ρίχνω).
βόλι: κρουσσούμο, ο (σ.α. μεταλλική μπίλια)
π.χ. (κατάρα) μπαρέ κρουσσούμορα τε τσαλαβέν τουτ ντα τε μερές = μεγάλα βόλια να σε χτυπήσουν και να πεθάνεις.
βόλτα: πφιριπέ, ο (= περπάτημα)
π.χ. κ' αβές πφιριμάσκε; = θα 'ρθεις για βόλτα;
βολτάρισμα: πφιραηπέ, ο (σ.α. κυκλοφορία).
βολτάρω (αμετβ. ρ.): πφιραβάμαν
π.χ. σαστό γκιέ πφιραβέστουτ· κάνα κα κερές μπουκί; = όλη την ημέρα βολτάρεις· πότε θα δουλέψεις;
(πφιραβάμαν κυριολ. περπατώ τον εαυτό μου).
βόμβα: μπού(μ)μπα, η.
βομβαρδίζω (μετβ. ρ.): μπού(μ)μπε-τσχαβ (= βόμβες ρί-χνω).
βόσκημα: τσαραριπέ και τσαρα-βιπέ, ο.
π.χ. τσαραριπέ μανγκέν ε μπακρέ = βόσκημα θέλουν τα πρόβατα.
βοσκός: τσομπάνο, ο
(θηλ. τσομπάνκα, η).
βόσκω: (μετβ. ρ.): τσαραράβ και τσαραβάβ
π.χ. ο τσομπάνο τσαραρέλ ε μπακρέν κάι τσαήρι = ο βοσκός βόσκει τα πρόβατα στο λιβάδι.
(τσαρ = χόρτο).
βόσκω (αμετβ. ρ.): τσαράβ
π.χ. ο γκρας τσαρόλ = το άλογο βόσκει.
(βλ. ομόηχο τσαράβ = γλείφω).
βότανο: ντραπ, ο (σ.α. φάρμακο).
βότκα: βότκα, η
π.χ. τσαλαντάμαν η βότκα α(ν)ντό μο σσορό = με χτύπησε η βότκα στο κεφάλι.

βότσαλο: ντενιζέσκο-μπαρορό, ο (= θαλασσινό-πετραδάκι).
βουβός: (βλ. μουγγός).
βουή: σσολ, ο
(βλ. και σφύριγμα).
βουητό: (βλ. βούϊσμα).
βουΐζω (αμετβ. ρ.): σσόλ-νταβ (= βουή δίνω)
π.χ. σσόλ-ντεν με κανά = βουΐζουν τα αυτιά μου.
(βλ. και σφυρίζω).
βούϊσμα: σσολντιπέ, ο.
βούκινο (μτφ.): ντα(ν)ντανάβα, η
π.χ. κα κεράβ τουτ ντα(ν)ντανάβα κάι σαν τσορνό = θα σε κάνω βούκινο που είσαι κλεφταράς
Συνών. ασσου(ν)νταριπέ = διάδοση, διαλάλημα, ασσου(ν)νταράβ = διαδίδω, διαλαλώ.
βούλα (στρογγυλόσχημη κηλίδα): νταμγκάβα, η
π.χ. παρνό κοτόρ καλέ νταμγκαβένσα = άσπρο ύφασμα με μαύρες βούλες (βλ. και πιτσιλάδα).
Βουλγαρία: Μπουλγκαρία, η
π.χ. κάι Μπουλγκαρία ντα σι μπουτ ρομά = και στη Βουλγαρία υπάρχουν πολλοί Τσιγγάνοι.
Βούλγαρος: Μπουλγκάρι, ο.
Βουλγάρα: Μπουλγκάρκα, η.
βούλιαγμα: μπατμάκο, ο (σ.α. λέρωμα).
βουλιάζω (αμετβ. ρ.): μπατίαβ (σ.α. λερώνομαι).
π.χ. νά τζα κατάρ καβά ντρομ, κα μπατίορ ο τομαφίλι = μην πηγαίνεις απ' αυτόν το δρόμο, θα βουλιάξει το αυτοκίνητο.
βούλωμα: πφα(ν)ντιπέ, ο (κυριολ. κλείσιμο, σ.α. φυλακή, δέσιμο, κούμπωμα).
βουλωμένος (μτχ.): πφα(ν)ντό,-ί (κυριολ. κλειστός, κλεισμένος, σ.α. φυλακισμένος, δεμένος, κουμπωμένος).
βουλώνω (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ (κυριολ. κλείνω μετβ. σ.α. φυλακίζω, δένω, κουμπώνω)
π.χ. πφα(ν)ντόμ η χϋβ γιπσόσα = βούλωσα την τρύπα με γύψο, (μτφ.) πφα(ν)ντά λεσκό μούι ζάλακ παρένσα = του βούλωσε το στόμα με λίγα λεφτά.
βουνάκι: (βλ. βουναλάκι).
βουναλάκι: βοσσορό και μπαλκανίσι, ο.
βουνίσιος (επίθ.): βοσσέσκο,-ι και μπαλκανέσκο,-ι
π.χ. μπαλκανέσκι μπαλβάλ = βουνίσιος αέρας.
βουνό: βοςς και μπαλκάνο, ο
π.χ. γιβαλέ σι ε μπαλκάια = χιονισμένα είναι τα βουνά.
βουνοπλαγιά: βοσσέσκι-ρικ και μπαλκανέσκι-ρικ, η.
βούρκος: μπατάκο, ο
π.χ. πελό α(ν)ντό μπατάκο = έπεσε μες στον βούρκο. (σ.α. βάλτος).
βούρτσα: φουρτσάβα, η
π.χ. μανγκάβ η φουρτσάβα τε μακχάβ ο κχερ = θέλω τη βούρτσα να βάψω το σπίτι.
βουρτσάκι: φουρτσαβίσα, η.
βουρτσίζω (μετβ. ρ.): φουρτσαβάσα-μοράβ (= με βούρτσα τρίβω) και φουρτσαλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. φουρτσαβάσα-μοράβ με ντα(ν)ντά = βουρτσίζω τα δόντια μου.
βούρτσισμα: φουρτσαβάσα-μοριπέ (= με βούρτσα τρίψιμο) και φουρτσαλαμάκο, ο.
βουρτσισμένος (μτχ.): φουρτσαβάσα-μορντό,-ί (= με βούρτσα τριμμένος) και (άκλ.επιθ.) φουρτσαλαμούσσι.
βούτηγμα: μπολιπέ, ο (αντικειμένου ή ανθρώπου σε υγρό) (βλ. και βάφτιση) και τσχουηπέ, ο (κολυμβητή στη θάλασσα κ.α.).

(τσχουηπέ κυριολ.= ρίξιμο).
βουτηγμένος (μτχ.): μπολντό,-ί
(βλ. και βαφτισμένος).
βουτιά: τσχουηπέ, ο (= ρίξιμο).
βούτυρο: κχιλ, ο (= λάδι).
βουτώ (αμετβ. ρ.): τσχάμαν (= ρίχνομαι, ρίχνω τον εαυτό μου)
π.χ. τσχάμαν α(ν)ντό ντενίζι = βουτώ στη θάλασσα.
βουτώ (μετβ. ρ.): μπολάβ
π.χ. μπολάβ ο μαρνό α(ν)ντί ζουμί = βουτώ το ψωμί στο φαγητό.
(βλ. και βαφτίζω).
βραδάκι: ρακιορί και ρατορί, η.
βραδιάζει: (βλ. νυχτώνει).
βραδιάζομαι: (βλ. βραδιάζω αμετβ.).
βραδιάζω (μετβ. ρ.): ρακιαράβ
π.χ. ντα κάνα ρακιαρντάς ο Ντελ ο γκιβέ, ιρισάιλαμ κάι αμαρέ κχερά = και όταν βράδιασε ο Θεός τη μέρα, γυρίσαμε στα σπίτια μας.
βραδιάζω (αμετβ. ρ.): ρακιβάβ και ρακιάβαβ
π.χ. ρακιλάμ τζι τε αρακχάς λεσκό κχερ = βραδιάσαμε μέχρι να βρούμε το σπίτι του.
βράδιασμα: (βλ. νύχτωμα).
βραδιάτικα (επίρρ.): ρακιάσα
π.χ. κάι τζας ρακιάσα; = πού πας βραδιάτικα; (σ.α. το βράδυ π.χ. ρακιάσα κα ιρισάαβ = το βράδυ θα γυρίσω).
βραδινός: (βλ. νυχτερινός).
βράδυ: ρατ και ρακί, η
π.χ. (στίχοι από το ποίημα Γ.Αλεξίου «η σεβντάβα» (= ο έρωτας): σάντε με γιακχά τε πφά(ν)νταβα ντα τε μεράβ ντα πάλε α(ν)ντέ κε σουνέ ερ η ρατ κα αβάβ = … μόνο τα μάτια μου αν κλείσω και πεθάνω και πάλι στα όνειρά σου θα έρχομαι κάθε βράδυ, εκ ρατ κα πασστιάβ κοτέ = ένα βράδυ θα κοιμηθώ εκεί.
(βλ. ομόηχο ρατ = αίμα).
(βλ. και νύχτα).
(υποκ.): ρακιορί, η και ρατορί, η
Αντίθ. γκιβέ = μέρα, γκιέ = μέρα.
βραδύγλωσσος (επίθ.): πφαρέ-τσχιμπάκο, ι.
βραδυκίνητος: (βλ. βραδύς).
βραδύς (επίθ.): πφαρό,-ί (κυριολ. βαρύς, σ.α. αργός, βραδυκίνητος, αργοκίνητος, δυσκίνητος).
Αντίθ. σσεβίκι = σβέλτος, γρήγορος, ευκίνητος, ταχύς, γρήγορα, σβέλτα, ταχέως.
βραδύτητα: γιαβασσλούκο, ο (σ.α. πραότητα, ηπιότητα· γιαβάσσι = αργά, ήσυχα, ήσυχος, ήπιος, σιγανός)
βράζω (αμετβ. ρ.): κιριάβ
π.χ. κιρόλ ο παί οπρά σόμπα = βράζει το νερό πάνω στη σόμπα, τζανές σαρ σομ ακανά; κιριάβ κατάρ μι χολί = ξέρεις πώς είμαι τώρα; βράζω απ’ τον θυμό μου, ντaά νι κιριλό ο μας; = ακόμα δεν έβρασε το κρέας;, (μτφ.) τερνό σι· κιρόλ λεσκό ρατ = νέος είναι· βράζει το αίμα του.
βράζω (μετβ. ρ.): κιραβάβ και ταβάβ
π.χ. κιραβάβ ο μας = βράζω το κρέας, ταβντέμ τουκέ ντούι αρνέ = σου έβρασα δύο αυγά.
βράζω (ενεργ. διαμ. ρ.): κιρανταράβ (= βάζω να βράσει-ουν, κάνω να βράσει-ουν)
π.χ. κα κιρανταράβ μανγκέ κάι μι ρομνί τριν αρνέ = θα βάλω τη γυναίκα μου να μου βράσει τρία αβγά (μτχ. κιρανταρντό, -ι = βρασμένος, -η, ρηματ. ουσ. κιρανταριπέ, ο = βράσιμο).
βράκα: σοστέν, η
π.χ. κα σουβές με τσχάκε σοστέν; = θα ράψεις για την κόρη μου βράκα;
(χαρνί-σοστέν = κιλότα, σώβρακο. Χαρνί = κοντή, χαμηλή).
(υποκ.): σοστεορί, η.

βράκα (για) (επίρρ.): σοστεάκε (χρησιμοποιείται μτφ. ως απάντηση στη λέξη σόσκε ή σόσταρ; = γιατί; για να δηλώσει υπεκφυγή, να δείξει ότι υπάρχει λόγος)
π.χ. -σόσκε νι αβές του ντα; -σοστεάκε = -γιατί δεν έρχεσαι κι εσύ; -για βράκα (υπάρχει λόγος) (όπως λέμε -γιατί; -για της γάτας το αυτί, -ξέρω -ξεράδια κλπ.
βράση: (βλ. βράσιμο).
βράσιμο: κιραηπέ και ταβιπέ, ο.
π.χ. μανγκέλ νταά κιραηπέ ο μας = θέλει ακόμα βράσιμο το κρέας.
βρασμένος (μτχ.): κιραντό,-ί και ταβντό-ί
π.χ. ε αρνέ σαρ μανγκές λεν, κιραντέ ή πεκέ; = τα αυγά πώς τα θέλεις, βρασμένα ή τηγανητά; κιραντό σι ο μας = βρασμένο είναι το κρέας.
Αντίθ. μπικιραντό = άβραστος.
βραστός:(βλ. βρασμένος).
βραχιολάκι: μπιλεζικίσι, ο
βραχιόλι: μπιλεζίκο και κορό, ο.
(βλ. ομόηχο κορό = τυφλός).
βραχνιάζει (η φωνή μου): μι-λαλί-ατσχέλ και μι-σέζι-ατσχέλ (κατά λέξη: η φωνή μου σταματάει)
π.χ. μι λαλί ατσχιλί κάι μούιτχαντομ μπουτ = βράχνιασε η φωνή μου που φώναξα πολύ.
βράχος: κράμινα, η
(σ.α. κοτρώνα).
βρε: (βλ. ρε).
βρεγμένος (μτχ.): κινγκό,-ί
π.χ. κινγκέ πατέ = βρεγμένα ρούχα, (φράση) ο κινγκό ε μπρουσσσουμέσταρ νι τρασσάλ = ο βρεγμένος από τη βροχή δεν φοβάται.
Αντίθ. σσουκό = στεγνός, ξερός, μπικινγκό = άβρεχτος, αμούσκευτος.
βρέξιμο: κινγκιπέ, ο και κινγκαριπέ, ο
Αντίθ. σσουκιαριπέ = στέγνωμα.
βρεσίδι: (βλ. εύρημα).
βρέσιμο: αρακχαηπέ, αρακχιπέ, ρακχαηπέ και ακχαηπέ, ο (σ.α. ανακάλυψη, εντοπισμός).
βρεφικός (επίθ.): χουρντικανό,-ί
π.χ. χουρντικανέ πατέ = βρεφικά ρούχα, χουρντικανέ τσοράπορα = βρεφικές κάλτσες.
(βλ. και παιδικός).
βρέφος: χουρντό, ο
(βλ. και μωρό, παιδί).
βρέχει (απροσ. ρ.): μπρουσσσούμ-ντελ (= βροχή δίνει).
π.χ. η τιλεόρασι πφε(ν)ντά κάι κα ντελ-μπρουσσσούμ = η τηλεόραση είπε ότι θα βρέξει, (αληγ.) καβά μανγκέλ σάντε κάι λέσκι ταρλάβα μπρουσσσούμ τε ντελ! = αυτός θέλει μόνο στο δικό του χωράφι να βρέχει! (δηλ. είναι συμφεροντολόγος), κα ντελ-μπρουσσσούμ, τζα κίντε ε σσέα αβράλ = θα βρέξει, πήγαινε να μαζέψεις τα ρούχα από έξω.
βρέχομαι (αμετβ. ρ.): κινγκαράμαν και κινγκιάβ
π.χ. ε χουρντέ κινγκαρένπες κάι τσεσσμάβα = τα παιδιά βρέχονται στη βρύση, κινγκιλόμ κατάρ ο μπρουσσσούμ = βράχηκα από τη βροχή.
Αντίθ. σσουκιάβ = αμετβ. στεγνώνω, ξεραίνομαι.
βρέχω (μετβ. ρ.): κινγκαράβ και κινγκιαράβ
π.χ. κινγκιαράβ με μπαλά = βρέχω τα μαλλιά μου.
Αντίθ. σσουκιαράβ = μετβ. στεγνώνω, ξεραίνω.
βρίζομαι (αμετβ. ρ.): κουσσάμαν και ακουσσάμαν
π.χ. σόσκε κουσσένπες καλά ε ντούι; = γιατί βρίζονται αυτοί οι δύο;
βρίζω (α) (αμετβ.και μετβ.ρ.): κουσσάβ

π.χ. σα κουσσέλ, κάνα χολάολ = όλο βρίζει, όταν θυμώνει, σόσταρ κουσσές μαν; = γιατί με βρίζεις; (βλ. ομόηχο κουσσάβ = ξεριζώνω).
βρίζω (β) (αμετβ.και μετβ.ρ.): ακουσσάβ
π.χ. νά κα ακουσσές = δε θα βρίζεις.
βρίζω (γ) (ενεργ. διαμ.ρ.): κουσσλανταράβ (= βάζω να βρίσει-ουν)
π.χ. κα κουσσλανταράβ τουτ κάι μι ντέι = θα βάλω τη μάνα μου να σε βρίσει.
βρισιά (α): κουσσιπέ, ο.
βρισιά (β): ακουσσιπέ, ο.
βρίσιμο: (βλ. βρισιά).
βρίσκομαι (α) (αμετβ. ρ.): ρακχάντιαβ και αρακχί(ν)ντιαβ
π.χ. κάι ρακχάντος ακανά; = πού βρίσκεσαι τώρα; (σ.α. συναντιέμαι, εντοπίζομαι).
Αντίθ. χασάρντιαβ = χάνομαι, εξαφανίζομαι.
βρίσκομαι (β) (αμετβ. ρ.): αρακχάντιαβ και ακχάντιαβ
π.χ. ακχάντιλε ε παρέ = βρέθηκαν τα λεφτά, κάι αρακχάντος ντα μούιτχος αγκαντάλ; = πού βρίσκεσαι και φωνάζεις έτσι; κάι κα ακχάντιας; = πού θα βρεθούμε; (σ.α. εντοπίζομαι, συναντιέμαι).
βρίσκω (α) (μετβ. ρ.): ρακχαβάβ και αρακχάβ
π.χ. ρακχαντόμ με νατάρα = βρήκα τα κλειδιά μου, ρακχαντόμ μπουκί = βρήκα δουλειά, ροντέμ λες, αμά νασστί αρακχλέμ λες κχάτινέ(ν)ντε = τον έψαξα, αλλά δεν μπόρεσα να τον βρω πουθενά, κάταρ ρακχαντάν καλέ ρομνά; χαλά τουτ = από πού τη βρήκες αυτή τη γυναίκα; σ' έφαγε, (σ.α. συναντώ, εντοπίζω, ανακαλύπτω).
Αντίθ. χασαράβ = χάνω.
βρίσκω (β) (μετβ. ρ.): αρακχαβάβ και ακχαβάβ
π.χ. αρακχαντόμ μι μπεϊλάβα τούσα = βρήκα τον μπελά μου με σένα, κάι κα ακχαβάβ τουτ αϊράτ; = πού θα σε βρω απόψε; κάι αρακχαντάν καλέ τζουκελέ; = πού βρήκες αυτό το σκυλί; (σ.α. ανακαλύπτω, εντοπίζω).
βρίσκω (γ) (ενεργ. διαμ.ρ.): αρακχανταράβ, ρακχανταράβ και ακχανταράβ (= βάζω να βρει-ουν, κάνω να βρει-ουν, κάνω να βρεθεί-ουν)
π.χ. κάι ντα τε τζας, κα αρακχανταράβ τουτ λέστε = όπου και να πας, θα τον βάλω να σε βρει (αρακχανταρντό, -ί, ρακχανταρντό, -ί, ακχανταρντό, -ι μτχ. = εντοπισμένος, αρακχανταριπέ, ρακχανταριπέ, ακχανταριπέ, ο = εντοπισμός, εύρεση).
βρομιά (α): κχα(ν)ντινιπέ, ο (σ.α. τεμπελιά)
π.χ. μπουτ κχα(ν)ντιπέ σι α(ν)ντέ λακό κχερ = πολλή βρομιά έχει μες στο σπίτι της.
Αντίθ. τεμιζλίκο = καθαριότητα.
βρομιά (β): μελαλιπέ και μισκι(ν)νίκο, ο.
βρομιά (γ): πισλίκο, ο (σ.α. ακαθαρσία, πισλίκορα ή πισλίτσα, ε = ακαθαρσίες (οι)).
βρομιάρης (επίθ.): κχα(ν)ντινό,-ί (σ.α. τεμπέλης)
π.χ. μπουτ κχα(ν)ντινί σι λεσκί ρομνί = πολύ βρομιάρα είναι η γυναίκα του.
(βλ. και βρόμικος, τεμπέλης).
Αντίθ. τεμίζι = καθαρός.
βρόμικος (α) (επίθ.): μελαλό, -ί (σ.α. λερωμένος) και κχα(ν)ντινό, -ί (σ.α. τεμπέλης)
π.χ. μελαλέ σι κε τσανγκά· τζα χαλάβ λεν = βρόμικα είναι τα πόδια

σου· πήγαινε να τα πλύνεις, κχα(ν)ντινό κχερ = βρόμικο σπίτι.
Αντίθ. τεμίζι = καθαρός.
βρόμικος (β) (επίθ.): πίσι,-κα, μισκίνι,-κα και (άκλ.επιθ.) πίσι, μισκίνι
π.χ. πίσι σι ο παΐ = βρόμικο είναι το νερό, πίσι βαστένσα νά χα μαρνό = με βρόμικα χέρια μη τρως ψωμί, πίσι πφερασά νί κα πφενές = βρόμικα λόγια δε θα λες.
(σ.α. βρομιάρης-α π.χ. μισκίνκα σι λεσκί ρομνί, λακό κχερ κχά(ν)ντελ = βρομιάρα είναι η γυναίκα του, το σπίτι της βρομάει).
βρόμισμα: κχα(ν)νταριπέ, ο (σ.α. αρωμάτισμα).
βρομισμένος (μτχ.): κχα(ν)νταρντό,-ί (σ.α. αρωματισμένος).
βρομοδουλειά: κχα(ν)ντινί-μπουκί, η
π.χ. σαβέ κχα(ν)ντινέ-μπουκιά σι καλά κάι κερές; = τι βρομοδουλειές είναι αυτές που κάνεις;
βρομοκουβέντα: κχα(ν)ντινί-όρμπα, η
π.χ. αβέρ ντρομ τε να ασσουνάβ κατάρ κο μούι γκασαβέ κχα(ν)ντινέ-όρμπε = άλλη φορά να μην ακούσω από το στόμα σου τέτοιες βρομοκουβέντες.
βρομόπαιδο: κχα(ν)ντινό-χουρντό, ο.
βρομόστομος (επίθ.): κχα(ν)ντινέ-μόσκο,-ι.
π.χ. μπουτ κχα(ν)ντινέ-μόσκο σι, σα λουμπνέ όρμπε πφενέλ = πολύ βρομόστομος είναι, όλο πρόστυχα λόγια λέει.
βρομώ (αμετβ. ρ.): κχά(ν)νταβ
π.χ. κχά(ν)ντελ κο μούι = βρομάει το στόμα σου.
(βλ. και μυρίζω).
βρομώ (μετβ. ρ.): κχα(ν)νταράβ
π.χ. κχα(ν)νταρντάν ο κχερ καλέ πουρουμένσα = βρόμησες το σπίτι μ' αυτά τα κρεμμύδια. (σ.α. αρωματίζω).
βροντόφωνος (επίθ.): ζουραλέ-σεζέσκο,-ι (= δυνατόφωνος) και ζουραλέ-λαλάκο,-ι (= δυνατόφωνος), (ζουραλό = δυνατός, σέζι ή λαλί = φωνή) και ζουραλέ-σεζάκο,-ι (= δυνατόφωνος).
βροχερός (επίθ.): μπρουσσσουμαλό,-ι και μπρουσσσουμνταλό,-ί
π.χ. μπουσσσουμνταλί σικάντολ η αβάβα = βροχερός φαίνεται ο καιρός.
βρόχινος (επίθ.): μπρουσσσουμέσκο,-ι και μπρουσσσου(ν)ντέσκο,-ι
π.χ. μπρουσσσουμέσκο παΐ = βρόχινο νερό.
βροχή: μπρουσσσούμ και μπρουσσσού(ν)ντ, ο
π.χ. κατάρ ο μπρουσσσούμ νασστί γκελόμ κάι μι μπουκί = από τη βροχή δεν μπόρεσα να πάω στη δουλειά μου, κάι τζας α(ν)ντό μπρουσσσούμ; = πού πας μες στη βροχή; ατσχιλό ο μπρουσσσούμ = σταμάτησε η βροχή.
βροχούλα: μπρουσσσουμορό και μπρουσου(ν)ντορό, ο.
βρύση: τσεσσμάβα, η
π.χ. πφά(ν)ντε η τσεσσμάβα = κλείσε τη βρύση, (φράση) γκελό κάι τσεσσμάβα, αμά παΐ νασστί πιλά = πήγε στη βρύση, αλλά νερό δεν μπόρεσε να πιεί (δηλ. έφτασε κοντά στην επιθυμία του, αλλά δεν μπόρεσε να την ολοκληρώσει).
βρυσούλα: τσεσσμαβίσα, η.
βύζαγμα: (βλ. θήλασμα).
βυζαίνω (αμετβ. ρ.): (βλ. θηλάζω).
βυζαίνω (μετβ. ρ.): (βλ. θηλάζω).
βυζάκι: τσουτσορί, η.

βυζαρού: μπαρέ-τσουτσένγκι, η
(κατά λέξη: μεγαλοβυζού)
π.χ. μπαρέ-τσουτσένγκι τσχορί =
βυζαρού κοπέλα.
βυζί: τσουτσί, η
π.χ. μπαριλέ κε τσουτσά =
μεγάλωσαν τα βυζιά σου.
βυζούνι: (βλ. σπυρί).
βυσσινιά: φισσνιλίν, η.
βύσσινο: φίσσνα, η.
βώλος: τοπάτσι, ο.
(υποκ.): τοπατσίσι, ο.

Γ

γαβγίζω: (βλ. ηχώ αμετβ.).
γάζα (α): γάζα, η
γάζα (β): γκάζα, η και κοτόρ, ο (κοτόρ κυριολ. ύφασμα, πανί)
π.χ. λιόμ γκάζα τε πφά(ν)νταβ μο βας = πήρα γάζα να δέσω το χέρι μου.
γάζωμα: (βλ. ράψιμο).
γαζώνω: (βλ. ράβω).
γάιδαρος: χορ, ο
π.χ.μπαρό, τφουλό χορ σαν του, ιν λατζάς κάι τχόστουτ εκχέ σικνέ χουρντέσα; = μεγάλο, χοντρό γαϊδούρι είσαι εσύ, δεν ντρέπεσαι που τα βάζεις με ένα μικρό παιδί;, παΐ νταβ ε χορέ = νερό δίνω τον γάιδαρο.
γαϊδουράκι: χορορό, ο
γαϊδουράκι (νεογέννητο): κουντούκο, ο.
(υποκ.) κουντουκίσι, ο
γαϊδουρινός: (βλ. γαϊδουρίσιος).
γαϊδουρίσιος (επίθ.): χορανό,-ι
π.χ. σαρ χορανό σι λεσκό σσορό = σαν γαϊδουρίσιο είναι το κεφάλι του.
γαϊδουριά: χοριπέ, ο
π.χ. τε λατζάς μο, χοριπέ σας καβά κάι κερντάν = να ντρέπεσαι ρε, γαϊδουριά ήταν αυτό που έκανες.
Συνών. μπαλιτσχιπέ = γουρουνιά.
γαϊδουρόδερμα: χορέσκι-μορκχί, η.
γαϊδουροκέφαλος (επίθ.): χορανέ-σσερέσκο, -ι.
γαϊδουρότριχα: χορέσκο-μπαλ, ο (= γαϊδάρου τρίχα, μπαλ = τρίχα, μαλλί).
γάλα: σύτυ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u) και σούτι, ο
π.χ. ταταράβ ε χουρντέσκο σούτι = ζεσταίνω του μωρού το γάλα, πιλάν κο σύτυ; = ήπιες το γάλα σου;
γαλάζιος (άκλ. επίθ.): μαβί
π.χ. μαβί γιακχά = γαλάζια μάτια.
γαλακτόπιτα: σουτέσκι-πλιτσί(ν)τα, η.
γλακτώδης (επίθ.): σουτέσκο, -ι και συτέσκο, -ι.
γαλανομάτης (επίθ.): μαβί-γιακχένγκο,-ι.
γαλανός: (βλ. γαλάζιος).
γαλατάκι: σουτίσι, ο.
γαλατάς: σου(τ)τσίο, ο
π.χ. ιν νακχλό αβγκιέ ο σου(τ)τσίο = δεν πέρασε σήμερα ο γαλατάς.
γαλατού: σου(τ)τσίκα, η.
Γαλλία: Φράνσα, η.
γαλλικός (επίθ.): φρανσένγκο,-ι και φρανσάκο,-ι.
Γάλλος: Φράνσι, ο.
Γαλλίδα: Φράνσκα, η.
γαλλόφιλος (επίθ.): αμάλ-φρανσένγκο,-ι (= φίλος γάλλων).
γαλλοπούλα: μισίρκα, η
π.χ. μισιρκάκε αρνέ = αβγά γαλοπούλας.
γαμημένος (μτχ.): μπουλιντι(ν)ντό, -ί.
γαμήσι: μπουλιντιπέ, ο.
γαμιέμαι (αμετβ. ρ.): μπουλένταμαν και μπουλέντι(ν)ντιάβ.
γαμιόλα (μτχ. ως ουσ.): μπουλιντι(ν)ντί, η (σ.α. γαμημένη).
γαμιόλης (μτχ. ως ουσ.): μπουλιντι(ν)ντό, ο (σ.α. γαμημένος, πούστης).
γάμος: μπιάβ και αμπάβ, ο
π.χ. κάι κα κερντόλ τουμαρό μπιάβ; = πού θα γίνει ο γάμος σας; μπουτ σσουκάρ κερντιλό τουμαρό αμπάβ! = πολύ ωραίος έγινε ο γάμος σας! μόσκε-τσχιμπάκε, τζα τούντα κάι αμπάβ = για στόμα-για

γλώσσα (για μαύρα μάτια), πήγαινε κι εσύ στο γάμο.
γάμπα: γά(μ)μπα, η
π.χ. τφουλέ γά(μ)μπε σίτουτ = χοντρές γάμπες έχεις.
γαμπριά*: τζαμουτριπέ, ο
π.χ. (όρκος) με τσχαβέσκο τζαμουτριπέ τε να ντικχάβ! = του γιου μου τη γαμπριά να μη δω! (δηλ. να μη δω γαμπρό το γιο μου) (βλ. και νυφιά).
Αντίθ. μποριπέ = νυφιά.*
γαμπριάτικος (επίθ.): τζαμουτρικανό-ί.
π.χ. βουραντάς πε τζαμουτρικανέ πατέ = φόρεσε τα γαμπριάτικα ρούχα του.
Αντίθ. μπορικανό = το νυφικό, νυφικός.
γαμπρός: τζαμουτρό, ο
π.χ. ο τζαμουτρό ε σασουϊάσα κερέλ, η μπορί ε σασουϊάσα νασστί κερέλ = ο γαμπρός με τη πεθερά κάνει, η νύφη με τη πεθερά δεν μπορεί να κάνει.
Αντίθ. μπορί = νύφη.
γαμπρούλης (επίθ.): τζαμουτροró, ο.
Αντίθ. μπορορί = νυφούλα.
γαμώ (μετβ. ρ.): μπουλένταβ
γάντζος: γάντζα, η και κάντζα, η
γάντι: ελντιβάνο, ο
π.χ. βουράβ κε ελντιβάια, αβρί κερέλ μπουτ σσιλ = φόρα τα γάντια σου, έξω κάνει πολύ κρύο.
γάνωμα: ανουσαριπέ, ο.
γανωματάς: (βλ. γανωτής).
γανωμένος (μτχ.): ανουσαρντό,-ί
π.χ. ανουσαρντέ σι ε τσίντζιρε = γανωμένες είναι οι κατσαρόλες.
Αντίθ. μπιανουσαρντό = αγάνωτος.
γανώνομαι (αμετβ. ρ.): ανουσάρντιαβ
π.χ. ανουσάρντιλε ε τσίντζιρε = γανώθηκαν οι κατσαρόλες.
γανώνω (μετβ. ρ.): ανουσαράβ
π.χ. τχαϊάρα κα ανουσαράβ με σίνιε = αύριο θα γανώσω τα ταψιά μου.
γανωτής: ανουσαρτσίο, ο
θηλ. ανουσαρτσίκα,η
Συνών. καλαητζίο = καλαϊτζής.
γαργαλιέμαι (αμετβ. ρ.): γαργαλισάαβ.
γαργαλώ (μετβ. ρ.): γαργαλισαράβ.
γαργάρα: γκαργκαράβα, η
π.χ. ο ντοκτόρι ντιά λε ιλάτσι τε κερέλ γκαργκαράβα = ο γιατρός του έδωσε φάρμακο να κάνει γαργάρα, κερ γκαργκαράβα λο(ν)ντέ-παέσα, τε ατσχόλ κε ντα(ν)ντέσκι ντουκ = κάνε γαργάρα με αλατόνερο να σταματήσει ο πόνος του δοντιού σου.
γαργαρίζω (αμετβ. ρ.): γκαργκαράβα-κεράβ (= γαργάρα κάνω).
γαριδάκι: γαριδάκι, ο και γκαριντάκι, ο
π.χ. ντικ, ο πάπου γαριδάκια λιάς τούκε = κοίτα, ο παππούς γαριδάκια σου πήρε.
γάτα: πισίκα, η
π.χ. η πισίκα ασταρντά γεκ μπαρό μισσκόι = η γάτα έπιασε ένα μεγάλο ποντίκι.
γατάκι: (βλ. γατούλα).
γατίσιος (επίθ.): πισικάκο,-ι και πισικανό,-ί
π.χ. πισικάκε γιακχά σίλε = γατίσια μάτια έχει.
γατότριχα: πισικάκο-μπαλ, ο.
γατούλα: πισικίσα και πισικορί, η
π.χ. κάσκι σι καγιά πισικίσα; = πιανού είναι αυτή η γατούλα;
γδαρμένος (μτχ.): ουζζαρντό,-ί
(σ.α. ξεφλουδισμένος, ξεπουπουλιασμένος).
γδάρσιμο: ουζζαριπέ, ο
(βλ. και ξεφλούδισμα, ξεπουπούλιασμα).

γδέρνομαι (αμετβ. ρ.): ουζζάρντιαβ
π.χ. πελό κατάρ μοτόρι ντα ουζζάρντιλι λεσκί κοτσ = έπεσε από το μηχανάκι και γδάρθηκε το γόνατό του.
(βλ. και ξεφλουδίζομαι).
γδέρνω (μετβ. ρ.): ουζζαράβ
π.χ. ουζζαράβ ο μπακρό = γδέρνω το πρόβατο.
(βλ. και ξεφλουδίζω, ξεπουπουλιάζω).
γδυμένος (μτχ.): νανγκιαρντό,-ί (= γυμνωμένος).
Αντίθ. βουραντό = ντυμένος, φορεμένος.
γδύνομαι (αμετβ. ρ.): νανγκιαράμαν.
π.χ. νά ντε α(ν)ντρέ, νανγκιαράμαν = μην μπαίνεις μέσα, γδύνομαι.
(νανγκό = γυμνός, νανγκιαράμαν κυριολ. = γυμνώνομαι).
Αντίθ. βουραβάμαν = ντύνομαι
γδύνω (μετβ. ρ.): νανγκιαράβ
π.χ. νανγκιαράβ ε χουρντέ = γδύνω το μωρό.
Αντίθ. βουραβάβ = ντύνω, φορώ μετβ..
(νανγκιαράβ κυριολ. = γυμνώνω).
γδύσιμο: νανγκιαριπέ, ο (= γύμνωμα).
Αντίθ. βουραηπέ = ντύσιμο.
γδυτός: (βλ. γδυμένος).
γειτόνεμα: κομσσουλούκο, ο (σ.α. η συναναστροφή των γειτόνων)
π.χ. κο κομσσουλούκο τούκε τε ατσχέλ, μπιλατζανέα! με τσχάκε γιακ τχοντάν = το γειτόνεμα σου γεια σένα να μείνει, αδιάντροπε! για την κόρη μου μάτι έβαλες, κομσσούια σαμούς, αμά κομσσουλούκο νάι αμεν = γείτονες είμαστε, αλλά γειτόνεμα (συναναστροφή) δεν έχουμε.
γειτονία: κομσσουλούκο, ο
(βλ. και γειτόνεμα).
γειτονιά: μαλάβα, η
π.χ. αβγκιέ κάι μαλάβα κερντόλ μπιάβ = σήμερα στη γειτονιά γίνεται γάμος.
γείτονας (α): κομσσούιο, ο (προφ. με συνίζηση ιο)
π.χ. (αλληγ.) κάνα τζας τε κινές κχερ, ε κομσσουέ κα κινές νάα ο κχερ = όταν πας να αγοράσεις σπίτι, το γείτονα θα αγοράσεις όχι το σπίτι. (δηλ. μεγάλη σημασία έχει ποιος θα είναι ο γείτονας).
γείτονας (β): κομσσίο, ο
π.χ. κομσσία σαμούς, αμαρέ κχερά σι πάςς-πασσέ = γείτονες είμαστε, τα σπίτια μας είναι κοντά-κοντά (δίπλα-δίπλα).
γειτόνισσα: κομσσούκα, η.
γελασμένος (μτχ.): χοχαντό,-ί (σ.α. ξεγελασμένος)
π.χ. χοχαντό σαν, άμα πακιάς καβά σσέι κάι κα κερντόλ = γελασμένος είσαι, αν πιστεύεις αυτό το πράγμα ότι θα γίνει.
γελαστικός (επίθ.): ασαηκα(ν)ντό,-ί.
Συνών. ασαη(ν)ντό = γελαστός, σσαγκατζίο = αστείος, κωμικός.
γελαστός (επίθ.): ασαη(ν)ντό,-ί
π.χ. μπουτ ασαη(ν)ντό τσχαβό σι! = είναι πολύ γελαστό αγόρι! σίλε ασαη(ν)ντό μούι = έχει γελαστό πρόσωπο.
Αντίθ. ροη(ν)ντό = κλαμένος, μπιασαη(ν)ντό = αγέλαστος.
(ασαη(ν)ντό σ.α. = χαμογελαστός).
γελέκο: ελέκο και ιλέκο, ο και γιλέκο, ο
π.χ. κάταρ λιάν καβά σσουκάρ ελέκο; = από πού το πήρες αυτό το ωραίο γελέκο;
γελιέμαι (αμετβ. ρ.): χοχάντιαβ
π.χ. νι χοχάντολ, πφιρνό σι = δεν γελιέται, πονηρός είναι.(σ.α. ξεγελιέμαι).
γέλιο: ασαηπέ, ο

π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ.Αλεξίου «ο ασαηπέ» = το γέλιο) τζου(ν)ντό μουλό σι ο μανούςς κάι χασαρντά πε γκέσκο ασαηπέ = ζωντανός νεκρός είναι ο άνθρωπος που έχει χάσει το γέλιο της ψυχής του.
(ασαηπέ σ.α. χαμόγελο).
γελοίος (επίθ.): ασαημάσκο,-ι (= για γέλιο και πρασαημάσκο,-ι (= για κορόϊδεμα, για εμπαιγμό, για περιγέλασμα, για περιφρόνηση)
π.χ. ασαημάσκο σσέι σι καβά = γελοίο πράγμα είναι αυτό, πρασαημάσκο κερντιλάν = γελοίος έγινες.
γελώ (α) (αμετβ. ρ.): ασάβ
π.χ. κερντά μαν τε ασάβ με γκέσα αϊράτ = μ' έκανε να γελάσω με την ψυχή μου απόψε, σόσκε ασάς; νταλγκάβα-κχελές μάνσα; = γιατί γελάς; με κοροϊδεύεις;
(ασάβ σ.α. χαμογελώ).
γελώ (β) (ενεργ. διαμ.ρ.): ασανταράβ (κάνω να γελάσει-ουν)
π.χ. ασανταρντάν αμέν μπουτ αϊράτ = μας έκανες να γελάσουμε πολύ απόψε, ασανταρντά μαν κο τσχαβό, μπουτ τζανέλ = μ' έκανε να γελάσω ο γιος σου, πολλά ξέρει.
Αντίθ. ροβνταράβ = κάνω να κλάψει-ουν, βάζω να κλάψει-ουν.
γεμάτος (μτχ.ως επιθ.): πφερντό,-ί
π.χ. πφερντό σι ο τομαφίλι, νι λελ αβέρ τζενέν = γεμάτο είναι το αυτοκίνητο, δεν παίρνει άλλα άτομα.
(σ.α. πλήρης, συμπληρωμένος, πυκνός).
Αντίθ. τσουτσό = άδειος, μπόσσι = άδειος.
γεματούτσικος (επίθ.): πφερντορό,-ί.
Αντίθ. τσουτσορό = αδειούτσικος.
γεμίζω (α) (αμετβ. ρ.): πφερντιάβ
π.χ. πφερντιλί η κόφα = γέμισε ο κουβάς.(σ.α. συμπληρώνομαι).
Αντίθ. τσουτσιάβ = αδειάζω αμετβ., τσουτσάρντιαβ = αδειάζω αμετβ.
γεμίζω (β) (μετβ. ρ.): πφεράβ
π.χ. πφεράβ η φουτσία παί = γεμίζω το βαρέλι νερό. (σ.α. συμπληρώνω).
Αντίθ. τσουτσαράβ = αδειάζω μετβ.
γεμίζω (γ) (ενεργ. διαμ.ρ.): πφερνταράβ και (επιτατ.ενεργ. διαμ.ρ.) πφερντανταράβ (= βάζω να γεμίσει-ουν, κάνω να γεμίσει-ουν, σ.α. φορτίζω, σφραγίζω δόντι)
π.χ. κα τζαβ κάι ντοκτόρι, τε πφερνταράβ μο νταν = θα πάω στον γιατρό να σφραγίσω το δόντι μου, τζαβ κάι γκατζό, τε πφερνταράβ η μπαταρία = πάω στον αλλόφυλο να γεμίσω την μπαταρία, κα πφερνταράβ λεστέ η φουτσία παΐ = θα τον βάλω να γεμίσει το βαρέλι νερό.
Αντίθ. τσουτσαρνταράβ = βάζω να αδειάσει-ουν, κάνω να αδειάσει-ουν.
γέμιση: (βλ. γέμισμα).
γέμισμα (α): πφεριπέ, ο (σ.α. συμπλήρωμα).
π.χ. ε πιπέρα μανγκέν πφεριπέ = οι πιπεριές θέλουν γέμισμα.
Αντίθ. τσουτσαριπέ = άδειασμα.
γέμισμα (β): πφερνταριπέ, ο (ρημ. ουσ. από το ρ. πφερνταράβ βλ. γεμίζω (γ)), πφερνταριπέ σ.α. φόρτιση, σφράγισμα δοντιού)
π.χ. πφερνταριπέ μανγκέλ η μπαταρία = φόρτιση θέλει η μπαταρία, πφερνταριπέ μανγκέλ κο νταν = σφράγισμα θέλει το δόντι σου.
γεμισμένος (α) (μτχ. ως επιθ.): πφερντό,-ί (= γεμάτος, πλήρης).
Αντίθ. τσουτσαρντό = αδειασμένος.
γεμισμένος (β) (μτχ.): πφερνταρντό, -ί (από το ρ. πφερνταράβ βλ. γεμίζω (γ)),

πφερνταρντό σ.α. φορτισμένος, σφραγισμένος (για δόντι))
π.χ. πφερνταρντό σι μο νταν = σφραγισμένο είναι το δόντι μου.
γεμιστήρα: γεμιστίρα, η
π.χ. ε ταπαντζάκι γεμιστίρα = η γεμιστήρα του πιστολιού.
γεμιστός (επίθ.): πφερντό,-ί (= γεμάτος).
π.χ. πφερντέ πιπέρα κα κεράβ αβγκιέ = γεμιστές πιπεριές θα κάνω σήμερα.
γενέθλια (α): μπια(ν)ντιμάσκο-γκιές, μπια(ν)ντιμάσκο-γκιβέ και μπια(ν)ντιμάσκο-γκιέ,ο (= γέννησης μέρα).
γενέθλια (β): γενέθλια, ε
π.χ. λεσκέ γενέθλια σι αβγιέ = τα γενέθλιά του είναι σήμερα.
γένια: τσχορά και σακάλα, ε
π.χ. ρά(ν)ντε κε σακάλα = ξύρισε τα γένια σου.
(ομόηχο τσχορά = κοπέλες).
γέννα: μπιανιπέ, ο.
γενναίος: μρουςς, ο (= άνδρας, αρσενικό, παλικάρι).
γενναιότητα: μρουσσιπέ, ο (= ανδρεία, παλικαριά).
γεννημένος: μπια(ν)ντό,-ί
Αντίθ. μπιμπια(ν)ντό = αγέννητος.
γεννιέμαι (αμετβ. ρ.): μπιά(ν)ντιαβ
π.χ. κατάρ κι ντέι τα εκ φαρέ τε μπιά(ν)ντος, για τε κερές μανγκέ του καλέ = από τη μάνα σου ακόμα μια φορά να γεννηθείς, για να μου το κάνεις εσύ αυτό.
γεννώ (μετβ. ρ.): μπιανάβ
π.χ. τσχαβό μπια(ν)ντά λεσκί ρομνί = αγόρι γέννησε η γυναίκα του, νταά ιν μπια(ν)ντά κι ρομνί; = ακόμα δεν γέννησε η γυναίκα σου;
γένος: τζίνσι, ο
π.χ. νάι λατσχέ τζινσέσταρ σι καλά μανουσσά = δεν είναι από καλό γένος αυτοί οι άνθρωποι, τε μανγκέσα μπιτίν κε τζινσέ α(ν)τά μανγκέ, νι νταράβ τούταρ = αν θέλεις όλο σου το γένος φέρε μου, δε φοβάμαι από σένα, (φράση) εκχέ μανουσσέσκο τζίνσι πουσσέν = ενός ανθρώπου το γένος ρωτάνε (δηλ. από τη φήμη του γένους επηρεάζεται το κύρος του απογόνου).
Συνών. σόι = σόι
γερά (επίρρ.): ζουραλέστε (σ.α. δυνατά)
π.χ. αστάρντο ζουραλέστε τε να περές = κρατήσου γερά να μην πέσεις, αστάρ ζουραλέστε ο σιτζίμ = κράτα γερά το σχοινί.
γεράματα: πφουριπέ, ο
π.χ. κίντελ παρέ πε πφουριμάσκε = μαζεύει χρήματα για τα γεράματά του, κα ντικχές μαν α(ν)ντό μο πφουριπέ; = θα με κοιτάξεις στα γεράματα; (πφουριπέ κυριολ. = γήρας).
γέρασμα: πφουραριπέ, ο
Αντίθ. τερναριπέ = ξανάνιωμα.
γερασμένος (μτχ.): πφουραρντό,-ί
Αντίθ. μπιπφουραρντό = αγέραστος, τερναρντό = ξανανιωμένος.
Γερμανία: Αλαμάνια, η
π.χ. κάι Αλαμάνια σι λεσκό πφάλ = στη Γερμανία είναι ο αδερφός του.
γερμανικός (επίθ.): αλαμανένγκο,-ι και αλαμανιάκο,-ι.
π.χ. αλαμανένγκε μανγκινά = γερμανικά προϊόντα.
Γερμανός: Αλαμάνο, ο.
Γερμανίδα: Αλαμάνκα, η.
γέρνω (αμετβ. ρ.): (βλ. λυγίζω αμετβ.).
γέρνω (μετβ. ρ.): μπανγκιαράβ και μπανγκαράβ
π.χ. μπανγκάρ η φουτσία. = γείρε το βαρέλι.
(βλ. και λυγίζω μετβ.).
γερνώ (αμετβ. ρ.): πφουριάβ
π.χ. λιέ μαν ε μπροσά, πφουριλόμ = με πήραν τα χρόνια, γέρασα,

πφουριλάν, ιν τζανές σο πφενές = γέρασες, δεν ξέρεις τι λες, (γνωμικό Γ.Αλεξίου) πφουρόλ σάντε ο μανούςς κάι ιν κερέλ σουνέ = γερνά μόνο ο άνθρωπος που δεν κάνει όνειρα.
Αντίθ. τερνιάβ =αμετβ. ξανανιώνω.
γερνώ (μετβ. ρ.): πφουραράβ
π.χ. πφουραρντέ μαν ε τσεκίε = με γέρασαν τα βάσανα, (ευχή σε νεόνυμφους) ο Ντελ τε πφουραρέλ τουμέν εκχέ σσαρα(ν)ντέστε = ο Θεός να σας γεράσει σε ένα μαξιλάρι.
Αντίθ. τερναράβ = μετβ.ξανανιώνω.
γεροδεμένος (α) (επίθ.): μπαμπάτσι-κα
π.χ. μπαμπάτσι μανούςς = γεροδεμένος άνθρωπος (η φράση σ.α. ισχυρός οικονομικά άνθρωπος).
γεροδεμένος (β) (επίθ.): ζουραλό, -ί και κουβετλίο, -ίκα (κυριολ. δυνατός, ισχυρός, γερός)
π.χ. ζουραλό τσχαβρό = γεροδεμένο παιδί.
Αντίθ. μπιζουραλό και μπικουβετέσκο = αδύναμος, ανίσχυρος.
γεροντάκι: πφουρορό, ο
π.χ. σο τε κερέλ ο πφουρορό! = τι να κάνει το γεροντάκι!
Αντίθ. τερνορό = νεαρούλης.
γερόντισσα: πφουρορί, η
Αντίθ. τερνορί = νεαρούλα.
γεροντίστικος (επίθ.): πφουρικανό,-ί
π.χ. πφουρικανέ μενία λιάν μάνγκε; = γεροντίστικα παπούτσια μου πήρες;
Αντίθ. τερνικανό = νεανικός.
γέρος: πφουρό, ο
π.χ. πφουρό σι, ιν ντικχέλ σσουκάρ = γέρος είναι, δεν βλέπει καλά.
Αντίθ. τερνό = νέος.
γερός: (βλ. δυνατός).
γεύμα: (βλ. φαγητό).
γεύομαι: βλ. μοιράζω (β)
γεύση: νταντία, η και ντάντι, ο (σ.α. γευστικότητα, νοστιμιά, ουσία)
π.χ. νάι ντάντι α(ν)ντί ζουμί = δεν έχει γεύση το φαγητό, λιά ε παρένγκι νταντία = πήρε τη γεύση των χρημάτων (δηλ. γλυκάθηκε από τα χρήματα).
(βλ. και νοστιμιά, ουσία).
γευστικός (επίθ.): νταντιάκο, -ι.
γευστικότητα: (βλ. γεύση).
γέφυρα: πφουρτ, η και πόντο, ο
π.χ. νεβί σι καγιά πφουρτ = καινούργια είναι αυτή η γέφυρα, κασστουνό σι ο πόντο = ξύλινη είναι η γέφυρα.
γεφυρούλα: πφουρτορί, η και ποντορό, ο.
γεφύρωμα: πφουρταριπέ, ο.
γεφυρωμένος (μτχ.): πφουρταρντό,-ί
π.χ. πφουρταρντί λεν = γεφυρωμένο ποτάμι.
Αντίθ. μπιπφουρτάκο = αγεφύρωτος.
γεφυρώνω (μετβ. ρ.): πφουρταράβ.
γεωργία: λετζμπερλίκο, ο (σ.α. αγροτιά).
γεωργός: λετζμπέρι, ο (σ.α. αγρότης), θηλ. λετζμπέρκα, η (σ.α. αγρότισσα).
γη: πφου, η
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ.Αλεξίου «η σεβντάβα» = ο έρωτας), η πφου ντουέ(ν)ντε τε πουτάρντολ, ε τσερινα τελέ τε περέν, μά(ν)νταρ αβέρ τουτ κχόνικ νασστί κα λελ! = η γη στα δυο κι αν χωριστεί, τα άστρα κάτω κι αν πέσουν, από μένα άλλος
κανείς δε θα μπορέσει να σε πάρει!, μπεςς σσουκάρ, α(ν)ντί πφου κα νταβ τουτ = κάτσε ωραία (καλά),

μες στη γη θα σε δώσω (στη γη θα σε χτυπήσω).
 (υποκ.) πφουϊορί, η
 (βλ. ομόηχο πφουϊορί = φρυδάκι).
γήινος (επίθ.): πφουϊάκο,-ι.
γήπεδο: γίπεδο, ο
 π.χ. κάι σαβό γίπεδο κα κχελάς τόπα; = σε ποιο γήπεδο θα παίξουμε μπάλα;
γήρανση: (βλ. γέρασμα).
γήρας: (βλ. γεράματα).
γι' αυτό (επίρρ.): ο(ν)ντάν
 π.χ. νασφάιλομ, ο(ν)ντάν νι γκελόμ κάι μπουκί = αρρώστησα, γι' αυτό δεν πήγα στη δουλειά.
γιαβρί: γιαβρούιο (προφ. με συνίζηση ιο) και γιαβρίο, ο θηλ. γιαβρούκα, η
 π.χ. μο σικνό γιαβρίο σι καβά = το μικρό γιαβρί μου είναι αυτό (ο μικρότερος γιος μου είναι αυτός), ε τσιρικλάκι γιαβρούκα = του πουλιού το γιαβρί (νεογνό).
γιαγιά (α): μάμι, η
 π.χ. νταά μπουτ μανγκέλ πε μαμιά κατάρ πι ντέι = πιο πολύ αγαπάει τη γιαγιά του από τη μάνα του.
γιαγιά (β) (που έχει δισέγγονο-α): μπαρί-μάμι, η (κυριολ. μεγάλη γιαγιά).
γιαγιάκα: μαμορί, η.
γιακαδάκι: γιακαβίσα, η.
γιακάς: γιακάβα, η
 π.χ. μελαλί σι ε α(ν)τεραβάκι γιακάβα = λερωμένος είναι ο γιακάς του πουκαμίσου.
γιαουρτάκι: τφουντορό, ο
 π.χ. χα κο τφουντορό = φάε το γιαουρτάκι σου.
γιαουρτάς: γιουρτσούιο, ο (προφ. με συνίζηση ιο).
γιαούρτι: τφουτ και γιουούρτο, ο
 π.χ. τσχορντιλέ ακανά ε τφουντά· σο τε κεράς; = χύθηκαν τώρα τα γιαούρτια· τι να κάνουμε; (δηλ. έγινε το κακό), γιουούρτο κα χας; = γιαούρτι θα φας;
γιαπωνέζικος (επίθ.): τζαπονένγκο,-ι και τζαπονιάκο,-ι
 π.χ. τζαπονένγκε γιακχά σίλε = γιαπωνέζικα μάτια έχει.
Γιαπωνέζος: Τζαπόνι, ο.
Γιαπωνέζα: Τζαπόνκα, η.
γιαρμάς: γιαρμάβα, η
 π.χ. κι(ν)ντάν γιαρμάβα ε κχαϊνένγκε; = αγόρασες γιαρμά για τις κότες;
γιασμάκι: γιασσμάκο, ο
γιατί (ερωτημ. μορ. ή συνδ.): σόσκε και σόσταρ
 π.χ. σόσκε ιν αβιλάν; = γιατί δεν ήρθες; σόσταρ νι λιάν τούκε ντα; = γιατί δεν πήρες και για σένα; ιν γκελόμ κάι μπουκί, σόσκε σόμας νασφαλό = δεν πήγα στη δουλειά, γιατί ήμουν άρρωστος.
γιατρειά: ντερμάνο και λατσχαριπέ, ο
 π.χ. νασστί ρακχαντόμ ο ντερμάνο καλέ νασφαλιμάσκο = δεν μπόρεσα να βρω τη γιατρειά αυτής της αρρώστιας. (λατσχαριπέ κυριολ. = κα-
λυτέρευση).
 Συνών. σασταριπέ = θεραπεία, ολοκλήρωση.
γιάτρεμα: (βλ. γιατρειά).
γιατρεμένος (επίθ.): λατσχαρντό,-ί (= βελτιωμένος, διορθωμένος, έτοιμος, περιποιημένος) (λατσχαρντό κυριολ. καλυτερευμένος).
Συνών. σασταρντό = θεραπευμένος, ολοκληρωμένος.
Αντίθ. μπιλατσχαρντό = αγιάτρευτος, αβελτίωτος, αδιόρθωτος, ακαλυτέρευτος.
γιατρεύομαι (αμετβ. ρ.): λατσχάρντιαβ (= αμετβ. καλυτερεύω)

π.χ. λατσχάρντιλομ κατάρ καλά ιλάτσορα = γιατρεύτηκα απ' αυτά τα φάρμακα.

Συνών. σαστάρντιαβ = θεραπεύομαι, ολοκληρώνομαι.

γιατρεύω (μετβ. ρ.): λατσχαράβ (= μετβ. καλυτερεύω)

π.χ. κα λατσχαρέν τουτ καλά ιλάτσορα = θα σε γιατρέψουν αυτά τα φάρμακα.

γιατρός: ντοκτόρι, ο

π.χ. ντικχλά τουτ ο ντοκτόρι; = σε είδε (εξέτασε) ο γιατρός; μπουτ λατσχό σι καβά ντοκτόρι = πολύ καλός είναι αυτός ο γιατρός.

γιατρίνα: ντοκτόρκα και ντοκτορίνκα, η.

π.χ. αβιλί η ντοκτόρκα; = ήρθε η γιατρίνα;

γίγαντας: ντέβι, ο (χρησιμοποιείται μτφ. για να δηλώσει πολύ ψηλό και εύσωμο άνδρα ή έφηβο)

π.χ. ντέβι κερντιλό κο τσχαβό! νασστί πιντζαρντόμ νε = γίγαντας (πολύ ψηλός και εύσωμος) έγινε ο γιος σου! δεν μπρόρεσα να τον γνωρίσω.

Θηλ. ντέβκα, η.

γίδα: (βλ. κατσίκα).

γιδάρης: (βλ. γιδοβοσκός).

γιδοβοσκός: κετσικένγκο-τσομπάνο, ο.

γίνομαι (α) (αμετβ. ρ.): κερντιάβ

π.χ. ιν κερντιλέ νταά ε ντρακχά = δεν έγιναν ακόμη τα σταφύλια, κάι κερντιλό τουμαρό μπιάβ; = πού έγινε ο γάμος σας; σο κερντιλό, σόσταρ χολάιλαν; = τι έγινε, γιατί θύμωσες;

Αντίθ. μουσάρντιαβ = αμετβ. χαλώ.

(βλ. και φτιάχνομαι).

γίνομαι (β) (επιτατ.αμετβ.ρ.): κερτί(ν)ντιαβ

π.χ. κερντί(ν)ντιλι η ζουμί = έγινε το φαγητό (σ.α. φτιάχνομαι, δημιουργούμαι).

γίνωμα: κερντιπέ, ο.

γινωμένος (μτχ.): κερντό,-ί (σ.α. φτιαγμένος)

π.χ. κερντό σι ο χουρμπουζό = γινωμένο είναι το καρπούζι.

Αντίθ. μπικερντό = αγίνωτος, άγουρος, μποζούκι, μουσαρντό = χαλασμένος.

(βλ. και φτιαγμένος).

γιόκας: τσχαβορό, ο

π.χ. αβιλό μο τσχαβορό κατάρ ο σχολίο = ήρθε ο γιόκας μου από το σχολείο.

(βλ. και αγοράκι).

γιορτάζω (αμετβ. και μετβ.ρ.): γιορτισαράβ.

π.χ. αβγκιέ γιορτισαρέλ μο πφαλ = σήμερα γιορτάζει ο αδερφός μου, ιρακί γιορτισαρντέμ με αλαβέσκι γιορτία = χθες γιόρτασα την ονομαστική μου γιορτή.

γιορτή: γιορτία, η και μπαρό-γκιβέ, ο

π.χ. με τσχαβέσκο μπαρό-γκιβέ κε-ράβ αβγκιέ = του γιου μου τη μεγάλη μέρα (γιορτή) κάνω σήμερα. (μπαρό-γκιβέ κυριολ. = μεγάλη μερα).

γιορτινός (επίθ.): γιορτάκο,-ι

π.χ. βουραντάς πε γιορτιάκε πατέ = φόρεσε τα γιορτινά του ρούχα.

γιος: τσχαβό και τσχαό, ο

π.χ. σόσκε χάστουτ κε τσχαβέσα; = γιατί μαλώνεις με το γιο σου;

(βλ. και αγόρι).

γιουβαρλάκια: γιουβαρλάκορα και γιουβαρλάτσα,ε

π.χ. γιουβαρλάκορα κα κεράβ αβγκιέ = γιουβαρλάκια θα φτιάξω σήμερα.

Γιουγκοσλαβία: Γιουγκοζλαβία, η

π.χ. κάι Γιουγκοσλαβία ντα σι μπουτ Ρομά = και στη Γιουγκοσλαβία υπάρχουν πολλοί Τσιγγάνοι.

γιουγκοσλάβικος (επίθ.): γιουγκοζλαβένγκο, -ι (= Γιουγκοσκλάβων) και γιουγκοζλαβιάκο, -ι (= Γιουγκοσλαβίας).
Γιουγκοσλάβος: Γιουγκοζλάβο, ο
Γιουγκοσλάβα: Γιουγκοζλάβκα, η
γιουρούσι: γιουρούσσι, ο
γκαβός: (βλ. αλλήθωρος, τυφλός).
γκαβωμάρα: (βλ. τύφλα).
γκαβώνομαι: (βλ. τυφλόνομαι).
γκαβώνω: (βλ. τυφλώνω).
γκαζάκι: σικνί-μποτίλα, η (κυριολ. μικρή μποτίλια)
π.χ. τζα κιν εκ σικνί-μποτίλα, τε κεράβ καϊάβα ε μανουσσένγκε = πάνε αγόρασε ένα γκαζάκι, να φτιάξω καφέ στους ανθρώπους.
γκάζι: γκάζι, ο
π.χ. μπάσμα μπουτ ο γκάζι = μη πατάς πολύ το γκάζι.
(γκάζι σ.α. = πετρέλαιο).
γκαζιέρα: γκαζγκέρα, η
π.χ. η ζουμί κιρόλ οπρά γκαζγκέρα = το φαγητό βράζει πάνω στη γκαζιέρα.
γκαζόζα: γκαζόζι, ο και γκαζόζα, η
π.χ. πουτάρ μανγκέ γεκ σσουντρό γκαζόζι τε παβ = άνοιξέ μου μια κρύα γκαζόζα να πιω.
γκάζωμα: γκαζλαμάκο, ο.
γκαζωμενος (άκλ. επίθ.): γκαζλαμούσσι
π.χ. γκελόταρ γκαζλαμούσσι = έφυγε γκαζωμένος.
γκαζώνω (αμετβ. και μετβ. ρ.): γκαζλάιαβ
π.χ. τε γκαζλάιβα ο μοτόρι, τζανές κάι κα μουκάβ λε! = άμα γκαζώσω το μηχανάκι, ξέρεις πού θα τον αφήσω!
γκάιντα: γκάιντα, η
π.χ. μο πάπο τζανέλας τε μπασσαλέλ γκάιντα = ο παππούς μου ήξερε να παίζει γκάιντα.
γκαράζ (συνεργείο αυτοκινήτων): γκαράζι, ο
π.χ. μουκλόμ ο τομαφίλι κάι γκαράζι, για τε κερέν λε = άφησα το αυτοκίνητο στο γκαράζ, για να το φτιάξουν.
γκαραζιέρης (μηχανικός αυτοκινήτου): γκαραζτσίο, ο
π.χ. κάι γκαραζτσίο σι ο τομαφίλι = στον γκαραζιέρη είναι το αυτοκίνητο.
γκαρσόν: γκαρσόνι, ο
π.χ. μούιτχο ε γκαρσονέσκε, τε ντας παρανγκελία = φώναξε το γκαρσόν, να δώσουμε παραγγελία.
γκαρσόνα: γκαρσόνκα, η.
γκάστρωμα: κχαμναριπέ, ο.
γκαστρωμένη: (βλ. έγκυος).
γκαστρώνομαι (αμετβ. ρ.): κχαμνιάβ και κχαμναράμαν.
γκαστρώνω (μετβ. ρ.): κχαμναράβ και κχαμνανταράβ.
π.χ. νταά νι εβλε(ν)ντί λάσα, κχαμναρντά λα = ακόμη δεν την παντρεύτηκε, τη γκάστρωσε.
γκέμι: γκέμο και γκέμι, ο
π.χ. σΰρντε εμπούκα λεσκέ γκέμορα, μπουτ μπαλβάλ ντιάν λε = τράβα λίγο τα γκέμια του, πολύ αέρα του ’δωσες.
γκίνια: (βλ. γρουσουζιά).
γκιουβέτσι: γκυβέτσι (προφ. το υ όπως το γαλλικό u) και γκιουβέτσι, ο
π.χ. κα κεράβ γκιουβέτσι αβγκιέ = θα φτιάξω γκιουβέτσι σήμερα.
γκιούμι: γκύμο, ο (προφ. το υ όπως το γαλλικό u)
π.χ. μιρνό σι καβά γκύμο = δικό μου είναι αυτό το γκιούμι.
γκολ: γκόλι και γκολ, ο
π.χ. κον τσχουτά ο γκόλι; = ποιος έριξε το γκολ;
γκολτζής: γκλολτζίο, ο.
γκόμενα: γκόμενα και γκόμινα, η

π.χ. γκόμενα ρόντελ πέσκε = γκόμενα ψάχνει για τον εαυτό του.
Συνών. γιαβουκλούκα = ερωμένη, αγαπητικιά.
γκομενιάρης: γκομενιάρι, ο
π.χ. γκομενιάρι σι κο τσχαβό = γκομενιάρης είναι ο γιος σου.
γκομενιλίκι: γκομενιλίκο, ο
π.χ. χαλέ λε ε γκομενιλίκορα = τον έφαγαν τα γκομενιλίκια.
γκόμενος: γκόμενο και γκόμινο, ο
π.χ. λακό γκόμενο σι καβά = ο γκόμενός της είναι αυτός.
Συνών. γιαβουκλίο = ερωμένος, αγαπητικός, ντόστι = εραστής, σύντροφος.
γκοφρέτα: κοφρέτα και γκοφρέτα, η
π.χ. λε τουκέ εκ κοφρέτα τε χας = πάρε για σένα μια γκοφρέτα να φας.
γκρεμίζομαι (α) (αμετβ. ρ.): περάβ (= πέφτω).
γκρεμίζομαι (β) (αμετβ. ρ.): περάντιαβ (σ.α. καταρρίπτομαι)
π.χ. τε περάντολ καβά ντουβάρι = να γκρεμιστεί αυτός ο τοίχος.
γκρεμίζω (α) (μετβ. ρ.): περαβάβ
π.χ. κα περαβέν λεσκό κχερ = θα γκρεμίσουν το σπίτι του.
(βλ. και κατεδαφίζω).
γκρεμίζω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): περανταράβ (= βάζω να γκρεμίσει-ουν, βάζω να κατεδαφίσει-ουν, κάνω να πέσει-ουν)
π.χ. κα περανταράβ λεστέ καβά ντουβάρι = θα τον βάλω να γκρεμίσει αυτόν τον τοίχο, περανταρντάν μαν τελέ = μ' έκανες να πέσω κάτω (*περανταρντό, -ί* μτχ. = γκρεμισμένος, κατεδαφισμένος, *περανταριπέ, ο* ρηματ. ουσ. = γκρέμισμα, κατεδάφιση).
γκρέμισμα: περαηπέ, ο.
γκρεμισμένος: περαντό,-ί
(βλ. και πεσμένος).
Αντίθ. μπιπεραντό = αγκρέμιστος, άπεφτος, ακατεδάφιστος.
γκρεμός: ουτσουρούμο, ο
π.χ. ο τομαφίλι πελό κάι ουτσουρούμο = το αυτοκίνητο έπεσε στο γκρεμό.
γκρίνια: μορμισαριπέ, ο και μούρμα, η
π.χ. ιτσ νι ατσχέλ κι μούρμα = καθόλου δε σταματάει η γκρίνια σου, χαλά μαν κο μορμισαριπέ = μ' έφαγε η γκρίνια σου.
(μορμισαριπέ κυριολ. μουρμούρισμα).
(μούρμα κυριολ. μουρμούρα, βλ. και μουρμούρα).
γκρινιάζω (α) (αμετβ. ρ.): μορμισαράβ
π.χ. σαστό γκιβέ μορμισαρέλ = όλη την ημέρα γκρινιάζει.
(μορμισαράβ κυριολ. μουρμουρίζω).
γκρινιάζω (β) (αμετβ. ρ.): μούρμα-κεράβ (= μουρμούρα κάνω).
π.χ. νι κα κερές-μούρμα = δε θα γκρινιάζεις.
γκρινιάρης (επίθ.): μορμισαρντό,-ί
π.χ. χαλάν μαν, μορμισαρντέα, κε μουρμάσα = μ' έφαγες, γκρινιάρη, με τη μουρμούρα σου.
γκρουπ: (βλ. ομάδα).
γλάρος: ματσχάρκα, η (από τη λέξη ματσχό = ψάρι).
γλαροφωλιά: ματσχαρκάκι-ουβάβα, η.
γλείφτης: γιαλαματζίο, ο (θηλ. γιαλαματζίκα και γιαλαματζΰκα, η).
γλείφω (μετβ. ρ.): τσαράβ και γιαλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια) (βλ. ομόηχο τσαράβ = αμετβ. βόσκω).
γλείψιμο: τσαριπέ και γιαλαμάκο, ο.
γλέντι (α): εηλεντζάβα, η
π.χ. αϊράτ σίαμεν εηλεντζάβα = απόψε έχουμε γλέντι.

γλέντι (β) (προσφορά μετά από τάμα): ανταλέτι, ο
 π.χ. ανταλέτι σίμαν, μπακρό κα τσχινάβ = γλέντι έχω, αρνί θα σφάξω (αντάκο = τάμα).
γλεντώ (αμετβ.καιμετβ.ρ.): γλε(ν)ντισαράβ
 π.χ. τζας τε γλε(ν)ντισαράς = πάμε να γλεντήσουμε.
γλιστρώ (αμετβ. ρ.): καήαβ και γλιστρισάαβ.
γλίτσα: γλίτσα, η
 π.χ. γλίτσα σι οπρά ντρομά, πολοκό τε τζας ε τομαφιλέσα = γλίτσα υπάρχει πάνω στους δρόμους, σιγά να πας με το αυτοκίνητο.
γλιτώνω: (βλ. γλυτώνω).
γλουτός: μπουλάκι-τσχαμ, η (κυριολ. ποπού μάγουλο, μπουλάκε-τσχαμά, ε = ποπού, μάγουλα, γλουτοί).
γλύκα: γκουγκλιπέ, ο (σ.α. γλυκό)
 π.χ. ιν μανγκάβ τούταρ κχάντσικ, εμπούκα γκουγκλιπέ σάντε κατάρ κο μούι = δε θέλω, από σένα τίποτε, λίγη γλύκα μόνο από το στόμα σου. (δηλ. να μου γλυκομιλάς).
 Αντίθ. κερκιπέ = πίκρα.
γλυκά (επίρρ.): γκουγκλέστε
 π.χ. ο εσνάφο μανούςς γκουγκλέστε κονουσσίορ πε μυστυρυένγκε = ο επαγγελματίας άνθρωπος γλυκά μιλάει στους πελάτες του.
 Αντίθ. κερκέστε = πικρά.
γλυκάδα: (βλ. γλύκα).
γλυκαίνομαι (αμετβ. ρ.): γκουγκλιάβ
 π.χ. γκουγκλιλό κατάρ ε παρέ = γλυκάθηκε από τα λεφτά.
 Αντίθ. κερκιάβ = πικράινομαι.
γλυκαίνω (α) (μετβ. ρ.): γκουγκλαράβ
 π.χ. σι κάι κχάντσικ τε γκουγκλαράβ μο μούι; = υπάρχει τίποτε να γλυκάνω το στόμα μου;
 Αντίθ. κερκαράβ = πικραίνω.
γλυκαίνω (β) (αμετβ. ρ.): γκουγκλιάβ
 π.χ. γκουγκλιλέ ε πορτοκάλα = γλύκαναν τα πορτοκάλια.
γλυκαίνω (γ) (επιτατ. μεταβ. ρ.): γκουγκλανταράβ
 π.χ. γκουγκλανταρντέ λε ε παρέ = τον γλύκαναν τα λεφτά.
γλυκαμένος (μτχ.): γκουγκλαρντό, -ί
 Αντίθ. κερκαρντό = πικραμένος.
γλύκανση: γκουγκλαριπέ, ο.
γλυκατζής: τατλϋτζίο, ο (σ.α. ζαχαροπλάστης).
γλυκατζού: τατλϋτζΰκα, η (σ.α. ζαχαροπλάστρια).
γλυκερός: (βλ. γλυκός).
γλυκίζω: (βλ. γλυκαίνω αμετβ.).
γλυκό: γκουγκλιπέ, ο και τατλία, η
 π.χ. μπουτ γκουγκλιμάτα χας, ο(ν)ντάν ντουκχάν τουτ κε ντα(ν)ντά = πολλά γλυκά τρως, γι' αυτό σε πονούν τα δόντια, κα κεράβ τατλία = θα φτιάξω γλυκό.
γλυκοαίματος (επίθ.): γκουγκλέ-ρατέσκο,-ι
 Αντίθ. κερκέ-ρατέσκο = πικροαίματος.
γλυκόγλωσσος (επίθ.): γκουγκλέ-τσχιμπάκο,-ι.
 π.χ. γκουγκλέ-τσχιμπάκο τε αβές = γλυκόγλωσσος να είσαι.
Συνών. γκουγκλέ-πφερασένγκο και γκουγκλέ-ορμπένγκο = γλυκόλογος.
Αντίθ. κερκέ-τσχιμπάκο = πικρόγλωσσος.
γλυκοκοιτάζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): γκουγκλέστε-ντικχάβ (= γλυκά κοιτάζω).
γλυκόλαλος (επίθ.): γκουγκλέ-λαλάκο, -ι και γκουγκλέ-σεζάκο,-ι.

γλυκόλογος (επίθ.): γκουγκλέ-πφερασένγκο,-ι και γκουγκλέ-ορμπένγκο,-ι.
Συνών. γκουγκλέ-τσχιμπάκο = γλυκόγλωσσος.
γλυκόμηλο: γκουγκλί-πφαμπάι, η.
γλυκομίλητος (α): (βλ. γλυκόγλωσσος).
γλυκομίλητος (β): γκουγκλέ-μόσκο, -ι (κυριολ. γκλυκόστομος, σ.α. γλυκοπρόσωπος, *μούι* = στόμα, πρόσωπο, *γκουγκλέ-μόσκο* σ.α. ευγενικός)
π.χ. μπουτ γκουγκλέ-μόσκι σι κι μπορί = πολύ γλυκομίλητη είναι η νύφη σου.
Συνών. γκουγκλέ-τσχιμπάκο = γλυκόγλωσσος
γλυκομιλώ (αμετβ. ρ.): γκουγκλέστε-ορμπισαράβ και γκουγκλέστε-κονουσσίαβ
π.χ. γκουγκλέστε-κονούς μανγκέ ντα λε μο γκι = να μου γλυκομιλάς και πάρε την ψυχή μου.
γλυκός (επίθ.): γκουγκλό,-ί
π.χ.κερ μανγκέ γεκ γκουγκλί καϊάβα = φτιάξε μου ένα γλυκό καφέ, μπουτ γκουγκλό σι καβά χουρντό = πολύ γλυκό είναι αυτό το μωρό, (φράση) εκ γκουγκλί τσχιπ ατσχέλ αν καγιά ντουνιάβα, αβέρ κχάντσικ = μια γλυκιά γλώσσα μένει σ' αυτό τον κόσμο, άλλο τίποτε.
Αντίθ. κερκό = πικρός.
γλυκόστομος (επίθ.): γκουγκλέ-μόσκο, -ι.
γλυκούλης (επίθ.): γκουγκλορό,-ί (σ.α. γλυκούτσικος).
γλυκούτσικος (επίθ.): γκουγκλορό,-ί (σ.α. γλυκούλης).
Αντίθ. κερκορό = πικρούτσικος.
γλυκοφίλημα: γκουγκλό-τσουμιντιπέ και γκουγκλό-τσουμουντιπέ, ο.
γλυκόφωνος (επίθ.): γκουγκλέ-σεζάκο,-ι και γκουγκλέ-λαλάκο,-ι
γλυκύτητα: (βλ. γλύκα).
γλυτωμός: κουρταριπέ, ο και κουρταρμάκο, ο (σ.α. λυτρωμός, σώσιμο).
γλυτώνω (α) (αμετβ. ρ.): κουρτουλούιαβ (προφ. με συνίζηση ια). (= λυτρώνομαι, σώζομαι)
π.χ. τε κουρτουλούιαβα τούταρ, μπαρί-μεμελί κα πφαμπαράβ = αν γλυτώσω από σένα, λαμπάδα θ' ανάψω.
γλυτώνω (β) (αμετβ. ρ.): κουρταρίαμαν (= γλυτώνω τον εαυτό μου).
π.χ. για τε κουρταρίαμαν, τσχουτόμαν κατάρ ντουβάρι = για να γλυτώσω, πήδηξα από τον τοίχο.
γλυτώνω (μετβ. ρ.): κουρταρίαβ
π.χ. κουρτάρ μαν, Ντέβλαμ, κατάρ καλά τσεκίε = γλύτωσε με, Θεέ μου, από αυτά τα βάσανα, τε ασταράβα τουτ α(ν)ντέ με βαστά, νασστί κα κουρταρίορ τουτ κχόνικ = άμα σε πιάσω στα χέρια μου, δε θα μπορέσει να σε γλυτώσει κανείς.
(σ.α. λυτρώνω, σώζω), (κουρταρίορ = γλυτώνει, σ.α. συμφαίρει π.χ. σο κουρταρίορ μάνγκε, λε κα κινάβ = ό, τι μου συμφέρει , αυτό θα αγοράσω).
γλυφιτζούρι: σσεκέρι, ο (κυριολ. ζάχαρη)
π.χ. λιόμ ε χουρντέσκε εκ σσεκέρι = πήρα για το παιδί ένα γλυφιτζούρι.
(υποκ.) σσεκερίσι, ο
(βλ. και ζάχαρη).
γλώσσα: τσχιπ, η
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ.Αλεξίου «αμαρί τσχιπ» = η γλώσσα μας) γεκ τσχιπ, πφαλά, ασταρέλ, αμέν, γεκ τσχιπ, πφαλά, σικαβέλ αμέν, οπρά πφου, η ρομανί, η μπουτ

γκιλαμπα(ν)ντί = μια γλώσσα, αδέρφια, μας κρατάει, μια γλώσσα, αδέρφια, μας δείχνει πάνω στη γη, η τσιγγάνικη, η πολύ τραγουδιστή, σσουβλιλί μι τσχιπ = πρήστηκε η γλώσσα μου.
γλωσσάς: τσχιμπαλό, ο
π.χ. τσχιμπαλέα, σαί ρομνί κα λελ τουτ, κα μουκέλ τουτ = γλωσσά (γκρινιάρη) όποια γυναίκα σε πάρει (σε παντρευτεί) θα σε αφήσει.
γλωσσικός (επίθ.): τσχιμπάκο, -ι (= γλώσσας, γενική πτώση του ενικού της λέξης τσχιπ = γλώσσα).
γλωσσίτσα: τσχιπορί, η
π.χ. ε χουρντέσκι τσχιπορί ντουκχάλ = του μωρού η γλωσσίτσα πονάει.
γλωσσοκοπάνα: (βλ. γλωσσού).
γλωσσομάθεια: τσχιμπάκο-σικλιπέ,ο (= μάθηση γλώσσας).
γλωσσοπλάστης: πφερασαλό, ο (σ.α. φλύαρος)
π.χ. μπουτ πφερασαλό σι λεσκό σικνό τσχαβό = πολύ γλωσσοπλάστης είναι ο μικρός του γιος.
γλωσσού: τσχιμπαλί, η
π.χ. μπουτ τσχιμπαλί σι λεσκί ρομνί = πολύ γλωσσού είναι η γυναίκα του.
γνέθομαι (αμετβ. ρ.): μπριβντιάβ (παθητική διάθεση).
γνέθω: (βλ. μαδώ).
γνεμένος: (βλ. μαδημένος).
γνέσιμο: (βλ. μάδημα).
γνέφω (μετβ. ρ.): ισσαρέτι-κεράβ
π.χ. κερντά μανγκέ ισσαρέτι τε τζάβταρ = μου έγνεψε να φύγω (ισσαρέτι = σινιάλο, νόημα, κεράβ = κάνω).
γνέψιμο: ισσαρέτι-κεριπέ, ο (*ισσαρέτι* = σινιάλο, νόημα, *κεριπέ* = πράξη, φτιάξιμο).
γνήσιος (α) (άκλ. επίθ.): χάσι (σ.α. αυθεντικός, αμιγής).
π.χ. η ανγκρουσνί σι κατάρ χάσι γκάλμπενο = το δαχτυλίδι είναι από γνήσιο χρυσό.
γνήσιος (β) (άκλ. επίθ.): άσι
π.χ. άσι γκάλμπενο σι = γνήσιο χρυσό είναι (σ.α. αυθεντικός, αμιγής).
Συνών. τεμίζι = καθαρός, αμιγής. Αντίθ. χοχαμντό = ψεύτικος, ψεύτης.
γνήσιος (γ) (άκλ. επίθ.): ασΰ
π.χ. ασΰ ρομ νάι σαν του, κο ντατ σι γκατζό = γνήσιος (καθαρόαιμος) Τσιγγάνος δεν είσαι εσύ, ο πατέρας σου είναι μη Τσιγγάνος.
Συνών. έμντα = αληθινός, αλήθεια επίρρ., τσατσουκανό = αληθινός, πραγματικός.
γνησιότητα: ασλούκο, ο.
γνώμη (α) (αλλάζω) (αμετβ. ρ.): ιρισαράμαν (κυριολ.γυρίζω τον εαυτό μου)
π.χ. ιρακί πφε(ν)ντάν μανγκέ βα· αβγκιέ σόσκε ιρισαρέστουτ; = χθες μου είπες ναι· σήμερα γιατί αλλάζεις γνώμη;
Συνών. τσχάμαν (= ρίχνω τον εαυτό μου), ρίχνομαι, αλλάζω γνώμη, μοιάζω σε χαρακτήρα, μοιάζω σε συνήθεια, πετάγομαι, βουτώ αμετβ. ορμώ, ανακατεύομαι (εμπλέκομαι).
γνώμη (β): φικίρι, ο (βλ. επινόηση).
γνωρίζομαι (α) (αμετβ. ρ.): πιντζάρντιαβ
π.χ. σαρ πιντζάρντιλαν λέσα; = πώς γνωρίστηκες μαζί του;
(βλ. και αναγνωρίζομαι).
γνωρίζομαι (β) (αμετβ. ρ.): πριντζά(ν)ντιαβ.
γνωρίζω (α) (μετβ. ρ.): πιντζαράβ
π.χ. πιντζαρντόμ λε κάι με πφαλέσκο μπιάβ = τον γνώρισα στου αδερφού μου το γάμο, μπουτ τφουλιλό καβά, νασστί πι(ν)τζαρντόμ λε = πολύ πάχυνε αυτός, δεν μπόρεσα να τον γνωρίσω.

(βλ. και αναγνωρίζω).
γνωρίζω (β) (μετβ. ρ.): πριντζανάβ
π.χ. πριντζανάβ λες με = τον γνωρίζω εγώ.
γνωρίζω (γ) (μετβ. ρ.): τζανάβ (= ξέρω)
π.χ. τζανές ακανά σο κερντάν; = γνωρίζεις τώρα τι έκαμες;
γνωριμία (α): πιντζαριπέ, ο
π.χ. σίτουτ πιντζαριπέ καλέ μανουσσέσα; = έχεις γνωριμία μ' αυτον τον άνθρωπο;
(βλ. και αναγνώριση).
γνωριμία (β): πριντζανιπέ, ο.
γνώριμος (επίθ.): πιντζαρντό,-ί (σ.α. γνωστός)
π.χ. πιντζαρντί σι λεσκί σέζι, αμά νασστί ακχιαράβ κον σι = γνώριμη είναι η φωνή του, αλλά δεν μπορώ να καταλάβω ποιος είναι.
(βλ. και γνωστός).
Αντίθ. μπιπιντζαρντό = ανέγνωρος, άγνωστος, γιαμπαντζίο = ξένος.
γνώση: τζανγκλιπέ, ο και τζανιπέ, ο
π.χ. ο τζανγκλιπέ σι ζουραλιπέ = η γνώση είναι δύναμη. (προέρχεται από τη σύνθετη λέξη μπουτζανγκλιπέ = πολυγνωσία, μπουτ = πολύ και τζανγκλιπέ = γνώση. Η λέξη μπουτζανγκλιπέ χρησιμοποιείται με την έννοια της λέξης εξυπνάδα), (τζανιπέ από τη λέξη τζανάβ = ξέρω).
Αντίθ. μπισικλιπέ = αμάθεια.
γνώστης: τζανγκλό, ο (σ.α. αναγνωρισμένος)
(μπουτζανγκλό = πολύξερος, μπουτ = πολύ και τζανγκλό [από το ρήμα τζανάβ = ξέρω] = γνώστης).
γνωστικός: (βλ. συνετός, λογικός).
γνωστοποίηση: (βλ. πληροφόρηση, διάδοση).
γνωστοποιώ: (βλ. πληροφορώ, διαδίδω).
γνωστός (α) (επίθ.): πι(ν)τζαρντό,-ί
π.χ. πι(ν)τζαρντό σικάντολ μανγκέ καβά = γνωστός μου φαίνεται αυτός.
Αντίθ. μπιπιντζαρντό = άγνωστος.
γνωστός (β) (επίθ.): πριντζα(ν)ντό,-ί.
γόβα: κού(ν)ντρα, η (πληθ. κού(ν)ντρε, ε)
π.χ. βουράβ κε κού(ν)ντρε = φόρα τις γόβες σου.
γόμα: γκόμα, η
π.χ. λιάν γκόμα; = πήρες γόμα;
γονατάκι: κοτσορί, η
π.χ. κάι τσαλαντάν κι κοτσορί; = πού χτύπησες το γονατάκι σου;
γονατίζω (α) (αμετβ. ρ.): οπρακοτσά-ατσχάβ (= πάνω στα γόνατα μένω).
γονατίζω (β) (αμετβ. ρ.): οπρακοτσά-μπεσσάβ (= πάνω στα γόνατα κάθομαι)
γονάτισμα (α): οπρακοτσά-ατσχιπέ, ο
(οπρακοτσά = πάνω στα γόνατα, ατσχιπέ = στάση, παύση)
γονάτισμα (β): οπρακοτσά-μπεσσιπέ, ο (= πάνω στα γόνατα κάθισμα).
γονατισμένος: (βλ. γονατιστός).
γονατιστός (α) (άκλ. επίθ.): οπρακοτσά (= πάνω στα γόνατα).
π.χ. οπρακοτσά μολισαρέλας ε Ντεβλέ = γονατιστός παρακαλούσε το Θεό.
γονατιστός (β) (μτχ. ως επίθ.): οπρακοτσά-ατσχι(ν)ντό, -ί (= πάνω στα γόνατα στεκάμενος).
γονατιστός (γ) (μτχ. ως επίθ.): οπρακοτσά-μπεσσι(ν)ντό, -ί (= πάνω στα γόνατα καθισμένος).
γόνατο: κοτσ, η
π.χ. τσαλαντά-πες κάι πι κοτσ = χτύπησε στο γόνατό του, οπρα-κότσ χας ο μαρνό, ανγκλά μά(ν)ντε σαν λατσχό, παλά μά(ν)ντε γκένε μο πφουκαηπέ κερές = πάνω στο

γόνατο τρως το ψωμί, μπροστά μου είσαι καλός, από πίσω μου πάλι την προδοσία μου κάνεις.
γόπα (αποτσίγαρο): πουλίνκα, η και γόπα, η.
γοργόνα: γοργόνα, η.
γορίλας: γκορίλα, ο
 π.χ. νά χα μπουτ, σαρ γκορίλα κερντιλάν = μην τρως πολύ, σαν γορίλας έγινες.
 Θηλ. γκορίλα, η.
γουλιά: ουντούμο και γιουντούμο, ο
 π.χ. πι εκ ουντούμο = πιες μια γουλιά (σ.α. μπουκιά, βλ. και μπουκιά).
γουλίτσα: ουντουμίσι και γιουντουμίσι, ο (σ.α. μπουκίτσα).
γούνα: γούνα, η
 π.χ. μπούσσουκαρ σι κι γούνα = υπέροχη είναι η γούνα σου.
γουνότριχα: γουνάκο-μπαλ, ο (= γούνας τρίχα, μπαλ = τρίχα, μαλλί).
γουργουρίζω (αμετβ. ρ.): μπασσάβ (= ηχώ αμετβ.)
 π.χ. με πορά μπασσέν κατάρ η μποκ = τα έντερά μου γουργουρίζουν (ηχούν) από την πείνα.
 (βλ. και αμετβ. ηχώ).
γούρι: μπαχ, η (κυριολ. τύχη).
 π.χ. μπαχ α(ν)ταβέλ μανγκέ καβά = γούρι (τύχη) μου φέρνει αυτός.
 Αντίθ. ουρσουζλούκο = γρουσουζιά.
γουρλής (επίθ.): μπαχταλό,-ί (κυριολ. τυχερός)
 π.χ. μπαχταλό σαν του μάνγκε = γουρλής (τυχερός) είσαι εσύ για μένα.
Αντίθ. ουρσούζι = γρουσούζης.
γούρλωμα: ποραηπέ, ο.
γουρλομάτης (επίθ.): ποραντέ-γιακχένγκο,-ι.
γουρλωμένος (μτχ.): ποραντό,-ί
 π.χ. κάνα χολάολ, πε γιακχά ποραβέλ = όταν θυμώνει, γουρλώνει τα μάτια του.
γουρλώνω (μετβ. ρ.): ποραβάβ
 π.χ. σόσκε ποραβές κε γιακχά; = γιατί γουρλώνεις τα μάτια σου;
γουρούνα: μπαλί, η
 π.χ. σαρ μπαλί κερντιλί κατάρ ο μπουτ χαπέ = σαν γουρούνα έγινε από το πολύ φαΐ.
γουρουνάκι: μπαλιτσχορό, ο.
γουρούνι: μπαλιτσχό και μπαλό, ο
 π.χ. σαρ μπαλό κερντιλάν! νά χα μπουτ = σαν γουρούνι έγινες! μην τρως πολύ, παρμπαράβ ε μπαλιτσχέν = ταΐζω τα γουρούνια.
γουρουνιά: μπαλιτσχιπέ, ο
 π.χ. κάι τζας κο μπαλιτσχιπέ σικαβές = όπου πας τη γουρουνιά σου δείχνεις.
 Συνών. χοριπέ = γαϊδουριά.
γουρουνίσιος (α) (επίθ.): μπαλιτσχικανό,-ί
 π.χ. νι χαλ μπαλιτσχικανό μας = δεν τρώει γουρουνίσιο κρέας.
γουρουνίσιος (β) (επίθ.): μπαλιτσχέσκο, μπαλόσκο,-ι.
γουρουνοπέτσι: μπαλιτσχικανί-μορκχί, η
γοφός: καπούλι, ο.
γραβάτα: γκραβάτα και γραβάτα, η
 π.χ. τζανές τε πφά(ν)ντες γκραβάτα; = ξέρεις να δένεις γραβάτα;
γράμμα: γιαζία, η και γράμα, ο
 π.χ. σο κερέλ, κερέλ η γιαζία = ό,τι κάνει, κάνει το γράμμα (δηλ. η μόρφωση), μεκτούπο, ο (= επιστολή), (γιαζία σ.α. γραφτό, βλ. και γραφτό).
γραμματιζούμενος: (βλ. γραμματισμένος).
γραμμάτιο: γραμάτιο, ο
 π.χ. τζαβ, τε ποκινάβ ε τομαφιλέσκο γραμάτιο = πάω, να πληρώσω του

αυτοκινήτου το γραμμάτιο.
γραμματισμένος (επίθ. ως ουσ.): γιαζΰτζίο, -ίκα
π.χ. γιαζΰτζίο σι, τζανέλ τε γιαζίορ = γραμματισμένος είναι, ξέρει να γράφει (βλ. και γραφιάς).
Συνών. οκουμούσσι = διαβασμένος, σπουδαγμένος, μορφωμένος.
Αντίθ. μπιγιαζιάκο = αγράμματος, γιαζΰσΰζι = αγράμματος, άγραφος.
γραμματόσημο: πούλο, ο (σ.α. χαρτόσημο)
(ομόηχο πούλο = χρυσόσκονη καλλυντικό).
Πληθ. πούλορα, ε.
γραμμένος (α) (ουσ.): γιαζΰλίο, ο, θηλ. γιαζΰλΰκα, η.
γραμμένος (β) (άκλ. επίθ.): γιαζΰλΰ (σ.α. εγγεγραμμένος, γραπτός, δηλωμένος στα μητρώα του δήμου)
π.χ. γιαζΰλΰ λιλ = γραμμένο χαρτί, νάι γιαζΰλΰ ο χουρντό νταά κάι μπελεντία = δεν είναι γραμμένο (δηλωμένο) το παιδί ακόμα στη δημαρχεία.
Αντίθ. μπιγιαζΰλΰ = άγραφος, αδήλωτος στα μητρώα του δήμου.
γραμμή: τσιζγκία, η και τσΰζγκία, η
π.χ. σΰρντε τσιζγκία κατέ = τράβα γραμμή εδώ.
γραμμούλα: τσιζγκιίσα, η.
γραμμωτός: (βλ. ριγωτός).
γρανάζι: γκρανάζι, ο
π.χ. ε μακινάκε γκρανάζορα = τα γρανάζια της μηχανής (κινητήρα), πφαγκιλό ο γκρανάζι = έσπασε το γρανάζι.
γραπτός: (βλ. γραμμένος (β)).
γράπωμα: ασταριπέ, ο (= πιάσιμο, κράτημα, σύλληψη).
γραπωμένος (μτχ.): ασταρντό,-ί (= πιασμένος, κρατημένος, συλλημμένος).
γραπώνομαι (αμετβ. ρ.): αστάρντιαβ (= πιάνομαι, κρατιέμαι, συλλαμβάνομαι).
γραπώνω (μετβ. ρ.): ασταράβ (= πιάνω, κρατώ, συλλαμβάνω)
π.χ. ασταρντέ λε σαρ μπικνέλ τσορντικανέ μανγκινά = τον γράπωσαν καθώς πουλούσε κλεμμένα εμπορεύματα.
γρασίδι: τσαρ, η (κυριολ. χόρτο)
π.χ. νά μπας οπρά τσαρ = μη πατάς πάνω στο γρασίδι.
γράσο: γκράσο και γράσο, ο
π.χ. μακ ζάλακ γκράσο οπρά ρολιμάνο = άλειψε λίγο γράσο πάνω στο ρουλεμάν.
γρατσουνίζω (μετβ. ρ.): παραλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια) και ουζζαράβ (ουζζαράβ κυριολ. γδέρνω, ξεφλουδίζω)
π.χ. κον ουζζαρντά κο μούι; = ποιος γρατσούνισε το πρόσωπό σου;
γρατσούνισμα (α): παραλαμάκο, ο.
γρατσούνισμα (β): ουζζαριπέ, ο (κυριολ. γδάρσιμο, ξεφλούδισμα).
γρατσουνισμένος (άκλ. επίθ.): παραλαμούσσι και **(μτχ.):** ουζζαρντό,-ί. (ουζζαρντό κυριολ. γδαρμένος, ξεφλουδισμένος).
γραφείο: γραφίο, ο
π.χ. λεσκί ντέι κοσέλ ε γραφιένγκε μερντεφέα = η μάνα του σκουπίζει τα σκαλοπάτια των γραφείων (εργάζεται ως καθαρίστρια).
γραφιάς (επίθ. ως ουσ.): γιαζΰτζίο, ο (κυριολ. γραμματιζούμενος, γραμματισμένος, εγγράματος, σ.α. συγγραφέας), θηλ. γιαζΰτζίκα, η
π.χ. γιαζΰτζίο σι λακό ντατ, γιαζμακέσα ικαλέλ ε παρέ, νάι σαρ αμέ(ν)ντε, κάι μουνταρά-σαμέν α(ν)ντέ ταρλάβε εκχέ παρτσάβα μαρνέσκε = γραφιάς είναι ο πατέρας της, με το γράψιμο βγάζει τα λεφτά, δεν είναι σαν εμάς, που

σκοτωνόμαστε μες στα χωράφια για ένα κομμάτι ψωμί (βλ. και γραμματισμένος).
γραφικός (επίθ.): γιαζμακέσκο, -ι (γενική πτώση του ενικού της λέξης γιαζμάκο = γράψιμο).
γράφομαι (αμετβ. ρ.): γιαζϋλίαβ και γραπσάβαβ.
γραφτό: γιαζία, η
π.χ. σο ντα τε κερέλ ο μανούςς, κατάρ πι γιαζία νασστί νασσέλ = ότι και να κάνει ο άνθρωπος, από το γραφτό του δεν μπορεί να ξεφύγει, καγιά σας λεσκί γιαζία, σό τε κεράς! = αυτό ήταν το γραφτό του, τι να κάνουμε!
(γιαζία κυριολ. γράμμα, βλ. και γράμμα).
γράφω (αμετβ.και μετβ.ρ.): γιαζίαβ και γραπσαράβ.
π.χ. σο γιαζίορ κατέ; = τι γράφει εδώ; τζανές τε γραπσαρές; = ξέρεις να γράφεις; α(ν)τάβ ο καλέμο, τε γιαζίαβ λεσκό αλάβ = φέρε το στυλό, να γράψω το όνομά του.
γράψιμο (α): γιαζμάκο, ο.
γράψιμο (β): γραπσαριπέ, ο.
γρήγορα (α) (επίρρ.): σίγο και σούγο
π.χ. κερ σίγο, τε μπιτιρίας = κάνε γρήγορα, να τελειώσουμε, τζα σούγο κχερέ, βασικαρέλ τουκέ κι ντέι = πήγαινε γρήγορα σπίτι, σε φωνάζει η μάνα σου.
Αντίθ. πολοκό = σιγά, σιγανά.
(βλ. και επειγόντως).
γρήγορα (β) (επίρρ.): τσαμπούκι και σσεβίκι
π.χ. τσαμπούκι αβιλό = γρήγορα ήρθε, κερ σσεβίκι = κάνε γρήγορα.
(σσεβίκι σ.α. σβέλτα, σβέλτος, γρήγορος).
Αντίθ. γιαβάσσι = σιγά, ήσυχος.
γρήγορα (γ) (επίρρ.): τακ-τακ και τάκα-τάκα
π.χ. καλά μπουκιά νι κερντόν τακ-τακ = αυτές οι δουλειές δεν γίνονται γρήγορα, τε ιρισάος τάκα-τάκα = να γυρίσεις γρήγορα.
γρηγοράδα: σσεβικλίκο, ο
(βλ. και σβελτάδα).
γρήγορος (άκλ.επιθ.): σσεβίκι
π.χ. νταά σσεβίκι σι τούταρ = είναι πιο γρήγορος από σένα.
(βλ. και σβέλτος).
Αντίθ. πφαρό (μτφ.) = βαρύς, (μτφ. αργός).
γριά: πφουρί, η
π.χ. σο κερές πφουρίε, σαρ σαν; = τι κάνεις γριά, πως είσαι;
Αντίθ. τερνί = νέα.
γριούλα: πφουρορί, η
Αντίθ. τερνορί = νεαρούλα.
γρίπη: γρίπι και γκρίπι, η
π.χ. ασταρντά μαν γρίπι = μ' έπιασε γρίπη.
γριπωμένος (μτχ.): γριπλίο, -ίκα
π.χ. γριπλίο σομ = γριπωμένος είμαι.
Συνών. νασφαλό = άρρωστος, ασθενής.
γριπώνομαι (αμετβ. ρ.): γριποσάβαβ και γκριπλενίαβ
π.χ. γριποσάιλομ, ο(ν)ντάν χασάβ = γριπώθηκα, γι' αυτό βήχω, γκριπλε(ν)ντί λεσκί ρομνί = γριπώθηκε η γυναίκα του.
γροθιά: ντουμούκ, η
π.χ. α(ν)ντέ γεκ ντουμούκ περαντά λε τελέ = με μια γροθιά τον έριξε κάτω.
(υποκ.) ντουμουκχορί, η.
γρονθοκόπημα: ντουμουκχένσα-τσαλαηπέ, ο (= με γροθιές χτύπημα).
γρονθοκοπημένος (μτχ.): ντουμουκχένσα-τσαλαντό,-ί (= με γροθιές χτυπημένος).
γρονθοκοπούμαι (αμετβ. ρ.): ντουμουκχένσα-τσαλάντιαβ (= με γροθιές χτυπιέμαι).

γρονθοκοπώ (μετβ. ρ.): ντουμουκχένσα-τσαλαβάβ (= με γροθιές χτυπώ)
π.χ. τσαλαντά λε ντουμουκχένσα ντα γκελόταρ = το γρονθοκόπησε κι έφυγε.
γρουσούζης (επίθ.): ουρσούζι,-σκα
π.χ. μπουτ ουρσούζι σαν, αβέρ ντρομ μάνσα ιν κ' αβές = πολύ γρουσούζης είσαι, άλλη φορά μαζί δε θα 'ρθεις.
Αντίθ. μπαχταλό = τυχερός.
γρουσουζιά: ουρσουζλούκο, ο
π.χ. σαβό ουρσουζλούκο σι καβά κάι λιά αμέν! = τι γρουσουζιά είναι αυτή που μας πήρε (βρήκε)!
Αντίθ. μπαχ = τύχη.
γρύλος: γκρίλο, ο
π.χ. ε τομαφιλέσκο γκρίλο = ο γρύλος του αυτοκινήτου.
γυαλί: τζάμο και τζάμι, ο (= τζάμι)
π.χ. νά πφιρ πουρνανγκό, πφαγκέ τζάμορα σι τελέ = μη περπατάς ξυπόλυτος, σπασμένα γυαλιά υπάρχουν κάτω.
γυαλίζω (αμετβ. ρ.): σσϋρλάιαβ προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. (μτφ.)σσϋρλάιορ λεσκό μούι κατάρ ο σεβινμέκο = γυαλίζει το πρόσωπό του απ' τη χαρά.
γυαλίζω (αμετβ. ρ.): σσϋρλάκι-κερντιάβ (= γυαλιστερός γίνομαι)
π.χ. εκ κοσιπέ, τε κερέσα ε μενία, κα κερντόν-σσϋρλάκι = ένα σκούπισμα, αν κάνεις τα παπούτσια, θα γυαλίσουν.
Αντίθ. τονούκι-κερντιάβ = θαμπώνω αμετβ.
γυαλίζω (μετβ. ρ.): σσϋρλατϋρίαβ
π.χ. σσϋρλατϋρίαβ με μενία = γυαλίζω τα παπούτσια μου.
γυαλίζω (μετβ. ρ.): σσϋρλάκι-κεράβ (= γυαλιστερό κάνω)
Αντίθ. τονούκι-κεράβ = θαμπώνω μετβ.
γυάλισμα: σσϋρλαμάκο, ο
γυαλιστερός (άκλ.επιθ.): σσϋρλάκι
π.χ. βουραβέλ σσϋρλάκι μενία = φοράει γυαλιστερά παπούτσια.
γυαλόχαρτο: ζανπαράβα, η
π.χ. μοράβ η σα(μ)μπρέλα ε ζανπαραβάσα = τρίβω τη σαμπρέλα με το γυαλόχαρτο.
(υποκ.) *ζανπαραβίσα, η.*
γυμνάζομαι (αμετβ. ρ.): γιμναστικί-κεράβ (= γυμναστική κάνω)
π.χ. ο ντοκτόρι πφε(ν)ντά λεσκέ τε κερέλ-γιμναστικί = ο γιατρός του είπε (συνέστησε) να γυμνάζεται.
γυμναστήριο: γιμναστίριο, ο
π.χ. τζαβ κάι γιμναστίριο = πάω στο γυμναστήριο.
γυμναστική: γιμναστικί, η.
γύμνια: (βλ. γυμνότητα).
γυμνός (επίθ.): νανγκό,-ί
π.χ. ο νανγκό ντικχλά εμπούκα παρέ μπαριπέ ντα μπικνέλ αμένγκε ακανά = ο γυμνός είδε λίγα λεφτά και μεγαλοσύνη μας πουλάει τώρα.
(υποκ.) νανγκορό,-ί.
Αντίθ. βουραντό = ντυμένος, φορεμένος.
γυμνότητα: νανκιπέ, ο.
γύμνωμα: νανγκιαριπέ, ο (σ.α. γδύσιμο).
γυμνωμένος (μτχ.): νανγκιαρντό,-ί (σ.α. γδυμένος).
γυμνώνομαι (αμετβ. ρ.): νανγκιάβ και νανγκιαράμαν (σ.α. γδύνομαι, βλ. και γδύνομαι).
γυμνώνω (α) (μετβ. ρ.): νανγκιαράβ (σ.α. γδύνω).
γυμνώνω (β) (μετβ. ρ.): νανγκιανταράβ (σ.α. γδύνω).
γυναίκα: τζουβλί (= το θηλυκό) και ρομνί, η (= η τσιγγάνα, η σύζυγος).
π.χ. τζουβλί σι ο τζουκέλ = γυναίκα (θηλυκό) είναι το σκυλί, η τζουβλί σι ντκά πφιρνί κατάρ ο μρουςς = η γυναίκα είναι πιο πονηρή από τον άνδρα, σα ε τζουβλά κιντέπες κάι

μο κχερ αϊράτ = όλες οι γυναίκες μαζεύτηκαν στο σπίτι μου απόψε, κχερέ σι κι ρομνί; = στο σπίτι είναι η γυναίκα σου; μπαρί ρομνί κερντιλί κι τσχέι, νασστί πιντζαρντόμ λα = μεγάλη γυναίκα έγινε η κόρη σου, δεν μπόρεσα να τη γνωρίσω.
(υποκ.) τζουβλορί και ρομνορί, η (τζουβλί λέμε και τη μη Τσιγγάνα μεσήλικη και άνω).
Αντίθ. μρουςς = αρσενικό, άνδρας, ρομ = Τσιγγάνος, σύζυγος, άνδρας.
γυναικάς: τζουλιάρι και τζουβλιάρι, ο. (σ.α. θηλυπρεπής άνδρας).
γυναικείος (επίθ.): τζουβλικανό,-ί
π.χ. τζουβλικανέ πατέ = γυναικεία ρούχα, τζουβλικανέ μενία = γυναικεία παπούτσια.
(βλ. και θηλυκός).
Αντίθ. μρουσσικανό = ανδρικός, αρσενικός.
γυναικοδουλειά: τζουβλικανί-μπουκί, η
π.χ. με κάι τζουβλικανέ-μπουκιά, νι τσχάμαν = εγώ στις γυναικοδουλειές, δεν ρίχνομαι (ανακατεύομαι).
γυναικοκαβγάς: τζουβλικανί-τσινγκάρ, η.
γυναικόψυχος: τζουβλικανέ-γκέσκο και τζουβλικανέ-γκιόσκο, ο.
γυναικίσιος: (βλ. γυναικείος).
γυναικωτός: (βλ. θηλυπρεπής).
γύρα: πφιριπέ, ο (κυριολ. περπάτημα σ.α. περίπατος, βόλτα, γυρολόγημα).
π.χ. τζαβ α(ν)ντό γκαβ πφιριμάσκε = πάω μες στο χωριό για γύρα (να πουλήσω την πραμάτεια μου, πάω για ζητιανιά).
γύρεμα: ροντιπέ, ο (= ψάξιμο, έρευνα).
γυρεύω (μετβ. ρ.): ρόνταβ (= ψάχνω, ερευνώ)
π.χ. σο ρόντες κάι αμαρί μαλάβα; τι γυρεύεις στη γειτονιά μας;
γυρίζω (αμετβ. ρ.): ιρισάαβ
π.χ. κα ιρισάαβ πάπαλε = θα γυρίσω πίσω.
Αντίθ. τζαβ = πηγαίνω.
(βλ. και αμετβ. επιστρέφω).
γυρίζω (αμετβ. ρ.): πφιράβ (= αμετβ.περπατώ, σ.α.κυκλοφορώ αμετβ. γυρολογώ)
π.χ. κάι πφιρές ρακιάσα α(ν)ντέ ντρομά; = πού γυρίζεις βραδιάτικα μες στους δρόμους;
γυρίζω (μετβ. ρ.): ιρισαράβ
π.χ. σο ντικχλάς μαν, ιρισαρντάς πο σσορό· ιν μανγκέλας τε ορμπισαρέλ μάνσα = μόλις με είδε, γύρισε το κεφάλι του· δεν ήθελε να μου μιλήσει, ιρισάρ ο τομαφίλι = γύρνα το αυτοκίνητο.
(βλ. και μετβ. επιστρέφω).
γυρίζω (μετβ. ρ.): πφιραβάβ (= μετβ.περπατώ, σ.α. κυκλοφορώ μετβ.)
π.χ. κάι ένι λατσχέ ντοκτόρα πφιραντέ λε = στους πιο καλούς γιατρούς τον γύρισαν.
γυρίζω (ενεργ.διαμ.ρ.): ιρισαρνταράβ (= κάνω να γυρίσει-ουν, βάζω να γυρίσει-ουν, κάνω να επιστρέψει-ουν, βάζω να επιστρέψει-ουν)
π.χ. κα ιρισαρνταράβ λεστέ ο μοτόρι, κα λι(ν)νταράβ λέστε αβέρ = θα τον κάνω να γυρίσει το μηχανάκι, θα τον βάλω να πάρει άλλο, κα ιρισαρνταράβ λεστέ ε μανγκινά = θα τον βάλω να επιστρέψει τα εμπορεύματα (ιρισαρνταρντό, -ι μτχ. = γυρισμένος, επεστραμμένος, ιρισαρνταριπέ, ο = γύρισμα, επιστροφή)
γύρισμα: ιρισαριπέ, ο.
γυρισμένος (μτχ.): ιρισαρντό,-ί.
γυρισμός: ιρισαηπέ, ο

π.χ. κάι ιρισαηπέ τε νακχές κατάρ ντα = στο γυρισμό να περάσεις κι από ’δω.

Αντίθ. τζιιπέ = πηγαιμός.

(βλ. και επιστροφή).

γυριστός: (βλ. γυρισμένος).

γυρολόγημα: (βλ. γύρα).

γυρολογώ (αμετβ. ρ.): πφιράβ (κυριολ. περπατώ αμετβ. σ.α. κυκλοφορώ αμετβ.)

π.χ. πφιρντόμ-πφορντόμ, κχάντσικ νι μπικι(ν)ντόμ = γυρολόγησα-γυρολόγησα, τίποτε δεν πούλησα.

γύρος (το κρέας): γίρο, ο

π.χ. λιόμ τουκέ γίρο τε χας = σου πήρα γύρο να φας.

γύψινος (επίθ.): γιπσέσκο, -ι.

γύψος: γίπσο, ο

π.χ. πφαγκιλί λεσκί κούι ντα νακχαντέλα α(ν)ντό γίπσο = έσπασε (σπάστηκε) το χέρι του και το πέρασαν μες στο γύψο.

γύρω (επίρρ.): τρούγιαλ

(βλ. και τριγύρω).

γωνία: κεσσάβα, η

π.χ. τχο ο σα(ν)ντούκο κάι κεσσάβα = βάλε το σεντούκι στη γωνία.

γωνίτσα: κεσσαβίσα, η.

δάγκωμα: νταν(ν)ταλιπέ, ο.
δαγκωματιά: (βλ. δάγκωμα).
δαγκωμένος (μτχ.): νταν(ν)ταλντό.
δαγκώνομαι (αμετβ. ρ.): νταν(ν)ταλάμαν και νταν(ν)τάλντιαβ.
δαγκώνω (μετβ. ρ.): νταν(ν)ταλάβ
π.χ. νταν(ν)ταλντά λε ο τζουκέλ = τον δάγκωσε ο σκύλος.
δαγκωτός: (βλ. δαγκωμένος).
δαίμονας: μπενγκ, ο (= ο διάβολος)
π.χ. τε ασταρένα μαν με μπενγκά, τζανές σο κα κεράβ τουτ; = αν με πιάσουν οι δαίμονές (διάβολοι) μου, ξέρεις τι θα σε κάνω;, μπενγκά σι α(ν)ντέ λέστε, ο(ν)ντάν κερέλ αγκαντάλ = διαβόλους έχει μέσα του γι' αυτό κάνει έτσι (μπενγκ, η = λόξα).
Συνών. σσεητάνο = σατανάς
δαιμονίζομαι (αμετβ. ρ.): μπενγκιάβ και μπενγκιάβαβ.
π.χ. σο ασσου(ν)τόμ καλά πφερασά, μπενγκιάιλομ = μόλις άκουσα αυτά τα λόγια δαιμονίστηκα.
δαιμονίζω (μετβ. ρ.): μπενγκιαράβ, μπενγκαράβ και μπενγκιανταράβ.
π.χ. τε ντάβα τουτ έκτανάβα, κα μπενγκιανταράβ τουτ = άμα σου δώσω μία (σφαλιάρα, γροθιά) θα σε δαιμονίσω (τρελάνω).
δαιμονικός: (βλ. διαβολεμένος).
δαιμόνιο: τζίνι, ο
π.χ. καβά ντιλάιλο, τζινόρα σι α(ν)ντέ λέστε = αυτός τρελάθηκε, δαιμόνια υπάρχουν μέσα του.
Συνών. σσεητάνο = σατανάς, μετφ. διαβολάκος για προσ.
δαιμόνισμα: μπενγκιαριπέ και μπενγκαριπέ, ο.
δαιμονισμένος (μτχ.): μπενγκιαρντό,-ί και μπενγκαρντό,-ί.
δάκρυ: ασφίν, η
π.χ. πφερντιλέ λεσκέ γιακχά ασφά = γέμισαν τα μάτια του δάκρυα.
(υποκ.) ασφινορί, η.
δακρύζω (αμετβ. ρ.): ασφά-τσχαβ (δάκρυα ρίχνω) και ασφά-τσχοράβ (δάκρυα χύνω).
δακρυσμένος (μτχ.): ασφιναλό,-ί και ασφαη(ν)ντό, -ί
π.χ. γκελόταρ ασφιναλέ γιακχένσα = έφυγε με δακρυσμένα μάτια.
Αντίθ. μπιασφένγκο = αδάκρυτος.
δακτυλοδεικτούμενος (επίθ.): βαστέσα-σικαντό, -ι (κυριολ. με το χέρι δειγμένος).
δαμασκηνιά: πουρνιλίν, η
(σ.α. κορομηλιά).
δαμάσκηνο: πούρνα, η
(σ.α. κορόμηλο).
δάνειο: δάνιο και ντάνιο, ο
π.χ. κα λαβ κχερέσκο δάνιο κατάρ μπάνκα = θα πάρω στεγαστικό δάνειο από την τράπεζα.
δαντέλα: τα(ν)τέλα, η
π.χ. τα(ν)τέλα ατσχιλόμ = δαντέλα έμεινα (δηλ. έμεινα άφραγκος).
δαπάνες: (βλ. έξοδα).
δαπανώ: (βλ. ξοδεύω).
δαρμένος (μτχ.): μαρντό,-ί (σ.α. ξυλοκοπημένος)
Συνών. ροβλιαρντό = ραβδισμένος
Αντίθ. μπιμαρντό = άδαρτος, αξυλοκόπητος.
δάρσιμο: (βλ. ξύλο (μτφ.)).
δασκάλεμα: γκογκιαριπέ, ο
(σ.α. νουθεσία, συμβουλή).
δασκαλεμένος (μτχ.): γκογκιαρντό,-ί. (σ.α. νουθετημένος, συμβουλευμένος).
Αντίθ. μπιγκογκιαρντό = αδασκάλευτος, ασυμβούλευτος.

δασκαλεύω (μετβ. ρ.): γκογκιαράβ
π.χ. σσουκάρ γκογκιαρντάν λε ντικχάβ = ωραία (καλά) τον δασκάλεψες βλέπω.
(γκογκί = μυαλό, γκογκιαράβ σ.α. νουθετώ, συμβουλεύω).
(βλ. και συμβουλεύω).
δάσκαλος: δάσκαλο, ο.
π.χ. καβά σι αμαρό δάσκαλο = αυτός είναι ο δάσκαλός μας.
δάσος: δάσος, ο
π.χ. γιακ λιά ο δάσος = φωτιά πήρε το δάσος.
δαχτυλάκι: ναϊορί, η και ναϊορό, ο
π.χ. ούτε κάι λεσκί σικνί ναϊορί νασστί αβές = ούτε στο μικρό του το δαχτυλάκι δεν μπορείς να φτάσεις.
δαχτυλιδάκι: ανγκρουσνορί, η.
δαχτυλιδένιος (επίθ.): ανγκρουσναλό,-ί.
δαχτυλίδι: ανγκρουσνί, η
π.χ. κιν(ν)τά πε ρομνάκε γκαλμπενέσκι ανγκρουσνί = αγόρασε για τη γυναίκα του χρυσό δαχτυλίδι.
δαχτυλιδόπετρα: ανγκρουσνάκο-μπαρ, ο.
δάχτυλο: νάι, η και νάι, ο
π.χ. τσχιν(ν)τά πε ναϊά κάι κορντέλα = έκοψε τα δάχτυλά του στην κορδέλα (πριονιού) (ομόηχο νάι = δεν είναι, δεν υπάρχει -ουν).
δειγμένος (μτχ.): σικαντό,-ί
(βλ. και φανερός, ορατός, εμφανής).
δεικτικός (επίθ.): σικαημάσκο, -ι
δειλία: (βλ. φόβος).
δειλιάζω: (βλ. φοβάμαι).
δειλός (επίθ.): (βλ. φοβιτσιάρης).
δείξιμο: σικαηπέ, ο
(σ.α. εμφάνιση, υπόδειξη).
δείχνομαι (αμετβ. ρ.): σικαβάμαν (= δείχνω τον εαυτό μου)
π.χ. σο κερέλ, κερέλ για τε σικαβέλπες = ότι κάνει κάνει για να δείχνεται (= επιδεικνύεται).
δείχνω (μετβ. ρ.): σικαβάβ
π.χ. σικάβ μανγκέ λεσκό κχερ = δείξε μου το σπίτι του, τε σικαβάβ τουκέ σαρ κερντόλ; = να σου δείξω πώς γίνεται;
(σ.α. εμφανίζω, υποδεικνύω).
δέκα (αριθμητ.): ντεσς
π.χ. ντεσς τζενέ = δέκα άτομα.
δεκαετής (επίθ.): ντεσσεμπροσσένγκο,-ι και ντεσσεμπρεσσένγκο,-ι.
δεκαοχτούρα: γκούγκουτζούκο, ο.
(υποκ.): γκουγκουτζουκίσι, ο.
δεκάρα: ντικάρα και ντεκάρα, η
π.χ. ντικάρα νι ατσχιλί μαν = δεκάρα δεν μου απόμεινε.
(υποκ). *ντικαρίσα και ντεκαρίσα, η.*
δεκάρικο: ντεσσένγκο, ο και ντεσσένγκι, η.
δέκατος (τακτ. αριθ.): ντεσσουτνό,-ί.
δεκαχίλιαρο: ντεσσομιλάνγκο,-ι και ντεσσεμιλάνγκο,-ι.
Δεκέμβριος: Δεκέμβριο και Δεκέμβριος, ο.
δεκτός (άκλ. επίθ.): καμπούλι (σ.α. αποδεκτός, παραδεκτός)
π.χ. καμπούλι σαν, νακ = δεκτός είσαι, πέρνα.
δελεάζω: (βλ. ξεγελώ).
δελτίο: δελτίο και ντελτίο, ο
π.χ. λιόμ δελτία τε κχελάβ προπό = πήρα δελτία να παίξω προπό.
δελφίνι: δελφίνι και ντελφίνι, ο.
δεματάς: ντεμε(τ)τσίο, ο.
δεμάτι: ντεμέτο, ο.
(υποκ.): ντεμετίσι, ο.
δεμένος (μτχ.): πφα(ν)ντό,-ί (= κλειστός, κλεισμένος)
π.χ. νά τρασσά, ο τζουκέλ πφα(ν)ντό σι = μη φοβάσαι, το σκυλί είναι δεμένο.
(βλ. φυλακισμένος και κλειστός)

Αντίθ. μπιπφα(ν)ντό = άδετος, άκλειστος.
δεματιάζω (μετβ. ρ.): ντεμέτορα-κεράβ (= δεμάτια κάνω).
δεν (αρνητ. μορ.): ιν και νι
π.χ. ιν κα τζαβ = δεν θα πάω, νι χαλόμ κχάντσικ = δεν έφαγα τίποτα.
δεν (είναι) (αρνητ. μορ.): νάι
π.χ. νάι κχερέ λακό ρομ = δεν είναι στο σπίτι ο άνδρας της, νάι ανγκαντάλ σαρ πφενές = δεν είναι έτσι όπως λες, νάι μο αμάλ καβά = δεν είναι ο φίλος μου αυτός.
νάι σ.α. δεν υπάρχει -ουν
π.χ. νάι κχαντσικ τε χαβ; = δεν υπάρχει τίποτε να φάω;, νάι α(ν)ντό κχερ μανουσσά = δεν υπάρχουν άνθρωποι μες στο σπίτι.
(βλ. ομόηχο νάι = δάχτυλο).
δενδράκι: κοπατσίσι, καβακίσι
π.χ. νά τσχιν ο κοπατσίσι = μην κόβεις το δενδράκι.
δένδρο: κοπάτσι, κάβακο, ο
π.χ. φούλι κατάρ κοπάτσι = κατέβα από το δέντρο, κα τσχινάβ καβά κάβακο = θα το κόψω αυτό το δέντρο.
δενδροειδής (επίθ.): κοπατσέσκο,-ι και καβακέσκο,-ι.
δενδρύλιο: σικνό-κοπάτσι και σικνό-κάβακο, ο (κυριολ. μικρό δέντρο).
δένομαι (αμετβ. ρ.): πφάν(ν)ταμαν και πφαν(ν)τιάβ
π.χ. (μτφ.) πφαν(ν)τιλέ με βαστά καλέ χουρντέσα, νασστί κεράβ ούτε εκ μπουκί αν(ν)τό κχερ = δέθηκαν τα χέρια μου με αυτό το μωρό, δεν μπορώ να κάνω ούτε μία δουλειά μέσα στο σπίτι.
(βλ. πφάν(ν)ταμαν = κλείνομαι).
(βλ. πφαν(ν)τιάβ = κλείνω (αμετβ.ρ.), φυλακίζομαι).
δένω (α) (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ (= κλείνω μετβ. ρ.)
π.χ. πφάν(ν)ταβ με κορντόια = δένω τα κορδόνια μου, τζανές τε πφάν(ν)τες γραβάτα; = ξέρεις να δένεις γραβάτα; (σ.α. φυλακίζω).
(βλ. και φυλακίζω, κλείνω μετβ.).
δένω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): πφα(ν)νταράβ και (επιτατ. ενεργ. διαμ. ρ.) πφα(ν)ντανταράβ (= βάζω να δέσει-ουν, κάνω να δέσει-ουν, κάνω να δεθεί-ούν, βάζω να κλείσει-ουν, κάνω να κλείσει-ουν, κάνω να κλειστεί-ούν βάζω να βουλώσει-ουν, κάνω να φυλακιστεί-ούν)
π.χ. κα πφα(ν)νταράβ λεστέ ε τσουβάλα = θα τον βάλω να δέσει τα σακιά, πφα(ν)νταρντάν μαν α(ν)ντό πφα(ν)ντιπέ, οροσπούκονε! μ' έκανες να κλειστώ στη φυλακή, πόρνη! κα πφα(ν)νταράβ λεστέ καλά χϋβά ε τσιμε(ν)τόσα = θα τον βάλω να βουλώσει αυτές τις τρύπες με τσιμέντο (μτχ. πφα(ν)νταρντό, -ί = δεμένος, κλεισμένος, βουλωμένος, φυλακισμένος, ρηματ. ουσ. πφα(ν)νταριπέ, ο = δέσιμο, κλείσιμο, βούλωμα, φυλάκιση)
Αντίθ. πουταρνταράβ = βάζω να ανοίξει-ουν, κάνω να ανοίξει-ουν, κάνω να ανοιχτεί-ούν, βάζω να λύσει-ουν, κάνω να λυθεί-ούν
δεξιά (επίρρ): τσατσέ (σ.α. δεξιός)
π.χ. τσχιν ο ντιμένο τσατσέ = κόψε (στρίψε) το τιμόνι δεξιά. (Βλ. και δεξιός).
Αντίθ. σολάκι = αριστερά, αριστερός.
δέξιμο (α): καμπούλι – κεριπέ, ο (σ.α. αποδοχή, παραδοχή, καταδεκτικότητα, καμπούλι = δεκτός, παραδεκτός, αποδεκτός, κεριπέ = πράξη, φτιάξιμο, δημιουργία, κάμωμα).
δέξιμο (β): καμπου(λ)λούκο, ο (σ.α. αποδοχή, παραδοχή, καταδεκτικότητα).

δεξιός (ακλ.επίθ.): τσατσέ (σ.α. δεξιά)
π.χ. ντουκχάλ μαν μι τσατσέ τσανκ = με πονάει το δεξί μου πόδι, τσαλαντόμαν κάι μο τσατσέ βας = χτύπησα στο δεξί μου χέρι.
Αντίθ. σολάκι = αριστερός, αριστερά.
δεξιόχειρας (επίθ.): τσατσέ-βαστέσκο, -ι
Αντίθ. σολάκι-βαστέσκο = αριστερόχειρας.
δεξιώνομαι (μετβ. ρ.): νταβέτι – κεράβ (= δεξίωση κάνω).
δεξίωση: νταβέτι, ο (νταβετλεμέκο = κάλεσμα, προσκάλεσμα).
δέρμα: μορκχί και μοκχρί, η
π.χ. καλιλί λεσκί μορκχί κατάρ ο κχαμ = μαύρισε το δέρμα του από τον ήλιο.
(βλ. και πετσί).
δερματεμπόριο: μορκχένγκο-τουτζαρλούκο, ο (= δερμάτων εμπόριο).
δερματέμπορος: μορκχένγκο – τουτζάρι, ο (= δερμάτων έμπορος), θηλ. μορκχένγκι – τουτζάρκα, η.
δερμάτινος (επίθ.): μορκχιάκο,-ι
(βλ. και πέτσινος).
δέρνομαι (αμετβ. ρ.): μαράμαν και μαρντιάβ
π.χ. ακανά μαρέστουτ αν κο σσορό, κάνα πφενάβας τουκέ με, νι ασσουνέσας μαν = τώρα δέρνεσαι στο κεφάλι σου, όταν σου έλεγα εγώ, δεν με άκουγες, με κολάκ νι μαρντιάβ = εγώ εύκολα δεν δέρνομαι.
(βλ. και παιδεύομαι).
δέρνω (α) (μετβ. ρ.): μαράβ
π.χ. τε τσαλαβέσα λε ντα –εκ– φαρέ, κα μαράβ τουτ = αν τον ξαναχτυπήσεις θα σε δείρω, αβέρ ντρόμ τε να κερές καβά σόσκε κα μαράβ τουτ = άλλη φορά να μη το κάνεις αυτό γιατί θα σε δείρω, (μτφ.) η κομ(μ)πίνα μαρέλ ε γκιβά = η κομπίνα δέρνει (θερίζει) τα σιτάρια.
δέρνω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): μαρνταράβ και (επιτατ.ενεργ.διαμ.ρ.) μαρντανταράβ (= βάζω να δείρει-ουν)
π.χ. κα μαρνταράβ τουτ κάι μο τσχαβό = θα βάλω τον γιο μου να σε δείρει (μτχ. μαρνταρντό, -ί = δαρμένος-η, ρηματ. ουσ. μαρνταριπέ, ο = δάρσιμο).
δέσιμο: πφαν(ν)τιπέ, ο (= κλείσιμο) (σ.α. φυλακή, βλ. και φυλακή, κλείσιμο).
δέσμη: ντεστάβα, η
π.χ. εκ ντεστάβα παρέ = μια δέσμη λεφτά (χαρτονομίσματα), εκ ντεστάβα παρέ σικαντά μάνγκε = μια δέσμη λεφτά μου έδειξε.
Συνών. μάτσο και μάτσα = μάτσο.
δεσμίδα: ντεσταβίσα, η
(υποκ. της λέξης ντεστάβα = δέσμη).
δεσμοφύλακας: γκαρντιάνο και γκαρντιαντζίο, ο.
δεσπότης: δεσπότι και ντεσπότι, ο.
δεύτερος (τακτ.αριθμ.): ντουϊτνό,-ί.
δεχτός: (βλ. δεκτός).
δέχομαι (μετβ. ρ.): καμπούλι – κεράβ (=δεκτό κάνω, σ.α. αποδέχομαι, καταδέχομαι, παραδέχομαι, συμφωνώ)
π.χ. καμπούλι – κεράβ καλέν κάι πφενέν, αμά ασσούνεν μά(ν)ντα, σο κα πφενάβ = δέχομαι αυτά που λέτε, αλλά ακούστε κι εμένα τι θα πω.
(βλ. και παραδέχομαι, καταδέχομαι).
δήθεν (επίρρ.): χάι
π.χ. κερντά-πες χάι νασφαλό = έκανε δήθεν τον άρρωστο.
(βλ. και τάχα).

Αντίθ. έμντα, τσατσές = όντως, πράγματι, αλήθεια επίρρ.
δηλαδή (συνδ.): ντεμέκ και μερκιλίμ
π.χ. αβέρ πφενές ντα αβέρ κερές μερκιλίμ νταλγκάβα-κχελές μάνσα = άλλα λες και άλλα κάνεις δηλαδή με κοροϊδεύεις, ντεμέκ σο μανγκές τε πφενές; = δηλαδή τι θες να πεις;
δηλητηριάζομαι (αμετβ. ρ.): ζεηρλενίαβ
π.χ. νά χα κιραλέσα ματσχό κα ζεηρλενίος = μην τρως τυρί με ψάρι θα δηλητηριαστείς.
δηλητηριάζω (μετβ. ρ.): ζεηρλέαβ.
δηλητηρίαση: ζεηρλενμέκο, ο.
δηλητηριασμένος (ακλ.επίθ.): ζεηρλενμίσσι.
δηλητήριο: ζεήρι, ο.
δηλητηριώδης (επίθ.): ζεηρλίο,-ίκα
π.χ. ζεηρλίο σαπ = δηλητηριώδες φίδι.
δημαρχείο: μπελεντία και διμαρχία, η
π.χ. τζαβ κάι μπελεντία = πάω στο δημαρχείο.
δήμαρχος: δίμαρχο, ο
π.χ. αμαρό δίμαρχο σι μπουτ λατσχό μανούςς = ο δήμαρχός μας είναι πολύ καλός άνθρωπος.
δημιουργημένος (μτχ.): κερντό, -ί (=φτιαγμένος, γινωμένος, καμωμένος, ώριμος)
Αντίθ. μπικερντό = άφτιαχτος, αδημιούργητος, αγίνωτος, άγουρος, ανώριμος, ακάμωτος.
δημιουργία: κεριπέ, ο.
(βλ. και πράξη, φτιάξιμο).
δημιουργούμαι (αμετβ. ρ.): κερντιάβ (κυριολ. γίνομαι, αμετβ. ωριμάζω, σ.α. ιδρύομαι)
π.χ. σαρ κερντιλί καϊά τσινγκάρ; = πώς δημιουργήθηκε αυτός ο καβγάς;
δημιουργώ (α) (μετβ. ρ.): κεράβ
π.χ. ο Ντελ κερντά ε μανουσσέ = ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο.
(βλ. και πράττω, κάνω, φτιάχνω μετβ.).
δημιουργώ (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): κερνταράβ και (επιτατ. ενεργ. διαμ.ρ.) κερντανταράβ (= βάζω να κάνει –ουν, βάζω να φτιάξει-ουν, κάνω να γίνει-ουν, κάνω να φτιαχτεί-ουν, σ.α. επισκευάζω, χτίζω, κατασκευάζω, προκαλώ, αναγκάζω)
π.χ. του κερνταρντάν καλά τσινγκαρά = εσύ δημιούργησες αυτούς τους καβγάδες, κερνταρντάν μα(ν)ντέ καϊάβα, αμά νι πιλάν να = μ' έβαλες να κάνω καφέ, αλλά δεν τον ήπιες, κα κερντανταράβ λεστέ μο τομαφίλι = θα τον βάλω να φτιάξει το αυτοκίνητό μου, τε να κερνταρέσα ε ταβάνορα, οπρά, τουμαρέ σσερέ κα περέν = αν δεν επισκευάσεις τα ταβάνια, πάνω στα κεφάλια σας θα πέσουν, ντιόμ εκ σουρία παρέ κάι ουστάβε, για τε κερνταράβ μάνγκε κχερ = έδωσα ένα σωρό λεφτά στους μαστόρους, για να χτίσω για μένα σπίτι, με κα κερνταράβ λε τε αβέλ κάι με τσανγκά βο = εγώ θα τον αναγκάσω να έρθει στα πόδια μου αυτός (ο ίδιος) (μτχ. κερνταρντό, -ί = φτιαγμένος, δημιουργημένος, επισκευασμένος, χτισμένος, κατασκευασμένος, ρηματ. ουσ. κερνταριπέ, ο = φτιάξιμο, δημιουργία, επισκευή, χτίσιμο, κατασκευή).
Αντίθ. μουσαρνταράβ = βάζω να χαλάσει-ουν, κάνω να χαλάσει-ουν.
δήμος: μπελεντία, η
δημοσιογράφος: γκαζάντατζίο, ο
(γκαζάτα = εφημερίδα).
διαβάζω (α) μετβ. και αμετβ. ρ.): διαβασαράβ
π.χ. τζανές τε διαβασαρές; = ξέρεις

να διαβάζεις;
διαβάζω (β) (μετβ. και αμετβ. ρ.): οκούιαβ (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. οκούιαβ γκαζάτα = διαβάζω εφημερίδα.
διαβάζω (γ) (μετβ. ρ.): οκουτουρίαβ
π.χ. οκουτουρίαβ με τσχαβέ = διαβάζω το γιο μου (δηλ. τον βοηθάω στα μαθήματα του σχολείου), οκουτουρίαβ με τσχαβέ κάι Αλαμάνια = διαβάζω (σπουδάζω) το παιδί μου στη Γερμανία.
διαβαίνω: νακχάβ (= αμετβ. περνώ)
π.χ. ε μπροσσά νακχέν τσαμπούκι = τα χρόνια διαβαίνουν γρήγορα.
διαβάλλω (μετβ. ρ.): ιφτιράβα – τσχαβ (= διαβολή ρίχνω)
π.χ. ιφτιράβα – τσχουτέ λεσκέ, τζάμπα πφα(ν)ντιπέ ικαλντά = τον διέβαλαν, άδικα φυλακή έβγαλε.
Αντίθ. ασσαράβ = επαινώ, παινεύω.
διάβαση: νακχιπέ, ο = (πέρασμα).
διάβασμα (α): διαβασαριπέ, ο.
διάβασμα (β): οκουμάκο, ο
π.χ. πο σσορό νι βάζντελ κατάρ οκουμάκο = το κεφάλι του δε σηκώνει από το διάβασμα.
διαβασμένος (μτχ.): διαβασαρντό,-ί.
διαβασμένος (άκλ. επίθ.): οκουμούσσι
π.χ. οκουμούσσι σι λεσκό τσχαβό, μπουτ τζανέλ = διαβασμένος (μορφωμένος) είναι ο γιος του, πολλά ξέρει.
διαβατήριο: πασσαπόρτι, ο
π.χ. χασαρντόμ μο πασσαπόρτι = έχασα το διαβατήριό μου.
διαβάτης (επίθ. ως ουσ.): νακχουτνό, ο (σ.α. περαστικός), θηλ. νακχουτνί, η (σ.α. περαστική).
διαβλητικός (επίθ.): ιφτιραβάκο, -ι
π.χ. ιφτιραβάκε πφερασά = διαβλητικά λόγια.
Αντίθ. ασσαρικανό = επαινετικός, εγκωμιαστικός.
διαβολάκι: σσεητάνο, ο
π.χ. σσεητάνο σι κο τσχαβό˙ μπουτ τζανέλ = διαβολάκι είναι ο γιος σου˙ πολλά ξέρει (σσεητάνο, ο κυριολ. διάβολος, σατανάς, σσεητάνο μτφ. = τσακάλι μτφ. σπίρτο μτφ., ευφύης, παμπόνηρος, κακός, πανέξυπνος, κακεντρεχής, μοχθηρός), θηλ. σσεητάνκα, η.
διαβολέας: ιφτιρατζίο, ο θηλ. ιφτιρατζΰκα, η.
διαβολεμένος (επίθ.): μπενγκαλό,-ί και μπενγκιαλό,-ί (σ.α. λοξός –η μτφ.)
π.χ. μπουτ μπενγκαλό σι καβά χουρντό = πολύ διαβολεμένο είναι αυτό το παιδί.
Συνών. νασούλ και φενά = κακός.
Αντίθ. λατσχό = καλός, καλά, γιαβάσσι = ήσυχος, σιγανός, σιγά.
διαβολή: ιφτιράβα, η.
διαβολιά: μπενγκιπέ, ο.
διαβολικός: (βλ. διαβολεμένος).
διαβολικότητα: μπενγκαλιπέ και μπενγκιαλιπέ, ο (σ.α. λόξα)
Συνών. σσεητανλούκο = σατανικότητα.
διαβόλισσα: σσεητάνκα, η (σσεητάνο = σατανάς) και μπενγκαλί, η (= διαβολική, σ.α. λοξή μτφ.)
π.χ. τζανάβ σο μπενγκαλί σι κι ρομνί = ξέρω τι διαβόλισσα είναι η γυναίκα σου.
διαβολογυναίκα: σσεητάνκα-ρομνί, η (= διαβόλισσα γυναίκα) και μπενγκαλί-ρομνί, η (= διαβολική γυναίκα).
διαβολοκόριτσο: μπενγκαλί–τσχορί και μπενγκιαλί-τσχέι (κυριολ. διαβολεμένο κορίτσι)

Αντίθ. λατσχί τσχορί = καλό κορίτσι.
διαβολόπαιδο (για αγόρι): μπενγκαλό-τσχαβρό και μπενγκιαλό-τσχαβρό, ο (κυριολ. διαβολεμένο αγόρι).
Αντίθ. λατσχό τσχαβρό = καλό αγόρι.
διάβολος: (βλ. δάιμονας).
διαβρέχομαι: (βλ. βρέχομαι).
διαβρέχω: (βλ. βρέχω).
διαγωνίζομαι: (βλ. αγώνας (β)).
διαγωνισμός: γιαρΰσσμάβα, η
π.χ. σσουκαριμάσκι γιαρΰσσμάβα = διαγωνισμός ομορφιάς.
διαδεδομένος (μτχ.): ασσου(ν)-νταρντό, -ί (σ.α. διαλαλημένος, ξακουσμένος).
(βλ. και ξακουσμένος).
διαδίδομαι (αμετβ. ρ.): ασσου(ν)ντινάβαβ και ασσου(ν)ντισάαβ (σ.α. διαλαλούμαι).
διαδίδω (μετβ. ρ.): ασσουν(ν)ταράβ
π.χ. ασσου(ν)νταρντά κάι κα τζαλ κάι Αλαμάνια = διέδωσε ότι θα πάει στην Γερμανία.
διάδοση: ασσου(ν)νταριπέ, ο. (σ.α. διαλάλημα).
διαδοτικός (επίθ.): ασσου(ν)νταριμάσκο, -ι.
διαδρομή: τζιιπέ, ο (= πηγαιμός).
διαίρεση: διέρεσι, η.
δίαιτα: δίετα, η.
π.χ. κερ εμπούκα δίετα, μπουτ τφουλιλάν = κάνε λίγη δίαιτα, πολύ πάχυνες.
διαιτητής: διετιτίζι και ντιετιτίζι, ο
π.χ. παρέ χαλά ο διετιτίζι = λεφτά έφαγε (δωροδοκήθηκε) ο διαιτητής
διαιτητικός (επίθ.): δίετάκο, -ι
π.χ. δίετάκε χαμάτα = διαιτιτικά φαγητά
διακεκομμένος (μτχ.): τσχιναντό, -ί
(σ.α. ξεκομμένος)
διακινώ (μετβ. ρ.): ινγκαράβ και ινγκιαράβ (κυριολ. πηγαίνω μετβ., σ.α. μεταφέρω, οδηγώ, καθοδηγώ)
π.χ. ο βαπόρι ινγκαρέλας ασσίσσι = το πλοίο διακινούσε χασίς.
διακοπή: τσχιναηπέ, ο
Συνών. ατσχιπέ = παύση, στάση, διάλειμμα, σταματημός, ανακοπή, ατσχανταριπέ = σταμάτημα.
διακόπτω (μετβ. ρ.): τσχιναβάβ (σ.α. ξεκόβω μετβ.) (βλ. και ξεκόβω).
Συνών. ατσχανταράβ = σταματώ μετβ., ανακόπτω.
διακόπτομαι (αμετβ. ρ.): τσχινάντιαβ (σ.α. ξεκόβω αμετβ., βλ. και ξεκόβω αμετβ.)
π.χ. τσχινάντιλο μο αϊλούκο = διακόπηκε το επίδομά μου.
διακορευμένη (η) (α): ασταρντί, η (= ξεπαρθενεμένη, πιασμένη)
Αντίθ. μπιασταρντί = αδιακόρευτη, άπιαστη, ανέγγιχτη.
διακορευμένη (η) (β): πφιβλί, η (σ.α. χήρα)
Αντίθ. τσχέι = παρθένα, κορίτσι.
διακόσια (αριθμ.): ντούισσελ.
διακόσμηση: (βλ. στόλισμα (γ)).
διακοσμητικός (επίθ.): συσλυκέσκο, -ι (τα υ προφέρονται όπως το γαλλικό u).
διακοσμώ: (βλ. στολίζω (γ)).
διαλάλημα: (βλ. διάδοση).
διαλαλημένος: (βλ. διαδεδομένος).
διαλαλούμαι (αμετβ. ρ.): ασσου(ν)νταράμαν και ασσου(ν)ντισάαβ.
διαλαλώ (μετβ. ρ.): ασσου(ν)νταράβ
π.χ. με πφε(ν)ντόμ τουκέ τε να πφενές κχάνικάσκε του αμά ασσου(ν)νταρντάν σα ε ντουνιαβάτε = εγώ σου είπα να μην το πεις σε κανέναν εσύ όμως το διαλάλησες σε όλον τον κόσμο.

διάλεγμα: αητλαμάκο, ο.
διαλεγμένος (άκλ. επίθ.): αητλαμούσσι
π.χ. αητλαμούσσι σι ε ντομάτε = διαλεγμένες είναι οι ντομάτες.
διαλέγομαι (αμετβ. ρ.): αητλανίαβ (σ.α. επιλέγομαι).
διαλέγω (μετβ. ρ.): αητλάιαβ
π.χ. αητλά σαβό μανγκέσα = διάλεξε όποιο θέλεις. (σ.α. επιλέγω).
διάλειμμα: ατσχιπέ, ο (= παύση, στάση, σταματημός)
π.χ. κερ εκ ατσχιπέ, τε ντι(ν)νενίος ζάλακ = κάνε ένα διάλειμμα, να ξεκουραστείς λίγο.
διάλεκτος (α): τχανέσκι – τσχιπ, η (= τόπου γλώσσα)
διάλεκτος (β): τσχιπ, η (κυριολ. γλώσσα)
π.χ. ε ρομανέ τσχιμπά, σι μπουτ = οι τσιγγάνικες διάλεκτοι είναι πολλές.
διαλεχτός: (βλ. διαλεγμένος).
διαλογή: (βλ. διάλεγμα).
διάλογος (α): ορμπισαριπέ, ο (= μίλημα, συζήτηση)
π.χ. νάι ορμπισαριπέ καβά κάι κερές = δεν είναι διάλογος αυτός που κάνεις. (βλ. και συζήτηση, μίλημα).
διάλογος (β): κονουσσμάβα, η, κονουσσμάκο, ο, κονουσσιπέ, ο και πφεράς – κεριπέ, ο (= μίλημα, ομιλία, συζήτηση, συνομιλία).
διαλυμένος: (βλ. ρημαγμένος).
διαλύομαι: (βλ. αμετβ. ρημάζω).
διάλυση: (βλ. ρήμαγμα).
διαλύω:(βλ. μετβ. ρημάζω).
διαμαρτυρία: (βλ. άρνηση).
διαμαρτύρομαι: (βλ. αρνούμαι).
διαμάχη: τσινγκάρ, η (= καβγάς, φιλονικία, μάχη, μάλωμα, πόλεμος).
διαμάχομαι: (βλ. μαλώνω, καβγαδίζω).
διαμένω (αμετβ. ρ.): ατσχάβ (σ.α. μένω, παραμένω, στέκομαι, παύω αμετβ., σταματώ αμετβ.)
π.χ. εκ μπρογς ατσχιλό α(ν)ντί Αλαμάνια = ένα χρόνο διέμεινε στη Γερμανία.
διαμονή: ατσχιπέ, ο (σ.α. παύση, στάση, παραμονή, σταματημός, διάλειμμα).
διανοιγμένος (μτχ. ως επίθ.): πουταρντό, -ί (κυριολ. ανοιγμένος, ανοιχτός, σ.α. λυμένος)
Αντίθ. πφα(ν)ντό = κλειστός, κλεισμένος, δεμένος, φυλακισμένος, βουλωμένος, κουμπωμένος.
διανοίγομαι (αμετβ. ρ.): πουτάρντιαβ (παθητική διάθεση, κυριολ. ανοίγομαι, ανοίγω αμετβ., λύνομαι)
π.χ. πουτάρντιλο ντρομ κατάρ = διανοίχτηκε δρόμος αποδώ.
Αντίθ. πφα(ν)ντιάβ = κλείνω αμετβ., δένομαι, φυλακίζομαι, βουλώνομαι.
διανοίγω (μετβ. ρ.): πουταράβ (κυριολ. ανοίγω μετβ., σ.α. λύνω)
π.χ. πουταρντέ ντρομ α(ν)ντάρ καβά μπαλκάνο = διάνοιξαν δρόμο (σήραγγα) μέσα απ’ αυτό το βουνό.
Αντίθ. πφά(ν)νταβ = κλείνω μετβ., δένω, φυλακίζω, βουλώνω, κουμπώνω.
διάνοιξη: πουταριπέ, ο (κυριολ. άνοιγμα, σ.α. λύσιμο)
Αντίθ. πφα(ν)ντιπέ = κλείσιμο, δέσιμο, φυλακή, φυλάκιση, βούλωμα, κούμπωμα.
διανομή: ουλαηπέ, ο (= μοίρασμα).
διαπαιδαγώγηση: (βλ. αγωγή).
διαπερασμένος (μτχ.): νακχαντό, -ί (= περασμένος, σ.α. ξεπερασμένος, μεταβιβασμένος).
διαπερνώ (μετβ. ρ.): νακχαβάβ (= μετβ. περνώ, σ.α. ξεπερνώ, προσπερνώ, μεταβιβάζω).

διαπραγματεύομαι (μετβ. ρ.): α(ν)νασσμαλούκο - κεράβ (= διαπραγμάτευση κάνω)
Συνών. α(ν)νασσίαβ = συνεννοούμαι.
διαπραγμάτευση: α(ν)νασσμαλούκο, ο (α(ν)νασσμάβα = συνεννόηση, συμφωνία, α(ν)νασσίαβ = συνεννοούμαι).
διαπραγματευτικός (επίθ.): α(ν)νασσμαλουκέσκο, -ι.
διαπράττω (μετβ. ρ.): κεράβ (=κάνω, φτιάχνω (μετβ.), δημιουργώ, πράττω, τελώ)
π.χ. κερντά μουνταριπέ, ο(ν)ντάν σι α(ν)ντό πφα(ν)ντιπέ = διέπραξε φόνο, γι' αυτό είναι μες στη φυλακή.
διαρκής: (βλ. ακατάπαυστος, ασταμάτητος)
διαρκώ (αμετβ. και μετβτ. ρ.): ασταράβ (= κρατώ, πιάνω, συλλαμβάνω, σ.α. ξεπαρθενεύω)
π.χ. ντούι σαάτορα ασταρέλ καβά φίλιμι = δύο ώρες κρατάει (διαρκεί) αυτή η ταινία (κινηματογραφική, τηλεοπτική).
διαρκώς: (βλ. όλο, συνέχεια).
διαρρήκτης: τσορ, ο (= κλέφτης).
διάρρηξη: τσορντιπέ, ο (= κλοπή).
διάρροια: τσΰρλα, η.
π.χ. ασταρντά μαν τσΰρλα = με έπιασε διάρροια.
διάσημος (επίθ.): ασσουν(ν)το,-ί
π.χ. κερντιλό ασσουν(ν)το κατάρ πε γκιλά = έγινε διάσημος από τα τραγούδια του. (ασσου(ν)ντό κυριολ. = ακουστός).
διασημότητα: ασσου(ν)ντιπέ, ο (σ.α. άκουσμα, φήμη).
διασκορπίζομαι (αμετβ. ρ.): ρεσπισάαβ (σ.α. καταστρέφομαι)
π.χ. σο σικάντιλο ο ρουβ ε μπακρέ ρεσπισάιλε = μόλις φάνηκε ο λύκος τα πρόβατα διασκορπίστηκαν.
(βλ. και καταστρέφομαι).
διασκορπίζω (μετβ. ρ.): ρεσπισαράβ (σ.α. καταστρέφω)
π.χ. ρεσπισαρντάς σα πε παρές καντέ ντα κοτέ = διασκόρπισε όλα τα χρήματά του εδώ κι εκεί.
(βλ. και καταστρέφω).
διασκόρπιση: ρεσπισαριπέ, η (σ.α. καταστροφή)
(βλ. και καταστροφή).
διασκορπισμένος (μτχ.): ρεσπισαρντό,-ί και (άκλ.επίθ.) ρεσπιμέ (σ.α. καταστραμμένος).
(βλ. και καταστραμμένος).
διασκορπισμός: ρεσπιπέ, ο (σ.α. καταστρεπτικότητα)
(βλ. και καταστρεπτικότητα).
διασώζω (μετβ. ρ.): κουρταρίαβ (βλ. και σώζω, γλυτώνω μετβ.).
διαταγή (α): κουμά(ν)ντα, η
π.χ. κον ντιά τουτ καϊά κουμά(ν)ντα; = ποιος σου έδωσε αυτή τη διαταγή;
διαταγή (β) (ανωτέρου): έμιρι, ο
π.χ. αβιλό έμιρι οπράλ = ήρθε διαταγή από πάνω.
διατάζω (μετβ. ρ.): κουμά(ν)ντα-νταβ (= διαταγή δίνω).
διατηρώ (μετβ. ρ.): ασταράβ (κυριολ. κρατώ, πιάνω, σ.α. συλλαμβάνω, διαρκώ, ξεπαρθενεύω)
π.χ. γκαντικίν μπροσσένγκο τομαφίλι, σαρ νεβό ασταρέλ λε! = τόσων ετών αυτοκίνητο, σαν καινούριο το διατηρεί!
διάτρηση: χΰβαριπέ, ο (κυριολ. τρύπημα).
διάτρητος (μτχ. ως επίθ.): χΰβαρντό, -ί (βλ. και τρύπιος, τρυπημένος).
διατρυπώ (μετβ. ρ.): χΰβαράβ (κυριολ. τρυπώ μετβ.)
π.χ. χΰβαράβ ο ντουβάρι = διατρυπώ τον τοίχο (βλ. και τρυπώ μετβ.).

διατυμπανίζω (μετβ. ρ.): ασσου(ν)νταράβ (= διαδίδω, διαλαλώ).
διατυμπάνιση: ασσου(ν)νταριπέ, ο (= διάδοση, διαλάλημα).
διατυμπανισμένος (μτχ.): ασσου(ν)νταρντό,-ί (= διαδεδομένος, διαλαλημένος, ξακουσμένος).
διαφαίνομαι: (βλ. φαίνομαι).
διαφεύγω: (βλ. ξεφεύγω).
διαφημίζομαι (αμετβ. ρ.): ασσου(ν)νταράμαν και σικανταράμαν.
(ασσου(ν)νταράμαν κυριολ. διαλαλούμαι, διαδίδομαι και σικανταράμαν = αναδεικνύομαι, προβάλλομαι).
διαφημίζω (μετβ. ρ.): ασσου(ν)νταράβ και σικανταράβ.
π.χ. σικανταρέλ πε μανγκινά = διαφημίζει τα προϊόντα του.
(ασσου(ν)νταράβ κυριολ. διαδίδω, διαλαλώ και σικανταράβ κυριολ. = αναδεικνύω, προβάλλω, φανερώνω, αποκαλύπτω).
διαφήμιση: ασσου(ν)νταριπέ, ο και σικανταριπέ, ο.
(ασσου(ν)νταριπέ κυριολ. διάδοση, διαλάλημα) και (σικανταριπέ κυριολ. ανάδειξη, προβολή, φανέρωμα, αποκάλυψη).
διαφορά: φάρκι και αβεριπέ, ο.
π.χ. σίλε φάρκι κολέσα = έχει διαφορά μ' εκείνο.
διαφορετικός (επίθ.): (άκλ.) αβέρτουρλι
π.χ. αβέρτουρλι σι καβά = διαφορετικό είναι αυτό.
(βλ. και αλλιώτικος, αλλιώς)
Αντίθ. αηνΰ = ίδιος, όμοιος.
διαφορετικότητα: φαρκλούκο, ο.
διαφοροποίηση: αβέρτουρλι-κεριπέ, ο (κεριπέ = φτιάξιμο, πράξη), (αβέρτουρλι = διαφορετικός, διαφορετικά).
διαφοροποιώ (μετβ. ρ.): αβέρτουρλι-κεράβ (= διαφορετικά κάνω).
Συνών. ντισστιρίαβ = αλλάζω μετβ.
διαχωρίζω: (βλ. ξεχωρίζω).
διαψεύδομαι (αμετβ. ρ.): χοχαημάστε-ικλάβ και χοχαημάστε-ικάλντιαβ (κυριολ. σε ψέμα βγαίνω)
π.χ. νι μανγκάβ τε ικλάβ-χοχαημάστε μαμουϊαλ λέστε = δε θέλω να διαψευσθώ απέναντί του, χοχαημάστε-ικλιλέ κε πφερασά = διαψεύσθηκαν τα λόγια σου.
διαψεύδω (μετβ. ρ.): χοχαημάστε-ικαλάβ (= σε ψέμα βγάζω) και χοχαημάστε-ικαλνταράβ (= σε ψέμα κάνω να βγει-ουν)
π.χ. αβέρ πφε(ν)ντόμ λεσκέ με, αβέρ πφε(ν)ντάν λεσκέ του, ικαλντάν μαν χοχαημάσε = άλλα του είπα εγώ, άλλα του είπες εσύ, με διέψευσες, κα ικαλνταράβ τουτ χοχαημάστε = θα σε διαψεύσω.
διάψευση: χοχαημάστε-ικαλιπέ και χοχαημάστε-ικαλνταριπέ, ο (κυριολ. σε ψέμα βγάλσιμο).
διαψευσμένος (μτχ.): χοχαημάστε-ικαλντό,-ί και χοχαημάστε-ικαλνταρντό,-ί (κυριολ. σε ψέμα βγαλμένος)
Αντίθ. χοχαημάστε-μπιικαλντό (= σε ψέμα άβγαλτος) αδιάψευστος, χοχαημάστε-μπιικαλνταρντό (= σε ψέμα άβγαλτος) αδιάψευστος.
δίγαμος (επίθ.): ντουεμπιαβένγκο,-ι (= δύο γάμων) και ντουεαμπαβένγκο,-ι (= δύο γάμων).
δίγλωσσος (επίθ.): ντουε-τσχιμπένγκο,-ι.
διδαγμένος (μτχ.): σικλιαρντό,-ί
Αντίθ. μπισικλιαρντό = αδίδαχτος.
(βλ. και εκπαιδευμένος).
διδασκαλία: σικλιαριπέ, ο
(βλ. και εκπαίδευση).
διδάσκομαι (αμετβ. ρ.): σικλιάρντιαβ.

(βλ. και εκπαιδεύομαι).
διδάσκω (μετβ. ρ.): σικλιαράβ (βλ. και εκπαιδεύω, μαθαίνω, μετβ.).
δίδραχμο: ντουένγκι, η και ντουένγκο, ο.
δίδυμος (επίθ.): εκίζι, -ίσκα
π.χ. μπια(ν)ντά εκίζορα = γέννησε δίδυμα.
διεγείρω (μετβ. ρ.): βαζντι(ν)νταράβ (= ξεσηκώνω).
διερευνώ: (βλ. ερευνώ).
διερμηνέας: τερτζιμάνο, ο και θηλ. τερτζιμάνκα, η.
διερμήνευση: τερτζιμα(ν)νούκο, ο
π.χ. τσινγκαρντέ μαν κάι μακεμάβα, τε κεράβ τερτζιμα(ν)νούκο = με κάλεσαν στο δικαστήριο, να κάνω διερμήνευση.
διερμηνεύω (μετβ. ρ.): τερτζιμα(ν)νούκο-κεράβ (κυριολ. διερμήνευση κάνω).
διερωτώμαι: (βλ. αναρωτιέμαι).
διετής (επίθ.): ντουεμπροσσένγκο,-ι και ντουεμπρεσσένγκο,-ι.
διεύθυνση (κατοικίας): αντρέζι, ο
π.χ. κα ντες μαν κο αντρέζι; = θα μου δώσεις την διεύθυνσή σου;
διευκόλυνση: (βλ. ευκολία).
διευκολύνω (μετβ. ρ.): κολαηλούκο-κεράβ (= διευκόλυνση κάνω).
διήγηση: (βλ. λέγειν).
διηγούμαι (μετβ. ρ.): πφενάβ και μοτχάβ (κυριολ. λέω)
π.χ. μο παπό πφεν(ν)τά μανγκέ καγιά ιστορία = ο πππαπούς μου μου διηγήθηκε αυτήν την ιστορία.
διήμερος (επίθ.): ντουεγκιβεσένγκο, -ι και ντουέ-γκιβεσένγκο, -ι.
διθέσιος (επίθ.): ντουέ-τζενένγκο-ι (κυριολ. δύο ατόμων)
π.χ. ντουέ-τζενένγκο τομαφίλι = διθέσιο αυτοκίνητο.
δίθυρος (επίθ.): ντουέουνταρένγκο,-ι και ντουέκαπουένγκο, -ι.
π.χ. ντουέκαπουένγκο τομαφίλι = δίθυρο αυτοκίνητο.
δίκαιος (άκλ. επίθ.): ακλΰ
π.χ. με πφερασά ακλΰ ικλιλέ = τα λόγια μου δίκαια βγήκαν.
Αντίθ. ακσΰζι = άδικος, αδικαιολόγητος.
δικαιοσύνη: ακλΰκο, ο
Συνών. ντοβρουλούκο = ευθύτητα, ντομπροσύνη, δικαιοσύνη, αλήθεια.
δικαιούμαι (αμετβ. ρ.): άκο-σίμαν (= δίκιο, δικαίωμα έχω)
π.χ. σι-μά(ν)ντα-άκο τε λαβ μιράζι = δικαιούμαι κι εγώ να πάρω κληρονομιά. (κατά λέξη: έχω κι εγώ δίκιο, δικαίωμα να πάρω κληρονομιά).
δικαίωμα (α): άκο, ο (κυριολ. δίκιο)
π.χ. νάι τουτ άκο τε τσαλαβές με τσχαβέ = δεν έχεις το δικαίωμα να χτυπήσεις το γιο μου.
δικαίωμα (β): δικέομα, ο
π.χ. κον ντιάς τουτ καβά δικέομα, αγκαντάλ τε ορμπισαρές μάνγκε; = ποιος σου έδωσε αυτό το δικαίωμα, έτσι να μου μιλάς;
δικαιώνομαι (αμετβ. ρ.): μο-άκο-αρακχαβάβ, μο-άκο-αρακχάβ, μο-άκο-ρακχαβάβ και μο-άκο-ακχαβάβ (= το δίκιο μου βρίσκω)
π.χ. ρακχαντόμ-μο-άκο κάι μακεμάβα = δικαιώθηκα στο δικαστήριο.
(κατά λέξη: βρήκα το δίκιο μου στο δικαστήριο).
δικαιώνω (μετβ. ρ.): άκο-νταβ (= δίκιο δίνω)
π.χ. νι μανγκέν τε ντεν τουτ άκο = δεν θέλουν να σε δικαιώσουν (κατά λέξη: δεν θέλουν να σου δώσουν δίκιο).

δικαίωση: άκο-ντιιπέ, ο (= δίκιο δόσιμο).
δίκαννο (α): ντουέμονγκι-πούσσκα, η (= δίστομο όπλο).
δίκαννο (β): τσιφτάβα, η (τσίφτι = διπλός, ζευγάρι).
δικαστήριο: μακεμάβα, η (σ.α. μήνυση, δίκη).
δίκη: μακεμάβα, η (κυριολ. δικαστήριο)
π.χ. πάπαλε-τσχουτιλί η μακεμάβα = αναβλήθηκε η δίκη.
δικηγορία: αφκατλούκο, ο.
δικηγορικός (επίθ.): αφκατένγκο, -ι.
δικηγόρος: αφκάτι, ο
π.χ. ασταρντόμ αφκάτι καλέ μεσελαβάκε = έπιασα δικηγόρο για αυτή την υπόθεση.
δικηγορίνα: αφκάτκα και αφκατίνκα, η
π.χ. λατσχί αφκάτκα σι καγιά = καλή δικηγορίνα είναι αυτή.
δικηγορώ (μετβρ.ρ.): αφκατλούκο-κεράβ (= δικηγορία κάνω).
δίκιο: άκο, ο (σ.α. δικαίωμα)
π.χ. ρόντελ πο άκο = ψάχνει το δίκιο του, σίλε άκο κάι μούιτχολ = έχει δίκιο που φωνάζει.
δικός (αντων.): μιρνό,-ί (δικός, -ή μου), κιρνό,-ί (δικός, -ή σου)
π.χ. μιρνό σι ο τζουκέλ = δικός μου είναι ο σκύλος, μιρνί σι η πισίκα = δική μου είναι η γάτα.
δικρανάκι: ντιρενίσι, ο.
δικράνι: ντιρένο, ο.
διμηνιαίος (επίθ.): ντουέτσχονένγκο,-ι.
δίμηνος: βλ. διμηνιαίος.
δίνομαι (αμετβ. ρ.): ντιν(ν)τιάβ και ντάμαν (σ.α. παραδίδομαι, αφοσιώνομαι, αφιερώνομαι)
π.χ. ντιόμαν λακέ σα με γκέσα βόι αμά ιν ακχιαρντάς μαν = της δόθηκα με όλη την ψυχή μου αυτη όμως δεν με κατάλαβε, νά μανγκ μαν(ν)τάρ καλά σσέα ιν ντιν(ν)τόν αβερέ βαστέν(ν)τε = μη μου ζητάς αυτά τα πράγματα δε δίνονται σε άλλα χέρια, γκαντικίν παρέ ντι(ν)ντιλέ καλέ μανγκινένγκε = τόσα λεφτά δόθηκαν γι' αυτά τα εμπορεύματα.
δίνω (α) (μετβ. ρ.): νταβ (σ.α. μπαίνω)
π.χ. καζόμ παρέ ντία τουτ; = πόσα χρήματα σου έδωσε; ντικ ακανά ντίας λα μανγκέ αν μο σσορό καλέ ορμπένσα κάι πφεν(ν)τάς = κοίτα τώρα μου την έδωσε στο κεφάλι με αυτά τα λόγια πού είπε, ντε μά(ν)ντε ε νατάρα = δώσε σε μένα τα κλειδιά.
Αντίθ. λαβ = παίρνω, λαμβάνω.
(βλ. μπαίνω).
δίνω (β) (ενεργ. διαμ.ρ.): ντι(ν)νταράβ και (επιτατ. ενεργ. διαμ.ρ.) ντι(ν)ντανταράβ (= βάζω να δώσει-ουν, κάνω να δώσει-ουν, κάνω να δοθεί-ούν, σ.α. αποδίδω, μεταδίδω)
π.χ. ντι(ν)νταρντάν μα(ν)ντέ γκαντικίν παρέ καλέ πουρανέ τομαφιλέσκε = μ' έβαλες να δώσω τόσα λεφτά γι' αυτό το παλιό αυτοκίνητο, κα ντι(ν)νταράβ λεστέ ο κχερ = θα τον κάνω να δώσει το σπίτι (δηλ. θα τον πείσω να το πουλήσει), με ντι(ν)νταρντόμ ο αμπέρι νταά ανγκλέ = εγώ μετέδωσα την είδηση πιο μπροστά (ντι(ν)νταρντό, -ί μτχ. δοσμένος, σ.α. μεταδομένος, αποδοσμένος, ντι(ν)νταριπέ, ο = δόσιμο, σ.α. μετάδοση, απόδοση).
Αντίθ. λι(ν)νταράβ = βάζω να πάρει-ουν, κάνω να πάρει-ουν, κάνω να παρθεί, σ.α. έκτρωση κάνω, καταδίδω)
διοικητής: ντικιτίζι και δικιτίζι, ο

π.χ. ο ντικιτίζι ντιά μαν τριν γκιβέ άντια = ο διοικητής μου ‘δωσε τρεις μέρες άδεια.
διορθωμένος: (βλ. βελτιωμένος).
διορθώνομαι (αμετβ. ρ.): λατσχάρντιαβ (= αμετβ. καλυτερεύω).
διορθώνω (μετβ. ρ.): λατσχαράβ (= καλυτερεύω, μετβ.).
διόρθωση: λατσχαριπέ, ο (= καλυτέρευση).
διορθωτικός: (βλ. βελτιωτικός).
δίπλα (επίρρ.): πασσέ (= κοντά)
π.χ. πασσά μάν(ν)τε μπεσσέλ = δίπλα μου κάθεται.
(βλ. και κοντά)
δίπλα: κάτι, ο
π.χ. ντούι κάτορα κερντιλόμ κατάρ η ντουκ = δύο δίπλες έγινα από τον πόνο.
(σ.α. όροφος, συνολάκι (ρούχων))
π.χ. κάι μπιριντζί κάτι ε μπιναβάκο σι ε ντοκτορέσκο κχερ = στον πρώτο όροφο της πολυκατοικίας είναι του γιατρού το σπίτι, κι(ν)ντόμ με τσχαβέσκε εκ κάτι σσέα = αγόρασα για το γιο μου ένα συνολάκι ρούχα.
διπλανός: (βλ. κοντινός).
δίπλευρος (επίθ.): ντουέριγκένγκο,-ι.
διπλοπρόσωπος: (βλ. διπρόσωπος).
διπλός (άκλ. επίθ.): τσίφτι
π.χ. τσίφτι σι ε καπουιάκο τζάμι = διπλό είναι το τζάμι της πόρτας.
Αντίθ. τέκι = μονός.
(κυριολ. ζευγάρι, βλ. και ζευγάρι)
δίπλωμα: διπλοσαριπέ και κατλαμάκο, ο
π.χ. κατλαμάκο μανγκέν ε σσέα = δίπλωμα θέλουν τα ρούχα.
δίπλωμα: δίπλομα, ο
π.χ. σίτουτ δίπλομα, κάι τράντες ο τομαφίλι; = έχεις δίπλωμα, που οδηγείς το αυτοκίνητο;
διπλωμένος (μτχ.): διπλοσαρντό,-ί και (άκλ. επίθ.) κατλαμούσσι
π.χ. κατλαμούσσι σι ο τσαρσσάφι = διπλωμένο είναι το σεντόνι.
διπλώνομαι (αμετβ. ρ.): διπλοσάαβ και κατλανίαβ
π.χ. διπλοσάιλεμ κατάρ η ντουκ = διπλώθηκα από τον πόνο.
διπλώνω (μετβ. ρ.): διπλοσαράβ και κατλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. διπλοσαράβ ε πατέ = διπλώνω τα ρούχα, κατλάιαβ ο τσαρσσάφι = διπλώνω το σεντόνι.
διπροσωπία: ντομοηπέ και ντουιμουηπέ, ο
π.χ. ντομοηπέ κερές νάι λατσχό μανούςς σαν = διπροσωπία κάνεις δεν είσαι καλός άνθρωπος.
διπρόσωπος (επίθ.): ντόμονγκο,-ι και ντουέμονγκο,-ι
π.χ. ντουέμονγκο σι νά πακιά λε = διπρόσωπος είναι μην τον πιστεύεις.
Συνών. πφιρνό = πονηρός, έξυπνος.
δισεκατομμύριο: μιλιάρι, ο.
δισεκατομμυριούχος (επίθ.): μιλιαρλίο,-λούκα.
δίσκος: (βλ. ταψί).
δίστομος (επίθ.): ντουέμονγκο,-ι (σ.α. διπρόσωπος)
π.χ. ντουέμονγκι τσχουρί = δίστομο μαχαίρι.
δίχρονος: (βλ. διετής).
δίχρωμος (επίθ.): ντουέρενκένγκο,-ι.
δίχτυ: δίχτι, ο
π.χ. σαρ ματσχό α(ν)ντό δίχτι αστάρντιλαν = σαν ψάρι στο δίχτυ πιάστηκες (δηλ. την πάτησες).
δίχως: μπι και σαρνί (σαρνί = δίχως να)
π.χ. γκελόταρ σαρνί πφενέλ αμένγκε κχάντσικ = έφυγε δίχως να μας πει τίποτα, τσαλαντά λε σαρνί μανγκέλ = τον χτύπησε δίχως να

θέλει, μπι κιρνό νασστί κερέλ = δίχως εσένα δεν μπορεί να κάνει. (βλ. μπι στα λήμματα χωρίς, α στερητικό).
δίψα: τρουσσαηπέ, ο.
διψασμένος (μτχ.): τρουσσαλό,-ί. π.χ. κάι πφιρές μποκχαλό, τρουσσαλό α(ν)ντέ ντρομά; = πού περπατάς νηστικός, διψασμένος μες στους δρόμους;
διψώ (αμετβ. ρ.): τρουσσάβαβ π.χ. λονγκλέ ματσχέ χαλάν ντα τρουσσάιλαν γκαντιμπόρ μπουτ; = αλμυρά ψάρια έφαγες και δίψασες τόσο πολύ;
διωγμός: (βλ. διώξιμο).
διώξιμο (α):παλάλ-λιιπέ, ο (= από πίσω πάρσιμο).
διώξιμο (β): κοαλαμάκο, ο.
δίωρος (επίθ.): ντουέ-σαατένγκο, -ι π.χ. ντουέ-σαατένγκο ορμπισαριπέ = δίωρη συζήτηση.
διώροφος (επίθ.): ντουέ-κατένγκο, -ι π.χ. ντουέ-κατένγκο κχερ κα κερνταράβ = διώροφο σπίτι θα χτίσω, ντουέ-κατένγκι τούρτα = διώροφη τούρτα.
διώχνω (α) (μετβ. ρ.): παλάλ-λαβ (= από πίσω παίρνω) π.χ. λε λες παλάλ ακανά κατάρ = διώξ' τον τώρα από 'δω.
διώχνω (β) (μετβ. ρ.): κοαλάιαβ π.χ. σόσταρ κοαλάιος λε κατάρ κο κχερ; = γιατί τον διώχνεις από το σπίτι σου;
δοκάρι: μπερά(ν)ντ, ο.
δοκιμάζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): δοκιμασαράβ και δοκιμί-κεράβ (= δοκιμή κάνω) π.χ. κερντόμ-δοκιμί η α(ν)τεράβα, αβέλ μανγκέ = δοκίμασα το πουκάμισο, μου έρχεται.
δοκιμή: δοκιμί, η π.χ. κερντάν δοκιμί η λά(μ)μπα άμα πφαμπόλ; = έκανες δοκιμή την λάμπα, άμα ανάβει;
δολιεύομαι (μετβ. ρ.): τζουνγκαλαράμαν *Συνών. μπουτζανγκλαράμαν = μηχανεύομαι.*
δόλιος: (βλ. ύπουλος, καημένος, κακομοίρης).
δολιότητα: (βλ. υπουλότητα).
δολοφονημένος (μτχ.) : μουνταρντό, -ί (= σκοτωμένος, νεκρωμένος, σβησμένος).
δολοφονία: (βλ. φόνος).
δολοφονικός (επίθ.): μουνταριμάσκο, -ι. (κυριολ. για σκότωμα, σ.α. φονικός) *Συνών. μεριμάσκο = θανατηφόρος, θανάσιμος, θανατικός.*
δολοφόνος: (βλ. κακοποιός, φονιάς).
δολοφονούμαι (αμετβ. ρ.): μουντάρντιαβ (βλ. και σκοτώνομαι).
δολοφονώ: (βλ. φονεύω).
δόλος: (βλ. πανουργία).
δοντάκι: νταν(ν)τορό, ο π.χ. ο χουρντό ικαλντά νταν(ν)τορά = το μωρό έβγαλε δοντάκια.
δοντάς: μπαρέ-ντα(ν)ντένγκο, ο, θηλ. μπαρέ-ντα(ν)ντένγκι, η.
δόντι: νταν και ντα(ν)τ, ο π.χ. ντουκχάλ μο νταν = πονάει το δόντι μου.
δοντόπονος: (βλ. πονόδοντος).
δόξα (α) (επίρρ.): μπερεκέτ και (ουσ.) ασσαρντιπέ, ο π.χ. μπερεκέτ ε Ντεβλέσκε = δόξα τω θεώ, γκάντικιν λατσχιπέ ντα τε κέρες λεσκέ μπερεκέτ νι κα ασσουνές κατάρ λεσκό μούι = όση καλοσύνη και να του κάνεις δόξα δε θα ακούσεις από το στόμα του. (ασσαρντιπέ κυριολ. έπαινος, παίνεμα).
δόξα (β): νάμο, ο (σ.α. φήμη)

π.χ. λιά νάμο κατάρ καβά σσέι κάι κερντά = πήρε δόξα από αυτό το πράγμα που έκανε (βλ. και φήμη (Β)).
δόξα (γ) (επίρρ.): σσύκυρ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. σσύκυρ ε Ντεβλέσκε, λατσχό σομ ακανά = δόξα τω Θεώ, καλά είμαι τώρα.
δοξάζω (μετβ. ρ.): μπερεκέτ-κεράβ (= δόξα κάνω)
π.χ. μπερεκέτ τε κερές ε Ντεβλέσκε, κάι κουρτουλντούν = να δοξάζεις το Θεό, που γλύτωσες.
δορά: μορκχί, η (= δέρμα, πετσί, τομάρι)
π.χ. ε μπακρέσκι μορκχί = του προβάτου η δορά.
δόσιμο: ντιιπέ, ο
Αντίθ. λιιπέ = πάρσιμο, λήψη, παραλαβή.
(σ.α. μπάσιμο, είσοδος).
(νταβ = δίνω, μπαίνω).
δοσμένος (μτχ.): ντι(ν)ντό,-ι
π.χ. ντι(ν)ντό σι ο κχερ = δοσμένο είναι το σπίτι.
Αντίθ. λι(ν)ντό = παρμένος, αφηρημένος.
δοσοληψία: (βλ. αλισβερίσι).
δοτικός (επίθ.): ντιιμάσκο, -ι.
δοτός (μτχ.): ντι(ν)ντό, -ί (= δοσμένος).
δουλειά: μπουκί, η
π.χ. τζαβ κάι μπουκί = πηγαίνω στη δουλειά, ρακχαντόμ μπουκί = βρήκα δουλειά, σαρ τζαλ κι μπουκί; = πώς πάει η δουλειά σου;
δούλεμα: (βλ. κατεργασία, επεξεργασία, κοροϊδία).
δουλεμένος: (βλ. κατεργασμένος, επεξεργασμένος).
δουλευτάρης (επίθ.): μπουκιαρνό,-ί.
π.χ. μπουκιαρνό σι λεσκό τσχαβό = δουλευτάρης είναι ο γιος του.
δουλεύω (α) (αμετβ. ρ.): μπουκί-κεράβ (= δουλειά κάνω)
π.χ. κάι κερές-μπουκί; = πού δουλεύεις;
(βλ. και εργάζομαι).
δουλεύω (β): (βλ. κατεργάζομαι, επεξεργάζομαι, κοροϊδεύω).
δουλίτσα: μπουκιορί, η
π.χ. σα γκασαβέ μπουκιορένσα ντικχές τε ικαλές λα = όλο με τέτοιες δουλίτσες κοιτάζεις να τη βγάλεις, σίμαν εμπούκα μπουκιορί νταά = έχω λίγη δουλίτσα ακόμη.
δραγουμάνος: ντραγκουμάνο, ο
Δράμα: Ντράμα, η.
δράμι: ντρέμο και ντρέμι, ο
π.χ. νά βαζντε μι χολί, κα νταβ τουτ ε ντρεμέσα α(ν)ντό κο σσορό = μη μου σηκώνεις το θυμό, θα σε δώσω (χτυπήσω) με το δράμι στο κεφάλι.
Δραμινός: Ντράμαλίο, ο.
Δραμινιά: Ντράμαλΰκα, η.
δραπετεύω (αμετβ. ρ.): νασσάβ (= φεύγω, τρέχω αμετβ. διαφεύγω, ξεφεύγω)
π.χ. νασσλό α(ν)ντάρ πφα(ν)ντιπέ = δραπέτευσε από τη φυλακή.
δραπέτης: κατσάκο, ο (σ.α. λαθρομετανάστης, λιποτάκτης)
(κατσάκο κυριολ. φυγάς).
δράστης: (βλ. κακοποιός).
δραχμή: ντραμία, η
π.χ. ντραμία νι ατσχιλί λε κατάρ κολά παρέ κάι λιά = δραχμή δεν του έμεινε από εκείνα τα λεφτά που πήρε, ούτε πι ντραμία νι μανγκέλ τε χασαρέλ = ούτε τη δραχμή του δε θέλει να χάσει.
δραχμούλα: ντραμιίσα, η
π.χ. πι ντραμιίσα νι χα(ν)νταρέλ = τη δραχμούλα του δεν ταΐζει (δηλ. είναι πολύ τσιγκούνης).
δρεπάνι: κόσσα, η.
δριμύς (επίθ.): ζουραλό,-ί (= δυνατός)

π.χ. ζουραλί ντουκ = δριμύς πόνος.
δρομάκι: ντρομορό, ο.
π.χ. (ευχή σε ταξιδιώτη) πουταρντό τε αβέλ κο ντομορό = ανοιχτό να είναι το δρομάκι σου.
δρομάκος: (βλ. δρομάκι).
δρόμος: ντρομ, ο
π.χ. κατάρ σαβό ντρομ κα τζαβ; = από ποιο δρόμο θα πάω; (στίχοι από ποιήμα του Γ.Αλεξίου «Ιν μπισταρντάμ (= δεν ξεχάσαμε)» μπουτ ντρομά πφιρντάμ αμαρί ρομάνι τσχιπ ιν μπισταρντάμ = πολλούς δρόμους περπατήσαμε την τσιγγάνική μας γλώσσα δεν τη ξεχάσαμε
(βλ. ομόηχο ντρομ = φορά).
δρομικός (επίθ.): ντρομέσκο,-ι.
δροσάτος: (βλ. δροσερός).
δροσερά (επίρρ. και άκλ. επίθ.): σερίνι (βλ. και δροσερός)
π.χ. σερίνι σι κατέ α(ν)ντρέ = δροσερά είναι εδώ μέσα.
δροσερός (άκλ. επίθ.): σερίνι (σ.α. δροσερά)
π.χ. πφούρντελ σερίνι μπαλβάλ = φυσάει δροσερός αέρας.
δροσιά: σερι(ν)νίκο, ο
π.χ. σσουκάρ σερι(ν)νίκο σι ταλάλ τσινάρι = ωραία δροσιά έχει κάτω από τον πλάτανο.
δροσίζομαι (αμετβ. ρ.): σερι(ν)νενίαβ.
δροσίζω (μετβ. ρ.): σερι(ν)νετιρίαβ.
δροσιστικός (επίθ.): σερι(ν)νικέσκο, -ι
δύναμη: ζουραλιπέ, κουβέτι και κοβέτι, ο
π.χ. (ευχή) ο Ντελ σαστιπέ ζουραλιπέ τε ντελ και χουρντέν = ο Θεός υγεία δύναμη να δώσει τα παιδιά σου, τερνό σι σίλε ζουραλιπέ = νέος είναι έχει δύναμη, μανγκέλ κουβέτι καβά πφαριπέ για τε βαζντί(ν)ντολ = θέλει (χρειάζεται) δύναμη αυτό το βάρος για να σηκωθεί, νάι μαν κουβέτι˙ σο σα τε κεράβ ο μπιάβ; = δεν έχω δύναμη (οικονομική)˙ με τι να κάνω το γάμο;
δυναμίτης: ντιναμίτι, ο.
δυνάμωμα: ζουρανταριπέ και ζουραριπέ, ο.
δυναμωμένος (μτχ.): ζουρανταρντό,-ί και ζουραρντό,-ί.
δυναμώνομαι (αμετβ. ρ.): ζουρανταράμαν και ζουραράμαν.
δυναμώνω (αμετβ. ρ.): ζουράβαβ
π.χ. σο μπαρόλ ζουράολ = όσο μεγαλώνει δυναμώνει, ζουράιλο ο σσιλ = δυνάμωσε το κρύο.
δυναμώνω (μετβ. ρ.): ζουρανταράβ και ζουραράβ
π.χ. ζουρανταρντά με βαστά καϊά μπουκί = μου δυνάμωσε τα χέρια αυτή η δουλειά.
δυνατά: (βλ. γερά).
δυνατός (επίθ.): ζουραλό, -ί και κουβετλίο, -ίκα
π.χ. σι ζουραλό σαρ ασλάνο = είναι δυνατός σαν λιοντάρι, ζουραλό σι βο, βάζντελ καβά πφαριπέ = δυνατός είναι αυτός, σηκώνει αυτό το βάρος, του νταά κουβετλίο σαν λέσταρ; = εσύ πιο δυνατός είσαι απ' αυτόν;
(ζουραλό σ.α. σκληρός).
π.χ. ζουραλό σι ο μας νασστί τσάν-μπαβ λε = σκληρό είναι το κρέας δεν μπορώ να το μασήσω)
Αντίθ. μπιζουραλό = αδύναμος.
δύο (αριθμ.): ντούι
π.χ. ντούι χουρμπουζέ ταλά εκ κχακ νι αστάρντον = δύο καρπούζια κάτω από μία μασχάλη δεν κρατιούνται.
δυσαρέστηση: γκι-πφαγκιπέ, ο (κυριολ. ψυχή σπάσιμο)
Αντίθ. γκι-κεριπέ (= ψυχή φτιάξιμο) ευχαρίστηση.

δυσαρεστούμαι (αμετβ. ρ.): μο-γκι-πφαγκιόλ και μο-γκι-πφαγκί(ν)ντολ (κυριολ. η ψυχή μου σπάζεται, σ.α. κακοκαρδίζομαι)
π.χ. πφαγκιλό λεσκό γκι κάι νι γκελόμ κάι λεσκό μπιάβ = δυσαρεστήθηκε που δεν πήγα στο γάμο του (κατά λέξη: έσπασε η ψυχή του που δεν πήγα στο γάμο του).
δυσαρεστώ (μετβ. ρ.): γκι-πφαγκάβ (κυριολ. ψυχή σπάζω, σ.α. κακοκαρδίζω)
π.χ. πφε(ν)ντάν μανγκέ εκ πφεράς ντα μο γκι-πφαγκλάν = μου είπες μια κουβέντα και με δυσαρέστησες (κατά λέξη μου είπες μια κουβέντα και την ψυχή μου έσπασες).
Αντίθ. γκι-κεράβ (= ψυχή κάνω) ευχαριστώ μετβ., ικανοποιώ
δυσκίνητος: (βλ. βραδύς).
δυόσμος: νανάβα, η.
δύσκολα (επίρρ.): ζόρι (σ.α. δύσκολος)
π.χ. ζόρι κα ρακχαβές μπουκί = δύσκολα θα βρεις δουλειά.
Αντίθ. κολάη = εύκολα, εύκολος (βλ. και δύσκολος).
δυσκολεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): ζορλανίαβ και ζορλάιαμαν
π.χ. κχα(ν)ντινό σι νι μανγκέλ τε ζορλάιορπες = τεμπέλης είναι δεν θέλει να δυσκολευτεί, λιέ τουτ ε μπροσσά ντικχάβ ζορλανίος τε πφιρές = σε πήραν τα χρόνια βλέπω δυσκολεύεσαι να περπατήσεις, άμα ιν ζορλανίος ιν κερντόλ κχάντσικ = άμα δε δυσκολευτείς δε γίνεται τίποτα.
δυσκολεύομαι (β) (αμετβ. ρ.): ζορισάαβ και ζορισάβαβ
π.χ. σόσκε, ζορισάος; = γιατί δυσκολεύεσαι; (κυριολ. ζορίζομαι).
δυσκολεύω (α) (μετβ. ρ.): ζορλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια).
δυσκολεύω (β) (μετβ. ρ.): ζορισαράβ (κυριολ. ζορίζω)
π.χ. νά ζορισάρ μαν = μη με δυσκολεύεις.
δυσκολία: ζορλούκο, ο
π.χ. σάντε κάνα σίτουτ ζορλούκο αβές τε ντικχές μαν = μόνο όταν έχεις δυσκολία έρχεσαι να με δεις.
Αντίθ. κολαϊλούκο = ευκολία, διευκόλυνση.
δύσκολος (άκλ. επίθ.): ζόρι (σ.α. δύσκολα)
π.χ. ζόρι σι καγιά μπουκί νασστί κα κερές λα = δύσκολη είναι αυτή η δουλειά δε θα μπορέσεις να την κάνεις, κχάντσικ νάι ζόρι, άμα μανγκέλα ο μανούςς = τίποτα δεν είναι δύσκολο, αν θέλει ο άνθρωπος.
Αντίθ. κολάη = εύκολος, εύκολα (βλ. και δύσκολα).
δυσνόητος (επίθ.): ζόρι-ακχιαριμάσκο,-ι (= δύσκολος για κατανόηση)
Συνών. μπιακχιαρντό = ακατανόητος, μπιακχιαρντι(ν)ντό = ακαταλαβίστικος, μπιακχιαρντικανό = ακατάληπτος.
δυσοσμία: μπέτι-κοκία, η (= άσχημη μυρωδιά).
π.χ. σο σι καγιά μπέτι-κοκία κατέ α(ν)ντρέ! = τι δυσοσμία είναι αυτή εδώ μέσα!
δυστυχής (επίθ.): ζαβα(λ)λίο, -ούκα
π.χ. σο σΰρντελ ο ζαβα(λ)λίο εκ Ντελ τζανέλ = τι τραβάει ο δυστυχής ένας Θεός το ξέρει. (βλ. και καημένος, κακομοίρης, ταλαίπωρος)
Συνών. μπιμπαχταλό = άτυχος
Αντίθ. μπαχταλό = τυχερός
δυστυχία: μπιμπαχταλιπέ, ο (= ατυχία)
Αντίθ. μπαχταλιπέ = ευτυχία.

δυστυχισμένος (επίθ.): μπιμπαχταλό,-ί (= άτυχος) (βλ. και άτυχος).
π.χ. μπιμπαχταλό σι ο κορό μανούςς = δυστυχισμένος είναι ο τυφλός άνθρωπος.
Αντίθ. μπαχταλό = ευτυχισμένος, τυχερός.
δύστυχος: (βλ. δυστυχής).
δυσωδία: (βλ. δυσοσμία).
δώδεκα (αριθμ.): ντεσσεντούι και ντεσσοντούι.
δωδεκαετής: (βλ. δωδεκάχρονος).
δωδεκάμηνος (επίθ.): ντεσσεντουέ-τσχονένγκο,-ι.
δωδεκάχρονος (επίθ.): ντεσσεντουέ-μπροσσένγκο,-ι και ντεσεντουέ-μπρεσσένγκο,-ι.
δωματιάκι: ονταήσα και ονταηνορί, η
π.χ. λατσχί σι τούκε κι ονταήσα = καλό είναι για σένα το δωματιάκι σου.
δωμάτιο: οντάια, η (προφ. με συνίζηση ια) και ονταήν, η
π.χ. καζόμ οντάιε σι κάι τουμαρό κχερ; = πόσα δωμάτια έχει το σπίτι σας;, τζα κάι κι ονταήν τε πασστός = πήγαινε στο δωμάτιό σου να κοιμηθείς.
δωρεάν (επίρρ.): τζάμπα
π.χ. τζάμπα ντιά λε μάνγκε = δωρεάν μου το έδωσε.
(τζάμπα σ.α. άδικα, ανώφελα, π.χ. τζάμπα γκελόμ, κχάντσικ νι κερντιλό = άδικα πήγα, τίποτα δεν έγινε).
δωρίζω (μετβ. ρ.): δόρο-κεράβ (= δώρο κάνω).
π.χ. σο λιόμ τουκέ τζι ακανά, νι μανγκάβ λεν πάπαλε, κεράβ λεν τουκέ δόρο σα = ό,τι σου πήρα μέχρι τώρα δεν τα θέλω πίσω, σου τα δωρίζω όλα.
δώρο (α): δόρο, ο
π.χ. σαβό δόρο μανγκές τε λαβ τουκέ; = τι δώρο θέλεις να σου πάρω;
δώρο (β): μπασσίσσι, ο
π.χ. ινγκαράβ λεσκέ μπασσίσσι κάι λεσκό μπιάβ = του πηγαίνω δώρο στο γάμο του.
δωροδοκία (με χρήματα): παρέ-χα(ν)νταριπέ, παρές-χα(ν)νταριπέ και λοβέ-χα(ν)νταριπέ, ο (κυριολ. χρήματα τάισμα)
δωροδοκούμαι (με χρήματα) (αμετβ. ρ.): παρέ-χαβ, παρές-χαβ και λοβέ-χαβ (κυριολ. χρήματα τρώω) (σ.α. χρηματίζομαι)
π.χ. χαλά-παρέ, ο(ν)ντάν κερντά καλέ = δωροδοκήθηκε, γι’ αυτό το έκανε αυτό.
δωροδοκώ (με χρήματα) (μετβ. ρ.): παρέ-χα(ν)νταράβ, παρές-χα(ν)νταράβ και λοβέ-χα(ν)νταράβ (κυριολ. χρήματα ταΐζω)
π.χ. τε χα(ν)νταρέσα λε παρέ, κα κερέλ κι μπουκί = αν τον δωροδοκήσεις, θα σου κάνει τη δουλειά.

Ε

ε (επιφ.): α
π.χ. ασσου(ν)ντόμ κάι κα τζάσταρ α; = άκουσα πως θα φύγεις, έ;, ε βα, γκαντάλ σι = ε, ναι, έτσι είναι.
εάν: (βλ. αν)
εβδομάδα: κουρκό, ο και αφτάβα, η
π.χ. κ' αβέλ κοβά κουρκό = θα έρθει την άλλη εβδομάδα, γεκ αφτάβα κα ατσχάβ κοτέ = μια βδομάδα θα μείνω εκεί.
(υποκ.) κουρκορό, ο και αφταβίσα, η.
εβδομαδιαίος (επίθ.): κουρκόσκο,-ι και αφταβάκο,-ι.
π.χ. αφταβάκο ποκινιπέ = εβδομαδιαία πληρωμή.
εβδομηκοστός (τακτ.αριθ.επιθ.): εφταντεσσουτνό,-ί.
εβδομήντα (αριθμητ.): εφτάντεσς.
Εβραία (α) : Τζουτνί, η.
Εβραία (β): ιζντραήλκα, η (κυριολ. Ισραηλίτισσα).
εβραϊκός (α) (επίθ.): τζουτανό,-ί
π.χ. τζουτανί τσχιπ = εβραϊκή γλώσσα.
εβραϊκός (β) (επίθ.): ιζντραηλένγκο, -ι (κυριολ. ισραηλίτικος).
Εβραίος (α): Τζουτ, ο.
Εβραίος (β): Ιζντραήλι, ο (κυριολ. Ισραηλίτης).
έγγαμος (άκλ. επίθ): ζζενιμέ
π.χ. ζζενιμέ σι λεσκό τσχαβό = έγγαμος είναι ο γιος του.
Αντίθ. μπιζζενιμέ = άγαμος.
εγγεγραμμένος: βλ. γραμμένος (β)
εγγλέζικος: (βλ. αγγλικός).
Εγγλέζος: (βλ. Άγγλος).
εγγονός: τορλούκο και τορνούκο, ο
π.χ. καβά σι μο τορλούκο = αυτός είναι ο εγγονός μου.
εγγονή: τορλούκα και τορνούκα, η
π.χ. αβιλί μι τορλούκα = ήρθε η εγγονή μου.
εγγραφή: γιαζϋλμάκο, ο
Συνών. γιαζμάκο = γράψιμο.
έγγραφο: λιλ, ο (κυριολ. χαρτί).
εγγράφομαι (αμετβ. ρ.): γιαζϋλίαβ (κυριολ. γράφομαι).
εγγράφω (μετβ. ρ.): γιαζίαβ (κυριολ. γράφω).
εγγύηση: εγκίισι και ενγκίισι, η
π.χ. εκ μπρογς εγκίισι ντιά μαν ε τιλεορασάκε = ένα χρόνο εγγύηση μου 'δωσε για την τηλεόραση.
εγγυητής: ενγκιιτίς, ο
π.χ. κα ατσχές μανγκέ ενγκιιτίς, τε κινάβ καγιά τιλεόρασι; = θα μου μείνεις (γίνεις) εγγυητής, να αγοράσω αυτήν τη τηλεόραση;
έγερμα: (βλ. έγερση).
έγερση: βαζντιπέ (= σήκωμα) και ουσστιπέ, ο (= σηκωμός).
εγείρομαι (αμετβ. ρ.): ουσστάβ (= σηκώνομαι).
εγείρω (μετβ. ρ.): βάζνταβ (= σηκώνω).
εγερμένος (μτχ. ως επίθ.): βαζντι(ν)ντό, -ί (= σηκωμένος, σηκωτός) και (μτχ.) ουσστι(ν)ντό, -ί (= σηκωμένος).
εγκαθίσταμαι: (βλ. μένω, διαμένω, τοποθετούμαι).
εγκαθιστώ: (βλ. βάζω (β)).
εγκάρδια (επίρρ.): γκέσταρ
π.χ. γκέσταρ ορμπισαράβ τούκε = εγκάρδια σου μιλώ.
(βλ. και εγκάρδιος).
εγκάρδιος (άκλ.επίθ.): γκέσταρ (= από ψυχή)
π.χ. σαμούς γκέσταρ αμαλά = είμαστε εγκάρδιοι φίλοι.
εγκαρδιώνομαι: (βλ. εμψυχώνομαι).
εγκαρδιώνω: (βλ. εμψυχώνω).

εγκαρδίως: (βλ. εγκάρδια).
εγκαρδίωση: (βλ. εμψύχωση).
εγκαταλειμμένος (μτχ.): μουκλό,-ί (= αφημένος), (σ.α. παρατημένος).
εγκαταλείπομαι (αμετβ. ρ.): μουκλιάβ (σ.α. αφήνομαι, παραιτούμαι, απολύομαι).
εγκαταλείπω (μετβ. ρ.): μουκάβ (= αφήνω), (σ.α. παρατώ)
π.χ. μουκλά λε οπρά ντρομ ντα γκελόταρ = τον εγκατέλειψε στο δρόμο κι έφυγε.
εγκατάλειψη: μουκιπέ, ο (= άφημα)
(βλ. και παράτημα).
εγκατάσταση: βλ. βάλσιμο (β), τοποθέτηση, διαμονή.
έγκαυμα: πφαμπαρντιπέ, ο.
εγκέφαλος: γκογκί, η (= μυαλό).
έγκλημα: (βλ. κακουργία, φόνος).
εγκληματίας: (βλ. κακοποιός, φονιάς).
εγκυμονούσα: (βλ. έγκυος).
εγκυμοσύνη: κχαμνιπέ, ο.
έγκυος: κχαμνί και πφαρί, η
π.χ. κχαμνί σι λεσκί ρομνί = έγκυα είναι η γυναίκα του, πφαρί σι λεσκί τσχέι = έγκυα είναι η κόρη του. (πφαρί = βαριά).
εγκωμιάζω: (βλ. επαινώ).
εγκωμιασμός: (βλ. έπαινος).
εγκωμιαστικός: (βλ. επαινετικός).
εγρήγορος: (βλ. ξάγρυπνος).
εγρήγορση: (βλ. ξαγρύπνημα).
εγρηγορώ: (βλ. ξαγρυπνώ).
εγχείρηση: αμελέτι, ο
έγχρωμος (επίθ.): ρενκλίο,-ίκα
(βλ. και χρωματιστός).
Αντίθ. μπιρενκέσκο = άχρωμος.
εγώ (προσ. αντων.): με
π.χ. με πφε(ν)ντόμ λέσκε = εγώ του είπα, με κα τζαβ = εγώ θα πάω, με ντιόμ λε παρέ = εγώ του έδωσα λεφτά.
εγωιστής: εγοήζι, ο
π.χ. μπουτ εγοήζι σι, άμα πφενέλ εκ σσέι κα κεράβ λέ, κερέλ λε = πολύ εγωιστής είναι, άμα πει ένα πράγμα θα το κάνω, το κάνει.
εγωίστρια: εγοήσκα, η.
έδαφος: πφου, η (κυριολ. γη)
π.χ. περαντά μαν κάι πφου = με γκρέμισε (έριξε) στο έδαφος.
εδώ (επίρρ.): κατέ
π.χ. αβ κατέ = έλα εδώ, κατέ σι = εδώ είναι, (από εδώ = κατάρ, άβ κατάρ = έλα από εδώ), (από πού; = κάταρ; ανεβαίνει ο τονος στην παραλήγουσα, όταν ρωτάμε, κάταρ αβιλάν; = από πού ήρθες;).
Αντίθ. κοτέ = εκεί.
εθιμικός (επίθ.): αντετέσκο,-ι.
έθιμο: αντέτι, ο
π.χ. ρομανό αντέτι = τσιγγάνικο έθιμο, λενγκό αντέτι σι καβά = το έθιμό τους είναι αυτό.
(υποκ.) αντετίσι, ο.
είδηση: αμπέρι, ο (σ.α. μήνυμα, βλ. και μήνυμα)
π.χ. λιόμ αμπέρι κατάρ μο τσχαβό = πήρα είδηση από τον γιο μου.
(υποκ.): αμπερίσι, ο.
ειδοποιούμαι (αμετβ. ρ.): αμπέρι-λαβ (= είδηση παίρνω).
ειδοποιώ (μετβ. ρ.): αμπέρι-νταβ (= είδηση δίνω)
π.χ. ντε-αμπέρι ε σσεραλένγκε = ειδοποιήσε την αστυνομία (τους αστυνομικούς).
(βλ. και προειδοποιώ).
είδος: τουρλάβα και τυρλάβα, η (σ.α. λογής)
π.χ. καζόμ τουρλάβε μανγκινά σίτουτ α(ν)ντό κο ντικιάνο; = πόσα είδη εμπορευμάτων έχεις μες στο μαγαζί σου; (τυρλύ-τυρλύ = ειδών-ειδών, λογιών-λογιών, π.χ. τυρλύ-τυρλύ μανουσσά σι α(ν)ντί ντουνιάβα = λογιών-λογιών άνθρωποι (χαρακτήρες) υπάρχουν μες στον κόσμο, τυρλύ-τυρλύ

ζουμά κερέλ αμένγκε τε χας = λογιών-λογιών φαγητά μας κάνει να φάμε).

εικόνα: ικόνα, η

π.χ. ε τιλεορασάκι ικόνα νί σικαβέλ σσουκάρ = της τηλεόρασης η εικόνα δεν δείχνει ωραία, χαλά σοβέλ κάι Παναγιάκι ικόνα = ορκίστηκε στην εικόνα της Παναγίας.

εικονολήπτης: κάμερατζίο, ο.

εικοσάρικο: μπισσένγκο, ο και μπισσένγκι, η.

εικοσάχρονος (επίθ.): μπισσεμπροσσένγκο,-ι και μπισσεμπρεσσένγκο,-ι.

είμαι (αμετβ. ρ.): σομ και σεμ

π.χ. σομ κατάρ Δράμα = είμαι από τη Δράμα, με σεμ· πουτάρ ο ουντάρ = εγώ είμαι· άνοιξε την πόρτα, αγκαντάλ σι = έτσι είναι, βο σας = αυτός ήταν, κον σι; = ποιος είναι;

ειπωμένος (α) (μτχ.): πφε(ν)ντό,-ί (πφενάβ = λέω).

ειπωμένος (β) (μτχ.): μοτχαντό, -ί (μοτχάβ = λέω).

ειρωνεύομαι (μετβ. ρ.): νταλγκάβα-κχελάβ (κυριολ. κοροϊδεύω, εμπαίζω, νταλγκάβα = κοροϊδία, κχελάβ = παίζω, ομόηχο νταλγκάβα = κύμα)

π.χ. έμντα πφενές μάνγκε ή νταλγκάβα-κχελές μάνσα; = αλήθεια μου λες ή με ειρωνεύεσαι;

εισακούομαι (αμετβ. ρ.): ασσού(ν)ντιαβ (κυριολ. ακούγομαι, βλ. ακούγομαι).

εισακούω (μετβ. ρ.): ασσουνάβ (κυριολ. ακούω, βλ. ακούω).

εισβάλλω (μτβ.ρ.): α(ν)ντρέ-νταβ (= μέσα μπαίνω).

εισβολή: ντιιπέ, ο

(βλ. και δόσιμο, μπάσιμο, είσοδος) (νταβ = μπαίνω, δίνω).

εισέρχομαι (αμετβ. ρ.): α(ν)ντρέ-αβάβ (= μέσα έρχομαι).

εισιτήριο (α): ισιτίριο, ο

π.χ. οπρά λεοφορίο κα τσχινάβ ισιτίριο = πάνω στο λεωφορείο θα κόψω εισιτήριο.

εισιτήριο (β): μπιλέτο, ο

π.χ. ικαλνταρντόμ μπιλέτορα, κα τζάσταρ = έβγαλα εισιτήρια, θα φύγουμε.

είσοδος: ντιιπέ, ο (βλ. και εισβολή, δόσιμο, μπάσιμο).

Αντίθ. ικλιπέ = έξοδος, ανέβασμα, ανάβαση, σκαρφάλωμα, καβάλημα.

εισπράκτορας (εισιτηρίων): μπιλεκτσίο, ο

π.χ. ο μπιλεκτσίο τσχινέλ μπιλέτορα = ο εισπράκτορας κόβει εισιτήρια, θηλ. μπιλεκτσίκα, η.

εισπράττω (μετβ. ρ.): λαβ (κυριολ. παίρνω, λαμβάνω).

εκατονταετία: (βλ. αιωνιότητα).

εκατό (αριθμητ.): σσελ.

εκατομμύριο: μιλιόνο, ο

π.χ. εκ μιλιόνο λια μά(ν)νταρ = ένα εκατομμύριο πήρε από εμένα.

εκατομμυριοστός (επίθ.): μιλιονουτνό,-ί.

εκατομμυριούχος (επίθ.): μιλιο(ν)νούιο,-ούκα (προφ. με συνίζηση ιο)

π.χ. μιλιο(ν)νούιο κερντιλό κατάρ καγιά μπουκί = εκατομμυριούχος έγινε απ’ αυτή τη δουλειά.

εκατοντάφυλλος (επίθ.): σσελ-πατρένγκο, -ι και σσελέ-πατρένγκο,-ι

π.χ. σσελέ –πατρένγκο ντεφτέρι = εκατοντάφυλλο τετράδιο.

εκατοστός (τακτ. αριθμ. επίθ.): σσελουτνό,-ί.

εκατόχρονος (επίθ.): σσελέ-μπροσσένγκο,-ι και σσελεμπρεσσένγκο,-ι.

έκδηλος (επίθ.): σικαντό, -ί (σ.α. φανερός, ορατός, δειγμένος, υποδειγμένος)

Αντίθ. μπισικαντό = άδηλος, αφανής, γκαραντό = κρυμμένος.
εκδηλωμένος (μτχ.): σικαντι(ν)ντό, -ί (σ.α. φανερωμένος, δειγμένος, υποδειγμένος)
Αντίθ. μπισικαντι(ν)ντό = αφανέρωτος, γκαραντι(ν)ντό = κρυφός, μυστικός, κρυφτό-παιχνίδι.
εκδηλώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): σικαβάμαν (μέση διάθεση, κυριολ. δείχνω τον εαυτό μου, δείχνομαι)
π.χ. χολάιλο, αμά νι μανγκλά τε σικαβέλπες = θύμωσε, αλλά δεν ήθελε να εκδηλωθεί.
Αντίθ. γκαραβάμαν (= κρύβω τον εαυτό μου, κρύβομαι)
εκδηλώνομαι (β) (αμετβ. ρ.): σικάντιαβ (κυριολ. φαίνομαι, εμφανίζομαι)
π.χ. σικάντιλο τουμαρό ντουσσμα(ν)νούκο = εκδηλώθηκε η έχθρα σας.
εκδηλώνω (μετβ. ρ.): σικαβάβ (κυριολ. δείχνω, σ.α. υποδεικνύω)
π.χ. χολάιλομ, αμά νι μανγκλόμ τε σικαβάβ μι χολί = θύμωσα, αλλά δε θέλησα να εκδηλώσω το θυμό μου.
εκδήλωση: σικαηπέ, ο (κυριολ. δείξιμο, σ.α. υπόδειξη).
εκδίκηση: ι(ν)τικάμο, ο**.**
εκδικητικός (ο): ι(ν)τικαμτζίο, ο, θηλ. ι(ν)τικαμτζΰκα, η
π.χ. τζανές σο ι(ν)τικαμτζίο σομ με; = ξέρεις τι εκδικητικός είμαι εγώ;
εκδικητικός (επίθ.): ι(ν)τικαμέσκο, -ι (γενική πτώση ενικού της λέξης ι(ν)τικάμο = εκδίκηση).
εκδικητικότητα: ι(ν)τικαμλούκο, ο.
εκδικούμαι (αμετβ. και μετβ. ρ.): ι(ν)τικάμο-λαβ (= εκδίκηση παίρνω)
π.χ. γκαντικίν μπροσσά νακχλέ, νταά ι(ν)τικάμο μανγκές τε λες λέσταρ; = τόσα χρόνια πέρασαν, ακόμα θέλεις να τον εκδικηθείς;
εκδιωγμένος (μτχ.): νασσανταρντό, -ί (σ.α. κατατρεγμένος, καταδιωγμένος, κυνηγημένος).
εκδιώκω (ενεργ. διαμ. ρ.): νασσανταράβ (= κάνω να φύγει-ουν, αναγκάζω να φύγει-ουν, κάνω να τρέξει-ουν, αναγκάζω να τρέξει-ουν, νασσάβ = φεύγω, τρέχω αμετβ., νασσανταράβ σ.α. κυνηγώ, κατατρέχω, καταδιώκω, τρέχω μτβ.)
π.χ. (φράση) κα νασσανταράς τουμέν κατάρ μαλάβα = θα σας κάνουμε – αναγκάσουμε να φύγετε (θα σας εκδιώξουμε) από τον οικισμό. (Η φράση αυτή λεγόταν συχνά στις περιόδους των βεντετών, οι οποίες υπήρξαν από το 1970 έως το 1990 στον οικισμό αυτό –τέρμα οδού Αδριανουπόλεως Κομοτηνής- από ομάδες συγγενών. Πολλοί από τις βεντέτες αυτές έχουν φύγει καταναγκαστικά από τον οικισμό αυτό, οι ηττημένοι, οι κυνηγημένοι, και εγκαταστάθηκαν σε κοντινές περιοχές του οικισμού, όπου μία περιοχή απ' αυτές σήμερα έχει γίνει νεόκτιστος τσιγγάνικος οικισμός).
εκδίωξη: νασσανταριπέ, ο (σ.α. κυνήγημα, κατατρεγμός, καταδίωξη).
εκδορά: (βλ. γδάρσιμο).
εκεί (επίρρ.): κοτέ
π.χ. κοτέ γκελό = εκεί πήγε, καρίνγκ ή καρινγκά = κατά δω, καρινγκά αβ = κατά δω έλα, κορίνγκ ή κορινγκά = κατά κει, κορινγκά γκελό = κατά κει πήγε, κοτάρ = από κει, κοτάρ τζα = από κει πήγαινε.
Αντίθ. κατέ = εδώ.

εκείνος (α) (δεικτ.αντων.): κοβά, εκείνη = κογιά
π.χ. κοβά κχερ = εκείνο το σπίτι, (στίχοι από ποίημα Γ.Αλεξίου «κολά μπροσσά» = εκείνα τα χρόνια, κάι γκελέ κολά μπροσσά, βας βαστέσταρ κάι πφιράσας! = πού πήγαν εκείνα τα χρόνια, χέρι με χέρι που περπατούσαμε!
εκείνος (β) (δεικτ. αντων.): κοά, εκείνη = κοϊά (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. κοά τσαλαντά μαν = εκείνος με χτύπησε, κοϊά σι μι ρομνί = εκείνη είναι η σύζυγός μου.
εκθειάζομαι: (βλ. παινεύομαι).
εκθειάζω (μετβ. ρ.): ασσαράβ (= παινεύω, επαινώ)
π.χ. ασσαρέλ πε ρομνάκι μπουκί = εκθειάζει τη δουλειά της συζύγου του.
εκθειασμένος (μτχ. ως επίθ.): ασσαρντό, -ί (= παινεμένος).
εκθειασμός: ασσαριπέ, ο (= παίνεμα, έπαινος).
έκθεση: έκθεσι, η
π.χ. τομαφιλένγκι έκθεσι = έκθεση αυτοκινήτων.
εκκενωμένος: (βλ. αδειασμένος).
εκκενώνομαι: (βλ. αδειάζω αμετβ.).
εκκενώνω: (βλ. αδειάζω μετβ.).
εκκένωση: (βλ. άδειασμα).
εκκλησία: κχανγκιρί, η
π.χ. τζαβ κάι κχανγκιρί = πηγαίνω στην εκκλησία, (όρκος) τε τσχινέλ μαν η κχανγκιρί = να με κόψει η εκκλησία.
εκκλησιαστικός (επίθ.): κχανγκιράκο,-ι.
εκκλησούλα: κχανγκιρορί, η
π.χ. άτσι κάι καγιά κχανγκιρορί τε πφαμπαράβ εκ μεμελί = σταμάτα σ' αυτή την εκκλησούλα ν' ανάψω ένα κερί.
εκλεγμένος: (βλ. επιλεγμένος).
εκλέγομαι: (βλ. επιλέγομαι).
εκλέγω: (βλ. επιλέγω).
εκλείπω (αμετβ. ρ.): χασάρντιαβ (κυριολ. χάνομαι).
έκλειψη: χασαρντιπέ, ο.
εκλογή: (βλ. επιλογή).
εκλογές (οι): ρέορα, ε (κυριολ. ψήφοι, ρέι, ο = ψήφος)
εκμάθηση: (βλ. μάθηση).
εκμανθάνω: (βλ. μαθαίνω).
εκνευρίζομαι (αμετβ. ρ.): χολάαβ και χολί-σΰρνταβ, (χολί-σΰρνταβ = θυμό τραβώ)
π.χ. σόσκε χολάιλαν; = γιατί εκνευρίστηκες;
Συνών. χολί-πφερντιάβ και χολί-πφεράμαν = οργίζομαι, εξοργίζομαι χολί-ντι(ν)ντιάβ και χολί-ντάμαν = συγχύζομαι
εκνευρίζω (μετβ. ρ.): χολιναράβ και χολανταράβ.
π.χ. χολανταρές μαν κάνα κερές γκαντάλ = μ' εκνευρίζεις όταν κάνεις έτσι.
Συνών. χολί-πφεράβ = οργίζω, εξοργίζω και χολί-νταβ = συγχύζω.
εκνευρισμένος (μτχ.): χολιναλό,-ί
π.χ. ντικλόμ νε μπουτ χολιναλό = τον είδα πολύ εκνευρισμένο.
Συνών. χολί-πφερντό = οργισμένος, εξοργισμένος και χολί-ντι(ν)ντό = συγχυσμένος.
εκνευρισμός: χολιναριπέ, ο.
εκπαιδευμένος (μτχ.): σικλιαρντό, -ί (σ.α. διδαγμένος).
εκπαιδεύομαι (αμετβ. ρ.): σικλιάρντιαβ (σ.α. διδάσκομαι).
εκπαίδευση: σικλιαριπέ, ο (σ.α. διδασκαλία).
εκπαιδευτικός (επίθ.): σικλιαριμάσκο, -ι (σ.α. διδαχτικός).
εκπαιδεύω (μετβ. ρ.): σικλιαράβ (βλ. και διδάσκω, μετβ. μαθαίνω).
εκπαρθενεύω: (βλ. ξεπαρθενεύω).
εκπλήσσομαι: (βλ. σαστίζω).
εκπόρνευση: λουμπναριπέ, ο.

εκπορνεύω (μετβ. ρ.): λουμπναράβ.
εκριζώνω: (βλ. ξεριζώνω).
εκσκαπτικός: (βλ. σκαφτικός).
εκσκάπτω: (βλ. σκάβω).
εκσπερματίζω: (βλ. εκσπερματώνω).
εκσπερμάτιση: (βλ. εκσπερμάτωση).
εκσπερμάτωμα: τσχορνταριπέ, ο.
εκσπερματώνω (α) (αμετβ. ρ.): τσχοραβάβ.
εκσπερματώνω (β) (αμετβ. ρ.): τσχορνταράβ (τσχορνταράβ ως ενεργ. διαμ. ρ. σημαίνει: κάνω να χύσει-ουν κάτι π.χ. με γιακχά λιάν μο, τσχορνταρντάν μα(ν)ντέ ο παΐ = τα μάτια μου πήρες (μου απέσπασες την προσοχή) ρε, (μ' έκανες να χύσω το νερό).
εκσπερμάτωση: τσχοραηπέ, ο.
εκτέλεση (α): κεριπέ, ο (= πράξη, φτιάξιμο, δημιουργία).
εκτέλεση (β): μουνταριπέ, ο (= σκότωμα, νεκρωμα, θανάτωση, σβήσιμο).
εκτελούμαι (αμετβ. ρ.): μουντάρντιαβ (= σκοτώνομαι, δολοφονούμαι).
εκτελώ (α) (μετβ. ρ.): κεράβ (= κάνω, πράττω, φτιάχνω μετβ., διαπράττω, τελώ)
π.χ. σο πφενέλ μανγκέ μο τσορμπατζίο, λε κεράβ = ό,τι μου λέει το αφεντικό μου, εκείνο κάνω.
εκτελώ (β) (μετβ. ρ.): μουνταράβ (= σκοτώνω, νεκρώνω μετβ., θανατώνω, σβήνω μετβ.).
εκτοξεύω (μετβ. ρ.): τσχαβ (κυριολ. ρίχνω).
εκτός (επίρρ.): αβράλ (= από έξω, έξωθεν).
εκτρέφω (μετβ. ρ.): παρβαράβ και παρμπαράβ (κυριολ. ταΐζω).
εκτροφή: παρβαριπέ και παρμπαριπέ, ο (κυριολ. τάισμα).
έκτρωση: λι(ν)νταριπέ, ο (από το ρήμα λι(ν)νταράβ, βλ. και έκτρωση (κάνω)).
έκτρωση (κάνω) (μετβ. ρ.): λι(ν)νταράβ (= κάνω να παρθεί, κάνω να πάρει-ουν, βάζω να πάρει-ουν)
π.χ. καζόμ χουρντέ λι(ν)νταρντάν τζι ακανά; = πόσα παιδιά έκανες έκτρωση μέχρι τώρα; (λι(ν)νταράβ σ.α. καταδίδω, ξεμυαλίζω, π.χ. λι(ν)νταρντά λε α(ν)ντρέ καβά αφιάβα = τον κατέδωσε μέσα (στην αστυνομία) αυτός ο ρουφιάνος, λι(ν)νταρντά λεσκί γκογκί καγιά οροσπούκα = του ξεμυάλισε το μυαλό αυτή η πόρνη, κα λι(ν)νταράβ μανγκέ τομαφίλι κάι μο σαστρό = θα βάλω τον πεθερό μου να μου πάρει αυτοκίνητο.
εκφοβητικός (επίθ.): τρασσανταριμάσκο, -ι και νταρανταριμάσκο, -ι.
εκφοβίζω (μετβ. ρ.): τρασσανταράβ.
εκφοβισμένος (μτχ.): τρασσανταρντό,-ί.
εκφοβισμός: τρασσανταριπέ, ο.
εκχωρώ (μετβ. ρ.): νταβ (κυριολ. δίνω, σ.α. παρέχω).
έλα: αβ και άλε
π.χ. αβ κατέ = έλα εδώ, άλε κάι μο κχερ = έλα στο σπίτι μου.
ελαιόδεντρο: μασλιλίν και ζετιλίν, η.
ελαιόλαδο: μασλινκάκο-κχιλ και ζετινέσκο-κχιλ, ο.
ελαιοχρωματιστής: μποϊατζίο, ο (σ.α. βαφέας, μπογιατζής).
ελατήριο: (βλ. σούστα).
ελάττωμα: κουσούρι, ο (σ.α. ψεγάδι).
π.χ. του έπσενγκε κουσούρα αρακχαβές = εσύ για όλους ελαττώματα βρίσκεις.

ελαττωματικός (επίθ.): κουσουρλούιο,-ούκα (προφ. με συνίζηση ιο).
ελαφάκι: γκεηκίσι, ο.
ελάφι: γκεήκο, ο.
ελαφίσιος (επίθ.): γκεηκέσκο,-ι
π.χ. γκεηκέσκε σσινγκά = ελαφίσια κέρατα.
ελαφρά (α) (επίρρ.): λοκέστε
Αντίθ. πφαρέστε = βαριά.
ελαφρά (β) (επίρρ.): αφίφι (σ.α. ελαφρός)
π.χ. αφίφι τσαλάντιλο = ελαφρά χτυπήθηκε
Αντίθ. αβούρι = βαριά, βαρύς, βραδυκίνητος
ελαφροκέφαλος (επίθ.): λοκέ-σσερέσκο,-ι.
ελαφροκόκαλος (επίθ.): λοκέ-κοκαλέσκο,-ι.
ελαφρομυαλιά: λοκί-γκογκί, η (κυριολ. ελαφρύ μυαλό)
π.χ. λοκί-γκογκί σίτουτ, ντιλορέα! = ελαφρομυαλιά έχεις, τρελούτσικε!
ελαφρόμυαλος (επίθ.): λοκέ-γκογκιάκο,-ι.
ελαφρότητα: λοκιπέ, ο
Αντίθ. πφαριπέ = βάρος.
ελαφρούτσικος (επίθ.): λοκορό,-ί
Αντίθ. πφαρορό = βαριούτσικος.
ελάφρυνση: λοκιαριπέ, ο.
ελαφρύς (α) (επίθ.): λοκό,-ί
π.χ. λοκό σι ο γκονό = ελαφρύ είναι το σακί, λοκό σι, βάζνταβ λε = ελαφρύ είναι, το σηκώνω.
Αντίθ. πφαρό = βαρύς, αργός, βραδυκίνητος.
ελαφρύς (β) (άκλ. επίθ.): αφίφι
π.χ. αφίφι σι ο κασς = ελαφρύ είναι το ξύλο, αφίφι σι καγιά τζιγκάρα = ελαφρύ είναι αυτό το τσιγάρο.
Αντίθ. αβούρι = βαρύς, αργός, βραδυκίνητος.
ελάφρωμα: (βλ. ελάφρυνση).
ελαφρώνω (μετβ. ρ.): λοκιαράβ
Αντίθ. πφαραράβ = βαραίνω (μετβ.).
ελαφρώνω (αμετβ. ρ.): λοκιάβ και λοκιβάβ
π.χ. λοκιλί λεσκί ρομνί = ελάφρυνε (γέννησε) η γυναίκα του.
Αντίθ. πφαριάβ = βαραίνω (αμετβ.), σκάζω (αμετβ.)
ελάχιστος (άκλ.επιθ.): μπουτ-εμπούκα (= πολύ λίγο) και μπουτ-ζάλακ (= πολύ λίγο). (σ.α. ελάχιστα)
π.χ. μπουτ –ζάλακ κιάρι ατσχέλ κατάρ καγιά μπουκί = ελάχιστο κέρδος μένει απ' αυτή τη δουλειά, μπουτ-ζάλακ παρέ λαβ = ελάχιστα χρήματα παίρνω.
ελέγχομαι (αμετβ. ρ.): κο(ν)ντρόλι-κερντιάβ (κο(ν)ντρόλι, ο = έλεγχος, κερντιάβ = γίνομαι)
π.χ. κερντιλέ-κο(ν)τρόλι ε μανγκινά; = ελέγθηκαν τα εμπορεύματα;
έλεγχος: κο(ν)τρόλι, ο
π.χ. κερ κο(ν)τρόλι ε μανγκινά = κάνε έλεγχο τα εμπορεύματα.
ελέγχω (α) (μετβ. ρ.): κο(ν)τρόλι-κεράβ (= έλεγχο κάνω).
ελέγχω (β): κο(ν)τρόλι-κερνταράβ (κο(ν)τρόλι = έλεγχος, κερνταράβ ενεργ. διαμ. ρ. = βάζω να κάνει-ουν)
π.χ. κα κερνταράβ λεστέ κο(ν)τρόλι ε μανγκινά = θα τον βάλω να ελέγξει τα εμπορεύματα.
ελενίτ: ελενίτι, ο
π.χ. καζόμ ελενίτορα κι(ν)ντάν; = πόσα ελενίτ αγόρασες;
έλεος: μίλα, η
π.χ. (φράση) κα κεράβ λε τε ροβέν κατάρ λεσκέ μίλε ε μανουσσά = θα τον κάνω να κλάψουν από τα ελέη (από την οικτρή κατάστασή) του οι άνθρωποι.
ελεύθερα (επίρρ.): σερμπέζι (σ.α. ελεύθερος).

π.χ. μουκ ε χουρντέ σερμπέζι, τε κχελέλ = άσε το παιδί ελεύθερα, να παίξει.
(βλ. και ελεύθερος).
ελευθερία: σερμπεζλίκο, ο
π.χ. μο σερμπεζλίκο μανγκάβ, κχάντσικ αβέρ = την ελευθερία μου θέλω, τίποτε άλλο.
ελεύθερος (άκλ.επιθ.): σερμπέζι
π.χ. μανγκάβ τε αβάβ σερμπέζι = θέλω να είμαι ελεύθερος.
ελευθερώνω (μετβ. ρ.): μουκάβ (= αφήνω, παρατώ, εγκαταλείπω), πουταράβ (= ανοίγω μετβ., λύνω) και κουρταρίαβ (= γλυτώνω μετβ., λυτρώνω, σώζω)
Αντίθ. πφά(ν)νταβ = κλείνω μετβ., φυλακίζω, δένω, βουλώνω, κουμπώνω.
έλευση: αβιπέ, ο (= ερχομός, αβάβ = έρχομαι).
Αντίθ. τζιιπέ = πηγαιμός.
ελέφαντας (α): ελέφα(ν)ντα, ο.
ελάφαντας (β): φίλι, ο
π.χ. σας φίλορα ντα κάι τσίρκο = υπήρχαν και ελέφαντες στο τσίρκο.
ελεφαντοειδές: ελέφα(ν)ντέσκο, -ι
ελιά (καρπός): ζετία και μάσλινκα, η. (ελιές (οι) = ζετίε και ζετί(ν)τανε, ε)
π.χ. ε ζετίε σι μπουτ κερκέ = οι ελιές είναι πολύ πικρές.
ελιά (κηλίδα δέρματος): μπένι, ο
π.χ. λεσκό ντουμό σι πφερντέ μπένορα = η πλάτη του είναι γεμάτη ελιές. (βλ. και σημάδι).
έλικας: περμανάβα, η
(σ.α. ανεμιστήρας).
ελίτσα: ζετιίσα, η
ελκυστικός: (βλ. τραβηχτικός).
ελκύω (μετβ. ρ.): σΰρνταβ (= τραβώ)
π.χ. ο σσουκαριπέ σΰρντελ ε μανουσσέ = η ομορφιά ελκύει τον άννθρωπο.
Ελλάδα: Γιουνανιστάνο και Γιουνάνο, ο
Ελλαδίτης: Γιουνανλίο, ο
Ελλαδίτισσα: Γιουνανλούκα, η
έλλειψη: εσικλίκο, ο (εσίκι άκλ. επίθ. και επίρρ. = λειψός, ελλιπής, λειψά, ελλιπώς)
Αντίθ. μπο(λ)λούκο = αφθονία.
Έλληνας: Ντας και Μπαλαμό, ο **(υποκ.)** Ντασορό, ο.
Ελληνίδα: Ντασνί και Μπαλαμνί, η **(υποκ.)** Ντασνορί, η.
ελληνικός (επίθ.): ντασικανό,-ί και μπαλαμανό,-ί.
π.χ. μπαλαμανί τσχιπ = ελληνική γλώσσα, ντασικανέ μανγκινά = ελληνικά προϊόντα.
ελληνισμός: ντασικανιπέ και μπαλαμανιπέ, ο.
ελληνόγλωσσος (επίθ.): ντασικανέ-τσχιμπάκο,-ι και μπαλαμανέ-τσχιμπάκο,-ι.
Ελληνόπουλο: Ντασικανό-χουρντό, ο και Μπαλαμανό-χουρντό (κυριολ. ελληνικό παιδί).
ελλιπής: (βλ. λειψός).
έλξη: σΰρντιπέ, ο.
ελπίδα: ομούτι, ο.
π.χ. σίμαν ομούτι κάι κα αβέλ = έχω ελπίδα πως θα 'ρθει.
ελπιδοφόρος (επίθ.): ομουτέσκο,-ι
π.χ. ομουτέσκο αμπέρι λιόμ = ελπιδοφόρα είδηση πήρα.
ελπίζω (αμετβ. ρ.): ομούτι-κεράβ (= ελπίδα κάνω)
π.χ. τζάμπα ομούτι-κερές, χοχαβέλ τουτ = άδικα ελπίζεις, σε ξεγελάει.
εμβόλιο: σουβ, η (κυριολ. βελόνα, σ.α. ένεση)
π.χ. μο τσχαβό κερντά έπσι πε σουβά = ο γιος μου έκαμε όλα του τα εμβόλια.
εμείς (πληθ.εγώ): αμέν
π.χ. αμέν κα τζας = εμείς θα πάμε.
έμεση: (βλ. εμετός).

εμετικός (επίθ.): τσχαγκλανταριμάσκο,-ι (σ.α. αηδιαστικός, σιχαμερός).
εμετός: τσχαγκιπέ και τσχαντιπέ, ο
π.χ. αβέλ μανγκέ τσχαγκιπέ = μου 'ρχεται εμετός.
έμμηνα (τα): πόγκι, η (κυριολ. εμμηνόρρυση).
εμμηνόπαυση: πογκιάκο-ατσχιπέ, ο.
εμμηνόρρυση: (βλ. έμμηνα).
εμπαιγμός: πρασαηπέ, ο (= κοροϊδία, περιγέλασμα).
εμπαίζω (μετβ. ρ.): πρασάβ (= κοροϊδεύω, περιγελώ).
εμπαιχτικός (α) (επίθ.): πρασαη(ν)ντό,-ί (= κοροϊδευτικός, περιγελαστικός).
εμπαιχτικός (β) (επίθ.): πρασαηκανό, -ί (= κοροϊδευτικός, περιγελαστικός).
π.χ. πρασαηκανέ πφερασά πφενέλας λέσκε = εμπαιχτικά λόγια του 'λεγε.
έμπειρος (επίθ.): πφιρντό,-ί (= περπατημένος) και πφιραντό,-ι (= περπατημένος)
π.χ. πφιραντό σι, τζανέλ σο κερέλ = έμπειρος είναι, ξέρει τι κάνει.
(βλ. και λήμμα περπατημένος).
εμπιστεύομαι (μετβ. ρ.): γκυβενίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. γκυβενίαβ λέσκε· σαμούςς μπουτ μπροσσά αμαλά = τον εμπιστεύομαι· είμαστε πολλά χρόνια φίλοι.
έμπιστος (επίθ.): γκιουβενμεκέσκο, -ι και γκυβενμεκέσκο, -ι
π.χ. νάι μαν γκιουβενμεκέσκο μανούςς, κάστε τε μουκάβ ο ντικιάνο; = δεν έχω έμπιστο άνθρωπο, σε ποιον ν' αφήσω το μαγαζί;
εμπιστοσύνη (α): γκυβενμέκο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. (φράση) αβγκιέ γκυβενμέκο νι ατσχιλό κχάνικαστε = (φράση) σήμερα εμπιστοσύνη δεν έμεινε σε κανέναν.
εμπιστοσύνη (β): ιμνεέτι, ο
π.χ. ιμνεέτι νάι μαν λάκε = εμπιστοσύνη δεν έχω γι' αυτήν.
έμπλαστρο: έμπλαστρο, ο και γιακία, η
π.χ. αστάρντιλι μι κορ, τε λες μανγκέ έμπλαστρο = πιάστηκε ο σβέρκος μου, να μου πάρεις έμπλαστρο.
εμπλέκομαι: (βλ. ανακατεύομαι).
εμπόδιο (α): ενγκέλι, ο
π.χ. καβά χουρντό κ' αβέλ τουκέ ενγκέλι τχάρα οβέρ κάι κα μανγκές τε εβλενίος πάλε = αυτό το παιδί θα σου είναι εμπόδιο αύριο μεθαύριο που θα θελήσεις να παντρευτείς πάλι.
εμπόδιο (β): ζορλούκο, ο (κυριολ. δυσκολία).
εμπόρευμα: μανγκίν, ο
π.χ. γκελό, τε κινέλ μανγκινά = πήγε, να αγοράσει εμπορεύματα.
(βλ. και προϊόν, περιουσία).
εμπορευματάκι: μανγκινορό, ο
π.χ. λιόμ μανγκέ, εμπούκα μανγκινορά τε μπικνάβ = πήρα για μένα, λίγα εμπορευματάκια να πουλήσω.
εμπόριο: τουτζαρλούκο, ο
π.χ. κα μουκάβ ο τουτζαρλούκο, κα κεράβ αβέρ μπουκί = θα παρατήσω το εμπόριο, θα κάνω άλλη δουλειά.
έμπορος: τουτζάρι, ο και θηλ. τουτζάρκα, η
π.χ. κατάρ σαβό τουτζάρι κι(ν)ντάν καλά μανγκινά; = από ποιον έμπορο αγόρασες αυτά τα εμπορεύματα;
εμπρός: (βλ. μπροστά).
έμπροσθεν (επίρρ.): ανγκλάλ
Αντίθ. παλάλ = όπισθεν.

εμφανής (επίθ.): σικαντό,-ί (βλ. και ορατός, φανερός, δειγμένος)
Αντίθ. μπισικαντό = αφανής.
εμφανίζομαι (αμετβ. ρ.): σικάντιαβ (= φαίνομαι, σ.α. αποδεικνύομαι)
π.χ. νι σικάντιλο νταά = δεν εμφανίστηκε ακόμα. (βλ. και φαίνομαι, αποδεικνύομαι)
Αντίθ. χασάρντιαβ = χάνομαι, εξαφανίζομαι, χασάαβ = εξαφανίζομαι, χάνομαι.
εμφανίζω (μετβ. ρ.): σικαβάβ (βλ. και δείχνω) (σ.α. υποδεικνύω).
εμφάνιση: σικαηπέ, ο (βλ. και δείξιμο) (σ.α. υπόδειξη).
εμφανίσιμος (επίθ.): σσουκαρορό,-ί (κυριολ. ομορφούλης, ομορφούτσικος)
Αντίθ. μπέτι = άσχημος, άσχημα.
έμψυχος (επίθ.): τζου(ν)ντό,-ί (= ζωντανός).
εμψυχώνομαι (αμετβ. ρ.): γκι-λαβ (= ψυχή παίρνω)
π.χ. λιά-γκι αγκαντάλ κάι κονουσστούμ λεσκέ = εμψυχώθηκε έτσι που του μίλησα.
εμψυχώνω (μετβ. ρ.): γκι-νταβ (= ψυχή δίνω, ως αμετβ. σημαίνει: ξεψυχώ αμετβ.)
π.χ. κα μουκέλας πι μπουκί, άμα ιν ντέλας λε γκι λεσκό πφαλ = θα άφηνε τη δουλειά του, αν δεν τον εμψύχωνε ο αδερφός του. (βλ. και ξεψυχώ).
εμψύχωση: γκι-ντιιπέ, ο (= ψυχή δόσιμο, σ.α. ξεψύχισμα).
εμώ: (βλ. ξερνώ).
ενάμισης, μιάμιση, ενάμισι: γε-κοπάςς και εκοπάςς.
έναρξη: (βλ. αρχίνισμα).
ένας, μία, ένα (α): γεκ και εκ
π.χ. γεκ μρουςς = ένας άνδρας, γεκ τζουβλί = μία γυναίκα.
ένας, μία, ένα (β) (επιτακτικό): έκτανάβα και έκτανέ
π.χ. σάντε έκτανάβα μαρνό ατσχιλό = μόνο ένα ψωμί έμεινε.
έναστρος (επίθ.): τσεριναλό, -ί (σ.α. αστερωτός)
Αντίθ. μπιτσερινένγκο = άναστρος.
έναυση : πφαμπαριπέ, ο (= άναμμα, κάψιμο).
(σ.α. καύσωνας).
ενδέκατος (τακτ. αριθμ. επιθ.): ντεσσουγεκουτνό,-ί.
ενδιάμεσος (επίθ.): μασσκαρουτνό,-ί (βλ. και μεσαίος).
ενδιαφέρομαι (αμετβ. ρ.): πφαμπιάβ (κυριολ. αμετβ. ανάβω, αμετβ. καίω, καίγομαι)
π.χ. τε πφαμπός κε μπουκιάκε, κοτάρ χας μαρνό = να ενδιαφέρεσαι για τη δουλειά σου, από 'κει τρως ψωμί.
ενδιαφέρον: πφαμπιπέ, ο (σ.α. θέρμη, ζέση, άναμμα, λάμψη)
π.χ. πφενέσας κάι πφαμπός μανγκέ· γκαντικίν σας κο πφαμπιπέ; = έλεγες πως ενδιαφέρεσαι για μένα· τόσο ήταν το ενδιαφέρον σου;
ένδυμα: πατό, ο (= ρούχο).
ενδυμασία: βουραηπέ, ο (= ντύσιμο).
ενδυναμωμένος: (βλ. δυναμωμένος).
ενδυναμώνω (μετβ. ρ.): ζουρανταράβ (= δυναμώνω μετβ.)
ενδυνάμωση: ζουρανταριπέ, ο (= δυνάμωμα).
ενενηκοστός (τακτ.αριθμ.επιθ.): ενιαντεσσουτνό,-ί.
ενενήντα (αριθμ.): ενιάντεςς.
ένεση: σουβ, η (= βελόνα)
π.χ. ο ντοκτόρι κερντά λεσκέ σουβ = ο γιατρός του έκανε ένεση.
ενέχυρο: εμανέτι, ο
π.χ. με μουκλόμ λε τουκέ εμανέτι, του σόσκε τε ντες λε αβερέ βαστέ(ν)ντε; = εγώ σου το άφησα ενέχυρο, εσύ γιατί να το δώσεις σε άλλα χέρια; (βλ. και αμανάτι)

ενήμερος: (βλ.ενημερωμένος).
ενημερωμένος (μτχ.): τζανγκλαρντό,-ί
Αντίθ. μπιτζανγκλαρντό = ανενημέρωτος (βλ. και πληροφορημένος).
ενημερώνω: (βλ. πληροφορώ).
ενημέρωση: τζανγκλαριπέ, ο (βλ. και πληροφόρηση).
ενθέτω: (βλ. τοποθετώ).
ενθυμίζω (μετβ. ρ.): σεραράβ.
ενθύμηση: σεραριπέ, ο.
ενθυμούμαι: (βλ. θυμάμαι).
ενισχυτής: ενισχιτί και ενισκιτί, ο
π.χ. ενισχιτί μανγκέλ η τιλεόρασι, για τε σικαβέλ τεμίζι = ενισχυτή θέλει η τηλεόραση, για να δείξει καθαρά.
εννέα και εννιά (αριθμητ.): ενιά.
εννιακόσια (αριθμ.): ενιάσσελ.
ενοικιάζω: (βλ. νοικιάζω).
ενοικιασμένος: (βλ. νοικιασμένος).
ενοικίαση: (βλ. νοίκιασμα).
ενοίκιασμα: (βλ. νοίκιασμα).
ενοίκιο: (βλ. νοίκι).
ενοικιαστής: (βλ. νοικάρης).
ενότητα: εκιπέ, ο (σ.α. ένωση, βλ. και ένωση).
ενοχή: ντοσσαλιπέ, ο και ντοςς, η (ντοςς κυριολ. = φταίξιμο).
ενόχληση (α): λεκελίκο, ο (κυριολ. λέκιασμα)
π.χ. νι μανγκάβ τε κερές μανγκέ λεκελίκο, κάνα κα ματός = δε θέλω να μου κάνεις ενόχληση, όταν θα μεθάς.
ενόχληση (β): ενγκε(λ)λίκο, ο (βλ. ενοχλώ (β)).
ενοχλητικός (μτχ. ως επίθ.): λεκελίο, -ίκα (κυριολ. λεκιασμένος-η)
π.χ. μπουτ λεκελίο κερντός, κάνα ματός = πολύ ενοχλητικός γίνεσαι, όταν μεθάς.
ενοχλώ (α) (μετβ. ρ.): λεκελίκο-κεράβ (κυριολ. ενόχληση κάνω, βλ. ενόχληση (α)).
ενοχλώ (β) (μετβ. ρ.): ενγκε(λ)λίκο-κεράβ (κυριολ. ενόχληση κάνω)
π.χ. νι κα κερές ενγκε(λ)λίκο ε μανουσσέσκε = δε θα ενοχλήσεις τον άνθρωπο (ενγκέλι, ο = εμπόδιο, βλ. και εμπόδιο (α)).
ενοχοποιημένος (μτχ.): ντοσσαρντό,-ί.
ενοχοποίηση: ντοσσαριπέ, ο.
ενοχοποιητικός (επίθ.): ντοσσαριμάσκο, -ι.
ενοχοποιούμαι (αμετβ. ρ.): ντοσσάρντιαβ.
ενοχοποιώ (μετβ. ρ.): ντοσσαράβ.
ένοχος (επίθ.): ντοσσαλό,-ί (= φταίχτης).
ένσημο: πούλο, ο (σ.α. γραμματόσημο, χαρτόσημο), πληθ. πούλορα, ε
π.χ. καζόμ πούλορα σίτουτ κατάρ καϊά μπουκί; = πόσα ένσημα έχεις απ’ αυτή τη δουλειά; (ομόηχο πούλο = χρυσόσκονη (καλλυντικό)).
έναρξη: (βλ. αρχίνισμα).
ενταγμένος: (βλ. τοποθετημένος).
ένταλμα: έ(ν)νταλμα, ο
π.χ. ικαλντέ τουκέ έ(ν)νταλμα, ρόντεν τουτ ε σσεραλέ = σου έβγαλαν ένταλμα, σε ψάχνουν οι αστυνομικοί.
εντάξει (α) (επίρρ.): ταμάμι και ταμάμ (ταμάμι σ.α. ακριβώς)
π.χ. ταμάμι σι ακανά; = εντάξει είναι τώρα;, ταμάμ πφε(ν)ντόμ τουκέ = εντάξει σου είπα.
εντάξει (β) (επίρρ.): λατσχό (σ.α. καλά)
π.χ. λατσχό, κ’ αβάβ με ντα τουμένσα = εντάξει, θα ‘ρθω κι εγώ μ’ εσάς (ως επίθ. λατσχό, -ί = καλός-ή).

ένταξη: (βλ. τοποθέτηση).
εντάσσομαι: (βλ. τοποθετούμαι).
εντάσσω: (βλ. τοποθετώ).
ενταφίαση: (βλ. θάψιμο).
ενταφιασμός: (βλ. θάψιμο).
ενταφιάζομαι: (βλ. θάβομαι).
ενταφιάζω: (βλ. θάβω).
ενταφιασμένος: (βλ. θαμμένος)
έντεκα (αριθμ.): ντεσσουέκ και ντεσσουγέκ.
εντελώς (επίρρ.): επτέν (σ.α. τελείως)
π.χ. επτέν ντιλό σαν = εντελώς τρελός είσαι.
εντερικός (επίθ.): πορένγκο, -ι.
έντερο: πορ, η
π.χ. κατάρ η μποκ με πορά μπασσέν = από την πείνα τα έντερά μου γουργουρίζουν (βλ. πορ, ο = κοιλιά).
εντομοκτόνο: μακχένγκο-ιλάτσι, ο (= μυγών φάρμακο).
εντοπίζομαι (αμετβ. ρ.): αρακχάντιαβ, ρακχάντιαβ, αρακχί(ν)ντιαβ και ακχάντιαβ (κυριολ. βρίσκομαι σ.α. συναντιέμαι).
εντοπίζω (α) (μετβ. ρ.): ρακχαβάβ και αρακχάβ (βλ. και βρίσκω, συναντώ).
εντοπίζω (β) (μετβ. ρ.): αρακχαβάβ και ακχαβάβ (κυριολ. βρίσκω σ.α. συναντώ).
εντοπισμένος (α) (μτχ.): ρακχαντό,-ί (βλ. και ευρημένος).
εντοπισμένος (β) (μτχ.): αρακχαντό,-ι και ακχαντό,-ι (σ.α. ευρημένος).
εντοπισμός (α): ρακχαηπέ και αρακχιπέ, ο (βλ. και εύρεση).
εντοπισμός (β): αρακχαηπέ και ακχαηπέ, ο (σ.α. εύρεση).
εντριβή: μοριπέ, ο (= τρίψιμο)
π.χ. αστάρντιλό μο ντουμό ντα μανγκάβ μοριπέ = πιάστηκε η πλάτη μου και θέλω εντριβή.
εντρίβω (μετβ. ρ.): μοράβ (κυριολ.= τρίβω)
π.χ. τε μοράβ τουτ; = να σε τρίψω;
έντρομος (μτχ.): νταραρντό,-ί (= τρομαγμένος)
π.χ. νταραρντό σικάντολας = έντρομος φαινόταν.
ένωμα: εκ-κεριπέ, ο (εκ = ένας, μία, κεριπέ = φτιάξιμο, δημιουργία, πράξη).
ενώνομαι (αμετβ. ρ.): εκ – κερντιάβ (= ένα γίνομαι) (σ.α. μονιάζω αμετβ., συμφιλιώνομαι)
π.χ. σα αμέν ε ρομά, τε κερντιάσα-εκ, οζομάν κα κερντιάς ζουραλέ = όλοι εμείς οι Τσιγγάνοι, αν ενωθούμε, τότε θα γίνουμε δυνατοί.
ενώνω (μετβ. ρ.): εκ-κεράβ (= ένα κάνω) (σ.α. μονιάζω μετβ., συμφιλιώνω).
ένωση: εκιπέ, ο
π.χ. Ρομανό Εκιπέ = Τσιγγάνικη Ένωση, είναι η ονομασία της διεθνής ομοσπονδίας όλων των τσιγγάνικων σωματείων, η οποία είναι γνωστή και με τις εξής ονομασίες : Ρομανό Κογκρέσο και Ρομανί Γιούνιον.
εξαγορά: κινιπέ, ο (κυριολ. αγόρασμα).
εξαγοράζομαι (αμετβ. ρ.): κι(ν)ντιάβ (κυριολ. αγοράζομαι).
εξαγοράζω (μετβ. ρ.): κινάβ (κυριολ. αγοράζω).
εξαγορασμένος (μτχ.): κι(ν)ντό, -ί, (κυριολ. αγορασμένος).
εξαδάκτυλος (επίθ.): σσοβέ-ναένγκο, -ι και σσοβ-ναένγκο,-ι.
εξαετής (επίθ.): σσοβεμπροσσένγκο,-ι και σσοβεμπρεσσένγκο,-ι.
εξακόσια (αριθμ.): σσόβσσελ.
εξακοσιοστός (τακτ.αριθμ.επιθ.): σσοβσσελουτνό,-ί.
εξάλλου (επίρρ.): ζατέν και ζατΰν και ζάτεν

π.χ. ζάτεν παρέ νάι μαν = εξάλλου λεφτά δεν έχω (βλ. και άλλωστε, ήδη).
εξαμηνιαίος (επίθ.): σσοβετσχονένγκο,-ι
π.χ. κερντάμ σσοβετσχονένγκο κο(ν)τράτο = κάναμε εξαμηνιαίο συμβόλαιο.
εξαντλημένος (μτχ.): τσχι(ν)ντό,-ί (= κομμένος, κουρασμένος) και τσχορντό,-ί (=χυμένος, ρημαγμένος).
εξάντληση: τσχι(ν)νταριπέ και τσχορντιπέ, ο (τσχι(ν)νταριπέ σ.α. κόψιμο, κούρασμα, καταπόνηση).
(βλ. τσχορντιπέ στα λήμματα ρήμαγμα, χύσιμο).
εξαντλούμαι (αμετβ. ρ.): τσχι(ν)νταράμαν και τσχορντιάβ
π.χ. τσχορντιλέ με τσανγκά κατάρ ο πφιριπέ = εξαντλήθηκαν τα πόδια μου από το περπάτημα, τσχορντιλέ με κουϊά κατάρ η τσαπάβα = εξαντλήθηκαν τα χέρια μου από το τσάπισμα, μουλόμ, τσχονρντιλόμ αβγκιέ κάι μπουκί = πέθανα (ψόφησα), εξαντλήθηκα σήμερα στη δουλειά, ζάλακ σι καλά παρέ κάι ντελ τουτ˙ τζάμπα τσχι(ν)νταρέστουτ σαστό γκιβέ α(ν)ντό κχαμ = λίγα είναι αυτά τα λεφτά που σου δίνει˙ άδικα εξαντλείσαι όλη την ημέρα μες στον ήλιο.
(τσχι(ν)νταράμαν = κουράζω τον εαυτό μου).
(βλ. τσχορντιάβ στα λήμματα χύνομαι και αμετβ. ρημάζω).
εξαντλώ (μετβ. ρ.): τσχι(ν)νταράβ και τσχοράβ
π.χ. τσχορντά λε καβά νασφαλιπέ = τον εξάντλησε αυτή η αρρώστια, τσχι(ν)νταρντά μαν καγιά μπουκί = με εξάντλησε αυτή η δουλειά
(βλ. τσχι(ν)νταράβ στα λήμματα κουράζω, καταπονώ, κόβω (β)).
(βλ. τσχοράβ στα λήμματα χύνω και μετβ.ρημάζω).
εξαπατημένος (μτχ.): χοχανταρντό,-ί
(βλ. και ξεγελασμένος).
εξαπάτηση: χοχανταριπέ, ο
(βλ. και πλάνεμα, ξεγέλασμα).
εξαπατώ (μετβ. ρ.): χοχανταράβ
(βλ. και ξεγελώ, πλανεύω)
εξ αποστάσεως (επίρρ.): ντουράλ (= από μακριά, μακρόθεν)
Αντίθ. πασσάλ, πασσαλντάν, πασσερντάν = από κοντά.
εξάτμιση: μπορία, η
π.χ. σόσκε μπασσέλ αγκαντάλ ε τομαφιλέσκι μπορία; = γιατί ηχεί έτσι του αυτοκινήτου η εξάτμιση;
(μπορία σ.α. μπουρί, βλ. και μπουρί).
εξαφανίζομαι (αμετβ. ρ.): χασάαβ (σ.α. χάνομαι)
π.χ. κάι χασάιλαν καλά γκιβεσά; = πού εξαφανίστηκες αυτές τις μέρες;
Συνών. χασάρντιαβ = χάνομαι, εξαφανίζομαι.
Αντίθ. σικάντιαβ = φαίνομαι, εμφανίζομαι, αποδεικνύομαι, παρουσιάζομαι, ρακχάντιαβ = εντοπίζομαι, βρίσκομαι.
εξαφανίζω (α) (μετβ. ρ.): χασαρνταράβ (σ.α. αφανίζω, εξοντώνω) (= κάνω να χαθεί-ούν)
π.χ. (απειλή) κα χασαρνταράβ τουτ α(ν)ντάρ ντουνιάβα = θα σε εξαφανίσω από τον κόσμο
Αντίθ. σικανταράβ = φανερώνω, αναδεικνύω, προβάλλω.
εξαφανίζω (β) (μετβ. ρ.): νασσαλάβ (σ.α. φυγαδεύω, απάγω, φευγατίζω)
π.χ. νασσάλ η πούσσκα κατάρ, ε σσεραλέ αβέν = εξαφάνισε το όπλο από ‘δω, οι αστυνομικοί έρχονται (νασσάβ = φεύγω, τρέχω αμετβ. ξεφεύγω, διαφεύγω).

εξαφανίζω (γ) (μετβ. ρ.): χασαράβ (= χάνω, βλ. και χάνω)
π.χ. χασάρ η πούσσκα κατάρ, ε σσεραλέ αβέν = εξαφάνισε το όπλο από ‘δω, οι αστυνομικοί έρχονται.
εξαφάνιση (α) : χασαριπέ, ο
(βλ. και απώλεια, χάσιμο)
Αντίθ. ρακχαηπέ = εύρεση, εντοπισμός.
εξαφάνιση (β): νασσαλιπέ, ο (σ.α. φυγάδευση, απαγωγή, φευγάτισμα).
εξαφανισμένος (α) (μτχ.): χασαρντό,-ί (βλ. και χαμένος).
Αντίθ. ρακχαντό = ευρημένος, εντοπισμένος.
εξαφανισμένος (β) (μτχ.): νασσαλντό,-ί (σ.α. φυγαδευμένος, φευγάτος, φευγατισμένος).
εξελίσσομαι (αμετβ. ρ.): ντιισσίαβ (κυριολ. αλλάζω αμετβ.)
π.χ. σαρ γκελό κάι Αλαμάνια, ντιισστί = καθώς πήγε στη Γερμανία, εξελίχθηκε.
εξερεύνηση: ροντιπέ, ο (= ψάξιμο, έρευνα).
εξερευνώ (μετβ. ρ.): ρόνταβ (= ψάχνω, ερευνώ, γυρεύω).
εξετάζω (α) (μετβ. ρ.): ντικχάβ (= κοιτάζω, βλέπω)
π.χ. τζα κάι ντοκτόρι τε ντικχέλ τουτ = πήγαινε στον γιατρό να σε εξετάσει (ντικχάβ σ.α. φροντίζω, προσέχω, παρατηρώ).
εξετάζω (β) (μετβ. ρ.): μαϊανάβα-κεράβ (= εξέταση κάνω)
π.χ. κερντά τουτ μαϊανάβα ο ντοκτόρι; = σε εξέτασε ο γιατρός;
εξέταση (α): ντικχιπέ, ο (= κοίταγμα, βλέμμα, όραση, φροντίδα, προσοχή, παρατήρηση)
π.χ. σαό ντικχιπέ σας καβά κάι κερντά ε χουρντέ ο ντοκτόρι; = τι εξέταση ήταν αυτή που έκανε ο γιατρός στο παιδί;
εξέταση (β) (ιατρική): μαϊανάβα, η (προφ. με συνίζηση ια)

εξετασμένος: (βλ. κοιταγμένος).
εξευτελίζομαι (αμετβ. ρ.): λατζανταράμαν (βλ. και ντροπιάζομαι).
εξευτελίζω (μετβ. ρ.): λατζανταράβ
(βλ. και προσβάλλω, ταπεινώνω).
Συνών. ρεζίλι-κεράβ = ρεζιλεύω.
εξευτελισμένος (μτχ.): λατζανταρντό,-ί
(βλ. και ταπεινωμένος, προσβεβλημένος).
εξευτελισμός: λατζανταριπέ, ο
(βλ. και προσβολή, ταπείνωση).
εξήγηση: ακχιαρνταριπέ, ο.
εξηγώ (μετβ. ρ.): ακχιαρνταράβ
π.χ. κα ακχιαρνταράβ τουκέ σο κερντιλό = θα σου εξηγήσω τι έγινε.
(βλ. λήμμα επεξηγώ).
εξηκοστός (τακτ.αριθμ.επιθ.): σσοβντεσσουτνό,-ί.
εξήντα (αριθμ.): σσόβντες
π.χ. λεσκό πάπο σι σσόβντες μπροσένγκο = ο παππούς του είναι εξήντα χρονών.
έξι (αριθμ.): σσοβ
π.χ. σσοβ τζενέ = έξι άτομα.
εξιστορώ: (βλ. διηγούμαι).
εξόγκωμα: σσουβλιπέ, ο (= πρήξιμο).
έξοδα: μαστράφορα, ε
π.χ. νά κερ μπουτ μαστράφορα = μην κάνεις πολλά έξοδα.
έξοδος: ικλιπέ, ο (= ανέβασμα, σκαρφάλωμα, καβάλημα, ανάβαση, άνοδος)
Αντίθ. ντιιπέ = είσοδος, δόσιμο, μπάσιμο, εισβολή.
εξοντωμένος (μτχ.): χασαρνταρντό,-ί (σ.α. αφανισμένος).
εξοντώνω (μετβ. ρ.): χασαρνταράβ (σ.α. εξαφανίζω, αφανίζω).
εξόντωση: χασαρνταριπέ, ο (σ.α. αφάνιση, αφανισμός).

εξοργίζομαι: (βλ. οργίζομαι).
εξοργίζω: (βλ. οργίζω).
εξυπηρέτηση: λατσχιπέ, ο (κυριολ. καλοσύνη, καλό, το)
π.χ. κερ εκ λατσχιπέ, τζα λε με ιλάτσορα κχεράλ = κάνε μια καλοσύνη (εξυπηρέτηση), πήγαινε πάρε τα φάρμακά μου από το σπίτι.
εξυπνάδα: μπουτζανγκλιπέ, ο (= πολυγνωσία) (μπουτ = πολύ, τζανγκλιπέ = γνώση, βλ. και γνώση)
π.χ. μπουτζανγκλιπέ μπικνές μάνγκε; = εξυπνάδα μου πουλάς;
εξυπνάκιας: μπουτζανγκλορό, ο (θηλ. μπουτζανγκλορί, η)
π.χ. τζανάβ τουτ σο μπουτζανγκλορό σαν = σε ξέρω τι εξυπνάκιας είσαι.
έξυπνος (επίθ.): μπουτζανγκλό,-ί
π.χ. μπουτζανγκλό σι λεσκό τσχαβό = έξυπνος είναι ο γιος του, μπουτζανγκλό σι, τζανέλ τε κερέλ πι μπουκί = έξυπνος είναι, ξέρει να κάνει τη δουλειά του (μπουτζανγκλό κυριολ. = πολύξερος).
Αντίθ. χαουμέ = κουτός, βλάκας, σσαπσσάλι = βλάκας, χαζοχαρούμενος.
έξω (α) (επίρρ.): αβρί και αβρίκ
π.χ. ίκλι αβρίκ = βγες έξω, (φράση) ικαλντά μαν αβρί κατάρ με σσέα = μ' έβγαλε έξω από τα ρούχα μου. (αβράλ = από έξω).
Αντίθ. α(ν)ντρέ = μέσα.
έξω (β) (επίρρ.): αβριγκά
π.χ. κα ικαλάβ αβριγκά καλέ τσχορά αϊράτ = θα βγάλω έξω αυτήν την κοπέλα απόψε (δηλ. θα ερωτοτροπήσω μαζί της).
έξω (το): αβριπέ, ο
π.χ. σα αβρί ικλές α(ν)ντό σσιλ· χαλάς τουτ καβά αβριπέ = όλο έξω βγαίνεις μες στο κρύο· σ' έφαγε αυτό το έξω (δηλ. σ' αρρώστησε).
εξώγαμος (επίθ.): μπιμπιαβέσκο,-ι (= χωρίς γάμο).
έξωθεν (επίρρ.): αβράλ
Αντίθ. α(ν)ντράλ = έσωθεν.
εξώπορτα: αβρουτνό-ουντάρ και αβρικνό-ουντάρ, ο και αβρικνί-καπούια, η (προφ. με συνίζηση ια).
εξωτερική – εμφάνιση: σουλούπο, ο (βλ. και σουλούπι).
εξωτερικό (το): αβρουτνιπέ και αβρικανιπέ, ο
Αντίθ. α(ν)ντριπέ = εσωτερικό (το), περιεχόμενο, α(ν)ντρουτνιπέ, α(ν)ντρικανιπέ = εσωτερικό, το.
εξωτερικός (επίθ.): αβρουτνό,-ί και αβρικνό,-ί
π.χ. μακχλόμ ε αβρουτνέ ντουβάρα με κχερέσκε = έβαψα τους εξωτερικούς τοίχους του σπιτιού μου, πουτάρ η αβρικνί καπούια = άνοιξε την εξωτερική πόρτα.
Αντίθ. α(ν)ντρουτνό και α(ν)ντρικνό = εσωτερικός.
εξωφρενικός (επίθ.): ντιλικανό, -ί (κατά λέξη: τρελοειδής*, σ.α. παράλογος, ντιλό, -ί = τρελός, -ή)
π.χ. ντιλικανό φουλαηπέ = εξωφρενικό χτένισμα, ντιλικανέ πφερασά = εξωφρενικά λόγια.
εξώφυλλο: αβρουτνί-πατρίν και αβρικνί-πατρίν, η.
εορταστικός: (βλ. γιορτινός).
επάγγελμα (α): μπουκί, η (= δουλειά)
π.χ. σαβί μπουκί κερές; = τι επάγγελμα κάνεις;
(βλ. και δουλειά, εργασία).
επάγγελμα (β): ζαναάτι, ο (σ.α. τέχνη)
π.χ. αμαρό ζαναάτι σι καβά, κατάρ ικαλάς αμαρό μαρνό = το επάγγελμά μας είναι αυτό, από 'δω βγάζουμε το ψωμί μας, κε ντaντέσκο ζαναάτι λιάν ντικχάβ = το επάγγελμα του πατέρα σου πήρες (ακολούθησες) βλέπω, ο

ντιλεντζιλίκο σι λακό ζαναάτι = η επαιτεία είναι το επάγγελμά της (βλ. και τέχνη (α)).
επάγγελμα (του μικροπωλητή στα παζάρια): παζαρτζουλούκο και παζαρτζΰλΰκο, ο
π.χ. –σαβί μπουκί κερές του; -παζαρτζουλούκο κεράβ = -ποια δουλειά κάνεις εσύ; -το επάγγελμα του μικροπωλητή κάνω (ασκώ). (Οι 90% από τους κατοίκους του οικισμού της οδού τέρμα Αδριανουπόλεως Κομοτηνής ασχολούνται σήμερα μ’ αυτό το επάγγελμα, του μικροπωλητή στα παζάρια της Θράκης ως πωλητές ενδυμάτων, οπωρολαχανικών, υποδημάτων, χαρτικών, γυαλικών. Παζαρτζίο, ο = ο μικροπωλητής των παζαριών, σ.α. παζαρευτής, θηλ. παζαρτζΰκα και παζαρτζίκα, η).
επάγγελμα (του καφετζή): καβετζιλίκο, ο.
επάγγελμα (του καταστηματάρχη): ντουκιαντζΰλΰκο, ο.
επάγγελμα (του λούστρου, του βαφέα, του ελαιοχρωματιστή): μποϊατζΰλΰκο, ο.
επάγγελμα (του ρακοσυλλέκτη, του οδοκαθαριστή): γκυρμπετζιλίκο και γκιουρμπετζιλίκο, ο.
επάγγελμα (του εργάτη που μαζεύει βαμβάκι): παμουκτσουλούκο, ο.
επάγγελμα (του εργάτη που μαζεύει ντομάτες): ντομάτατζΰλΰκο, ο.
επάγγελμα (του ανειδίκευτου εργάτη): εργατλούκο και εργκατλούκο, ο
π.χ. (θυμοσοφία) τε κερές κιρνί μπουκί˙ κατάρ εργατλούκο, κχόνικ νι γκελό ανγκλέ = να κάνεις δική σου δουλειά˙ από το επάγγελμα του εργάτη κανείς δεν πήγε μπροστά (οικονομικά).
επάγγελμα (του βοσκού): τσομπα(ν)νούκο, ο.
επαγγελματίας: εσνάφο, ο (θηλ. εσνάφκα, η)
π.χ. εσνάφο κερντιλάν ντικχάβ! = επαγγελματίας έγινες βλέπω!
επαινετικός (επίθ.): ασσαριμάσκο,-ι και ασσαρικανό,-ί
π.χ. ασσαριμάσκε όρμπε = επαινετικά λόγια.
έπαινος: ασσαριπέ και ασσαρντιπέ, ο.
επαινούμαι: (βλ. πανεύομαι).
επαινώ (μετβ. ρ.): ασσαράβ (βλ. παινεύω).
επαιτεία: ντιλεντζιλίκο, ο
π.χ. καγιά πφουρί τραησαρέλ κατάρ ντιλεντζιλίκο = αυτή η γριά ζει από την επαιτεία, κατάρ ο ντιλεντζιλίκο κιντά καλά παρέ = από την επαιτεία μάζεψε αυτά τα χρήματα.
επαιτώ (αμετβ.και μετβ.ρ.): ντιλενίαβ (βλ. και ζητιανεύω).
επάλειμμα: (βλ. επάλειψη).
επαλειμμένος (μτχ.): μακχλό-ί (= αλειμμένος, βαμμένος, επιχρισμένος).
επαλείφω (μετβ. ρ.): μακχάβ (= αλείφω, βάφω, επιχρίω).
επάλειψη: μακχιπέ, ο (= άλειμμα, βάψιμο, επίχρισμα).
επαληθευμένος (μτχ.): τσατσουκαναρντό,-ί.
επαληθεύομαι (μετβ. ρ.): τσατσουκανισάαβ
π.χ. τσατσουκανισάιλε με όρμπε κάι πφενάβας τούκε = επαληθεύτηκαν τα λόγια μου που σου έλεγα.
Συνών. τσατσάβαβ = αληθεύω.
επαλήθευση: τσατσουκαναριπέ, ο.

επαληθεύω (μετβ. ρ.): τσατσουκαναράβ
π.χ. κα τσατσουκαναράβ καλέν κάι πφε(ν)ντιλέ = θα επαληθεύσω αυτά που ειπώθηκαν.
επαναφέρω (μετβ. ρ.): πάλε-α(ν)ταβάβ, πάλε-αταβάβ, γκένε-α(ν)ταβάβ, και γκένε – αταβάβ (= πάλι, ξανά φέρνω).
επανέρχομαι (αμετβ. ρ.): πάλε-αβάβ (= πάλι, ξανά, έρχομαι) και γκένε-αβάβ (= πάλι, ξανά έρχομαι)
π.χ. ντικχές; πάλε κάι με πφερασά αβές = βλέπεις; επανέρχεσαι στα λόγια μου.
Συνών. ιρισάβαβ και ιρισάαβ = αμετβ. γυρίζω, αμετβ. επιστρέφω.
επάνω (επίρρ.): οπρέ
π.χ. ικλιλό οπρά κοπάτσι = ανέβηκε επάνω στο δέντρο, η ζουμί σι οπρά τραπέζι = το φαγητό είναι πάνω στο τραπέζι, οπράλ = από πάνω, ούτε οπρά μά(ν)ντέ νι μανγκέλ τε ντικχέλ = ούτε επάνω μου δε θέλει να κοιτάξει.
Αντίθ. τελέ = κάτω.
επαργυρωμένος: (βλ. ασημωμένος).
επαργυρώνω: (βλ. ασημώνω).
επαργύρωση: (βλ. ασήμωμα).
έπαρση (α): βαζντιπέ, ο (κυριολ. σήκωμα)
π.χ. ε μπαϊρακέσκο βαζντιπέ = η έπαρση της σημαίας.
Αντίθ. φουλαριπέ = κατέβασμα, ξεφόρτωμα
έπαρση (β): μπουτ-μπαρικανιπέ, ο (κυριολ. πολλή υπερηφάνεια, σ.α. υπεροψία)
π.χ. κατάρ ο μπουτ-μπαρικανιπέ κάι σι καλέ, οπρά αμέ(ν)ντε νι ντικχέλ = από την πολλή υπερηφάνεια (έπαρση) που έχει αυτός, πάνω μας δεν βλέπει.
επαφή: πασσιπέ, ο (πασσέ = κοντά)
Αντίθ. ντουριπέ = απόσταση.
επείγει (τρίτο προσ. ρ.): σιγκιάρντολ
π.χ. σιγκιάρντολ καγιά μπουκί, πρέπι τε κερντόλ = επείγει αυτή η δουλειά, πρέπει να γίνει.
επείγομαι (αμετβ. ρ.): σιγκιαράβ (βλ. και βιάζομαι).
επειγόντως (επίρρ.): σίγο και σούγο
π.χ. πφεν λεσκέ τε αβέλ σίγο = πες του να ’ρθει επειγόντως. (βλ. και γρήγορα).
επειδή (συνδ.): σόσκε και σόσταρ
π.χ. νι γκελόμ, σόσκε σόμας νασφαλό = δεν πήγα, επειδή ήμουν άρρωστος.
(σόσκε και σόσταρ κυριολ. γιατί).
επειδή (συνδ.): κάι (σ.α. που, πού, σε)
π.χ. κάι σι μπαρέ με μπαλά ζόρι φουλάντον = επειδή είναι μεγάλα τα μαλλιά μου δύσκολα χτενίζονται.
έπειτα: (βλ. ύστερα).
επεκτείνω (μετβ. ρ.): μπαρανταράβ (= μεγαλώνω μετβ.)
π.χ. κα μπαρανταράβ ο ντουκιάνο = θα επεκτείνω το μαγαζί.
(βλ. και μεγαλοποιώ).
επέκταση: μπαρανταριπέ, ο (= μεγάλωμα)
(βλ. και μεγαλοποίηση).
επεξεργάζομαι (μετβ. ρ.): μπουκιαράβ
(σ.α. κατεργάζομαι, μπουκί = δουλειά).
(βλ. και κατεργάζομαι).
επεξεργασία: μπουκιαριπέ, ο
(σ.α. κατεργασία).
επεξεργασμένος (μτχ.): μπουκιαρντό,-ί.
(σ.α. κατεργασμένος).
επεξηγηματικός: (βλ. επεξηγητικός).
επεξηγητικός (επίθ.): ακχιαρνταριμάσκο, -ι.

επεξήγηση: ακχιαρνταριπέ, ο.
επεξηγώ (μετβ. ρ.): ακχιαρνταράβ (ακχιαράβ = καταλαβαίνω, ακχιαρνταράβ = κάνω να καταλάβει-ουν).
(βλ. και εξηγώ).
επιβεβαιωμένος: (βλ. πιστοποιημένος).
επιβεβαιώνομαι:(βλ. πιστοποιούμαι).
επιβεβαιώνω: (βλ. πιστοποιώ).
επιβεβαίωση: (βλ. πιστοποίηση).
επιβεβαιωτικός: (βλ. πιστοποιητικός).
επιβλέπω (μετβ. ρ.):ντικχάβ (= κοιτάζω, βλέπω, σ.α. παρατηρώ, εξετάζω, φροντίζω, προσέχω, παρακολουθώ).
επιδειγμένος: (βλ. αποκαλυμμένος).
επιδεικνύομαι (αμετβ. ρ.): σικανταράμαν και σικαβάμαν
π.χ. μανγκέλ τε σικανταρέλπες = θέλει να επιδεικνύεται.
(βλ. σικαβάμαν στο λήμμα δείχνομαι).
(βλ. σικανταράμαν στα λήμματα φανερώνομαι, προβάλλομαι).
επιδεικνύω (μετβ. ρ.): σικανταράβ (κυριολ. αναδεικνύω)
π.χ. σικανταρέλ πε σσέα = επιδεικνύει τα ρούχα του.
(βλ. και προβάλλω, φανερώνω)
επιδεικτικός (επίθ.): σικαντικανό,-ί.
Συνών. φιγούρατζιο = φιγουρατζής.
επίδειξη: σικανταριπέ, ο (κυριολ. ανάδειξη)
(βλ. και προβολή, φανέρωμα).
επιδιορθώνω (μετβ. ρ.): λατσχαράβ (= μετβ.καλυτερεύω).
επιδιόρθωση: λατσχαριπέ, ο (= καλυτέρευση)
επίδομα: αϊλούκο, ο (κυριολ. μηνιάτικο)
π.χ. λελ αϊλούκο πε σικνέ χουρντένγκε = παίρνει επίδομα για τα μικρά παιδιά της (του) (σ.α. σύνταξη, μισθός, βλ. και μισθός, σύνταξη, μηνιάτικο).
επίθεση: βλ. γιουρούσι
επίθετο: σοέσκο-αλάβ, ο (= σογιού όνομα)
π.χ. σαρ σι κε σοέσκο αλάβ; = πώς είναι το επίθετό σου;
επιθυμία: μανγκιπέ και μανγκλιπέ, ο.
π.χ. λεσκό μανγκιπέ σας τε κερντόλ ντοκτόρι = η επιθυμία του ήταν να γίνει γιατρός.
(βλ. και θέληση, ζήτηση, αγάπη).
επιθυμώ (μετβ. ρ.): μανγκάβ
π.χ. μανγκέλ τε ντικχέλ πε πφαλέ = επιθυμεί να δει τον αδερφό του.
(βλ. και αγαπώ, θέλω, ζητώ).
επικερδής: (βλ. κερδοφόρος).
επικεφαλής: (βλ. αρχηγός).
επιλεγμένος (άκλ. επίθ.): αητλαμούσσι (κυριολ. διαλεγμένος).
επιλέγομαι (αμετβ. ρ.): αητλανίαβ (κυριολ. διαλέγομαι).
επιλέγω (μετβ. ρ.): αητλάιαβ (κυριολ. διαλέγω, βλ. και διαλέγω).
επιλογή: αητλαμάκο, ο (κυριολ. διάλεγμα).
επινόημα: (βλ. επινόηση).
επινόηση: φικίρι, ο (σ.α. γνώμη, ιδεά, εφεύρεση, τέχνασμα)
π.χ. χοχαημάτα σι καλέν κάι πφενές, φικίρα ικαλές α(ν)τάρ κι γκογκί = ψέματα είναι αυτά που λες, επινοήσεις βγάζεις από το μυαλό σου (δηλ. πλάθεις πράγματα με τη φαντασία σου), σαρνί κερντόλ κχάντσικ νταά, του φικίρι ικαλές = χωρίς να γίνει τίποτα ακόμα εσύ γνώμη βγάζεις (σχηματίζεις), νά ντισστίρ φικίρι τζι τχάρα = μην αλλάζεις γνώμη μέχρι αύριο, κον τχοντά καλά φικίρα

α(ν)ντί κι γκογκί; = ποιος έβαλε αυτές τις ιδέες στο μυαλό σου;
τυρλύ-τυρλύ φικίρα ικαλέλ για τε να κερντόλ καϊά μπουκί = λογιών-λογιών τεχνάσματα βγάζει (μηχανεύεται) για να μην γίνει αυτή η δουλειά.
επινοητικός (επίθ.): φικιρλίο, -ίκα
π.χ. πφιρνό σαν, φικιρλίονα! = πονηρός είσαι, επινοητικέ! (σ.α. εφευρετικός, πολυμήχανος, ευρηματικός)
επινοητικότητα: φικιρλίκο, ο
επινοώ (μετβ. ρ.): φικίρι-ικαλάβ (σ.α. εφευρίσκω, μηχανεύομαι, σκαρφίζομαι, σοφίζομαι, σκαρώνω μτφ. ικαλάβ = βγάζω), βλ. φικίρι στο λήμμα *επινόηση*.
επίορκος (επίθ.): μπανγκέ-σοβελένγκο,-ι.
π.χ. με ασταράβ μι σοβέλ, νάι σομ μπανγκέ-σοβελένγκο = εγώ κρατώ τον όρκο μου, δεν είμαι επίορκος.
επισκευάζω (α): λατσχαράβ (= μετβ. καλυτερεύω, σ.α. βελτιώνω, γιατρεύω, επιδιορθώνω, τακτοποιώ, ετοιμάζω, περιποιούμαι).
επισκευάζω (β): (βλ. δημιουργώ (β)).
επισκευή: (βλ. δημιουργώ (β)).
επισκευασμένος: (βλ. δημιουργώ (β)).
επιστάτης: ντραγκουμάνο, ο.
επιστολή: μεκτούπο, ο.
π.χ. μπιτσχαλντόμ λεσκέ μεκτούπο = του έστειλα επιστολή.
επιστρέφομαι (αμετβ. ρ.): ιρισάρντιαβ
π.χ. τε ιρισάρντον καλά μανγκινά, τε λι(ν)ντόν ε παρέ = να επιστραφούν αυτά τα εμπορεύματα, να παρθούν τα λεφτά.
επιστρέφω (μετβ. ρ.): ιρισαράβ
π.χ. κα ιρισαράβ ε μανγκινά = θα επιστρέψω τα εμπορεύματα.
(βλ. και μετβ. γυρίζω).
επιστρέφω (αμετβ. ρ.): ιρισάαβ
π.χ. κα ιρισάολ α(ν)ντέ ντούι γκιβεσά = θα επιστρέψει σε δυο μέρες.
(βλ. και αμετβ. γυρίζω).
επιστροφή: ιρισαηπέ, ο (βλ. και γυρισμός)
Αντίθ. τζιιπέ = πηγαιμός.
επιταγή (τραπεζική): επιταγί, η
π.χ. τσχι(ν)ντόμ λεσκέ επιταγί = του έκοψα επιταγή.
επίτευγμα: μπετζερμέκο, ο (σ.α. κατόρθωμα).
επιτίθεμαι (αμετβ. ρ.): γιουρούσσι-κεράβ (= γιουρούσι, επίθεση κάνω).
επιτρέπω (μετβ. ρ.): μουκάβ (= αφήνω)
π.χ. μουκάβ λε τε νακχέλ = τον επιτρέπω να περάσει.
επιτυγχάνω (μετβ. ρ.): μπετζερίαβ (κυριολ. καταφέρνω, σ.α. κατορθώνω, βλ. και καταφέρνω).
επιφαίνομαι (αμετβ. ρ.): σικάντιαβ (= φαίνομαι, εμφανίζομαι).
επιφάνεια: αβραλιπέ, ο (σ.α. εξωτερικότητα).
επιφανειακά (επίρρ.): αβράλ (= από έξω, έξωθεν)
Αντίθ. α(ν)ντράλ = εσωτερικά, απο μέσα, έσωθεν, ντερίνι = βαθιά, βαθύς.
επιφανειακός (επίρρ.): αβραλουτνό,-ί (σ.α. εξωτερικός).
επιφέρω (μετβ. ρ.): α(ν)ταβάβ και αταβάβ (κυριολ. φέρνω)
π.χ. μπουτ κιάρι α(ν)ταβέλ καγιά μπουκί = πολύ κέρδος επιφέρει αυτή η δουλειά.
επιχειρηματικότητα: εσναφλούκο, ο
π.χ. ο τζα(μ)μπαζλούκο μανγκέλ εσναφλούκο = η ζωεμπορία θέλει επιχειρηματικότητα (δηλ. επιχειρηματικό πνεύμα).
επίχριση: (βλ. επίχρισμα).

επίχρισμα: μακχιπέ, ο (= άλειμμα, βάψιμο, επάλειψη).
επιχρισμένος (μτχ.): μακχλό,-ί (= αλειμμένος, βαμμένος, επαλειμμένος).
επιχρίω (μετβ. ρ.): μακχάβ (= αλείφω, βάφω, επαλείφω).
επόμενος (επίθ.): παλικνό,-ί (= πισινός)
π.χ. τε νακχέλ ο παλικνό = να περάσει ο επόμενος.
εποχή: ζαμάνο, ο (= χρόνος, καιρός)
π.χ. γκελέ κολά ζαμάνορα κάι τζανέσας, η ντουνιάβα ντιισστί = πάνε εκείνες οι εποχές που ήξερες, ο κόσμος άλλαξε.
επταετής (επίθ.): εφταμπροσσέν-γκο,-ι και εφταμπρεσσένγκο,-ι.
επτάπλευρος (επίθ.): εφτά-ριγκένγκο, -ι.
επώδυνος: (βλ. οδυνηρός).
επώνυμο: (βλ. επίθετο).
επωφελής: (βλ. ωφέλιμος).
εραστής: ντόστι, ο (σ.α. σύντροφος)
π.χ. καβά σι λακό ντόστι = αυτός είναι ο εραστής της.
(θηλ. ντοστίνκα, η, σ.α. συντρόφισσα)
εργάζομαι (α) (αμετβ. ρ.): μπουκί-κεράβ (= δουλειά κάνω)
π.χ. μπουκί-κεράβ κάι φάφρικα = εργάζομαι στο εργοστάσιο.
εργάζομαι (β) (αμετβ. ρ.): τσαλΰσσίαβ
π.χ. τσαλΰσσίορ μο τσχαβό αβγκιέ = εργάζεται ο γιος μου σήμερα. (σ.α. λειτουργώ π.χ. νι τσαλΰσσίορ ο μοτόρι, μποζούκι σι = δε λειτουργεί το μηχανάκι, χαλασμένο είναι).
εργαλείο: αλαϊάτι, ο (προφ. με συνίζηση ια) (σ.α. όργανο, ανταλλακτικό), πληθ. αλαϊάτορα, ε.
εργασία (α): μπουκί, η (= δουλειά) (βλ. και επάγγελμα, δουλειά).
εργασία (β): τσαλΰσσμάκο, ο (σ.α. λειτουργία).
εργάτης: εργάτι και εργκάτι, ο
π.χ. ο γκατζό εργάτορα μανγκέλ παμουκέσκε = ο μη Τσιγγάνος εργάτες θέλει για βαμβάκι (για το μάζεμα βαμβακιού).
εργατικιά (η): τσαλΰσσκάνκα, η
π.χ. τσαλΰσσκάνκα μπορί λιάν τούκε = εργατικιά νύφη πήρες για σένα.
Αντίθ. τε(μ)μπέλκα = τεμπέλα, οκνηρή.
εργατικός (α) (επίθ.): μπουκιαρνό,-ί
π.χ. μπουκιαρνό σι, ιν τρασσάλ ε μπουκιάταρ = εργατικός είναι, δεν φοβάται τη δουλειά, γκαντικίν μπουκιαρνό κάι σαν, τε ντικχάς σαή ρομνί κα περέλ τουκέ = τόσο εργατικός που είσαι, να δούμε ποια γυναίκα θα σου πέσει. (δηλ. ποια θα παντρευτείς).
Αντίθ. κχα(ν)ντινό = τεμπέλης, βρομιάρης, βρόμικος.
εργατικός (β): τσαλΰσσκάνι, ο
π.χ. τσαλΰσσκάνι σι μο τσχαβό = εργατικός είναι ο γιος μου.
Αντίθ. τε(μ)μπέλι = τεμπέλης, οκνηρός.
εργατικότητα (α): μπουκιαρνιπέ, ο
Αντίθ. κχα(ν)ντινιπέ = τεμπελιά, βρομιά.
εργατικότητα (β): τσαλΰσσκα(ν)νούκο, ο (σ.α. λειτουργικότητα)
Αντίθ. τε(μ)μπελίκο = τεμπελιά, οκνηρία.
εργάτρια: εργάτκα και εργκάτκα, η
εργένης (α): μπιρομνάκο, ο (= χωρίς γυναίκα) και εργένισσα, η = μπιρομέσκι, η (= χωρίς άνδρα).
π.χ. μπιρομέσκι ατσχιλί τζι τε μερέλ = εργένισσα έμεινε μέχρι να πεθάνει.

Συνών. μπιζζενιμέ = άγαμος, μπεκιάρι = άγαμος, εργένης
εργένης (β): μπεκιάρι, ο (σ.α. ανύπαντρος, άγαμος).
εργένισσα (β): μπεκιάρκα, η (σ.α. ανύπαντρη, άγαμη).
εργενιλίκι: μπεκιαρλούκο, ο (σ.α. αγαμία, η κατάσταση του άγαμου).
π.χ. μπουκτού κατάρ ο μπεκιαρλούκο μανγκέλ τε εβλενίορ = αγανάκτησε από το εργενιλίκι, θέλει να παντρευτεί.
έργο: μπουκί, η (= δουλειά, εργασία, επάγγελμα) και φίλιμι, ο (= κινηματογραφική ή τηλεοπτική ταινία).
εργοστασιάρχης: φάφρικατζίο, ο.
εργοστάσιο: φάφρικα, η και εργοστάσιο, ο
π.χ. μπουκί-κερέλ κάι φάφρικα = δουλεύει στο εργοστάσιο, σο ικαλέλ καγιά φάφρικα; = τι βγάζει (παράγει) αυτό το εργοστάσιο;
έρευνα: ροντιπέ, ο
(βλ. και ψάξιμο).
ερευνητικός (επίθ.): ροντιμάσκο, -ι
ερευνώ (μετβ. ρ.): ρόνταβ
π.χ. ρόνταβ τε ακχαβάβ κάστε σι η ντοςς = ερευνώ να βρω ποιος έχει το φταίξιμο.
(βλ. και ψάχνω).
έρημος (η): πουστία, η.
έρημος (ο): πούστο, ο (θηλ. πούστο, η, έχει πάντα αρνητι-κή σημασία).
π.χ. (ως κατάρα) πούστο τε ατσχέλ τούταρ κο κχερ! = έρημο να μείνει από σένα το σπίτι σου!
ερημώνω (αμετβ. ρ.): πούστο-ατσχάβ (έρημος-η μένω)
ερπετά (τα): σσαπουρκανέ, ε
(από σσαπούρκα = σαύρα).
έρχομαι (α) (αμετβ. ρ.): αβάβ
π.χ. ιν αβιλό αβγκιέ = δεν ήρθε σήμερα, κα 'βάβ με ντα τουμένσα = θα 'ρθω κι εγώ μαζί σας, αβάβ τε λαβ τουτ = έρχομαι να σε πάρω.
Συνών. πασσάβαβ = πλησιάζω αμετβ.
Αντίθ. τζάβταρ = φεύγω.
έρχομαι (β) (επιτατ.αμετβ.ρ.): αβάβταρ
π.χ. άτσι ζάλακ, αβάβταρ = στάσου λίγο, έρχομαι, αβιλόταρ μο ντατ = ήρθε ο πατέρας μου, αβιλίταρ μι ντέι = ήρθε η μητέρα μου.
ερχόμενος (μτχ.): αβουτνό, -ί.
ερχομός: αβιπέ, ο
(βλ. και άφιξη)
π.χ. μπεκλέαβ κο αβιπέ = περιμένω τον ερχομό σου.
Αντίθ. τζιιπέ = πηγαιμός.
ερωμένος: (βλ. αγαπητικός).
ερωμένη: (βλ. αγαπητικιά).
έρωτας (α): σεβντάβα, η
π.χ. η σεβντάβα κολάη ιν νακχέλ = ο έρωτας εύκολα δεν περνάει, ντιλαρντά λα η σεβντάβα = την τρέλανε ο έρωτας.
έρωτας (β) (σεξουαλική πράξη): πασστιπέ, ο (κυριολ. κοίμηση, σ.α. ύπνος, πασστιάβ = κοιμάμαι)
π.χ. κερντόμ λάσα πασστιπέ = έκανα μαζί της έρωτα.
ερωτηματικός (επίθ.): πουτσιμάσκο, -ι και πουσσιμάσκο, -ι.
ερωτευμένος (επίθ.): σεβνταλίο,-ούκα
π.χ. σεβνταλίο σαν ντα επ μπιστρέστουτ; = ερωτευμένος είσαι κι όλο ξεχνιέσαι;
ερωτεύομαι (αμετβ.καιμετβ.ρ.): σεβνταλανίαβ
π.χ. κας ντικχέλ καβά, σεβνταλανίορ λακέ = όποια βλέπει αυτός, την ερωτεύεται.
ερωτηματολόγιο: πουτσιματένγκο-λιλ και πουσσιματένγκο-λιλ, ο.
ερώτηση: πουτσιπέ και πουσσιπέ, ο

π.χ. σαβό πουτσιπέ σας καβά κάι κερντάν; = τι ερώτηση ήταν αυτή που έκανες;
Αντίθ. απάντισι και τζεβάπο = απάντηση.
(σ.α. ρώτημα).
εσκεμμένα (επίρρ.): μανγκιμάσα
π.χ. μανγκιμάσα κερντά καβά σσέι = εσκεμμένα το έκανε αυτό το πράγμα.
(βλ. και θεληματικά).
Αντίθ. μπιμανγκιμάσα = άθελα.
εσκεμμένος (επίθ.): μανγκλι(ν)ντό,-ί και μανγκι(ν)ντό,-ί.
Αντίθ. μπιμανγκλι(ν)ντό = αθέλητος.
εστία (του τερματοφύλακα): καλάβα και κα(λ)λάβα, η
π.χ. πουταρντί μουκλά η καλάβα ο καλετζίο, ο(ν)ντάν χαλά ο γκόλι = ανοιχτή άφησε την εστία ο τερματοφύλακας, γι' αυτό έφαγε το γκολ (καλετζίο, ο = τερματοφύλακας)
εστιατόριο: ατσίνισα, η
π.χ. τζαβ κάι ατσίνισα τε χαβ μαρνό = πάω στο εστιατόριο να φάω ψωμί.
εσύ (αντων.): του
π.χ. του σο πφενές; = εσύ τι λες; εσένα = τουτ, τουτ μανγκέλ = εσένα θέλει, τούκε ορμπισαράβ = σε σένα μιλάω, εσείς = τουμέν, τουμέν σο μανγκέν; = εσείς τι θέλετε;
έσωθεν (επίρρ.): α(ν)ντράλ
Αντίθ. αβράλ = έξωθεν.
εσώρουχο: ντικόλτα, η (= το φανελάκι).
εσωτερικό (το): α(ν)ντρουτνιπέ, α(ν)ντρικανιπέ και α(ν)ντριπέ, ο (α(ν)ντριπέ σ.α. περιεχόμενο)
Αντίθ. αβρουτνιπέ, αβρικανιπέ = εξωτερικό (το).
εσωτερικός (επίθ.): α(ν)ντρουτνό,-ί και α(ν)ντρικνό,-ί
π.χ. α(ν)ντρουτνό ουντάρ = εσωτερική πόρτα.
Αντίθ. αβρουτνό = εξωτερικός και αβρικνό = εξωτερικός.
εταιρεία: ετερία, η.
ετήσιος (α) (επίθ.): μπροσσουτνό,-ί.
ετήσιος (β) (επίθ.): μπροσσέσκο, - και μπρεσσέσκο, -ι.
έτοιμα (επίρρ.): αζούρο (σ.α. έτοιμος)
π.χ. αζούρο αρακχαβέλ λεν = έτοιμα τα βρίσκει (βλ. και έτοιμος (α)).
ετοιμάζομαι (αμετβ. ρ.): λατσχαράμαν (κυριολ. καλυτερεύω τον εαυτό μου)
π.χ. λατσχαρέλπες, τε τζαλ κάι μπιάβ = ετοιμάζεται, να πάει στο γάμο.
ετοιμάζω (μετβ. ρ.): λατσχαράβ (κυριολ. μετβ. καλυτερεύω)
π.χ. λατσχαράβ με πατέ, για τε τζάβταρ = ετοιμάζω τα ρούχα μου, για να φύγω.
(βλ. μετβ. καλυτερεύω).
ετοιμασία (α): λατσχαριπέ, ο (κυριολ. καλυτέρευση)
(βλ. καλυτέρευση).
ετοιμασία (β): αζΰρλΰκο, ο (σ.α. ετοιμότητα).
ετοιμασία (γ): αζουρλούκο, ο.
ετοίμασμα: (βλ. ετοιμασία).
ετοιμασμένος: (βλ. έτοιμος).
έτοιμος (α) (άκλ. επίθ.): αζούρο (σ.α. έτοιμα)
π.χ. αζούρο σαν; = έτοιμος είσαι;, αζούρο σι η ζουμί = έτοιμο είναι το φαγητό (βλ. και έτοιμα).
έτοιμος (β) (επίθ.): λατσχαρντό,-ί (κυριολ. καλυτερεμένος*)
(βλ. και βελτιωμένος, περιποιημένος, διορθωμένος).
έτοιμος (γ) (άκλ. επίθ. και επίρρ.): αζΰρι (σ.α. έτοιμα)
π.χ. με αζΰρι σομ, του σο κερές νταά; = εγώ έτοιμος (-η) είμαι, εσύ

τι κάνεις ακόμα; (αζΰρτζίο, ο = χαραμοφάης).
ετοίμως: (βλ. έτοιμα).
έτος: μπροςς και μπρεςς, ο
 π.χ. σαβό μπροςς ζζενισάιλαν; = ποιο έτος παντρεύτηκες;
 (υποκ.): μπροσσορό και μπρεσσορό, ο.
έτσι (επίρρ.): γκαντάλ, αγκαντάλ και αγκαντιάλ.
 π.χ. γκαντάλ σι σαρ πφενές = έτσι είναι όπως λες, αγκαντάλ κερντιλό; = έτσι έγινε;
 Αντίθ. αβέρτουρλι = αλλιώς, αλλιώτικος, διαφορετικός.
ευγενικός: (βλ. γλυκομίλητος).
ευδιάκριτος: (βλ. φανερός (β)).
ευδοκίμηση: (βλ. χαΐρι).
ευδόκιμος: (βλ. χαϊρλίδικος).
ευδοκιμώ (αμετβ. ρ.): αήρι-ντικχάβ (= χαΐρι βλέπω).
ευεργεσία: λατσχιπέ, ο (κυριολ. καλοσύνη, καλό, το)
 π.χ. καβά ζενγκίνι γκατζό, μπουτ λατσχιμάτα κερέλ = αυτός ο πλούσιος μη-Τσιγγάνος, πολλές καλοσύνες (ευεργεσίες) κάνει.
ευθέως (επίρρ.): ντοβρού και ντοβρούς
 π.χ. κα πφενάβ λεσκέ ντοβρού σο κερντιλό = θα του πω ευθέως τι έγινε. (βλ. και ευθύς, κατευθείαν)
 (ντοβρούς και ντοβρού σ.α. ντόμπρος).
ευθύς (άκλ. επίθ.): ντοβρούς και ντοβρού
 π.χ. τζα ντοβρούς = πήγαινε ευθεία, ντοβρού μανούςς = ευθύς άνθρωπος. (σ.α. ντόμπρος, κατευθείαν)
ευθύς (ο): ντοβρουτζίο, ο (σ.α. φιλαλήθης).
 π.χ. νάι σαν ντοβρουτζίο, χοχαηπέ πφενές = δεν είσαι ευθύς, ψέμα λες
 (θηλ. ντοβρουτζούκα, η).
ευθυτενής (α) (άκλ. επίθ.): ντίκι (σ.α. όρθιος, στητός)
 (βλ. και όρθιος (β), στητός).
ευθυτενής (β) (επίθ.): οπρι(ν)ντό, -ί (σ.α. όρθιος, στητός).
ευθυτενώς (επίρρ.): ντικινέ (σ.α. όρθια, στητά).
ευθύτητα: ντοβρουλούκο, ο (σ.α. αλήθεια, η, το σωστό).
ευκαιρία: εφκερία, η
 π.χ. εφκερία σι καλά μανγκινά, λε λεν = ευκαιρία είναι αυτά τα εμπορεύματα, πάρτα, (δηλ. πωλούνται σε πολύ χαμηλή τιμή), με ντιλό σομ, τε χασαράβ καγιά εφκερία; = εγώ τρελός είμαι, να χάσω αυτή την ευκαιρία;
ευκίνητος (άκλ. επίθ.): σσεβίκι (= σβέλτος, γρήγορος, ταχύς, σβέλτα, γρήγορα, ταχέως)
 π.χ. μπουτ τφουλό σαν, ο(ν)ντάν νάι σαν σσεβίκι = πολύ παχύς είσαι, γι' αυτό δεν είσαι ευκίνητος.
 Αντίθ. παφρό = βαρύς, αργός, βραδύς, δυσκίνητος, βραδυκίνητος
εύκολα (επίρρ.): κολάη
 π.χ. κολάη νι λι(ν)ντόλ αβγκιέ εκ κχερ = εύκολα δεν παίρνεται (αγοράζεται) σήμερα ένα σπίτι.
 (βλ. και εύκολος).
 Αντίθ. ζόρι = δύσκολα, δύσκολος.
ευκολία: κολαηλούκο, ο
 π.χ. ρακχαντά ε μπουκιάκο κολαηλούκο = βρήκε της δουλειάς την ευκολία, νταλί κα κερές μανγκέ κα-
βά κολαηλούκο; = θα μπορέσεις να μου κάνεις αυτή την ευκολία (διευκόλυνση);
 Αντίθ. ζορλούκο = δυσκολία.
ευκολονόητος: (βλ. καταληπτός).
εύκολος (άκλ. επίθ.): κολάη
 π.χ. κολάη σι καγιά μπουκί = εύκολη είναι αυτή η δουλειά, (στίχος από τσιγγάνικο τραγούδι) Ρομ νάι κολάη του τε αβές = Ρομ

δεν είναι εύκολο εσύ να είσαι, κχάντσικ νάι κολάη = τίποτα δεν είναι εύκολο.
(βλ. και εύκολα).
Αντίθ. ζόρι = δύσκολος, δύσκολα
ευοσμία: (βλ. μυρωδιά (ευχάριστη)).
εύρεση (α): ρακχαηπέ και αρακχιπέ, ο (βλ. και εντοπισμός)
Αντίθ. χασαριπέ = χάσιμο.
εύρεση (β): αρακχαηπέ και ακχαηπέ, ο (σ.α. εντοπισμός, ανακάλυψη).
εύρημα: αρακχαηπέ, αρακχιπέ, ρακχαηπέ και ακχαηπέ, ο (= εύρεση, εντοπισμός, ανακάλυψη, βρέσιμο, βρεσίδι).
ευρημένος (α) (μτχ.): ρακχαντό,-ί
(βλ. και εντοπισμένος).
Αντίθ. χασαρντό = χαμένος.
ευρημένος (β) (μτχ.): αρακχαντό, -ί και ακχαντό, -ί (σ.α. εντοπισμένος).
εύρυνση: μπαραριπέ (= μεγάλωμα) και μπαρανταριπέ, ο (= μεγάλωμα).
ευρύνω (μετβ. ρ.): μπαραράβ (= μετβ. μεγαλώνω) και μπαρανταράβ (= μεγαλώνω, μετβ.).
π.χ. ασσου(ν)ντόμ κάι κα μπαρανταρές ο ντικιάνο = άκουσα ότι θα ευρύνεις το μαγαζί.
Ευρωπαίος: Εβρόπαλιο, ο.
Ευρωπαία: Εβρόπαλϋκα, η.
Ευρώπη : Εβρόπα και Εβρόπι, η
π.χ. σα η Εβρόπι πφιρντάς = όλη την Ευρώπη περπάτησε.
εύσωμος (επίθ.): πφερντό,-ί (= γεμάτος)
(σ.α. πλήρης).
Αντίθ. κισσλό, ζαήφι = αδύνατος.
ευτραφής (μτχ. ως επίθ.): τφουλαρντό, -ί (κυριολ. παχυμένος, τφουλαράβ = μετβ. παχαίνω, μετβ. χοντραίνω) (τφουλαρντό σ.α. παχουλός)
Συνών. τφουλορό = χοντρούλης, χοντρούτσικος

ευτύχημα: μπαχτιπέ, ο.
ευτυχία: μπαχταλιπέ, ο.
π.χ. (ευχή) μπαχταλιπέ τε ντικχέν και χουρντέ! = ευτυχία να δουν τα παιδιά σου!
Αντίθ. μπιμπαχταλιπέ = δυστυχία, ατυχία.
ευτυχισμένος (επίθ.): μπαχταλό-ί (κυριολ. τυχερός)
π.χ. μπαχταλό τε αβέλ ο νεβό μπροςς! = ευτυχισμένο να είναι το καινούριο έτος!
(βλ. και τυχερός).
Αντίθ. μπιμπαχταλό = άτυχος, δυστυχισμένος.
ευχαριστημένος (επίθ.): μεϊμούνι, -κα (σ.α. ικανοποιημένος)
π.χ. μπουτ μεϊμούνι σομ κατάρ κι μπουκί = πολύ ευχαριστημένος είμαι από τη δουλειά σου, μεϊμούνκα σαν κατάρ κι μπορί; = ευχαριστημένη είσαι από τη νύφη σου;
ευχαρίστηση: μεϊμου(ν)νούκο, ο (σ.α. ικανοποίηση).
ευχαριστιέμαι (α) (αμετβ. ρ.): μογκι-κερντόλ (= η ψυχή μου γίνεται)
π.χ. ακανά κάι μαρντόμ λε, κερντιλό-κο-γκί; = τώρα που τον έδειρα, ευχαριστήθηκες;, λεσκό-γκι-κερντόλ, κάνα ντικχέλ μαν τε ροβάβ = ευχαριστιέται, όταν με βλέπει να κλαίω. (σ.α. ικανοποιούμαι).
ευχαριστιέμαι (β) (αμεβτ.ρ.): μεϊμούνι-κερντιάβ (= ευχαριστημένος, ικανοποιημένος, γίνομαι, σ.α. ικανοποιούμαι)
π.χ. σο ντα τε κεράβ τουκέ, μεϊμούνι νι κερντός = ό,τι και να σου κάνω, δεν ευχαριστιέσαι.
ευχαριστώ (α): μπαχτάο (= ευτύχα)
π.χ. τε μπαχτάος ο λατσχιπέ κάι κερντάν μανγκέ = σ' ευχαριστώ (να ευτυχείς) για την καλοσύνη που μου έκανες.

ευχαριστώ (β) (μετβ. ρ.): γκι-κεράβ (= ψυχή κάνω) και μεϊμούνι-κεράβ (= ευχαριστημένο, ικανοποιημένο κάνω, σ.α. ικανοποιώ)
π.χ. κερντάν αμαρέ ντουσσμανένγκο γκι = ευχαρίστησες τους εχθρούς μας (κατά λέξη : έκανες των εχθρών μας την ψυχή), σαρ τε κεράβ με ακανά καλέ τσχαβρέ μεϊμούνι κάι πφαγκλόμ λεσκό γκι; = πώς να ευχαριστήσω εγώ τώρα αυτό το παιδί (το αγόρι) που του έσπασα την ψυχή;
ευτυχώ (αμετβ. ρ.): μπαχτάβαβ.
ευχάριστα: (βλ. ωραία).
ευχαρίστηση: γκι-κεριπέ, ο (κυριολ. ψυχή φτιάξιμο)
Αντίθ. γκι-πφαγκιπέ (= ψυχή σπάσιμο) δυσαρέστηση.
ευχή: ντοβάβα, η
π.χ. μι ντοβάβα νταβ τουτ! = την ευχή μου σου δίνω!
εύχομαι (μετβ. ρ.): ντοβάβα-νταβ (= ευχή δίνω)
π.χ. ντοβάβα-νταβ τουτ ο Ντελ τε ντελ τουτ, σο μανγκέσα = σου εύχομαι ο Θεός να σου δώσει, ό,τι επιθυμείς.
Αντίθ. αρμάια-νταβ = καταριέμαι.
ευωδιά: (βλ. μυρωδιά (ευχάριστη)).
εφετείο: εφετίο, ο
π.χ. νά νταρά, κάι εφετίο μπεράτ κα περές = μη φοβάσαι, στο εφετείο αθώος θα πέσεις (θα αθωωθείς).
εφεύρεση: (βλ. επινόηση).
εφευρετικός: (βλ. επινοητικός).
εφευρίσκω: (βλ. επινοώ).
εφημερίδα: γκαζάτα, η
π.χ. τζα κιν μανγκέ εκ γκαζάτα = πήγαινε να μου αγοράσεις μια εφημερίδα.
εφημεριδούλα: γκαζατίσα, η.
εφιάλτης: τρασσανό-σουνό, ο (= φοβερό όνειρο) και νταρανό-σουνό, ο (= τρομακτικό όνειρο)
π.χ. σαό τρασσανό-σουνό σας καβά κάι ντικχλόμ ιρακί η ρατ! = τι εφιάλτης ήταν αυτός που είχα δει χθες το βράδυ!
εφορία: εφορία, η
π.χ. μπουτ παρέ ποκι(ν)ντόμ καβά μπρογς κάι εφορία = πολλά λεφτά πλήρωσα φέτος στην εφορία.
εφτά (αριθμ.): εφτά
π.χ. εφτά μπρογς πφα(ν)ντιπέ ικαλντάς = εφτά χρόνια φυλακή έβγαλε.
εφτακόσια (αριθμ.): εφτάσσελ
εφτάψυχος (επίθ.): εφταγκιένγκο,-ι
π.χ. ιν μερέλ κολάη καβά, εφταγκιένγκο σι = δεν πεθαίνει εύκολα αυτός, εφτάψυχος είναι.
εχεμύθεια (α): γκαραηπέ, ο (= κρύψιμο)
π.χ. ίτσ γκαραηπέ νάι τουτ α(ν)ντό κο γκι = καθόλου εχεμύθεια (κρύψιμο) δεν έχεις στην ψυχή σου.
εχεμύθεια (β): πφα(ν)ντό-μούι, ο (κυριολ. κλειστό στόμα, μούι = στόμα, πρόσωπο)
π.χ. νάι τουτ πφα(ν)ντό-μούι, ο(ν)ντάν νι πφουκαβάβ τούκε = δεν έχεις εχεμύθεια, γι' αυτό δεν σου μαρτυράω.
Αντίθ. πουταρντό-μούι = (ανοιχτό στόμα) ακριτομυθία.
εχέμυθος (α) (επίθ.): γκαραντι(ν)ντό,-ί (= κρυφός, μυστικός).
π.χ. νά τρασσά, γκαραντι(ν)ντό σι, νι πφουκαβέλ = μη φοβάσαι, εχέμυθος είναι, δεν προδίδει.
εχέμυθος (β) (επίθ.): πφα(ν)ντέ-μόσκο, -ι (= κλειστόστομος)
Αντίθ. πουταρντέ-μόσκο = ανοιχτόστομος, ακριτόμυθος.
εχθές: (βλ. χθες).

έχθρα: ντουσσμανλούκο και ντουσσμα(ν)νούκο, ο
π.χ. νταά ντουσσμα(ν)νούκο ασταρές, α(ν)ντό κο γκι; = ακόμα έχθρα κρατάς μες στην ψυχή σου;
Αντίθ. αμαλιπέ = φιλία, σεβγκία = αγάπη.
εχθρεύομαι (μετβ. ρ.): ντουσσμα(ν)νούκο-ασταράβ (=έχθρα κρατώ)
π.χ. σόσκε ασταρές μανγκέ νταά ντουσσμα(ν)νούκο;
= γιατί με εχθρεύεσαι ακόμα;
εχθρικός (επίθ.): ντουσσμανέσκο, -ι
Αντίθ. αμαλικανό = φιλικός.
εχθρός: ντουσσμάνο, ο
π.χ. ούτε με ντουσσμανέσκε τε να σικαβέλ ο Ντελ γκασαβό σσέι = ούτε στον εθρό μου να μη δείξει ο Θεός τέτοιο πράγμα.
θηλ. ντουσσμάνκα, η.
Αντίθ. αμάλ = φίλος.
εχθρότητα: ντουσσμανλούκο, ο.
έχω (μετβ. ρ.): σίμαν
π.χ. σίτουτ παρέ; = έχεις λεφτά;, καζόμ χουρντέ σίτουτ; = πόσα παιδιά έχεις;, σίμαν μπουτ μπουκί αβγκιέ = έχω πολλή δουλειά σήμερα.

Z

ζαβάδα: (βλ. λόξα).
ζαβολιά: αραμτζουλούκο, ο
π.χ. νά κερ αραμτζουλούκο πφιρνορέα = μην κάνεις ζαβολιά πονηρούλη.
ζαβολιάρης (επίθ.): αραμτζίο,-ίκα
π.χ. νι κχελάβ τούσα, αραμτζίο σαν = δεν παίζω με σένα, ζαβολιάρης είσαι.
ζακέτα: ζακέτα, η
π.χ. βουράβ κι ζακέτα, αγιάζι ικλιλό = φόρα τη ζακέτα σου, αγιάζι βγήκε.
ζαλάδα: ζαλιπέ, ο
π.χ. ασταρντάς μαν ζαλιπέ = μ' έπιασε ζαλάδα.
ζάλη: ζαλιπέ, ο.
ζαλίζομαι (αμετβ. ρ.): ζαλισάαβ
π.χ. ζαλισάαβ, νάι σομ λατσχό = ζαλίζομαι, δεν είμαι καλά.
ζαλίζω (μετβ. ρ.): ζαλισαράβ
π.χ. ζαλισαρντάς μαν η μολ = με ζάλισε το κρασί, εκχόλ ζαλισαρντάν μο σσορό = φτάνει, μου ζάλισες το κεφάλι.
ζάλισμα: ζαλισαριπέ, ο
ζαλισμένος (μτχ.): ζαλισαρντό, -ί
π.χ. ζαλισαρντό σι μο σσορό κατάρ κι μούρμα = ζαλισμένο είναι το κεφάλι μου από τη μουρμούρα (γκρίνια) σου.
ζαλισμένος (άκλ. επίθ.): ζαλιμέ
π.χ. ιν μανγκάβ τε ορμπισαράβ ακανά, μο σσορό ζαλιμέ σι = δεν θέλω να μιλήσω τώρα, το κεφάλι μου είναι ζαλισμένο.
ζάντα: ζά(ν)τα, η
π.χ. κα νακχαβάβ με ντα γκασαβέ ζά(ν)τε κάι μο τομαφίλι = θα περάσω κι εγώ τέτοιες ζάντες στο αυτοκίνητό μου.
ζάπλουτος: (βλ. πάμπλουτος).
ζάρι: ζάρι, ο (σ.α. τύχη στα χαρτιά)
π.χ. (φράση) ασταρντά μαν ζάρι = μ' έπιασε τύχη στα χαρτιά.
ζάρωμα: ζαροσαριπέ, ο
(βλ. και ανατριχίλα).
Συνών. μπουρτσιπέ = τσαλάκωμα, γκιρτσιπέ = ρυτίδωμα.
ζαρωμένος (μτχ.): ζαροσαρντό,-ί, ζαρουσαρντό,-ί.
ζαρωμένος (άκλ. επίθ.): ζαρομέ, ζαρουμέ
π.χ. ζαρομέ μούι = ζαρωμένο πρόσωπο.
Συνών. μπουρτσιμέ = τσαλακωμένος, γκιρτσιμέ = ρυτιδιασμένος.
Αντίθ. μπιζαρομέ = αζάρωτος
ζαρώνω (αμετβ. ρ.): ζαροσάαβ και ζαρουσάαβ (σ.α. ανατριχιάζω).
π.χ. ζαροσάιλο ε τρασσάταρ = ζάρωσε απ' το φόβο.
(βλ. και ανατριχιάζω).
Συνών. μπουρτσισάαβ = τσαλακώνω (αμετβ.), γκιρτσισάαβ = ρυτιδιάζω.
ζαρώνω (μετβ. ρ.): ζαροσαράβ και ζαρουσαράβ
Συνών. μπουρτσισαράβ = τσαλακώνω (μετβ.), γκιρτσισαράβ = ρυτιδώνω.
ζάχαρη: σσεκέρι, ο
π.χ. νά τσχου μπουτ σσεκέρι α(ν)ντί καϊάβα = μη ρίχνεις πολλή ζάχαρη στον καφέ.
(βλ. και γλυφιτζούρι).
ζαχαροπλαστείο: τατλϋτζιέσκοντικιάνο, ο (= το μαγαζί του ζαχαροπλάστη)
ζαχαροπλάστης: τατλϋτζίο, ο
(σ.α. αυτός που τρώει πολλά γλυκά).
π.χ. ο τατλϋτζίο α(ν)ταντά ε τατλίε = ο ζαχαροπλάστης έφερε τα γλυκά. θηλ. τατλϋτζΰκα, η.

ζαχαρώδης (επίθ.): σσεκερέσκο,-ι
ζελέ: ζελέ, ο και ζελέ η
π.χ. χαλόμ εκ ζελέ = έφαγα ένα ζελέ, μακχλόμ κάι με μπαλά ζελέ = άλειψα στα μαλλιά μου ζελέ.
ζεματίζω (μετβ. ρ.): ζεματισαράβ.
ζεμάτισμα: ζεματισαριπέ, ο.
ζεματισμένος (α) (άκλ. επίθ.): ζεματιμέ και μτχ. πφαμπαρντό,-ί (= καμένος, καυτός, αναμμένος).
π.χ. πφαμπαρντό κχιλ τσχουτά οπρά λέστε κατάρ ο κϋσκανμάκο = ζεματισμένο λάδι έριξε πάνω του από τη ζήλια.
Συνών. τατό = ζεστός.
Αντίθ. σσουντρό = κρύος, ψυχρός.
ζεματισμένος (β) (άκλ. επίθ.): ασσλάκι (σ.α. καυτός).
π.χ. ασσλάκι παϊ = ζεματισμένο νερό, ασσλάκι σι ο σούτι = ζεματισμένο είναι το γάλα.
Αντίθ. μπουζλού = κρύος, παγωμένος.
ζεματιστός: (βλ. ζεματισμένος).
ζεματώ (αμετβ. ρ.): ζεματισάαβ και ζεματισάβαβ.
ζεματώ (μετβ. ρ.): (βλ. ζεματίζω).
ζέση: (βλ. ενδιαφέρον).
ζεστά (επίρρ.): τατέστε
Αντίθ. σσουντρέστε = κρύα, ψυχρά.
ζεσταίνομαι (αμετβ. ρ.): τατιάβ και ταταράμαν
π.χ. τατιλί η ζουμί = ζεστάθηκε το φαγητό, ταταράμαν πασσά σόμπα = ζεσταίνομαι κοντά στη σόμπα.
Αντίθ. σσιλάβαβ (μόνο για πρόσωπο) = κρυώνω (αμετβ.), σσουντριάβ = κρυώνω (αμετβ.), ψυχραίνομαι.
ζεσταίνω (α) (μετβ. ρ.): ταταράβ
π.χ. ταταράβ η ζουμί = ζεσταίνω το φαγητό.
Αντίθ. σσουντραράβ = κρυώνω (μετβ.), ψυχραίνω.
ζεσταίνω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): ταταρνταράβ (= βάζω να ζεστάνει-ουν, κάνω να ζεστάνει-ουν, κάνω να ζεσταθεί-ούν)
π.χ. κα ταταρνταράβ η ζουμί κάι μι ντέι = θα βάλω τη μάνα μου να ζεστάνει το φαγητό. (μτχ. ταταρνταρντό, -ί = ζεσταμένος –η, ταταρνταριπέ, ο = ζέσταμα).
Αντίθ. σσουντρανταράβ = βάζω να κρυώσει-ουν, κάνω να κρυώσει-ουν, κάνω να ψυχρανθεί-ούν.
ζέσταμα: ταταριπέ, ο
Αντίθ. σσουντραριπέ = κρύωμα, ψύχρανση.
ζεσταμένος (μτχ.): ταταρντό,-ί
π.χ. ταταρντί σι η ζουμί = ζεσταμένο είναι το φαγητό.
Αντίθ. σσιλαλό (μόνο για πρόσωπο) = κρυωμένος, σσουντραρντό = κρυωμένος, ψυχραμένος.
ζεστασιά: τατιπέ, ο (= ζέστη).
ζέστη (α): τατιπέ, ο
π.χ. μπουτ τατιπέ σι α(ν)ντό κχερ˙ πουτάρ εμπούκα ο ουντάρ = πολλή ζέστη έχει μες στο σπίτι˙ άνοιξε λίγο την πόρτα, σό σι καβά τατιπέ αβγκιέ! κα μεράς = τι ζέστη είναι αυτή σήμερα! θα πεθάνουμε.
Αντίθ. σσιλ = κρύο.
ζέστη (β): πφαμπαριπέ, ο (σ.α. καύσωνας)
π.χ. μπουτ πφαμπαριπέ κερέλ αβγκιέ = πολλή ζέστη κάνει σήμερα. (πφαμπαριπέ κυριολ. = κάψιμο, άναμμα, πφαμπαράβ = καίω μετβ., ανάβω μετβ.).
ζεστόαιμος (επίθ.): τατέ-ρατέσκο,-ι
Αντίθ. σσουντρέ-ρατέσκο = ψυχρόαιμος.
ζεστός (επίθ.): τατό,-ί
π.χ. τατό παΐ = ζεστό νερό, τατί ζουμί = ζεστό φαγητό, τατό σι ο κχερ = ζεστό είναι το σπίτι.
Αντίθ. σσουντρό = κρύος.

ζεστούτσικος (επίθ.): τατορό,-ί
π.χ. χαλόμ ζάλακ τατορί ζουμορί = έφαγα λίγο ζεστούτσικο φαγάκι.
Αντίθ. σσουντροpό = κρυούτσικος.
ζευγάρι: τσίφτι, ο (σ.α. διπλός).
(βλ. και διπλός).
π.χ. γεκ τσίφτι μενία = ένα ζευγάρι παπούτσια.
ζευγάρωμα: τσιφλεμέκο, ο.
ζευγαρώνω (α) (μετβ. ρ.): τσιφλέαβ.
ζευγαρώνω (β) (μετβ. ρ.): τσίφτι-κεράβ (= ζευγάρι κάνω).
ζεύξη: (βλ. ζέψιμο).
ζεύω (μετβ. ρ.): κοσσίαβ (σ.α. τρέχω).
π.χ. κοσσίαβ ε γκραστέ = ζεύω το άλογο.
ζέψιμο: κοσσμάκο, ο (σ.α. τρέξιμο).
ζηλεύω (αμετβ. και μετβ. ρ.): κϋσκανίαβ
π.χ. μπουτ κϋσκανίορ πε ρομνά = πολύ ζηλεύει τη γυναίκα του.
ζήλια: κϋσκανμάκο, ο
π.χ. κα πφαρόλ κατάρ πο κϋσκανμάκο = θα σκάσει από τη ζήλια του, χαλά λα ο κϋσκανμάκο = την έφαγε η ζήλια.
ζηλιάρης (επίθ.): κϋσκαντζίο,-ίκα
ζημιά: ζαράρι, ο (σ.α. βλάβη)
π.χ. σίμαν ζαράρι κατάρ καλά μανγκινά = έχω ζημιά απ' αυτά τα εμπορεύματα, καβά ζαράρι κον κα ποκινέλ λε; = αυτή τη ζημιά, ποιος θα τη πληρώσει;
Αντίθ. κιάρι = κέρδος, φαϊντάβα = όφελος, ωφέλεια.
ζημιάρης (επίθ.): ζαραρτζίο,-ίκα
π.χ. ζαραρτζίο χουρντό = ζημιάρικο παιδί.
ζημιογόνος (επίθ.): ζαραρλίο,-ούκα (σ.α. ζημιωμένος).
Αντίθ. κιαρλίο = κερδοφόρος, κερδισμένος.

ζημιώνομαι (αμετβ. ρ.): ζαράρι-κερντόλ-μάνγκε (= ζημιά γίνεται για μένα) και ζαράρι-αβέλ-μάνγκε (= ζημιά έρχεται για μένα)
Αντίθ. καζανίαβ = κερδίζω, φαϊντάβα-κερντόλ-μάνγκε και φαϊντάβα-αβέλ-μάνγκε = ωφελούμαι.
ζημιώνω (μετβ. ρ.): ζαράρι-κεράβ (= ζημιά κάνω, σ.α. βλάπτω).
Αντίθ. φαϊντάβα-κεράβ = ωφελώ, γιαρντούμο-κεράβ = βοηθώ.
ζητημένος (επίθ.): μανγκλι(ν)ντό,-ί και μανγκλό,-ί (μανγκλι(ν)ντό σ.α. θεληματικός).
Αντίθ. μπιμανγκλό = αζήτητος, μπιμανγκλι(ν)ντό = αζήτητος, αθέλητος.
ζήτηση: μανγκλιπέ και μανγκιπέ, ο (βλ. και αγάπη, θέληση, επιθυμία).
ζητιάνα (η): ντιλεντζίκα, η.
ζητιανεύω (αμετβ. και μετβ.ρ.): ντιλενίαβ
π.χ. ντιλενίορ κατάρ ο τσοριπέ = ζητιανεύει από τη φτώχεια.
ζητιανιά (α): ντιλενμέκο, ο.
ζητιανιά (β): ντιλεντζιλίκο, ο.
ζητιάνος: ντιλεντζίο, ο
π.χ. σαρ ντιλεντζίο αβέλας ντα μολισαρέλας μαν = σαν ζητιάνος ερχόταν και με παρακαλούσε.
ζητιέμαι (α) (αμετβ.ρ): μανγκλιάβ.
ζητιέμαι (β) (αμετβ. ρ.): μανγκλί(ν)ντιαβ και μανγκί(ν)ντιαβ
π.χ. νι μανγκλί(ν)ντον καλά μανγκινά κατάρ μανουσσά = δεν ζητούνται αυτά τα εμπορεύματα από τους ανθρώπους (μανγκλί(ν)ντολ-ον και μανγκί(ν)ντολ-ον τριτοπροσ. ρ. = ζητείται –ούνται, χρειάζεται-ονται
π.χ. καζόμ παρέ μανγκί(ν)ντον νταά; = πόσα λεφτά χρειάζονται ακόμα;)

ζητώ (αμετβ. και μετβ. ρ.): μανγκάβ (σ.α. αγαπώ, θέλω, επιθυμώ, χρειάζομαι).
π.χ. μανγκλά λεστάρ παρέ ντα νι ντιά λε = του ζήτησε χρήματα και δεν του έδωσε.
ζόρι: ζόρι, ο
π.χ. σό ζόρι σίτουτ πάλε ντα αβιλάν κατέ = τι ζόρι έχεις πάλι και ήρθες εδώ;
ζόρι (με το) (επιρρ.): ζόρλαν
π.χ. νι αβέλας, ζόρλαν α(ν)ταντάμ λε τζι κατέ = δεν ερχόταν, με το ζόρι τον φέραμε μέχρι εδώ, (φράση) ζόρλαν κχάντσικ νι κερντόλ = με το ζόρι τίποτα δε γίνεται.
Συνών. πρόβλιμα = πρόβλημα.
ζορίζομαι: (βλ. δυσκολεύομαι).
ζορίζω: (βλ. δυσκολεύω).
ζόρισμα: ζορλαμάκο και ζορλανμάκο, ο
π.χ. νεβό σι ο τομαφίλι, νι μανγκέλ ζορλαμάκο = καινούργιο είναι το αυτοκίνητο, δε θέλει ζόρισμα.
ζούγκλα: ζούνγκλα, η
π.χ. σόσι καγιά ζούνγκλα κατέ α(ν)ντρέ; κέρεν ισιχία = τι είναι αυτή η ζούγκλα εδώ μέσα; κάντε ησυχία.
ζουμερός (επίθ.): ζουμαλό,-ί
π.χ. ζουμαλό πορτοκάλι = ζουμερό πορτοκάλι.
Αντίθ. μπιζουμαλό = άζουμος.
ζουπώ (μετβ. ρ.): σουκούνταβ (= σφίγγω) και μπασίαβ (= πατώ)
π.χ. σουκούνταβ ο πορτοκάλι = ζουπώ το πορτοκάλι.
ζουρλαίνω (μετβ. ρ.): ντιλαράβ (= τρελαίνω)
π.χ. κα ντιλαρέν μαν καλά χουρντέ πε σεζένσα = θα με ζουρλάνουν αυτά τα παιδιά με τις φωνές τους.
ζουρνάς: ζουρνάβα, η.
ζουρνατζής: ζουρνατζίο, ο.
ζοφερός: (βλ. σκοτεινός).

ζυγαριά: τερεζία, η και κα(ν)τάρι, ο
π.χ. τχο ε πουρουμά οπρά τερεζία = βάλε τα κρεμμύδια πάνω στη ζυγαριά (κα(ν)τάρι σ.α. πλάστιγγα), καβά κα(ν)τάρι χαλ = αυτή η ζυγαριά τρώει (δηλ. δεν ζυγίζει σωστά).
(υποκ.) τερεζιίσα, η.
ζυγίζομαι (αμετβ. ρ.): σΰρνταμαν (= τραβιέμαι).
(βλ. λήμμα τραβιέμαι).
ζυγίζω (μετβ. ρ.): σΰρνταβ (= τραβώ)
π.χ. σΰρνταβ ε χουρμπουζέ = ζυγίζω τα καρπούζια.
(βλ. λήμμα τραβώ).
ζύγιση: (βλ. ζύγισμα).
ζύγισμα: σϋρντιπέ, ο (= τράβηγμα)
(βλ. λήμμα τράβηγμα).
ζυγισμένος (α) (μτχ.): σϋρνταρντό,-ί (= τραβηγμένος) και άκλ. επίθ. σϋρντιμέ (= τραβηγμένος).
(βλ. λήμμα τραβηγμένος).
Αντίθ. μπισϋρνταρντό (μτφ.) = αζύγιστος και μπισϋρντιμέ (μτφ.) = αζύγιστος, ανυπόφορος, αβάσταχτος.
ζυγισμένος (β) (επίθ.): σϋρντό, -ί (= τραβηγμένος).
ζυγός (άκλ. επίθ.): τσίφτι (κυριολ. ζευγάρι, σ.α. διπλός).
Αντίθ. τέκι = μονός.
ζυγώνω: (βλ. πλησιάζω).
ζυμάρι: χουμέρ, ο
π.χ. σσουκλιλό ο χουμέρ = ξύνισε το ζυμάρι, πφουκιλό ο χουμέρ = φούσκωσε το ζυμάρι, μανγκέλ νταά εμπούκα ντοσπισαριπέ ο χουμέρ = θέλει ακόμα λίγο ζύμωμα το ζυμάρι.
(σ.α. μαγιά).
ζύμη: (βλ. ζυμάρι).
ζύμωμα: ντοσπισαριπέ, ο.

ζυμωμένος (α) (μτχ.): ντοσπισαρντό,-ί (σ.α. ζυμωτός).
Αντίθ. μπιντοσπισαρντό = αζύμωτος.
ζυμωμένος (β) (άκλ. επίθ.): ντοσπιμέ π.χ. (μτφ.) ντοσπιμέ μπορί λιάς = ζυμωμένη νύφη πήρε (δηλ. που ξέρει καλά το νοικοκυριό).
Αντίθ. μπιντοσπιμέ = αζύμωτος.
ζυμώνομαι (αμετβ. ρ.): ντοσπισάαβ
π.χ. σσουκάρ ντοσπισάιλο ο χουμέρ = ωραία (καλά) ζημώθηκε το ζυμάρι.
ζυμώνω (μετβ. ρ.): ντοσπισαράβ
π.χ. ντοσπισαράβ ο αρό = ζυμώνω το αλεύρι, (παροιμία) κον ιν μανγκέλ τε ντοσπισαρέλ ντεσς γκιές ουτσχανέλ = όποιος δε θέλει να ζυμώσει δέκα μέρες κοσκινίζει.
ζύμωση: (βλ. ζύμωμα).
ζυμωτός: (βλ. ζυμωμένος (α)).
ζω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ): τραησαράβ
π.χ. τραησαράβ μπουτ σσουκάρ = ζω πολύ ωραία, τε τραήν τουμένγκε τουμαρέ χουρντέ = να σας ζήσουν τα παιδιά σας.
Αντίθ. μεράβ = πεθαίνω αμετβ., ψοφώ αμετβ., σβήνω αμετβ.
ζω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): γιασσάιαβ
π.χ. γιασσάιορ ή μουλό; = ζει ή πέθανε;
Αντίθ. μεράβ = αμετβ. πεθαίνω, αμετβ. σβήνω, αμετβ. νεκρώνω, αμετβ. ψοφώ.
ζωγραφιά: ζογραφιά, η
π.χ. κον κερντά καγιά σσουκάρ ζογραφιά; = ποιος έκανε αυτή την ωραία ζωγραφιά;
ζωγραφίζω (μετβ. ρ.): ζογραφισαράβ
π.χ. τζανές τε ζογραφισαρές; = ξέρεις να ζωγραφίζεις;
ζωγραφισμένος (μτχ.): ζογραφισαρντό,-ί**.**
ζωεμπορία: τζα(μ)μπαζλούκο, ο
π.χ. ο τζα(μ)μπαζλούκο μανγκέλ πφιρνιπέ = η ζωεμπορία θέλει πονηριά.
ζωέμπορος: τζα(μ)μπάζι, ο (θηλ. τζα(μ)μπάσκα, η)
π.χ. τζα(μ)μπάζι σας λεσκό ντατ = ζωέμπορος ήταν ο πατέρας του.
ζωή (α): τραηπέ και τραησαριπέ, ο
π.χ. ο τραησαριπέ σι σσουκάρ = η ζωή είναι ωραία, [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο τραηπέ» (= η ζωή)] τε τζας-ανγλέ πφενέλ τούκε ο τραηπέ τε αβές ντα μπι τσανγκένγκο» = (απόδοση στίχων) να προχωράς σου λέει η ζωή και ας είσαι χωρίς πόδια.
Αντίθ. μεριπέ = θάνατος.
ζωή (β): γιασσαμάκο και αγιάτο, ο
π.χ. γιασσαμάκο σι καβά κάι κεράβ! = ζωή είναι αυτή που κάνω! χαλόμ μπιτίν μο αγιάτο τούσα = έφαγα όλη τη ζωή μου με σένα, αγιάτο νακχαβέλ κι τσχέι πασσά μά(ν)ντε = ζωή περνάει η κόρη σου κοντά μου, νασστί ασαϊόμ ιτσ α(ν)ντό μο αγιάτο = δεν μπόρεσα να γελάσω καθόλου μες στη ζωή μου (δηλ. να χαρώ κάτι).
ζωηρός (επίθ.): ναλέτι,-κα
π.χ. μπουτ ναλέτι σι καβά χουρντό, έπντα ζαράρα κερέλ = πολύ ζωηρό είναι αυτό το παιδί, συνέχεια ζημιές κάνει.
ζωηρός (άκλ. επίθ.): ζινάβα (κυριολ. άτακτος)
π.χ. μπουτ ζινάβα σι κο τσχαβό = πολύ άτακτο είναι το παιδί σου.
ζωμός: ζουμό, ο
π.χ. τσχου μανγκέ εμπούκα κατάρ μασέσκο ζουμό = ρίξε μου λίγο απ' το ζωμό του κρέατος.
ζωνάρι: κουσστίκ, η

π.χ. πφά(ν)νταβ μι κουσστίκ = δένω το ζωνάρι μου.
(υποκ.) κουσστικορί, η.
ζώνη: καήσσι, ο
π.χ. πφά(ν)νταβ μο καήσσι = δένω τη ζώνη μου.
ζωντανά (επίρρ.): τζου(ν)ντέστε.
ζωντάνεμα: τζου(ν)νταριπέ, ο
(βλ. και τόνωση, αναζωογόνηση).
ζωντανεύω (αμετβ. ρ.): τζου(ν)ντι-άβ
π.χ. τζου(ν)ντιλό ο νασφαλό = ζωντάνεψε ο άρρωστος.
(βλ και τονώνομαι).
ζωντανεύω (μετβ. ρ.): τζου(ν)ντα-ράβ
π.χ. τζου(ν)νταρντέ λε καλά ιλάτσορα = τον ζωντάνεψαν αυτά τα φάρμακα.
(βλ και τονώνω, αναζωογονώ).
ζωντάνια: τζου(ν)ντιπέ, ο
Αντίθ. μουλιπέ = νέκρα.
ζωντανός (επίθ.): τζου(ν)ντό,-ί
π.χ. γκάντικιν σομ τζου(ν)ντό τε να τρασσάς = όσο είμαι ζωντανός να μη φοβάσαι, (φράση) ε τζου(ν)ντέ ε τζου(ν)ντένσα ντα ε μουλέ ε μουλένσα = οι ζωντανοί με τους ζωντανούς και οι πεθαμένοι με τους πεθαμένους, τζου(ν)ντό σι νταά ο ματσχό = ζωντανό είναι ακόμα το ψάρι.
Αντίθ. μουλό = νεκρός.
ζώο (α): αϊβάνο και νταβάρι, ο
(η λέξη νταβάρι χρησιμοποιείται μόνο για τα ζώα που ζεύονται και σύρουν κάρο π.χ. άλογο, μουλάρι, βόδι, αγελάδα, γαϊδούρι, βουβάλι).
π.χ. νά αστάρντο ε αϊβανένσα = μην πειράζεις τα ζώα, (μτφ.) αϊβάνο σαν ντα νι ακχιαρές; = ζώο είσαι και δεν καταλαβαίνεις;, ντιάν παί ε νταβαρέν; = έδωσες νερό στα ζώα;
(βλ. νταβάρι στο λήμμα υποζύγιο).
ζώο (β): αϊβανάτο και αϊβανάτι, ο
π.χ. τρουσσάιλο ο αϊβανάτο = δίψασε το ζώο.
ζωοκλέφτης: αϊβανατένγκο-τσορ, ο.
ζωοκλοπή: αϊβανατένγκο-τσοριπέ, ο (αϊβανατένγκο = ζώων, τσοριπέ = κλεψιά, κλοπή, κλέψιμο, ομόηχο τσοριπέ = φτώχια).
ζωοπάζαρο: αϊβανατένγκο-παζάρι, ο.
ζωστήρας: (βλ. ζώνη, ζωνάρι).
ζωτικός (επίθ.): τραημάσκο, -ι, τραησαριμάσκο, -ι και γιασσαμακέσκο,-ι (σ.α. βιώσιμος).
ζωώδης (επίθ.): αϊβανατένγκο, -ι (= ζώων).

Η

η (άρθρο θηλ.): η
π.χ. η πισίκα = η γάτα.
ή (συνδ.): ή και για (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. ή κάι καβενάβα κα ρακχαβές μαν ή κχερέ = ή στο καφενείο θα με βρεις ή στο σπίτι, για με κα τζαβ για του = ή εγώ θα πάω ή εσύ, για με κα τζάβταρ κατάρ ο κχερ για του! = ή εγώ θα φύγω από το σπίτι ή εσύ!
ηγεμόνας : μπασσκάνι, ο (= αρχηγός).
ηγεσία : μπασσκα(ν)νούκο, ο (= αρχηγία).
ηγέτης : μπασσκάνι, ο (= αρχηγός).
ηγέτιδα : μπασσκάνκα, η = αρχηγίνα.
ηγετικός (επίθ.): μπασσκα(ν)νουκέσκο,-ι (= αρχηγικός).
ήδη (α) (επίρρ.): ζατέν και ζάτεν (σ.α. άλλωστε)
π.χ. με πφε(ν)ντόμας λέσκε ζατέν = εγώ του είχα πει ήδη.
Συνών. μπιλέμ = κιόλας
ήδη (β) (επίρρ.): ζατΰν (σ.α. άλλωστε)
π.χ. ζατΰν με νι μανγκάβας λα = ήδη εγώ δεν την ήθελα (αγαπούσα).
ηδύγλωσσος (επίθ.): γκουγκλέ-τσχιμπάκο,-ι (= γλυκόγλωσσος).
ηδύλογος (επίθ.): γκουγκλέ-πφερασένγκο, -ι και γκουγκλέ-ορμπένγκο,-ι (= γλυκόλογος).
ηδύς (επίθ.): γκουγκλό, -ί (= γλυκός).
ηδύτητα : γκουγκλιπέ, ο (= γλύκα, γλυκάδα, γλυκύτητα).
ηθοποιία : αρτιζλίκο, ο.
ηθοποιός (ο) : αρτίζι, ο
π.χ. σσαγκατζίο αρτίζί = κωμικός ηθοποιός.
ηθοποιός (η) : αρτίσκα, η.
ήκιστα (επίρρ.): μπουτ-ζάλακ και μπουτ-εμπούκα (= πολύ λίγα, ελάχιστα, πολύ λίγος, ελάχιστος).
ηλεκτρολόγος (α): ιλεκτρολόγο, ο
π.χ. νταά νι αβιλό ο ιλεκτρολόγο; = ακόμα δεν ήρθε ο ηλεκτρολόγος;
ηλεκτρολόγος (β): αλικτιρικτσίο, ο (αλιτιρίκο, ο = φως (το φωτιστικό μέσο)
π.χ. μουλέ ε αλιτιρίκορα = έσβησαν τα φώτα).
ηλεκτρόφωνο (το τζουκ μποξ): λικτρόφονο και λιτρόφονο, ο
π.χ. νι μπασσέλ ο λικτρόφονο = δεν ηχεί (παίζει) το τζουκ μποξ.
ηλιακός (επίθ.): κχαμέσκο,-ι.
ηλιέλαιο : τσεκερνταβένγκο-κχιλ, ο (= σποριών λάδι, τσεκερντάβα = σπόρι).
ηλικία (α): τραημάσκε-μπροσσά,ε (= ζωής χρόνια).
ηλικία (β): μπροσσά (= χρόνια) και μπρεσσά, ε (= χρόνια)
π.χ. καζόμ σι κε μπροσσά; = τι ηλικία έχεις; (κυριολ. πόσα είναι τα χρόνια σου;)
ηλικιωμένος (επίθ.): μπαρέ-μπροσσσένγκο,-ι
π.χ. μπαρέ-μπροσσσένγκο σι λακό πφαλ. = ηλικιωμένος είναι ο αδερφός της.
(μπαρέ-μπροσσσένγκο κυριολ. = μεγαλόχρονος*).
Αντίθ. τερνό = νέος
ηλικιώνομαι (αμετβ. ρ.): μπαρέ-μπροσσσένγκο(-ι)-κερντιάβ (= μεγάλων χρόνων γίνομαι).
ηλιόλουστος (επίθ.): κχαμαλό,-ί
π.χ. κχαμαλό γκιβέ = ηλιόλουστη μέρα.
ήλιος : κχαμ, ο

π.χ. (φράση) ο κχαμ ικλέλ σάορενγκε = ο ήλιος βγαίνει για όλους, (όρκος) τε πφαμπαρέλ μαν ο κχαμ, τε πφενάβα χοχαηπέ = να με κάψει ο ήλιος, αν λέω ψέμα, τσαλαντά μαν ο κχαμ α(ν)ντό μο σσορό = με βάρεσε ο ήλιος μες στο κεφάλι μου, ο κχαμ ικλιλό, νταά πασστός; = ο ήλιος βγήκε, ακόμη κοιμάσαι;
(υποκ.) κχαμορό, ο.
ημέρα : γκιβέ, γκιέ και γκιές, ο
π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο μιλάι» (= το καλοκαίρι)] ο γκιές κα ρόντεν πο μαρνό κοτέ κάι αρακχέν λες ε τσιρικλά, η ρατ νά κα πασσλόν, κα κχελέν, κα γκιλάμπεν, πι χολί ε γιβε(ν)ντέσταρ κα ικαλέν = την ημέρα θα ψάχνουν το ψωμί τους εκεί που το βρίσκουν τα πουλιά, τη νύχτα δε θα κοιμούνται, θα χορεύουν, θα τραγουδούν, το θυμό τους απ’ το χειμώνα θα βγάλουν, κάι σάνας γκαντιμπόρ γκιβεσά; = πού ήσουν τόσες ημέρες;
Αντίθ. ρατ και ρακί = νύχτα (ομόηχο ρατ = αίμα).
ημερήσιος (επίθ.): γκιβεσέσκο,-ι
π.χ. γκιβεσέσκι μπουκί = ημερήσια δουλειά.
Αντίθ. ρακιάκο = νυχτερινός.
ημερομηνία : γκιβέ, γκιέ, γκιές και γκες, ο (κυριολ. μέρα)
π.χ. σαό γκιβέ μπιά(ν)ντιλάν; = ποια μέρα (ημερομηνία) γεννήθηκες;
ημίωρος (επίθ.): οπασσέ-σαατέσκο,-ι (= μισής ώρας).
ηπατίτιδα (α): ιπατίτιδα και ιπατίτιντα, η.
ηπατίτιδα (β): σαρϋλΰκο, ο (κυριολ. κιτρινάδα).
ήπιος (για πρόσωπο) (επίθ.): γιαμάνι, -κα
π.χ. μπουτ γιαμάνι σι λακό ρομ = πολύ ήπιος είναι ο άνδρας της.
Συνών. γιαβάσσι = ήσυχος, σιγανός, σιγά, λατσχέ-γκέσκο και λατσχέ-γκιόσκο = καλόψυχος.
Αντίθ. νασούλ, φενά = κακός, μπενγκαλό, μπενγκιαλό = διαβολεμένος, διαβολικός.
ηπιότητα (προσώπου): γιαμα(ν)νούκο, ο.
ηρεμία : ιρεμία, η
π.χ. μι ιρεμία μανγκάβ τε αρακχάβ = την ηρεμία μου θέλω να βρω.
ηρεμώ (αμετβ. ρ.): ιρεμισάαβ
π.χ. ροβντάς, ροβντάς, ιρεμισάιλο = έκλαψε, έκλαψε, ηρέμησε, σαρ τε ιρεμισάαβ, κάνα ασσουνάβ γκαντισαβέ όρμπες; = πώς να ηρεμήσω, όταν ακούω τέτοια λόγια;
ηρεμώ (μετβ. ρ.): ιρεμισαράβ
π.χ. ιρεμισάρ λες, τε να κερέλ κάι εκ ζαράρι = ηρέμησέ τον, να μην κάνει καμιά ζημιά.
ηρωίνη : ιροήνι και παρνί, η (παρνί κυριολ. άσπρη)
π.χ. χαλά λε η παρνί = τον έφαγε η άσπρη (ηρωίνη).
ήσυχα : (βλ. φρόνιμα).
ησυχάζω (αμετβ. ρ.): ισιχασάαβ
π.χ. πάλε ροβέλ καβά χουρντό; νταά ιν ισιχασάιλο; = πάλι κλαίει αυτό το παιδί; ακόμα δεν ησύχασε;
ησυχάζω (α) (μετβ. ρ.): ισιχασαράβ
π.χ. τζα ισιχασάρ κε τσχαές, πε ντεάκε ροβέλ = πήγαινε να ησυχάσεις τον γιο σου, για τη μάνα του κλαίει.
ησυχάζω (β) (αμετβ. ρ.): ραάτι-ατσχάβ (= ήσυχος, -η μένω)
π.χ. σαρ τε ατσχάβ-ραάτι κατάρ κε χουρντένγκε σέζορα; = πώς να ησυχάσω από των παιδιών σου τις φωνές;
ησυχία : ισιχία, η

π.χ. κέρεν ισιχία, ο χουρντό πασστόλ = κάντε ησυχία, το παιδί κοιμάται, χασαρντόμ μι ισιχία, σαρ αβιλόμ κατέ = έχασα την ησυχία μου, καθώς ήρθα εδώ.
Αντίθ. γκυρι(ν)τία και γκυρι(ν)τάβα = θόρυβος.
ήσυχος (α) (άνθρωπος, ζώο) (επίθ.): γιαβάσσι-κα και (άκλ. επίθ.) γιαβάσσι
π.χ. γιαβάσσι σι λακό ρομ, νάι φενά = ήσυχος είναι ο άνδρας της, δεν είναι κακός, γιαβάσσκα σι λεσκί ρομνί, νάι τσινγκαραλί = ήσυχη είναι η γυναίκα του, δεν είναι καυγατζού, γιαβάσσι σι καγιά τσχορί = ήσυχη είναι αυτή η κοπέλα, γιαβάσσι σι ο τζουκέλ, νι ντα(ν)νταλέλ = ήσυχος είναι ο σκύλος, δεν δαγκώνει. (γιαβάσσι σ.α. σιγανός, σιγανά, σιγά π.χ. γιαβάσσι τζα οπρά ντρομ = σιγά πήγαινε πάνω στο δρόμο. *Αντίθ. τσαμπούκι = γρήγορα, σσεβίκι = γρήγορα, σβέλτα, γρήγορος, σβέλτος. Συνών. πολοκό, ουσούλ = σιγά)*
Αντίθ. φενά και νασούλ = κακός (βλ. και σιγά (Γ), σιγανός).
ήσυχος (β) (άκλ. επίθ., επίρρ. και ουσ.): ραάτι (σ.α. άνετα, άνετος, άνεση)
π.χ. ραάτι σομ ακανά κάι εβλε(ν)ντί μο τσχαβό = ήσυχος είμαι τώρα που παντρεύτηκε ο γιος μου.
Αντίθ. ραα(τ)σΰζι = ανήσυχος, ανήσυχα, άβολος, άβολα.
ήττα : ενιλμέκο, ο
Αντίθ. ενμέκο = νίκη.
ηττημένος (άκλ. επίθ.): ενιλμίσσι και ενίκι
ηττώμαι (αμετβ. ρ.): ενιλίαβ (= νικιέμαι)
π.χ. νασστί ενιλίορ = δεν μπορεί να ηττηθεί.
Αντίθ. ενίαβ = νικώ.

ηφαίστειο (α): πάρα, η.
ηφαίστειο (β): γιαγκαλό-μπαλκάνο και γιαγκαλό-βογς, ο (κυριολ. φλογερό βουνό).
ηχείο : ιχίο, ο
π.χ. μποζούκι σι ε ιχία, ο(ν)ντάν νι μπασσέν σσουκάρ = χαλασμένα είναι τα ηχεία, γι' αυτό δεν ηχούν ωραία (καλά).
ηχηρότητα : μπασσι(ν)ντιπέ, ο.
ηχητικά (επίρρ.): μπασσιμάσα (= με ήχο).
ηχητικός (επίθ.): μπασσιμάσκο, -ι
ήχηση : (βλ. ήχος).
ήχος (α): μπασσιπέ, ο
(βλ. και αμετβ. ηχώ).
ήχος (β): σέζι, η, σέζι, ο και λαλί, η (κυριολ. φωνή)
π.χ. σσουκάρ σέζι ικαλέλ καβά τεήπι κάι λιόμ = ωραίο ήχο βγάζει αυτό το μαγνητόφωνο που πήρα.
ηχώ (αμετβ. ρ.): μπασσάβ
(το αμετβ. ρήμα μπασσάβ παρουσιάζει ευρεία χρήση. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ήχους που παράγουν ορισμένα ζώα και πράγματα)
π.χ. μπασσέν ε καμπάνε = ηχούν οι καμπάνες, μπασσέλ ο τεήπι = ηχεί (παίζει) το μαγνητόφωνο, μπασσέλ ο ράντιο = ηχεί (παίζει) το ραδιόφωνο, ιν μπασσέλ σουκάρ ο μπουζούκι = δεν ηχεί (παίζει) καλά το μπουζούκι, μπασσέλ ο ουντάρ = ηχεί (τρίζει) η πόρτα, με πορά μπασσέν κατάρ η μποκ = τα έντερά μου ηχούν (γουργουρίζουν) από την πείνα, μπασσέν ε τσουκελά = ηχούν (γαυγίζουν) τα σκυλιά, μπασσέν ε τσιρικλά = ηχούν (κελαηδούν) τα πουλιά, με κανά μπασσέν = τα αφτιά μου ηχούν (βουΐζουν), νι μπασσέλ η κόρνα = δεν ηχεί η κόρνα, γκιβεσάιλο, ε μπασσνέ μπασσέν =ξημέρωσε, οι κόκορες ηχούν (λαλούν).

[Από το ρήμα αυτό παράγονται τα ουσιαστικά μπασσνό, ο (= κόκορας), μπασσνορό, ο (= κοκοράκι) και μπασσιπέ, ο (= ήχος, ήχηση)].

ηχώ (μετβ. ρ.): μπασσαλάβ (= κάνω κάτι να ηχεί, να παράγει ήχο).

π.χ. τζανές τε μπασσαλές αρμόνιο; ξέρεις να παίζεις αρμόνιο; σόσκε μπασσαλές ο τεήπι; ε χουρντέ πασστόν = γιατί παίζεις το μαγνητόφωνο; τα παιδιά κοιμούνται.

[Το ρήμα αυτό με το πέρασμα του χρόνου έχει πάρει και την έννοια οργανοπαικτώ* (= παίζω μουσικό όργανο). Από το εν λόγω ρήμα παράγεται το ουσιαστικό μπασσαλιπέ (= οργανοπαιξία, παίξιμο μουσικού οργάνου)].

θα (μορ.): κα
π.χ. κα αβάβ με ντα = θα έρθω κι εγώ, κα τζάβταρ = θα φύγω, ιν κα κερντόλ = δεν θα γίνει.
θάβομαι (αμετβ. ρ.): πραχοσάαβ και πραχοσάβαβ.
θάβω (μετβ. ρ.): πραχοσαράβ
π.χ. (μτφ.) πραχοσαρντέ η μεσελάβα = θάψανε την υπόθεση, κάνα κα πραχοσαρέν ε μουλέ; = πότε θα θάψετε τον νεκρό;
θάλαμος: οντάια, η (προφ. με συνίζηση ια), (οντάια κυριολ. = δωμάτιο).
θάλασσα: ντενίζι, ο
π.χ. τζαβ κάι ντενίζι = πάω στη θαλασσα.
Αντίθ. πφου = γη, ξηρά, στεριά.
θαλασσί (το): ντενιζέσκο-ρένκι, ο (= θαλασσινό χρώμα)
Συνών. μαβί = γαλάζιος, μπλε.
θαλασσινός (επίθ.): ντενιζέσκο-ι
π.χ. ντενιζέσκο παΐ = θαλασσινό νερό, ντενιζέσκο ματσχό = θαλασσινό ψάρι.
θαλάσσιος (επίθ.): ντενιζέσκο, -ι (βλ. και θαλασσινός)
Αντίθ. πφουϊάκο = στεριανός, χερσαίος, γήινος.
θαλασσόνερο: ντενιζέσκο-παΐ και ντενιζέσκο-παΐ, ο (προφ. με συνίζηση αι).
θαμμένος (μτχ.): πραχοσαρντό-ί
π.χ. πραχοσαρντό γκάλμπενο = θαμμένο χρυσάφι, πραχοσαρντό σι ο μουλό = θαμμένος είναι ο νεκρός.
Αντίθ. μπιπραχοσαρντό = άθαφτος.
θάμνος: τσαλία, η
π.χ. γκαράντιλο παλά τσαλίε = κρύφτηκε πίσω από τους θάμνους.
θαμνοειδής: (βλ. θαμνώδης).
θαμνώδης (επίθ.): τσαλιάκο,-ι.
θαμπά (επίρρ.): τονούκι
π.χ. τονούκι σικάντολ = θαμπά φαίνεται.
(βλ. και θαμπός).
θαμπάδα: τονουκλούκο, ο.
θαμπερός: (βλ. θαμπός).
θαμπός (άκλ. επίθ.): τονούκι
π.χ. τονούκι σι ε τζάμορα, κόσλεν = θαμπά είναι τα τζάμια, σκούπισέ τα.
θαμπότητα: (βλ. θαμπάδα).
θαμπώνω (μετβ. ρ.): τονούκι-κεράβ (= θαμπό κάνω).
Αντίθ. σσϋρλάκι-κεράβ = γυαλίζω μετβ.
θαμπώνω (αμετβ. ρ.): τονούκι-κερντιάβ (= θαμπός γίνομαι).
Αντίθ. σσϋρλάκι-κερντιάβ = γυαλίζω
αμετβ.
θανατικός: (βλ. θανατηφόρος)
θανάσιμος: (βλ. θανατηφόρος)
θανατηφόρος (επίθ.): μεριμάσκο, -ι
π.χ. μεριμάσκο τσαληπέ σας καβά = θανατηφόρο χτύπημα ήταν αυτό.
Συνών. μουνταριμάσκο (= για σκότωμα), δολοφονικός, φονικός.
θάνατος: μεριπέ, ο
π.χ. σικνό μπαρό ιν ντικχέλ ο μεριπέ = μικρό μεγάλο δεν βλέπει ο θανατος, κατάρ ο μεριπέ ουσστιλό· ε ντοκτόρα πφενένας κάι κα μερέλ = από τον θάνατο σηκώθηκε· οι γιατροί έλεγαν πως θα πεθάνει, ο μεριπέ παλά αμαρέ ντουμέ τασσίας λε = το θάνατο πίσω από τις πλάτες μας τον κουβαλάμε.
Αντίθ. τραηπέ = ζωή.
θανάτωμα: μουνταριπέ, ο (= σκότωμα, νέκρωμα, σβήσιμο).
θανατωμένος (μτχ.): μουνταρντό,-ί (= σκοτωμένος, σβησμένος, νεκρωμένος).

θανατώνομαι (αμετβ. ρ.): μουντάρντιαβ (= σκοτώνομαι, δολοφονούμαι).
θανατώνω (μετβ. ρ.): μουνταράβ (= σκοτώνω, σβήνω μετβ., νεκρώνω μετβ.).
θανάτωση: (βλ. θανάτωμα).
θαρραλέος (επίθ.): τζεσαρετλίο,-ίκα.
π.χ. τζεσαρετλίο σι ιν τρασσάλ = θαρραλέος είναι δεν φοβάται
Συνών. μπιτρασσανό = άφοβος.
Αντίθ. τρασσανό = φοβητσιάρης.
θαρρεύω (αμετβ. ρ.): τζεσαρέτι-λαβ (= θάρρος παίρνω).
θαρρεύω (μετβ. ρ.): τζεσαρέτι-νταβ (= θάρρος δίνω).
θάρρος: τζεσαρέτι, ο
π.χ. νά χασάρ κο τζεσαρέτι = μην χάνεις το θάρρος σου.
Αντίθ. τρασς = φόβος, τρόμος.
θαρρώ: (βλ. νομίζω).
θαύμα: Ντεβλέσκι-μπουκί, η (= έργο Θεού). (μπουκί = δουλειά, επάγγελμα, εργασία).
θαυμάσια: (βλ. υπέροχα)
θαυμάσιος: (βλ. υπέροχος)
θαφτός: (βλ. θαμμένος).
θάψιμο: πραχοσαριπέ, ο.
θέα: σεηρλίκο, ο.
π.χ. σσουκάρ σεηρλίκο σι καλέ κχερέ = ωραία θέα έχει αυτό το σπί-τι.
θέαμα: σεήρι, ο
π.χ. βον χάνασπες, καβά παλέ σεήρι ντικχέλας πέσκε = αυτοί μάλωναν, αυτός πάλι θέαμα έβλεπε.
θεαματικός (επίθ.): σεηρέσκο,-ι.
θεαματικότητα: σεηρτζιλίκο, ο.
θεατής: σεηρτζίο, ο (θηλ. σεηρτζίκα, η).
θέατρο: θέατρο, ο
π.χ. γκελόμ κάι θέατρο ιρακί = πήγα στο θέατρο εχθές, θέατρο κχελέλ αμένσα = θέατρο παίζει με μας, (δηλ. μας κοροϊδεύει).

θεία: μπιμπί, η
π.χ. αβιλί μι μπιμπί = ήρθε η θεία μου, μπουτ σεβίαβ με μπιμπά = πολύ αγαπώ τη θεία μου.
θεϊκός (επίθ.): Ντεβλικανό,-ί και Ντεβλέσκο,-ι
π.χ. Ντεβλικανό ζουραλιπέ = θεϊκή δύναμη.
θείος: κάκο, ο
π.χ. τζαβ κάι μο κάκο = πάω στον θείο μου.
θειούλης: κακορό, ο.
θείτσα: μπιμπορί, η.
θέλημα: μανγκιπέ, ο (= θέληση, αγάπη, ζήτηση, επιθυμία, σ.α. ζητιανιά)
π.χ. με κερντόλ ε Ντεβλέσκο μανγκιπέ = ας γίνει το θέλημα του Θεού.
θεληματικά (επίρρ.): μανγκιμάσα (βλ. και εσκεμμένα).
Αντίθ. μπιμανγκιμάσα = άθελα.
θεληματικός (επίθ.): μανγκι(ν)ντό,-ί και μανγκλι(ν)ντό,-ί.
Αντίθ. μπιμανγκι(ν)ντό = αθέλητος.
θεληματικώς: (βλ. θεληματικά).
θέληση: μανγκιπέ και μανγκλιπέ, ο
π.χ. κάνα σι μανγκιπέ, σάορε κερντόν = όταν υπάρχει θέληση, όλα
γίνονται. (βλ. και αγάπη, ζήτηση, επιθυμία).
θέλω (μετβ. ρ.): μανγκάβ
π.χ. σο μανγκές μά(ν)νταρ; = τι θέλεις από μένα; μανγκάβ τε τζάβταρ = θέλω να φύγω, μανγκέλ τε ορμπισαρέλ τούσα = θέλει να σου μιλήσει, σο μανγκές τε λαβ τουκέ; = τι θέλεις να σου πάρω; (σ.α. ζητιανεύω, χρειάζομαι).
(βλ. και αγαπώ, ζητώ, επιθυμώ).
θεμέλιο: τεμέλι, ο
π.χ. ε κχερέσκε τεμέλα σι ζουραλέ = του σπιτιού τα θεμέλια είναι γερά.

θεμελιώνω (μετβ. ρ.): τεμέλα-τσχαβ (θεμέλια ρίχνω).
θεολογώ (αμετβ. ρ.): Ντεβλέσκι-όρμπα-κεράβ (= Θεού λόγο κάνω).
θεοπάλαβος (άκλ. επίθ.): μπουτ-παλοκάν (= πολύ παλαβός).
θεοποιημένος (μτχ.): Ντεβλαρντό, -ί.
θεοποίηση: Ντεβλαριπέ, ο.
θεοποιώ (μετβ. ρ.): Ντεβλαράβ.
Θεός: Ντελ, ο
π.χ. (ευχή) ο Ντελ σαστιπέ ντα ζουραλιπέ τε ντελ τουτ = ο Θεός υγεία και δύναμη να σου δώσει, (ευχή) ο Ντελ τε πφουραρέλ τουμέν εκχέ σσαρα(ν)ντέστε = (ευχή σε νεόνυμφους) ο Θεός να σας γεράσει σε ένα μαξιλάρι, (ευχή) ο Ντελ μπαχ τε ντελ τουτ = ο Θεός τύχη να σου δώσει, (ευχή) τζα Ντεβλέσα = (ευχή γι' αυτόν που φεύγει) πήγαινε με τον Θεό, (ευχή) άτσεν Ντεβλέσα = (ευχή γι' αυτούς που μένουν) μείνετε με τον Θεό, (ευχή) χαν Ντεβλέσα = (ευχή απ' αυτόν που καλείται να φάει και ευγενικά δε συμμετέχει) φάτε με το Θεό, (φράση) ο Ντελ μπαρό σι, νά τρασσά = ο Θεός μεγάλος είναι, μη φοβάσαι, (φράση) ο Ντελ γκογκί τε ντελ λε = ο Θεός μυαλό να του δώσει.
(στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου) «σεράς ε Ντεβλέ σάντε κάνα ντουκχάς» (= θυμόμαστε το Θεό μόνο όταν πονάμε), τσορέ-γκογκιένγκε μανουσσά τε τζανάσας σο ασσουγκιαρέλ αμέν, κάνα κα ροβέλ ο Ντελ κατάρ πι χολί = φτωχό-
μυαλοι άνθρωποι να ξέραμε τι μας περιμένει, όταν θα κλάψει ο Θεός από το θυμό του.
θεότητα: Ντεβλιπέ, ο
π.χ. με μο Ντεβλιπέ τζανάβας, βο παλέ μανγκέλας τε χοχαβέλ μαν = εγώ τη θεότητά μου ήξερα (του έκαμνα παρέα με ειλικρίνεια), αυτός πάλι ήθελε να με ξεγελάσει, με με Ντεβλιμάσα ορμπισαράβ λεσκέ, βο παλέ παλάλ μά(ν)ντε μο λιμόρι αναβέλ = εγώ με τη θεότητά μου (με την αγνή μου την ψυχή, απονήρευτα) του μιλάω, αυτός πάλι από πίσω μου το μνήμα μου σκάβει (επιδιώκει να μου κάνει κακό).
(Στις φράσεις: με μο Ντεβλιπέ τζανάβας = εγώ την θεότητά μου ήξερα, με με Ντεβλιμάσα = εγώ με τη θεότητά μου, η λέξη Ντεβλιπέ χρησιμοποιείται μτφ. για να δηλώσει ειλικρίνεια, αγνότητα, απονηρεψιά, καλοπροαίρετη διάθεση)
θεοτικός (επίθ.): Ντεβλιμάσκο, -ι.
θεότρελος (επίθ.): μπουτ-ντιλό,-ί (= πολύ τρελός).
Θεούλης: Ντεβλορό και Ντελορό, ο
π.χ. (κατάρα) ε Ντελορέσταρ τε αρακχές λα = απ' το Θεούλη να τη βρεις.
θεοφοβία: Ντεβλέσκι-τρασς, η.
θεραπεία: σασταριπέ, ο (βλ. και ολοκλήρωση).
Συνών. λατσχαριπέ = γιατρειά, καλυτέρευση.
θεραπευμένος (μτχ.): σασταρντό,-ί (βλ. και ολοκληρωμένος).
θεραπεύομαι (αμετβ. ρ.): σαστάρντιαβ
π.χ. ζόρι σαστάρντολ καβά νασφαλιπέ = δύσκολα θεραπεύεται αυτή η αρρώστια.
(βλ. και ολοκληρώνομαι).
Συνών. λατσχάρντιαβ = καλυτερεύω αμετβ., γιατρεύομαι.
θεραπευτικός (επίθ.): σασταριμάσκο,-ι και σασταρικανό, -ί
π.χ. σασταριμάσκε ντραπά = θεραπευτικά φάρμακα.

θεραπεύω (μετβ. ρ.): σασταράβ (βλ. και ολοκληρώνω).
Συνών. λατσχαράβ = γιατρεύω, καλυτερεύω μετβ.
θεριζοαλωνιστική μηχανή: κο(μ)μπίνα, η
π.χ. η κο(μ)μπίνα μαρέλ ο γκιβ = η θεριζοαλωνιστική μηχανή δέρνει (θερίζει) το σιτάρι.
θερίζω (α) (με δρεπάνι) (μετβ. ρ.): οράκο-τσχινάβ.
θερίζω (β) (με θεριστική μηχανή) (μετβ. ρ.): μαράβ (= δέρνω, βλ. και φράση στο λήμμα θεριζοαλωνιστική μηχανή).
θερινός (επίθ.): μιλαέσκο,-ι
π.χ. μιλαέσκε πατέ = θερινά ρούχα (βλ. και καλοκαιρινός).
Αντίθ. γιβε(ν)ντέσκο = χειμερινός.
θέρισμα: οράκο, ο.
θεριστής: ορακτσίο, ο και θηλ. ορακτσίκα, η.
θερμαίνομαι (αμετβ. ρ.): τατιάβ (παθητική διάθεση, κυριολ. ζεσταίνομαι)
π.χ. μπουτ τατιλί ε τομαφιλέσκι μάκινα = πολύ θερμάνθηκε του αυτοκινήτου η μηχανή (ταταράμαν μέση διάθεση ή αυτοπαθής διάθεση = ζεσταίνω τον εαυτό μου, ζεσταίνομαι π.χ. τζα, τατάρτουτ πασσά σόμπα = πάνε, ζεστάσου κοντά στη θερμάστρα).
Αντίθ. σσουντριάβ = κρυώνω αμετβ., ψυχραίνομαι, σσιλάβαβ και σσΐλάβαβ = κρυώνω αμετβ. μόνο για προσ.
θερμαίνω (μετβ. ρ.): ταταράβ (βλ. και ζεσταίνω μετβ.).
Αντίθ. σουντραράβ = ψυχραίνω, κρυώνω μετβ.
θέρμανση: (βλ. ζέσταμα).
θερμαντικός (επίθ.): ταταριμάσκο,-ι.
θερμάστρα: (βλ. σόμπα).

θερμοκήπιο: μπατσάβα, η (κυριολ. περιβόλι) και θερμοκίπιο, ο
π.χ. μπουκί-κεράβ και μπατσάβε = δουλεύω στα θερμοκήπια.
θερμόμετρο: θερμόμετρο, ο
π.χ. ντε ο θερμόμετρο, ε χουρντέ πιρετό σι = δώσε το θερμόμετρο, το παιδί πυρετό έχει.
θερμός (επίθ.): τατό,-ί
π.χ. τατί μπαλβάλ = θερμός αέρας. (βλ και ζεστός).
Αντίθ. σουντρό = κρύος, ψυχρός.
θερμότητα: τατιπέ,ο (= ζέστη).
θέση: τχαν, ο
π.χ. (φράση) κχελάβ τουτ κατάρ κο τχαν = κουνήσου από τη θέση σου, κα τζαβ με κάι κο τχαν = θα πάω εγώ στη θέση σου, ιν ρακχαντόμ τχαν κάι λεοφορίο, νασστί κα τζαβ = δεν βρήκα θέση στο λεωφορείο, δεν θα μπορέσω να πάω.
(βλ. και μέρος, τόπος, περιοχή, οικόπεδο).
θεσούλα: τχανορό, ο.
(βλ. και οικοπεδάκι).
π.χ. μπεςς κάι κο τχανορό = κάτσε στην θεσούλα σου.
Θεσσαλονίκη: Σελανίκο, ο
π.χ. τζαβ κάι Σελανίκο = πάω στην Θεσσαλονίκη, κατάρ Σελανίκο σεμ = από την Θεσσαλονίκη είμαι.
Θεσσαλονικιός: Σελανικλίο, ο.
Θεσσαλονικιά: Σελανικλίκα, η.
θέτομαι (αμετβ. ρ.): τχάμαν και τχοντιάβ (= τοποθετούμαι, βάζομαι) (ομόηχο = πλένομαι, λούζομαι)
θέτω (μετβ. ρ.): τχαβ (= τοποθετώ, βάζω) (ομόηχο = πλένω, λούζω, κλωστή)
π.χ. μιρνό ντέρτι κάι κενάρι τχος λε = το δικό μου βάσανο στην άκρη το θέτεις (δηλ. δεν ενδιαφέρεσαι).
θεωρώ (μετβ. ρ.): τζανάβ (σ.α. ξέρω, γνωρίζω, νομίζω)

π.χ. τζανάβας λε μο αμάλ αμά χοχαντά μαν = τον θεωρούσα φίλο μου αλλά με ξεγέλασε.
θηλάζω (αμετβ. ρ.): τσουτσί-παβ (= βυζί πίνω)
π.χ. νταά κο χουρντό τσουτσί-πελ; = ακόμη το μωρό σου θηλάζει;
θηλάζω (μετβ. ρ.): τσουτσί-νταβ (= βυζί δίνω)
π.χ. τσουτσί-ντελ πε χουρντέ = θηλάζει το μωρό της.
θήλασμα: τσουτσίντιιπέ, ο (= δόσιμο βυζιού, προκειμένου για τη μητέρα) και τσουτσίπιιπέ, ο (= πόση βυζιού, προκειμένου για το βρέφος).
θηλή: (βλ. ρώγα).
θηλιά: κό(μ)μπο, ο (κυριολ. κόμπος)
π.χ. κεράβ κό(μ)μπο κάι με κορντόια για τε πφά(ν)νταβ λεν = κάνω θηλιά στα κορδόνια μου για να τα δέσω.
θηλυκό (το): (βλ. γυναίκα).
θηλυκός (επίθ.): τζουβλικανό,-ί
π.χ. τζουβλικανό αλάβ = θηλυκό όνομα.
(βλ. και γυναικείος).
Αντίθ. μρουσσικανό = αρσενικός, ανδρικός.
θηλυκότητα: τζουβλιπέ, ο.
θηλυπρέπεια: τζουβλιαριπέ, ο
Αντίθ. μρουσσικανιπέ = ανδροπρέπεια.
θηλυπρεπής: τζουβλιάρι, ο (σ.α. γυναικάς).
θηρίο: μαλικάτι, ο.
θηριώδης (επίθ.): μαλικατέσκο, -ι.
θηριωδία: μαλικατλούκο, ο (σ.α. κτηνωδία)
π.χ. σικαντάν κο μαλικατλούκο, μπιλατζανέα! = έδειξες την θηριωδία σου, αδιάντροπε!
θησαυρίζομαι: (βλ. πλουτίζω αμετβ.).
θησαυρίζω: (βλ. πλουτίζω μετβ.).
θησαύρισμα: (βλ. πλουτισμός).
θησαυρισμένος: (βλ. πλουτισμένος).
θησαυρισμός: (βλ. πλουτισμός).
θησαυρός: (βλ. χρυσό, πλούτος).
θητεία (στρατιωτική): ασκερλίκο, ο (κυριολ. στρατός)
π.χ. κα κεράβ μο ασκερλίκο = θα κάνω (υπηρετήσω) την στρατιωτική μου θητεία
θλίβομαι: (βλ. στεναχωριέμαι).
θλίβω: (βλ. στεναχωρώ).
θλιμμένος: (βλ. στεναχωρημένος).
θλίψη: (βλ. στεναχώρια, σπασμένη ψυχή).
θολά (επίρρ.): μπουλανΰκι (σ.α. θολός, βλ. και θολός)
π.χ. μπουλανΰκι ντικχάβ κατάρ μι τσατσέ γιακ = θολά βλέπω από το δεξί μου μάτι.
θολός (άκλ. επίθ.): μπουλανΰκι
π.χ. μπουλανΰκι παΐ = θολό νερό.
θολότητα: μπουλανϋκλΰκο, ο.
θόλωμα: μπουλανμάκο, ο.
θολώνω (αμετβ. ρ.): μπουλανίαβ
π.χ. μπουλα(ν)ντΰ λεσκί γκογκί, ιν τζανέλ σο κερέλ = θόλωσε το μυαλό του, δεν ξέρει τι κάνει.
θολώνω (μετβ. ρ.): μπουλανΰκι-κεράβ (= θολό κάνω).
θόρυβος (α): γκυρι(ν)τία, η (το υ προφ. όπως το γαλλικό u) και γκυρι(ν)τάβα, η
π.χ. νά κέρεν γκυρι(ν)τία, ε χουρντέ πασστόν = μην κάνετε θόρυβο τα παιδιά κοιμούνται, ζαλισάιλο μο σσορό κατάρ η γκυρι(ν)τία = ζαλίστηκε το κεφάλι μου απ' τον θόρυβο.
Αντίθ. ισιχία = ησυχία.
θόρυβος (β): λαλί, η, σέζι, η και σέζι, ο (κυριολ. φωνή, σ.α. ήχος)
π.χ. κάταρ αβέλ καβά σέζι; = από πού έρχεται αυτός ο θόρυβος;

θορυβώ (α) (μετβ. ρ.): γκυρι(ν)τία-κεράβ (= το υ προφ. όπως το γαλλικό u), (θόρυβο κάνω).
θορυβώ (β) (μετβ. ρ.): γκυρι(ν)τάβα-κεράβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u) (= θόρυβο κάνω).
θορυβώ (γ) (μετβ. ρ.): λαλί-κεράβ και σέζι-κεράβ (κυριολ. φωνή κάνω)
π.χ. νά κερ σέζι, τε ασσουνάβ σο πφενέλ = μη θορυβείς, ν' ακούσω τι λέει.
θορυβώδης (επίθ.): γκυρι(ν)τιάκο, -ι και γκυρι(ν)ταβάκο,-ι (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
θορυβωδώς (επίρρ.): γκυρι(ν)τιάσα και γκυρι(ν)ταβάσα (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
θρανίο: τραπέζι, ο
π.χ. κον λιά μο καλέμο κατάρ μο τραπέζι; = ποιος πήρε το μολύβι μου από το θρανίο μου;
θράσος: ύζι, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. σορά κατάρ καλά κάι κερντάν μανγκέ, σίτουτ ο ύζυ τε αβές κάι μο κχερ ντα; = μετά απ‘ αυτά που μου έκαμες, έχεις το θράσος να έρχεσαι και στο σπίτι μου;
θραύομαι (αμετβ. ρ.): πφαγκιάβ και πφαγκί(ν)τιαβ (βλ. και αμετβ. σπάζω, πφαγκό,-ί μτχ.= σπασμένος-η, σ.α. διαλυμένος, (φράση) πφαγκό-τσχορντό = σπασμένος – διαλυμένος, π.χ. πφαγκό-τσχορντό τομαφίλι = σπασμένο – ρημαγμένο αυτοκίνητο, πφαγκό-τσχορντό κχερ = σπασμένο – διαλυμένο (ερείπιο) σπίτι)
θραύση: πφαγκιπέ, ο
(βλ. και σπάσιμο).
θραύω (μετβ. ρ.): πφαγκάβ
(βλ. και μετβ. σπάζω).
θρεμμένος (μτχ.): παρβαρντό,-ί και παρμπαρντό,-ί.
π.χ. παρμπαρντό μπακρό σι καβά = θρεμμένο πρόβατο είναι αυτό.
(βλ. και ταϊσμένος).
Αντίθ. μπιπαρμπαρντό = άθρεφτος, ατάιστος.
θρέφομαι: (βλ. τρέφομαι).
θρέφω (μετβ. ρ.): παρβαράβ και παρμπαράβ.
(βλ. και ταΐζω).
θρέψη: (βλ. θρέψιμο).
θρέψιμο: παρβαριπέ και παρμπαριπέ, ο
(βλ. και τάισμα).
θρησκεία: ντίνι, ο
π.χ. πακιάβ κάι μο ντίνι = πιστεύω στη θρησκεία μου.
θρήσκευμα: (βλ. θρησκεία).
θρησκευτικός (επίθ.): ντινέσκο, -ι
θρήσκος (επίθ.): ντι(ν)νίο,-ίκα
Αντίθ. μπιντινέσκο = άθρησκος, ντινσίζι = άθρησκος, μπιντεβλέσκο = άθεος.
θρύμμα (β): παρτσαβίσα, η (= κομματάκι).
θρυμματίζομαι (α) (αμετβ. ρ.): παρτσάβε-κερντιάβ (= κομμάτια γίνομαι)
π.χ. ε τομαφιλέσκο μπαμπρίζι κερντιλό-παρτσάβε = του αυτοκινήτου το μπαμπρίζ θρυμματίστηκε.
θρυμματίζομαι (β) (αμετβ.ρ): εκιάβαβ
π.χ. εκιάβολ κολάη καβά κιράλ = θρυμματίζεται εύκολα αυτό το τυρί.
θρυμματίζω (μετβ. ρ.): παρτσάβε-κεράβ (= κομμάτια κάνω).
θυγατέρα: τσχέι, η
π.χ. καγιά σι λεσκί μπαρί τσχέι = αυτή είναι η μεγάλη του θυγατέρα.
(βλ. και κορίτσι).
θύελλα: τουφάνο, ο.
θυμάμαι (αμετβ. και μετβ. ρ.): σεράβ
π.χ. σεράβ τουτ κάι σάνας σικνό = σε θυμάμαι που ήσουν μικρός, ιν

σερέλ κχάντσικ = δεν θυμάται τίποτα, σερές σο πφενέσας μάνγκε; = θυμάσαι τι μου έλεγες;
Αντίθ. μπισταράβ = ξεχνώ.
θύμηση: σεριπέ, ο.
θυμίαμα: χουνγκ, η.
θυμιατίζω (μετβ. ρ.): χουνγκαράβ
π.χ. χουνγκαράβ ο κχερ = θυμιατίζω το σπίτι.
θυμιάτισμα: χουνγκαριπέ, ο.
θυμιατισμένος (μτχ.): χουνγκαρντό,-ί.
θυμίζω (μετβ. ρ.): σεραράβ
π.χ. καγιά γκιλί σεραρντάς μαν μο τερνιπέ = αυτό το τραγούδι μου θύμισε τα νιάτα μου.
θυμός: χολί, η
π.χ. οπρά πι χολί νι τζανέλας σο πφενέλας = πάνω στο θυμό του δεν ήξερε τι έλεγε, ντaά χολί ασταρές μάνγκε; = ακόμα θυμό μου κρατάς; (πληθ. χολινά και χολά, ε)
π.χ. νά βάζντε με χολινά˙ τζανές σο κα κεράβ τουτ; = μη σηκώνεις τους θυμούς (τα νεύρα) μου˙ ξέρεις τι θα σε κάνω; πφαγκλά με χολινά καβά χουρντό = έσπασε τους θυμούς (τα νεύρα) μου αυτό το παιδί).
θύμωμα: χολαηπέ, ο
θυμωμένος (μτχ.): χολιναλό,-ί, και χολιαλό,-ί και (άκλ.επιθ.) χολαμέ, χολιαμέ και χολιαρντό, -ί (μτχ.)
π.χ. χολιναλό σομ λέσα = είμαι θυμωμένος μαζί του.
θυμώνω (αμετβ. ρ.): χολάβαβ και χολάαβ.
π.χ. σόσκε χολάιλαν; = γιατί θύμωσες; ιτσ να χολάο, τούτε σι η ντοςς = μη θυμώνεις καθόλου, εσύ φταις, εμπουκάκε χολάολ = με το παραμικρό θυμώνει.
θυμώνω (μετβ. ρ.): χολιναράβ, χολαράβ και χολιαράβ.
π.χ. χολαρντάν λες καλέ ορμπένσα κάι πφε(ν)ντάν λεσκέ = τον θύμωσες μ' αυτά τα λόγια που του είπες.
θυσία: κουρμπάνο, ο
π.χ. πφε(ν)ντάς κάι τζι τε κερντόλ λεσκό χουρντό ντεσσεντούι μπροσσένγκο κα κερέλ λεσκέ κουρμπάνο ερ Εντερλέζι γεκ μπακρό = είπε ότι μέχρι να γίνει το παιδί του δώδεκα χρονών θα του κάνει θυσία κάθε Εντερλέζι ένα πρόβατο. (Εντερλέζι = γιορτή Άι – Γιώργη).
(βλ. και Άι – Γιώργης).
θυσιάζομαι (αμετβ. ρ.): κουρμπάνο-κερντιάβ (= θυσία γίνομαι).
π.χ. κουρμπάνο-κερντιλόμ τουκέ˙ σο μανγκές αβέρ τε κεράβ; = θυσιάστηκα για σένα˙ τι άλλο θέλεις να κάνω;
θυσιάζω (μετβ. ρ.): κουρμπάνο-κεράβ (= θυσία κάνω).
θώρακας (α): κολίν, ο
(βλ. και στήθος).
θώρακας (β): γκυύσυ, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
(βλ. και στήθος (β)).
θώρακας (γ): μπροκ, ο (σ.α. κόρφος, βλ. και κόρφος).

Ι

Ιάπωνας: (βλ. Γιαπωνέζος)
Ιαπωνία: Τζαπονία, η.
ιατρική: ντοκτορλούκο, ο.
ιατρικός (επίθ.): ντοκτορένγκο, -ι
ιατρός: (βλ. γιατρός).
ιδέα: φικίρι, ο (βλ. επινόηση).
ιδιοκτήτης: σαϊμπισίο, ο
 π.χ. κον σι καλέ κχερέσκο σαϊμπισίο; = ποιος είναι αυτού του σπιτιού ο ιδιοκτήτης;
ιδιοκτήτρια: σαϊμπισίκα, η
ίδιος (α): εκ (κυριολ. ένας, μία)
 π.χ. καλέν ε ντουέν εκ γκογκί σίλεν = αυτοί οι δύο ίδιο (ένα) μυαλό έχουν.
 Αντίθ. αβέρ = άλλος, άλλο, αβέρτουρλι = αλλιώτικος, διαφορετικός, αλλιώτικα, αλλιώς, διαφορετικά
ίδιος (β) (άκλ. επίθ.): αηνΰ
 π.χ. αηνΰ σαρ κο ντατ σαν = ίδιος σαν τον πατέρα σου είσαι.
 Αντίθ. αβέρτουρλι = αλλιώτικος, διαφορετικός, αλλιώτικα, αλλιώς
 (βλ. και όμοιος).
ίδιος (ο), ίδια (η) (άκλ. οριστ. αντων.): κε(ν)ντί
 π.χ. με νι πφε(ν)ντόμ λεσκέ τε αβέλ, βο κε(ν)ντί αβιλό = εγώ δεν του είπα να έρθει, αυτός ο ίδιος ήρθε, βόι κε(ν)ντί αβιλί κάι με τσανγκά = αυτή η ίδια ήρθε στα πόδια μου (η λέξη κε(ν)ντί ισοδυναμεί και με την οριστ. αντων. μόνος μου-σου-του, μόνοι μας-σας-τους).
ιδιοφυής (επίθ.): μπουτζανγκλό,-ί (κυριολ. πολύξερος, σ.α. έξυπνος, πονηρός)
 π.χ. μπουτζανγκλό μανούςς = ιδιοφυής άνθρωπος.
ιδίως (επίρρ.): εν-μπουτ (κυριολ. πιο πολύ, περισσότερο)
 π.χ. εν μπουτ τούτε σι η ντοςς = ιδίως σε σένα είναι το φταίξιμο.
ιδού (δεικτ. μόρ.): ακ
 π.χ. ακ, καβά σι = ιδού, αυτός είναι.(βλ. και μορ. να).
ιδρύομαι (αμετβ. ρ.): κερντιάβ (κυριολ. γίνομαι, φτιάχνομαι, δημιουργούμαι, ωριμάζω αμετβ.)
 π.χ. κάνα κερντιλό καβά σχολίο κατέ; = πότε ιδρύθηκε αυτό το σχολείο εδώ;
ίδρυση: κεριπέ, ο (κυριολ. φτιάξιμο, δημιουργία, πράξη).
ιδρύω (μετβ. ρ.): κεράβ (κυριολ. κάνω, φτιάχνω μετβ., δημιουργώ, πράττω, διαπράττω)
 π.χ. κα κερέν αμένγκε σχολίο κάι αμαρί μαλάβα = θα ιδρύσουν για μας σχολείο στη γειτονιά μας.
ίδρωμα (α): τερλενμέκο, ο.
ίδρωμα (β): α(ν)ντέ-παϊά-κερντιπέ (= μες στα νερά γίνωμα), α(ν)ντό-παΐ-κερντιπέ, ο (= μες στο νερό γίνωμα).
ιδρωμένος (άκλ. επίθ.): τερλί
 π.χ. τερλί σι ο χουρντό = ιδρωμένο είναι το μωρό.
ιδρώνω (α) (αμετβ. ρ.): τερλενίαβ
 π.χ. μπουτ τατιπέ σι κατέ α(ν)ντρέ, τερλε(ν)ντίμ = πολλή ζέστη έχει εδώ μέσα, ίδρωσα.
ιδρώνω (β): α(ν)ντέ-παϊά-κερντιάβ (= μες στα νερά γίνομαι), α(ν)ντό-παΐ-κερντιάβ (= μες στο νερό γίνομαι), α(ν)ντέ-παϊά-ατσχάβ (= μες στα νερά μένω (γίνομαι)), α(ν)ντό-παΐ-ατσχάβ (= μες στο νερό μένω (γίνομαι))
 π.χ. α(ν)ντέ-παϊά-κερντιλάν, κόστουτ = ίδρωσες, σκουπίσου. α(ν)ντέ-παϊά-ατσχιλόμ κατάρ ο τατιπέ = ίδρωσα από τη ζέστη.
ιδρώτας: τέρι, ο

π.χ. (φράση) πε τερέσα ικαλέλ πο μαρνό = με τον ιδρώτα του βγάζει το ψωμί του, α(ν)ντό τέρι κερντιλόμ = μες στον ιδρώτα έγινα.
ιεράρχηση: σϋραβάτε-τχοντιπέ, ο (κυριολ. στη σειρά τοποθέτηση).
ιεραρχώ (μετβ. ρ.): σϋραβάτε-τχαβ (κυριολ. στη σειρά βάζω).
ιερέας: παπάζι και παπάζο, ο.
ιερόδουλος: κερανετζίκα, η (κερανάβα, η = μπουρδέλο, πορνείο)
Συνών. λουμπνί και λουμνί = πόρνη, πουτάνα, πρόστυχη, οροσπούκα = πόρνη, πουτάνα.
ικανοποιημένος: (βλ. ευχαριστημένος).
ικανοποίηση: (βλ. ευχαρίστηση).
ικανοποιούμαι: (βλ. ευχαριστιέμαι).
ικανοποιώ: (βλ. ευχαριστώ (β)).
ικεσία: μολισαριπέ, ο.
ικετεύω (μετβ. ρ.): μολισαράβ
π.χ. μολισαράβ τουτ, νά κερ καλέ = σε ικετεύω, μη το κάνεις αυτό.
ιλαρά: λουλουγκί, η
π.χ. ο χουρντό ικαλντά λουλουγκί = το μωρό έβγαλε ιλαρά.
ίλιγγος: ζαλιπέ, ο (κυριολ. ζάλη)
π.χ. ασταρντά μαν εκ ζαλιπέ, τελέ κα περάβας = μ' έπιασε ένας ίλιγγος, κάτω θα έπεφτα.
ιμάμης: ιμάμο, ο.
ίνα: (βλ. κλωστή).
Ινδία: Ι(ν)ντία, η.
Ινδιάνα: ι(ν)ντιάνκα, η.
ινδιάνικος (επίθ.): ι(ν)ντιανένγκο,-ι
Ινδιάνος: Ι(ν)ντιάνο, ο.
ινδικός (επίθ.): ι(ν)ντοζένγκο,-ι.
Ινδός: Ι(ν)ντόζι, ο.
Ινδή: Ι(ν)ντόσκα, η.
ινώδης (επίθ.): τχαβαλό, -ί
ιππάριο: (βλ. αλογάκι)
ιπποειδής: (βλ. αλογίσιος).
ίππος: (βλ. άλογο).
ίσια (α) (επίρρ.): ντούζι
π.χ. τζα ντούζι = πήγαινε ίσια.
Αντίθ. μπανγκέστε = στραβά επίρρ.
(βλ. και ίσιος).
ίσια (β) (επίρρ.): ντύζυ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) (σ.α. ίσιος).
ίσιος (α) (άκλ. επίθ.): ντούζι
π.χ. ντούζι ντρόμ = ίσιος δρόμος.
Συνών. ντοβρού και ντοβρούς = ευθεία, κατευθείαν, ευθύς, ντόμπρος
Αντίθ. μπανγκό = στραβός, κουτσός, παράλυτος.
ίσιος (β) (άκλ. επίθ.): ντύζυ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) (σ.α. ίσια).
ισιώνω (α) (μετβ. ρ.): ντούζι-κεράβ (= ίσιο κάνω)
Αντίθ. μπανγκαράβ και μπανγκιαράβ = στραβώνω μετβ, λυγίζω μετβ, παραλύω μετβ, κουτσαίνω μετβ, γέρνω μετβ.
ισιώνω (β) (μετβ. ρ.): ντύζυ-κεράβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) (= ίσιο κάνω).
ισιώνω (α) (αμετβ. ρ.): ντούζι-κερντιάβ (= ίσιος γίνομαι)
π.χ. σαρ κερντιλό-ντούζι καβά ντρομ; = πώς ίσιωσε αυτός ο δρόμος;
Αντίθ. μπανγκιάβ = στραβώνω αμετβ, λυγίζω αμετβ, παραλύω αμετβ, κουτσαίνω αμετβ, γέρνω αμετβ
ισιώνω (β) (αμετβ. ρ.): ντύζυ-κερντιάβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) (= ίσιος γίνομαι)
ίσκιος: ουτσχαλίν, γκιολγκαλίν και γκολγκαλίν, η.
ίσκιωμα: ουτσχαλιπέ, ο.
ισκιώνω (μετβ. ρ.): ουτσχαλίν-κεράβ (= ίσκιο κάνω) και γκολγκαλίν-κεράβ (= ίσκιο κάνω).
ισόβια (τα): ισόβια, ε

π.χ. χαλά ισόβια, κάι μουνταρντά πε ρομνά = έφαγε ισόβια, που σκότωσε τη γυναίκα του.
ισοπεδωμένος (μτχ.): τελέ-περαντό, -ί (τελέ = κάτω, περαντό = πεσμένος, γκρεμισμένος, κατεδαφισμένος) (σ.α. υποτιμημένος, μειωμένος, συντριμμένος).
ισοπεδώνομαι (αμετβ. ρ.): τελέ-περάβ (= κάτω πέφτω) (σ.α. υποτιμούμαι, μειώνομαι, συντρίβομαι)
π.χ. πελέ-τελέ ε κχερά κατάρ η ζενζελάβα = ισοπεδώθηκαν τα σπίτια από το σεισμό.
(βλ. και υποτιμούμαι).
ισοπεδώνω (μετβ. ρ.): τελέ-περαβάβ (τελέ = κάτω, περαβάβ = γκρεμίζω, κατεδαφίζω)
π.χ. περαντά λε τελέ καβά νασφαλιπέ = τον ισοπέδωσε αυτή η αρρώστια. (σ.α. υποτιμώ, μειώνω, συντρίβω).
(βλ. και υποτιμώ).
ισοπέδωση: τελέ-περιπέ, ο (= κάτω πέσιμο) (σ.α. υποτίμηση, μείωση, συντριβή).
Ισπανία: Ισπανία, η.
ισπανικός (επίθ.): ισπανοζένγκο,-ι, και ισπανιάκο,-ι
π.χ. ισπανοζένγκι τσχιπ = ισπανική γλώσσα.
Ισπανός: Ισπανόζι, ο.
Ισπανίδα (η): Ισπανόσκα, η.
Ισραήλ: Ιζντραη(λ)λίκο, ο (σ.α. Ισραηλισμός).
Ισραηλινός: (βλ. Ισραηλίτης).
Ισραηλίτης: Ιζντραήλι, ο (σ.α. Εβραίος).
ισραηλίτικος (επίθ.): ιζντραηλένγκο, -ι (σ.α. εβραϊκός)
π.χ. ιζντραηλένγκο αντέτι = ισραηλίτικο έθιμο, ιζντραηλένγκι τσχιπ = ισραηλίτικη γλώσσα.
Ισραηλίτισσα: Ιζντραήλκα, η (σ.α. Εβραία).
ιστορία: ιστορία, η
π.χ. κάσταρ ασσου(ν)ντάν καγιά ιστορία; = από ποιον άκουσες αυτήν την ιστορία;
ιστορικός (επίθ.): ιστοριάκο, -ι.
ισχνός (επίθ.): σσουκό, -ί (σ.α. ξερός, στεγνός, λιγνός, ξερακιανός)
π.χ. σσουκό μούι = ισχνό πρόσωπο, σσουκό μπακρό = ισχνό πρόβατο.
ισχνότητα: σσουκιπέ, ο (σ.α. ξηρασία).
ισχυροποιημένος (μτχ.): ζουραρντό, -ί (= δυναμωμένος)
ισχυροποίηση: ζουραριπέ, ο (κυριολ. δυνάμωμα).
ισχυροποιώ (μετβ. ρ.): ζουραράβ (κυριολ μετβ. δυναμώνω).
ισχυρός (επίθ.): ζουραλό,-ί
π.χ. ζουραλί μπαλβάλ = ισχυρός άνεμος.
(κυριολ. δυνατός).
Αντίθ. μπιζουραλό = αδύναμος.
ίσως (επίρρ.): μπέκιμ και μπέλκιμ
π.χ. μπέκιμ νάι αγκαντάλ = ίσως να μην είναι έτσι, μπέλκιμ αβάβ, ιν τζανάβ = ίσως να έρθω, δεν ξέρω.
Συνών. γκάλιμπα και κάλιμπα = πιθανόν, μάλλον, μπορί = μπορεί
Ιταλία: Ιταλία, η
ιταλικός (επίθ.): ιταλιανένγκο,-ι και ιταλιάκο,-ι
π.χ. ιταλιανένγκι τσχιπ = ιταλική γλώσσα.
Ιταλός: Ιταλιάνο και Ιταλόζι, ο
Ιταλίδα: Ιταλιάνκα, η
ιχθυοειδής (επίθ.): ματσχαλό,-ί
ιχθυοπολείο: ματσχένγκο-ντικιάνο, ματσχένγκο-ντικάνο και ματσχένγκο-ντουκιάνο, ο (= ψαριών μαγαζί)
ίχνη: ίζορα, ε
π.χ. χασαρντόμ λεσκέ ίζορα, ιν ρακχαβάβ λε κχατέ(ν)ντε = έχασα

τα ίχνη του, δεν τον βρίσκω
πουθενά.
(βλ. και αποτυπώματα).

Κ

καβαλάω (μετβ. ρ.): ικλάβ
π.χ. ικλάβ ε γκραστέ = καβαλάω το άλογο.
(βλ. και βγαίνω, ανεβαίνω, σκαρφαλώνω).
καβάλημα: ικλιπέ, ο
(βλ. και έξοδος, ανέβασμα, σκαρφάλωμα).
καβγαδίζω (αμετβ. ρ.): τσινγκάρ-κεράβ και τσινγκάρ-χάμαν
π.χ. τσινγκάρ-κερντόμ λέσα αβγκιέ κάι καβενάβα = καβγάδισα μαζί του σήμερα στο καφενείο
(βλ. και τσινγκάρ-κεράβ στο λήμμα πολεμώ).
καβγάς: τσινγάρ, η
(βλ. και μάλωμα, φασαρία, πόλεμος).
καβγατζής: τσινγκαραλό, ο
π.χ. μπουτ τσινγκαραλό μανούςς σι καβά, πφερντιλί μι γιακ λέσταρ = πολύ καβγατζής άνθρωπος είναι αυτός, γέμισε το μάτι μου από αυτόν.
(βλ. και μαλωμένος).
καβγατζού: τσινγκαραλί, η (σ.α. μαλωμένη).
καβουρμάς: καβουρμάβα, η
π.χ. λιόμ τουμένγκε ντούι κίλορα καβουρμάβα = σας πήρα δύο κιλά καβουρμά .
(**υποκ.**) καβουρμαβίσα, η.
καβουρντίζω (μετβ. ρ.): καβουρούιαβ (προφ. με συνίζηση ια) και καβουρντισαράβ
π.χ. καβουρούιαβ ε πουρουμά = καβουρντίζω τα κρεμμύδια.
καβούρντισμα: καβουρμάκο και καβουρντισαριπέ, ο.
καβουρντισμένος (άκλ.επίθ.): καβουρμούσσι και μτχ. καβουρντισαρντό,-ί.
καβουρντιστός: (βλ. καβουρντισμένος).
κάγκελο: κάνγκελο, ο
π.χ. μακχάβ ε κάνγκελα = βάφω τα κάγκελα.
καδένα (λαιμού)**:** κοράκο-σιντζίρι, ο (= λαιμού αλυσίδα).
καδένα (χεριού)**:** βαστέσκο-σιντζίρι, ο (= χεριού αλυσίδα).
κάδος: γκυρμπαβένγκι-τενεκιάβα (το υ προφέρεται όπως το γαλλικό u) και γκιουρμπαβένγκι-τενεκιάβα, η (= σκουπιδιών τενεκές).
κάδρο: κάντρο, ο (σ.α. φωτογραφία).
καδρόνι: καντρόνι, ο
π.χ. καζόμ καντρόια λιάν; = πόσα καδρόνια πήρες;
καζάνι: καζάνα, η
π.χ. πφεράβ η καζάνα παί = γεμίζω το καζάνι νερό, ε ντούι ντα α(ν)ντέ γεκ καζάνα κιρόν = και οι δύο τους σε ένα καζάνι βράζουν (δηλ. είναι όμοιοι), μο σσορό καζάνα κερντιλό κατάρ κε χουρντένγκε σέζορα = το κεφάλι μου καζάνι έγινε απ' των παιδιών σου τις φωνές.
καζίκι: καζούκο, ο
π.χ. (φράση) τσχουτά μανγκέ καζούκο = μου 'ριξε καζίκι (μου άφησε χρέος).
καζίνο: γκαζίνο, ο.
καημένος (επίθ.): ζαβα(λ)λίο,-ούκα
π.χ. σο τε κερέλ ο ζαβα(λ)λίο! = τι να κάνει ο καημένος! (βλ. και κακομοίρης, ταλαίπωρος, δυστυχής)
καημός: (βλ. μαράζι).
καθαρά (επίρρ.): τεμίζι (σ.α. καθαρός)
π.χ. κονούςς μανγκέ τεμίζι, άηρ ταλά κι τσχιπ = μίλα μου καθαρά,

όχι κάτω από τη γλώσσα σου (δηλ. χωρίς υπεκφυγές).
καθαρίζω (αμετβ. ρ.): τεμιζλενίαβ
καθαρίζω (μετβ. ρ.): τεμιζλέαβ και πακλάιαβ
π.χ. τεμιζλέαβ ο κχερ = καθαρίζω το σπίτι, πακλάιαβ ε ματσχέ = καθαρίζω τα ψάρια, (μτφ) κα τεμιζλέαβ τουτ = θα σε καθαρίσω (σκοτώσω).
Αντίθ. μελαβάρ = λερώνω.
καθαριότητα: τεμιζλίκο, ο
π.χ. ο τεμιζλίκο σι σσουκάρ σσέι = η καθαριότητα είναι ωραίο πράγμα.
Αντίθ. κχα(ν)ντινιπέ = βρομιά, τεμπελιά, μελαλιπέ = βρομιά.
καθάρισμα: τεμιζλεμέκο και πακλαμάκο, ο
π.χ. τεμιζλεμέκο μανγκέλ ο κχερ = καθάρισμα θέλει το σπίτι, πακλαμάκο μανγκέν ε ματσχέ = καθάρισμα θέλουν τα ψάρια.
Αντίθ. μελαριπέ = λέρωμα.
καθαριστικός (επίθ.): τεμιζλεμεκέσκο, -ι και πακλαμακέσκο, -ι.
καθαρόαιμος: (βλ. γνήσιος (γ)).
καθαρός (α) (άκλ. επίθ.): τεμίζι και πάκι
π.χ. τεμίζι σι ε πατέ = καθαρά είναι τα ρούχα. λακό μούι σι μπούτ πάκι = το πρόσωπό της είναι πολύ καθαρό, τζας αβρίκ τε λας ζάλακ τεμίζι μπαλβάλ = πάμε έξω να πάρουμε λίγο καθαρό αέρα.
Αντίθ. κχα(ν)ντινό = βρόμικος, βρομιάρης, τεμπέλης, μελαλό = λερωμένος.
καθαρός (β) (επίθ.): τεμίζι-ίσκα
π.χ. τεμίζι σι ο κχερ = καθαρό είναι το σπίτι, μπουτ τεμίσκα σι λεσκί ρομνί = πολλή καθαρή είναι η γυναίκα του.
Αντίθ. πίσι = βρόμικος, βρομιάρης, μισκίνι = βρόμικος, βρομιάρης.

καθαρούτσικος (άκλ. επίθ.): τεμιζίσι.
κάθε (άκλ. αόρ. αντων.): έρ
π.χ. έρ μπρος αβέλ κάι πο γκαβ = κάθε χρόνο έρχεται στο χωριό του.
καθένας (α) (ακλ. αόρ. αντων.): έρκεςς
π.χ. έρκεςς σο μανγκέλα τε κερέλ = ο καθένας ό,τι θέλει να κάνει, έρκεςς σο μανγκέλα πφενέλ = ο καθένας ό,τι θέλει λέει.
καθένας (β) (άκλ. αόρ. αντων.): έρκιςς
π.χ. έρκιςς νασστί κερέλ καγιά μπουκί = ο καθένας δεν μπορεί να κάνει αυτή τη δουλειά.
καθήκον: βαζιφάβα, η (σ.α. υποχρέωση)
π.χ. με κερντόμ μι βαζιφάβα = εγώ έκανα το καθήκον μου.
καθημερινός (επίθ.): εργκιβεσέσκο,-ι
π.χ. εργκιβεσέσκι μπουκί = καθημερινή δουλειά.
καθησυχάζω (μετβ. ρ.): ατσχανταράβ (κυριολ. μετβ. σταματώ)
π.χ. ατσχαντάρ ε χουρντέ, τε να ροβέλ = καθησύχασε το παιδί, να μην κλαίει.
καθίζηση: (βλ. κάθισμα (α))
καθίζω (μετβ. ρ.): μπεσσανταράβ
π.χ. μπεσσανταρντά ε χουρντέ κάι τραπεζάκι τε παρμπαρέλ λε = κάθισε το παιδί στο τραπεζάκι να το ταΐσει.
καθίζω (αμετβ. ρ.): μπεσσάβ (= κάθομαι)
π.χ. ο τομαφίλι μπεσσλό κατάρ ο μπουτ πφαριπέ = το αυτοκίνητο έχει καθίσει από το πολύ βάρος.
καθισιά: μπεσσιπέ, ο
π.χ. α(ν)ντέ γεκ μπεσσιπέ, ντούι τσαρέ ζουμί χαλ = σε μια καθισιά, δυο πιάτα φαΐ τρώει.
(βλ. και καθισιό).

καθισιό: μπεσσιπέ, ο
π.χ. ε μπεσσιμάσα κχάντσικ ιν κερντόλ = με το καθισιό τίποτα δεν γίνεται.
κάθισμα (α) (ρημ. ουσ.): μπεσσιπέ, ο (σ.α. καθίζηση, καθισιό, καθισιά).
κάθισμα (β): καρέκλα, η
(βλ. και καρέκλα).
καθισμένος: (βλ. καθιστός).
καθιστός (επίθ.): μπεσσι(ν)ντό,-ί
Αντίθ. οπρι(ν)ντό = όρθιος, ντίκι = όρθιος.
καθοδήγημα: (βλ. οδήγηση (β)).
καθοδηγημένος: (βλ. οδηγημένος).
καθοδήγηση: (βλ. οδήγηση (β)).
καθοδηγούμαι: (βλ. οδηγούμαι).
καθοδηγώ: (βλ. οδηγώ).
καθοδικός (επίθ.): φουλικανό,-ί
Αντίθ. ικλικανό και ικλιστικανό = ανοδικός.
κάθοδος (α): φουλιπέ, ο (σ.α. κατάβαση)
Αντίθ. ικλιστιπέ = άνοδος.
κάθοδος (β): φουλιστιπέ, ο (σ.α. κατάβαση)
Αντίθ. ικλιπέ = άνοδος, ανάβαση, ανέβασμα, καβάλημα, σκαρφάλωμα.
καθόλου (επίρρ.): ιτσ
π.χ. ιτσ νι μανγκέλ λε = καθόλου δεν τον θέλει.
(βλ. επίρρ. ποτέ).
κάθομαι (αμετβ. ρ.): μπεσσάβ
π.χ. λε γεκ καρέκλα ντα μπεςς = πάρε μια καρέκλα και κάτσε. μπεςς οπρά κε αρνέ = κάτσε στα αυγά σου
(σ.α. κατοικώ).
καθρεφτάκι: γκλενταλορό, ο και αϊναβίσα, η.
καθρέφτης: γκλένταλο, ο και αϊνάβα, η
π.χ. κοσάβ ο γκλένταλο = σκουπίζω τον καθρέφτη, ντικχάμαν α(ν)ντί αϊνάβα = κοιτάζομαι στον καθρέφτη.
καθυστέρηση: ασσουγκιαρνταριπέ, ο.
καθυστερώ (α) (μετβ. ρ.): ασσουγκιαρνταράβ
π.χ. νά ασσουγκιαρντάρ μαν, σίμαν μπουκί = μη με καθυστερείς, έχω δουλειά
(ασσουγκιαρνταράβ κυριολ. κάνω να περιμένει, -ουν, ασσουγκιαράβ = περιμένω, αναμένω, προσδοκώ)
καθυστερώ (β): (βλ. αργώ μετβ.).
καθυστερώ (γ): (βλ. αργώ αμετβ.).
καθώς (επίρρ.): σαρ
π.χ. σαρ αβάβας ανγκλά μά(ν)ντε ικλιλό = καθώς ερχόμουν, μπροστά μου βγήκε.
(βλ. όπως, πως, σαν).
και (εμφ.): εμ
π.χ. εμ λακέ ρομέ λια εμ κουσσέλ λα οπράλ = και τον άνδρα της πήρε και τη βρίζει από πάνω.
και (συνδ.): ντα
π.χ. κ' αβέλ βο ντα = θα 'ρθει και αυτός. με ντα του = εγώ και εσύ, βο ορμπισαρέλας αμέ(ν)ντα ασσουνάσας = αυτός μιλούσε και εμείς ακούγαμε, Ο Ντελ σαστιπέ ντα ζουραλιπέ τε ντελ τουτ = ο Θεός υγεία και δύναμη να σου δώσει.
καίγομαι (αμετβ. ρ.): πφαμπιάβ
π.χ. αμέν κατέ πφαμπιάς του παλέ ασάς = εμείς εδώ καιγόμαστε εσύ πάλι γελάς, πφαμπόλ μο γκι λέσκε = καίγεται η ψυχή μου γι' αυτόν.
(βλ. και αμετβ. ανάβω).
καΐκι: καήκο, ο (σ.α. καράβι, πλοίο, βάρκα).
καϊμάκι: καϊμάκο, ο (προφ. με συνίζηση αι)
π.χ. τσχορντιλό ε καϊβάκο καϊμάκο = χύθηκε το καϊμάκι του καφέ.
καϊμακλής: καϊμακλίο, ο (προφ. με συνίζηση αι) (βλ. και καϊμακλίδικος).
καϊμακλίδικος (επίθ.): καϊμακλίο, -ίκα (προφ. με συνίζηση αι)

π.χ. καϊμακλίο τφουτ = καϊμακλίδικο γιαούρτι.
καινούργημα: νεβαριπέ (σ.α. ανανέωση) και νεβανταριπέ, ο (σ.α. ανακαίνιση).
καινουργημένος (μτχ.): νεβαρντό, -ί (σ.α. ανανεωμένος) και νεβανταρντό,-ί (σ.α. ανακαινισμένος)
καινούργιος (επίθ.): νεβό,-ί
π.χ. νεβέ μενία = καινούργια παπούτσια, νεβό κχερ = καινούργιο σπίτι, σαρ νεβό σι ο τομαφίλι = σαν καινούργιο είναι το αυτοκίνητο.
(υποκ.) νεβορό,-ί.
Αντίθ. πουρανό = παλιός.
καινουργώ (μετβ. ρ.): νεβαράβ (σ.α. ανανεώνω) και νεβανταράβ (σ.α. ανακαινίζω).
καινούριωμα: νεβανταριπέ και νεβαριπέ, ο (νεβιπέ, ο = η ιδιότητα του καινούριου, σ.α. νεωτερισμός, εξέλιξη, αντίθ. πουρανιπέ, ο = παλαιότητα, αρχαιότητα)
Αντίθ. πουραριπέ και πουρανταριπέ = πάλιωμα.
καινουριωμένος (μτχ.): νεβανταρντό, -ί και νεβαρντό, -ί
Αντίθ. πουραρντό και πουρανταρντό = παλιωμένος.
καινουριώνω (επιτατ. μετβ. ρ.): νεβανταράβ και (μετβ.ρ.) νεβαράβ
π.χ. α(ν)ντέ εκ μακχιπέ νεβανταρντόμ ε μενία = σ' ένα βάψιμο καινούριωσα τα παπούτσια.
Αντίθ. πουρανταράβ και πουραράβ = παλιώνω μετβ., πουράβαβ = παλιώνω αμετβ.
καιρικός (επίθ.): αβαβάκο,-ι
π.χ. αβαβάκο ντιισσμέκο = καιρική μεταβολή.
καιρός (α): αβαβά, η
π.χ. λατσχί σι η αβάβα αβγκιέ = καλός είναι ο καιρός σήμερα, (τσιγγάνικο γνωμικό) η φενά αβάβα λατσχί κερντόλ, ο φενά μανούςς λατσχό ιν κερντόλ = ο κακός καιρός καλός γίνεται, ο κακός άνθρωπος καλός δεν γίνεται.
(υποκ.) αβαβίσα, η
καιρός (β): βακΰτι, ο και ζαμάνο, ο
π.χ. ερ σσέι κάι πο βακΰτι = κάθε πράγμα στον καιρό του, μπουτ ζαμάνο σας τε ντικχάβ τουτ = πολύ καιρό είχα να σε δω.
καίω (μετβ. ρ.): πφαμπαράβ
π.χ. καβά γιβέ(ν)ντ μπουτ κασστά πφαμπαρντάμ = αυτόν τον χειμώνα κάψαμε πολλά ξύλα, πφαμπαρντόμ η ζουμί = έκαψα το φαγητό, (μτφ.) πφαμπαρντά μο γκι καγιά τσχορί = μου έκαψε την ψυχή αυτή η κοπέλα (βλ. μετβ.ρ. ανάβω).
καίω (α) (αμετ.ρ.): πφαμπιάβ
π.χ. ο χουρντό πφαμπόλ κατάρ ο πιρετό = το παιδί καίει από τον πυρετό, πφαμπιλέ ε κασστά = κάηκαν τα ξύλα.
(βλ. και καίγομαι, αμετβ. ανάβω).
καίω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): πφαμπαρνταράβ (= βάζω να κάψει-ουν, βάζω να ανάψει-ουν, κάνω να καεί-ούν, κάνω να ανάψει-ουν)
π.χ. κα πφαμπαρνταράβ λεσκό κχερ = θα βάλω να κάψουν το σπίτι του, κα πφαμπαρνταράβ λεστέ ε φόσορα = θα τον βάλω ν' ανάψει τα φώτα.
Αντίθ. μουνταρνταράβ = βάζω να σβήσει-ουν, βάζω να σκοτώσει-ουν, κάνω να σβήσει-ουν, κάνω να πεθάνει-ουν.
κακάο: κακάο, ο
π.χ. λιόμ τουκέ κακάο τε πες = σου πήρα κακάο να πιεις.
κακάσχημος (άκλ. επίθ.): μπουτ-μπέτι (= πολύ άσχημος)
π.χ. μπουτ-μπέτι μανούςς = κακάσχημος άνθρωπος.
Συνών. μπέτι-μόσκο = ασχημοπρόσωπος.

κακεντρέχεια: νασουλιπέ, φεναλούκο και κετυλύκο, ο (κυριολ. κακό, το, κακία, κακοσύνη, κακότητα).
κακεντρεχής (άκλ. επίθ.): νασούλ, φενά και κετύ (κυριολ. κακός).
κακία (α): νασουλιπέ και φεναλούκο, ο
π.χ. φεναλούκο σι α(ν)ντέ λέστε = κακία έχει μέσα του, να αστάρ μανγκέ νασουλιπέ = μη μου κρατάς κακία, (φράση) ο νασουλιπέ νασουλιπέ α(ν)ταβέλ = η κακία κακία φέρνει.
Αντίθ. λαχτσιπέ = καλοσύνη, καλό, το.
κακία (β): κετυλύκο και μπιλατσχιπέ, ο (σ.α. κακό, το, κακότητα, κακοσύνη)
π.χ. με κετυλύκο νι κερντόμ κχάνικάσκε = εγώ κακό δεν έκανα σε κανένα.
κακό (το): (βλ.κακία).
κακοαναθρεμμένος: (βλ. ανάγωγος).
κακόγλωσσος (επίθ.): νασούλ-τσχιμπάκο,-ι και φενά-τσχιμπάκο, -ι.
κακοδιαθεσία: (βλ. σπασμένη ψυχή).
κακοδιάθετος: (βλ. σπασμένη ψυχή, άκεφος).
κακοκαιρία: φενά-αβάβα (= κακός καιρός) και νασούλ-αβάβα, η (= κακός καιρός)
π.χ. σό σι καγιά φενά-αβάβα αβγκιέ! = τι κακοκαιρία είναι αυτή σήμερα!
Αντίθ. λατσχί-αβάβα = καλοκαιρία.
κακοκαρδίζομαι: (βλ. δυσαρεστούμαι).
κακοκαρδίζω: (βλ. δυσαρεστώ).
κακοκάρδισμα: (βλ. δυσαρέστηση).
κακόκαρδος: (βλ. κακόψυχος).
κακοκεφαλιά: τφουλό-σσορό, ο (κυριολ. χοντρό κεφάλι, χοντροκεφαλιά)
π.χ. κατάρ κο τφουλό-σσορό σΰρντες καλέν, κάι νι ασσουνές κχάνικας = από τη χοντροκεφαλιά σου τα τραβάς αυτά, που δεν ακούς κανένα.
κακομοίρης (επίθ.): ζαβα(λ)λίο, -ούκα
π.χ. ροβέλας ο ζαβα(λ)λίο = έκλαιγε ο κακομοίρης (βλ. και καημένος, ταλαίπωρος, δυστυχής).
κακομοιριά: (βλ. αθλιότητα).
κακόμοιρος: (βλ. κακομοίρης).
κακοντυμένος (επίθ.): μπιβουραντό, -ί (κυριολ. αφόρετος, άντυτος)
π.χ. μπιβουραντό σομ, κάι τε τζαβ καλέ σσεένσα; = κακοντυμένος είμαι, που να πάω μ’ αυτά τα ρούχα;
κακόπαιδο: ναλέτι-χουρντό, ο (κατά λέξη: άτακτο παιδί).
κακός (α) (άκλ. επίθ.): νασούλ και φενά
π.χ. νασούλ μανούςς σι = είναι κακός άνθρωπος, μπουτ φενά σι κο τσχαβό = πολύ κακός είναι ο γιος σου.
Αντίθ. λατσχό = καλός, γιαβάσι = ήσυχος, σιγά.
κακός (β) (επίθ.): μπιλατσχό, -ί
π.χ. με σομ λατσχί, αμά σομ μπιλατσχί ντα = εγώ είμαι καλή, αλλά είμαι και κακιά.
κακός (γ) (άκλ. επίθ. και επίρρ.): κετύ (σ.α. κακώς).
κακοσμία: (βλ. δυσοσμία).
κακοσύνη: (βλ. κακία).
κακότητα: νασουλιπέ και φεναλούκο, ο (βλ. και κακία).
Αντίθ. λατσχιπέ = καλοσύνη, καλό, το.
κακοτυχία: νασούλ-μπαχτιπέ, ο
Συνών. μπιμπαχτιπέ = ατυχία

Αντίθ. λατσχό-μπαχτιπέ = καλοτυχία.
κακότυχος (επίθ.): νασούλ-μπαχτάκο,-ι
Συνών. μπιμπαχτάκο = άτυχος
Αντίθ. λατσχέ-μπαχτακό = καλότυχος
κακούργημα: βλ. κακουργία
κακουργία: κατι(λ)λίκο, ο.
κακούργος: (βλ. κακοποιός).
κακοποιός (ο): κατίλι, ο (σ.α. εγκληματίας, δράστης, δολοφόνος, κακούργος, φονιάς), θηλ. κατίλκα, η.
κακοφαίνεται (μου) (αμετβ. ρ.): μπετιμέ-αβέλ-μάνγκε κάι μπετιμέ-αβέλπες-μάνγκε (κυριολ. άσχημα έρχεται για μένα)
π.χ. μπετιμέ-αβιλόπες-μάνγκε κάι γκελόταρ = μου κακοφάνηκε που έφυγε.
κακόψυχος (α) (επίθ.): νασούλ-γκέσκο,-ι και φενά-γκέσκο, -ι
π.χ. φενά-γκέσκο σαν, νάι σαν λατσχό μανούςς = κακόψυχος είσαι, δεν είσαι καλός άνθρωπος.
Αντίθ. λατσχέ-γκέσκο = καλόψυχος.
κακόψυχος (β) (επίθ.): μπιλατσχέ-γκέσκο,-ι και κετύ-γκέσκο,-ι.
καλά (α) (επίρρ.): λατσχές και σσουκάρ
π.χ. λατσχές κερντάν κάι ιν γκελάν = καλά έκανες που δεν πήγες, ιν ασσουνάβ σσουκάρ = δεν ακούω καλά (σσουκάρ κυριολ. = όμορφα, ωραία, όμορφος, ωραίος).
καλά (β) (επίρρ.): λατσχό
π.χ. λατσχό πφε(ν)ντά τουκέ = καλά σου είπε, λατσχό κερντά κάι μαρντά τουτ = καλά έκανε που σε έδειρε.
καλά (γ) (επίθ.): λατσχό, -ί (= καλός, -ή)
π.χ. λατσχό σι ακανά μο ντατ = καλά είναι τώρα ο πατέρας μου, λατσχί σι κι ντέι; = καλά είναι η μάνα σου;
καλάθα: μπαρό-σεπέτο, ο (κατά λέξη: μεγάλο καλάθι).
καλαθάκι: σεπετίσι, ο και κοσσνικίσα, η.
καλαθάς: σεπε(τ)τσίο, ο
π.χ. σεπε(τ)τσίο σας λεσκό πάπου = καλαθάς ήταν ο παππούς του, θηλ. σεπε(τ)τσίκα, η.
καλάθι: σεπέτο, ο και κόσσνικα, η
π.χ. σο σι α(ν)ντό σεπέτο; = τι έχει μέσα το καλάθι;, σικνό σι καβά σεπέτο = μικρό είναι αυτό το καλάθι.
καλαθοπλεκτική: σεπετλίκο, ο.
καλαθοποιία: (βλ. καλθοπλεκτική).
καλάι: (βλ. κασσίτερος).
καλαΐζω: (βλ. γανώνω).
καλάισμα: (βλ. γάνωμα).
καλαϊσμένος: γανωμένος.
καλαϊτζής: καλαητζίο, ο, θηλ. καλαητζίκα, η
π.χ. καλαητζίο σι λεσκό πάπου = καλαϊτζής είναι ο παππούς του.
Συνών. ανουσαρτσίο = γανωτής.
καλαμάκι: καλαμάκι, ο
π.χ. καλαμακέσα πελ η πορτοκαλάντα = με καλαμάκι πίνει την πορτοκαλάδα.
καλάμι: γκαργκία, η
π.χ. κιντά γκαργκίε ντα κερντά πεσκέ τσάρντακο ανγκλά πο κχερ = μάζεψε καλάμια και έφτιαξε για τον εαυτό του τσαρδάκι μπροστά στο σπίτι του.
(υποκ.) γκαργκιίσα, η.
καλαμιά: γκαργκιλίν, η.
καλαμοειδής (επίθ.): γκαργκιάκο, -ι.
καλαμποκάκι: μισιρίσι, ο
καλαμποκάλευρο: μισιρέσκο-αρό, ο
π.χ. μισιρέσκο-αρό σι καβά = καλαμποκάλευρο είναι αυτό.
καλαμποκέλαιο: μισιρέσκο-κχιλ, ο

καλαμπόκι: μισίρι και μπόμπο, ο
π.χ. μισίρι κα χάς; = καλαμπόκι θα φας; κιραβάβ ε μισίρα = βράζω τα καλαμπόκια (μπόμπο σ.α. κόκκος, κουκί).
καλαμποκίσιος (α) (επίθ.): μισιρέσκο,-ι
π.χ. μισιρέσκο μαρνό = καλαμποκίσιο ψωμί.
καλαμποκίσιος (β): μισιρανό,-ί και μπομπόσκο, -ι.
καλαμπούρι: (βλ. αστείο).
καλαμπουρίζω: (βλ. αστειεύομαι).
κάλαντα (τα): κάλαντα, ε
π.χ. μανγκές τε πφενάς τουκέ ε κάλαντα; = θέλεις να σου πούμε τα κάλαντα;
καλέ (επιφών.): τσχε
π.χ. αβ κατέ τσχε = έλα εδώ καλέ, κάι γκελί κι πφεν τσχε; = πού πήγε η αδελφή σου καλέ; (χρησιμοποιείται μόνο για γυναίκες).
Αντίθ. μο (μόνο για άνδρες) = ρε.
κάλεσμα (α): τσινγκαρντιπέ, ο.
κάλεσμα (β): νταβετλεμέκο, ο (νταβέτι = δεξίωση).
καλεσμένος (α) (μτχ.): τσινγκαρντό,-ι
π.χ. σαν τσινγκαρντό κάι μο μπιάβ, = είσαι καλεσμένος στο γάμο μου.
Αντίθ. μπιτσινγκαρντό = ακάλεστος
καλεσμένος (β) (μτχ. ως επίθ.): νταβετλίο, -ίκα
π.χ. νταβετλίο σομ κάι λεσκό μπιάβ = καλεσμένος είμαι στο γάμο του.
καλημέρα (επιφ.): λατσχό-γκιές και λατσχό-γκιβέ.
καληνύχτα (επιφ.): λατσχί-ρατ
π.χ. λατσχί κι ρατ = καλή σου νύχτα, λατσχί τουμαρί ρατ = καλή σας νύχτα.
καλιακούδα: γκάργκα, η
π.χ. σαρ γκάργκε πελέ οπρά ζουμί κατάρ η μποκ = σαν καλιακούδες πέσανε πάνω στο φαγητό από την πείνα, σαρ καλί γκάργκα κερντιλί = σαν μαύρη καλιακούδα έγινε. (δηλ. μαύρισε πολύ).
καλλιτέχνης: αρτίζι, ο, θηλ. αρτίσκα, η
π.χ. ε αρτίζορα νακχαβέν σσουκάρ = οι καλλιτέχνες περνάνε (ζούνε) ωραία (βλ. και ηθοποιός).
καλλίφωνος (επίθ.): λατσχέ-σεζάκο, -ι και σσουκάρ-σεζάκο, -ι.
καλντερίμι: μπαράλο-ντρομ, ο (κυριολ. πετρόδρομος).
καλό (το) (α): (βλ. καλοσύνη).
καλό (το) (β): λατσχιπέ, ο (σ.α. ευεργεσία, φιλανθρωπία)
π.χ. κε λατσχιμάσκε μαράμαν = για το καλό σου αγωνίζομαι (βλ. και καλοσύνη).
Αντίθ. νασουλιπέ = κακό, κακία, κακοσύνη, φεναλούκο = κακό, κακία, κακοσύνη.
καλοκαιράκι: μιλαϊορό, ο.
καλοκαίρι (α): μιλάι, ο
π.χ. (στίχοι από το ποιήμα του Γ. Αλεξίου «Ο μιλάι») Ω! Ρομάλεν, σο σσουκάρ κα αβέλας σα ο μπρος τε αβέλας μιλάι = Ω! Τσιγγάνοι, τι ωραία θα ήτανε όλος ο χρόνος να ήταν καλοκαίρι.
Αντίθ. γιβέ(ν)ντ = χειμώνας.
καλοκαίρι (β): γιάζι, ο
π.χ. αβιλό ο γιάζι = ήρθε το καλοκαίρι
καλοκαιρία: λατσχί-αβάβα, η (= καλός καιρός)
Αντίθ. φενά-αβάβα και νασούλ-αβάβα = κακοκαιρία.
καλοκαιριάζει (αμετβ. απρόσ. ρ.): μιλάι-αβέλ και γιάζι-αβέλ (= καλοκαίρι έρχεται)
Αντίθ. γιβέ(ν)τ-αβέλ και ιβέ(ν)τ-αβέλ (= χειμώνας έρχεται), χειμωνιάζει.
καλοκαιρινός (α) (επίθ.): μιλαέσκο,-ι

π.χ. μιλαέσκε γκιβεσά = καλοκαιρινές μέρες.
Αντίθ. γιβε(ν)ντέσκο = χειμερινός.
καλοκαιρινός (β) (επίθ.): γιαζέσκο, -ι
π.χ. γιαζέσκε μενία = καλοκαιρινά παπούτσια
καλόκαρδος: (βλ. καλόψυχος).
καλοντυμένος (επίθ.): λατσχό-βουραντό,-ι και σσουκάρ-βουραντό,-ι.
καλοπερνώ (α) (αμετβ. ρ.): λατσχό-νακχαβάβ
π.χ. λατσχό-νακχαβές ντικχάβ = καλοπερνάς βλέπω.
καλοπερνώ (β) (αμετβ. ρ.): σσουκάρ-νακχαβάβ (= ωραία παιρνώ).
καλοπιάνω (α) (μετβ. ρ.): λατσχό-ασταράβ.
καλοπιάνω (β) (μετβ. ρ.): λατσχιμάσα – ασταράβ (= με το καλό πιάνω)
π.χ. λατσχιμάσα – αστάρ λε, τε να τζάλταρ, κα ατσχέλ αμαρί μπουκί οπάςς = καλόπιασέ τον, να μη φύγει, θα μείνει η δουλειά μας μισή.
καλοπιάνω (γ) (μετβ. ρ.): γκι-κεράβ (= ψυχή κάνω, σ.α. ευχαριστώ μετβ.)
π.χ. τζα κερ λεσκό γκι ακανά, χολάιλο τούκε = πάνε να του κάνεις την ψυχή (να τον καλοπιάσεις) τώρα, θύμωσε για σένα (βλ. και ευχαριστώ (β)).
Αντίθ. γκι-πφαγκάβ (= ψυχή σπάζω) δυσαρεστώ.
καλοπόδαρος (επίθ.): λατσχέ-τσανγκάκο,-ι.
καλοριφέρ: καλοριφέρι, ο
καλός (επίθ.): λατσχό,-ί
π.χ. σίλε λατσχό γκι = έχει καλή ψυχή, ιν λιά μαν λατσέ γιακχάσα = δεν με πήρε με καλό μάτι, μπουτ λατσχό μανούςς σι = είναι πολύ καλός άνθρωπος.
Αντίθ. νασούλ και φενά = κακός.
καλοσύνη: λατσχιπέ, ο (σ.α. καλό, το)
π.χ. ο λατσχιπέ κάι κερντά μανγκέ νι μπιστράβ λε = την καλοσύνη που μου έκανε δεν την ξεχνάω, λε λε λατσχιμάσα = πάρτον με το καλό, λατσχιμάσα τε τζαζ = με το καλό να πας, λατσχιπέ σι καβά κάι κερντάν ακανά; = καλό είναι αυτό που έκανες τώρα;
Αντίθ. νασουλιπέ = κακία, κακοσύνη.
καλοτυχία: λατσχό-μπαχτιπέ, ο
Αντίθ. νασούλ-μπαχτιπέ = κακοτυχία.
καλότυχος (επίθ.): λατσχέ-μπαχτάκο,-ι.
Αντίθ. νασούλ-μπαχτάκο = κακότυχος
καλούλης (επίθ.): λατσχορό, -ι.
καλούπι: καλούπο, ο
π.χ. τχοντέ ε καλούπορα ε τεμελένγκε; = βάλανε τα καλούπια για τα θεμέλια;
καλούπωμα: καλούπο-κεριπέ, ο (= καλούπι φτιάξιμο).
καλουπώνω (μετβ. ρ.): καλούπο-κεράβ (= καλούπι κάνω)
π.χ. καλούπο-κεράβ ο τσιμέ(ν)το = καλουπώνω το τσιμέντο.
καλούτσικος (επίθ.): λατσχορό,-ί.
καλούμαι (αμετβ. ρ.): τσινγκάρντιαβ.
καλοχτενισμένος (επίθ.): σσουκάρ-φουλαντό,-ί (= ωραία χτενισμένος).
καλόψυχος (επίθ.): λατσχέ-γκέσκο,-ι και λατσχέ-γκιόσκο, -ί
π.χ. ιν ασταρέλ α(ν)ντέ πέστε νασουλιπέ, λατσχέ-γκέσκο σι = δεν κρατάει μέσα του κακία, καλόψυχος είναι.
Αντίθ. νασούλ-γκέσκο = κακόψυχος.

καμπούρης (επίθ.): κα(μ)μπούρι, -κα
π.χ. κα(μ)μπούρι σαν ντα πφιρές αγκαντάλ; = καμπούρης είσαι και περπατάς έτσι;
καλπάκι: καλπάκο, ο.
(**υποκ.**) καλπακίσι, ο.
Συνών. καπέλα = καπέλο.
κάλπη: κουτία, η (κυριολ. κουτί).
κάλτσα: τσοράπο, ο
π.χ. ικαλάβ με τσοράπορα = βγάζω τις κάλτσες μου.
καλτσόν: καλτσόν, ο
π.χ. καλό καλτσόν = μαύρο καλτσόν.
καλύβα: κόλιμπα και κότορα, η
π.χ. μπεσσέλ α(ν)ντέ εκ κότορα = κάθεται σε μια καλύβα.
καλυμμένος (μτχ.): ουτσχαρντό, -ί (= σκεπασμένος).
καλύπτομαι (αμετβ. ρ.): ουτσχάρντιαβ και ουτσχαράμαν (= σκεπάζομαι).
καλύπτω (μετβ. ρ.): ουτσχαράβ (= σκεπάζω)
π.χ. νι ουτσχαρέλ κε τσανγκά καβά φουστάνο = δεν καλύπτει τα πόδια σου αυτό το φουστάνι.
καλύτερα (επίρρ.): νταάλατσχο (σ.α. καλύτερος, βλ. και καλύτερος)
π.χ. νταάλατσχο κερντάν κάι νι αβιλάν = καλύτερα έκανες που δεν ήρθες.
(νταάλατσχο κυριολ. = πιο καλός, πιο καλά).
καλυτέρευση: λατσχαριπέ, ο (σ.α. γιατρειά, διόρθωση, ετοιμασία, βελτίωση, περιποίηση).
καλυτερεύω (αμετβ. ρ.): λατσχάρντιαβ (σ.α. αμετβ. φτιάχνω, διορθώνομαι, βελτιώνομαι, γιατρεύομαι)
π.χ. λατσχάρντιλεμ κατάρ καλά ντραπά = καλυτέρεψα από αυτά τα φάρμακα, λατσχάρντολ η αβάβα = καλυτερεύει ο καιρός.
καλυτερεύω (μετβ. ρ.): λατσχαράβ
π.χ. λατσχαρντόμ μι μπουκί = καλυτέρεψα την δουλειά μου.
(σ.α. γιατρεύω, περιποιούμαι, βελτιώνω, διορθώνω, ετοιμάζω).
καλύτερος (επίθ.): νταάλατσχο,-ι
π.χ. νταάλατσχο σι κολέσταρ = καλύτερος είναι από τον άλλο. (Βλ. και καλύτερα).
κάλυψη: ουτσχαριπέ, ο (= σκέπασμα).
καλώ (α) (μετβ. ρ.): τσινγκάρνταβ
π.χ. τσινγκαρντέ αμέν κάι πο μπιάβ = μας κάλεσαν στον γάμο τους, τσινγκάρνταβ τουτ αϊράτ κάι μο κχερ = σε καλώ απόψε στο σπίτι μου.
καλώ (β) (μετβ. ρ.): νταβετλέαβ (βλ. και προσκαλώ (β)).
καλώδιο: καλόδιο, ο
π.χ. σΰρντε ο καλόδιο καρίκ τούτε = τράβα το καλώδιο προς εσένα.
καλωπίζομαι (αμετβ. ρ.): λατσχαράμαν (βλ. και ετοιμάζομαι).
καλωπίζω (μετβ. ρ.): λατσχαράβ (= καλυτερεύω μετβ.).
κάμα (το): (βλ. ζέστη (β)).
καμάκι (το φλερτ): καμάκι, ο
π.χ. γεκ σαάτο καμάκι κερέλας λα = μια ώρα καμάκι της έκανε.
καμακώνω (μτφ. ερωτοτροπώ): καμάκι-κεράβ (= καμάκι κάνω).
καμάρα: καμάρα και κάμαρα, η
καματερός: (βλ. εργατικός).
κάματος: τσχι(ν)ντιπέ, ο (= κούραση).
καμένος (μτχ. ως επιθ.): πφαμπαρντό,-ί
π.χ. πφαμπαρντό κχερ = καμένο σπίτι, πφαμπαρντί σι η ζουμί = καμένο είναι το φαγητό, νασστί κερντόμ καλέ κάι μανγκάβας, πφαμπαρντό ατσχιλό μο γκι = δεν μπόρεσα να κάνω αυτό που ήθελα, καμένη έμεινε η ψυχή μου,

πφαμπαρντό σι μο γκι , ο(ν)ντάν ροβάβ = καμένη είναι η ψυχή μου, γι' αυτό κλαίω.
(βλ. και αναμμένος, καυτερός, καυτός)
Αντίθ. μπιπφαμπαρντό = άκαυτος.
κάμερα: κάμερα, η
κάμεραμαν: βλ. εικονολήπτης
καμήλα: ντεβάβα, η
π.χ. (φράση) η ντεβάβα ντα σι ουτσί αμά ο χορ σΰρντελ λα = και η καμήλα είναι ψηλή αλλά την τραβάει ο γάιδαρος.
(υποκ.) ντεβαβίσα, η.
καμηλίσιος (επίθ.): ντεβαβάκο,-ι
π.χ. ντεβαβάκο μας = καμηλίσιο κρέας.
καμηλόδερμα: ντεβαβάκι-μορκχί, η.
καμινάδα: (βλ. καπνοδόχος).
καμπάνα: κα(μ)μπάνα, η
π.χ. μπασσέν ε κχανγκιράκε κα(μ)μπάνε = ηχούν οι καμπάνες της εκκλησίας.
καμπαρέ: καμπαρέ, ο
π.χ. κα τζαβ κάι καμπαρέ αϊράτ = θα πάω στο καμπαρέ απόψε.
καμπαρντίνα (α): καμπαρντίνα, η
π.χ. βουράβ κι καμπαρντίνα = φόρα την καμπαρντίνα σου.
καμπαρντίνα (β): παρτουσάβα, η
π.χ. μελαλί σι κι παρτουσάβα = λερωμένη είναι η καμπαρντίνα σου.
καμπινές: (βλ. αποχωρητήριο).
κάμπος: μαλ, η
(υποκ.) μαλορί, η
κάμποσο (επίρρ.): μπάια (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. χαλά μπάια ο χουρντό = έφαγε κάμποσο το παιδί. (Βλ. και κάμποσος, αρκετά, αρκετός)
Συνών. μπουτ = πολύ, πολύς.
Αντίθ. ζάλακ = λίγο, λίγος, εμπούκα = λίγο, λίγος.
κάμποσος (άκλ. επίθ.): μπάια (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. σίλε μπάια παρέ = έχει κάμποσα λεφτά (βλ. και κάμποσο, αρκετά, αρκετός)
Συνών. μπουτ = πολύ, πολύς.
Αντίθ. ζάλακ = λίγο, λίγος, εμπούκα = λίγο, λίγος.
καμπούρα: κα(μ)μπούρα, η
π.χ. κάνα κα ικλέλ μι κα(μ)μπούρα οζομάν κα πφενάβ τουμένγκε καζόμ παρέ σίμαν = όταν θα βγει η καμπούρα μου (γεράσω) τότε θα σας πω πόσα λεφτά έχω.
καμπούρης (επίθ.): κα(μ)μπούρι, -κα
π.χ. κα(μ)μπούρι σαν ντα πφιρές αγκαντάλ; = καμπούρης είσαι και περπατάς έτσι;
καμπουριάζω (αμετβ. ρ.) (για άνδρα): κα(μ)μπού.
καμπουριάζω (αμετβ. ρ.) (για άνδρα): κα(μ)μπούρι-κερντιάβ (= καμπούρης γίνομαι).
καμπουριάζω (αμετβ. ρ.) (για γυναίκα): κα(μ)μπούρκα-κερντιάβ (= καμπούρα γίνομαι).
καμπούρικος: (βλ. καμπουρωτός)
καμπουρωτός (επίθ.): κα(μ)μπουρλίο, -ούκα.
καμπριολέ: πουταρντό-τομαφίλι (=ανοιχτό αυτοκίνητο) και καμπριολέ, ο.
κάμπτω (μετβ. ρ.): μπανγκαράβ και μπανγκιαράβ (σ.α. λυγίζω μετβ., γέρνω μετβ., σκύβω μετβ., παραλύω, στραβώνω μετβ., κουτσαίνω μετβ., κυρτώνω μετβ., καμπυλώνω μετβ.)
π.χ. μπανγκαράβ ο ντεμίρι = κάμπτω το σίδερο.
καμπύλη: (βλ. κάμψη).
καμπυλότητα: (βλ. κάμψη).
καμπύλωμα: (βλ. κύρτωμα).
καμπυλωμένος: κυρτωμένος.
καμπυλώνω: (βλ. κυρτώνω).
κάμψη: μπανγκιπέ (σ.α. παράλυση, καμπυλότητα, σκύψιμο, λοξότητα,

κούτσαμα, καμπύλη, στράβωμα, κύρτωμα) και μπανγκαριπέ, ο (σ.α. λύγισμα, στράβωμα).
κάμωμα: κεριπέ, ο (= φτιάξιμο, πράξη, δημιουργία) πληθ. κεριμάτα, ε.
καμώματα: μπιλγκίε, ε
 π.χ. λεσκί γκογκί λιάς καγιά πε μπιλκιένσα = τον ξεμυάλισε αυτή με τα καμώματά της.
καμωματού: μπιλγκιτζίκα, η
 π.χ. μπιλγκιτζίκα σι, ο(ν)ντάν χαλά λεσκί γκογκί = καμωματού είναι, γι' αυτό του έφαγε (ξεμυάλισε) το μυαλό.
καμωμένος (μτχ.): κερντό, -ί (= γινωμένος, φτιαγμένος, ώριμος, δημιουργημένος)
 Αντίθ. μπικερντό = αγίνωτος, άφτιαχτος, αδημιούργητος, ανώριμος, άγουρος.
καμώνομαι (μετβ. ρ.): κεράμαν
 π.χ. κερντάπες νασφαλό για τε να τζαλ κάι μπουκί = καμώθηκε τον άρρωστο για να μην πάει στη δουλειά (κεράβ = κάνω, μαν = εμένα).
 (βλ. και παριστάνω).
καμωτός: (βλ. καμωμένος).
κανακάρης: κϋιματλίο, ο
 π.χ. μο κϋιματλίο τσχαβό σι καβά = ο κανακάρης μου γιος είναι αυτός.
κανακάρισσα: κϋιματλΰκα, η.
κανάλι: κανάλι, ο
 π.χ. μπαρό κανάλι κερντέ κάι κογιά λεν = μεγάλο κανάλι φτιάξανε σε κείνο το ποτάμι, κάι σαβό κανάλι κχελέλ καβά φίλιμι κάι πφενές; = σε ποιο κανάλι παίζει αυτό το έργο που λες;
καναπεδάκι: κανεπαβίσα, η.
καναπές: κανεπάβα, η
 π.χ. κάνα κι(ν)ντάν καγιά κανεπάβα; = πότε αγόρασες αυτόν τον καναπέ;
κανάτα: κανάτα, η
 π.χ. πφερ η κανάτα παΐ = γέμισε την κανάτα νερό, εκ κανάτα παΐ = μια κανάτα νερό.
κανείς: (βλ. κανένας).
κανέλα: κανέλα, η
 π.χ. σίτουτ εμπούκα κανέλα, τε ντες μαν; = έχεις λίγη κανέλα, να μου δώσεις;
κανελί (το): κανελάκο-ρένκι, ο (= κανέλας χρώμα).
κανένας (α) (άκλ. αόρ. αντων.): κχόνικ
 (στίχοι από τσιγγάνικο τραγούδι).
 π.χ. τζάσταρ αμένγκε ντουρ κχόνικ τε να τζανέλ = πάμε να φύγουμε μακριά κανείς να μην το ξέρει, κχόνικ ιν αβιλό τε ντικχέλ μαν = κανείς δεν ήρθε να με δει, κχόνικ νι πιντζαρέλ μαν κατέ = κανένας δεν με γνωρίζει εδώ, νι ντικχλόμ κχάνικας = δεν είδα κανέναν.
 Αντίθ. σάορε και σα = όλοι.
κανένας (β): (άκλ. αόρ. αντών.): καϊέκ (σ.α. κάποιος)
 π.χ. τε κεράς καϊέκ μπουκί ντα = να κάνουμε και καμιά δουλειά, σίτουτ καϊέκ μεζαβίσα τε πας ρακία; = έχεις κανένα μεζεδάκι να πιούμε ούζο; κα ρακχάντολ καϊέκ μανούςς τε κινέλ κο τομαφίλι = θα βρεθεί κανένας άνθρωπος να αγοράσει το αυτοκίνητό σου.
κάννη: πουσσκάκο-μούι, ο (= όπλου στόμα).
κανόνας (εθίμου, θρησκείας, παράδοσης): νιζάμο, ο (σ.α. νόμος).
κάνουλα: τσεσσμάβα, η (κυριολ. βρύση)
 π.χ. ε φουτσιάκι τσεσσμάβα = η κάνουλα του βαρελιού.
κανταΐφι: κανταήφι, ο
 π.χ. κανταήφι κερντόμ, κα χας; = κανταΐφι έφτιαξα, θα φας;
καντήλα: κα(ν)ντίλα, η

π.χ. πφαμπαράβ μι κα(ν)ντίλα = ανάβω την καντήλα μου, (όρκος) καγιά κα(ν)ντίλα τε πφαμπόλ οπρά μο σσορό = αυτή η καντήλα ν' ανάψει πάνω στο κεφάλι μου.
(υποκ.) κα(ν)ντιλίσα, η.
καντήλι: κα(ν)ντίλι, ο
π.χ. (φράση) του κα(ν)ντίλι ασταρέσας; = εσύ καντήλι κρατούσες; (δηλ. ήσουν εκεί την ώρα του περιστατικού;).
κάνω (α) (μετβ. ρ.): κεράβ
π.χ. σο κερές; = τι κάνεις; πι μπουκί κερέλ = τη δουλειά του κάνει, τε ντικχέσα σάο κχερ κερντάς κα ντιλάος = αν δεις τι σπίτι έκανε θα τρελαθείς, σο πφενέσα μανγκέ λε κα κεράβ = ό,τι μου πεις αυτό θα κάνω.
(βλ. και φτιάχνω, δημιουργώ, πράττω).
κάνω (β) (ενεργ. διαμ. ρ): κερνταράβ και κερντανταράβ (βλ. δημιουργώ (β)).
καουμπόης: κα(μ)μπόι, ο (προφ. με συνίζηση οι), θηλ. κα(μ)μπόικα, η (προφ. με συνίζηση οι).
καουμπόικος (επίθ.): κα(μ)μποένγκο,-ι
π.χ. κα(μ)μποένγκο φίλιμι ντικχάβ = καουμπόικη ταινία βλέπω.
καπάκι: καπάκο, ο
π.χ. πφά(ν)ντε ε τσιντζιράκο καπάκο = κλείστε της κατσαρόλας το καπάκι.
καπάκωμα: καπακλαμάκο, ο.
καπακώνω (μετβ. ρ.): καπακλάιαβ (προφέρεται με συνίζηση ια)
π.χ. καπακλάιαβ η τσιντζίρα = καπακώνω την κατσαρόλα.
καπάρο: κάπορο, ο και κάπαρα, η
π.χ. καζόμ παρέ ντιάν κάπαρο; = πόσα λεφτά έδωσες καπάρο;
καπαρώνω (μετβ. ρ.): κάπαρο-νταβ (= καπάρο δίνω).
καπελάκι: καπελίσα, η.
καπέλο: καπέλα, η
π.χ. α(ν)τάβ μι καπέλα = φέρε το καπέλο μου.
καπετάνιος: καπετάνο, ο, θηλ. καπετάνκα, η
π.χ. καπετάνκα σαν του ντα κα κερές αμένγκε κουμά(ν)ντα; = καπετάνισσα είσαι εσύ και θα μας κάνεις κουμάντο;
καπετανλίκι: καπετανλούκο, ο.
καπίστρι: σσουβάρ, ο.
καπλαμάς: καπλαμάβα, η.
καπναποθήκη: τουτουνένγκο-ντέπο, ο.
καπνάς : (βλ. καπνοπαραγωγός, καπνεργάτης).
καπνεμπόριο: τουτουνένγκο-τουτζαρλούκο, ο.
καπνέμπορος: τουτουνένγκο-τουτζάρι, ο, θηλ. τουτουνένγκι-τουτζάρκα, η.
καπνεργάτης: τουτουντζίο, ο (σ.α. καπνοπαραγωγός), θηλ. τουτουντζούκα, η.
καπνίζει (απρόσ. ρ.): τυτύορ
π.χ. τυτύορ η σόμπα, πφερντιλό ο κχερ ντουμάνο = καπνίζει η θερμάστρα, γέμισε το σπίτι καπνός.
καπνίζω (α) (αμετβ.καιμετβ.ρ): τφουβάβ
π.χ. ε κασστά σι κινγκέ ντα τφουβέν = τα ξύλα είναι βρεγμένα και καπνίζουν.
καπνίζω (β) (τσιγάρο) (αμετβ. και μετβ. ρ): τζιγκάρα-παβ (= τσιγάρο πίνω)
π.χ. νά πι-τζιγκάρα κατέ α(ν)ντρέ = μη καπνίζεις τσιγάρο εδώ μέσα.
κάπνισμα: τφουβαλιπέ, ο.
καπνιστής: τζιγκάρατζίο, ο (σ.α. πωλητής τσιγάρων), θηλ. τζιγκάρατζίκα, η.
καπνιστό σαλάμι: σσουκό-σαλάμο, ο (= ξερό, στεγνό σαλάμι)
π.χ. τσχιν μανγκέ σσουκό-σαλάμο = κόψε μου καπνιστό σαλάμι.

καπνοδόχος: μπατζάβα, η.
(υποκ.) μπατζαβίσα, η.
καπνοπαραγωγή: τουτουντζουλούκο, ο (σ.α. το επάγγελμα του καπνεργάτη).
καπνοπαραγωγός: τουτουντζίο, ο (σ.α. καπνεργάτης), θηλ. τουτουντζούκα, η.
καπνός: ντουμάνο, ο και τφουβ, η
π.χ. πφερντιλό ο κχερ ντουμάνο = γέμισε το σπίτι καπνός.
καπνός (φυτό): τουτούνο, ο.
καπνόφυλλο: τουτουνέσκι-πατρίν, η.
καπνοχώραφο: τουτουνένγκι-ταρλάβα, η.
κάποιος (άκλ. αόρ. αντων.): καϊέκ
π.χ. τε ντικχάβα τουτ καϊέκ τχαν, κο μούι κα πφαγκάβ = αν σε δω σε κάποιο μέρος, το πρόσωπο (τα μούτρα) σου θα σπάσω, καϊέκ κορό-μπανγκό κ' αρακχαβάβ μανγκέ με ντα τε λαβ = κάποιον τυφλό-κουτσό θα βρω κι εγώ για μένα να πάρω (παντρευτώ).
(βλ. και κανένας (β)).
κάποτε (επίρρ.): εκ-ζαμάνο (= έναν καιρό)
π.χ. εκ-ζαμάνο αβέλας κατέ, ακανά νι αβέλ = κάποτε ερχόταν εδώ, τώρα δεν έρχεται.
κάπου (επίρρ.): εκχέ-τχανέστε (= σε κάποιο μέρος)
π.χ. με νι κα ρακχαβάβ τουτ εκχέ-τχανέστε; κα ντικχές σο κα κεράβ τουτ = εγώ δε θα σε βρω κάπου; θα δεις τι θα σε κάνω.
Συνών. κχατέ(ν)ντε = πουθενά.
κάπου-κάπου (επίρρ.): μπάζι-μπάζι
π.χ. μπάζι-μπάζι αβέλ κατέ = κάπου-κάπου έρχεται εδώ.
καπουτσίνο: καπουτσίνο, ο
π.χ. κερ μανγκέ εκ καπουτσίνο, τε παβ = φτιάξε μου έναν καπουτσίνο, να πιω.

καραβάνα: καραβάνα, η
π.χ. εβελντέν κάι ασκερλίκο α(ν)ντί καραβάνα ντένας αμέν χαπέ = παλιά στο στρατό μες στην καραβάνα μας δίνανε φαγητό.
καραβάνι: καραβάνι, ο.
καράβι: βαπόρι και καήκο, ο
π.χ. κάι καήκορα σι λακό ρομ = στα καράβια είναι ο άντρας της, ικαλντόμ φιλάδιο, κα τζαβ κάι βαπόρα = έβγαλα φυλλάδιο, θα πάω στα καράβια (καήκο σ.α. βάρκα).
καραγκιόζης: καραγκιόζι, ο
π.χ. τζάταρ κατάρ μο καραγκιόζινα! = φύγε από 'δω ρε καραγκιόζη! (περιφρονητική φράση).
καραγκιοζιλίκι: καραγκιοζλίκο, καραγκιοζιλίκο, καραγκεζλίκο και καραγκεζιλίκο, ο
π.χ. καραγκεζιλίκο σι καβά κάι καρέν = καραγκιοζιλίκι είναι αυτό που κάνετε.
καρακάξα: κακαράτσκα, η.
καραμπόλα: καρα(μ)μπόλα, η.
καραντίνα (μτφ.): καρα(ν)τίνα, η
π.χ. σόσι καγιά καρα(ν)τίνα κατέ α(ν)ντρέ; πφαμπάρεν ε φόσορα = τι καραντίνα είναι αυτή (τι σκοτάδι είναι αυτό) εδώ μέσα; ανάψτε τα φώτα, καρα(ν)τίνα ατσχιλέ λενγκέ κχερά = καραντίνα (ακατοίκητα) έμειναν τα σπίτια τους.
καράτε: καράτε, ο
π.χ. νά αστάρντο λέσα, τζανέλ καράτε, κα μαρέλ τουτ = μη τον πειράζεις, ξέρει καράτε, θα σε δείρει.
καράτι: καράτι, ο
π.χ. καζόμ καράτορα σι καβά σιντζίρι = πόσα καράτια είναι αυτή η αλυσίδα;
καρατίστας: καρα(τ)τσίο, ο.
καράφλα: (βλ. φαλάκρα).
καράφλας: χαλέ-σσερέσκο, ο, θηλ. χαλέ-σσερέσκι, η

π.χ. μο, κον σι καβά χαλέσσερέσκο; = ρε, ποιος είναι αυτός ο καράφλας;
καρβέλι: τοπαρλάκι-μαρνό, ο (= στρογγυλό ψωμί).
καρβουνάδικο: ανγκαρένγκοντικιάνο και ανγκαρένγκοντουκιάνο, ο (= κάρβουνων μαγαζί)
καρβουνέμπορος: ανγκαρένγκοτουτζάρι, ο, θηλ. ανγκαρένγκιτουτζάρκα, η.
καρβουνιάζω (αμετβ. ρ.): ανγκάρκερντιάβ (= κάρβουνο γίνομαι)
π.χ. ανγκάρ-κερντιλό ο μας = το κρέας έχει καρβουνιάσει.
κάρβουνο: ανγκάρ, ο
π.χ. (φράση) οπρά ανγκαρά μπεσσάβ = πάνω στα κάρβουνα κάθομαι, (κατάρα) ανγκάρ τε κερντός σα κε αναβάσα = κάρβουνο να γίνεις με όλη την οικογένειά σου.
(υποκ.) ανγκαρορό, ο.
καρβουνόσκονη: ανγκαρένγκοτόζι, ο.
καρδιά: κάλμπι και σαάτο, ο
π.χ. μο σαάτο ντουκχάλ = η καρδιά μου πονάει (σαάτο σ.α. ρολόι, ώρα).
καρδάμωμα: (βλ. δυνάμωμα).
καρδαμώνω: (βλ. δυναμώνω).
καρέκλα: καρέκλα, η
π.χ. λε γεκ καρέκλα ντα μπεςς = πάρε μια καρέκλα και κάτσε.
(υποκ.) καρεκλίσα, η.
καρεκλάς: καρέκλατζίο, ο.
καρεκλιά: καρέκλα, η (= καρέκλα)
π.χ. χαλόμ εκ καρέκλα α(ν)ντό μο σσορό = έφαγα μια καρεκλιά στο κεφάλι μου.
καρκίνος: καρκίνο, ο
π.χ. (κατάρα) καρκίνο τε ασταρέλ τουτ ντα τε μερές = καρκίνος να σε πιάσει και να πεθάνεις.
καρκινώδης (επίθ.): καρκινέσκο, -ι
καρμπυρατέρ: καλμπιλατέρι, ο.
καρναβάλι: καρναβάλι, ο (πληθ. καρναβάλα, ε)
π.χ. κ' αβές κάι καρναβάλι; = θα 'ρθεις στο καρναβάλι;
καρναβαλίστικος (επίθ.): καρναβαλένγκο, -ι.
π.χ. καρναβαλένγκε σσέα = καρναβαλίστικα ρούχα.
κάρο (α): ουρντόν, ο
π.χ. (στίχοι από το ποίημα του Γ. Αλεξίου «Ε γκραστά», (=Τα άλογα) κάι αμαρέ ζουραλέ γκραστά! κάι αμαρέ ζουραλέ ουρντονά! = πού είναι τα γερά μας άλογα! πού είναι τα γερά μας κάρα!
κάρο (β): αραμπάβα, η (σ.α. αμάξι, καρότσι)
π.χ. ο χορ σΰρντελ η αραμπάβα = ο γάιδαρος τραβάει το κάρο (βλ. και αμάξι, καρότσι).
καροποιός: (βλ. αμαξοποιός).
καρότο: καρότα, η
π.χ. ο ντοκτόρι πφε(ν)ντά λεσκέ τε χαλ μπουτ καρότε = ο γιατρός του είπε να τρώει πολλά καρότα.
καρότσα: καρότσα, η
π.χ. ίκλι οπρά τομαφιλέσκι καρότσα ντα φουλάρ ε μανγκινά = ανέβα πάνω στην καρότσα του αυτοκινήτου και κατέβασε τα εμπορεύματα.
καροτσάκι: (βλ. καρότσι).
καρότσι: αραμπάβα, η (σ.α. αμάξι, κάρο)
π.χ. κάι σι ε χουρντέσκι αραμπάβα; = πού είναι το καρότσι του μωρού;, τασσίαβ κασστά ε αραμπαβάσα = κουβαλάω ξύλα με το καρότσι (βλ. και αμάξι, κάρο (β)).
καροτσιέρης: (βλ. αμαξάς).
καρούμπαλο: γκΰλκα, η
π.χ. τσαλαντάς πες κάι πο σσορό ντα ικλιλί λεσκέ γκΰλκα = χτύπησε στο κεφάλι του και του βγήκε καρούμπαλο.

καρπαζιά: πάλμα, η (σ.α. παλάμη, σφαλιάρα, χαστούκι)
π.χ. ντιά μαν εκ πάλμα κάι μο σσορό = μ' έδωσε μια καρπαζιά στο κεφάλι μου.
καρπάζωμα: (βλ. ράπισμα).
καρπαζώνω (μετβ. ρ.): πάλμα-νταβ (= καρπαζιά δίνω, σ.α. χαστουκίζω, ραπίζω, μπατσίζω, σφαλιαρίζω, βλ. και ραπίζω).
καρπουζάκι: χουρμπουζορό, ο.
καρπούζι: χουρμπουζό, ο
π.χ. μπικερντό σι ο χουρμπουζό = άγουρο είναι το καρπούζι, σαρ χουρμπουζό σι λεσκό σσορό = σαν καρπούζι είναι το κεφάλι του.
καρπουζόφλουδα: χουρμπουζέσκι-κόζζα, η (= καρπουζιού φλούδα)
καρσιλαμάς: καρσσιλαμάβα, η
π.χ. ε ντούι ντα καρσσιλαμάβα κχελένας = και οι δύο τους καρσιλαμά χορεύανε.
κάρτα: κάρτα, η
π.χ. λιάν η κάρτα κάι μπιτσχαλντόμ τούκε; = έλαβες την κάρτα που σου έστειλα;
καρτέλα: καρτέλα, η
π.χ. εκ καρτέλα άπορα πιλά για τε μουνταρέλπες = μια καρτέλα χάπια ήπιε για να αυτοκτονήσει.
καρτερία: (βλ. προσδοκία, αναμονή).
καρτερώ: (βλ. προσδοκώ, αναμένω).
κάρτικος (άκλ. επίθ.): κάρτι
π.χ. κάρτι σι ο μας, ο(ν)ντάν νι κιρόλ = κάρτικο είναι το κρέας, γι' αυτό δε βράζει.
καρυδάκι: ακχορορό, ο (ομόηχο ακχορορό = σταμνίτσα).
καρυδένιος (επίθ.): ακχοριναλό,-ι και ακχορινάκο,-ι.
καρύδι: ακχόρ, ο
π.χ. πφαγκάβ ε ακχορά = σπάω τα καρύδια.
καρυδιά: ακχοριλίν και ακχορίν, η
π.χ. μπαριλί η ακχοριλίν = μεγάλωσε η καρυδιά.
καρυδόξυλο: ακχορινάκο-κασς, ο.
καρυδόπιτα: ακχορένγκι-πλιτσί(ν)τα, η.
καρυδόφλουδα: ακχορένγκι-κόζζα, η.
καρυδόφυλλο: ακχορινάκι-πατρίν, η.
καρυόφυλλο: καρανφίλι, ο
π.χ. καρανφίλι τχουτόμ α(ν)ντό τσάι, ο(ν)ντάν κχά(ν)ντελ σσουκάρ = καρυόφυλλο έριξα μες στο τσάι, γι' αυτό μυρίζει ωραία.
καρφάκι: καρφινορί και σσαϊκίσα, η.
καρφί: καρφίν και σσάικα, η
π.χ. μπανγκιλί η σσάικα = στράβωσε το καρφί, τσαλαβάβ η καρφίν = χτυπώ το καρφί, μιρνέ πφερασά σσάικε αβέν λέσκε = τα δικά μου λόγια καρφιά του έρχονται.
καρφίτσα: καρφίτσα, η
π.χ. ούτε πι καρφίτσα ιν μανγκέλ τε χασαρέλ = ούτε την καρφίτσα του δεν θέλει να χάσει (δηλ. είναι πολύ τσιγγούνης).
κάρφωμα (α): καρφισαριπέ και σαϊκαλαμάκο, ο.
κάρφωμα (β): καρφοσαριπέ, ο.
καρφωμένος (α) (μτχ.): καρφισαρντό,-ι και (ακλ.επιθ.) σσαϊκαλαμούσσι.
καρφωμένος (β) (μτχ.): καρφοσαρντό, -ί
Αντίθ. μπικαρφοσαρντό = ακάρφωτος
καρφώνομαι (αμετβ. ρ.): καρφοσάβαβ και καρφοσάαβ.
καρφώνω (α) (μετβ. ρ.): καρφισαράβ και σσαϊκαλάιαβ
π.χ. καρφισαράβ ο κασς = καρφώνω το ξύλο.
καρφώνω (β): (μετβ.ρ.): καρφοσαράβ

π.χ. καρφοσαράβ η κορνίζα κάι ντουβάρι = καρφώνω την κορνίζα στον τοίχο.
καρφωτός: (βλ. καρφωμένος).
καρχαρίας: καρχαρία, ο.
κάσα: κάσα, η
π.χ. εκ κάσα ντομάτε λιά = μία κάσα ντομάτες πήρε, πφαγκλά ε κάσε, για τε τχολ γιακ = έσπασε τις κάσες, για να βάλει φωτιά.
κασετόφωνο: τεήπι, ο
(υποκ.) τεηπίσι, ο.
κασκόλ: κασσκόλι, ο
π.χ. βουράβ κο κασσκόλι = φόρα το κασκόλ σου.
κασμάς: καζμάβα, η
π.χ. τζα τσαλάβ καζμάβα, τε ακχιαρές σαρ ικλέν ε παρέ = πήγαινε να χτυπήσεις κασμά (να δουλέψεις εργάτης), να καταλάβεις πώς βγαίνουν τα λεφτά.
κασσίτερος: καλάι και αρτσίτσι, ο
π.χ. μπιλαβάβ ο καλάι = λιώνω τον κασσίτερο.
κασσιτέρωμα: (βλ. γάνωμα).
κασσιτερωμένος: (βλ. γανωμένος).
κασσιτερώνω: (βλ. γανώνω).
κασσιτερωτής: (βλ. γανωτής).
κασόνι: (βλ. κάσα).
καστανιά: κεστανιλίν, η.
κάστανο: κεστανάβα, η.
κατάβαση: (βλ. κάθοδος).
κατάβρεγμα: κινγκαριπέ και κινγκιαριπέ, ο.
καταβρεγμένος (μτχ.): κινγκαρντό,-ί και κινγκιαρντό,-ί.
καταβρέχω (μετβ. ρ.): κινγκαράβ (βλ. βρέχω).
καταβροχθίζω: (βλ. καταπίνω).
καταγίνομαι (αμετβ. ρ.): μαράμαν (βλ. και παιδεύομαι)
π.χ. σαστό γκιβέ μαρέλας-πες πε μπατσαβάσα = όλη την ημέρα καταγινόταν με το περιβόλι του, σόσα μαρέλπες καβά; = με τι καταγίνεται αυτός;
καταγράφω: (βλ. γράφω).
καταδεκτικότητα: (βλ. δέξιμο).
καταδέχομαι (μετβ. ρ.): καμπούλι-κεράβ (= δεκτό κάνω, δέχομαι, σ.α. αποδέχομαι, συμφωνώ, παραδέχομαι)
π.χ. νι κερντά καμπούλι ε παρέ κάι ντιόμ λε = δεν καταδέχτηκε τα λεφτά που του έδωσα.
(βλ. και δέχομαι, παραδέχομαι).
καταδίδω (μετβ. ρ.): λι(ν)νταράβ (= κάνω να παρθεί, -ούν, κάνω να πάρει, -ουν, βάζω να πάρει, -ουν)
π.χ. λι(ν)νταρντά λε α(ν)ντρέ καβά αφιάβα = το κατέδωσε μέσα (στην αστυνομία) αυτός ο ρουφιάνος. (λι(ν)νταράβ σ.α. κάνω έκτρωση, ξεμυαλίζω, βλ. και έκτρωση (κάνω)).
Συνών. τσχουταράβ (= βάζω να ρίξει-ουν, κάνω να ριχτεί-ούν), καταδίδω, αποβάλλω, κάνω έκτρωση
καταδιωγμένος: (βλ. κατατρεγμένος).
καταδιωγμός: (βλ. εκδίωξη, κατατρεγμός).
καταδικάζω (μετβ. ρ.): ντοσσαλό(-ί)-περαβάβ (= ένοχο, -η κάνω να πέσει, ντοσσαλό = ένοχος, φταίχτης, περαβάβ = γκρεμίζω, κατεδαφίζω, καταρρίπτω)
Αντίθ. μπεράτ-περαβάβ = αθωώνω.
καταδιώκω: (βλ. κατατρέχω).
καταδίωξη: (βλ. κατατρεγμός).
καταδότης: αφιάβα, ο (κυριολ. ρουφιάνος), θηλ. αφιάβκα, η
Συνών. πφουκαμντό και πφουκαμτζίο = προδότης, μαρτυριάρης
καταδρομέας: λοκατζίο, ο
π.χ. λοκατζίο σι μο τσχαβό κάι ασκερλίκο = καταδρομέας είναι ο γιος μου στο στρατό.

καταδύομαι (μετβ. ρ.): α(ν)ντό-παΐ τσχάμαν (= μες στο νερό ρίχνω τον εαυτό μου).
καταζήτηση: ροντιπέ, ο (= ψάξιμο, έρευνα).
καταζητούμαι (αμετβ. ρ.): ροντισάαβ (= ψάχνομαι), ροντιάβ (= ψάχνομαι) και ροντί(ν)ντιαβ (= ψάχνομαι)
π.χ. ροντισάολ κατάρ ε σσεραλέ = καταζητείται από τους αστυνομικούς.
καταζητώ (μετβ. ρ.): ρόνταβ (= ψάχνω, ερευνώ)
π.χ. ρόντεν λε ε σσεραλέ = τον καταζητούν οι αστυνομικοί (αστυνομία).
κατάθεση: τχοντιπέ, ο (κυριολ. βάλσιμο, τοποθέτηση).
καταθέτω (μετβ. ρ.): τχαβ (κυριολ. βάζω, τοποθετώ, ομόηχο τχαβ = πλένω, λούζω, κλωστή)
π.χ. τχοντόμ παρέ κάι μπάνκα = κατέθεσα χρήματα στην τράπεζα.
κατακαίω (μετβ. ρ.): πφαμπαράβ (= καίω μετβ, ανάβω μετβ.)
π.χ. η γιακ πφαμπαρντάς ε κοπάτσα = η φωτιά κατέκαψε τα δέντρα.
κατάκαρδα (επίρρ.): α(ν)ντό-γκι (= μες στη ψυχή)
π.χ. α(ν)ντό κο γκι, νά κα λες κχάντσικ = κατάκαρδα δεν θα πάρεις τίποτα.
κατακέφαλα (επίρρ.): οπρασσορό (= πάνω στο κεφάλι)
π.χ. η τόπα αβιλί λεσκέ οπρά σσορό = η μπάλα του ήρθε κατακέφαλα.
κατακόκκινος (επίθ.): μπουτ-λολό,-ί (= πολύ κόκκινος).
Συνών. λολαρντό = κοκκινισμένος.
καταλαβαίνω (μετβ. ρ.): ακχιαράβ
π.χ. ιν ακχιαρντέμ σο πφε(ν)ντάς μάνγκε = δεν κατάλαβα τι μου είπε, ακχιαρντόμ σο μανγκές τε κερές = κατάλαβα τι θες να κάνεις, ακανά ακχιαρντάν σο κερντιλό; = τώρα κατάλαβες τι έγινε;
(βλ. και κατανοώ).
κατάλευκος (επίθ.): μπουτ-παρνό, -ί (= πολύ άσπρος)
Αντίθ. μπουτ-καλό (= πολύ μαύρος) κατάμαυρος.
κατάληξη: σόνι, ο (κυριολ. τέλος)
π.χ. ο σόνι σας τε χασαρέλ πι μπουκί = η κατάληξη ήταν να χάσει τη δουλειά του
καταληπτός (επίθ.): ακχιαρντικανό,-ί.
π.χ. ακχιαρντικανέ όρμπε = κατά-ληπτά λόγια.
Συνών. ακχιαρντό = κατανοητός, αντιληπτός.
Αντίθ. μπιακχιαρντικανό = ακατάληπτος, μπιακχιαρντό = ακατανόητος, ακαταλαβίστικος.
καταληστεύω (μετβ. ρ.): τσοράβ (= κλέβω, ληστεύω).
κατάλογος: κατάλογο, ο
π.χ. ρόντε κάι κατάλογο τε αρακχές λεσκό τιλέφονο = ψάξε στον κατάλογο να βρεις το τηλέφωνό του.
κατάματα (επίρρ.): α(ν)ντέ-γιακχά (= μες στα μάτια)
π.χ. ντικ μαν α(ν)ντέ με γιακχά ντα πφεν μανγκέ σο τζανές = κοίταξε με κατάματα και πες μου τι ξέρεις.
κατάμαυρος (επίθ.): μπουτ-καλό,-ί (= πολύ μαύρος)
Συνών. καλαρντό = μαυρισμένος.
κατάμεστος (α) (επίθ.): επτέν-πφερντό, -ι (= εντελώς γεμάτος)
κατάμεστος (β) (επίθ.): μπουτ-πφερντό, -ί (= πολύ γεμάτος).
κατάμουτρα (επίρρ.): ανγκλαμούι (= μπροστά στο πρόσωπο), (προφ. με συνίζηση ούι)
π.χ. ανγκλαμούι τε πφενές μανγκέ καλέν, άηρ παλαντουμέ = κατάμουτρα να μου τα πεις αυτά, όχι πισώπλατα, πφα(ν)ντάς ο

ουντάρ ανγκλαμούι λέσκο = του έκλεισε την πόρτα κατάμουτρα, τσχουνγκαρντά λε ανγκλαμούι = τον έφτυσε κατάμουτρα.
Αντίθ. παλαντουμέ = πισώπλατα
κατανοημένος (μτχ. ως επίθ.): ακχιαρντό, -ί (σ.α. κατανοητός).
κατανόηση: ακχιαριπέ, ο
π.χ. σικάβ ζάλακ ακχιαριπέ, νά κερ αγκαντάλ = δείξε λίγη κατανόηση, μην κάνεις έτσι (ακχιαριπέ σ.α. αντίληψη)
Συνών. γκου(ν)ντιπέ = νόηση
κατανοητός (επίθ.): ακχιαρντό,-ι
π.χ. ακχιαρντί όρμπα νασστί ασσουνές κατάρ λεσκό μούι = κατανοητή κουβέντα δεν μπορείς να ακούσεις από το στόμα του.
Αντίθ. μπιακχιαρντό = ακατανόητος.
κατανοούμαι (αμετβ. ρ.): ακχιάρντιαβ (βλ. και αντιληπτός (γίνομαι))
π.χ. ιν ακχιάρντον κε όρμπε = δεν κατανοούνται τα λόγια σου.
κατανοώ (μτβ.ρ.): ακχιαράβ
π.χ. νασστί ακχιαρές μο πρόβλιμα = δεν μπορείς να κατανοήσεις το πρόβλημά μου
(βλ. και καταλαβαίνω).
κατάξερος (επίθ.): μπουτ-σσουκό,-ί (= πολύ ξερός, σ.α. πολύ στεγνός, σσουκό = ξερός, στεγνός)
π.χ. μπουτ-σσουκέ πατρά = κατάξερα φύλλα, μπουτ σσουκέ σι ε κασστά = κατάξερα είναι τα ξύλα.
κατάπαυση: ατσχανταριπέ, ο (= σταμάτημα).
καταπαύω (μετβ. ρ.): ατσχανταράβ (= μετβ. σταματώ, σ.α. ανακόπτω, παύω μετβ.).
καταπιάνομαι (αμετβ. ρ.): αστάρντιαβ (= πιάνομαι, κρατιέμαι)
π.χ. σαρ αστάρντιλο καλέ μπουκιάσα προκοπία ντικχλάς = καθώς καταπιάστηκε μ’ αυτή τη δουλειά, προκοπή είδε. (σ.α. πειράζω).
κατάπικρος (επίθ.): μπουτ-κερκό,-ί (= πολύ πικρός)
π.χ. μπουτ-κερκί σι η καϊάβα = κατάπικρος είναι ο καφές.
καταπίνω (μετβ. ρ.): νακχαβάβ (= μετβ. περνώ)
π.χ. ντουκχάλ μο κουρλό ντα νασστί νακχαβάβ = πονάει το λαρύγγι μου και δεν μπορώ να καταπιώ.
(βλ. και μετβ. περνώ).
καταπληκτικά: (βλ. υπέροχα).
καταπληκτικός: (βλ. υπέροχος).
καταπνίγω (μετβ. ρ.): τασαβάβ (= πνίγω).
καταπόνηση: τσχι(ν)νταριπέ, ο
(βλ. εξάντληση).
καταπονούμαι (αμετβ. ρ.): τσχι(ν)-νταράμαν (= κουράζω τον εαυτό μου)
(βλ. εξαντλούμαι).
καταπονώ (μετβ. ρ.): τσχι(ν)νταράβ
π.χ. τσχι(ν)νταρντά μαν μπουτ καγιά μπουκί = με καταπόνησε πολύ αυτή η δουλειά. (βλ. κόβω (β)).
κατάποση: νακχαηπέ, ο (= πέρασμα)
(βλ. και πέρασμα).
καταπρόσωπα: (βλ. κατάμουτρα).
κατάπτωση (σωματική εξασθένιση, αδυναμία): τακα(τ)σΰζλΰκο, ο
π.χ. ασταρντά λε τακα(τ)σΰζλΰκο κάι νι χαλ = τον έπιασε κατάπτωση που δεν τρώει.
(τακάτι, ο = σωματική δύναμη, αντοχή, π.χ. νάι μαν τακάτι τε ουστάβ οπρέ = δεν έχω δύναμη να σηκωθώ επάνω, νάι μαν αβέρ τακάτι, τσχι(ν)ντιλόμ = δεν έχω άλλη αντοχή, κουράστηκα)

καταραμένος (μτχ.): αρμαϊ(ν)ντό,-ί και αρμαντι(ν)ντό,-ί
π.χ. αρμαϊ(ν)ντό ε Ντεβλέσταρ σι τε να ντικχέλ παρνό γκιβέ = καταραμένος από το Θεό είναι να μη δει άσπρη μέρα.
κατάργηση: (βλ. απαγόρευση).
καταργούμαι: (βλ. απαγορεύομαι).
καταργώ: (βλ. απαγορεύω).
κατάρες (οι): αρμάια, ε (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. κατάρ πι χολί αρμάια ντιά λε = από το θυμό του κατάρες του έδωσε.
Αντίθ. ντοβάβα = ευχή.
καταριέμαι (αμετβ. ρ.): αρμάια-νταβ (προφ. με συνίζηση αι) (= κατάρες δίνω)
π.χ. σόσκε ντες λε αρμάια; = γιατί τον καταριέσαι;
Αντίθ. ντοβάβα-νταβ = εύχομαι
κατάρρευση: περιπέ, ο (κυριολ. πέσιμο).
καταρρέω (αμετβ. ρ.): περάβ (κυριολ. πέφτω)
π.χ. πελέ ε κχερά κατάρ η ζενζελάβα = κατέρρευσαν τα σπίτια από το σεισμό (σ.α. γκρεμίζομαι, κατεδαφίζομαι).
καταρρίπτομαι (αμετβ. ρ.): περάντιαβ (σ.α. γκρεμίζομαι, κατεδαφίζομαι).
καταρρίπτω (μετβ. ρ.): περαβάβ (σ.α. γκρεμίζω, κατεδαφίζω)
π.χ. ο ντουσσμάνο περαντά η τιαράβα = ο εχθρός κατέρριψε το αεροπλάνο.
κατάρριψη: (βλ.γκρέμισμα).
κατασβήνω: (βλ. σβήνω).
κατασκευάζω: (βλ. δημιουργώ (β)).
κατασκευασμένος: (βλ. δημιουργώ (β)).
κατασκευή: (βλ. δημιουργώ (β)).
κάτασπρος (επίθ.): μπουτ-παρνό,-ί (= πολύ άσπρος)
π.χ. καγιά χλορίνι κερέλ ε σσέα μπουτ παρνέ = αυτή η χλωρίνη κάνει τα ρούχα κάτασπρα.
Συνών. παρναρντό = ασπρισμένος.
κατάστηθα (α) (επίρρ.): οπρακολίν (= πάνω στο στήθος).
κατάστηθα (β) (επίρρ.): οπραγκυύσι (τα υ προφέρονται όπως το γαλλικό u).
κατάστημα: (βλ. μαγαζί).
καταστηματάρχης: βλ. μαγαζάτορας.
κατασκευάζω: (βλ. προκαλώ).
καταστραμμένος (μτχ.): ρεσπισαρντό,-ί και (άκλ. επίθ.) ρεσπιμέ (σ.α. διασκορπισμένος).
καταστρεπτικότητα: ρεσπιπέ, ο (σ.α. διασκορπισμός)
καταστρέφομαι (α) (αμετβ. ρ.): ρεσπισάαβ (σ.α.διασκορπίζομαι)
π.χ. ρεσπισάιλι λεσκί ανάβα = καταστράφηκε η οικογένειά του.
(βλ. και διασκορπίζομαι).
καταστρέφομαι (β) (αμετβ. ρ.): μάφι-κερντιάβ (= καταστροφή γίνομαι)
π.χ. μάφι-κερντιλό ο τομαφίλι = καταστράφηκε το αυτοκίνητο.
καταστρέφω (α) (μετβ. ρ.): ρεσπισαράβ (σ.α. διασκορπίζω)
καταστρέφω (β) (μετβ. ρ.): μάφι-κεράβ (=καταστροφή κάνω)
π.χ. μάφι-κερντά μαν καγιά οροσπούκα = με κατέστρεψε αυτή η πόρνη.
καταστροφή: ρεσπισαριπέ, ο
(βλ. διασκόρπιση).
κατατόπια (τα): τχανά, ε (πληθ. του τχαν = τόπος, μέρος, θέση, οικόπεδο, περιοχή, χώρος)
π.χ. με τζανάβ σσουκάρ καλά τχανά = εγώ ξέρω ωραία (καλά) αυτά τα κατατόπια.
κατατρεγμένος (μτχ.): νασσανταρντό,-ί και πραστανταρντό,-ί.

κατατρεγμός: νασσανταριπέ, ο και πραστανταριπέ, ο.
κατατρέχω (μετβ. ρ.): νασσανταράβ και πραστανταράβ.
καταφέρνω (μετβ. ρ.): μπετζερίαβ
π.χ. νταλί κα μπετζερίος καγιά μπουκί; = θα μπορέσεις να καταφέρεις αυτή τη δουλειά; (σ.α. επιτυγχάνω, κατορθώνω).
καταφερτζής: μπετζερετζίο, ο (σ.α. πολυμήχανος), θηλ. μπετζερετζίκα, η
Συνών. πφιρνό = πονηρός, έξυπνος, μπουτζανγκλό = πολύξερος, έξυπνος.
Αντίθ. ατζαμίο = ατζαμής, αδέξιος.
καταχαίρομαι (αμεβτ.ρ.): μπουτ-σεβινίαβ (= πολύ χαίρομαι).
κατάχαμα (επίρρ.): οπραπφού (= πάνω στη γη, πάνω στο δάπεδο, σ.α. υπέργεια)
π.χ. πασστιλό οπραπφού = κοιμήθηκε κατάχαμα.
καταχαρούμενος (άκλ. επίθ.): μπουτ-σσένι (= πολύ χαρούμενος, -η).
κατάψυξη: κατάπσικσι, η
π.χ. α(ν)ντί κατάπσικσι σι ο μας = μες στην κατάψυξη είναι το κρέας.
κατεβάζω (α) (μετβ. ρ.): φουλαράβ
π.χ. φουλάρ εμπούκα ο φιάτο μπουτ παρέ μανγκές = κατέβασε λίγο την τιμή πολλά λεφτά ζητάς, φουλαράβ ε μανγκινά κατάρ ο τομαφίλι = κατεβάζω τα εμπορεύματα από το αυτοκίνητο.
(βλ. και ξεφορτώνω, ξεφουσκώνω μετβ.).
Αντίθ. ικλαράβ = ανεβάζω.
κατεβάζω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): φουλαρνταράβ (= βάζω να κατεβάσει, -ουν, κάνω να κατεβεί, -ούν, αναγκάζω να κατεβεί, -ούν)
π.χ. κα φουλαρνταράβ λεστέ ε μανγκινά κατάρ τομαφίλι = θα τον βάλω να κατεβάσει τα εμπορεύματα από το αυτοκίνητο, του ζόρλαν τελέ κα φουλαρνταρές μαν; = εσύ με το ζόρι θα με κάνεις να κατέβω κάτω;
κατεβαίνω (αμετβ. και μετβ.ρ.): φουλάβ
π.χ. φούλι τελέ = κατέβα κάτω, φουλιλό ο πιρετό κατάρ ο χουρντό = κατέβηκε ο πυρετός από το μωρό.
(βλ. αμετβ. ξεφουσκώνω).
Αντίθ. ικλάβ = ανεβαίνω, βγαίνω, σκαρφαλώνω, καβαλάω.
κατέβασμα: φουλαριπέ, ο
(βλ. και ξεφόρτωμα, ξεφούσκωμα).
Συνών. φουλιπέ = κάθοδος.
Αντίθ. ικλιπέ = ανέβασμα, έξοδος, καβάλημα, σκαρφάλωμα, άνοδος.
κατεβασμένος (μτχ.): φουλαρντό,-ί
(βλ. και ξεφορτωμένος, ξεφουσκωμένος).
Αντίθ. ικλαρντό = ανεβασμένος.
κατεδαφίζω (μετβ. ρ.): περαβάβ
π.χ. περαντέ λενγκέ κχερά = κατεδάφισαν τα σπίτια τους. (βλ. και γκρεμίζω).
κατεδάφιση: περαηπέ, ο (βλ. και γκρέμισμα).
κατεδαφισμένος (μτχ.): περαντό,-ί
(βλ. και πεσμένος, γκρεμισμένος).
κατεδαφιστέος (επίθ.): περαημάσκο,-ι (= για κατεδάφιση).
κατεξοχήν: (βλ. ιδίως).
κατεπείγων (α) (επίθ.): μπουτ-ατζελαβάκο, -ι (= πολλής βιασύνης).
κατεπείγων (β) (επίθ.): μπουτ-σιγκιαριμάσκο, -ι (= πολλής βιασύνης).
κατεργάζομαι (μετβ. ρ.): μπουκιαράβ (σ.α. επεξεργάζομαι)
π.χ. μπουκιαράβ ο σάστρι = κατεργάζομαι το σίδερο (κυριολ. δουλεύω μετβ.)
κατεργασία: μπουκιαριπέ, ο (σ.α. επεξεργασία)
(μπουκί = δουλειά).

κατεργασμένος (μτχ.): μπουκιαρντό,-ί (σ.α. επεξεργασμένος) π.χ. μπουκιαρντό μπαρ = κατεργασμένη πέτρα. *Αντίθ. μπιμπουκιαρντό = ακατέργαστος.*

κατευθείαν (επίρρ.): ντοβρού π.χ. κα τζας ντοβρού κχερέ = θα πας κατευθείαν σπίτι, ντοβρού κατέ αβιλό = κατευθείαν εδώ ήρθε. (βλ. και ευθύς, ευθέως). (ντοβρού σ.α. ντόμπρος).

κατευθύνω (μετβ. ρ.): ινγκαράβ και ινγκιαράβ (κυριολ. πηγαίνω μετβ., μεταφέρω, σ.α. καθοδηγώ, οδηγώ).

κατηφής: (βλ. σκυθρωπός).

κατηφόρα: κατιφόρα, η π.χ. πολοκό τζα, κατιφόρα σι κατέ = σιγά πήγαινε, κατηφόρα έχει εδώ. *Αντίθ. τεπάβα, ανιφόρα = ανηφόρα.*

κάτι (α) (αόρ. αντων. άκλ.): κχάντσικ (= τίποτα). π.χ. λε τουκέ κχάντσικ, τε χας = πάρε για σένα κάτι, να φας.

κάτι (β) (αόρ. αντων. άκλ.): καϊέκ-σσέι (= κανένα, κάποιο, πράγμα) π.χ. λε μάνγκε ντα καϊέκ-σσέι, τε χαβ = πάρε και για μένα κάτι, να φάω.

κατοικία: κχερέσκο-τχαν, ο (= σπιτιού θέση)

κατοικώ (αμετβ. ρ.): μπεσσάβ (= κάθομαι) π.χ. μπεσσάβ κάι Σελανίκο = κατοικώ στην Θεσσαλονίκη.

κατονομάζω (μετβ. ρ.): αλάβ-νταβ (= όνομα δίνω, σ.α. ονοματίζω) π.χ. νι μανγκέλ τε ντελ πε αμαλένγκε αλαβά = δε θέλει να κατονομάσει τους φίλους του.

κατόπιν: (βλ. πίσω, μετά).

κατόρθωμα: (βλ. επίτευγμα).

κατορθώνω: (βλ. επιτυγχάνω, καταφέρνω).

κατορθωτός (επίθ.): μπετζερμεκέσκο, -ι.

κατοστάρικο: σσελένγκο, ο και σσελένγκι, η.

κατούρημα: μουταριπέ, ο.

κατουρημένος (μτχ.): μουταρντό,-ί π.χ. μουταρντό σι ο χουρντό = κατουρημένο είναι το μωρό.

κατουριέμαι (αμετβ. ρ.): μουταράμαν και μουτράμαν π.χ. μουταρντάπες ε τρασσάταρ = κατουρήθηκε απ' τον φόβο.

κάτουρο: μουτέρ, ο

κατουρώ (αμετβ.και μετβ. ρ.): μουταράβ και μουτράβ.

κατσαβίδι: κατσαβίντα, η και κατσαβίδι, ο π.χ. τούτε σι η κατσαβίντα; = σε σένα είναι το κατσαβίδι; εκ κατσαβίδι ιν αρακχι(ν)ντισάολ α(ν)ντό κχερ! = ένα κατσαβίδι δεν βρίσκεται μες στο σπίτι!

κατσαμάκι: κατσαμάκο, ο π.χ. σαρ κατσαμάκο κερντιλί η ζουμί = σαν κατσαμάκι έγινε το φαγητό.

κατσαρίδα: μπετζέκο, ο.

κατσαριδοκτόνο: μπετζεκένγκο-ιλάτσι, ο (= κατσαρίδων φάρμακο).

κατσαρόλα: τσίντζιρα, η π.χ. χαλαβάβ η τσίντζιρα = πλένω την κατσαρόλα.

κατσαρολίτσα: τσιντζιρίσα, η π.χ. μι τσιντζιρίσα χασάρντιλι, τε χασαρέλ λεν ο Ντελ = η κατσαρολίτσα μου χάθηκε, να τους χάσει ο Θεός.

κατσαρομάλλης (επίθ.): πουρλιμέ-μπαλένγκο,-ι.

κατσαρός (άκλ. επίθ.): πουρλιμέ π.χ. πουρλιμέ σι λεσκέ μπαλά = κατσαρά είναι τα μαλλιά του.

κατσίκα: μπουζνί και κετσίκα, η.

κατσικάκι: μπουζνορί και κετσικίσα, η.

κατσικίσιος (επίθ.): μπουζνάκο,-ι και κετσικάκο,-ι
π.χ. κετσικάκο μας = κατσικίσιο κρέας.
κατσικόδρομος: μπουζνένγκο-ντρομ και κετσικένγκο-ντρομ, ο.
κατσικοκλέφτης: κετσικένγκο-τσορ, ο.
κάτω (επίρρ.): τελέ
π.χ. τε τρασσάς κολέσταρ κάι ντικλέχ τελέ = να φοβάσαι από αυτόν που βλέπει κάτω, α(ν)ντέ γεκ ντουμούκ τσχουτά λε τελέ = με μια γροθιά τον έριξε κάτω.
(από κάτω = ταλάλ και τελάλ, π.χ. αστάρ ταλάλ = κράτα από κάτω).
Αντίθ. οπρέ = επάνω.
κάτωθεν: τελάλ και ταλάλ
Αντίθ. οπράλ = άνωθεν.
κατώτερος (επίθ.): τελουντό,-ί και τελικνό,-ί
π.χ. ο τελικνό ράφο = το από κάτω ράφι.
Αντίθ. οπρικνό, υστύνυ = ανώτερος
κατωτερότητα: τελουτνιπέ, ο
Αντίθ. οπριπέ, υστυνλύκο = ανωτερότητα.
καυλώνω (για άνδρα) (αμετβ. ρ.): μο-καρ-ουσστέλ (= το πέος μου σηκώνεται).
καυλώνω (για γυναίκα) (αμετβ. ρ.): μι-μιντσ-ουσστέλ (= το αιδοίο μου σηκώνεται).
καυσαέριο: ντουμάνο, ο (κυριολ. καπνός, σ.α. ατμός).
καυσόξυλο: πφαμπαριμάσκο-κάςς, ο.
καύσωνας: πφαμπαριπέ, ο
π.χ. σαβό πφαμπαριπέ σι καβά αβγκιέ! = τι καύσωνας είναι αυτός σήμερα!
(βλ. και κάψιμο, άναμμα).
καυτερός (επίθ.): πφαμπαρντό,-ί
π.χ. πφαμπαρντί τσχούσκα = καυτερή πιπεριά.
(βλ. και καμένος, καυτός, αναμμένος).
καυτός (α) (μτχ. ως επιθ.): πφαμπαρντό,-ί
π.χ. πφαμπαρντό παΐ = καυτό νερό
(βλ. και καμένος, καυτερός, αναμμένος, ζεματισμένος (α)).
Αντίθ. σσουντρό = κρύος, ψυχρός.
καυτός (β) (άκλ. επίθ.): ασσλάκι
π.χ. ασσλάκι κχιλ = καυτό λάδι.
Συνών. τατό = ζεστός.
Αντίθ. μπουζλού = κρύος, παγωμένος .
(βλ. και ζεματισμένος (β)).
καύχηση: μπαρικανιπέ, ο
(βλ. και υπερηφάνεια, μεγαλομανία).
καυχησιάρης (επίθ.): μπαρικανό,-ί
(βλ. και υπερήφανος, μεγαλομανής).
καυχιέμαι (αμετβ. ρ.): μπαρικανισάαβ
(βλ. και υπερηφανεύομαι)
Συνών. ασσαράμαν = παινεύομαι.
καφέ (το χρώμα) (άκλ.επίθ.): καφέ
π.χ. σίτουτ καφέ μποϊάβα τε μακχάβ με μενία; = έχεις καφέ μπογιά να βάψω τα παπούτσια μου;
καφεδάκι: καϊαβίσα, η.
καφενεδάκι: καβεναβίσα, η.
καφενείο: καβενάβα, η
π.χ. τζαβ κάι καβενάβα τε κχελάβ λιλά = πάω στο καφενείο να παίξω χαρτιά.
καφετέρια: καφετέρια, η
π.χ. τζαβ κάι καφετέρια, τε παβ καϊάβα = πάω στην καφετέρια, να πιω καφέ.
καφές: καϊάβα, καφάβα, η και καφέα, η
π.χ. σόσκι καϊάβα πες; = τι καφέ πίνεις; κερ μανγκέ γεκ γκουγκλί καφάβα = φτιάξε μου έναν γλυκό καφέ, κερκί σι η καφέα = πικρός είναι ο καφές.
καφετζής: καβετζίο, ο.

καφετζού: καβετζίκα, η.
καχύποπτη (η): εσσκιλτζίκα, η
π.χ. μπουτ εσσκιλτζίκα σι κι ρομνί = πολύ καχύποπτη είναι η γυναίκα σου.
καχύποπτος (ο): εσσκιλτζίο, ο
π.χ. νά αβ γκαντικίν εσσκιλτζίο = μην είσαι τόσο καχύποπτος.
καψαλίζω (μετβ. ρ.): πουρλισαράβ
π.χ. πουρλισαράβ η κχαϊνί = καψαλίζω την κότα.
καψάλισμα: πουρλισαριπέ, ο.
καψαλισμένος (μτχ.): πουρλισαρντό,ί.
κάψιμο: πφαμπαριπέ, ο
(βλ. και άναμμα, καύσωνας).
κέικ: κεκ, ο
π.χ. κα κερές αμένγκε αϊράτ κεκ; = θα μας φτιάξεις απόψε κέικ;
κεκεδίζω (αμετβ. ρ.): κεκελενίαβ.
κεκέδισμα: κεκελενμέκο, ο.
κεκές: κεκεμένι, ο
θηλ. κεκεμένκα, η.
κελάηδημα: μπασσιπέ, ο
(βλ. ηχώ).
κελαηδώ (αμετβ. ρ.): μπασσάβ
π.χ. μπασσέν ε τσιρικλά = κελαηδούν τα πουλιά.
(βλ. αμετβ.ηχώ).
κελεμπία: κελεμπία, η.
κελεπούρι: κελεπούρι, ο
π.χ. κελεπούρι ακχαντά λε = κελεπούρι το βρήκε (δηλ. σε τιμή ευκαιρίας).
κελί: πφα(ν)ντιπέσκι-οντάια, η (= φυλακής δωμάτιο).
κελύφι: κϋλΰφο, ο (σ.α. μαξιλαροθήκη)
κενό (α): τσουτσιπέ, ο.
κενό (β): μποσσλούκο, ο.
κενός: (βλ. άδειος).
κενότητα: (βλ. κενό).
κέντρο: κέ(ν)ντρο, ο
π.χ. κάι κέ(ν)ντρο κχελέλ τόπα = στο κέντρο παίζει μπάλα, κα ινγκαράβ τουμέν αϊράτ κάι κέ(ν)ντρο = θα σας πάω απόψε στο κέντρο (διασκέδασης)
κενωμένος: (βλ. αδειασμένος).
κενώνω: (βλ. μετβ.ρ. αδειάζω).
κένωση: (βλ. άδειασμα).
κεραία (α): κερέα, η
π.χ. κι(ν)ντάν κερέα ε τιλεορασάκε; = αγόρασες κεραία για την τηλεόραση;
κεραία (β) (δορυφορική): τσαρό, ο (= πιάτο)
π.χ. νάι τουτ τσαρό, ο(ν)ντάν νι ασταρές σσουκάρ ε μερκέζορα = δεν έχεις δορυφορική κεραία, γι' αυτό δεν πιάνεις ωραία (καλά) τους σταθμούς.
κεράκι: μεμελορί, η.
κεραμιδένιος: (βλ. κεραμωτός).
κεραμίδι: κιραμίτι, ο και κιραμίτα, η
π.χ. γκαντικίν μπροσσά μπουκί κερντόμ, εκ κιραμίτι οπρά μο σσορό νασστί τχοντόμ = τόσα χρόνια δούλεψα, ένα κεραμίδι πάνω στο κεφάλι μου δεν μπόρεσα να βάλω, (δηλ. να αποκτήσω ένα σπίτι).
(υποκ.) κιραμιτίσα, η.
κεραμωτός (επίθ.): κιραμιτλίο,-τλίκα.
κερασάκι: τσιρισσορί, η.
κερασένιος (επίθ.): τσιρισσιναλό,-ί
π.χ. τσιρισσιναλέ ουσστά = κερασένια χείλη.
κεράσι: τσιρίςς, η
π.χ. κι(ν)ντόμ τουκέ τσιρισσά = σου αγόρασα κεράσια.
κερασί (το): τσιρισσάκο –ρένκι, ο (κυριολ. κερασιού χρώμα).
κέρασμα (α): κερασαριπέ, ο.
κέρασμα (β): ισμαρλαμάκο, ο (σ.α. παραγγελία).
κερασμένος (μτχ.): κερασαρντό, -ί.
κερασφόρος (επίθ.): σσινγκαλό, -ί (σ.α. κερατάς)

π.χ. σσινγκαλό μπακρό = κερασφόρο πρόβατο.
κερατάκι: σσινγκορί, η.
κερατάς: σσινγκαλό, ο.
κερατού: σσινγκαλί, η.
κέρατο: σσινγκ, η.
κεράτωμα: σσινγκαλιπέ, ο.
κερατώνω (μετβ. ρ.): σσινγκά-τχαβ
π.χ. λεσκί ρομνί σσινγκά-τχοντάς λεσκέ = η γυναίκα του τον κεράτωσε. (σσινγκά-τχαβ = κέρατα βάζω).
κεραυνός: σσιμσέκο, ο
π.χ. (κατάρα) σσιμσέκο τε πφαμπαρέλ τουτ = κεραυνός να σε κάψει.
κερδίζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): καζανίαβ
π.χ. καζανίαβ μο μαρνό = κερδίζω το ψωμί μου, σο κα καζανίος τε να αβέσα; = τι θα κερδίσεις άμα δεν έρθεις;
Αντίθ. χασαράβ = χάνω.
κερδισμένος (μτχ. ως επίθ.): κιαρλίο, -ούκα (σ.α. κερδοφόρος)
π.χ. σαντέ του ικλιλάν κιαρλίο κατάρ καγιά μπουκί = μόνο εσύ βγήκες κερδισμένος από αυτή τη δουλειά
κέρδος: κιάρι, ο
π.χ. σι μπουτ κιάρι κάι καγιά μπουκί = έχει πολύ κέρδος αυτή η δουλειά
Αντίθ. ζαράρι = ζημιά.
κερδοφόρος (επίθ.): κιαρλίο,-ούκα (σ.α. κερδισμένος).
κερένιος (επίθ.): μεμελάκο, -ι.
κερί: μεμελί, η
π.χ. πφαμπαράβ η μεμελί = ανάβω το κερί.
κέρινος (επίθ.): μεμελάκο, -ι
π.χ. μεμελάκο ρένκι = κέρινο χρώμα.
κερνώ (μετβ. ρ.): κερασαράβ και ισμαρλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια).
π.χ. σο μανγκές τε ισμαρλάιαβ τουκέ; = τι θέλεις να σε κεράσω; άντε, ντατ κερντιλάν, ιν κα κερασαρές αμένγκε κχάντσικ; = άντε, πατέρας έγινες, δε θα μας κεράσεις τίποτα; (ισμαρλάιαβ σ.α. παραγγέλνω).
κέρωμα: μεμελί-μακχιπέ, ο (μεμελί = κερί, μακχιπέ = άλειμμα, βάψιμο).
κερώνω (α) (μετβ. ρ.): μεμελί-μακχάβ (μεμελί = κερί, μακχάβ = αλείφω, βάφω).
κερώνω (β): μεμελί-μακχλανταράβ (μεμελί = κερί, μακχλανταράβ επιτατ. ενεργ. διαμ.ρ. = βάζω να αλείψει –ουν, βάζω να βάψει-ουν).
κετσές: κετσάβα και πούσλα, η
π.χ. κετσάβα ασταρντέ κε μπαλά, κάι νι φουλαβές λεν = κετσέ πιάσανε τα μαλλιά σου, που δεν τα χτενίζεις.
κεφαλάκι: σσορορό, ο.
κεφάλας: μπαρέ-σσερέσκο,-ι (= μεγαλοκέφαλος), θηλ. μπαρέ-σσερέσκι, ι
Αντίθ. σικνέ-σσερέσκο = μικροκέφαλος.
κεφάλι: σσορό, ο
π.χ. ντουκχάλ μο σσορό = πονάει το κεφάλι μου, κατάρ πο σσορό σΰρντελ ακανά = απ' το κεφάλι του υποφέρει τώρα, μπαρί μπεϊλάβα αβιλί οπρά μο σσορό = μεγάλος μπελάς ήρθε πάνω στο κεφάλι μου.
κεφαλιά: σσορό, ο (κυριολ. κεφάλι)
π.χ. τε σΰρνταβα τούκε εκ σσορό, κε ντα(ν)ντά κα λαβ κατάρ κο μούι = αν σου τραβήξω μια κεφαλιά, τα δόντια σου θα πάρω από το στόμα σου.
κεφαλόπονος: σσερέσκι-ντουκ, η.
κεφάτος (επίθ.): κεφλίο,-ίκα

π.χ. μπουτ κεφλίο ντικχάβ τουτ αβγκιέ = πολύ κεφάτο σε βλέπω σήμερα.
Αντίθ. μπικεφέσκο = άκεφος.
κέφι: κέφι, ο
π.χ. νάι μαν κέφι, ιν κα τζαβ = δεν έχω κέφι, δεν θα πάω.
κεφτές: κεφτάβα, η
π.χ. πεκάβ ε κεφτάβε = τηγανίζω τους κεφτέδες.
κηδεία: τζενεζάβα, η
π.χ. νασστί γκελό κάι πε ντaντέσκι τζενεζάβα = δεν μπόρεσε να πάει στην κηδεία του πατέρα του.
κηδεύω (μετβ. ρ.): πραχοσαράβ (= θάβω).
κηλίδα (στρογγυλόσχημη): νταμγκάβα, η (βλ. και βούλα).
κήπος: (βλ. περιβόλι).
κιάλι: μπιλμπίλι, ο (πληθ. = μπιλμπίλα, ε)
(βλ. και τηλεσκόπιο).
(ομόηχο μπιλμπίλι = αηδόνι).
κίβδηλος: (βλ. πλαστός).
κιβώτιο: σα(ν)ντούκο, ο
(βλ. και μπαούλο).
κιθάρα: κιθάρα και κιτάρα, η
κιλίμι: κιλίμο, ο (σ.α. χαλί)
π.χ. χαλαβάβ ε κιλίμορα = πλένω τα κιλίμια.
Συνών. αλία = χαλί.
κιλό: κίλο, ο
π.χ. καζόμ κίλορα σαν; = πόσα κιλά είσαι; κατάρ πο φεναλούκο, ούτε εκ κίλο οπρά πέστε νασστί τχολ = από την κακοσύνη του, ούτε ένα κιλό πάνω του δεν μπορεί να βάλει, καζόμ κίλορα ικλιλέ ε πουρουμά; = πόσα κιλά βγήκαν τα κρεμμύδια;
κιλότα: χαρνί-σοστέν, η
κιμαδόπιτα: κϋιμαλΰ-μπερέκο, ο
κιμάς: κϋιμάβα, η
π.χ. κι(ν)ντόμ γεκ κίλο κϋιμάβα = αγόρασα ένα κιλό κιμά.
κιμπάρης: κιμπάρι, ο
π.χ. κιμπάρι σι βο, νι βουραβέλ καγιά α(ν)τεράβα = κιμπάρης είναι αυτός, δεν φοράει αυτό το πουκάμισο, κιμπάρι μανούς = κιμπάρης άνθρωπος (δηλ. άνθρωπος με αρχοντιά, σ.α. αριστοκράτης).
κιμπάρικος (επίθ.): κιμπάρι-κα (σ.α. κιμπάρης, βλ. και κιμπάρης)
π.χ. κιμπάρι βουραηπέ σι καβά = κιμπάρικο ντύσιμο είναι αυτό.
Συνών. μπαρικανό = υπερήφανος, μεγαλομανής, καυχησιάρης.
κιμπάρισσα: κιμπάρκα, η
π.χ. μπουτ κιμπάρκα σι λεσκί ρομνί = πολύ κιμπάρισσα είναι η γυναίκα του (σ.α. αριστοκράτισσα).
κιμπαρλίκι: κιμπαρλούκο, ο.
κινηματογράφος: (βλ. σινεμά).
κινητήρας: μάκινα και μακίνα, η
π.χ. ε τομαφιλέσκι μακίνα χασαρέλ κχιλά = ο κινητήρας του αυτοκινήτου χάνει λάδια.
(βλ. και μηχανή).
κινητό (τηλέφωνο): κινιτό, ο
π.χ. μο κινιτό τσορντέ κατάρ τραπέζι = το κινητό μου (τηλέφωνο) κλέψανε από το τραπέζι.
κινούμαι (αμετβ. ρ.): πφιράβ (κυριολ. αμετβ. περπατώ, αμετβ. κυκλοφορώ)
κινούμενα σχέδια: σσεητάια, ε (προφ. με συνίζηση ια) (κυριολ. διαβόλια, σατανάδες)
π.χ. σσεητάια κχελέν κάι τιλεόρασι = κινούμενα σχέδια παίζουν στην τηλεόραση.
κινώ (αμετβ. ρ.): πφιραβάβ και πφιρανταράβ (κυριολ. μετβ. περπατώ, μετβ. κυκλοφορώ).
κιόλας (επίρρ.): μπιλέμ
π.χ. αβιλάν μπιλέμ; = ήρθες κιόλας;
Αντίθ. ζατέν και ζάτεν = ήδη, άλλωστε.

κιόσκι: κιόσσκι, ο
π.χ. κερ τουκέ εκ κιόσσκι κατέ ανγκλάλ = κάνε για σένα ένα κιόσκι εδώ μπροστά.
κιτρινάδα: σαρΰλΰ̃κο, ο (σ.α. ηπατίτιδα, σαρΰ̃ = κίτρινος, -η).
κιτρινίζω (αμετβ. ρ.): σαρΰ̃-κερντιάβ (= κίτρινος-η γίνομαι)
π.χ. σαρΰ̃-κερντιλό λεσκό μούι κατάρ η νταρ = κιτρίνισε το πρόσωπό του από το φόβο.
κιτρινίλα: (βλ. κιτρινάδα).
κίτρινος (άκλ. επίθ.): σαρΰ̃
π.χ. κερντιλό σαρ σαρΰ̃ λιμόνο ε τρασσάταρ = έγινε σαν κίτρινο λεμόνι από τον φόβο.
κιχ (άκλ.): κΰχ
π.χ. ούτε κΰχ νι κερντά ε νταράταρ = ούτε κιχ δεν έκανε από το φόβο.
κλαδάκι: νταλορό και νταλίσι, ο
κλαδί: ντάλι και ντάλο, ο
π.χ. σσουκέ ντάλορα = ξερά κλαδιά.
κλαδωτός (επίθ.): ντα(λ)λίο,-ούκα
π.χ. ντα(λ)λίο κοτόρ = κλαδωτό ύφασμα.
κλαίγομαι (αμετβ. ρ.): ροβάμαν
π.χ. γκαντιμπόρ παρέ σίλε ντα πάλε ροβέλπες = τόσα λεφτά έχει και πάλι κλαίγεται.
κλαίω (αμετβ .και μετβ. ρ.): ροβάβ
π.χ. ροβέλ ο χουρντό = κλαίει το μωρό, σόσκε ροβές; = γιατί κλαίς;, ροβέλ κατάρ πι χολί = κλαίει από το θυμό του, σα ροβέλ κο μούι ιτσ νι ασάλ = όλο κλαίει το πρόσωπό σου καθόλου δεν γελάει
Αντίθ. ασάβ = γελώ
κλαίω (με λυγμούς) (αμετβ. ρ.): γκέσα-ροβάβ (= με ψυχή κλαίω)
π.χ. γκέσα-ροβέλας ο χουρντό πε ντάκε = έκλαιγε με λυγμούς το παιδί για τη μάνα του.
κλαίω (ενεργ. διαμ. ρ.): ροβνταράβ (= κάνω να κλάψει-ουν, βάζω να κλάψει-ουν) και ροη(ν)νταράβ
π.χ. ροβνταρντά μαν καϊά γκιλί = μ' έκανε να κλάψω αυτό το τραγούδι, σόσκε ροβνταρές ε χουρντέ; = γιατί βάζεις το παιδί να κλαίει;, σαρ ροβνταρντάν μαν του, αγκαντάλ κα ροβνταράβ τουτ με ντα ακανά = όπως μ' έκανες να κλάψω, έτσι θα σε κάνω να κλάψεις κι εσύ τώρα. (ροβνταρντό, -ί, (μτχ.) = κλαμμένος, ροβνταριπέ, ο (ρημ. ουσ.) = προκλητικό κλάψιμο)
Αντίθ. ασανταράβ = κάνω να γελάσει, -ουν.
κλάμα: ροηπέ, ο
π.χ. λολιλέ λεσκέ γιακχά κατάρ ο ροηπέ = κοκκίνησαν τα μάτια του από το κλάμα
Αντίθ. ασαηπέ = γέλιο.
κλαμένος (μτχ.): ροη(ν)ντό,-ί
π.χ. ροη(ν)ντέ γιακχά = κλαμένα μάτια
Αντίθ. μπιροη(ν)ντό = άκλαυτος, ασαη(ν)ντό = γελαστός.
κλανιά: κχάι, η.
(υποκ.) κχαϊορί, η (προφ. με συνίζηση ιο).
κλανιάρης (επίθ.): κχαϊαρντό,-ί.
κλάνω (αμετβ. ρ.): κχαϊαράβ (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. κον κχαϊαρντά; = ποιος έκλασε;
κλαρίνο: γκαρνάτα, η
π.χ. τζανές τε μπασσαλές γκαρνάτα; = ξέρεις να παίζεις κλαρίνο;
κλαριντζής: γκαρνάτατζίο, ο.
κλάσιμο: κχαϊαριπέ, ο.
κλαψιάρης (επίθ.): ροη(ν)-νταρντό,-ί
π.χ. εμπουκάκε ροβέλ καβά χουρντό˙ σαβό ροη(ν)νταρντό σι! = με το παραμικρό κλαίει αυτό το παιδί˙ τι κλαψιάρικο είναι!

ροη(ν)ταρντί γκιλί = κλαψιάρικο τραγούδι.
κλαψιαροπρόσωπος (επίθ.): ρο-η(ν)ντέ-μόσκο,-ι
Αντίθ. ασαη(ν)ντέ-μόσκο = γελαστοπρόσωπος.
κλέβομαι (αμετβ. ρ.): τσορντιάβ
π.χ. τσορντιλέ με γκάλμπεα κατάρ ο κχερ = κλάπηκαν τα χρυσά μου από το σπίτι.
κλέβω (μετβ. ρ.): τσοράβ
π.χ. τσορντέ λεσκέ παρέ = κλέψανε τα λεφτά του, του νι λατζάς κάι τσορές; = εσύ δεν ντρέπεσαι που κλέβεις;
κλειδί: νατάρι και κιλίτο, ο
π.χ. ρόνταβ με νατάρα = ψάχνω τα κλειδιά μου.
κλείδωμα (α): κιλιτλεμέκο, ο.
κλείδωμα (β): κλιδοσαριπέ, ο.
κλειδωμένος (α) (άκλ. επίθ.): κιλιτλεμίσσι και κιλιτλί
π.χ. κιλιτλεμίσσι σι η καπούια = κλειδωμένη είναι η πόρτα.
κλειδωμένος (β) (μτχ.): κλιδοσαρντό, -ί.
κλειδώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): κιλιτλέαμαν (μέση διάθεση).
κλειδώνομαι (β) (αμετβ. ρ.): κλιδοσαράμαν (μέση διάθεση).
κλειδώνω (α) (αμετβ. ρ.): κιλιτλενίαβ
π.χ. νι κιλιτλενίορ η καπούια = δεν κλειδώνει η πόρτα.
κλειδώνω (β) (αμετβ. ρ.): κλιδοσάαβ και κλιδοσάβαβ.
κλειδώνω (α) (μετβ. ρ.): κιλιτλέαβ
π.χ. κιλιτλέαβ η καπούια = κλειδώνω την πόρτα.
κλειδώνω (β) (μετβ. ρ.): κλιδοσαράβ
π.χ. τε κλιδοσαρές ο ουντάρ = να κλειδώσεις την πόρτα.
κλειδώνω (γ) (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ (=κλείνω μετβ., δένω, φυλακίζω)
κλείνομαι (αμετβ. ρ.): πφά-(ν)νταμαν (μέση διάθεση)
π.χ. πφα(ν)ντάπες α(ν)ντό κχερ ντα νι μανγκέλ τε ντικχέλ κχάνικας = έχει κλειστεί στο σπίτι και δεν θέλει να δει κανέναν
(βλ. και δένομαι)
Αντίθ. πουταράμαν = ανοίγομαι, ξανοίγομαι, λύνομαι
κλείνω (α) (αμετβ. ρ.): πφα(ν)ντιάβ (παθητική διάθεση)
π.χ. με γιακχά πφα(ν)ντόν κατάρ η λί(ν)ντρα = τα μάτια μου κλείνουν από τη νύστα.
(βλ. και φυλακίζομαι)
Αντίθ. πουτάρντιαβ = ανοίγω (αμετβ), λύνομαι.
κλείνω (β) (ενεργ.διαμ.ρ.): πφα(ν)νταράβ
(βλ. δένω (β))
κλείνω (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ
π.χ. πφά(ν)ντε ο ουντάρ = κλείσε την πόρτα, πφά(ν)νταβ η πέντζεραβα = κλείνω το παράθυρο, (στίχοι από ποιήμα του Γ.Αλεξίου «η σεβντάβα(= ο έρωτας)»)σάντε με γιακχά τε πφά(ν)νταβα ντα τε μεράβ ντα πάλε α(ν)ντέ κε σουνέ ερ η ρατ κα αβάβ = μόνο τα μάτια μου αν κλείσω και πεθάνω και πάλι στα όνειρά σου θα έρχομαι κάθε βράδυ.
(βλ. και φυλακίζω, δένω).
Αντίθ. πουταράβ = ανοίγω (μετβ.), λύνω.
κλείσιμο: πφα(ν)ντιπέ και πφανγκλιπέ, ο (σ.α. φυλακή, δέσιμο)
(βλ. και φυλακή, δέσιμο).
Αντίθ. πουταριπέ = άνοιγμα, λύσιμο.
κλεισμένος (μτχ.): πφα(ν)ντό,-ί και πφανγκλό,-ί (σ.α. φυλακισμένος, δεμένος)
π.χ. πφα(ν)ντί σι η καπούια = κλεισμένη είναι η πόρτα.

κλειστός (επίθ.): πφα(ν)ντό,-ί και πφανγκλό,-ί (σ.α. φυλακισμένος, δεμένος)
π.χ. πφα(ν)ντό σι ο ντουκιάνο = κλειστό είναι το μαγαζί
(βλ. και φυλακισμένος, δεμένος).
Αντίθ. πουταρντό = ανοιχτός, λυμένος.
κλειτορίδα: κουκούλι, ο.
κλεμμένος (α) (μτχ.): τσορντό,-ί
π.χ. νά κιν ο σιντζίρι, τσορντό σι = μην αγοράζεις την αλυσίδα, κλεμμένη είναι.
κλεμμένος (β) (επίθ.): τσορντικανό, -ί
π.χ. τσορντικανό σι ο τεήπι, ο(ν)ντάν μπικνέλ λε ουτζούζι = κλεμμένο είναι το μαγνητόφωνο, γι' αυτό το πουλάει φτηνά. (βλ. και κλοπιμαίος)
κλεπτομανία: τσορνιμάσκο-νασφαλιπέ,ο (= κλεψιάς αρρώστια)
π.χ. τσορνιμάσκο-νασφαλιπέ σίτουτ, τε να ιν τσορέσα, ραάτι νι ατσχές = κλεπτομανία έχεις, άμα δεν κλέβεις, δεν ησυχάζεις.
κλεφταράκος: τσορνορό, ο, θηλ. τσορνορί, η.
κλεφταράς: τσορνό, ο
π.χ. τζανές σο τσορνό σι καβά; = ξέρεις τι κλεφταράς είναι αυτός;
κλεφταρού: τσορνί, η.
κλέφτης: τσορ, ο
π.χ. αστάρντιλο ο τσορ = πιάστηκε ο κλέφτης.
(βλ. και ληστής).
κλεφτοκοτάς: κχαϊνένγκο-τσορ (= κοτόπουλων κλέφτης) και κχαϊνένγκο-τσορνό, ο (= κοτόπουλων κλεφταράς).
κλέφτρα: τσορνί, η
(βλ. και κλεφταρού).
κλεφτρόνι: (βλ. κλέφτης).
κλεψιά: τσοριπέ και τσορνιπέ, ο
π.χ. νι λατζάς κάι κερές τσοριπέ; = δεν ντρέπεσαι που κάνεις κλεψιά; (βλ. ομόηχο τσοριπέ = φτώχια, ορφάνια), (φράση) ο τσορνιπέ σι νάι λατσχό σσέι = η κλεψιά δεν είναι καλό πράγμα (καλή πράξη).
κλέψιμο: (βλ. κλεψιά).
κληματαριά: ασμαλίν και ντρακχαλίν, η
π.χ. σίλε ασμαλίν ανγκλάλ λεσκό κχερ = έχει κληματαριά μπροστά στο σπίτι του.
κληρονομιά: μιράζι, ο (κυριολ. μερίδιο κληρονομιάς)
π.χ. (φράση) μάνγκε μο ντατ νι μουκλά μιράζι˙ με τουμένγκε σόσκε τε μουκάβ; = για μένα ο πατέρας μου δεν άφησε κληρονομιά˙ εγώ για σας γιατί ν' αφήσω;, του λιάν κο μιράζι˙ σόσκε μούϊτχος ακανά; = εσύ πήρες την κληρονομιά σου˙ γιατί φωνάζεις τώρα;
κλήση (σε δικαστήριο): ζαράβα, η
π.χ. αβιλί μανγκέ ζαράβα τε τζαβ σσαήτι κάι μακεμάβα = μου ήρθε κλήση να πάω μάρτυρας στο δικαστήριο.
κλοπή: τσορντιπέ, ο
π.χ. κερντιλό τσορντιπέ κάι λεσκό κχερ = έγινε κλοπή στο σπίτι του.
Συνών. τσορνιπέ = κλεψιά, κλέψιμο.
κλοπιμαίος (επίθ.): τσορντικανό,-ί
π.χ. μπικινέλας τσορντικανέ μανγκινά = πουλούσε κλοπιμαία εμπορεύματα.
κλοτσιά: τεκμάβα, η
π.χ. τσαλαντά λε τεκμαβάσα = τον χτύπησε με κλοτσιά.
κλοτσώ (α) (μετβ. ρ.): τεκμάβα-τσχαβ (= κλοτσιά ρίχνω).
κλοτσώ (β) (μετβ. ρ.): τεκμελέαβ.
κλουβί: τσιρικλένγκο-κεμέσι, ο (κυριολ. σημαίνει πουλιών κοτέτσι)
π.χ. κι(ν)ντόμ τσιρικλένγκο-κεμέσι = αγόρασα κλουβί (για τα πουλιά).
κλούβιος (άκλ. επίθ.): μποζούκι (κυριολ. χαλασμένος)

π.χ. μποζούκι αρνό = κλούβιο αβγό.
κλωνάρι: σικνό-ντάλι και σικνό-ντάλο, ο (κατά λέξη: μικρό κλαδί).
κλώσσα: κλότσκα, η.
κλωσσώ (αμετβ. ρ.): οπρά-με-αρνέ-μπεσσάβ (= πάνω στα αβγά μου κάθομαι)
π.χ η κχαϊνί μπεσσέλ-οπρά-πε-αρνέ = η κότα κλωσσάει.
κλωστή: τχαβ, ο
π.χ. παρνό τχαβ = άσπρη κλωστή. (βλ. ομόηχο τχαβ = βάζω, πλένω).
κλωστίτσα: τχαβορό, ο
π.χ. τσχιν μανγκέ ζάλακ τχαβορό = κόψε μου λίγη κλωστίτσα.
κόβομαι (αμετβ. ρ.): τσχι(ν)ντιάβ και τσχινάμαν (τσχι(ν)ντιάβ σ.α. κουράζομαι)
π.χ. τσχι(ν)ντόμαν κάι μο βας = κόπηκα στο χέρι μου, νι τσχι(ν)ντόν καλά κασστά τοβερέσα = δεν κόβονται αυτά τα ξύλα με τσεκούρι. (βλ. και κουράζομαι).
κόβω (α) (μετβ. ρ.): τσχινάβ
π.χ. τσχινάβ ε τσαρά = κόβω τα χόρτα, τσχινάβ με βούνγκε = κόβω τα νύχια μου, τσχινέλ λεσκί γκογκί μπουτζανγκλό σι = κόβει το μυαλό του είναι έξυπνος, τσχινάβ ο μας = κόβω το κρέας. (σ.α. σφάζω)
κόβω (β) (ενεργ. διαμ.ρ.): τσχι(ν)νταράβ (= βάζω να κόψει, -ουν, κάνω να κοπεί, -ούν, σ.α. κουράζω)
π.χ. κα τσχι(ν)νταράβ λεστέ ε κασστά = θα τον βάλω να κόψει τα ξύλα, κα τσχι(ν)νταράβ λάτε με μπαλά = θα την βάλω να κόψει (κουρέψει) τα μαλλιά μου, τσχι(ν)νταρντάν μαν κε μπουκένσα = με κούρασες με τις δουλειές σου (τσχι(ν)νταρντό, -ί (μτχ.) = κομμένος, τσχι(ν)νταριπέ, ο (ρημ. ουσ.) = κόψιμο, τσχι(ν)νταριπέ μανγκέν ε κασστά, τε ποκινές εκχέ τζενέ, τε τσχινέλ λεν = κόψιμο θέλουν τα ξύλα, να πληρώσεις ένα άτομο, να τα κόψει, τζα κάι μπελμπέρι, τσχι(ν)νταριπέ μανγκέν κε μπαλά = πάνε στον κουρέα, κόψιμο (κούρεμα) θέλουν τα μαλλιά σου.)
κοιλαράς (επίθ. ως ουσ.): μπαρέ-πορέσκο, -ι.
κοιλιά: ρούνζα, η και πορ και γκι, ο
π.χ. τσαϊλαρντόμ μο πορ = χόρτασα την κοιλιά μου, μο γκι ντουκχάλ = η κοιλιά μου πονάει, κατάρ ο μπουτ χαπέ πφουκιλί μι ρούνζα = απ' το πολύ φαί φούσκωσε η κοιλιά μου.
(βλ. πορ, η = έντερο και γκι = ψυχή).
κοιλόπονος : γκέσκι-ντουκ και πορέσκι-ντουκ, η (γκέσκι-ντουκ σ.α. πονοψυχιά, γκι = ψυχή, κοιλιά, γκέσκι = ψυχής, κοιλιάς, ντουκ = πόνος)
π.χ. ασταρντά μαν γκέσκι-ντουκ = μ' έπιασε κοιλόπονος.
κοιμάμαι (αμετβ. ρ.): πασστιάβ και πασσλιάβ
π.χ. λι(ν)ντράϊλομ μανγκάβ τε πασστιάβ = νύσταξα θέλω να κοιμηθώ, κάι κα πασσλόν τουμέν αϊράτ; = πού θα κοιμηθείτε εσείς απόψε; τζαβ τε πασστιάβ = πάω να κοιμηθώ, (μτφ.) του πασστός νταά, κχάντσικ νι τζανές = εσύ κοιμάσαι ακόμα, τίποτα δεν ξέρεις.
Αντίθ. τζουνγκάντιαβ = ξυπνώ (αμετβ.ρ.), ουστάβ = σηκώνομαι.
κοίμηση: πασστιπέ και πασσλιπέ, ο (σ.α. ύπνος, έρωτας (σεξουαλική πράξη)).
κοιμίζω (α) (μετβ. ρ.): πασσταράβ και πασσλαράβ και πασστι(ν)νταράβ
π.χ. πασσταράβ ε χουρντέ = κοιμίζω το μωρό.

Αντίθ. τζουνγκαβάβ = ξυπνώ (μετβ.), αφυπνίζω.
κοιμίζω (β) (επιτατ. μετβ. ρ.): πασστανταράβ
π.χ. πασστανταρντάν ε χουρντέ; = κοίμισες το παιδί;
κοίμισμα: πασσταριπέ και πασσλαριπέ, ο
Αντίθ. τζουνγκαηπέ = ξύπνημα, αφύπνιση.
κοιμισμένος (μτχ.): πασσταρντό,-ί και πασσλαρντό,-ί και πασστι(ν)ντό, -ί
Αντίθ. μπιπασσταρντό και μπιπασσλαρντό = ακοίμητος, τζουνγκαντό = ξύπνιος, αφυπνισμένος.
κοιμιστικός (επίθ.): πασσταριμάσκο, -ι (σ.α. υπνωτικός).
κοινό (το): μι(λ)λέτι, ο (= λαός).
κοινοτάρχης: μουτάρι και μουχτάρι, ο (σ.α. συνοικιακός πρόεδρος), θηλ. μουτάρκα και μουχτάρκα, η.
κοινωνία: (βλ. λαός).
κοίταγμα: ντικχιπέ, ο (σ.α. εξέταση, φροντίδα, προσοχή, παρατήρηση).
κοιταγμένος (μτχ.): ντικχλό, -ί και ντικχλι(ν)ντό, -ί (σ.α. φροντισμένος, εξετασμένος) (ομόηχο ντικχλό = μαντίλα).
Αντίθ. μπιντικχλό και μπιντικχλι(ν)ντό = ακοίταχτος, αφρόντιστος.
κοιτάζομαι (α) (αμετβ. ρ.): ντικχάμαν
π.χ. ντικχέλπες α(ν)ντί αϊνάβα = κοιτάζεται στον καθρέφτη.
κοιτάζομαι (β): (βλ. φροντίζομαι).
κοιτάζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ντικχάβ (σ.α. βλέπω, φτοντίζω, εξετάζω, προσέχω, παρατηρώ)
π.χ. ντικ κον αβέλ! = κοίταξε ποιος έρχεται, ε χουρντέν μι ντέι ντικχέλ = τα παιδιά η μάνα μου τα κοιτάζει, ντικ κι μπουκί του = κοίτα τη δουλειά σου εσύ, ντικλάς τουτ ο ντοκτόρι; = σε κοίταξε ο γιατρός;
(βλ. και φροντίζω, εξετάζω, προσέχω, βλέπω).
κοκαΐνη: κοκαήνι, η
π.χ. κοκαήνι σΰρντελ καβά, μπετέρι σι = κοκαΐνη τραβάει αυτός, αλήτης, ανεπρόκοπος είναι.
κοκάλα: μπαρό-κόκαλο, ο (= μεγάλο κόκαλο).
κοκαλιάζω (αμετβ. ρ.): κόκαλο-κερντιάβ (= κόκαλο γίνομαι)
π.χ. κερντιλόμ-κόκαλο κατάρ ο σσιλ = κοκάλιασα από το κρύο.
κοκάλινος (επίθ.): κοκαλέσκο,-ι
π.χ. κοκαλέσκι κανγκλί = κοκάλινη χτένα.
κόκαλο: κόκαλο, ο
π.χ. σο ασσου(ν)ντέμ καλά όρμπε κόκαλο ατσχιλέμ = μόλις άκουσα αυτά τα λόγια κόκαλο έμεινα, κερντιλόμ κόκαλο ε σσιλέσταρ = έγινα κόκαλο από το κρύο.
κοκάλωμα: κόκαλο-ατσχιπέ, ο (= κόκαλο στάση).
κοκαλώνω (αμετβ. ρ.): κόκαλο-ατσχάβ (= κόκαλο μένω)
π.χ σο ασσου(ν)ντόμ καλά πφερασά, κόκαλο-ατσχιλόμ = μόλις άκουσα αυτά τα λόγια, κοκάλωσα.
κοκκινάδα: λολιπέ, ο.
κοκκινάδι: λολιπέ, ο (σ.α. κραγιόν)
π.χ. τσχουμιντά λε κάι η τσχαμ ντα πφερντά λε λολιμάτα = τον φίλησε στο μάγουλο και τον γέμισε κοκκινάδια.
(βλ. και κραγιόν).
κοκκινίζω (αμετβ. ρ.): λολιάβ
π.χ. λολιλό ε λατζάταρ = κοκκίνισε από ντροπή, λολιπέ ε ντομάτε = κοκκίνησαν οι ντομάτες.
κοκκινίζω (μετβ. ρ.): λολαράβ και λολιαράβ.

π.χ. λολαρντά λεσκί τσχαμ α(ν)ντέ εκ πάλμα = του κοκκίνησε το μάγουλο με μια σφαλιάρα.
κοκκινίλα: λολιπέ, ο.
κοκκίνισμα: λολαριπέ, ο.
κοκκινισμένος (μτχ.): λολαρντό,-ί και λολιαρντό,-ί.
κοκκινογένης: λολέ-σακαλένγκο, ο.
κοκκινομάλλης (επίθ.): λολέ-μπαλένγκο,-ι.
κόκκινος (επίθ.): λολό,-ί
π.χ. λολί ρόκλια = κόκκινο φόρεμα, λολό κοτόρ = κόκκινο ύφασμα.
κοκκινούλης (επίθ.): λολορό, -ί
π.χ. λολορό κερντιλό ε λατζάταρ = κοκκινούλης έγινε από ντροπή.
κοκκινούτσικος (επίθ.): λολορό, -ί
κόκκος: μπόμπο, ο
(σ.α. κουκί, καλαμπόκι).
κοκοράκι: μπασσνορό, ο.
κόκορας: μπασσνό, ο
π.χ. ντούι μπασσνέ σίλε α(ν)ντέ λεσκό κεμέσι = δύο κόκορες έχει στο κοτέτσι του.
κοκορεύομαι: βλ. παινεύομαι, υπερηφανεύομαι.
κοκορομαχία: μπασσνένγκι-τσινγκάρ, η.
κολακεύω (μετβ. ρ.): ασσαράβ (κυριολ. παινεύω, σ.α. εγκωμιάζω, δοξάζω)
π.χ. ασσαρέλ λε, για τε κερέλ πι μπουκί = τον κολακεύει, για να κάνει τη δουλειά του.
κολάν: κολάν, ο
π.χ. βουραντόμ μο κολάν = φόρεσα το κολάν μου.
κόλαση: τζε(ν)ντέμο, ο
π.χ. καβά νασούλ κάνα κα μερέλ κάι τζε(ν)ντέμο κα τζαλ = αυτός ο κακός όταν πεθάνει στην κόλαση θα πάει.
Αντίθ. τζε(ν)νετλίκο = παράδεισος.
κολιέ: γκερντάνο, ο
π.χ. μπουτ σσουκάρ σι κο γκερντάνο = πολύ όμορφο είναι το κολιέ σου.
(βλ. και περιδέραιο).
κόλλημα: γιαπουσσμάκο, ο.
κολλημένος (μτχ.): κολισαρντό,-ί και (ακλ.επιθ.)γιαπουσστουρμούσσι και γιαπουσσούκι.
κόλληση: κολισαριπέ και γιαπουσστουρμάκο, ο.
κολλητήρι (του γανωτή): σϋρντιμάρι, ο.
κολλητός (μτφ.): αρτλίκο, ο
π.χ. κε αρτλικέσκι γιακ ατσχιλί κε ρομνάκε, του παλέ πασστός = του κολλητού σου το μάτι έμεινε για τη γυναίκα σου, εσύ πάλι κοιμάσαι, μο αρτλίκο αβιλό = ο κολλητός μου ήρθε.
Συνών. αμάλ = φίλος.
Αντίθ. ντουσσμάνο = εχθρός.
κολλώ (αμετβ. ρ.): κολισάαβ
π.χ. κολισάον με κχαγκά κατάρ ο τέρι = κολλάνε οι μασχάλες μου από τον ιδρώτα, (μτφ.) σα κολισάαβ καλέ τσχεάκε αμά βόι ιν περέλ = συνέχεια την κολλάω αυτή την κοπέλα όμως αυτή δεν πέφτει.
κολλώ (αμετβ. ρ.): γιαπουσσίαβ
π.χ. (φράση) σαρ σι τατό ο σάστρι γιαπουσσίορ = όπως είναι ζεστό το σίδερο κολλάει.
κολλώ (μετβ. ρ.): γιαπουσστουρίαβ
π.χ. γιαπουστουρίαβ ο μενίο = κολλάω το παπούτσι.
κολλώ (μετβ. ρ.): κολισαράβ
π.χ. κολισαράβ ο σάστρι = κολλάω το σίδερο.
κολοκύθα: μπαρό-ντουντούμ, ο (κατά λέξη: μεγάλο κολοκύθι).
κολοκυθάκι: ντουντουμορό, ο.
κολοκυθένιος (επίθ.): ντουντουμέσκο, -ι.
κολοκύθι: ντουντούμ, ο

π.χ. σαρ ντουντούμ σι λεσκό σσορό = σαν κολοκύθι είναι το κεφάλι του.
κολοκυθιά: ντουντουμουλίν, η.
κολόνα (από ξύλο): ντιρέκο, ο.
κολόνα (από κάθε υλικό): κολόνα, η
π.χ. ε κχερέσκι κολόνα σι ο μρουςς = του σπιτιού η κολόνα είναι ο άνδρας, τσαλαντάπες πε τομαφιλέσα οπρά κολόνα = χτύπησε με το αυτοκίνητό του πάνω στην κολόνα.
κολόνια: κολόνια, η
π.χ. κάταρ κι(ν)ντάν καγιά κολόνια; = από πού αγόρασες αυτήν τη κολόνια;
κολπατζής (α): κόλπατζίο, ο
π.χ. μπουτ κόλπατζίο σι = πολύ κολπατζής είναι.
κολπατζής (β): τσαλουμτζίο, ο.
κολπατζού (α): κόλπατζίκα, η.
κολπατζού (β): τσαλουμτζίκα, η.
κόλπο: τσαλούμο, ο και κόλπα, η
π.χ. καλά τσαλούμορα κάι τζανές μάνγκε ιν νακχέν = αυτά τα κόλπα που ξέρεις σε μένα δεν περνάνε, σαβέ κόλπε σι καλά κάι κερές; = τι κόλπα είναι αυτά που κάνεις;
κολύμπι: ναϊπέ, ο
π.χ. τζανέλ λατσχό ναϊπέ = ξέρει καλό κολύμπι.
(βλ. και μπάνιο).
κολυμπώ (αμετβ. ρ.): ναϊάβ
π.χ. τζανέλ τε ναϊόλ σικνιμάσταρ = ξέρει να κολυμπάει από μικρός.
(βλ. και μπανιαρίζομαι).
κομμάτι: παρτσάβα, η
π.χ. τσχιν μανγκέ γεκ παρτσάβα κιράλ = κόψε μου ένα κομμάτι τυρί.
(βλ. και τεμάχιο).
κομματάκι: παρτσαβίσα, η.
κομματιάζομαι (α) (αμετβ. ρ.): τσχι(ν)γκιάρντιαβ.
κομματιάζομαι (β) (αμετβ. ρ.): παρτσάβε-κερντιάβ (= κομμάτια γίνομαι, σ.α. θρυμματίζομαι).
κομματιάζω (α) (μετβ. ρ.): τσχινγκιαράβ
π.χ. τσχινγκιαράβ ο μας = κομματιάζω το κρέας.
(βλ. και τεμαχίζω).
κομματιάζω (β) (μετβ. ρ.): παρτσάβε-κεράβ (= κομμάτια κάνω) (σ.α. θρυμματίζω)
π.χ. τε κερές-παρτσάβε ο μας = να κομματιάσεις το κρέας.
κομμάτιασμα (α): τσχινγκιαριπέ, ο
(βλ. και τεμάχισμα).
κομμάτιασμα (β): παρτσαλαμάκο.
κομματιασμένος (α) (μτχ.): τσχινγκιαρντό,-ί
π.χ. τσχι(ν)γκιαρντό σι ο μας = κομματιασμένο είναι το κρέας.
Αντίθ. μπιτσχινγκιαρντό = ακομμάτιαστος.
(βλ. και τεμαχισμένος).
κομματιασμένος (β) (άκλ. επίθ.): παρτσαλαμούσσι.
κομμένος (μτχ.): τσχι(ν)ντό,-ί (σ.α. κουρασμένος, βλ. και κουρασμένος)
π.χ. τσχι(ν)ντέ σι ε κασστά = κομμένα είναι τα ξύλα.
Αντίθ. μπιτσχι(ν)ντό = άκοφτος.
κομμουνισμός: κουμουνιζλίκο, ο.
κομμουνιστής: κουμουνίζι, ο.
κομμουνίστρια: κουμουνίσκα, η.
κομμωτήριο: κομοτίριο, ο
π.χ. γκελί κάι κομοτίριο τε κερνταρέλ πε μπαλά = πήγε στο κομμωτήριο να φτιάξει τα μαλλιά της.
κομοδίνο: κομοντίνο, ο
π.χ. οπρά κομοντίνο σι με νατάρα = πάνω στο κομοδίνο είναι τα κλειδιά μου.
κομπανία: κο(μ)πάνια, η (σ.α. ομάδα, συνάφι, συντεχνία).

κομπολογάκι: κλεορά, ε (κυριολ. χαντρίτσες).
κομπολόι: κλέα, ε (κυριολ. χάντρες)
π.χ. χασαρντόμ με κλεά = έχασα το κομπολόι μου.
κόμπος: κό(μ)μπο και μπουτζόκ, ο
π.χ. τσχαβ κό(μ)μπό = ρίχνω (δένω) κόμπο.
κομπόστα: κο(μ)μπόστα, η (πληθ. κο(μ)μπόστε, ε)
π.χ. κο(μ)μπόστε μπικινάβ κάι γκαβά με τομαφιλέσα = κομπόστες πουλάω στα χωριά με το αυτοκίνητό μου.
κομπρεσέρ: κο(μ)μπρεσέρι, ο.
κομψά (επίρρ.): ναρίνι (σ.α. κομψός)
π.χ. ναρίνι πφιρέλ = κομψά περπατάει, ναρίνι χαλ = κομψά τρώει.
κομψός (άκλ. επίθ.): ναρίνι (σ.α. κομψά)
π.χ. ναρίνι βουραηπέ = κομψό ντύσιμο.
Συνών. σσουκάρ = όμορφος, ωραίος, όμορφα, ωραία.
κομψότητα: ναρι(ν)νίκο, ο
Συνών. σσουκαριπέ = ομορφιά, ωραιότητα, σσουκ = ομορφιά.
κονιάκ: κονιάκο, ο
π.χ. πί εμπούκα κονιάκο τε τατός = πιες λίγο κονιάκ να ζεσταθείς.
κόνιδα: λικ, η
π.χ. πφερντό λικχά σι λεσκό σσορό = γεμάτο κόνιδες είναι το κεφάλι του.
(υποκ.) λικχορί, η.
κονιδιάζω (αμετβ. ρ.): λικχά-πφερντιάβ (= κόνιδες γεμίζω αμετβ.) και λικχάβαβ
π.χ. πφερντιλό-λικχά λεσκό σσορό = κονίδιασε το κεφάλι του.
κονιδιάρης (επίθ.): λικχαλό,-ί.
κονσέρβα: κονσέρβα, η
π.χ. τζα, κιν μανγκέ εκ κονσέρβα, τε χαβ = πήγαινε, να μου αγοράσεις μια κονσέρβα, να φάω.
κονσερβοκούτι: κονσερβάκι-κουτία, η.
κοντά (επίρρ.): πασσέ (σ.α. δίπλα)
π.χ. πασσέ σι λεσκό κχερ = κοντά είναι το σπίτι του, αβ μπεςς πασσά μά(ν)ντε = έλα κάτσε κοντά μου.
(από κοντά = πασσάλ, πασσερντάν, πασσαλντάν και πασσελντάν, π.χ. κα ορμπισαράς πασσαλντάν = θα μιλήσουμε από κοντά, παςς-πασσέ = κοντά-κοντά, παςς-πασσέ σι λενγκέ κχερά = κοντά-κοντά είναι τα σπίτια τους.)
Αντίθ. ντουρ = μακριά.
κονταίνω (αμετβ. ρ.): χαρνίαβ
π.χ. α(ν)ντέ γεκ χαλαηπέ η μπλούζα χαρνιλί = με ένα πλύσιμο η μπλούζα κόντυνε.
(βλ. και αμετβ. χαμηλώνω).
Αντίθ. λουνγκιβάβ = μακραίνω(αμετβ.).
κονταίνω (μετβ. ρ.): χαρναράβ
π.χ. κα χαρναράβ ζαλάκ ο φουστάνο = θα κοντύνω λίγο το φουστάνι.
(βλ. και χαμηλώνω μετβ.).
Αντίθ. λουνγκιαράβ = μακραίνω (μετβ.).
κόντεμα: χαρναριπέ, ο
(βλ. και χαμήλωμα).
Αντίθ. λουνγκιαριπέ = μάκρεμα.
κοντέρ: κο(ν)τέρι, ο
π.χ. ε τομαφιλέσκο κο(ν)τέρι = το κοντέρ του αυτοκινήτου
κοντεύω (αμετβ. ρ.): πασσάβαβ (βλ. και πλησιάζω αμετβ.)
Αντίθ. ντουράβαβ = απομακρύνομαι
κοντινός (επίθ.): πασσουτνό, -ί
Αντίθ. ντουριτνό = μακρινός.
κοντινότερος (επίθ.): νταά-πασσουτνό,-ί (= πιο κοντινός).

π.χ. νταά-πασσουτνό σι καβά γκαβ = κοντινότερο είναι αυτό το χωριό.
Συνών. εν-πασσουτνό = πλησιέστερος.
Αντίθ. νταά-ντουριτνό = μακρινότερος.
κοντό - ανάστημα: χαρνιπέ, ο.
κοντολαίμης: χαρνέ-κοράκο, ο (σ.α. κοντόσβερκος*, κορ = λαιμός, σβέρκος), θηλ. χαρνέ –κοράκι, η.
κοντομάνικος (επίθ.): χαρνέ-μπαϊένγκο,-ι
π.χ. χαρνέ-μπαϊένγκο γκατ = κοντομάνικο πουκάμισο.
Αντίθ. μπαρέ-μπαϊένγκο = μακρυμάνικος.
κοντοπίθαρος: (βλ. κοντοστούπης).
κοντός (επίθ.): χαρνό,-ί (σ.α. χαμηλός, βλ. και χαμηλός)
π.χ. χαρνό σαν νασστί ρεσές τζι κοτέ = κοντός είσαι δεν μπορείς να φτάσεις μέχρι εκεί, (φράση) ε χαρνέ μανουσσά μπούτ πφιρνέ σι = οι κοντοί άνθρωποι είναι πολύ πονηροί.
Αντίθ. ουτσό = ψηλός.
κοντοστούπης (επίθ.): χαρνέ-μποέσκο, ι
π.χ. μπουτ πφιρνό σι καβά χαρνέ-μποέσκο = πολύ πονηρός είναι αυτός ο κοντοστούπης.
κοντούλης (επίθ.): χαρνορό,-ί.
(βλ. και χαμηλούτσικος).
Αντίθ. ουτσορό = ψηλούτσικος.
κοντούτσικος (επίθ.): χαρνορό,-ί (σ.α. χαμηλούτσικος, κοντούλης).
π.χ. χαρνορό μανούςς = κοντούτσικος άνθρωπος.
Αντίθ. ουτσορό = ψηλούτσικος.
κοντόχοντρος (επίθ.): χαρνό-τφουλό,-ί.
κόντρα (επίρρ.): κό(ν)ντρα
π.χ. ρά(ν)νταμαν κό(ν)ντρα = ξυρίζομαι κόντρα.
κόντρα (η): κό(ν)ντρα, η
π.χ. μπουτ κόντρα τζας μάνσα καλά γκιβεσά ντικχάβ = πολύ κόντρα πας με μένα αυτές τις μέρες βλέπω.
κόντρα (β): ζΰτι, ο
π.χ. σόσκε τζας ζΰτι κε μποράσα; = γιατί πας κόντρα με τη νύφη σου; μπουτ ζΰτι τζαν καλά ε ντούι = πολύ κόντρα πηγαίνουν αυτοί οι δύο.
κοντράρω (μετβ. ρ.): κό(ν)ντρα-τζαβ (= κόντρα πηγαίνω)
π.χ. σα κό(ν)ντρα-τζαλ μάνσα, σό ντα τε πφενάβ λέσκε = όλο με κοντράρει, σ’ ό,τι και να του πω.
κοπάδι: τσέτα, η
π.χ. σίλε γεκ τσέτα μπακρέ = έχει ένα κοπάδι πρόβατα.
(σ.α. γκρουπ, ομάδα, αγέλη).
κοπέλα: τσχορί, η
π.χ. σαβί σσουκάρ τσχορί σι καγιά! = τι όμορφη κοπέλα είναι αυτή!
κοπελίτσα: τσχορορί, η.
κοπή: (βλ. κόψιμο).
κόπος (α): ζαμέτι, ο
π.χ. τε να κερέλα τουκέ ζαμέτι, τσχου μανγκέ ζάλακ παΐ τε παβ = αν δε σου κάνει κόπο, ρίξε μου λίγο νερό να πιω, κα ποκινάβ κο ζαμέτι, κερ μανγκέ καβά λατσχιπέ = θα πληρώσω τον κόπο σου, κάνε μου αυτό το καλό.
κόπος (β): τσχι(ν)ντιπέ, ο (= κούραση)
π.χ. σα μο τσχι(ν)ντιπέ γκαντικίν μπροσά καβά κχερ σι = όλος ο κόπος μου τόσα χρόνια αυτό το σπίτι είναι.
κόπος (δουλειάς ενός χρονικού διαστήματος): τσαλΰσσμάβα, η
π.χ. γκαντικίν μπροσσά μιρνί τσαλΰσσμάβα, μιρνέ παρέ, κάι γκελέ; = τόσα χρόνια ο δικός μου κόπος, τα δικά μου λεφτά, πού πήγανε;
κοπριά (α): γκιουρμπάβα, η

π.χ. λιάν γκιουρμπάβα ε λουλουγκένγκε; = πήρες κορπιά για τα λουλούδια;
(βλ. και σκουπίδι).
κοπριά (β): γκυρμπάβα, η (το υ προφέρεται όπως το γαλλικό u)
(βλ. και σκουπίδι).
κόπωση: (βλ. κούραση)
κόρα: κόζζα, η
π.χ. ε μαρνέσκι κόζζα = του ψωμιού η κόρα, η γιαράβα ασταρντά κόζζα = η πληγή έπιασε κόρα
(βλ. και φλούδα).
κοράνι: κοράνο και κουράνο, ο.
κορδέλα: ντορί, η.
κορδελίτσα: ντορορί, η.
κορδόνι: κορντόνι, ο
π.χ. πφά(ν)νταβ με κορντόϊα = δένω τα κορδόνια μου.
κορεσμένος: (βλ. χορτάτος).
κορεσμός: (βλ. χόρταση).
κόρη (ματιού): γιακχένγκο-μπεμπέκο, ο.
κοριτσάκι: τσχεϊορί, η
π.χ. κάσκι σι καγιά σσουκάρ τσχεϊ-ορί; = ποιανού είναι αυτό το όμορ-φο κοριτσάκι;
Αντίθ. τσχαβορό = αγοράκι.
κορίτσι: τσχέι, η
π.χ. σίλε ντούι τσχαβέ γεκ ντα τσχέι = έχει δύο αγόρια και ένα κορίτσι.
Συνών. τσχορί = κοπέλα.
Αντίθ. τσχαβό = αγόρι.
κοριτσίστικος (επίθ.): τσεϊκανό,-ί
π.χ. τσχεϊκανέ μενία = κοριτσίστικα παπούτσια, τσχεϊκανό φουλαηπέ = κοριτσίστικο χτένισμα.
κορμί: τένι, ο
(βλ. και σώμα).
κόρνα: κόρνα, η
π.χ. νι μπασσέλ ε τομαφιλέσκι κόρνα = δεν ηχεί του αυτοκινήτου η κόρνα.
κορνέ: κορνέ, η
π.χ. ντε μαν εκ κορνέ τατλία τε χαβ = δώσ' μου ένα κορνέ γλυκό να φάω.
κορνίζα: κορνίζα, η
π.χ. σαβί σσουκάρ κορνίζα! = τι ωραία κορνίζα!
κορνιζούλα: κορνιζίσα, η
κορόιδεμα: νταλγκάβα-κχελιπέ, ο (= κοροϊδία παίξιμο)
κοροϊδευτικός (επίθ.): πρασαη(ν)ντό,-ί και πρασαηκανό, -ι
π.χ. πρασαη(ν)ντό ασαηπέ κερντά = κοροϊδευτικό γέλιο έκανε
(βλ. και περιγελαστικός, εμπαιχτικός).
κοροϊδεύω (μετβ. ρ.): (α) πρασάβ
π.χ. πρασάλ τουτ σα η ντουνιάβα καλένσα κάι κερές = σε κοροϊδεύει όλος ο κόσμος με αυτά που κάνεις, νά πρασά αβερέν σόσκε κάι κιρνό σσορό ντα γεκ γκιβέ μπέκιμ αβέλ = μην κοροϊδεύεις άλλους γιατι μια μέρα και στο δικό σου κεφάλι ίσως έρθει (πρασάβ σ.α. περιγελώ, εμπαίζω).
(β) **(μετβ.ρ.)** νταλγκάβα-κχελάβ (= κοροϊδία παίζω)
π.χ. νταλγκάβα-κχελέλ λέσα νι μανγκέλ λε = τον κοροϊδεύει, δεν τον αγαπάει.
Συνών. χοχαβάβ = ξεγελώ, ψεύδομαι.
κοροϊδία: πρασαηπέ, ο και νταλγκάβα, η
π.χ. ο πρασαηπέ νάι λατσχιπέ = η κοροϊδία δεν είναι καλοσύνη (καλή πράξη), νταλγκαβάκο μανούςς σομ με; = για κοροϊδία άνθρωπος είμαι εγώ;
(βλ. πρασαηπέ στα περιγέλασμα, εμπαιγμός).
(βλ. ομόηχο νταλγκάβα = κύμα).
κορόμηλο: πούρνα, η (σ.α. δαμάσκηνο)

π.χ. μπουτ σσουκλέ σι καλά πούρνε = πολύ ξινά είναι αυτά τα κορόμηλα.
κορομηλιά: πουρνιλίν, η (σ.α. δαμασκηνιά).
κορυφή: ντινγκίλι, ο
π.χ. ε κοπατσέσκο ντινγκίλι = η κορυφή του δέντρου.
κόρφος: μπροκ, ο
π.χ. γκαραντά ε παρέ α(ν)ντό πο μπροκ = έκρυψε τα λεφτά στον κόρφο του.
κοσκινάκι: ποριζορί, η και ποριζενορί, η.
κοσκινάς: ποριζαρτσίο και ποριζαρτζίο, ο.
κοσκινού: ποριζαρτσίκα και ποριζαρτζίκα, η.
κοσκινίζω (μετβ. ρ.): ουτσχανάβ
π.χ. ουτσχανάβ ο αρό = κοσκινίζω το αλεύρι.
κοσκίνισμα: ουτσχανιπέ, ο
π.χ. ουτσχανιπέ μανγκέλ ο αρό = κοσκίνισμα θέλει το αλεύρι.
κοσκινισμένος (μτχ.): ουτσχα(ν)ντό,-ί
π.χ. ουτσχα(ν)ντό σι ο αρό = κοσκινισμένο είναι το αλεύρι.
Αντίθ. μπιουτσχα(ν)ντό = ακοσκίνιστος.
κοσκινιστικός (επίθ.): ουτσχανιμάσκο, -ι
π.χ. ουτσχανιμάσκι μάκινα = κοσκινιστική μηχανή.
κόσκινο: ποριζέν, η
π.χ. (μτφ.) κερντά λε ποριζέν = τον έκανε κόσκινο.
κοσμάκης: ντουνιαβίσα, η
π.χ. σο τε κερέλ η ντουνιαβίσα! = τι κάνει ο κοσμάκης!
Συνών. μι(λ)λετίσι = λαουτζίκος.
κόσμημα: (βλ. στολίδι).
κοσμικότητα: ντουνιαλούκο, ο
π.χ. μο ντουνιακούκο ντικχλόμ πασσά τούτε = την κοσμικότητά μου είδα κοντά σου (δηλ. κατάλαβα το νόημα της ζωής).
κόσμος: ντουνιάβα, η
π.χ. σα η ντουνιάβα ασσου(ν)ντά καβά σσέι = όλος ο κόσμος άκουσε αυτό το πράγμα, (φράση) χαλόμ ε ντουνιαβά τζι τε ρακχαβάβ τουτ = έφαγα τον κόσμο μέχρι να σε βρώ, βαζντι(ν)νταρντά σα ε ντουνιαβά πε σεζάσα = ξεσήκωσε όλον τον κόσμο με την φωνή του, (στίχοι από το ποιήμα του Γ. Αλεξίου «ε τσιρικλά = τα πουλιά» κον σαμ αμέν; ντα κάταρ αβιλάμ; ντα σα ε ντουνιαβά Ρομά πφερνταμούς, κάι αμαρό Ντελ; εμπούκα αμέ(ν)ντα τε ντικχέλ ντα σα αμαρέ πφαλέν κάι γεκ τχαν τε κίντελ = ποιοι είμαστε; και από πού ήρθαμε; κι όλον τον κόσμο Ρομά γεμίσαμε, πού είναι ο δικός μας ο Θεός; λίγο και μας να μας κοιτάξει και όλα τα αδέλφια μας σε ένα μέρος να τα μάσει.
κοσμώ: (βλ. στολίζω (γ)).
κοστίζω (μετβ. ρ.): κεράβ (= κάνω, μετβ. φτιάχνω, πράττω, δημιουργώ)
π.χ. καζόμ παρέ κερντέ καλά μανγκινά; = πόσα λεφτά κόστισαν αυτά τα εμπορεύματα;
κοστούμι: κουστούμο, ο
π.χ. τζαλ τουκέ καβά κουστούμο = σου πάει αυτό το κοστούμι.
κότα: κχαϊνί, η
π.χ. παρμπαράβ ε κχαϊνέν = ταΐζω τις κότες, η κχαϊνί μπια(ν)ντά αρνέ = η κότα γέννησε αυγά, κιραβάβ η κχαϊνί = βράζω την κότα, (αλληγ.) ε κχαϊνένσα πασστόλ καβά = με τις κότες κοιμάται αυτός.
κοτέτσι: κεμέσι, ο
π.χ. σίλε κεμέσι α(ν)ντέ λεσκί αβλία = έχει κοτέτσι στην αυλή του.
κοτίσιος (επίθ.): κχαϊνάκο,-ι
π.χ. κχαϊνάκο αρνό = κοτίσιο αυγό.
κοτλέ: κοτλέ, ο

π.χ. κοτλέ πα(ν)τόλι = κοτλέ παντελόνι.
κοτόπουλο: κχαϊνί, η (= κότα)
π.χ. τζα κιν αμένγκε εκ πεκί κχαϊνί τε χας = πήγαινε να μας αγοράσεις ένα ψητό κοτόπουλο να φάμε.
κοτόπιτα: κχαϊνάκι-πλιτσί(ν)τα, και κχαϊνάκι-πετσί(ν)τα, η.
κοτούλα: κχαϊνορί, η.
κοτόψειρα: κχαϊνένγκι-τζουβ, η.
κοτρόνα (α): μπαρό-μπαρ, ο (κυριολ. μεγάλη πέτρα)
Αντίθ. μπαρορό = πετραδάκι (ομόηχο μπαρορό = μεγαλούτσικος).
κοτρόνα (β): κράμινα, η (σ.α. βράχος).
κοτσάνι: κοτσάνο, ο
π.χ. ε παντσαρέσκο κοτσάνο = του παντζαριού το κοτσάνι.
κοτσίδα: τσούρνα, η (βλ. και πλεξούδα).
κοτσιδούλα (α): τσουρνορί, η.
κοτσιδούλα (β): τσουρνίσα, η.
κότσος: κότσο, ο
π.χ. κερντά πε μπαλά κότσο = έκ νε τα μαλλιά της κότσο (κότσο σ.α. κερασφόρο πρόβατο).
κουβάλημα: καρουσαριπέ και τασσιμάκο, ο
π.χ. τασσιμάκο μανγκέν ε κασστά = κουβάλημα θέλουν τα ξύλα, καζόμ παρέ ντιά τουτ ε τασσιμακέσκε; = πόσα λεφτά σου έδωσε για το κουβάλημα;
κουβαλημένος (μτχ.): καρουσαρντό,-ί.
κουβαλητής: ανετζίο, ο (κυριολ. οικογενειάρχης, ανάβα, η = οικογένεια).
κουβαλώ (μετβ. ρ.): (α) καρουσαράβ
π.χ. καρουσαράβ ε μανγκινά = κουβαλάω τα εμπορεύματα
(β) τασσίαβ
π.χ. τασίαβ ε κασστά = κουβαλάω τα ξύλα.
κουβάρι: κουβάρι, ο
π.χ. (μτφ.) κουβάρι κερντιλόμ κατάρ η ντουκ = κουβάρι έγινα από τον πόνο.
κουβάς: (α) (από κάθε υλικό) κόφα, η
π.χ. πφεράβ η κόφα παΐ = γεμίζω τον κουβά νερό.
(β) (από μέταλλο) κικιάι, η.
(υποκ): κικιαίσα, η.
κουβέντα: όρμπα, η και πφεράς, ο
π.χ. κον πφε(ν)ντάς τουκέ καγιά όρμπα; = ποιος σου είπε αυτήν την κουβέντα; μα ιρισάρ η όρμπα = μην γυρνάς την κουβέντα, γεκ πφεράς πφε(ν)ντόμ λεσκέ ντα βο χολάιλο = μια κουβέντα του είπα και αυτός θύμωσε, μπαρέ πφερασά να πφεν = μεγάλες κουβέντες μη λες.
(βλ. και λέξη, λόγος).
κουβεντιάζομαι (αμετβ. ρ.): ορμπισάαβ
π.χ. ιν ορμπισάολ καβά μανούςς = δεν κουβεντιάζεται αυτός ο άνθρωπος.
(βλ. και μιλιέμαι).
κουβεντιάζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ορμπισαράβ, όρμπα-κεράβ(= κουβέντα κάνω) και πφεράς-κεράβ (=κουβέντα κάνω)
π.χ. μπεςς τε κεράς-όρμπα = κάτσε να κουβεντιάσουμε, νασστί κεράβ τούσα πφεράς = δεν μπορώ να κουβεντιάσω μαζί σου.
(βλ. ορμπισαράβ στα λήμματα μιλώ, συζητώ).
κουβεντολόι: μαμπέτι, ο
π.χ. τε ουσστάβ τε τζάβταρ, κιρνό μαμπέτι νι μπιτίορ = να σηκωθώ να φύγω, το δικό σου το κουβεντολόι δεν τελειώνει.
(υποκ.) μαμπετίσι, ο.
κουβέρτα: κουβέρτα, η
π.χ. χαλαβάβ η κουβέρτα = πλένω την κουβέρτα.
κουβερτούλα: κουβερτίσα, η

π.χ. ε χουρντέσκι κουβερτίσα σι καϊά = του μωρού η κουβερτούλα είναι αυτή.
κουδουνάκι: τσανίσι, ο.
κουδούνι: (α) τσάνι, ο και κουδούνι, ο
π.χ. τσαλάβ ο τσανί = χτύπα το κουδούνι.
(β) (κουδούνι στο λαιμό των προβάτων) κλόποτο, ο.
κουδουνίζω (αμετβ. ρ.): μπασσάβ (= ηχώ αμετβ.).
(βλ. και αμετβ. ηχώ).
π.χ. κε νατάρα μπασσέν αγκαντάλ; = τα κλειδιά σου κουδουνίζουν έτσι;
κουζίνα: κουζίνα, η
π.χ. χαλαβέλ ε τσαρέ α(ν)ντί κουζίνα = πλένει τα πιάτα στην κουζίνα.
κουκί: μπόμπο, ο
(βλ. και κόκκος, καλαμπόκι).
κούκλα: κούκλα, η
π.χ. σαί σσουκάρ σι! σαρ κούκλα! = τι όμορφη είναι! σαν κούκλα! νταά κουκλένσα κχελές; = ακόμα με κούκλες παίζεις;
κουκουβαγάκι: κούκουμακίσι, ο.
κουκουβάγια: κούκουμάκο, ο
π.χ. μπουτ μπαρέ σι λεσκέ γιακχά! σαρ ε κούκουμακέσκε = πολύ μεγάλα είναι τα μάτια του! σαν της κουκουβάγιας.
κουκούλα: κουκούλα, η
π.χ. νακχάβ η κουκούλα α(ν)ντό κο σσορό, τε να σσιλάος = πέρνα την κουκούλα στο κεφάλι σου, να μην κρυώσεις.
κουκούτσι: σού(μ)μπουρκα, η και κουκούτσι, ο
π.χ. ε ντρακχένγκε κουκούτσορα = τα κουκούτσια των σταφυλιών, ε μασλινκάκι σού(μ)μπουρκα = το κουκούτσι της ελιάς.
κουλουράκι: αλκαβίσα, η (κυριολ. χαλκαδάκι)
κουλουράς: αλκατζίο, ο
π.χ. ο αλκατζίο μπικινέλ αλκάβε = ο κουλουράς πουλάει κουλούρια.
κουλούρι: αλκάβα, η (κυριολ. χαλκάς)
π.χ. μπικνέλ αλκάβε = πουλάει κουλούρια.
κουλοχέρης (α) (επίθ.): τσχι(ν)ντέ -βαστέσκο, -ι
κουλοχέρης (β) (επίθ.): (μτφ.) λι(ν)ντέ-βαστένγκο,-ι (κυριολ. παρμενοχέρης)
π.χ. ούτε γεκ λατσχί μπουκί νασστί κερές λι(ν)ντέ-βαστενγκερέανα! = ούτε μια καλή δουλειά δεν μπορείς να κάνεις κουλοχέρη!
κουμαντάρω (μετβ. ρ.): κουμά(ν)ντα-κεράβ (= κουμάντο κάνω).
κουμάντο: κουμά(ν)ντα, η
π.χ. με νασστί κεράβ τουκέ κουμά(ν)ντα σο μανγκέσα κερ = εγώ δεν μπορώ να σου κάνω κουμάντο
ό,τι θέλεις κάνε, κον κερέλ κουμά(ν)ντα κατέ α(ν)ντρέ; = ποιος κάνει κουμάντο εδώ μέσα; ιν μανγκέλ κουμά(ν)ντα κχάνικασταρ = δεν θέλει κουμάντο από κανέναν.
κουμάσι: κουμάσσι, ο
π.χ. τζανάβ τουτ σο κουμάσσι σαν = σε ξέρω τι κουμάσι είσαι.
κουμπάρα (α): κιβρί, η
(σ.α. νονά).
κουμπάρα (β): κου(μ)μπάρκα, η (= η μεσολαβήτρια για τη δημιουργία ερωτικής σχέσης)
π.χ. κα χας μαριπέ ακανά, του σάνας λενγκί κου(μ)μπάρκα = θα φας ξύλο τώρα, εσύ ήσουν η κουμπάρα τους (η μεσολαβήτρια της ερωτικής τους σχέσης).
κουμπαράκος: κιβρορό, ο.
κουμπαριά (α): κιβριπέ, ο.
κουμπαριά (β): κου(μ)μπάραλούκο, ο (= η

μεταφορά λόγων από τρίτο πρόσωπο, για να δημιουργηθεί ερωτική σχέση)
π.χ. κου(μ)μπάραλούκο κερέλ μανγκέ μο αμάλ = κουμπαριά κάνει για μένα ο φίλος μου (δηλ. με βοηθάει να πλησιάσω την κοππέλα που θέλω).
κουμπαράς: κου(μ)μπάρα, η
π.χ. κίντελ παρέ α(ν)ντί κου(μ)μπάρα = μαζεύει χρήματα στον κουμπαρά, κου(μ)μπάρα σι καβά ντικιάνο = κουμπαράς είναι αυτό το μαγαζί.
κουμπαρούλα: κιβρορί, η.
κουμπάρος: κιβρό, ο
π.χ. καβά σι μο κιβρό = αυτός είναι ο κουμπάρος μου.
(σ.α. νονός).
κουμπί: κόπτσα, η
π.χ. σουβάβ η κόπτσα = ράβω το κουμπί, μπας η κόπτσα ε τιλεορασάκι = πάτα το κουμπί της τηλεόρασης.
κουμπότρυπα: κοπτσάκι-χϋβ, η.
κούμπωμα (α): πφα(ν)ντιπέ, ο (κυριολ. κλείσιμο, σ.α. δέσιμο, φυλακή, βούλωμα).
κούμπωμα (β): κου(μ)μποσαριπέ, ο
κουμπωμένος (μτχ.): κου(μ)μποσαρντό,-ί.
κουμπώνομαι (αμετβ. ρ.): πφά(ν)νταμαν (κυριολ. κλείνομαι, σ.α. δένομαι)
π.χ. βουραντάπες, πφα(ν)ντάπες, γκελόταρ = ντύθηκε, κουμπώθηκε, έφυγε.
κουμπώνω (α) (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ (κυριολ. κλείνω μετβ., σ.α. δένω, φυλακίζω, βουλώνω)
π.χ. πφά(ν)ντε κι α(ν)τεράβα = κούμπωσε το πουκάμισό σου.
κουμπώνω (β) (μετβ. ρ.): κου(μ)μποσαράβ
π.χ. κου(μ)μποσάρ κο πάλτο = κούμπωσε το παλτό σου.
κουνέλα: ταβουσσάνκα, η.
κουνελάκι: ταβουσσανίσι, ο.
κουνέλι: ταβουσσάνο, ο.
κουνελίσιος (επίθ.): ταβουσσανέσκο,-ι
π.χ. ταβουσσανέσκο μας = κουνελίσιο κρέας.
κούνημα: κχελαηπέ, κουνισαριπέ και σα(λ)λαμάκο, ο
(βλ. κχελαηπέ στα λήμματα ψυχαγωγία, λίκνισμα).
κουνημένος (μτχ.): κχελαντό,-ί, κουνισαρντό,-ί και (άκλ. επίθ.) σα(λ)λαμούσσι.
κούνια (α): κούνα, η
π.χ. ο χουρντό πασστόλ α(ν)ντί πι κούνα = το μωρό κοιμάται στην κούνια του.
κούνια (β): κούνια, η
π.χ. πελό κατάρ η κούνια τελέ = έπεσε από την κούνια κάτω.
κουνιάδα: κουμνάτα, η
π.χ. γκελό κάι πι κουμνάτα = πήγε στην κουνιάδα του.
κουνιάδος: κουμνάτο, ο
π.χ. αβιλό μο κουμνάτο πε ρομνάσα = ήρθε ο κουνιάδος μου μαζί με τη γυναίκα του.
κουνιέμαι (αμετβ. ρ.): κχελαβάμαν, κουνισαράμαν και σα(λ)λάιαμαν
π.χ. ούστι κχελάβτουτ κατάρ κο τχαν σίαμεν μπουκί = σήκω κουνήσου από τη θέση σου έχουμε δουλειά.
(βλ.και λικνίζομαι).
κουνιστή (η): κχελαμντί, η
π.χ. κχελαμντί σι καγιά, νάι λατσχί γιακ σίλα = κουνιστή είναι αυτή, δεν έχει καλό μάτι.
Συνών. λουμπνί = πόρνη, πρόστυχη, χαντζαντί = χαμούρα.
κουνιστός (ο): κχελαμντό, ο
π.χ. κχελαμντό σι λακό ντατ = κουνιστός είναι ο πατέρας της.

Συνών. μπουλιάκο, μπουλιντι(ν)ντό = πούστης, τζουβλιάρι = θηλυπρεπής.
κουνκάν: κονκάν και κουνκάν, ο
π.χ. κχελέλ κονκάν κάι καβενάβα = παίζει κουνκάν στο καφενείο.
κουνουπάκι: σουνσαρορί και σινσαρορί, η και σινσαρίσα, η.
κουνουπέλαιο: σινσαρένγκο-ιλάτσι, ο (= κουνουπιών φάρμακο)
π.χ. μάκτουτ σινσαρένγκο-ιλάτσι, τε να χαν τουτ ε σινσάρα = αλείψου κουνουπέλαιο να μη σε φάνε τα κουνούπια.
κουνούπι: σουνσάρκα και σινσάρκα, η και σϋνσάρκα, η
π.χ. χαλέμαν ε σινσάρα = με φάγανε τα κουνούπια.
κουνώ (μετβ. ρ.): κχελαβάβ, κουνισαράβ και σα(λ)λάιαβ
π.χ. σα(λ)λάιαβ ε χουρντέ α(ν)ντί μι ανγκάλι, για τε πασστόλ = κουνάω το μωρό στην αγκαλιά μου, για να κοιμηθεί, νά κχελάβ κο βας = μην κουνάς το χέρι σου.
(βλ. κχελαβάβ στο λήμμα λικνίζω).
κούπα: κούπα, η.
κουπάκι: κουπάκι, ο
π.χ. ντε μαν εκ κουπάκι τφουτ = δώσ' μου ένα κουπάκι γιαούρτι.
κουράζομαι (αμετβ. ρ.): τσχι-(ν)ντιάβ
π.χ. τσχι(ν)ντιλόμ μπουτ αβγκιέ κάι μπουκί = κουράστηκα πολύ σήμερα στη δουλειά.
(βλ. και κόβομαι).
Αντίθ. ντι(ν)νενίαβ = ξεκουράζομαι.
κουράζω (μετβ. ρ.): τσχι(ν)νταράβ
π.χ. μπουτ τσχι(ν)νταρντάν μαν = πολύ με κούρασες, τσχι(ν)νταρντά μαν καβά ντρόμ = με κούρασε αυτός ο δρόμος.
(βλ. και εξαντλώ, καταπονώ).
Αντίθ. ντι(ν)νετιρίαβ = ξεκουράζω.
κουραμπιές : κοραμπία, η
π.χ. μπουτ γκουγκλί κερντιλί η κοραμπία = πολύ γλυκός έγινε ο κουραμπιές.
κούραση: τσχι(ν)ντιπέ, ο
π.χ. μουκ μαν κάι μο τσχι(ν)ντιπέ νά ζαλισάρ μαν = άσε με στην κούρασή μου μη με ζαλίζεις, κατάρ ο τσχι(ν)ντιπέ νασστί βάζνταβ με τσανγκά = από την κούραση δεν μπορώ να σηκώσω τα πόδια μου.
Αντίθ. ντι(ν)νενμέκο = ξεκούραση.
κουρασμένος (μτχ.): τσχι(ν)ντό,-ί (κυριολ. κομμένος)
π.χ. τσχι(ν)ντό σομ ιν τζαβ κχατέ(ν)ντε = κουρασμένος είμαι δεν πάω πουθενά.
κουραστικός (επίθ.): τσχι(ν)ντικανό,-ί.
π.χ. μπουτ τσχι(ν)ντικανί μπουκί σι καγιά = πολύ κουραστική δουλειά είναι αυτή.
κουρδίζω (μετβ. ρ.): κουρδισαράβ
π.χ. κουρδισαράβ ο σαάτο = κουρδίζω το ρολόι.
κούρδος: κύρτι, ο (προφ. το υ όπως το γαλλικό u).
κούρδισσα: κύρτκα, η (προφ. το υ όπως το γαλλικό u).
κουρέας: μπελμπέρι και μπερμπέρι, ο.
κουρείο: μπελμπερέσκο-ντικιάνο, ο (= κουρέα μαγαζί).
κουρέλι: πουρανό-κοτόρ, ο (κυριολ. παλιό ύφασμα).
κούρεμα: μπαλένγκο-τσχινιπέ, ο (= μαλλιών κόψιμο).
κουρεμένος (μτχ.): τσχι(ν)ντέ-μπαλένγκο,-ι (κυριολ. = κομμενομάλλης).
κουρεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): με-μπαλά-τσχινάβ (= τα μαλλιά μου κόβω).
κουρεύομαι (β) (αμεβτ. ρ.): με-μπαλά-τσχι(ν)νταράβ (= τα μαλλιά μου βάζω να κόψει-ουν)

π.χ. τζαβ κάι μπελμπέρι, τε τσχι(ν)νταράβ-με-μπαλά = πάω στον κουρέα να κουρευτώ.
κουρεύω (μετβ. ρ.): μπαλά-τσχινάβ (= μαλλιά κόβω)
π.χ. κον τσχι(ν)ντά αγκαντάλ κε μπαλά; = ποιος σε κούρεψε έτσι;
κούρσα (το αυτοκίνητο): κούρσα, η
π.χ. κάσκι σι καγιά κούρσα; = ποιανού είναι αυτή η κούρσα;
κουρτίνα: περντάβα, η
π.χ. σϋρνταβ η περντάβα = τραβάω την κουρτίνα.
κουρτινόξυλο: περνταβάκο-κασς, ο.
κουρτινούλα: περνταβίσα, η.
κουσκούσι: κουσκούζι και κουσκούζο, ο
π.χ. κιριλέ ε κουσκούζορα; = έβρασαν τα κουσκούσια;
κουταβάκι (α): κοποϊορό, ο (προφ. με συνίζηση οι)
π.χ. σαρ κοποϊορό σα παλά πι ντέι πφιρέλ! = σαν κουταβάκι όλο πίσω από τη μάνα του περπατάει!
κουταβάκι (β): σικνό-τζουκελορό, ο (= μικρό σκυλάκι).
κουτάβι (α): κοπόι, ο (προφ. με συνίζηση οι)
π.χ. καζόμ κοποϊά μπια(ν)ντά η τζουκλί; = πόσα κουτάβια γέννησε η σκύλα;
κουτάβι (β): σικνό-τζουκέλ, ο (= μικρός σκύλος).
κουτάκι: κουτιίσα, η.
κουτάλα: μπαρί-ρόι, η (= μεγάλο κουτάλι) και μάιαρο, ο (προφ. με συνίζηση ια).
κουταλάκι: ροϊορί, η (προφ. με συνίζηση οι).
κουτάλι: ρόι, η (προφ. με συνίζηση οι)
π.χ. τε κερντόλα καγιά μπουκί γκαλμπενέσκε ροένσα κα χας = αν γίνει αυτή η δουλειά με χρυσά κουτάλια θα φάμε.
κουταλιά: ρόι, η (προφ. με συνίζηση οι) (κυριολ. κουτάλι)
π.χ. καζόμ ροϊά σσεκέρι τε τσχάβ; = πόσες κουταλιές ζάχαρη να ρίξω;
κούτελο : τσικάτ, ο (= μέτωπο)
π.χ. (μτφ.) μο τσικάτ μανγκάβ τε αβέλ τεμίζι = το κούτελό μου θέλω να είναι καθαρό.
κουτί: κουτία, η
π.χ. σόσι α(ν)ντί κουτία; = τι έχει μέσα το κουτί;
κουτός (α) (επίθ.): σσαπσσάλι, -κα (σ.α. χαζοχαρούμενος)
π.χ. νι ακχιαρέλ ο σσαπσσάλι = δεν καταλαβαίνει ο κουτός. (βλ. και χαζοχαρούμενος).
Αντίθ. πφιρνό = πονηρός, έξυπνος, μπουτζανγκλό = πολύξερος, έξυπνος.
κουτός (β) (άκλ.επίθ.): χαουμέ (βλ. και βλάκας).
Αντίθ. μπουτζανγκλό = έξυπνος, πολύξερος.
κουτσά (επίρρ.): μπανγκέστε (σ.α. στραβά, λοξά)
π.χ. μπανγκέστε πφιρέλ = κουτσά περπατάει.
κούτσαμα: μπανγκιπέ, ο (βλ. και παράλυση, σκύψιμο, στράβωμα).
κουτσαίνω (αμετβ. ρ.): μπανγκιάβ
π.χ. μπανγκόλ κατάρ σι τσατσέ τσανκ = κουτσαίνει από το δεξί του πόδι.
(βλ. και σκύβω, (αμετβ.)παραλύω, λυγίζω αμετβ.).
κουτσαίνω (μετβ. ρ.): μπανγκαράβ και μπανγκιαράβ
(βλ. και στραβώνω, (μετβ.) παραλύω, λυγίζω μετβ.).
κουτσομπολεύω (μετβ. ρ.): μυζυβερλίκο-κεράβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u), (= κουτσομπολιό κάνω)

π.χ. ασσου(ν)ντόμ μο μυζυβερλίκο κάι κερές· έμντα σι; = άκουσα ότι με κουτσομπολεύεις· αλήθεια είναι; σαστό γκιβέ ε μανουσσένγκο μυζυβερλίκο-κερέλ = όλη την ημέρα κουτσομπολεύει τους ανθρώπους.
κουτσομπόλης: μυζυβερτζίο, ο και θηλ. μυζυβερτζίκα, η (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. μπουτ μυζυβερτζίκα σι λεσκί ρομνί = πολύ κουτσομπόλα είναι η γυναίκα του.
κουτσομπολιό: μυζυβερλίκο, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
κουτσός (επίθ.): μπανγκό,-ί
π.χ. μπανγκό σι νασστί πφιρέλ = κουτσός είναι δεν μπορεί να περπατήσει.
Συνών. σακάτι = ανάπηρος, παλαβός.
(βλ. και στραβός, παράλυτος, σκυφτός).
κουτσοχέρης (επίθ.): μπανγκέ-βαστέσκο,-ι.
κουφαίνομαι (αμετβ. ρ.): κουσσουκισάαβ
π.χ. σο νακχέν ε μπροσσά κασσουκισάαβ = όσο περνούν τα χρόνια κουφαίνομαι.
κουφαίνω (μετβ. ρ.): κασσουκισαράβ
π.χ. νά μούιτχο κασσουκισαρντάν μαν = μην φωνάζεις με κούφανες.
κούφιος (α) (άκλ. επίθ.): τσυρύκυ (προφ. το υ όπως το γαλλικό u) (κυριολ. σάπιος)
π.χ. τσυρύκυ σι ε ακχορά = κούφια είναι τα καρύδια.
κούφιος (β) (άκλ. επίθ.): κουφουμέ
π.χ. κουφουμέ κοπάτσι = κούφιο δένδρο.
κουφός (επίθ.): κασσουκό,-ί
π.χ. κασσουκό σι νι ασσουνέλ = κουφός είναι δεν ακούει, νά βακισάρ κασσουκό νάι σεμ! = μην φωνάζεις δεν είμαι κουφός!
κοφινάς: (βλ. καλαθάς).
κοφίνι: μπαρό-σεπέτο, ο (κυριολ. μεγάλο καλάθι).
κοφτερός (άκλ. επίθ.): κεσκίνι
π.χ. κεσκίνι τσχουρί = κοφτερό μαχαίρι.
κοφτός (μτχ.): τσχι(ν)ντό,-ί (= κομμένος)
π.χ. τσχι(ν)ντέ μακαρίνε = κοφτά μακαρόνια.
κόψη: τσχινιπέ, ο (κυριολ. κόψιμο).
κόψιμο: τσχινιπέ, ο
π.χ. μπαρό σι ο κοτόρ μανγκέλ τσχινιπέ = μεγάλο είναι το ύφασμα θέλει κόψιμο.
κραγιόν: λολιπέ, ο (= κοκκινάδι).
κράμπα: κρά(μ)μπα, η
π.χ. ασταρντά μαν κρά(μ)μπα κάι μι τσάνκ = μ' έπιασε κράμπα στο πόδι μου.
κρανιά: κρανίν, η.
κρανίο (η επάνω όψη του κρανίου): τάσο, ο (σ.α. βαθύ πιατάκι).
κρασί: μολ, η
π.χ. κα πιές εμπούκα μολ; = θα πιείς λίγο κρασί;
κρασοβάρελο: μολάκι-φουτσία, η.
κράτημα: ασταριπέ, ο
π.χ. ζουραλό ασταριπέ μανγκέλ κατέ = γερό κράτημα θέλει (χρειάζεαι) εδώ.
(βλ. και πιάσιμο).
κρατημένος (μτχ.): ασταρντό,-ί
(βλ. και πιασμένος).
κράτηση: ασταριπέ, ο (σ.α. κράτημα, πιάσιμο, ξεπαρθένεμα, σύλληψη, ασταράβ = πιάνω, κρατώ, ξεπαρθενεύω, συλλαμβάνω, διαρκώ, διατηρώ, συγκρατώ, αγγίζω).
κρατιέμαι (αμετβ. ρ.): αστάρντιαβ και ασταράμαν

π.χ. αστάρντο τε να περές = κρατήσου να μην πέσεις, πφουριλό αμά ασταρέλπες νταά = γέρασε αλλά κρατιέται ακόμα.
(βλ. ασταράμαν στο λήμμα συγκρατούμαι, βλ. αστάρντιαβ στα λήμματα πιάνομαι και πειράζω).
κρατικός (επίθ.): τχεμουτνό,-ί και εκυματέσκο,-ι (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
κράτος (α): τχεμ, ο και εκυμάτι, ο (προφ. το υ όπως το γαλλικό u)
π.χ. κάι σαό τχεμ ντα τε τζας, ρομά κα αρακχές = σ' όποιο κράτος και να πας τσιγγάνους θα βρεις.
(βλ. και χώρα).
κράτος (β): ντεβλέτι, ο.
κρατούμενος: (βλ. φυλακισμένος).
κρατώ (μετβ. ρ.): ασταράβ
π.χ. (φράση) αστάρ κο μούι πφα(ν)ντό = κράτα το στόμα σου κλειστό, με ασταράβ μι σοβέλ = εγώ κρατάω τον όρκο μου, αστάρ ε χουρντέ κατάρ ο βας = κράτα το παιδί από το χέρι, νταά χολί ασταρές μάνγκε; = ακόμα θυμό μου κρατάς;
(βλ. και πιάνω, συγκρατώ, συλλαμβάνω).
κραυγάζω: (βλ. φωνάζω).
κρέας: μας, ο
π.χ. μπαλιτσχικανό μας = χοιρινό κρέας, κι(ν)ντόμ μας = αγόρασα κρέας, μπακρανό μας = προβατίσιο κρέας.
κρεατάκι: μασορό, ο.
κρεατερός (επίθ.): μασαλό, -ί
π.χ. μασαλό μπακρό = κρεατερό πρόβατο.
Συνών. πφερντό = γεμάτος, τφουλό = χοντρός, παχύς.
κρεατίλα: μασέσκι-κοκία, η (= κρέατος μυρωδιά).
κρεατωμένος (μτχ.): μασαλό,-ί..
κρεβατάκι: καϊρολίσα, η.
κρεβάτι: καϊρόλα, η
π.χ. ουσστάβ κατάρ καϊρόλα = σηκώνομαι από το κρεβάτι.
κρεβατοκάμαρα: κρεβατοκάμαρα, η
π.χ. κι(ν)ντά λακέ λακί μάμι κρεβατοκάμαρα = της αγόρασε η γιαγιά της κρεβατοκάμαρα, καγιά οντάια κα κεράβ λα κρεβατοκάμαρα = αυτό το δωμάτιο θα το κάνω κρεβατοκάμαρα.
κρέμα (προσώπου): κρέμι, ο.
κρέμα (κουσταρ πάουντερ): αραρόπι, ο (αρό = αλεύρι).
κρέμα: κρέμα, η
π.χ. κερ ε χουρντένγκε κρέμα, τε χαν = φτιάξε για τα παιδιά κρέμα, να φάνε.
κρέμασμα (α): ου(μ)μπλαηπέ, ο.
κρέμασμα (β): ασμάκο, ο.
κρεμασμένος (μτχ.): ου(μ)μπλαντό,-ί.
κρεμασμένος (άκλ. επίθ.): ασϋλΰ
π.χ. ασϋλΰ σι κο πάλτο = κρεμασμένο είναι το παλτό σου.
κρεμάστρα: κρεμάστρα, η.
κρεμιέμαι (α) (αμετβ. ρ.): ου(μ) - μπλάντιαβ και ου(μ)μπλαβάμαν.
κρεμιέμαι (β) (αμετβ. ρ.): ασίαμαν (= κρεμώ τον εαυτό μου)
π.χ. σο τε κεράβ; τε ασίαμαν; = τι να κάνω; να κρεμαστώ;
κρεμμυδάκι: πουρουμόρι, η.
κρεμμύδι: πουρούμ, η
π.χ. (φράση) πουρουμάσα μαρνό τε χαβ ντα σαστό ζουραλό τε αβάβ = κρεμμύδι με ψωμί να φάω και υγιής δυνατός να είμαι.
κρεμμυδίλα: πουρουμένγκι-κοκία, η (= κρεμμυδιών μυρωδιά)
π.χ. πουρουμένγκι-κοκία κχα(ν)ντά ο κχερ = κρεμμυδίλα μύρισε το σπίτι.
κρεμμυδόσουπα: πουρουμένγκι-σούπα, η.
κρεμμυδότσουφλο: βλ. κρεμμυδόφλουδα.

κρεμμυδόφλουδα: πουρουμάκι-κόζζα, η.
κρεμώ (α) (μετβ. ρ.): ου(μ)μπλαβάβ
 π.χ. ου(μ)μπλαβάβ η κορνίζα κάι ντουβάρι = κρεμώ την κορνίζα στον τοίχο.
κρεμώ (β) (μετβ. ρ.): ασίαβ
 π.χ. ασίαβ μο πάλτο κάι κρεμάστρα = κρεμώ το παλτό μου στην κρεμάστρα.
κρεοπωλείο: κασάπο, ο
 π.χ. τζαβ κάι κασάπο, τε κινάβ μας = πάω στο κρεοπωλείο, να αγοράσω κρέας.
 (κασάπο σ.α. κρεοπώλης).
κρεοπώλης: κασαπτσίο, ο.
κριάρι: σσινγκαλό-μπακρό, ο (κυριολ. κερασφόρο πρόβατο).
κριθαράκι (ζυμαρικό): άρπατζούκο και κριθαράκι, ο
 π.χ. μασέσα άρπατζούκο κερντόμ = κρέας με κριθαράκι έκαμα.
κριθάρι: τζοβ, η.
κριθαρίσιος (επίθ.): τζοβάκο,-ι
 π.χ. τζοβάκο μαρνό = κριθαρίσιο ψωμί.
κρίμα (α): μπεζάχ, η
 π.χ. μπεζάχ σι να αστάρντο λέσα = κρίμα είναι μην τον πειράζεις, μπεζάχ ε παρένγκε κάι ντιάν = κρίμα για τα λεφτά που έδωσες.
 (βλ. και αμαρτία).
κρίμα (β) (επίρρ.): γιαζΰκ και γιαζΰκι
 π.χ. γιαζΰκ τούκε, κάι νασστί μαρντάν νε = κρίμα σου, που δεν μπόρεσες να τον δείρεις.
κροκάδι: αρνέσκο-λολιπέ, ο
 (κυριολ. = αυγού κοκκινάδι).
κροκοδείλιος (επίθ.): κορκό(ν)ντιλέσκο, -ι
 π.χ. κορκό(ν)ντιλέσκε ντα(ν)ντά = κροκοδείλια δόντια.
κροκόδειλος: κορκό(ν)ντιλο, ο.
κρόκος (αβγού): (βλ. κροκάδι).
κρόσσι: πυσκύλυ, ο (προφ. το υ όπως το γαλλικό u) (πληθ. κρόσσια = πυσκύλορα και πυσκύλα, ε).
κρότος: σέζι, η (κυριολ. φωνή)
 π.χ. μπουτ σέζι ικαλέλ η ταπάντζα = πολύ κρότο βγάζει το πιστόλι.
κρουασάν: κρουασάν, κορασάν και κοραζάν, ο.
κρύα (επίρρ.): σσουντρέστε
 (βλ. και ψυχρά)
 Αντίθ. τατέστε = ζεστά.
κρυάδα: σσουντριπέ, ο
 π.χ. σαρ ασσου(ν)ντέμ κανταλά όρμπες πελό α(ν)ντό μο γκι σσουντριπέ = καθώς άκουσα αυτά τα λόγια έπεσε στην ψυχή μου κρυάδα.
 (βλ. και ψυχρότητα).
κρύβομαι (αμετβ. ρ.): γκαράντιαβ και γκαραβάμαν
 π.χ. (φράση) ε παρέ ντα ο χας ιν γκαράντον = τα λεφτά και ο βήχας δεν κρύβονται, ίκλι αβρίκ σόσταρ γκαράντος; = βγες έξω γιατί κρύβεσαι; ιν πφενέλ αμέ(ν)γκε ο τσατσιπέ γκαραβέλπες αμέ(ν)νταρ = δεν μας λέει την αλήθεια κρύβεται από μας, τζα γκαράντο, ε σσεραλέ αβέν = πήγαινε να κρυφτείς, οι αστυνομικοί έρχονται.
κρύβω (μετβ. ρ.): γκαραβάβ
 π.χ. γκαράβ λε τε να ρακχαβέλ λε = κρύψτο να μην το βρει, γκαραβέλ λε α(ν)ντό πο κχερ = τον κρύβει μέσα στο σπίτι του, τούταρ νι γκαραβάβ κχάντσικ = από σένα δεν κρύβω τίποτα, γκαράβ κε παρέ = κρύψε τα λεφτά σου, γκαραβάβ ζάλακ παρέ με πφουριμάσκε = κρύβω λίγα λεφτά για τα γερατειά μου.
κρυμμένος (μτχ): γκαραντό,-ί
 π.χ. γκαραντέ γκάλμπεα = κρυμμένα χρυσά.
 Αντίθ. μπιγκαραντό = άκρυφτος.
κρύο (α): σσιλ, ο

π.χ. βουράβ τουτ σσουκάρ αβγκιέ κερέλ μπούτ σσιλ = ντύσου καλά σήμερα κάνει πολύ κρύο, παουσάιλε με βαστά κατάρ ο σσιλ = πάγωσαν τα χέρια μου από το κρύο (σ.α. κρύωμα).
Αντίθ. τατιπέ = ζέστη.
κρύο (β): σσϋλ, ο (σ.α. κρύωμα, κρυολόγημα)
π.χ. ο σσϋλ α(ν)ντό μο γκι ντιά = το κρύο μες στην ψυχή μου μπήκε (δηλ. κρύωσα υπερβολικά), σσουκό σσϋλ κερέλ αβγκιέ = ξερό κρύο κάνει σήμερα.
(υποκ.) σσϋλορό, ο.
κρυολόγημα: (βλ. κρύωμα).
κρυολογημένος: (βλ. κρυωμένος (για πρόσωπο)).
κρυολογώ (α) (αμετβ. ρ.): σσιλ-λαβ (= κρύο, κρύωμα παίρνω)
π.χ. σσιλ-λιόμ, ο(ν)ντάν χασάβ = κρυολόγησα, γι' αυτό βήχω.
κρυολογώ (β) (αμετβ. ρ.): σσϋλ-λαβ (= κρύο, κρύωμα παίρνω)
π.χ. σσϋλ-λιόμ, νασφάιλομ = κρυολόγησα, αρρώστησα.
κρύος (α) (επίθ.): σσουντρό,-ί
π.χ. σσουντρί μπαλβάλ = κρύος αέρας, σσουντρό παΐ = κρύο νερό, (μτφ.) αβιλό αμά σσουντρέ γκέσα = ήρθε αλλά με κρύα ψυχή.
Συνών. παουσαρντό = παγωμένος.
Αντίθ. τατό = ζεστός.
κρύος (β) (άκλ. επίθ.): μπουζλού (σ.α. παγωμένος, μπούζο = πάγος)
π.χ. πουτάρ μανγκέ εκ μπουζλού γκαζόζι = άνοιξέ μου μια κρύα γκαζόζα.
Αντίθ. τατό = ζεστός, πφαμπαρντό = καυτός, ζεματιστός, ζεματισμένος, καμένος, αναμμένος, καυτερός, ασσλάκι = καυτός, ζεματιστός, ζεματισμένος.
κρυούτσικος (επίθ.): σσουντροpó,-ί.
π.χ. εμπούκα σσουντρορό σι ο παΐ = λίγο κρυούτσικο είναι το νερό.
Αντίθ. τατορό = ζεστούτσικος.
κρυφά (επίρρ.): τσοράλ
π.χ. τσοράλ κερέλ πι μπουκί = κρυφά κάνει την δουλειά του.
(βλ. και λαθραία).
κρυφά (από) (επίρρ.): αποτσοράλ και ποτσοράλ
π.χ. αποτσοράλ τε τζάσταρ = από κρυφά να φύγεις.
κρυφακούω (αμετβ. ρ.): τσοράλ-ασσουνάβ.
κρυφογελώ (αμετβ. ρ.): τσοράλ-ασάβ.
κρυφοκοιτάζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): τσοράλ-ντικχάβ.
π.χ. ορμπισαρέλας μάνσα, αμά τσοράλ-ντικχέλας τουτ = μιλούσε με μένα, αλλά κρυφοκοιτούσε εσένα.
κρυφομιλώ (αμετβ. ρ.): τσοράλ-ορμπισαράβ και τσοράλ-κονουσσίαβ.
κρυφός (επίθ.): γκαραντι(ν)ντό,-ί
π.χ. γκαραντι(ν)ντό σι νι πουταρέλπες = κρυφός είναι δεν ξανοίγεται.
(σ.α. μυστικός, εχέμυθος, κρυφτό (παιχνίδι)).
Αντίθ. σικαντό = φανερός, δειγμένος, εμφανής.
κρυφτό (α) (παιχνίδι): ντίλεσκο, ο κ' αβές τε κχελάς ντίλεσκο; = θα 'ρθεις να παίξουμε κρυφτό;
(ντιλό = τρελός, ντιλέσκο = τρελού).
κρυφτό (β) (παιχνίδι): γκαραντι(ν)ντό, ο
π.χ. ε χουρντέ κχελέν γκαραντι(ν)ντό = τα παιδιά παίζουν κρυφτό (σ.α. κρυφός, βλ. και κρυφός).
κρυφτούλι: (βλ. κρυφτό).
κρύψιμο: γκαραηπέ, ο

Αντίθ. σικανταριπέ = φανέρωμα, ανάδειξη, αποκάλυψη, επίδειξη, σικαηπέ = δείξιμο.
κρυψώνας: γκαραημάσκο-τχαν, ο.
κρύωμα (ανθρώπου) (α): σσιλ, ο (κυριολ. κρύο, το)
π.χ. σσιλ λια ο χουρντό = κρύωμα πήρε (άρπαξε) το μωρό, ο ντοκτόρι αρακχαντά λεστέ σσιλ = ο γιατρός του βρήκε κρύωμα.
κρύωμα (ανθρώπου) (β): σσϋλ, ο (κυριολ. κρύο, το)
π.χ. σσϋλ λιάν, τε τζας κάι ντοκτόρι = κρύωμα πήρες (άρπαξες), να πας στο γιατρό.
κρύωμα (αντικειμένου): σσουντραριπέ, ο
π.χ. η ζουμί μανγκέλ σσουντραριπέ = το φαγητό θέλει κρύωμα.
(βλ. και ψύχρανση).
κρυωμένος (α) (μτχ.): σσιλαλό,-ί (χρησιμοποιείται μόνο για πρόσωπα)
π.χ. σσιλαλό σι ο χουρντό = κρυωμένο είναι το μωρό.
κρυωμένος (β) (μτχ. ως επίθ. μόνο για πρόσ.): σσϋλαλό, -ί
π.χ. σσϋλαλό σομ, πιρετό σίμαν = κρυωμένος είμαι, πυρετό έχω.
κρυώνω (α) (αμετβ. ρ.): σσιλάβαβ (χρησιμοποιείται μόνο για πρόσωπα)
π.χ. ουτσχάρτουτ σσουκάρ τε να σσιλάος = σκεπάσου καλά να μην κρυώσεις, πφαμπάρ η σόμπα σσιλάιλομ = άναψε την σόμπα κρύωσα.
Αντίθ. τατιάβ = ζεσταίνομαι.
κρυώνω (β) (αμετβ. ρ.): σσουντριάβ
π.χ. σσουντριλί η ζουμί = κρύωσε το φαγητό, (μτφ.) καλέν κάι κερντά μανγκέ σσουντριλόμ λέσταρ = αυτά που μου έκανε κρύωσα από αυτόν.
(βλ. και ψυχραίνομαι).
Συνών. παουσάαβ = (αμετβ.) παγώνω.
κρυώνω (γ) (αμετβ.ρ. μόνο για πρόσ.): σσϋλάβαβ και σσϋλάαβ
π.χ. σσϋλάιλομ, τζαβ τε βουραβάβ μο πάλτο = κρύωσα, πάω να φορέσω το παλτό μου.
κρυώνω (α) (μετβ. ρ.): σσουντραράβ
π.χ. πφά(ν)ντε ο ουντάρ σσουντραρντάν αμέν = κλείσε την πόρτα μας κρύωσες, (μτφ) κερντέ λεσκέ μάγια για τε σσουντραρέν λε κατάρ λεσκί ρομνί = του έκαναν μάγια για να τον κρυώσουν από την γυναίκα του.
(βλ. και ψυχραίνω).
Συνών. παουσαράβ = (μετβ.) παγώνω.
Αντίθ. ταταράβ = ζεσταίνω.
κρυώνω (β) (μετβ.ρ. μόνο για προσ.): σσϋλαράβ
π.χ. σσϋλαρντάν ε χουρντέ, μπορίε, νασφανταρντάν νε = το κρύωσες το παιδί, νύφη, το αρρώστησες.
κτήμα: ταρλάβα, η (κυριολ. χωράφι, αγρός).
κτηματίας: ταρλατζίο, ο (= ο ιδιοκτήτης χωραφιού-ιών), θηλ. ταρλατζΐκα, η.
κτηματικός (επίθ.): ταρλαβένγκο, -ι (= χωραφιών, κτημάτων).
κτηνίατρος (ο): αϊβανατένγκο-ντοκτόρι, ο (= ζώων γιατρός).
κτηνίατρος (η): αϊβανατένγκι-ντοκτόρκα, η (= ζώων γιατρίνα).
κτίζω (α) (μετβ. ρ.): βάζνταβ (= σηκώνω)
π.χ. κα βάζνταβ ντουβάρι κατέ ανγκλάλ = θα κτίσω τοίχο εδώ μπροστά.
κτίζω (β) (μετβ. ρ.): κεράβ (= κάνω, φτιάχνω, δημιουργώ, πράττω, τελώ, διαπράττω)

π.χ. σαβό ουστάβα κερντά κο ντικιάνο; = ποιος μάστορας έχτισε το μαγαζί σου;
κτίζω (γ) (ενεργ. διαμ.ρ.): κερνταράβ (βλ. δημιουργώ (β)).
κτίριο: μπινάβα, η (σ.α. πολυκατοικία).
κτίσιμο (α): βαζντιπέ, ο (= σήκωμα).
κτίσιμο (β): κεριπέ, ο (= φτιάξιμο, πράξη, δημιουργία).
κτίστης: ουστάβα, ο (= μάστορας).
κυδωνάκι: αϊβαβίσα, η.
κυδώνι: αϊβάβα, η
π.χ. ντε μά(ν)ντα εκ αϊβάβα = δώσ' μου κι εμένα ένα κυδώνι.
κυδωνιά: αϊβαλίν, η.
κυκλοφορημένος: (βλ. περπατημένος).
κυκλοφορία (α): πφιραηπέ, ο (σ.α. βολτάρισμα).
κυκλοφορία (β): πφιραβιπέ, ο.
κυκλοφορία (γ): πφιριπέ, ο (= περπάτημα).
κυκλοφορώ (αμετβ. ρ.): πφιράβ (= περπατώ αμετβ.)
π.χ. σα ροβέλπες, αμά μερσεντεζάσα πφιρέλ = όλο κλαίγεται, αλλά με μερσεντές κυκλοφορεί, νασφαλιπέ πφιρέλ = αρρώστια (ίωση) κυκλοφορεί.
κυκλοφορώ (μετβ. ρ.): πφιραβάβ (= περπατώ μετβ.)
π.χ. κάνα κα αβές τε πφιραβάβ τουτ κάι αμαρέ τχανά; = πότε θα έρθεις να σε κυκλοφορήσω στα δικά μας τα μέρη;
κυκλώνω (μετβ. ρ.): σαρίαβ (= τυλίγω).
κύλινδρος: κίλι(ν)ντρο, ο.
κύμα: νταλγκάβα, η
π.χ. ε ντενιζέσκι νταλγκάβα = το κύμα της θάλασσας
(βλ. ομόηχο νταλγκάβα = κοροϊδία).
κυνήγημα: νασσανταριπέ και πρασταντариπέ, ο (σ.α. εκδίωξη, κατατρεγμός, καταδιωγμός, καταδίωξη).
κυνηγημένος (μτχ.): πρασταναρντό,-ί και νασσανταρντό,-ί.
κυνηγητό: (βλ. κυνήγημα).
κυνήγι (α): αβτζουλούκο, ο.
κυνήγι (β): αβτζϋλΰκο και αβτζιλούκο, ο.
κυνηγός: αβτζίο, ο.
κυνηγόσκυλο: αβτζιένγκο-τζουκέλ, ο (= κυνηγών σκύλος).
κηνηγότοπος: αβτζουλαμακέσκο-τχαν, αβτζιλαμακέσκο-τχαν και αβτζϋλαμακέσκο-τχαν, ο.
κυνηγώ (μετβ. ρ.) (θήραμα): αβτζουλούκο-κεράβ (= κυνήγι κάνω).
κυνηγώ (α) (μετβ. ρ.): πρασταναράβ
π.χ. πρασταναρέλ τουτ κχόνικ ντα σιγκιαρές αγκαντάλ; = σε κυνηγάει κανείς και βιάζεσαι έτσι;
(βλ. και τρέχω μετβ., κατατρέχω).
κυνηγώ (β): νασσανταράβ.
π.χ. νασσανταρένας λε ε σσεραλέ = τον κυνηγούσαν οι αστυνομικοί.
(βλ. τρέχω μετβ., κατατρέχω).
κυνηγώ (γ) (μετβ. ρ.): παλάλ-περάβ (= από πίσω πέφτω)
π.χ. πελέ-παλάλ μά(ν)ντε ε τζουκελά = με κυνήγησαν τα σκυλιά, τε περές-παλάλ κι μπουκί = να κυνηγάς τη δουλειά σου.
κύπελλο: κίπελο, ο
π.χ. κίπελο ντο(ν)ντουρμάβα μανγκάβ = κύπελλο παγωτό θέλω.
κυριλέ (άκλ. επίθ.): κιριλέ
π.χ. βουραβέλπες κιριλέ = ντύνεται κυριλέ.
κυρίως: (βλ. ιδίως).
κυρτά (επίρρ.): μπανγκέστε (σ.α. στραβά, λοξά)

Αντίθ. ντούζι και ντύζυ = ίσια, ίσιος.
κυρτός: μπανγκό, -ί (σ.α. καμπύλος, λοξός, παράλυτος, στραβός, κουτσός, σκυφτός)
π.χ. μπανγκί τσιζγκία = κυρτή γραμμή.
Αντίθ. ντούζι και ντύζυ = ίσιος, ίσια.
κύρτωμα: μπανγκιπέ (σ.α. λοξότητα, παράλυση, σκύψιμο, καμπύλη, κάμψη, κούτσαμα, στράβωμα), μπανγκαριπέ και μπανγκιαριπέ, ο (σ.α. καμπύλωμα, λύγισμα, στράβωμα).
κυρτωμένος (μτχ.): μπανγκαρντό, -ί και μπανγκιαρντό, -ι (σ.α. λυγισμένος, στραβωμένος, καμπυλωμένος, σκυμμένος).
κυρτώνω (αμεβτ. ρ.): μπανγκιάβ (σ.α. σκύβω αμετβ, λυγίζω αμετβ., παραλύω αμετβ., στραβώνω αμετβ., καμπυλώνω αμετβ., κουτσαίνω αμετβ., λοξεύω αμετβ.)
π.χ. μπανγκιλέ λεσκέ πφικέ, πφουριλό = κύρτωσαν οι ώμοι του, γέρασε.
κυρτώνω (μετβ. ρ.): μπνγκαράβ και μπανγκιαράβ (σ.α. σκύβω μετβ., γέρνω μετβ., λυγίζω μετβ., παραλύω μετβ., στραβώνω μετβ., καμπυλώνω μετβ., λοξεύω μετβ., κουτσαίνω μετβ., κάμπτω)
π.χ. μπανγκαράβ ο ντάλι = κυρτώνω το κλαδί.
κωλόπαιδο: (βλ. μπινές).
κωλόχαρτο (χαρτί υγείας): μπουλάκο-λιλ, ο.
κωμικός (επίθ.): σσαγκατζίο-τζίκα (= αστείος, σσαγκάβα = αστείο).
π.χ. σσαγκατζίο αρτίζι = κωμικός ηθοποιός.
(βλ. και αστείος).
Κωνσταντινούπολη: Ιστανμπόλι και Στανμπόλι, ο
π.χ. κα τζαβ αϊράτ α(ν)ντό Ιστανμπόλι, τε κινάβ μανγκινά = θά πάω απόψε στην Κωνσταντινούπολη, ν’ αγοράσω εμπορεύματα. (Φράση των μικροπωλητών του οικισμού «Αλάν-Κουγιού» Κομοτηνής, οι οποίοι πηγαίνουν πολύ συχνά στην Τουρκία και εισάγουν εμπορεύματα, κυρίως ενδύματα, τα οποία πουλάνε στα παζάρια και στα χωριά της Θράκης μαζί με τα ελληνικά ενδύματα).
Κωνσταντινουπολίτης: Ιστανμπο(λ)λίο και Στανμπο(λ)λίο, ο.
Κωνσταντινουπολίτισσα: Ιστανμπο(λ)λούκα και Στανμπο(λ)λούκα, η.
κωφότητα: κασσουκιπέ, ο.
κώλος: μπουλ, η
(υποκ.) μπουλορί, η.

Λ

λάβα: ζΰλτι, ο
λαβίδα: κλιάστο, ο
(βλ. και τσιμπίδα).
λαβωμένος: (βλ. τραυματισμένος).
λαβώνω: (βλ. τραυματίζω).
λαγάνα: πάζλαμαβα, η.
λαγίσιος (επίθ.): σσοσσοϊανό, -ί
π.χ. λεσκέ ντα(ν)ντά σι σαρ σσοσσοϊανέ = τα δόντια του είναι σαν λαγίσια.
λαγός: σσοσσόι, ο.
π.χ. σαρ σσοσσόι νασσλό ε τρασσάταρ = σαν λαγός έφυγε απ' τον φόβο.
λαγοτόμαρο: σσοσσοϊέσκι-μορκχί, η.
λαγουδάκι: σσοσσοϊορό, ο.
λαδάκι: κχιλορό, ο.
λαδερός (επίθ.): κχιλαλό, -ί.
π.χ. κχιλαλί ζουμί = λαδερό φαγητό.
λαδερότητα*: κχιλαλιπέ, ο.
λάδι: κχιλ, ο
π.χ. μπουτ κχιλ τσχουτάν α(ν)ντί ζουμί = πολύ λάδι έριξες στο φαγητό, μπισταρντόμ τε κινάβ κχιλ = ξέχασα να αγοράσω λάδι, ε τομαφιλέσκι μακίνα χασαρέλ κχιλά = η μηχανή του αυτοκινήτου χάνει λάδια.
λάδωμα: κχιλαριπέ, ο
π.χ. κχιλαριπέ μανγκέλ ο ουντάρ, για τε να μπασσέλ. = λάδωμα θέλει η πόρτα, για να μην ηχεί (τρίζει).
λαδωμένος (μτχ.): κχιλαρντό, -ί.
Αντίθ. μπικχιλαρντό = αλάδωτος.
λαδώνομαι (αμετβ. ρ.): κχιλαράμαν (μέση διάθεση).
λαδώνω (αμετβ. ρ.): κχιλάβαβ
π.χ. λεσκέ μπαλά κχιλάον κολάη = τα μαλλιά του λαδώνουν εύκολα.
λαδώνω (μετβ. ρ.):κχιλαράβ
π.χ. κχιλαράβ ο ουντάρ, τε να μπασσέλ = λαδώνω την πόρτα, για να μην τρίζει, κχιλαράβ ε πατρά, τε κεράβ πλιτσί(ν)τα = λαδώνω τα φύλλα, για να φτιάξω πίτα.
(βλ. και λιπαίνω).
λαθεμένος: (βλ. λανθασμένος).
λάθος (α): λάθος, ο
π.χ. λάθος κερντάν κατέ. = λάθος έκανες εδώ.
λάθος (β): γιανγκλουσσλούκο, ο
π.χ. κερντιλό ακανά γεκ γιανγκλουσσλούκο, σο τε κεράς; = έγινε τώρα ένα λάθος, τι να κάνουμε;
λάθος (γ): γιανγκλΰσσλΰκο, ο.
λάθος (δ): ντοςς, η (κυριολ. φταίξιμο)
π.χ. μιρνί σι η ντοςς = δικό μου είναι το λάθος.
λαθραία (επίρρ.): τσοράλ (= κρυφά)
π.χ. τσοράλ α(ν)ταβέλ καλά μανγκινά = λαθραία φέρνει αυτά τα εμπορεύματα. (βλ. και κρυφά).
Συνών. γκαραντι(ν)ντό = κρυφός.
Αντίθ. σικαντό = φανερός.
λαθρομετανάστης: κατσάκο, ο και θηλ. κατσάκο, η.
π.χ. πφερντιλό κατσάκορα ο Γιουνανιστάνο = γέμισε λαθρομετανάστες η Ελλάδα. (κατσάκο κυριολ. φυγάς).
λαϊκός (α) (επίθ.): περικανό,-ί.
λαϊκός (β) (επίθ.): μι(λ)λετέσκο,-ι.
λαίμαργος (επίθ.): μπιτσαϊλό,-ί (= αχόρταγος).
λαιμός: κορ, η
π.χ. (φράση) μπεζαχά οπρά μι κορ, νασστί λαβ = αμαρτίες πάνω στο λαιμό μου, δεν μπορώ να πάρω.
(κορ σ.α. σβέρκος).

λάκκος (α): χαρ, η, ε(ν)ντέκο, ο και φε(ν)ντέκο, ο
π.χ. πουταράβ ε(ν)ντέκο = ανοίγω λάκκο.
(βλ. και λακκούβα).
λάκκος (β): τσουκούρι, ο
π.χ. ντικ τε να περές α(ν)ντό τσουκούρι. = κοίτα (πρόσεχε) να μην πέσεις μες στο λάκκο.
(σ.α. σκέλος, π.χ. με τσουκούρα = τα σκέλια μου).
λακκούβα: χαρ, η, ε(ν)ντέκο, ο και φε(ν)ντέκο, ο
π.χ. ο ντρομ σι πφερντό ε(ν)ντέτσα = ο δρόμος είναι γεμάτος λακκούβες.
λακκουβίτσα: χαρορί, η, ε(ν)ντεκίσι, ο και φε(ν)ντεκίσι, ο.
λάλημα: λαλιπέ, ο.
λαλιά: λαλί, η
π.χ. τσχι(ν)ντιλί μι λαλί ε τρασσάταρ = μου κόπηκε η λαλιά από τον φόβο.
(βλ. και φωνή).
λαλίτσα: λαλορί, η
(βλ. και φωνούλα).
λαλώ (αμετβ. ρ.): λαλί-νταβ (= λαλιά δίνω).
λαμαρίνα: λαμαρίνα, η
π.χ. μπουτ σανί σι η λαμαρίνα. = πολύ ψιλή είναι η λαμαρίνα.
λαμβάνω (μετβ. ρ.): λαβ
π.χ. λιόμ ε μανγκινά κάι μπιτσχαλντάν μανγκέ = έλαβα τα εμπορεύ-
ματα που μου έστειλες.
(βλ. και παίρνω).
Αντίθ. νταβ = δίνω, μπαίνω.
λάμπα: λά(μ)μπα, η και λάνμπα, η
π.χ. πφαμπιλί καγιά λά(μ)μπα, λε αβέρ = κάηκε αυτή η λάμπα, πάρε άλλη.
λαμπάδα: μπαρί-μεμελί, η (= μεγάλο κερί).
π.χ. μπαρί-μεμελί κα πφαμπαράβ κάι κχανγκιρί, τε κερντόλα μι μπουκί = λαμπάδα θα ανάψω στην εκκλησία, αν γίνει η δουλειά μου.
λάμπω (αμετβ. ρ.): παρλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια).
π.χ. παρλάιορ ο κχερ κατάρ ο τεμιζλίκο = λάμπει το σπίτι από την καθαριότητα.
λάμψη (α): σσαφκλούκο, ο (σσάφκι = φέγγος, φως).
λάμψη (β): σσαφλούκο, ο.
λανθασμένος (άκλ. επίθ.): γιανγκλΰσσι.
π.χ. γιανγκλΰσσι σι καλά κάι πφενές = λανθασμένα είναι αυτά που λες.
Αντίθ. ντένκι = σωστός, σωστά.
λαογραφία: αντετένγκο-ροντιπέ, ο (κυριολ. εθίμων ψάξιμο).
λαός (α): περό, ο
π.χ. μπαλαμανό περό = ελληνικός λαός.
(σ.α. κοινωνία).
λαός (β): μι(λ)λέτι, ο
π.χ. ε τσορέ μι(λ)λετέσκε ικαλέν καλά μανγκινά. = για τον φτωχό λαό βγάζουν αυτά τα προϊόντα., σο σι καβά μι(λ)λέτι κάι κιντισάιλο κοτέ, τε ντικχές! = τι είναι αυτός ο λαός που μαζεύτηκε εκεί, να δεις!, ρομανό μι(λ)λέτι = τσιγγάνικος λαός.
Συνών. ντουνιάβα = κόσμος
λάου λάου (επίρρ.): πολοκό-πολοκό (κατά λέξη: σιγά-σιγά)
π.χ. πολοκό-πολοκό κερ κι μπουκί = λάου λάου κάνε τη δουλειά σου.
λαουτζίκος: μι(λ)λετίσι, ο
π.χ. σο τε κερέλ τουκέ ο μι(λ)λετίσι! = τι να σου κάνει ο λαουτζίκος!
Συνών. ντουνιαβίσα = κοσμάκης.
λαπάς: λαπάβα, η
π.χ. κερντιλί η ζουμί σαρ λαπάβα = έγινε το φαγητό σαν λαπάς.
λάρυγγας (α): κουρλό, ο

π.χ. ντουκχάλ μο κουρλό = πονάει ο λάρυγγάς μου.
(υποκ.) κουρλορό, ο
λάρυγγας (β): γκουρτάνο, ο
π.χ. σσουκιλό μο γκουρτάνο, α(ν)ντάβ μανγκέ ζάλακ παΐ τε παβ = στέγνωσε ο λάρυγγάς μου, φέρε μου λίγο νερό να πιω.
λαρύγγι: (βλ. λάρυγγας).
λαρρυγγόπονος: κουρλέσκι-ντούκ, η.
λάσκα (επίρρ.): λάσκα
λασπερός (μτχ.ως επίθ.): τσικαλό,-ί.
π.χ. νά τζα κατάρ καβά τσικαλό ντρομ = μη πηγαίνεις απ' αυτόν τον λασπερό δρόμο.
(βλ. και λασπωμένος).
λάσπη: τσικ, η (σ.α. πηλός)
π.χ. πφερντιλό ο ντρομ τσικά κατάρ ο μπρουσσούμ = γέμισε ο δρόμος λάσπες από τη βροχή.
(υποκ.) τσικορί, η.
λασπόνερο: τσικαλό-παΐ, ο (= λασπωμένο νερό).
λασπότοπος: τσικαλό-τχαν, ο (= λασπωμένος τόπος).
λασπουριά: τσικαλιπέ, ο.
λασπώδης: (βλ. λασπερός).
λάσπωμα: τσικαριπέ, ο.
λασπωμένος (μτχ. ως επίθ.): τσικαλό,-ί.
π.χ. τσικαλέ σι με μενία = λασπωμένα είναι τα παπούτσια μου.
λασπώνομαι: (βλ. αμετβ. λασπώνω).
λασπώνω (αμετβ. ρ.): τσικάβαβ
π.χ. τσικάιλε ε μακαρίνε = λάσπωσαν τα μακαρόνια., τσικάιλε με μενία = λάσπωσαν τα παπούτσια μου.
λασπώνω (μετβ. ρ.): τσικαράβ
π.χ. τσικαρντάν κε πατέ = λάσπωσες τα ρούχα σου.
λαστιχένιος (επίθ.): λαστικάκο,-ι
π.χ. λαστικένγκε μενία = λαστιχένια παπούτσια.
λαστιχάκι: λαστικίσα, η.
λάστιχο: λαστίκα, η
π.χ. σοστεάκι λαστίκα = λάστιχο βράκας.
λάστιχο (παιδικό παιχνίδι): λάστικο, ο
π.χ. τζας τε κχελάς λάστικο = πάμε να παίξουμε λάστιχο.
λαχανιάζω (αμετβ. ρ.): πφουκιβάβ και πφουκιάβ.
π.χ. πφουκιλόμ κατάρ ο νασσιπέ = λαχάνιασα από το τρέξιμο.
(κυριολ. φουσκώνω αμετβ.).
λαχάνιασμα: πφουκιπέ, ο
π.χ. ασταρντά μαν γεκ πφουκιπέ, μο σολούφο νασστί λάβας. = μ' έπιασε ένα λαχάνιασμα, την αναπνοή μου δεν μπορούσα να πάρω.
(κυριολ. φούσκωμα).
λαχανιασμένος (μτχ.): πφουκιαρντό,-ί.
(κυριολ. φουσκωμένος).
λάχανο: σσαχ, ο
π.χ. τσχινάβ ο σσαχ = κόβω το λάχανο, κι(ν)ντόμ σσαχ = αγόρασα λάχανο.
(υποκ.) σσαχορό, ο.
λαχανόρυζο: σσαχέσα-ρέζο, ο (= λάχανο με ρύζι).
λαχανόφυλλο: σσαχέσκι-πατρίν, η
λαχείο: λαχίο, ο και λαχία, η
π.χ. λαχίο πελό τούκε ντα κερές αγκαντάλ; = λαχείο σου έπεσε και κάνεις έτσι;
λαχταρώ: (βλ. επιθυμώ).
λεβέντης: ντερβίσι, ο (σ.α. ντόμπρος, μπεσαλής, μεγαλόψυχος, κοσμογυρισμένος).
π.χ. μο ντερβίσι τσχαό σι καβά! = ο λεβέντης γιος μου είναι αυτός!
λεβεντιά: ντερβισλίκο, ο (σ.α. μπέσα, μεγαλοψυχία, ντομπροσύνη)

λέγειν: πφενιπέ και μοτχιπέ, ο (σ.α. διήγηση, αφήγηση).
λέγομαι (αμετβ. ρ.): πφε(ν)ντί(ν)ντιαβ, πφε(ν)ντιάβ, πφενί(ν)ντιαβ, πφε(ν)ντινάαβ, πφε(ν)ντισάαβ και μοτχί(ν)ντιαβ.
π.χ. γκαντισαέ όρμπε ιν πφε(ν)ντί(ν)ντον = τέτοια λόγια δεν λέγονται, σαρ πφε(ν)ντί(ν)ντος; = πώς λέγεσαι; μπισταρντόμ σαρ μοτχί(ν)ντολ = ξέχασα πως λέγεται.
λέιζερ: λέηζερ, ο
λείος (άκλ. επίθ.): ντούζι (κυριολ. ίσιος, ίσια) και ντύζυ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
λειτουργία: τσαλϋσσμάκο, ο (σ.α. εργασία).
λειτουργικότητα: τσαλϋσσκα(ν)νούκο, ο (σ.α. εργατικότητα).
λειτουργώ (αμετβ. ρ.): τσαλϋσσίαβ (σ.α. δουλεύω αμετβ., εργάζομαι)
π.χ. νι τσαλϋσσίορ ο τιλέφονο = δε λειτουργεί το τηλέφωνο.
λειψός (άκλ.επιθ.): εσίκι
π.χ. εσίκι σι ε παρέ κάι ντιά τουτ = λειψά είναι τα λεφτά που σου έδωσε.
λειωμένος (μτχ.): μπιλαντό,-ί, μπιλαρντό, -ί και μπιλαβντό, -ί
Αντίθ. μπιμπιλαβντό = άλειωτος.
λειώνω (αμετβ. ρ.): μπιλάβαβ και μπιλάαβ.
π.χ. μπιλάιλο ο γιβ = έλειωσε το χιόνι.
λειώνω (μετβ. ρ.): μπιλιαράβ, μπιλαράβ, μπιλαβάβ και μπιλανταράβ.
π.χ. μπιλαβάβ η ασπιρίνι α(ν)ντό παΐ = λειώνω την ασπιρίνη μες στο νερό, μπιλαντά λε καβά νασφαλιπέ = τον έλειωσε αυτή η αρρώστια.
λειώσιμο: μπιλαηπέ, ο
λεκάνη: λιάνο, λεάνο και λενγκέρι, ο
π.χ. πφεράβ ο λιάνο παΐ, για τε χαλαβάβ ε πατέ = γεμίζω την λεκάνη νερό, για να πλύνω τα ρούχα, ντοσπισαράβ ο χουμέρ α(ν)ντό λενγκέρι = ζυμώνω το ζυμάρι μες στη λεκάνη.
λεκάνη (βρύσης) αβρούζι, ο (σ.α. παχνί)
π.χ. ε τσεσσμαβάκο αβρούζι πφερντιλό παΐ = της βρύσης η λεκάνη γέμισε νερό.
λεκές: λεκιάβα, η
π.χ. ιν ικλέλ καγιά λεκιάβα = δεν βγαίνει αυτός ο λεκές, (μτφ.) κάνα ματόλ καβά, μπουτ λεκιάβα κερντόλ = όταν μεθάει αυτός, πολύ λεκές γίνεται.
λεκιάζω (αμετβ. ρ.): λεκελενίαβ.
λεκιάζω (μετβ. ρ.): λεκελετιρίαβ.
λέκιασμα: λεκελενμέκο, ο.
λεκιασμένος (άκλ.επιθ.): λεκελενμίσσι.
λεμονάδα: λιμονάδα και λεμονάντα, η
π.χ. ντε μαν γεκ σσουντρί λιμονάντα, τε παβ = δώσε μου μια κρύα λεμονάδα, να πιω.
λεμονάκι: λιμονίσι, ο.
λεμονής (επίθ.): λιμο(ν)νίο, -ούκα.
λεμόνι: λιμόνο, ο.
π.χ. τσχινάβ ο λιμόνο = κόβω το λεμόνι.
λεμονί (το): λιμονέσκο-ρένκι, ο (κατά λέξη: λεμονιού χρώμα).
λεμονιά: λιμολίν, η.
λεμονόφλουδα: λιμονέσκι-κόζζα, η.
λέξη: πφεράς, ο και όρμπα, η
π.χ. νασστί λες όρμπα κατάρ λεσκό μούι, μπουτ γκαραντι(ν)τό σι = δεν μπορείς να πάρεις λέξη από το στομα του, είναι πολύ κρυφός.
(βλ. και λόγος, κουβέντα).
λεξικό: λεκσικό, ο
π.χ. μαρέλπες ε ρομανέ τσχιμπάσα, ρομανό λεκσικό μανγκέλ τε κερέλ =

παιδεύεται με την τσιγγάνικη γλώσσα, τσιγγάνικο λεξικό θέλει να κάνει.
λεπτά (επίρρ.): σανέστε (βλ. και ψιλά).
Αντίθ. τφουλέστε = χοντρά.
λεπταίνω (αμετβ. ρ.): σανίαβ
π.χ. κατάρ ο μπουτ χαλαηπέ σανιλό ο κοτόρ = απ' το πολύ πλύσιμο έχει λεπτύνει το ύφασμα.
Αντίθ. τφουλιάβ = παχαίνω αμετβ.
λεπταίνω (μετβ. ρ.): σαναράβ
π.χ. τφουλέ σι ε πατρά ε πλετσι(ν)τάκε, σανάρ λεν εμπούκα = χοντρά είναι τα φύλλα της πίτας, λέπτυνέ τα λίγο.
Αντίθ. τφουλαράβ = παχαίνω μετβ.
λεπτάκι: ντακαβίσα, η (σ.α. στιγμούλα).
λεπτό: ντακάβα, η (σ.α. στιγμή)
π.χ. α(ν)ντέ παντσ ντακάβε κα ιρισάαβ = σε πέντε λεπτά θα γυρίσω.
λεπτοπόδαρος (επίθ.): σανέ-τσανγκένγκο, -ι
Αντίθ. τφουλέ-τσανγκένγκο = χοντροπόδαρος.
λεπτός (επίθ.): σανό,-ί
π.χ. σανό κοτόρ = λεπτό ύφασμα, σανό λιλ = λεπτό χαρτί.
Αντίθ. τφουλό = παχύς, χοντρός.
λεπτότητα: σανιπέ, ο.
λεπτούτσικος (επίθ.): σανορό,-ί
Αντίθ. τφουλορό = χοντρούτσικος.
λέπτυνση: σαναριπέ, ο.
λέρα: μελ, η (σ.α. βρομιά)
π.χ. α(ν)ντί μελ σι κο πα(ν)τόλι· ικάλ λε τε χαλάντολ = μες στη λέρα είναι το παντελόνι σου· βγάλτο να πλυθεί.
Συνών. κχα(ν)ντινιπέ = βρομιά, τεμπελιά.
λερίτσα*: μελορί, η
π.χ. ούτε γκαντικινορί μελορί νι κα αρακχαβές οπρά λεσκί α(ν)τεράβα = ούτε τοσοδούλα λερίτσα δε θα βρεις πάνω στο πουκάμισό του.
λέρωμα: μελαριπέ, ο
Αντίθ. τεμιζλεμέκο = καθάρισμα.
λερωμένος (μτχ.): μελαλό,-ί (σ.α. βρόμικος)
π.χ. μελαλέ σι κε βαστά· τζα, χαλάβ λεν = λερωμένα είναι τα χέρια σου· πήγαινε, να τα πλύνεις, μελαλέ σι ε πατέ = λερωμένα είναι τα ρούχα.
Αντίθ. τεμίζι = καθαρός, μπιμελαλό = αλέρωτος.
λερώνομαι (αμετβ. ρ.): μελαράμαν και μελάαβ.
π.χ. ε παρνέ πατέ μελάον κολάη = τα άσπρα ρούχα λερώνονται εύκο-λα, καβά χουρντό σα μελαρέλπες = αυτό το παιδί συνέχεια λερώνεται.
λερώνω (μετβ. ρ.): μελαράβ
π.χ. μελαρντάς πε πατέ = λέρωσε τα ρούχα του, μελαρντόμ με βαστά = λέρωσα τα χέρια μου.
Αντίθ. τεμιζλέαβ = καθαρίζω μετβ.
λέσι: λέσσι, ο
π.χ. (κατάρα) τε μερές ντα τε α(ν)ταβέν κο λέσσι κοτάρ = να πεθάνεις και να φέρουν το λέσι (πτώμα) σου από 'κει, λέσσι κχά(ν)ντελ ο κχερ = λέσι (αφόρητη οσμή) μυρίζει το σπίτι, σο σι καβά λέσσι οπρά τούτε! νά χα μπουτ = τι είναι αυτό το λέσι (υπερβολικό πάχος) πάνω σου! μην τρως πολύ, λέσσι κερντέ μο κχερ κε χουρντέ = λέσι έκαναν (βρόμισαν, λέρωσαν) το σπίτι μου τα παιδιά σου.
λευκαίνω (μετβ. ρ.): (βλ. ασπρίζω μετβ.).
λευκαίνω (αμετβ. ρ.): (βλ. ασπρίζω αμετβ.).
λεύκασμα: (βλ. άσπρισμα).
λευκασμένος: (βλ. ασπρισμένος).
λευκός (επίθ.): παρνό,-ί

π.χ. παρνό γκατ = λευκό πουκάμισο, παρνό κοτόρ = λευκό ύφασμα.
Αντίθ. καλό = μαύρος.
λευκότητα: παρνιπέ, ο
Αντίθ. καλιπέ = μαυρίλα.
λεφτά: παρέ, παρές, λοβέ, σαϊά, ε (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. σας λε μπουτ παρέ = είχε πολλά λεφτά, (φράση) ε παρέ νασστί κινέν η σεβντάβα = τα λεφτά δεν μπορούν να αγοράσουν (εξαγοράσουν) τον έρωτα, καζόμ σαϊά ατσχιλέ τουτ; = πόσα λεφτά σου έμειναν;, ε παρέ κολάη νι ικλέν = τα λεφτά εύκολα δεν βγαίνουν.
λεφτάς: παραλίο, ο, θηλ. παραλούκα, η
π.χ. παραλίο σι λεσκό ντατ = λεφτάς είναι ο πατέρας του.
Συνών. μπαρβαλό = πλούσιος.
λεφτουδάκια: παρορέ και παρορές, ε.
π.χ. σας μαν εμπούκα παρορέ κάι κενάρι λεν ντα ντιόμ λεν = είχα λίγα λεφτουδάκια στην άκρη και ’κείνα τα έδωσα.
λεχώνα: λοούσα, η
π.χ. λοούσα σι λεσκί ρομνί = λεχώνα είναι η γυναίκα του.
λέω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): πφενάβ και μοτχάβ
π.χ. σο πφε(ν)ντά τουκέ; = τι σου είπε; πφε(ν)ντόμ λεσκέ τε να αβέλ = του είπα να μην έρθει, νι τζανέλ σο μοτχόλ = δεν ξέρει τι λέει, ιν πφε(ν)ντάς μανγκέ κχάντσικ = δεν μου είπε τίποτα, ασσουνές σο πφενάβ τούκε; = ακούς τι σου λέω; (σ.α. διηγούμαι, βλ. και διηγούμαι)
λέω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): πφε(ν)νταράβ και (επιτατ. ενεργ. διαμ. ρ.) πφε(ν)ντανταράβ (= κάνω να πει-ουν, βάζω να πει-ουν, αναγκάζω να πει-ουν, αναγκάζω να ομολογήσει-ουν)
π.χ. κα πφε(ν)νταρέσας μαν ακανά εκ πφεράς, αμά λατζάβ κατάρ μανουσσά = θα μ’ έκανες τώρα να πω μια κουβέντα, αλλά ντρέπομαι από τους ανθρώπους, ε μαριμάσα κα πφε(ν)νταράβ λέστε = με το ξύλο θα τον αναγκάσω να ομολογήσει.
(πφε(ν)νταρντό, -ί (μτχ.) = ειπωμένος, ομολογημένος, πφε(ν)νταριπέ, ο (ρημ. ουσ.) = ομολογία, ομολογία με καταναγκασμό).
λεωφορείο: λεοφορίο, ο και λεοφορία, η
π.χ. νασστί ετισστιρντίμ ο λεοφορίο, χασαρντόμ λε = δεν μπόρεσα να προλάβω το λεωφορείο, το έχασα.
ληγμένος (α) (άκλ.επίθ.): μπιτίκι (κυριολ. τελειωμένος)
ληγμένος (β) (μτχ.): νκχαντό, -ι (κυριολ. περασμένος -η)
π.χ. νακχαντό σι ο σούτι = ληγμένο είναι το γάλα.
λήγω (α) (αμετβ. ρ.): μπιτίαβ (κυριολ. αμετβ. τελειώνω).
π.χ. η βαντάβα μπιτίορ α(ν)ντέ πάντσ γκιβεσά = η προθεσμία λήγει σε πέντε μέρες.
λήγω (β) (αμετβ. ρ.): νακχάβ (κυριολ. αμετβ. περνώ)
π.χ. νακχλί η μουσαντάβα = έληξε η προθεσμία.
λήξη (α): μπιτμέκο, ο (κυριολ. τελειωμός).
λήξη (β): νακχιπέ, ο (κυριολ. πέρασμα).
λησμονημένος (μτχ. ως επίθ.): μπισταρντό,-ί. (σ.α. αφηρημένος) (βλ. και λησμονιάρης).
Αντίθ. μπιμπισταρντό = αλησμόνητος.
λησμονιά: μπισταριπέ, ο (σ.α. αφηρημάδα).
(βλ. και ξεχασιά).

λησμονιάρης (μτχ.ως επιθ.): μπισταρντό,-ί. (σ.α. αφηρημένος, βλ. και ξεχασμένος, λησμονημένος).
λησμονιέμαι (αμετβ. ρ.): μπιστάρντιαβ (βλ. και ξεχνιέμαι (Β)).
λησμονώ (μετβ. ρ.): μπισταράβ και μπιστράβ.
(βλ. και ξεχνώ).
Αντίθ. σεράβ = θυμάμαι.
ληστεία: τσορντιπέ και τσορνιπέ, ο (βλ. και κλεψιά, κλοπή).
ληστεύω (μετβ. ρ.): τσοράβ.
(βλ. και κλέβω).
ληστής: τσορ, ο
(βλ. και κλέφτης).
λήψη: λιιπέ, ο
π.χ. ρατέσκο λιιπέ = λήψη αίματος.
(βλ. και πάρσιμο).
Αντίθ. ντιιπέ = δόσιμο, μπάσιμο, εισβολή, είσοδος.
λιάζομαι (αμετβ. ρ.): κχαμ-λαβ (= ήλιο παίρνω) και κχαμ-κίνταβ (= ήλιο μαζεύω).
λιάζω (μετβ. ρ.): κχαμαράβ.
λιακάδα (α): κχαμαλιπέ, ο
π.χ. σσουκάρ κχαμαλιπέ σι αβγκιέ = ωραία λιακάδα έχει σήμερα.
λιακάδα (β): κχαμ, ο (κυριολ. ήλιος)
π.χ. α(ν)ντέ κχαμάτα νι χαλαντά, ακανά χαλαβέλ κάι σι η αβάβα μπρουσσουμνταλί = στις λιακάδες δεν έπλυνε, τώρα πλένει που είναι ο καιρός βροχερός.
λιανίζω (μετβ. ρ.): σανέστε-τσχινάβ
(= ψιλά κόβω, ψιλοκόβω).
π.χ. σανέστε-τσχινάβ ο μας = λιανίζω το κρέας.
λιάνισμα: σανέστε-τσχινιπέ, ο (= ψιλά κόψιμο).
λιανισμένος (μτχ.): σανέστε-τσχι(ν)ντό,-ί (= ψιλά κομμένος, ψιλοκομμένος).
λιάσιμο: κχαμαριπέ, ο.
λιασμένος: (βλ. λιαστός).
λιαστός (μτχ.ως επιθ.): κχαμαρντό,-ί.
λιβαδάκι: τσαηρίσι, ο.
λιβάδι: τσαήρι, ο (τσαρ = χόρτο).
π.χ. ε μπακρέ τσαρόν κάι τσαήρι = τα πρόβατα βόσκουν στο λιβάδι.
λιβαδίσιος (επίθ.): τσαηρέσκο,-ι.
λιβαδότοπος: τσάηρλικο, ο.
λιβανίζω (μετβ. ρ.): λιβανισαράβ.
λιγάκι (επίρρ.): εμπουκίσα και ζαλακίσα.
π.χ. ντε μά(ν)ντα εμπουκίσα = δώσε μου και μένα λιγάκι, σικάντολας ζαλακίσα τσχι(ν)ντό = φαινόταν λιγάκι κουρασμένος.
λίγδα: κχόι, η (προφ. με συνίζηση όι). (κυριολ. ξίγκι)
π.χ. κχόι ασταρντέ ε τσαρέ κάι νι χαλαβές λεν = λίγδα πιάσανε τα πιάτα που δεν τα πλένεις.
(βλ. και λίπος).
λιγδερός (επίθ.): κχοϊαλό,-ί (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. κχοϊαλί ζουμί = λιγδερό φαγητό.
(βλ. και λιπαρός).
λιγδιά: κχοϊπέ, ο.
λιγδιάζω (αμετβ. ρ.): κχοϊάβαβ (προφ. με συνίζηση ια).
λιγδιάζω (μετβ. ρ.): κχοϊαράβ (προφ. με συνίζηση ια).
λίγδιασμα: κχοϊαριπέ, ο (προφ. με συνίζηση ια).
λιγνάδα: κισσλιπέ, ο.
λίγνεμα: κισσλαριπέ, ο.
λιγνεύω (αμετβ. ρ.): κισσλιάβ
Αντίθ. τφουλιάβ = χοντραίνω αμετβ. (βλ. και αδυνατίζω αμετβ.)
λιγνεύω (μετβ. ρ.): κισσλαράβ
Αντίθ. τφουλαράβ = χοντραίνω. μετβ. (βλ. και αδυνατίζω μετβ.).
λιγνός (α) (επίθ.): κισσλό,-ί
(βλ. και αδύνατος)
Αντίθ. τφουλό = χοντρός, παχύς.

λιγνός (β) (άκλ. επίθ.): ζαήφι
Αντίθ. τφουλό = χοντρός, παχύς.
λίγο (επίρρ.): εμπούκα και ζάλακ
π.χ. τσχιν μανγκέ εμπούκα μαρνό = κόψε μου λίγο ψωμί, κι(ν)ντόμ ζάλακ μας = αγόρασα λίγο κρέας, εμπούκα μανγκέλας τε περέλ = λίγο ήθελε να πέσει, ντες μαν εμπούκα κοτάρ ο λον; = μου δίνεις λίγο από 'κει το αλάτι;
Αντίθ. μπουτ = πολύ, πολύς.
λίγος (άκλ.επιθ.): εμπούκα και ζάλακ
π.χ. ντε μαν ζάλακ σσεκέρι = δώσ' μου λίγη ζάχαρη, εμπούκα σι ε παρέ κάι ντελ τουτ = λίγα είναι τα χρήματα που σου δίνει, σίμαν ζάλακ μπουκί νταά = έχω λίγη δουλειά ακόμη.
(βλ. και λίγο).
λιγόστεμα: εμπουκιπέ, ο.
λιγοστεύω (α) (αμετβ. ρ.): εμπουκισάαβ.
λιγοστεύω (α) (μετβ. ρ.): εμπουκισαράβ
π.χ. μπουτ τφουλιλάν, εμπουκισάρ εμπούκα ο χαπέ = πολύ πάχυνες, λιγόστεψε λίγο το φαγητό.
λιγοστεύω (β) (αμετβ. ρ.): ζάλακ-κερντιάβ και εμπούκα-κερντιάβ (= λίγος γίνομαι).
λιγοστεύω (β) (μετβ. ρ.): ζάλακ-κεράβ και εμπούκα-κεράβ (= λίγο κάνω).
λιγοστός: (βλ. λίγος).
λιγότερος (άκλ.επιθ.): νταάεμπουκα και νταάζαλακ
π.χ. καβά σι νταάεμπουκα κολέσταρ = αυτό είναι λιγότερο από το άλλο.
Αντίθ. νταάμπουτ = περισσότερος.
λιγούτσικος (άκλ. επίθ.): εμπουκίσα και ζαλακίσα.
λικνίζομαι (αμετβ. ρ.): κχελαβάμαν
(βλ. και κουνιέμαι).
λικνίζω (μετβ. ρ.): κχελαβάβ
π.χ. κχελαβέλας ε χουρντέ κάι κούνα = λίκνιζε το μωρό στην κούνια.
(βλ. και κουνώ).
λίκνισμα: κχελαηπέ, ο
(βλ. και κούνημα, ψυχαγωγία).
λίμα: ριν και πιλάβα, η
π.χ. α(ν)τάβ η ριν, τε μοράβ η τσχουρί = φέρε τη λίμα, να ακονίσω το μαχαίρι.
λιμός: μποκχαλιπέ, ο
(μποκ = πείνα).
λιμπίζομαι (μετβ. ρ.): μο-γκι-τζαλ (= η ψυχή μου πηγαίνει)
π.χ. μο-γκι-τζαλ κάι ντικχάβ η ζουμί = λιμπίζομαι που βλέπω το φαγητό.
λιονταράκι: ασλανίσι, ο.
λιοντάρι: ασλάνο, ο
π.χ. σαρ ασλάνο σι· ιν τρασσάλ κχάνικασταρ = σαν λιοντάρι είναι· δεν φοβάται από κανέναν.
λιονταρίνα: ασλάνκα, η.
λιονταρίσιος (επίθ.): ασλανέσκο,-ι
π.χ. ασλανέσκο ζουραλιπέ = λιονταρίσια δύναμη.
λιπαίνω (μετβ. ρ.): κχιλαράβ (= λαδώνω μετβ.).
λίπανση (μηχαν.): κχιλαριπέ, ο (= λάδωμα).
λιπαρός (επίθ.): κχοϊαλό,-ί (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. κχοϊαλό μας = λιπαρό κρέας.
(βλ. και λιγδερός).
Αντίθ. μπικχοϊαλό = άπαχος.
λιπαρότητα: κχοϊαλιπέ, ο (προφ. με συνίζηση ια).
λιποθυμία: μπαηλμάκο, ο.
λιποθυμισμένος: (βλ. λιπόθυμος).
λιπόθυμος (άκλ. επίθ.): μπαηλμούσσι.
λιποθυμώ (αμετβ. ρ.): μπαηλίαβ και περάβ

π.χ. κα μπαηλίαβ κατάρ ο τατιπέ = θα λιποθυμίσω από τη ζέστη (περάβ κυριολ. πέφτω).
λίπος: κχόι, η (= ξίγκι)
π.χ. μπουτ κχόι σι κάι καβά μας = πολύ λίπος έχει αυτό το κρέας.
(σ.α. λίγδα).
λιποτάκτης: κατσάκο, ο (κυριολ. φυγάς, σ.α. λαθρομετανάστης, δραπέτης).
λιπώδης (επίθ.): κχοϊκανό,-ί
Συνών. κχοϊαλό = λιπαρός, λιγδερός.
λογαριάζω (α) (μετβ. ρ.): εσάπο-κεράβ (= λογαριασμό κάνω).
λογαριάζω (β) (μετβ. ρ.): γκινάβ και σαήαβ (κυριολ. μετρώ)
π.χ. του μαν ιτσ νι σαήος; = εσύ εμένα καθόλου δε με λογαριάζεις; (σ.α. υπολογίζω).
λογαριασμός: εσάπο, ο
π.χ. νι τζανές τε κερές εσάπο = δεν ξέρεις να κάνεις λογαριασμό, σο μανγκάβα κα κεράβ, εσάπο κα νταβ τουτ; = ό,τι θέλω θα κάνω, λογαριασμό θα σου δώσω;
λογάς: πφερασαλό, ο (πφεράς, ο = λόγος, κουβέντα, λέξη)
π.χ. μπουτ πφερασαλί σι κι ρομνί, μπουτ τσχιμπαλί = πολύ λογού είναι η γυναίκα σου, πολύ γλωσσού.
Συνών. τσχιμπαλί = γλωσσού
λογής: (βλ. είδος).
λόγια: πφερασά και όρμπε, ε
π.χ. πφερασένσα κχάντσικ νι κερντόλ = με τα λόγια τίποτε δε γίνεται, ασσούν με όρμπε· ιν κα χασαρές = άκου τα λόγια μου· δεν θα χάσεις, σαέ πφερασά σι καλά κάι πφενές; ιν λατζάς εμπούκα; = τι λόγια είναι αυτά που λες; δεν ντρέπεσαι λίγο; νι λελ πφερασέ(ν)νταρ καβά μανούςς = δεν παίρνει από λόγια αυτός ο άνθρωπος, τχοντάς λες ορμπέ(ν)ντε ντα χαλάσπες πε πφαλέσα = τον έβαλε σε λόγια και μάλωσε με τον αδερφό του.
λογικά (επίρρ.): γκογιαβέρ
π.χ. ορμπισαρέλ γκογκιαβέρ καβά τσχαβό = μιλάει λογικά αυτό το αγόρι.
(βλ. και λογικός).
λογικεύομαι (αμετβ. ρ.): γκογκιάρντιαβ.
π.χ. γκογκιάρντο· σαβέ όρμπε σι καλά κάι πφενές; = λογικέψου· τι λόγια είναι αυτά που λες;
Αντίθ. ντιλάβαβ και ντιλάαβ = τρελαίνομαι.
λογικεύω (μετβ. ρ.): γκογκιαράβ (σ.α. συμβουλεύω, νουθετώ, δασκαλεύω).
λογική: γκογκιαβεριπέ, ο
Αντίθ. ντιλιπέ = τρέλα.
λογικός (άκλ.επιθ.): γκογκιαβέρ
π.χ. σι γκογκιαβέρ μανούςς = είναι λογικός άνθρωπος, νάι γκογκιαβέρ καλά σσέα κάι κερντόν = δεν είναι λογικά αυτά τα πράγματα που γίνονται.
Συνών. γκογκιαλό = μυαλωμένος.
Αντίθ. ντιλό = τρελός, παλοκάν = παλαβός.
λογικότητα: γκογκιαβερικανιπέ, ο
Αντίθ. παλοκανιπέ = παλαβομάρα.
λογιστής: λογιστί, ο
π.χ. ινγκαρντάν ε τομολόγια κάι λογιστί; = πήγες τα τιμολόγια στο λογιστή;
λογοδοσμένος (επίθ.): ορμπαντι(ν)ντό,-ί, σεζλίο,-ίκα και άκλ.επιθ. λογοντιμέ
π.χ. λογοντιμέ σι λακί τσχέι = λογοδοσμένη είναι η κόρη της.
λογοδοσία: ορμπαντιιπέ, ο.
λογοδοτώ (αμετβ. ρ.): όρμπα-νταβ (= λόγο δίνω)
π.χ. κα ντες-όρμπα κανταλένγκε κάι κερντάν = θα λογοδοτήσεις γι' αυτά που έκανες.

λογομαχώ (αμετβ. ρ.): πφερασένσα-χάμαν και ορμπένσα-χάμαν (κυριολ. με λόγια μαλώνω)
π.χ. πεσσίμ χαλέπες-πφερασένσα, σορά αστάρντιλε κάι βαστά = πρώτα λογομαχήσανε, ύστερα πιαστήκανε στα χέρια.
λόγος: πφεράς, ο και όρμπα, η.
π.χ. (φράση) μπαρί παρτσάβα μαρνό χα, μπαρί όρμπα νά πφεν = μεγάλο κομμάτι ψωμί φάε, μεγάλο λόγο μην πεις, νακχέλ μο πφεράς λέστε = περνάει ο λόγος μου σ' αυτον, μάνγκε πφεράς νι περέλ, σο μανγκένα κέρεν = εμένα λόγος δεν μου πέφτει, ό,τι θέλετε κάντε, κάνα ντες κο πφεράς, πάπαλε νί κα λες λε = όταν δίνεις το λόγο σου πίσω δε θα τον παίρνεις.
(βλ. και λέξη, κουβέντα)
λογοφέρνω: (βλ. λογομαχώ).
λοξά: (βλ. στραβά)
λόξα: μπενγκ, η (μπενγκ, ο = διάβολος)
π.χ. τε ασταρέλα μαν μι μπενγκ, τζανές σο κα κεράβ τουτ; = άμα με πιάσει η λόξα μου, ξέρεις τι θα σε κάνω;, ντιά λε η μπενγκ α(ν)ντό σσορό, ο(ν)ντάν μούιτχολ = τον έδωσε (βάρεσε) η λόξα στο κεφάλι, γι' αυτό φωνάζει.
λοξεύω (αμετβ. ρ.): μπανγκιάβ (= στραβώνω αμετβ., παραλύω αμετβ., κουτσαίνω αμετβ., γέρνω αμετβ., λυγίζω αμετβ.).
λοξεύω (μετβ. ρ.): μπανγκαράβ (= στραβώνω μετβ., παραλύω μετβ., κουτσαίνω μετβ., γέρνω μετβ., λυγίζω μετβ.).
λοξοκοιτάζω (μετβ. ρ.): μπανγκέστε-ντικχάβ.
(βλ. και στραβοκοιτάζω).
λοξός (α) (επίθ.): μπανγκό,-ί
π.χ. μπανγκί σι η τσιζγκία = λοξή είναι η γραμμή
(βλ. και στραβός, κουτσός, παράλυτος).
Αντίθ. ντούζι = ίσιος, ίσια.
λοξός (β) (μτφ.) (επίθ.): μπενγκαλό, -ί και μπενγκιαλό,-ι (σ.α. διαβολεμένος)
π.χ. παλοκάν σαν, μπενγκαλέα! = παλαβός είσαι, λοξέ! μπενγκαλί ρομνί! ναστί κερές λάσα πφεράς = λοξή γυναίκα! δεν μπορείς να κάνεις μαζί της κουβέντα.
Συνών. παλοκάν και παλακάν = παλαβός, ντιλό = τρελός
λοξότητα: (βλ. κάμψη).
λόξυγκας: γκΰτσκα, η
π.χ. ασταρντά μαν γκΰτσκα = μ' έπιασε λόξυγκας.
λούζομαι (α) (αμετβ. ρ.): χαλαβάμαν
(βλ. και πλένομαι).
λούζομαι (β) (αμετβ. ρ.): τχάμαν (ομόηχο τχάμαν = βάζομαι) (βλ. και πλένομαι)
π.χ. τζα τχότουτ, τατιλό ο παΐ = πήγαινε να λουστείς, ζεστάθηκε το νερό.
λούζω (α) (μετβ. ρ.): χαλαβάβ
π.χ. χαλαβέλ πε τσχεά = λούζει την κόρη της.
(βλ. και πλένω).
λούζω (β) (μετβ. ρ.): τχαβ (ομόηχο τχαβ = κλωστή, βάζω, τοποθετώ)
π.χ. κινγκέ σι με μπαλά, μο σσορό τχοντόμ = βρεγμένα είναι τα μαλλιά μου, το κεφάλι μου έλουσα. (βλ. και πλένω).
λουκάνικο: σουτζούκο, ο
π.χ. κατάρ σαβό κασάπο κι(ν)ντάν καλά σουτζούκορα; = από ποιο κρεοπωλείο αγόρασες αυτά τα λουκάνικα;
(υποκ.) σουτζουκίσι, ο.
λουκέτο: νατάρι και ανατάρι, ο (κυριολ. κλειδί, σ.α. ανοιχτήρι)

π.χ. τε κινές ε νταμόσκε εκ νατάρι = ν' αγοράσεις για την αποθήκη ένα λουκέτο.
λουκουμάς: λοκμάβα, η
π.χ. κα κερές αμένγκε λοκμάβε; = θα μας φτιάξεις λουκουμάδες;
(υποκ.) λοκμαβίσα, η.
λουκουματζής: λουκουματζίο, θηλ. λουκουματζίκα, η.
λουκούμι: λουκούμο, ο
π.χ. λουκούμο κερντιλί η ζουμί = λουκούμι έγινε το φαγητό.
λουλάς: λουλάβα, η
π.χ. πφεράβ τουτούνο η λουλάβα = γεμίζω καπνό το λουλά.
λουλουδάκι: λουλουγκιορί, η
λουλουδάς: λουλουγκατζίο και λουλουγκιατζίο, ο.
λουλουδάτος (επίθ.): λουλουγκιαλό,-ί.
π.χ. λουλουγκιαλό κοτόρ = λουλουδάτο ύφασμα.
λουλουδένιος (επίθ.): λουλουγκιαλό, -ί.
λουλούδι: λουλουγκί, η (σ.α. άνθος)
(στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «σαρ λουλουγκί μπαρανταρντέμ λες» = σαν λουλούδι τον μεγάλωσα).
π.χ. μι σσουκάρ σικνί λουλουγκί τρασσάβας τε να μορσισάολ = το όμορφο μικρό μου λουλούδι φοβόμουνα να μη μου μαραθεί, αταντά μανγκέ λουλουγκιά = μου έφερε λουλούδια, σίμαν μπουτ λουλουγκιά α(ν)ντί μι αβλία = έχω πολλά λουλούδια στην αυλή μου.
λουλουδίζω (αμετβ. ρ.): λουλουγκιάβαβ
π.χ. λουλουγκιάιλο σα ο τχαν = λουλούδισε όλος ο τόπος.
λουλουδού: λουλουγκατζΰκα και λουλουγκιατζίκα, η.
λουρί: καήσσι, ο
π.χ. σαατέσκο καήσσι = λουρί ρολογιού.
(βλ. και ζώνη).
λούσιμο (α): χαλαηπέ, ο
(βλ. και πλύσιμο).
λούσιμο (β): τχοηπέ, ο (βλ. και πλύσιμο)
π.χ. τχοηπέ μανγκέλ κο σσορό = λούσιμο θέλει το κεφάλι σου.
(ομόηχο τχοηπέ = τοποθέτηση, βάλσιμο).
λουσμένος (α) (μτχ.): χαλαντό,-ί
(βλ. και πλυμένος)
π.χ. χαλαντό σι μο σσορό = λουσμένο είναι το κεφάλι μου.
Αντίθ. μπιχαλαντό = άλουστος, άπλυτος.
λουσμένος (β): τχοντό, -ί (βλ. και πλυμένος) (ομόηχο τχοντό = βαλμένος, τοποθετημένος)
Αντίθ. μπιτχοντό = άλουστος, άπλυτος (ομόηχο μπιτχοντό = ατοποθέτητος).
λούστρο: (βλ. βερνίκι).
λούστρος: μενιένγκο-μποϊατζίο, ο (προφ. με συνίζηση ια).
λουτροπετσέτα: ναημάσκο-μπεσσκίρι, ο και ναημάσκι-πετσέτα, η.
λούφα: λούφα, η
π.χ. σα λούφα ντικχές τε κερές, πφιρνορέα! = όλο λούφα κοιτάς να κάνεις, πονηρέ!
λουφάρω (αμετβ. ρ.): λούφα-κεράβ (= λούφα κάνω).
λοχαγός: λοχαγόζι και λοχαγκόζι, ο.
λοχεία: λοουσιπέ, ο.
λυγίζω (αμετβ. ρ.): μπανγκιάβ.
(σ.α. αμετβ. παραλύω, αμετβ. στραβώνω, αμετβ. σκύβω, αμετβ. γέρνω).
π.χ. μπανγκιλόμ κατάρ η ντουκ = λύγισα από τον πόνο.
λυγίζω (μετβ. ρ.): μπανγκαράβ και μπανγκιαράβ.

π.χ. νά μπανγκάρ κε τσανγκά = μη λυγίζεις τα πόδια σου.
(σ.α. μετβ. παραλύω, μετβ. στραβώνω, μετβ. γέρνω, μετβ. σκύβω).
λύγισμα: μπανγκαριπέ και μπανγκιαριπέ, ο (σ.α. στράβωμα)
λυγισμένος (μτχ.): μπανγκαρντό,-ί και μπανγκιαρντό,-ί.
(σ.α. στραβωμένος, σκυμμένος).
λυγμός: ροηπέ-γκέσα, ο (= κλάμα με ψυχή και γκέσα-ροηπέ, ο = (με ψυχή κλάμα).
π.χ. ροβέλας γκέσα = έκλαιγε με λυγμούς.
λυκόπουλο: ρουβορό, ο.
λύκος: ρουβ, ο
π.χ. να ντικ λε αγκαντάλ τελέ κάι ντικχέλ· τζανές σο πφιρνό ρουβ σι; = μη τον βλέπεις έτσι κάτω που κοιτάζει· ξέρεις τι πονηρός λύκος είναι;
λυκοφωλιά: ρουβέσκι – ουβάβα, η.
λυμένος (επίθ.): πουταρντό (= ανοιχτός)
π.χ. πουταρντό σι ο σιτζίμι = λυμένο είναι το σχοινί.
Αντίθ. πφα(ν)ντό = δεμένος, κλειστός, φυλακισμένος.
λύνομαι (αμετβ. ρ.): πουταράμαν (= ανοίγω (λύνω) τον εαυτό μου, ανοίγομαι, ξανοίγομαι) και πουτάρντιαβ (= ανοίγω αμετβ., ανοίγομαι)
π.χ. πουτάρντιλο ο σιτζίμι ντα νασσλό ο γκρας = λύθηκε το σχοινί και έφυγε το άλογο.
λύνω (μετβ. ρ.): πουταράβ (= ανοίγω μετβ.).
π.χ. πουτάρ ο σιτζίμι = λύσε το σχοινί, πουταράβ ο κόμπο = λύνω τον κόμπο, πουταράβ με κορντόϊα = λύνω τα κορδόνια μου.
Αντίθ. πφά(ν)νταβ = δένω, κλείνω μετβ., φυλακίζω.
λυπάμαι (α) (αμετβ.και μετβ.ρ.): ντουκχάβ
π.χ. ντουκχαϊάς λεσκέ ο Ντελ = τον λυπήθηκε ο Θεός.
(βλ. και αμετβ. πονώ).
Αντίθ. σεβινίαβ = χαίρομαι.
λυπάμαι (β) (αμετβ. και μεταβ. ρ.): ατζιάβ
π.χ. ατζίαβ λέσκε, ο(ν)ντάν κεράβ λεσκέ γιαρντούμο = τον λυπάμαι, γι' αυτό τον βοηθώ, μάνγκε κον ατζίορ ντα τε ατζίαβ λεσκέ με ντα; = εμένα ποιος με λυπάται και να τον λυπηθώ κι εγώ;
λύπη: ντουκχιπέ, ο = (πόνεση, ντουκ = πόνος).
Αντίθ. σεβινμέκο = χαρά.
λύπηση (α): ντουκχαηπέ, ο (= πόνεση).
π.χ. ντουκχαημάσκε σι καβά μανούςς = για λύπηση είναι αυτός ο άνθρωπος.
λύπηση (β): ατζιμάκο, ο
π.χ. νάι ατζιμακέσκε καβά πφουρό· α(ν)ντό πο τερνιπέ τζανές σο κερντά; = δεν είναι για λύπηση αυτός ο γέρος· μες στη νιότη του ξέρεις τι έκανε;
λύσσα: κουντουζλούκο, ο
π.χ. (μτφ) κουντουζλούκο ασταρντά τουτ ντα κερές αγκαντάλ; = λύσσα σ' έπιασε και κάνεις έτσι;
λυσσάζω (α) (αμετβ. ρ.): κουντούζι-κερντιάβ (= λυσσασμένος γίνομαι)
π.χ. (μτφ.) κουντούζι κερντιλό κατάρ πι χολί = λύσσαξε από το θυμό του.
λυσσάζω (β) (αμετβ. ρ.): κουντουζλανίαβ.
λυσσαλέος: (βλ. λυσσασμένος).
λυσσασμένος (επίθ.): κουντούζι, -σκα
π.χ. μπουτ φενά σαν, κουντούζι τζουκέλ τε ντα(ν)νταλέλ τουτ. =

πολύ κακός είσαι, λυσσασμένο σκυλί να σε δαγκώσει.
λύση: τσαράβα, η
π.χ. σαβί τσαράβα τε ρακχαβάβ, τε ατσχέλ καϊά τσινγκάρ! = ποια λύση να βρω, να σταματήσει αυτή η διαμάχη! (τσαράβα σ.α. γιατρειά π.χ. κάι ένι λατσχέ ντοκτόρα ινγκαρντόμ νε, αμά λεσκί τσαράβα νασστί ρακχαντόμ = στους πιο καλούς γιατρούς τον πήγα, όμως τη γιατρειά του δεν μπόρεσα να βρω).
λύσιμο: πουταριπέ, ο (= άνοιγμα).
Αντίθ. πφα(ν)ντιπέ = δέσιμο, κλείσιμο, φυλακή.
λυτρωμένος (άκλ. επίθ.): κουρταρμούσσι (σ.α. σωσμένος)
λυτρωμός: κουρταριπέ, ο και κουρταρμάκο, ο
(βλ. και σώσιμο, γλυτωμός).
λυτρώνομαι: (βλ. αμετβ. γλυτώνω).
λυτρώνω (μετβ. ρ.): κουρταρίαβ.
(βλ. και σώζω, μετβ. γλιτώνω).
λωλάδα: λαλαρντιπέ, ο
λωλαίνω (μετβ. ρ.): λαλαράβ
π.χ. λαλαρντάς τουτ η σεβντάβα = σε λώλανε ο έρωτας.
Συνών. ντιλαράβ = τρελαίνω.
λωλός (επίθ.): λαλαρντό,-ί
Συνών. ντιλό = τρελός, παλοκάν = παλαβός.

Μ

μα (σύνδ.): αμά (σ.α. αλλά, όμως)
π.χ. αμά με νι πφε(ν)ντόμ λεσκέ κχάντσικ = μα εγώ δεν του είπα τίποτα.
μαγαζάκι: ντουκιανίσι, ο.
μαγαζάτορας: ντουκιαντζίο, ο.
μαγαζατόρισσα: ντουκιαντζίκα, η.
μαγαζί (α): ντουκιάνο, ο
π.χ. αβγκιέ ε ντουκέα σι πφα(ν)ντέ = σήμερα τα μαγαζιά είναι κλειστά.
μαγαζί (β): ντικιάνο και ντικάνο, ο
π.χ. κάσκο σι καβά ντικιάνο; = ποιανού είναι αυτό το μαγαζί; κάι πουταρντάν ντικάνο; = πού άνοιξες μαγαζί;
μαγεία: μαγία και μπυύα, η (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
μαγείρεμα: χαμάσκο-κεριπέ, ο (= φτιάξιμο φαγητού).
μαγειρεύω (μετβ. ρ.): ζουμί-κεράβ (= φαγητό φτιάχνω) και χαπέ-κεράβ (= φαγητό φτιάχνω).
μάγεμα: (βλ. μαγεία).
μαγεύω (μετβ. ρ.): μαγία-κεράβ (= μαγεία κάνω) και μπυύα-κεράβ (= μαγεία κάνω).
μάγια: μαγίε και μπυύε, ε (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. πφα(ν)ντά λε πασσά πέστε ε μαγιένσα = τον έδεσε κοντά της με τα μάγια, ντιλαρντά λε ε μπυυένσα = τον έχει τρελάνει με τα μάγια.
μαγιά: μαϊάβα, η (προφ. με συνίζηση ια) και χουμέρ, ο
π.χ. σας μποζούκι η μαϊάβα ντα ιν πφουκιλό ο μαρνό = ήταν χαλασμένη η μαγιά και δεν φούσκωσε το ψωμί.
(βλ. χουμέρ στο λήμμα ζυμάρι).
(υποκ.) μαϊαβίσα, η (προφ. με συνίζηση ια).
μαγιό: μαγιό, ο
π.χ. λε κο μαγιό, τε τζας κάι ντενίζι = πάρε το μαγιό σου, να πάμε στη θάλασσα.
μάγισσα: μπυυτζίκα, η (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
μαγκάλι: μανγκάλι, ο
π.χ. πεκ ε ματσχέ οπρά μανγκάλι = ψήσε τα ψάρια πάνω στο μαγκάλι.
μάγκας: μάγκα, ο
π.χ. λατσχό κερντέ λε κάι μαρντέ λε, μπουτ μάγκα κερέλας πες = καλά κάνανε που τον έδειραν, πολύ τον μάγκα έκαμνε.
Συνών. καμπάνταη = νταής, μάγκας.
μαγκεύω (αμετβ. ρ.): μάγκα-κερντιάβ (= μάγκας γίνομαι)
π.χ. τε πέλα ντούι μπίρε, μάγκα-κερντόλ = αν πιει δυο μπύρες, μαγκεύει.
Συνών. τσαμπουκαλούκο-κεράβ = τσαμπουκαλεύομαι.
μαγκιά: μάνγκαλουκο, ο και μαγκιά, η
π.χ. μάνγκαλουκο μπικνές μανγκέ ακανά; = μαγκιά μου πουλάς τώρα; κι μαγκιά μάνγκε ιν νακχέλ = η μαγκιά σου σε μένα δεν περνάει.
Συνών. τσαμπουκαλούκο = τσαμπουκαλίκι.
μαγνήτης: μαγνίτι, ο.
μαγνητόφωνο: τεήπι, ο
π.χ. σσουκάρ μπασσέλ καβά τεήπι = ωραία παίζει (ηχεί) αυτό το μαγνητόφωνο.
(υποκ.) τεηπίσι, ο.
μαγουλάκι: τσχαμορί, η.
μαγουλάς: τσχαμαλό, ο.
μαγουλού (η): τσχαμαλί, η.
μάγουλο: τσχαμ, η
π.χ. λολιλέ λεσκέ τσχαμά = κοκκίνισαν τα μάγουλά του,

τσουμιντά λε κάι η τσχαμ = τον φίλησε στο μάγουλο.
μάδημα: μπριβιπέ, ο
(σ.α. γνέσιμο, ξεμάλλιασμα).
μαδημένος (μτχ.): μπριβντό-ί
(σ.α. γνεμένος, ξεμαλλιασμένος).
μαδώ (μετβ. ρ.): μπριβάβ
π.χ. μπριβντάς λακέ μπαλά = της μάδησε τα μαλλιά.
(σ.α. γνέθω, ξεμαλλιάζω).
μάζεμα: κιντιπέ, ο (σ.α. συγύρισμα, συγκέντρωση, συλλογή)
π.χ. κιντιπέ μανγκέν ε πατέ = μάζεμα θέλουν τα ρούχα.
Αντίθ. μπουλιαριπέ = άπλωμα.
μαζεμένος (μτχ.): κιντό,-ί.
μαζεμένος (άκλ. επίθ.): κιντιμέ
π.χ. κιντιμέ σι ο κχερ = μαζεμένο (συγυρισμένο) είναι το σπίτι.
μαζεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): κίνταμαν
π.χ. κιντάπες ε τρασσάταρ = μαζεύτηκε από το φόβο, η μπλούζα κιντάπες κατάρ ο χαλαηπέ = η μπλούζα μαζεύτηκε από το πλύσιμο, κιντάπες εμπούκα ο χουρντό = μαζεύτηκε λίγο το μωρό (δηλ. πάχυνε).
μαζεύομαι (β) (αμετβ. ρ.): κιντινισάαβ, κιντισάαβ και κιντί(ν)ντιαβ
π.χ. σόσταρ κιντινισάιλε κατέ καλά μανουσσά; = γιατί μαζεύτηκαν εδώ αυτοί οι άνθρωποι;
μαζεύω (α) (μετβ. ρ.): κίνταβ (σ.α. συγυρίζω, συγκεντρώνω, συλλέγω)
π.χ. κίνταβ ο κχερ = μαζεύω το σπίτι, κίνταβ ε πατέ = μαζεύω τα ρούχα, (μτφ.) κίντε κι γκογκί, σο τζας τε κερές; = μάζεψε το μυαλό σου, τι πας να κάνεις;, κίντελ παρέ, για τε κινέλ μοτόρι = μαζεύει λεφτά για να αγοράσει μηχανάκι.
μαζεύω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): κινταράβ και (επιτατ. ενεργ. διαμ.ρ.) κιντανταράβ (= βάζω να μαζέψει-ουν, βάζω να συγυρίσει-ουν, βάζω να συγκεντρώσει-ουν, βάζω να συλλέξει-ουν)
π.χ. κα κινταράβ λεστέ ντομάτε = θα τον βάλω να μαζέψει ντομάτες, κα κινταράβ λατέ ο κχερ = θα την βάλω να συγυρίσει το σπίτι.
(κινταρντό, -ί (μτχ.) = μαζεμένος, κινταριπέ, ο (ρημ. ουσ.) = μάζεμα).
μαζί (α) (επίρρ.): μπαραμπέρι
π.χ. γκελάμταρ μπαραμπέρι, αμά ιρισάιλομ κόρκορι = φύγαμε μαζί, αλλά γύρισα μόνος μου.
μαζί (β) (επίρρ.): μπεραμπέρι
π.χ. μπεραμπέρι αβιλάμ = μαζί ήρθαμε
Αντίθ. αηρΰκι και χόρια = χώρια.
μαθαίνω (α) (αμετβ. ρ.): σικλιάβ
π.χ. γκάντικιν μπαρόλ, σικλιόλ = όσο μεγαλώνει, μαθαίνει.
μαθαίνω (α) (μετβ. ρ.): σικλιαράβ
π.χ. κα σικλιαράβ τουκέ σαρ κερντόλ καγιά μπουκί = θα σου μάθω πώς γίνεται αυτή η δουλειά.
(βλ. και διδάσκω, εκπαιδεύω).
μαθαίνω (α) (αμετβ. και μετβ.ρ.): υρενίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. μανγκάβ τε υρενίαβ γιαζίε = θέλω να μάθω γράμματα. (σ.α. σιχαίνομαι, διδάσκομαι, εκπαιδεύομαι, π.χ. μπουτ πίσσι σι λεσκί ρομνί υρενίαβ λάταρ = πολύ βρομιάρα είναι η γυναίκα του, σιχαίνομαι απ’ αυτήν).
μαθαίνω (β) (μετβ. ρ.): υρε(ν)τιρίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. υρε(ν)τιρίαβ με τσχαβέ γιαζίε = μαθαίνω το παιδί μου γράμματα (σ.α. διδάσκω, εκπαιδεύω)
μαθαίνω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): αλΰσσίαβ (σ.α. συνηθίζω αμετβ.)

π.χ. αλϋσστΰν τού ντα τζιγκάρα τε πες α; = έμαθες κι εσύ τσιγάρο να πίνεις, ε;, σαρ τε αλϋσσίαβ καϊά μπουκί! = πώς να μάθω αυτή τη δουλειά!
μαθαίνω (γ) (μετβ. ρ.): αλϋσστϋρίαβ (σ.α. συνηθίζω μετβ, διδάσκω, εκπαιδεύω)
π.χ. του αλϋσστϋρντΰν νε, τε πελ τζιγκάρα = εσύ τον έμαθες να πίνει τσιγάρο.
μάθημα: ντέρσι, ο
π.χ. τε να ιν ντέσα κάι κο τσχαβό ντέρσι του, κα νταβ λε με = αν δεν δώσεις μάθημα στο παιδί σου εσύ, θα του δώσω εγώ (δηλ. αν δεν το συμμορφώσεις εσύ, θα το συμμορφώσω εγώ με ξύλο), κερντιλό μανγκέ ντέρσι = μου έγινε μάθημα (δηλ. αυτό που έπαθα).
μαθημένος (άκλ. επίθ.): αλϋσσΰκι και αλυσσίκι (σ.α. συνηθισμένος)
π.χ. αλϋσσΰκι σαν του τε τσορές = μαθημένος είσαι εσύ να κλέβεις.
μάθηση (α): σικλιπέ, ο.
μάθηση (β): υρενμέκο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u) (σ.α. σιχαμάρα).
μαία: μαμί, η.
μαϊμού: μαϊμούνα, η
π.χ. τζανάβ τουτ σο μαϊμούνα σαν = σε ξέρω τι μαϊμού είσαι.
(υποκ.) μαϊμουνίσα, η
μαϊμουδίστικος (επίθ.): μαϊμουνάκο,-ι
π.χ. μαϊμουνάκο μούι σίλε = μαϊμουδίστικο πρόσωπο έχει (δηλ. είναι πολύ άσχημος).
μαϊντανός: μαϊντανόζι, ο
π.χ. σίτουτ εμπούκα μαϊντανόζι, τε ντες μαν; = έχεις λίγο μαϊντανό, να μου δώσεις; κάι αβέλα μαϊντανόζι κερντός = παντού μαϊντανός γίνεσαι (δηλ. παντού ανακατεύεσαι).

μακάρι (μορ.): μακάρι
π.χ. μακάρι τε κερντόλ κι μπουκί! = μακάρι να γίνει η δουλειά σου!
μακαρίτης: (βλ. συγχωρεμένος (ο)).
μακαρονάδα: μακαρινένγκι-ζουμί, η (= μακαρονιών φαγητό).
μακαρόνι: μακαρίνα, η και μακαρόνι, ο.
μακέτα: μακέτα, η.
μακιγιάρομαι (αμετβ. ρ.): μακχάμαν (= βάφομαι) (βλ. και βάφομαι).
μακραίνω (αμετβ. ρ.): ουζούνι-κερντιάβ (= μακρύς γίνομαι).
μακραίνω (μετβ. ρ.): λουνγκιαράβ
Αντίθ. χαρναράβ = κονταίνω (μετβ.), χαμηλώνω (μετβ.), πασσαράβ = πλησιάζω (μετβ.).
μακραίνω (μετβ. ρ.): ουζούνι-κεράβ (= μακρύ κάνω).
μακραίνω (αμετβ. ρ.): λουνγκιβάβ και λουνγκιάβ
Αντίθ. πασσάβαβ = πλησιάζω (αμετβ.), χαρνιάβ = κονταίνω (αμετβ.), χαμηλώνω (αμετβ.).
μάκρεμα: λουνγκιαριπέ, ο
Αντίθ. πασσαβιπέ = πλησίασμα, χαρναριπέ = κόντεμα, χαμήλωμα.
μακρεμένος (μτχ.): λουνγκιαρντό, -ί.
μακριά (επίρρ.): ντουρ
π.χ. ντουρ σι κατάρ λεσκό κχερ = μακριά είναι το σπίτι του από δω.
(ντουράλ = από μακριά, π.χ. ντουράλ αβιλό = από μακριά ήρθε).
Αντίθ. πασσέ = κοντά.
μακρινότερος (α) (επίθ.): νταά-ντουριτνό,-ί (= πιο μακρινός).
Αντίθ. νταά-πασσουτνό = κοντινότερος.
μακρινότερος (β) (επίθ.): εν-ντουριτνό, -ί και ένι-ντουριτνό, ί
Αντίθ. εν-πασσουτνό και ένι-πασσουτνό, -ί = πλησιέστερος.

μακρινός (επίθ.): ντουριτνό,-ί
Αντίθ. πασσουτνό = κοντινός.
μακρόβιος (επίθ.): βεστό,-ί
π.χ. (ευχή) σαστό, βεστό τε αβές = υγιής, μακρόβιος να είσαι.
μακροβιότητα (α): βεστιπέ, ο
π.χ. (ευχή) ο Ντελ σαστιπέ ντα βεστιπέ τε ντελ τουτ = ο Θεός υγεία και μακροβιότητα να σου δώσει.
μακροβιότητα (β): εμύρυ, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. (ευχή) ο Ντελ εμύρυ τε ντελ κε χουρντέν = ο Θεός μακροβιότητα να δώσει τα παιδιά σου.
μακρόθεν (επίρρ.): ντουράλ
μακρομύτης : μπαρέ-νακχέσκο, ο (κυριολ. μεγαλομύτης).
μακρομύτα: μπαρέ-νακχέσκι, η (κυριολ. μεγαλομύτα).
μάκρος (α): λουνγκιπέ, ο.
μάκρος (β): ουζου(ν)νούκο, ο
π.χ. καζόμ μέτρορα σι ο ουζου(ν)νούκο; = πόσα μέτρα είναι το μάκρος;
Αντίθ. γκενισσλίκο = φάρδος, πλάτος.
μακρυμάλλης (επίθ.): μπαρέ-μπαλένγκο,-ι
(κυριολ. μεγαλομάλλης).
μακρυμάνικος (επίθ.): μπαρέ-μπαϊένγκο,-ι (προφ. με συνίζηση ιε)
π.χ. μπαρέ-μπαϊένγκι α(ν)τεράβα = μακρυμάνικο πουκάμισο.
(κυριολ. μεγαλομάνικος).
Αντίθ. χαρνέ-μπαϊένγκο = κοντομάνικος.
μακρυμούρης: (βλ. μακρυπρόσωπος).
μακρυπρόσωπος (επίθ.): ουζούνι-μόσκο,-ι και ουζούνι-μουέσκο,-ι.
μακρύς (α) (επίθ.): λούνγκο,-ι
π.χ. λούνγκο ντρομ = μακρύς δρόμος.
μακρύς (β) (άκλ. επίθ.): ουζούνι
π.χ. μπουτ ουζούνι σι καβά κασς = πολύ μακρύ είναι αυτό το ξύλο.
μακρυχέρης (επίθ.): ουζούνι-βαστένγκο,-ι.
μαλακός (επίθ.): κοβλό,-ί και πακό,-ί
π.χ. κοβλό μαρνό = μαλακό ψωμί, πακό κιράλ = μαλακό τυρί.
Αντίθ. σέρτι = σκληρός, σκληρά.
μαλακοσύνη: (βλ. μαλακότητα).
μαλακότητα: κοβλιπέ και πακιπέ, ο
Αντίθ. σερτλίκο = σκληρότητα.
μαλακούτσικος (επίθ.): κοβλορό,-ί και πακορό,-ί.
μαλάκωμα: κοβλιαριπέ και πακαριπέ, ο.
μαλακωμένος (μτχ.): κοβλιαρντό,-ί και πακαρντό,-ί.
μαλακώνω (αμετβ. ρ.): κοβλιάβ και πακιβάβ
π.χ. κοβλιλί η αβάβα = μαλάκωσε ο καιρός.
Αντίθ. σερτλενίαβ = σκληραίνω (αμετβ.).
μαλακώνω (μετβ. ρ.): κοβλιαράβ και πακαράβ
π.χ. καλά καραμέλε κοβλιαρέν ο κουρλό = αυτές οι καραμέλες μαλακώνουν το λαιμό.
Αντίθ. σερτλετιρίαβ = σκληραίνω (μετβ.)
μαλεμπί: μαλεμπία, η
π.χ. μαλεμπία κεράβ = μαλεμπί φτιάχνω.
μαλλάκι: μπαλορό, ο (σ.α. τριχούλα).
μαλλάκια: μπαλορά, ε
π.χ. σαέ σσουκάρ σι κε μπαλορά! = τι ωραία είναι τα μαλλάκια σου!
μαλλί: μπαλ, ο
π.χ. φουλαβάβ με μπαλά = χτενίζω τα μαλλιά μου, σίτουτ σσουκάρ μπαλά = έχεις ωραία μαλλιά, τσχινιπέ μανγκέν κε μπαλά =

κόψιμο θέλουν τα μαλλιά σου. (σ.α. τρίχα).
(βλ. και τρίχα).
μαλλί (προβάτου για γνέσιμο): ποσσόμ, η**.**
μαλλιαρός (επίθ.): μπαλαλό,-ι
π.χ. μπαλαλέ τσανγκά = μαλλιαρά πόδια.
(βλ. και τριχωτός).
μαλλιάς: μπαρέ-μπαλένγκο,ο (κατά λέξη: μεγαλομάλλης*)
μάλλιασε (η γλώσσα μου): μπαλ-μπαριλό-α(ν)ντί-μι-τσχιπ (= μαλλί (ή τρίχα) μεγάλωσε μες στη γλώσσα μου)
π.χ. μο νι ασσουνές; μπαλ μπαριλό α(ν)ντί μι τσχιπ, κάι μούιτχαβ = ρε δεν ακούς; μάλλιασε η γλώσσα μου, που φωνάζω, πφενί-πφενί, μπαλ μπαριλό α(ν)ντί μι τσχιπ = λέγε-λέγε, μάλλιασε η γλώσσα μου.
μάλλον (επίρρ.): γκάλιμπα και κάλιμπα
π.χ. γκάλιμπα κα τζάλταρ αβγκιέ = μάλλον θα φύγει σήμερα, κάλιμπα αγκαντάλ σι = μάλλον έτσι είναι (σ.α. πιθανόν, βλ. και πιθανόν)
Συνών. μπέκιμ και μπέλκιμ = ίσως.
μάλωμα: τσινγκάρ, η
(σ.α. καυγάς, πόλεμος, φασαρία).
μαλωμένος (α) (μτχ.): τσινγκαραλό,-ί
π.χ. τσινγκαραλό σομ λέσα, νι κονουσσίας = μαλωμένος είμαι μαζί του, δεν μιλάμε.
(βλ. και καυγατζής).
μαλωμένος (β) (μτχ.): χα(ν)ντό,-ί
(κυριολ. φαγωμένος, χαβ = τρώω)
π.χ. χα(ν)ντό σεμ λένσα = μαλωμένος είμαι μαζί τους.
(βλ. και φαγωμένος).
μαλώνω (αμετβ. ρ.): χάμαν
(κυριολ. τρώγομαι μτφ.).
π.χ. σόσκε χά(ν)τουμεν; = γιατί μαλώνετε;, χάλπες πε τσχαβέσα = μαλώνει με το γιο του, χαλόμαν καλέσα αβγκιέ = μάλωσα μ’ αυτόν σήμερα (ομόηχο χάμαν = φάε με).
(βλ. και τρώγομαι).
μάνα: ντέι, η
π.χ. κάι γκελί κι ντέι; = πού πήγε η μάνα σου;, ντάλε, σαβί ζουμί κερντάν; = μάνα, τι φαγητό έκανες;, νασφάιλι μι ντέι = αρρώστησε η μάνα μου, η ντέι σι έκτανε = η μάνα είναι μία.
μανάβης: μπατσετζίο, ο.
μαναβική: μπατσετζιλίκο, ο
π.χ. μπατσετζιλίκο κερέλ λεσκό ντατ = μαναβική κάνει ο πατέρας του
(μπατσάβα, η = περιβόλι).
μανία: μανία, η
π.χ. σίλε μπουτ μανία ε τομαφιλένσα = έχει πολλή μανία με τα αυτοκίνητα.
μανιβέλα: μαναβέλα, η
π.χ. ιρισάρ η μαναβέλα = γύρνα τη μανιβέλα
μανικάκι: μπαϊορί, η (προφ. με συνίζηση ιο)
π.χ. βάζντε κε μπαϊορά = σήκωσε τα μανικάκια σου.
μανίκι: μπάι, η (προφ. με συνίζηση άι)
π.χ. βαζντά πε μπαϊά, για τε χαλαβέλ ε τσαρέ = σήκωσε τα μανίκια της, για να πλύνει τα πιάτα.
μανιτάρι: τσουπέρκα, η.
(υποκ.) τσουπερκίσα, η.
μανίτσα: (βλ. μανουλίτσα).
μανούλα: ντεϊορί, η (προφ. με συνίζηση ιο)
π.χ. (στίχος από τσιγγάνικο τραγούδι) κάι με χουρντένγκι λατσχί ντεϊορί! = πού είναι των παιδιών μου η καλή μανούλα!
μανουλίτσα: ντεορί και ντεϊορί, η
π.χ. σο τε κερέλ μι ντεορί! = τι να κάνει η μανουλίτσα μου!, αβιλίταρ

μι ντεϊορί! = ήρθε η μανουλίτσα μου!, αχ! μι λατσχί ντεορί μουλί = άχ! η καλή μου, η μανουλίτσα πέθανε.
μανταλάκι: κΰστΰρμάκο, ο (βλ. και πιαστράκι).
μανταρίνι: μα(ν)νταλίνα, η π.χ. μα(ν)νταλίνε χαβ, αμά πορτοκάλα νασστίκ = μανταρίνια τρώω, αλλά πορτοκάλια δεν μπορώ.
μανταρινιά: μα(ν)νταλίν, η.
μαντάτο: (βλ. είδηση).
μαντατοφόρος: αμπερτζίο, ο (σ.α. πληροφοριοδότης), θηλ. αμπερτζίκα, η π.χ. λενγκό αμπερτζίο σι καβά, αμπέρα, ινγκαρέλ λένγκε = ο μαντατοφόρος τους είναι αυτός, ειδήσεις μεταφέρει γι' αυτούς.
μαντεία (του χεριού): βλ. χειρομαντεία.
μάντεμα: φάλο, ο (= μάντεμα της μοίρας, του πεπρωμένου στα χαρτιά, στην παλάμη, στο φλιτζάνι ή με σφαίρα ειδική για μάντεμα). π.χ. λιλά τσχαβ τε ντικχάβ κο φάλο = χαρτιά ρίχνω να δω τη μοίρα σου, πουτάρ κο βας τε ντικχάβ κο φάλο = άνοιξε το χέρι σου να δω τη μοίρα σου, ντε μα(ν)ντέ κο φιλτζάνο τε ντικχάβ κο φάλο = δώσ' μου το φλιτζάνι σου να δω τη μοίρα σου.
μαντεύω (τη μοίρα) (μετβ. ρ.): φάλο-ντικχάβ (ντικχάβ = βλέπω, κοιτάζω, βλ. φάλο στο λήμμα μάντεμα).
μάντης (της μοίρας): φαλτζίο, ο (από την λέξη φάλο, ο, βλ. μάντεμα)
μαντίλα: ντικχλό, ο, μομία, η και σσάρπα, η και γκρέπο, ο π.χ. τε κινές μάνγκε ντα γκασαβό ντικχλό = να μου αγοράσεις και μένα τέτοια μαντίλα (ομόηχο ντικχλό = κοιταγμένος), πφά(ν)νταβ η μομία κάι μο σσορό = δένω τη μαντίλα στο κεφάλι μου.
(υποκ.) ντικχλορό, ο, μομιίσα, η, σσαρπίσα, η .
μαντίλι: γιαλούκο, ο π.χ. λε ο γιαλούκο ντα κόστουτ = πάρε το μαντίλι και σκουπίσου.
μάντισσα (της μοίρας): φαλτζΰκα και φαλτζίκα, η π.χ. μι μάμι σι φαλτζΰκα = η γιαγιά μου είναι μάντισσα της μοίρας.
μάντρα: μά(ν)ντρα, η.
μάξι: μάκσι, ο π.χ. ε μακσέσκι μόντα νακχλί = η μόδα του μάξι πέρασε.
μαξιλαράκι (α): σσαρα(ν)ντορό, ο.
μαξιλαράκι (β): γιαστουκίσι, ο.
μαξιλάρι (α): σσαρά(ν)ντ και σσερά(ν)ντ, ο π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ε μπαρέ σουνέ» (= τα μεγάλα όνειρα)] εκχέ σσαρα(ν)ντέστε πφενέλας κα πφουριβάς, κεράβας λάσα μπαρέ σουνέ, τζι κάι χασάρντιλομ κάι ντρομένγκε σουνέ ντα ατσχιλόμ κόρκορι = σε ένα μαξιλάρι μου 'λεγε θα γεράσουμε, έκαμνα μαζί της όνειρα μεγάλα, μέχρι που χάθηκα στους δρόμους των ονείρων κι έμεινα μόνος.
μαξιλάρι (β): γιαστούκο, ο π.χ. νασστί πασστιάβ καλέ γιαστουκέσα = δεν μπορώ να κοιμηθώ μ' αυτό το μαξιλάρι.
μαξιλαροθήκη: κϋλΰφο, ο (κυριολ. κελύφι).
μαόνι: μαούνο, ο π.χ. μαουνέσταρ σι καβά κασς = από μαόνι είναι αυτό το ξύλο.
μαραγκός: μαρανγκόζι, ο π.χ. ο μαρανγκόζι κερέλ ο ντολάπο = ο μαραγκός φτιάχνει την ντουλάπα (ντολάπο, ο = ντουλάπα, ντουλάπι).

μαραγκοσύνη: μαρανγκοζλούκο.
μαράζι: μαράζι, ο
π.χ. χαλά λα ο μαράζι, σαρ γκελόταρ λακό τσχαό = την έφαγε το μαράζι, καθώς έφυγε ο γιος της.
μαραίνομαι (αμετβ. ρ.): μορσισάβαβ και μορσισάαβ
π.χ. μορσισάιλι η λουλουγκί = μαράθηκε το λουλούδι.
[μορσισάαβ (μτφ.) = (αμετβ.) μουδιάζω].
μαραίνω (μετβ. ρ.): μορσισαράβ
π.χ. (μτφ.) καβά νασφαλιπέ μορσισαρντάς λακό τερνιπέ = αυτή η αρρώστια μάρανε τα νιάτα της.
[μορσισαράβ (μτφ.) = μουδιάζω (μετβ.)].
μαραμένος (μτχ.): μορσισαρντό,-ί
[μορσισαρντό (μτφ.) = μουδιασμένος].
μαραμένος (άκλ. επίθ.): μορσιμέ
π.χ. πφουριλάν, σαρ μορσιμέ λουλουγκί κερντιλάν = γέρασες, σαν μαραμένο λουλούδι έχεις γίνει.
Αντίθ. μπιμορσιμέ = αμάραντος.
μάρανση: μορσισαριπέ και μορσιπέ, ο
[μορσισαριπέ (μτφ.) = μούδιασμα].
μαραφέτι: μαραφέτι, ο
π.χ. καλέ μαραφετένσα μπουκί νι κερντόλ = μ' αυτά τα μαραφέτια (εργαλεία) δουλειά δε γίνεται, (φράση) κάι χαρνέ μανουσσά σι ο μαραφέτι = στους κοντους ανθρώπους υπάρχει το μαραφέτι (δηλ. η πονηριά, η εξυπνάδα, η εφευρετικότητα).
μάρκα: μάρκα, η
π.χ. σαβί μάρκα σι κο τομαφίλι; = τι μάρκα είναι το αυτοκίνητό σου; τζανάβ σο μάρκα σαν του = ξέρω τι μάρκα είσαι εσύ (δηλ. πόσο πονηρός).
μαρκίζα: μαρκίζα, η
π.χ. ε κχερέσκι μαρκίζα = του σπιτιού η μαρκίζα.
(υποκ.) μαρκιζίσα, η
μαρμαράς: μαρμαρτζίο, ο.
μαρμαρένιος (επίθ.): μαρμαρένγκο,-ι
π.χ. μαρμαρένγκε μερντεφέα = μαρμάρινες σκάλες.
μάρμαρο: μάρμαρο, ο
π.χ. κα νακχαβάβ με ντα κάι μο κχερ γκασαβέ μάρμαρα = θα περάσω κι εγώ στο σπίτι μου τέτοια μάρμαρα.
μάρτυρας: σσαήτι, ο.
μάρτυρας (η): σσαήτι, η
π.χ. κα τχαβ τουτ σσαήτι κάι μακεμάβα = θα σε βάλω μάρτυρα στο δικαστήριο.
μάρτυρας του Ιεχωβά: Γιαχοβάβα, ο, θηλ. Γιαχοβάβκα, η.
μαρτυρία: (βλ. προδοσία).
μαρτυριάρης: (βλ. προδότης).
μαρτυρώ: (βλ. προδίδω).
μασέλα: μασέλα, η
π.χ. νάι λέσκε ε ντα(ν)ντά, μασέλα βουραβέλ = δεν είναι δικά του τα δόντια, μασέλα φοράει.
μάσημα: τσα(μ)μπιπέ και τσανμπιπέ, ο.
μασημένος (μτχ): τσα(μ)μπλό,-ί και τσανμπλό,-ί.
μάσηση: (βλ. μάσημα).
μασιά: μασσάβα, η
π.χ. τε λάβα τούκε η μασσάβα, τζανές σο κα κεράβ τουτ; = αν σου πάρω τη μασιά, ξέρεις τι θα σε κάνω;
μάσκα: μάσκα, η
π.χ. κάταρ λιάν καγιά μάσκα; = από πού πήρες αυτή τη μάσκα;
μασκαραλίκι: μασκαραλούκο, ο
π.χ. σόσι καβά μασκαραλούκο κατέ α(ν)ντρέ, η ντουνιάβα κα πρασάλ τουμέν = τι μασκαραλίκι

είναι αυτό εδώ μέσα, ο κόσμος θα σας κοροϊδεύει.
Συνών. ρεζι(λ)λίκο = ρεζιλίκι.
μασκαράς: μασκαράβα, η
π.χ. μασκαράβε κερντιλάμ α(ν)ντί ντουνιάβα, σάορε πρασάν αμέν = μασκαράδες γίναμε μες στον κόσμο, όλοι μας περιγελούν, τζανές σο μασκαράβα σι βο! = ξέρεις τι μασκαράς είναι αυτός! (δηλ. τι απατεώνας).
μασούρι: τόπο, ο
π.χ. εκ τόπο τχαβ = ένα μασούρι κλωστή (σ.α. μάτσο π.χ. εκ τόπο παρέ = ένα μάτσο λεφτά)
μαστίγιο: καμτσίκα, η.
μαστίγωμα: καμτσικάσα-τσαλαηπέ, ο (= με μαστίγιο χτύπημα).
μαστιγώνω (μετβ. ρ.): καμτσικάσα - τσαλαβάβ (= με μαστίγιο χτυπώ).
μαστίχα: τσαμτσίκ, μαστίκα και μαστίκ, η
π.χ. ντε μά(ν)ντα εκ μαστίκα = δώσ' μου κι εμένα μια μαστίχα.
Συνών. τσίκλα = τσίχλα.
μάστορας: ουστάβα, ο
π.χ. καγιά μπουκί μανγκέλ ουστάβα = αυτή η δουλειά θέλει μάστορα.
μαστόρεμα: (βλ. μαστοριά).
μαστορεύω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ουσταλούκο-κεράβ (= μαστοριά κάνω)
μαστοριά: ουσταλούκο, ο
π.χ. ο ουσταλούκο, νάι κολάη σσέι = η μαστοριά, δεν είναι εύκολο πράγμα.
μαστός: τσουτσί, η
(βλ. και βυζί).
μαστροπεία (α): νταβατζουλούκο, ο.
μαστροπεία (β): πεζεβενκλίκο, ο (σ.α. η μεταφορά λόγων από τρίτο πρόσωπο για τη δημιουργία ερωτικής σχέσης, η κατάσταση του κερατά)
π.χ. ο πεζεβενκλίκο σι λεσκί μπουκί, τζουβλέν μπικινέλ ντα χαλ = η μαστροπεία είναι η δουλειά του, γυναίκες πουλάει και τρώει, μο αμάλ κερέλ μανγκέ πεζεβενκλίκο = ο φίλος μου κάνει για μένα μεταφορά λόγων (δηλ. με βοηθάει να πλησιάσω την κοπέλα που θέλω).
μαστροπός (α): (βλ. προαγωγός).
μαστροπός (β): πεζεβένκο, ο (σ.α. μεσολαβητής για τη δημιουργία ερωτικής σχέσης, κερατάς)
π.χ. πεζεβένκο σι καβά· τζουβλέν μπικινέλ = μαστροπός είναι αυτός· γυναίκες πουλάει, του σάνας λενγκί πεζεβέβνκα, μαριπέ κα χας ακανά = εσύ ήσουν η μεσολαβήτρια της ερωτικής τους σχέσης, ξύλο θα φας τώρα, πεζεβένκο σαν, κι ρομνί οπρά τούτε κερέλ = κερατάς είσαι, η γυναίκα σου πάνω σου κάνει (μοιχεύει), θηλ. πεζεβένκα, η.
μασχάλη: κχάκ και κχαγκ, η
π.χ. κχά(ν)ντεν κε κχαγκά = μυρίζουν οι μασχάλες σου.
(υποκ.) κχαγκορί, η.
μασώ (μετβ. ρ.): τσά(μ)μπαβ και τσάνμπαβ
π.χ. τε τσά(μ)μπες σσουκάρ κο χαπέ = να μασάς καλά την τροφή σου, τσάνμπελας πε όρμπε , ιν μανγκέλας τε πφενέλ ο τσατσιπέ = μασούσε τα λόγια του, δεν ήθελε να πει την αλήθεια, τσά(μ)μπαβ μαστίκα = μασώ μαστίχα.
ματάκι (α): γιακχορί, η
π.χ. σαβέ σσουκάρ γιακχορά σι καλέ χουρντέ! = τι ωραία ματάκια έχει αυτό το μωρό!
ματάκι (β): γιακχαλί, η
π.χ. τσχουτά λεσκέ γιακχαλί = του έριξε (έκανε) ματάκι.

ματάκι (γ) (κατά του ματιάγματος): μποντζούκο και κλέι, ο (κλέι κυριολ. χάντρα)
π.χ. μπούσσουκαρ σι κι τσχέι, τχο λακέ εκ μποντζούκο οπρά λάτε, τε να λελ-γιακχά = πανέμορφη είναι η κόρη σου, βάλε της ένα ματάκι πάνω της, να μη ματιάζεται, καζόμ φαρέ πφε(ν)ντόμ τουκέ τε τχος εκ κλέι οπρά χουρντό, νι τχοντάν = πόσες φορές σου είπα να βάλεις ένα ματάκι πάνω στο παιδί, δεν έβαλες.
ματζούνι: ματζούνο, ο.
μάτι: γιακ, η
π.χ. καλέ γιακχά = μαύρα μάτια, (φράση) ιν πφερέλ μι γιακ = δε μου γεμίζει το μάτι, (φράση) ντικ μαν εκχέ γιακχάσα, τε ντικχάβ τουτ ντουέ γιακχένσα = κοίταξέ με με ένα μάτι, για να σε κοιτάξω με δύο (δηλ. φέρσου μου μια φορά καλά, για να σου φερθώ δύο), σίτουτ σσουκάρ γιακχά = έχεις ωραία μάτια, [στίχοι από τσιγγάνικο τραγούδι «τζάσταρ αμένγκε ντουρ» (= πάμε να φύγουμε μακριά)] χαλέμαν κε σσουκάρ γιακχά, γιακ μπουτ μπαρί ντιέμαν, ιν τζανάβ σο τε κεράβ = (απόδοση στίχων) με έφαγαν τα ωραία σου μάτια, φωτιά πολύ μεγάλη μου δώσανε, δεν ξέρω τι να κάνω.
(βλ. ομόηχο γιακ = φωτιά).
ματιαγμένος (μτχ.): γιακχαλό,-ί
Αντίθ. μπαησαρντό = ξεματιαγμένος.
ματιάζομαι (αμετβ. ρ.): γιακχά-λαβ (= μάτια παίρνω)
π.χ. γιακχά-λιάν, ο(ν)ντάν ντουκχάλ κο σσορό = ματιάχτηκες, γι’ αυτό πονάει το κεφάλι σου (γιακχά-λαβ ως μετβ. σημαίνει: αποσπώ την προσοχή, βλ. και αποσπώ (την προσοχή)).
ματιάζω (μετβ. ρ.): γιακχά-νταβ (= μάτια δίνω)
π.χ. γιακχά-ντιέ ε χουρντέ ντα νασστί πασστόλ = το μάτιαξαν το μωρό και δεν μπορεί να κοιμηθεί.
μάτιασμα: γιακχά-ντιιπέ, ο (= μάτια δόσιμο).
ματόκλαδο: σαμσάλι και κιρπίκο, ο
ματόκλαδα (τα): σαμσάλα και κιρπίτσα, ε.
ματόπονος: γιακχένγκι-ντουκ, η (= ματιών πόνος).
μάτσο: μάτσα, η και μάτσο, ο
π.χ. γεκ μάτσα παρέ σικαντά μάνγκε = ένα μάτσο λεφτά μου έδειξε.
μάτωμα: ρατβαλιπέ, ο.
ματωμένος (μτχ.): ρατβαλό,-ί και ραταλό,-ί.
ματώνομαι (αμετβ. ρ.): ρατβάρντιαβ.
ματώνω (αμετβ. ρ.): ρατβάβαβ
π.χ. ρατβάιλο λεσκό νακ = μάτωσε η μύτη του.
ματώνω (μετβ. ρ.): ρατβαράβ και ραταράβ
π.χ. α(ν)ντέ εκ ντουμούκ ρατβαρντά λεσκό νακ = με μια γροθιά του μάτωσε τη μύτη.
μαυρίζω (αμετβ. ρ.): καλιάβ
π.χ. (φράση) καλιλό μο γκι τούταρ = μαύρισε η ψυχή μου από σένα.
Αντίθ. παρνιάβ = ασπρίζω (αμετβ.).
μαυρίζω (α) (μετβ. ρ.): καλαράβ και καλιαράβ
π.χ. α(ν)ντέ γεκ ντουμούκ καλαρντά λεσκί γιακ = με μια γροθιά του μαύρισε το μάτι.
Αντίθ. παρναράβ = ασπρίζω (μετβ.).
μαυρίζω (β) (επιτατ. μετβ.ρ.): καλανταράβ
π.χ. καλανταρντά μαν ο κχαμ = με μαύρισε ο ήλιος.

Αντίθ. παρνανταράβ = ασπρίζω μετβ.
μαυρίλα: καλιπέ, ο (σ.α. μελανιά)
π.χ. κερντιλό α(ν)ντέ καλιμάτα ο πα(ν)τόλι = έγινε μες στις μαυρίλες το παντελόνι.
Αντίθ. παρνιπέ = ασπρίλα.
μαύρισμα (α): καλαριπέ και καλιαριπέ, ο
π.χ. καλαριπέ μανγκέν κε γιακχά, για τε τχος γκογκί = μαύρισμα θέλουν τα μάτια σου, για να βάλεις μυαλό.
Αντίθ. παρναριπέ = άσπρισμα.
μαύρισμα (β): καλανταριπέ, ο
Αντίθ. παρνανταριπέ = άσπρισμα.
μαυρισμένος (α) (μτχ.): καλαρντό,-ί και καλιαρντό,-ί (σ.α. χασίς)
Αντίθ. παρναρντό = ασπρισμένος.
μαυρισμένος (β) (μτχ.): καλανταρντό, -ί
Αντίθ. παρνανταρντό = ασπρισμένος.
μαυρομάλλης (επίθ.): καλέ-μπαλένγκο,-ι
Αντίθ. παρνέ-μπαλένγκο = ασπρομάλλης.
μαυρομάνικος (επίθ.): καλέ-μπαϊένγκο,-ι (προφ. με συνίζηση ιέ)
π.χ. κάταρ λιάν καγιά καλέ-μπαϊένγκι α(ν)τεράβα; = από πού πήρες αυτό το μαυρομάνικο πουκάμισο;
Αντίθ. παρνέ-μπαϊένγκο = ασπρομάνικος.
μαυρομάτης (επίθ.): καλέ-γιακχένγκο,-ι.
μαυροπρόσωπος (επίθ.): καλέ-μόσκο,-ι
Αντίθ. παρνέ-μόσκο = ασπροπρόσωπος.
μαύρος (επίθ.): καλό,-ι
π.χ. καλό κοτορ = μαύρο ύφασμα, καλέ μπαλά = μαύρα μαλλιά, καλέ πατέ = μαύρα ρούχα (καλό σ.α. χασίς)
Αντίθ. παρνό = άσπρος.
μαυρούτσικος (επίθ.): καλορό,-ί
Αντίθ. παρνορό = ασπρούτσικος.
μάχαιρα: μπαρί-τσχουρί, η (= μεγάλο μαχαίρι).
μαχαιράκι: τσχουρορί, η.
μαχαίρι: τσχουρί, η
π.χ. ντέμαν η τσχουρί, τε τσχινάβ ο μας = δώσε μου το μαχαίρι, να κόψω το κρέας.
μαχαιριά: τσχουρί, η (κυριολ. μαχαίρι)
π.χ. χαλά ντούι τσχουρά, αμά νι μουλό = έφαγε δύο μαχαιριές, αλλά δεν πέθανε.
μαχαίρωμα: τσχουράσα-χϋβαριπέ, ο (= μαχαιροτρύπημα*).
μαχαιρωμένος (μτχ.): τσχουράσα-χϋβαρντό,-ί (= μαχαιροτρυπημέ-νος*).
μαχαιρώνομαι (αμετβ. ρ.): τσχουράσα-χϋβαράμαν (= μαχαιροτρυ-
πιέμαι*).
μαχαιρώνω (μετβ. ρ.): τσχουράσα-χϋβαράβ (= μαχαιροτρυπώ*).
μάχη: τσινγκάρ, η
(σ.α. καυγάς, πόλεμος, φασαρία, μάλωμα).
μαχητής: μαρεμπετζίο, ο (= πολεμιστής, μαρεμπάβα, η = πόλεμος), θηλ. μαρεμπετζίκα, η
π.χ. μαρεμπετζίο σι ο Ντας = πολεμιστής είναι ο Έλληνας.
μάχομαι (α) (αμετβ. ρ.): τσινγκάρ-κεράβ (= μάχη, πόλεμο, καβγά, κάνω)
(σ.α. καυγαδίζω, πολεμώ).
μάχομαι (β) (αμετβ. ρ.): μαρεμπάβα-κεράβ (= πόλεμο κάνω, πολεμώ).
μάχομαι (γ) (αμετβ. ρ.): μαράμαν (κυριολ. δέρνομαι μέση διάθεση,

μαράμαν μτφ. = παιδεύομαι, αγωνίζομαι, προσπαθώ, μοχθώ, καταγίνομαι, μάχομαι)
π.χ. κε λατσχιμάσκε μαράμαν, αμά νι ακχιαρές = για το καλό σου μάχομαι, αλλά δεν καταλαβαίνεις.
μεγαλοδείχνω (αμετβ. ρ.): μπαρό-σικαβάβ
π.χ. ε σακάλα μπαρό-σικαβέν τουτ, ρά(ν)ντετουτ = τα γένια σε μεγαλοδείχνουν, ξυρίσου.
Αντίθ. σικνό-σικαβάβ = μικροδείχνω.
μεγαλόκαρδος: (βλ. μεγαλόψυχος).
μεγαλομανής (επίθ.): μπαρικανό,-ί (βλ. και υπερήφανος).
μεγαλομανία: μπαρικανιπέ, ο (βλ. και υπερηφάνεια).
μεγαλομάτης (επίθ.): μπαρέ-γιακχένγκο,-ι.
μεγαλοπιάνομαι (αμετβ. ρ.): μπαρό-ασταράμαν.
μεγαλοποιημένος (μτχ.): μπαρανταρντό,-ί (= μεγαλωμένος).
μεγαλοποίηση: μπαρανταριπέ, ο (= μεγάλωμα) (σ.α. μεγέθυνση, επέκταση).
μεγαλοποιώ (μετβ. ρ.): μπαρανταράβ (= μεγαλώνω μετβ.)
π.χ. νάι αγκαντάλ ε σσέα σαρ πφενές˙ νά μπαραντάρ λεν = δεν είναι έτσι τα πράγματα, όπως τα λες˙ μην τα μεγαλοποιείς.
(σ.α. μεγεθύνω, επεκτείνω).
μεγάλος (επίθ.): μπαρό,-ί (σ.α. αρχηγός, ηγέτης)
π.χ. καβά σι μο μπαρό πφαλ = αυτός είναι ο μεγάλος μου αδερφός, μπαρό κχερ = μεγάλο σπίτι, (φράση) ο Ντελ μπαρό σι = ο Θεός μεγάλος είναι.
Αντίθ. σικνό = μικρός.
μεγαλοσύνη: μπαριπέ, ο (σ.α. μεγαλείο, μέγεθος, μεγαλότητα)
π.χ. μπαριπέ μπικινέλ αμένγκε = μεγαλοσύνη μας πουλάει.
Αντίθ. σικνιπέ = μικρότητα, μικράτα (τα).
μεγαλόσωμος: (βλ. γίγαντας).
μεγαλούτσικος (επίθ.): μπαρορό,-ί (ομόηχο μπαρορό = πετραδάκι)
Αντίθ. σικνορό = μικρούτσικος, μικρούλης.
μεγαλόψυχος (επίθ.): μπαρέ-γκέσκο,-ι
Αντίθ. σικνέ-γκέσκο = μικρόψυχος.
μεγαλύτερος (α) (επίθ.): νταάμπαρο,-ι (= πιο μεγάλος)
π.χ. σι νταάμπαρο μά(ν)νταρ ντούι μπροςς = είναι μεγαλύτερος από μένα δύο χρόνια.
Αντίθ. νταάσικνο = μικρότερος.
μεγαλύτερος (β) (άκλ. επίθ.): μπαριντέρ και μπαρεντέρ
π.χ. μο μπαριντέρ τσχαό σι καβά = ο μεγαλύτερος γιος μου είναι αυτός.
Αντίθ. σικνιντέρ και σικνεντέρ = μικρότερος.
μεγάλωμα: μπαραριπέ, ο και μπαρανταριπέ, ο
Αντίθ. σικναριπέ = μίκρεμα, σμίκρυνση.
μεγαλωμένος (α) (μτχ): μπαραρντό,-ί.
μεγαλωμένος (β) (μτχ.): μπαρανταρντό, -ί.
μεγαλώνω (αμετβ. ρ.): μπαριάβ
π.χ. μπαριλό κο τσχαβό = μεγάλωσε ο γιος σου, κάνα κα μπαρός, σο μανγκές τε κερντός; = όταν θα μεγαλώσεις, τι θέλεις να γίνεις;, μπαριλέ κε μπαλά = μεγάλωσαν τα μαλλιά σου.
Αντίθ. σικνιάβ = μικραίνω (αμετβ.).
μεγαλώνω (α) (μετβ. ρ.): μπαραράβ
π.χ. μπαραράβ με χουρντέν = μεγαλώνω τα παιδιά μου.
Αντίθ. σικναράβ = μικραίνω (μετβ.), σμικρύνω.

μεγαλώνω (β) (μετβ. ρ.): μπαρανταράβ
Αντίθ. σικναράβ = μικραίνω μετβ., σμικρύνω.
μεγέθυνση: (βλ. μεγαλοποίηση).
μεγεθύνω (μετβ. ρ.): μπαρανταράβ (= μεγαλώνω μετβ.).
π.χ. κα μπαρανταράβ ο ρέσμι = θα μεγεθύνω τη φωτογραφία.
(βλ. και μεγαλοποιώ).
μέγιστος (επίθ.): γκαέτ-μπαρό,-ί (= υπερ μεγάλος).
μεζεδάκι: μεζαβίσα, η.
μεζές: μεζάβα, η
π.χ. σίμαν λατσχί μεζάβα ρακιάκε = έχω καλό μεζέ για ούζο.
μεζούρα: μεζούρα, η.
μεθαύριο (επίρρ.): οβεράκι και οβέρτχαρα
π.χ. οβεράκι τζάβταρ = μεθαύριο φεύγω, οβέρτχαρα κ' αβέλ = μεθαύριο θα' ρθει .
Αντίθ. ποέρακι = προχθές.
μέθη: (βλ. μεθύσι).
μεθύσι: ματιπέ, ο
π.χ. νασστί βάζντελας πο σσορό κατάρ ο ματιπέ = δεν μπορούσε να σηκώσει το κεφάλι του από το μεθύσι.
μεθυσμένος (μτχ. ως επίθ.): ματό,-ί
π.χ. ματό σι, ιν τζανέλ σο πφενέλ = μεθυσμένος είναι, δεν ξέρει τι λέει.
Συνών. πι(ν)ντό = πιωμένος.
μέθυσος (μτχ. ως επίθ.): ματό, ο (σ.α. μεθυσμένος, βλ. και μεθυσμένος) και θηλ. ματί, η (σ.α. μεθυσμένη)
π.χ. εκχέ ματέστε πελί λεσκί τσχέι = σ' έναν μέθυσο έπεσε (παντρεύτηκε) η κόρη του.
μεθύστακας: (βλ. μέθυσος).
μεθώ (αμετβ. ρ.): ματιάβ
π.χ. πιλά μπουτ ντα ματιλό = ήπιε πολύ και μέθυσε, ματιλό, νι τζανέλ σο κερέλ = μέθυσε, δεν ξέρει τι κάνει, κάνα ματός μπουτ λεκιάβα κερντός = όταν μεθάς πολύ λεκές γίνεσαι, ματιλόμ, τζαβ τε πασστιάβ = μέθυσα, πάω να κοιμηθώ.
μεθώ (μετβ. ρ.): ματαράβ
π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ.Αλεξίου «ο κορκοριπέ» (= η μοναξιά)] ματαρντάς μαν πε γκουγκλέ ορμπένσα ντα πακιαϊέμ λα = με μέθυσε με τα γλυκόλογά της και την πίστεψα, κα ματαράβ τουτ αϊράτ = θα σε μεθύσω απόψε.
μεικτός: (βλ. ανάμεικτος).
μεϊντάνι: μεϊντάνο και μέϊντα(ν)νουκο, ο (σ.α. αλάνα)
π.χ. μπαρό μέϊντα(ν)νουκο σίλε ανγκλά ο κχερ λέσκο = μεγάλο μεϊντάνι έχει μπροστά στο σπίτι του, (φράση) κάνα τζάλταρ η πισίκα, ε μισσκοένγκε μεϊντάνο πουτάρντολ = όταν φεύγει η γάτα, για τα ποντίκια μεϊντάνι ανοίγει.
μειωμένος: (βλ. υποτιμημένος).
μειώνομαι: (βλ. υποτιμούμαι).
μειώνω (α): (βλ. υποτιμώ).
μειώνω (β): (βλ. λιγοστεύω μετβ.).
μείωση: (βλ. υποτίμηση).
μελαγχολία: μελανχολία, η
π.χ. μελανχολία ασταρντά λε = μελαγχολία τον έπιασε.
μελανάδα: βουνοτιπέ, ο.
Συνών. καλιπέ = μαυρίλα.
μελανής (άκλ. επίθ.): βούνοτο.
μελανιάζω (αμετβ. ρ.): βουνοτοσάαβ
π.χ. βουνοτοσάιλε λεσκέ τσχαμά κατάρ ο σσιλ = μελάνιασαν τα μάγουλά του από το κρύο.
Συνών. καλιάβ = μαυρίζω (αμετβ.).
μελανιάζω (μετβ. ρ.): βουνοτοσαράβ
π.χ. βουνοτοσαρντάς λες α(ν)ντό μαριπέ = τον μελάνιασε στο ξύλο.
Συνών. καλαράβ = μαυρίζω (μετβ.).

μελάνιασμα: βουνοτοσαριπέ, ο.
μελανιασμένος (μτχ.): βουνοτοσαρντό,-ί.
μελανιασμένος (άκλ. επίθ.): βουνοτιμέ.
μελαχρινάδα: εσμερλίκο, ο.
μελαχρινός (επίθ.): εσμέρι,-κα
π.χ. εσμέρι τσχαβό = μελαχρινό αγόρι, εσμέρκα τσχέι = μελαχρινό κορίτσι.
μελετώ (αμετβ. και μετβ. ρ.): ντικχάβ (= κοιτάζω, βλέπω, σ.α. προσέχω, εξετάζω, παρατηρώ, επιβλέπω, παρακολουθώ, φροντίζω)
π.χ. σο ντικχές τε κερές; = τι μελετάς να κάνεις;
μέλι: αβγκίν, ο
π.χ. αβγκίν τχάβντελ κατάρ λεσκό μούι, κάνα ορμπισαρέλ = μέλι στάζει απ' το στόμα του, όταν μιλάει, χα αβγκίν τε ζουράος = φάε μέλι να δυναμώσεις.
(υποκ.) αβγκινορό, ο.
μέλισσα: μπού(μ)μπαλο, ο και μπιροβλί, η
π.χ. τσαλαντά μαν μπού(μ)μπαλο κάι μο βας = με χτύπησε (τσίμπησε) μέλισσα στο χέρι.
μελισσούλα: μπου(μ)μπαλίσι, ο και μπιροβλορί, η.
μελιτζάνα: πατλιτζάνο, ο
π.χ. πεκάβ ε πατλιτζάια = ψήνω τις μελιτζάνες.
μελιτζανάκι: πατλιτζανίσι, ο.
μελιτζανής (επίθ.): πατλιτζανέσκο, -ι.
μελιτζανί (το): πατλιτζανέσκορένκι, (κυριολ. μελιτζάνας χρώμα).
μελιτζανοσαλάτα: εζμάβα, η
π.χ. λιόμ πατλιτζάια, τε κεράβ εζμάβα = πήρα μελιτζάνες, να κάνω μελιτζανοσαλάτα.
(υποκ.) εζμαβίσα, η.
μελλοντικά (επίρρ.): ανγκλέντοβρου
π.χ. ανγκλέντοβρου με ντα κα κινάβ εκ τομαφίλι = μελλοντικά κι εγώ θ' αγοράσω ένα αυτοκίνητο, ανγκλέντοβρου, τε μπαρόλα μι μπουκί, κα μπαρανταράβ ο ντικιάνο = μελλοντικά, αν μεγαλώσει η δουλειά μου, θα επεκτείνω το μαγαζί, ανγκλέντοβρου κερ ντα εκ χουρντό = μελλοντικά κάνε ακόμα ένα παιδί (η λέξη ανγκλέντοβρου είναι σύνθετη από το επίρρ. ανγκλέ = μπροστά και το άκλ. επίθ. και επίρρ. ντοβρού = ευθεία επίρρ., κατευθείαν, ευθύς, ντόμπρος).
μελλοντικός (επίθ.): ανγκλέντοβρούσκο, -ι.
μεμιάς (επίρρ.): α(ν)ντέ-εκ-φαρέ (= μες σε μία φορά) και εκχάσα (= με μια)
π.χ. α(ν)ντέ-εκ-φαρέ νταλί βάζντες ο τσουβάλι; = μεμιάς μπορείς να σηκώσεις το σακί;, σο τσινγκαρντόμ λε, α(ν)ντέ-εκ-φαρέ αβιλό = μόλις τον κάλεσα, μεμιάς ήρθε.
μεντεσεδάκι: με(ν)ντεσσαβίσα, η.
μεντεσές: με(ν)ντεσσάβα,η
π.χ. τε κινές ντούι με(ν)ντεσσάβε ε καπουϊάκε = ν' αγοράσεις δύο μεντεσέδες για την πόρτα.
μένω (αμετβ. ρ.): ατσχάβ
π.χ. νι τζαβ κχατέ(ν)ντε, κατέ κα ατσχάβ = δεν πάω πουθενά, εδώ θα μείνω, καζόμ παρέ ατσχιλέ τουτ; = πόσα λεφτά σου έμειναν;
(βλ. και αμετβ. σταματώ, στέκομαι, παύω αμετβ.)
μέρα: γκιβέ, γκιέ και γκιές, ο
π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο κχαμ» (= ο ήλιος)] κάνα κα αβέλ κοβά γκιβέ, ο κχαμ ε Ρομένγκε κάι ιν κα γκαράντολ! = (απόδοση στίχων) πότε θα έρθει αυτή η μέρα, που ο ήλιος θα πάψει να κρύβεται για τους Τσιγγάνους!, σαβό γκιές

κα ιρισάος; = ποια μέρα θα γυρίσεις;, εκχόλ ακανά, ρακιλό˙ τχάρα ντα γκιέ σι = φτάνει τώρα, νύχτωσε˙ κι αύριο μέρα είναι.
Αντίθ. ρατ και ρακί = νύχτα.
μεράκι: μεράκο, ο
π.χ. σίμαν μπουτ μεράκο, εκχέ σπορ τομαφιλέσκε = έχω πολύ μεράκι, για ένα σπορ αυτοκίνητο.
μερακλής: μερακλίο, ο.
μερακλίδισσα: (βλ. μερακλού).
μερακλού: μερακλΰκα, η.
μερεμέτι: μερεμέτι, ο
π.χ. μαράμαν καλέ μερεμετένσα = παιδεύομαι μ’ αυτά τα μερεμέτια.
μεριά (α): ρικ , ρινγκ, και ριγκ, η
π.χ. αβ κατάρ καγιά ρικ = έλα απ’ αυτή τη μεριά.
(υποκ.) ριγκορί, η.
(βλ. και πλευρά).
μεριά (β): ταράφι, ο (σ.α. πλευρά)
π.χ. τζα κατάρ κοβά ταράφι = πήγαινε από την άλλη μεριά.
(υποκ.) ταραφίσι, ο.
μερίδα: μόλα και μερίδα, η
π.χ. χαλάς ντούι μόλε πατάτε = έφαγε δυο μερίδες πατάτες, καζόμ μερίδε χαλάν; = πόσες μερίδες έφαγες;
μερίδιο (α): μερίδιο, ο
π.χ. σα ε πφαλά λιέ πο μερίδιο = όλα τα αδέρφια πήραν το μερίδιό τους.
μερίδιο (β): (βλ. κληρονομιά).
μεροκαματιάρης: γκιου(ν)ντελικτσίο και γκυ(ν)ντελικτσίο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. γκιου(ν)ντελικτσίο σι λακό ρομ = μεροκαματιάρης είναι ο άντρας της. (θηλ. γκιου(ν)ντελικτσίκα και γκυ(ν)ντελικτσίκα, η).
μεροκάματο (α): γκυ(ν)ντελίκο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u) και γκιου(ν)ντελίκο, ο
π.χ. ικαλντόμ μο γκιου(ν)ντελίκο αβγκιέ = έβγαλα το μεροκάματό μου σήμερα.
μεροκάματο (β): μεροκάματο, ο
π.χ. μπερεκέτ ε Ντεβλέσκε τε κερές, κάι ικαλές εκ μεροκάματο = να δοξάζεις το Θεό που βγάζεις ένα μεροκάματο.
μέρος: τχαν, ο
π.χ. κατάρ σαβό τχαν σαν; = από ποιο μέρος είσαι;, [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «κολά μπροσσά» (= εκείνα τα χρόνια)] κάι γκελέ κολά μπροσσά βας βαστέσταρ κάι πφιράσας, κάι γκελέ κολά σσουκάρ τχανά, ε λουλουγκιαλέ, κάι ντικχάσας, αβιλέ ντα γκελέταρ μπι τε πουτσέν αμέ(ν)νταρ = (απόδοση στίχων) πού πήγαν εκείνα τα χρόνια χέρι με χέρι που περπατούσαμε, πού πήγαν εκείνα τα ωραία μέρη, τα λουλουδάτα, που κοιτούσαμε, ήρθαν και φύγανε χωρίς να μας ρωτήσουν.
(υποκ.) τχανορό, ο.
(βλ. και τόπος, θέση, οικόπεδο, περιοχή).
μερούλα: γκιβορό, και γκιβεσορό, ο
π.χ. γεκ γκιβορό ατσχιλό νταά, τχάρα κα αβέλταρ = μια μερούλα έμεινε ακόμη, αύριο θα έρθει.
(βλ. ομόηχο γκιβορό = σιταράκι).
μερτικό: (βλ. κληρονομιά).
μες (επίρρ.): α(ν)ντό [= μες στο(ν)] και α(ν)ντί [= μες στη(ν)] και α(ν)ντέ (= μες στους, μες στις)
π.χ. ρόντε α(ν)ντό κχερ = ψάξε μες στο σπίτι, α(ν)ντί αβλία σι = μες στην αυλή είναι, σα α(ν)ντέ ντρομά πφιρές = όλο μες στους δρόμους

περπατάς, τε να ναϊός α(ν)ντέ λεά = να μην κολυμπάς μες στα ποτάμια.
[έχει και την έννοια του ελληνικού σε: π.χ. α(ν)ντέ ντούι γκιέ κα ιρισάαβ = σε δυο μέρες θα γυρίσω].
μέσα (επίρρ.): α(ν)ντρέ
π.χ. α(ν)ντρέ σι, τιλεόραση ντικχέλ = μέσα είναι, τηλεόραση βλέπει, (μτφ.) ντιόμ α(ν)ντρέ κατάρ καλά μανγκινά = μπήκα μέσα απ' αυτά τα εμπορεύματα.
[από μέσα = α(ν)ντράλ και α(ν)ντάρ
π.χ. ροβέλας α(ν)ντάρ πο γκι = έκλαιγε μέσα από την ψυχή του].
Αντίθ. αβρί και αβρίκ = έξω.
μεσαίος (επίθ.): μασσκαρουτνό,-ί.
μεσάνυχτα (επίρρ.): μασσκαριράτ (= μέση της νύχτας).
μέση (α): μασσκάρ και ντουμό, ο (ντουμό κυριολ. πλάτη)
π.χ. ντουκχάλ μο μασσκάρ = πονάει η μέση μου, μασσκαρέστε ατσχιλί η μπουκί = στη μέση έμεινε η δουλειά, νά βάζντε μπουτ πφαριπέ, κα αστάρντολ κο ντουμό = μη σηκώνεις πολύ βάρος, θα πιαστεί η μέση σου.
μέση (στη) (β) (επίρρ.): ορταντά
π.χ. νά μουκ ορταντά η μπουκί, μπιτίρ λα = μην αφήνεις στη μέση τη δουλειά, τελείωσέ την.
μεσημέρι (α): υβλένο και υλένο, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. υβλένο κερντιλό, νταά ιν κερντιλί η ζουμί; = μεσημέρι έγινε, ακόμα δεν έγινε το φαγητό;
μεσημέρι (β): υλένι και υβλένι (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. υλένι σι ακανά, τζα πάσστο = μεσημέρι είναι τώρα, πήγαινε να κοιμηθείς.
μεσημεριανός (επίθ.): υβλενέσκο.-ι και υλενέσκο,-ι (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. υβλενέσκο χαπέ = μεσημεριανό φαγητό.
μέσον: μέσον, ο
π.χ. νάι μαν μέσον, σο σα τε αβάβ; = δεν έχω μέσον, με τι να 'ρθω; (μτφ.) τχοντά μέσον, για τε κερέλ λεσκί μπουκί = έβαλε μέσον, για να του κάνει τη δουλειά.
μεσούλα: μασσκαροró, ο.
μετά: (βλ. ύστερα).
μεταβάλλομαι (αμετβ. ρ.): ντιισσίαβ (κυριολ. αμετβ. αλλάζω)
π.χ. ντιισστί η αβάβα = μεταβλήθηκε ο καιρός.
μεταβάλλω (μετβ. ρ.): ντισστιρίαβ και ντιισστιρίαβ (κυριολ. μετβ. αλλάζω)
π.χ. ντισστιρίαβ με μπαλένγκο ρένκι = μεταβάλλω το χρώμα των μαλλιών μου (σ.α. αντικαθιστώ).
μεταβιβάζομαι (αμετβ. ρ.): νακχάντιαβ (κυριολ. περνιέμαι, σ.α. ξεπερνιέμαι)
π.χ. κα ντες έπσι ε παρέ ντα σορά κα νακχάντολ ο τομαφίλι οπρά τούτε = θα δώσεις όλα τα λεφτά και μετά θα μεταβιβαστεί το αυτοκίνητο πάνω σου.
μεταβιβάζω (μετβ. ρ.): νακχαβάβ (κυριολ. μετβ. περνώ, σ.α. ξεπερνώ, προσπερνώ, διαπερνώ, συνοδεύω)
π.χ. κα νακχαβάβ ο κχερ οπρά τούτε = θα μεταβιβάσω το σπίτι πάνω σου.
μεταβίβαση: νακχαηπέ, ο (= πέρασμα, σ.α. ξεπέρασμα, προσπέρασμα).
μεταβιβασμένος (μτχ.): νακχαντό, -ί (= περασμένος, σ.α. ξεπερασμένος, διαπερασμένος).
μεταβολή: ντιισσμέκο, ο (από το ντιισσίαβ = αμετβ. αλλάζω, σ.α. μεταβάλλομαι)
π.χ. ε αβαβάκο ντιισσμέκο = του καιρού η μεταβολή.

Συνών. ντισστιρμέκο = αλλαγή.
μεταδίδομαι (αμετβ. ρ.): ντι(ν)ντάρντιαβ
π.χ. ντι(ν)ντάρντολ καβά νασφαλιπέ = μεταδίδεται αυτή η αρρώστια, ε τοπάκο κχελιπέ κα ντι(ν)ντάρντολ κατάρ τιλεόρασι = ο ποδοσφαιρικός αγώνας θα μεταδοθεί από την τηλεόραση.
μεταδίδω (μετβ. ρ.): ντι(ν)νταράβ (= κάνω να δοθεί-ούν, βάζω να δώσει-ουν, νταβ = δίνω)
π.χ. του ντι(ν)ντaρντάν ο αμπέρι = εσύ μετέδωσες την είδηση.
μεταδομένος (μτχ.): ντι(ν)νταρντό, -ί
μετάδοση: ντι(ν)νταριπέ, ο.
μεταδοτικός (επίθ.): ντι(ν)νταρντι-κανό,-ί.
μεταδοτικότητα: ντι(ν)νταρντιπέ, ο.
μετακομίζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): λανταβάβ
(σ.α. φορτώνω, ταξιδεύω).
μετακόμιση: λανταηπέ, ο (σ.α. φόρτωμα, ταξίδι).
μεταλλικός (επίθ.): μαντεμέσκο, -ι
μέταλλο: μαντέμο, ο και μαντέμι, ο.
μεταμελλούμαι: (βλ. μετανιώνω).
μετάνιωμα: πισσμανλούκο, ο και πισσμα(ν)νούκο, ο.
μετανιωμένος (άκλ. επίθ.): πισσμανλαμούσσι και πισσμα(ν)ναμούσσι.
μετανιώνω (αμετβ. ρ.): πισσμάνο-κερντιάβ
π.χ. πισσμάνο-κερντιλόμ, κάι νι γκελόμ με ντα λένσα = μετάνιωσα που δεν πήγα και εγώ μαζί τους, κα κερντός-πισσμάνο γεκ γκιβέ καλέ μπαρέ πφερασένγκε κάι πφενές ακανά = θα μετανιώσεις μια μέρα γι’ αυτά τα μεγάλα λόγια που λες τώρα.
μετανοώ: (βλ. μετανιώνω).
μεταξένιος:(βλ. μεταξωτός).
μετάξι: κεζ, ο.
μεταξωτός (επίθ.): κεζαλουνό,-ί
π.χ. κεζαλουνό κοτόρ = μεταξωτό ύφασμα.
μεταφερμένος (μτχ.): ινγκαρντό, -ί και ινγκιαρντό,-ί (σ.α. πηγεμένος, οδηγημένος)
Συνών. τζι(ν)ντό = πηγεμένος.
μεταφέρομαι (αμετβ. ρ.): ινγκάρντιαβ
π.χ. τε ινγκάρντον καλά κασστά κάι ντάμο = να μεταφερθούν αυτά τα ξύλα στην αποθήκη.
μεταφέρω (μετβ. ρ.): ινγκαράβ και ινγκιαράβ
π.χ. κον κα ινγκαρέλ ε κασστά κχερέ; = ποιος θα μεταφέρει τα ξύλα στο σπίτι;, κα ινγκαρές μαν κάι ντουκιάνο; = θα με μεταφέρεις στο μαγαζί; (κυριολ. πηγαίνω μετβ.).
μεταφορά: ινγκαριπέ, ο και ινγκιαριπέ, ο.
μεταφορικός (επίθ.): ινγκαριμά-σκο,-ι και ινγκιαριμάσκο,-ι
π.χ. ε ινγκαριμάσκε μαστράφορα κον κα ποκινέλ λεν; = τα μεταφορικά έξοδα ποιος θα τα πληρώσει;
μετέπειτα (επιρρ.): σοναντάν
π.χ. σοναντάν αβιλό καβά = μετέπειτα ήρθε αυτός.
μετερίζι: μετερίζι, ο.
μέτρημα (α): γκινιπέ, ο.
μέτρημα (β): σαημάκο, ο
π.χ. σαημάκο μανγκέν ε μανγκινά = μέτρημα θέλουν τα εμπορεύματα.
μετρημένος (μτχ.): γκι(ν)ντό,-ί
π.χ. γκι(ν)ντέ σι ε παρές = μετρημένα είναι τα λεφτά.
Αντίθ. μπιγκι(ν)ντό = αμέτρητος.
μέτρηση: (βλ. μέτρημα).

μετριέμαι (αμετβ. ρ.): γκι(ν)ντιάβ και γκι(ν)ντιβάβ.
μέτριος (άκλ. επίθ.): ορτά και ορτάς
π.χ. κερ μανγκέ γεκ ορτά καϊάβα = φτιάξε μου έναν μέτριο καφέ.
Αντίθ. γκαετουνό και γκαεκουτνό = υπερβολικός.
μετριοφροσύνη: μπιμπαρικανιπέ, ο (= μη υπερηφάνεια)
Αντίθ. μπαρικανιπέ = υπερηφάνεια, αλαζονεία, μεγαλομανία.
μετριόφρονας (επίθ.): μπιμπαρικανό,-ί (=μη υπερήφανος)
Αντίθ. μπαρικανό = υπερήφανος, αλαζόνας, μεγαλομανής, καυχησιάρης.
μέτρο: μέτρο, ο
π.χ. κάι τχοντάν ο μέτρο; = πού έβαλες το μέτρο; καζόμ μέτρα σι κατάρ τζι κοτέ; = πόσα μέτρα είναι από δω μέχρι εκεί;
μετρώ (α) (μετβ. ρ.): γκινάβ
π.χ. γκι(ν)ντάν ε παρές; = μέτρησες τα λεφτά;, [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «πάλε ρακιόλ» (= πάλι νυχτώνει)] πάλε αϊράτ νασστί κα πασσλιάβ, ε τσερινά κα γκινάβ = (απόδοση στίχων) πάλι απόψε δε θα μπορέσω να κοιμηθώ, τα αστέρια θα μετράω. (σ.α. λογαριάζω, υπολογίζω).
μετρώ (β) (μετβ. ρ.): σαήαβ (σ.α. λογαριάζω, υπολογίζω)
π.χ. νι τζανέλ τε σαήορ = δεν ξέρει να μετράει, σαήαβ ε παρέ = μετράω τα λεφτά.
μέτωπο: τσικάτ, ο
π.χ. λεσκό τσικάτ πφαμπόλ κατάρ ο πιρετό = το μέτωπό του καίει από τον πυρετό.
(υποκ.) τσικατορό, ο.
μέχρι (πρόθ.): τζι
π.χ. τζι τε αβές του, με κα τζάβταρ = μέχρι να έρθεις εσύ, εγώ θα φύγω, τζι κοτέ = μέχρι εκεί.
Συνών. πόσστα = ωσότου.
μηδέν (το): μιδέν, ο.
μηδενίζω (μετβ. ρ.): μιδενισαράβ
μήκος: (βλ. μάκρος).
μηλαράκι: πφαμπαϊορί, η (προφ.με συνίζηση ιο).
μηλιά: πφαμπαλίν, η.
μήλο: πφαμπάι, η
π.χ. (φράση) η σσουκάρ πφαμπάι ο μπέτι μανούςς χαλ λα = (φράση) το όμορφο το μήλο ο άσχημος άνθρωπος το τρώει (δηλ. πολλές φορές οι άσχημοι (-ες) παντρεύονται τις (τους) όμορφες (-ους).
μηλόπιτα: πφαμπαϊάκι-πλετσί(ν)τα, η (προφ. με συνίζηση ια).
μην και μη (μόρ.): να και μα
π.χ. να τζάταρ = μη φεύγεις, μά λε λες τούσα = μη τον παίρνεις μαζί σου, μπουτ νά ρόντε = πολλά μην ψάχνεις, να αβ τχάρα = μην έρχεσαι αύριο.
μήνας: τσχον, ο
π.χ. α(ν)ντέ τριν γκιβέ ικλέλ καβά τσχον = σε τρεις μέρες βγαίνει αυτός ο μήνας, ντούι τσχον μπουκίκερντόμ κοτέ = δυο μήνες δούλεψα εκεί.
(υποκ.) τσχονορό, ο (τσχον σ.α. φεγγάρι).
μηνιαίος (επίθ.): τσχονέσκο,-ι.
μηνιάτικο: αϊλούκο, ο
π.χ. λιόμ μο αϊλούκο αβγκιέ = πήρα το μηνιάτικό μου σήμερα (βλ. και επίδομα, μισθός, σύνταξη).
μήνυμα: αμπέρι, ο (= είδηση).
π.χ. αβιλό αμένγκε αμπέρι τε ιρισάβας πάπαλε = μας ήρθε μήνυμα να γυρίσουμε πίσω.
μήνυση: μακεμάβα, η (= δικαστήριο)

π.χ. κα κεράβ τουτ μακεμάβα, κάι νι ντες με παρέ = θα σου κάνω μήνυση, που δεν δίνεις τα λεφτά μου.
μηνυτής: μακεμετζίο, ο.
μηνύτρια : μακεμετζίκα, η.
μηνύω (α) (μετβ. ρ.): μακεμάβα - κεράβ (= δικαστήριο κάνω)
π.χ. κα κεράβ τουτ μακεμάβα κάι μαρντάν με τσχαβέ = θα σε μηνύσω που έδειρες το γιο μου.
μηνύω (β) (μετβ. ρ.): α(ν)ντρέ-νταβ (α(ν)ντρέ = μέσα, νταβ = δίνω, μπαίνω)
π.χ. κα νταβ τουτ α(ν)ντρέ κάι κουσσλάν μαν = θα σε μηνήσω που με έβρισες.
μήπως (σύνδ.): μίπος
π.χ. μίπος ντικχλάν με ντεντέ; = μήπως είδες τον πατέρα μου;, μίπος νάι αγκαντάλ σαρ πφενές; = μήπως δεν είναι έτσι όπως το λες;
μηρός: (βλ. μπούτι).
μητέρα: (βλ. μάνα).
μήτρα: μίτρα, η.
μητρικός (α) (επίθ.): ντεάκο,-ι
π.χ. ντεάκο σούτι = μητρικό γάλα.
μητρικός (β) (επίθ.): ντεηκανό, -ί.
μητρότητα: ντεηπέ, ο.
μηχανάκι: (βλ. μοτοσυκλέτα).
μηχανεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): μπουτζανγκλαράμαν
Συνών. πφιρνιάβ και πφιρναράμαν = πονηρεύομαι.
μηχανεύομαι (β): (βλ. επινοώ).
μηχανή: μάκινα και μακίνα, η (βλ. και κινητήρας).
μηχανικός (ο πολιτικός): μιχανικό-ζι, ο
π.χ. αβιλό ο μιχανικόζι ντα λιά ε τχανέσκε μέτρα = ήρθε ο μηχανικός και πήρε τα μέτρα του οικοπέδου.
μηχανικός (μοτοσυκλετών, μηχανακιών): μοτορτζίο, ο (σ.α. πωλητής μοτοσυκλετών, μηχανακιών, μοτόρι, ο = μηχανάκι, μοτοσυκλέτα).
μηχανικός (η): μιχανικόσκα, η.
μίζα: μίζα, η
π.χ. ε τομαφιλέσκι μίζα = η μίζα του αυτοκινήτου.
μιζέρια: μιζέρια, η
π.χ. μπουτ μιζέρια σΰρντεν λεσκέ χουρντέ = πολλή μιζέρια τραβάνε τα παιδιά του.
Συνών. τσοριπέ = φτώχεια (ομόηχο τσοριπέ = κλεψιά).
μικραιμένος* (μτχ.): σικναρντό, -ί και σικνανταρντό, -ί
Αντίθ. μπαραρντό και μπαρανταρντό = μεγαλωμένος, μεγεθυμένος, μεγαλοποιημένος, επεκτεταμένος.
μικραίνω (αμετβ. ρ.): σικνιάβ
π.χ. σικνιλέ ε γκιβεσά = μίκρυναν οι μέρες, μπαριλό ο χουρντό ντα σικνιλέ λεσκέ ε πατέ = μεγάλωσε το παιδί και του μίκρυναν τα ρούχα, σικνιλέ λεσκέ γιακχά κατάρ η λί(ν)ντρα = μίκρυναν τα μάτια του από τη νύστα.
Αντίθ. μπαριάβ = μεγαλώνω (αμετβ.)
μικραίνω (επιτατ. μετβ. ρ.): σικνανταράβ
π.χ. κα σικνανταράβ ζάλακ ο κοτόρ = θα μικρύνω λίγο το ύφασμα.
Αντίθ. μπαρανταράβ = μεγαλώνω μετβ., μεγεθύνω, μεγαλοποιώ, επεκτείνω
μικραίνω (μετβ. ρ.): σικναράβ
π.χ. πε μπροσσά σικναρέλ καγιά = μικραίνει τα χρόνια της αυτή.
Αντίθ. μπαραράβ = μεγαλώνω (μετβ.).
μικράτα (τα): σικνιπέ, ο
π.χ. κο σικνιπέ σεράβ = τα μικράτα σου θυμάμαι (δηλ. θυμάμαι την νηπιακή και παιδική σου ηλικία).
(βλ. και μικρότητα).
μίκρεμα (α): σικναριπέ, ο

Αντίθ. μπαραριπέ = μεγάλωμα.
μίκρεμα (β): σικνανταριπέ, ο
Αντίθ. μπαρανταριπέ = μεγάλωμα, μεγέθυνση, μεγαλοποίηση, επέκταση.
μικρόβιο: μικρόβιο, ο
π.χ. ο ντοκτόρι ρακχαντά κάι λεσκό μουτέρ μικρόβια = ο γιατρός βρήκε στα ούρα του μικρόβια.
μικροδείχνω (αμετβ. ρ.): σικνό-σικαβάβ
Αντίθ. μπαρό-σικαβάβ = μεγαλοδείχνω.
μικροκέφαλος (επίθ.): σικνέ-σσερέσκο,-ι
Αντίθ. μπαρέ-σσερέσκο = μεγαλοκέφαλος.
μικρόμυαλος (επίθ.): σικνέ-γκογκιάκο,-ι
π.χ. σικνέ γκογκιάκο σι, νι τσχινέλ λεσκί γκογκί = μικρόμυαλος είναι, δεν κόβει το μυαλό του.
Αντίθ. γκογκιαλό = μυαλωμένος.
μικροπωλητής (παζαριών): παζαρτζίο, ο (σ.α. παζαρευτής).
μικρός (επίθ.): σικνό, -ί
π.χ. σικνό κχερ = μικρό σπίτι, σικνό σαν νταά = μικρός είσαι ακόμα.
Αντίθ. μπαρό = μεγάλος.
μικρότερος (α) (επίθ.): νταάσικνο, -ι (= πιο μικρός)
π.χ. νταάσικνο σι μά(ν)νταρ = μικρότερος είναι από μένα.
Αντίθ. νταάμπαρο = μεγαλύτερος.
μικρότερος (β) (άκλ. επίθ.): σικνιντέρ και σικνεντέρ
π.χ. μο σικνιντέρ τσχαό σι καβά = ο μικρότερος γιος μου είναι αυτός.
Αντίθ. μπαριντέρ και μπαρεντέρ = μεγαλύτερος.
μικρότητα: σικνιπέ, ο
[βλ. και μικράτα (τα)].
Αντίθ. μπαριπέ = μεγαλοσύνη.
μικρούλης (επίθ.): σικνορό,-ί
π.χ. κάι γκελό ο σικνορό; = πού πήγε ο μικρούλης;
(σ.α. μικρούτσικος).
μικρούτσικος (επίθ.): σικνορό,-ί
Αντίθ. μπαρορό = μεγαλούτσικος.
μικρόψυχος (επίθ.): σικνέ-γκέσκο,-ι
Αντίθ. μπαρέ-γκέσκο = μεγαλόψυχος.
μιλάκια: μιλάκιο, ο
π.χ. ε χουρντέ κχελέν μιλάκιο = τα παιδιά παίζουν μιλάκια.
μίλημα (α): ορμπισαριπέ, ο
(βλ. και συζήτηση).
μίλημα (β): κονουσσιπέ, κονουσσμάκο, ο και κονουσσμάβα, η (σ.α. ομιλία, συζήτηση, κουβέντιασμα).
μίλημα (γ): πφεράς – κεριπέ, ο (πφεράς = λέξη, λόγος, κουβέντα, κεριπέ = φτιάξιμο, πράξη, δημιουργία) (σ.α. κουβέντιασμα, συζήτηση, συνομιλία).
μιλημένος (μτχ. ως επίθ.): ορμπισαρντό,-ί.
μιλιά (α): λαλί, η (= φωνή)
π.χ. (φράση) μούι σίλε ντα λαλί νάι λε = στόμα έχει και μιλιά δεν έχει.
μιλιά (β): σέζι, η (= φωνή)
π.χ. τσχι(ν)ντιλί μι σέζι ε τρασσάταρ = μου κόπηκε η μιλιά από τον φόβο.
μιλιέμαι (αμετβ. ρ.): ορμπισάαβ και ορμπισάβαβ (βλ. και κουβεντιάζομαι).
μιλώ (α) (αμετβ. ρ.): ορμπισαράβ
π.χ. ιν ορμπισαράβ λέσα = δεν μιλάω μαζί του, ορμπισαρντέμ λεσκέ με = του μίλησα εγώ.
(βλ. και συζητώ).
μιλώ (β) (αμεβτ. ρ.): κονουσσίαβ
π.χ. κονουσσίαβ τούκε, νι ασσουνές μαν; σου μιλάω, δεν μ’ ακούς; (σ.α. ομιλώ, συζητώ, κουβεντιάζω).

μιλώ (γ) (αμετβ. ρ.): πφεράς-κεράβ (πφεράς = λέξη, λόγος, κουβέντα, κεράβ = κάνω, πράττω, δημιουργώ)
 π.χ. σόσκε νι κερές-πφεράς; = γιατί δε μιλάς; (σ.α. κουβεντιάζω, ομιλώ, συζητώ, συνομιλώ).
μιναρές: μιναράβα, η.
μίνι: μίνι, ο
 π.χ. λακό ρομ νι μουκέλ λα τε βουραβέλ μίνι = ο άνδρας της δεν την αφήνει να φορέσει μίνι.
 Αντίθ. μάκσι = μάξι.
μισά (επίρρ.): οπάςς
 π.χ. οπάςς παρέ ακανά κα νταβ τουτ ντα οπάςς κάνα κα μπιτιρίος η μπουκί = μισά λεφτά τώρα θα σου δώσω και μισά όταν τελειώσεις τη δουλειά.
μισάνοιχτος (επίθ.): οπάςς-πουταρντό,-ί
 Αντίθ. οπάςς-πφα(ν)ντό = μισόκλειστος.
μισθός: αϊλούκο, ο (κυριολ. μηνιάτικο)
 π.χ. κάνα κα λες κο αϊλούκο; = πότε θα πάρεις το μισθό σου; (βλ. και επίδομα, μηνιάτικο, σύνταξη).
μισογεμάτος (επίθ.): οπάςς-πφερντό,-ί.
μισόγυμνος (επίθ.): οπάςς-νανγκό,-ί.
μισοκαμένος (επίθ.): οπάςς-πφαμπαρντό, -ί.
μισόκλειστος (επίθ.): οπάςς-πφα(ν)ντό, -ί.
 Αντίθ. οπάςς-πουταρντό = μισάνοιχτος.
μισόλογα: οπάςς-όρμπε και οπάςς-πφερασά, ε
 π.χ. οπάςς-όρμπε πφενέλας μάνγκε = μισόλογα μου έλεγε.
μισοπεθαμένος (επίθ.): οπάςς-μουλό,-ί.
μισός (άκλ. επίθ.): οπάςς
 π.χ. οπάςς μαρνό = μισό ψωμί, η μπουκί ατσχιλί οπάςς = η δουλειά έμεινε μισή, α(ν)ντέ οπάςς σαάτο κα ιρισάολ = σε μισή ώρα θα γυρίσει, (μτφ.) οπάςς γκέσα κα τζαβ = με μισή ψυχή θα πάω.
 Αντίθ. σαστό = ολόκληρος, υγιής
μισούτσικος (επίθ.): οπασσορό, -ί
 Αντίθ. σαστορό = ολοκληρούτσικος, υγιούτσικος* (ομόηχο οπασσορό = πάνω στο κεφάλι).*
μισοψημένος (επίθ.): οπάςς-πεκό, -ί.
μνήμα: λιμόρι, ο (πληθ. λιμόρα, ε).
μνήμη: γκογκί, η (κυριολ. μυαλό)
 π.χ. νι αβέλ κάι μι γκογκί λεσκό αλάβ = δεν έρχεται στη μνήμη μου το όνομά του.
μνημόσυνο: μεβλίτι, ο
 π.χ. πε ντάκο μεβλίτι κερέλ = της μάνας του το μνημόσυνο κάνει.
μόδα: μόδα και μόντα, η
 π.χ. νεβί σι καγιά μόντα = καινούρια είναι αυτή η μόδα.
μοιάζω (αμετβ. ρ.): μεησαράβ και μπε(ν)ζέαβ
 π.χ. μεησαρέλ κάι πο ντατ = μοιάζει στον πατέρα του, ο χουρντό μπενζέορ κάι πι ντέι = το μωρό μοιάζει στη μάνα του.
μοιάσιμο: μεησαριπέ και μπενζεμέκο, ο
μοίρα: βλ. γραφτό
μοιράδι: βλ. κληρονομιά
μοιράζομαι (αμετβ. ρ.): ουλάντιαβ
μοιράζω (α) (μετβ. ρ.): ουλαβάβ
 π.χ. ουλαβάβ ο χαπέ = μοιράζω το φαγητό.
μοιράζω (β) (μετβ. ρ.): ντατίαβ
 π.χ. ντατίαβ ο μας κάι μανουσσά = μοιράζω το κρέας στους ανθρώπους (συνηθίζεται στις περιπτώσεις τάματος)

(σ.α. σκορπίζω, δοκιμάζω γεύση, γεύομαι, π.χ. σόσκε ντατίος με λιλά = γιατί σκορπάς τα χαρτιά μου;, ντε ε χουρντέ ντα ζάλακ ντο(ν)ντουρμάβα, τε ντατίορ = δώσε και στο παιδί λίγο παγωτό, να δοκιμάσει).
μοιραίο (το): ετζέλι, ο
π.χ. (κατάρα) κο ετζέλι τε αβέλ κοτάρ = το μοιραίο σου να έρθει από 'κει.
Συνών. μεριπέ = θάνατος.
μοίρασμα (α): ουλαηπέ, ο.
μοίρασμα (β): ντατμάκο, ο (σ.α. σκόρπισμα, δοκιμή γεύσης).
μοιρασμένος (μτχ.): ουλαντό,-ί
Αντίθ. μπιουλαντό = αμοίραστος.
μοιχεύω (για άντρα) (μετβ. ρ.): οπρά-μι-ρομνί-κεράβ (= πάνω στη γυναίκα μου κάνω) και οπρά-μι-ρομνί-τζαβ (= πάνω στη γυναίκα μου πηγαίνω).
μοιχεύω (για γυναίκα) (μετβ. ρ.): οπρά-μο-ρομ-κεράβ (= πάνω στον άντρα μου κάνω) και οπρά-μο-ρομ-τζαβ (= πάνω στον άντρα μου πηγαίνω).
μόλις (α) (επίρρ. και σύνδ.): σο
π.χ. σο κ' αβέλ, κα πφενάβ λεσκέ με = μόλις θα έρθει, θα του πω εγώ.
(βλ. και τι).
μόλις (β) (επίρρ. και σύνδ.): όνους και όνος
π.χ. όνους ακανά αβιλό = μόλις τώρα ήρθε.
μολύβι: καλέμο, ο
(σ.α. στυλό, πένα).
π.χ. γιαζ ε καλεμέσα = γράψε με το μολύβι.
(υποκ.) καλεμίσι, ο.
μολύνομαι (αμετβ. ρ.): μολισάαβ και μολινσάαβ
π.χ. μολισάιλο λεσκό ρατ = μολύνθηκε το αίμα του.
μόλυνση: μόλινσι, η
π.χ. κερντιλί μόλινσι η γιαράβα = έγινε (έπαθε) μόλυνση η πληγή.
μολύνω (μετβ. ρ.): μολινσαράβ
π.χ. μολινσαρντάν η γιαράβα κε μελαλέ βαστένσα = μόλυνες την πληγή με τα λερωμένα σου χέρια.
μοναδικός (α) (επίθ.): γεκτουνό,-ί
π.χ. γεκτουνό σι κάι καγιά μπουκί = μοναδικός είναι σ' αυτή τη δουλειά.
μοναδικός (β): εκ (= ένας, μία, σ.α. ίδιος)
π.χ. ε μαλαβάκο εκ ντικιάνο σι καβά = το μοναδικό μαγαζί της γειτονιάς είναι αυτό.
μοναδικότητα: γεκτουνιπέ, ο.
μοναξιά: κορκοριπέ, ο
π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ακανά κάι τζάσταρ» (=τώρα που φεύγεις)] σαρ τζάλταρ μουκλά μανγκέ ντούι ασφά κάι με γιακχά, τε κερέν μανγκέ αμαλιπέ κάι ο κορκοριπέ κάι κα α(ν)ταβέλ μανγκέ = φεύγοντας μ' άφησε δύο δάκρυα στα μάτια μου, για να μου κάνουνε παρέα στη μοναξιά που θα μου φέρει.
μονάχα: (βλ. μόνο).
μονιάζω (αμετβ. ρ.): εκ-κερντιάβ (= ένα γίνομαι, σ.α. συμφιλιώνομαι, ενώνομαι)
π.χ. κοτάρ χάνπες, κοτάρ εκ-κερντόν = από τη μια μαλώνουν κι από την άλλη μονιάζουν.
μονιάζω (μετβ. ρ.): εκ-κεράβ (= ένα κάνω, σ.α. συμφιλιώνω, ενώνω).
μόνιασμα: εκ-κεριπέ, ο (σ.α. συμφιλίωση, ένωμα) (εκ = ένας, μία, κεριπέ = φτιάξιμο, πράξη, δημιουργία).
μόνιμος (επίθ.): ατσχαντι(ν)ντό,-ί
(βλ. και σταθερός).
μονιμότητα: ατσχαντι(ν)ντιπέ, ο
(βλ. και σταθερότητα).

μόνο (επίρρ.): σάντε και σαντέ
π.χ. σάντε καβά αβιλό τε ντικχέλ μαν = μόνο αυτός ήρθε να με δει, σάντε γεκ γκιβέ κα ατσχός; = μόνο μια μέρα θα μείνεις;
μονοετής (επίθ.): εκχέ - μπροσσέσκο,-ι και εκχέ - μπρεσσέσκο,-ι (= ενός έτους)
Αντίθ. μπουτέ – μπροσσένγκο και μπουτέ – μπρεσσένγκο (= πολλών ετών), πολυετής, πολύχρονος.
μονόκαννο: εκχέμοσκι-πούσσκα, η (= μονόστομο όπλο)
μονόλεπτος (επίθ.): εκχέ-ντακαβάκο, -ι
π.χ. εκχέ-ντακαβάκο ατσχιπέ = μονόλεπτη παύση.
μονομαχία (επίρρ.): τεκετέκ
π.χ. άμα σαν καμπάνταη, αβ τε ικλάς τεκετέκ ντουμουκχά = άμα είσαι μάγκας, έλα να βγούμε μονομαχία (με) γροθιές.
μονομιάς: (βλ. μεμιάς).
μονόπλευρος (επίθ.): εκχέ-ριγκάκο,-ι.
μόνος (άκλ. επίθ.): κόρκορι
π.χ. κα τζαβ κόρκορι = θα πάω μόνος μου, ατσχιλόμ κόρκορι = έμεινα μόνος μου, κόρκορι αβιλάν; = μόνος σου ήρθες;
Αντίθ. μπαραμπέρι και μπεραμπέρι = μαζί.
μονός (άκλ. επίθ.): τέκι
Αντίθ. τσίφτι = ζευγάρι, ζυγός.
μοντέλο: μοντέλο, ο
π.χ. σαβό μοντέλο σι ο τομαφίλι; = τι μοντέλο είναι το αυτοκίνητο;
μοντέρνος (επίθ. ως ουσ.): μόνταλίο, -ΰκα
π.χ. μπουτ μόνταλίο κερντιλάν ντικχάβ! = πολύ μοντέρνος έγινες βλέπω!, μόνταλΰκα τσχέι σίτουτ = μοντέρνα κόρη έχεις (ως ουσ. μόνταλίο, ο, μόνταλΰκα, η).

μορφή (α): μούι, ο (προφ. με συνίζηση ούι) (κυριολ. πρόσωπο, στόμα).
μορφή (β): σουλούπο, ο (βλ. και σουλούπι).
μορφωμένος: (βλ. διαβασμένος).
μοσχαράκι: μπουζακορό, ο.
μοσχάρι: μπουζάκο, ο
π.χ. κα τσχινάβ μπουζάκο κάι με τσχαβέσκο μπιάβ = θα σφάξω μοσχάρι στου γιου μου το γάμο.
μοσχαρίσιος (επίθ.): μπουζακόσκο,-ι και μπουζακέσκο, -ι
π.χ. μπουζακόσκο μας = μοσχαρίσιο κρέας.
μοσχίδα: μπουζάβα, η.
μοσχοβολώ (αμετβ. και μετβ. ρ.): κχά(ν)νταβ (= μυρίζω)
π.χ. μπουτ σσουκάρ κχά(ν)ντεν καλά λουλουγκιά = πολύ ωραία μοσχοβολούν αυτά τα λουλούδια.
μοσχομυρίζω: (βλ. μοσχοβολώ).
μόσχος: (βλ. μοσχάρι).
μοτοσυκλέτα: μοτόρι, ο
π.χ. κίντελ παρέ, για τε κινέλ πεσκέ μοτόρι = μαζεύει λεφτά, για να αγοράσει μοτοσυκλέτα.
(σ.α. μηχανάκι).
μουγγός (α) (επίθ.): λαλορό,-ί και τσχι(ν)ντέ-τσχιμπάκο,-ι
(τσχι(ν)ντέ-τσχιμπάκο κυριολ. κομμενόγλωσσας*).
μουγγός (β) (επίθ.): ντιλσίζι-ίσκα και (άκλ. επίθ.) ντιλσίζι
π.χ. ντιλσίζι σαν ντα νι κερές-πφεράς; = μουγγός είσαι και δεν μιλάς;, ντιλσίσκα σι λακί τσχέι = μουγγή είναι η κόρη της.
μουδιάζω (α) (αμετβ. ρ.): μορσισάβαβ και μορσισάαβ
π.χ. μορσισάιλε με βαστά κατάρ ο σσιλ = μούδιασαν τα χέρια μου από το κρύο, μορσισάιλι μι τσανκ = μούδιασε το πόδι μου.

(βλ. λήμμα μαραίνομαι).
μουδιάζω (β) (αμετβ. ρ.): μουδιασάαβ
π.χ. μουδιασάιλε με ναϊά = μούδιασαν τα δάχτυλά μου.
μουδιάζω (α) (μετβ. ρ.): μορσισαράβ
(βλ. λήμμα μαραίνω).
μουδιάζω (β) (μετβ. ρ.): μουδιασαράβ.
μούδιασμα (α): μορσισαριπέ, ο
(βλ. λήμμα μάρανση).
μούδιασμα (β): μουδιασαριπέ και μούδιασμα, ο.
μουδιασμένος (α) (μτχ.): μορσι-σαρντό,-ι
(βλ. λήμμα μαραμένος).
μουδιασμένος (β) (μτχ.): μουδιασαρντό,-ί.
μουλαράκι: τζορορό, ο.
μουλάρι: τζορό, ο.
μουλαρίσιος (επίθ.): τζορόσκο,-ι.
μούρη: μούι, ο (προφ. με συνίζηση ούι) (= πρόσωπο, στόμα)
π.χ. κας ουσστές τε πρασάς; ντικλάν κο μούι α(ν)ντί αϊνάβα σαρ σι; = ποιον σηκώνεσαι να κοροϊδέψεις; είδες την μούρη σου στον καθρέφτη πώς είναι;
μουριά: ντουνταλίν και ντουντίν, η.
μουρμούρα: μούρμα, η
π.χ. τσχιν καγιά μούρμα, ντιλαρντάν μαν = κόψε αυτή τη μουρμούρα(γκρίνια), με τρέλανες.
μουρμουρίζω (αμετβ. ρ.): μορμι-σαράβ
π.χ. μορμισαρντάς εμπούκα ντα γκελόταρ = μουρμούρισε λίγο και έφυγε.
(βλ. και γκρινιάζω).
μουρμούρισμα: μορμισαριπέ, ο
(βλ. και γκρίνια).
μούρο: ντούντο, ο
π.χ. τζας τε κίντας ντούντορα = πάμε να μαζέψουμε μούρα.
(υποκ.) ντουντορό, ο.
μουσαμαδένιος (επίθ.): μουσσανμπαβάκο, -ι.
μουσαμάς: μουσσανμπάβα, η
π.χ. πουράιλι η μουσσανμπάβα = πάλιωσε ο μουσαμάς.
(υποκ.) μουσσανμπαβίσα, η.
μουσείο: μουσίο, ο.
μούσι: σακάλα, ε (= γένια) και μούσι, ο
π.χ. κα μουκάβ σακάλα = θ' αφήσω μούσι, τζαλ τουκέ ο μούσι = σου πάει το μούσι.
μουσική: μουσικί, η
π.χ. σσουκάρ μουσικί σι καλέ γκιλά = ωραία μουσική έχει αυτό το τραγούδι.
μούσκεμα: (βλ. βρέξιμο).
μουσκεμένος: (βλ. βρεγμένος).
μουσκεύω (αμετβ. ρ.): (βλ. βρέχομαι).
μουσκεύω (μετβ. ρ.): (βλ. βρέχω)
μουσμουλιά: μουσσμουλίν, η.
μούσμουλο: μούσσμουλα, η και μούσσμουλο, ο
π.χ. κι(ν)ντόμ τουκέ μούσσμουλα = σου αγόρασα μούσμουλα.
μουστάκι: μουστάκι, μουστάκο και μπουγιούκο, ο
π.χ. κα μουκάβ μουστάκι = θα αφήσω μουστάκι.
μουστακλής: μουστακλίο, ο.
μουστάρδα: μουστάρδα και μουστάρντα, η
π.χ. ντε μαν η μουστάρδα κοτάρ = δώσ' μου τη μουστάρδα από 'κει.
μουσουλμάνος: μυσλυμάνο, ο, θηλ. μυσλυμάνκα, η (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
μουτζούρα: μουντζούρα, η
π.χ. κερντιλόμ α(ν)ντέ μουντζούρε = έγινα μες στις μουτζούρες.
μούτρο: μούι, ο (= πρόσωπο, στόμα) (προφ. με συνίζηση ούι)

π.χ. κα πφαγκάβ κο μούι = θα σου σπάσω το μούτρο (τα μούτρα).
μουτρώνομαι: (βλ. μουτρώνω).
μουτρώνω (αμετβ. ρ.): μο-μούι-μουκάβ (= το πρόσωπο μου αφήνω)
π.χ. σόσταρ μουκλάν-κο-μούι; = γιατί μούτρωσες;, μουκλά πο μούι κάι πφε(ν)ντόμ λεσκέ κάι νι κ' αβέλ αμένσα = μούτρωσε που του είπα πως δε θα 'ρθει με μας.
Συνών. χολάβαβ και χολάαβ = αμετβ. θυμώνω.
μούχλα: μούχλα, η
π.χ. ο κχερ ασταρντά μούχλα κατάρ ιγρασία = το σπίτι έπιασε μούχλα από την υγρασία.
μουχλιάζω (αμετβ. ρ.): μούχλα-ασταράβ (= μούχλα-πιάνω)
π.χ. μούχλα-ασταρντά ο μαρνό = μούχλιασε το ψωμί.
μοχθηρός: (βλ. κακός).
μόχθος (α): τσχι(ν)ντιπέ, ο (= κούραση).
μόχθος (β): μαρντιπέ, ο (=παίδεμα).
μοχθώ (α) (αμετβ. ρ.): τσχι(ν)ντιάβ (= κουράζομαι, κόβομαι)
π.χ. τσχι(ν)ντιλόμ μπουτ τζι τε κεράβ καβά κχερ = μόχθησα πολύ μέχρι να κάνω αυτό το σπίτι.
μοχθώ (β) (αμετβ. ρ.): μαράμαν
π.χ. μαρντόμαν σα ο μιλάι α(ν)ντέ ταρλάβε, για τε ικαλάβ καλά παρέ = μόχθησα όλο το καλοκαίρι μες στα χωράφια, για να βγάλω αυτά τα λεφτά.
(βλ. λήμμα παιδεύομαι).
μπαγιατεύω (αμετβ. ρ.): μπαϊάτι-κερντιάβ (προφ. με συνίζηση ια) (= μπαγιάτικος γίνομαι)
π.χ. μπαϊάτι κερντιλό ο μαρνό, νι χα(ν)ντόλ = μπαγιάτεψε το ψωμί, δεν τρώγεται.
μπαγιάτικος (άκλ. επίθ.): μπαϊάτι (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. μπαϊάτι σι ο μαρνό = μπαγιάτικο είναι το ψωμί.
Αντίθ. ταζές και ταζέ = φρέσκος.
μπαγκάζια (τα): μπαγάτσορα, ε
π.χ. κίντε κε μπαγάτσορα ντα τζάταρ = μάζεψε τα μπαγκάζια σου και φύγε.
μπαζούκας: μπαζούκα, η.
μπαϊλντίζω (αμετβ. ρ.): μπαηλντισάβαβ και μπαηλντισάαβ
π.χ. μπαηλντισάιλε με πορά ε μποκχάταρ = μπαΐλντισαν τα έντερά μου από την πείνα.
μπαΐλντισμα: μπαηλντισαηπέ, ο.
μπαϊλντισμένος (μτχ.): μπαηλντισαρντό, -ί.
μπαινοβγαίνω (αμετβ. ρ.): νταβ-ικλάβ.
μπαίνω (αμετβ. ρ.): νταβ
π.χ. νταβ α(ν)ντό κχερ = μπαίνω στο σπίτι, (μτφ.) ντιόμ α(ν)ντρέ κατάρ καλά μανγκινά = μπήκα μέσα απ' αυτά τα εμπορεύματα.
(βλ. και δίνω).
Αντίθ. ικλάβ = βγαίνω, ανεβαίνω, καβαλάω, σκαρφαλώνω.
μπαϊράμι: μπαϊράμο, ο.
μπακλαβαδάκι: μπακλαφαβίσα, η.
μπακλαβάς: μπακλαφάβα, η
π.χ. κερντόμ εκ τεψία μπακλαφάβα = έφτιαξα ένα ταψί μπακλαβά.
μπάλα: τόπα, η
π.χ. κχελάβ τόπα = παίζω μπάλα.
(βλ. και τόπι, ποδόσφαιρο).
μπαλαντέζα: μπαλα(ν)ντέζα, η
π.χ. κάστε ντιάν η μπαλα(ν)ντέζα; = σε ποιον έδωσες την μπαλαντέζα;
μπαλαντέρ: μπαλα(ν)ντέρι, ο.
μπαλίτσα: τοπίσα, η.
μπαλκόνι: μπαλκόνι,ο
π.χ. ίκλι κάι μπαλκόνι, τε λες ζάλακ τεμίζι μπαλβάλ = βγες στο μπαλκόνι, να πάρεις λίγο καθαρό αέρα.

μπαλκονόπορτα: μπαλκονέσκο-ουντάρ, ο.
μπαλονάκι: μπουσσουκίσα, η
(βλ. και φουσκίτσα).
μπαλόνι: μπουσσούκα, η
π.χ. πφουκιαράβ η μπουσσούκα = φουσκώνω το μπαλόνι.
(βλ. και φούσκα).
μπαλτάς: μπαλτάβα, η
Συνών. τοβέρ = πελέκι, τσεκούρι.
(υποκ.) μπαλταβίσα, η.
μπάλωμα (α): μπαλοσαριπέ, ο.
μπάλωμα (β): κοτόρ, ο (= ύφασμα, κομμάτι).
μπαλωμένος (μτχ.): μπαλοσαρντό,-ί και άκλ. επιθ. μπαλομέ.
Αντίθ. μπιμπαλομέ = αμπάλωτος.
μπαλώνω (μετβ. ρ.): μπαλοσαράβ
π.χ. μπαλοσαράβ ε μπουκιάκο πα(ν)τούλι = μπαλώνω της δουλειάς το παντελόνι.
μπαμ (άκλ.): μπαμ
π.χ. μπαμ κερντά η μπουσσούκα = μπαμ έκανε το μπαλόνι, (φράση) ντουραλντάν μπαμ κερέλ = από μακριά μπαμ κάνει (δηλ. από μακριά φαίνεται, από μακριά προκαλεί εντύπωση).
μπάμια: μπάμια, η
π.χ. κα κεράβ μπάμιε αβγκιέ, τε χας = θα φτιάξω μπάμιες σήμερα, να φάμε.
μπαμπάς (είδος γλυκού): μπαμπάβα, η
μπαμπάς: μπάμπα, ο
π.χ. κο μπάμπα αβιλό = ο μπαμπάς σου ήρθε, μπάμπα, τε αβάβ με ντα τούσα; = μπαμπά, να 'ρθω κι εγώ μαζί σου;
μπαμπρίζ: μπαμπρίζι, ο
π.χ. σαρ πφαγκιλό ε τομαφιλέσκο μπαμπρίζι; = πώς έσπασε του αυτοκινήτου το μπαμπρίζ;
μπανάνα: μπανάνα, η
π.χ. λιάν μανγκέ μπανάνε; = μου πήρες μπανάνες;
μπανανόφλουδα: μπανανάκι-κόζζα, η.
μπανιαρίζομαι (αμετβ. ρ.): ναϊάβ
π.χ. τζαβ τε ναϊάβ = πάω να μπανιαριστώ.
(βλ. και κολυμπώ).
μπανιαρίζω (μετβ. ρ.): ναϊαράβ
π.χ. ναϊαράβ ε χουρντέ = μπανιαρίζω το μωρό.
μπανιάρισμα: ναϊαριπέ, ο.
μπανιαρισμένος (μτχ.): ναϊαρντό, -ί.
μπανιέρα: μπανιέρα, η
π.χ. χαλαβάβ η μπανιέρα = πλένω την μπανιέρα.
μπανίζω (μετβ. ρ.): τσοράλ-ντικχάβ (= κρυφοκοιτάζω)
π.χ. η τσχορί νανγκιαρέλας πες ντα καβά ντικχελάς λα τσοράλ κατάρ πέντζεραβα = η κοπέλα γδυνόταν και αυτός την μπάνιζε από το παράθυρο.
μπάνιο: ναϊπέ, ο
π.χ. ναϊμάσκο σουμκέρι = σφουγγάρι για μπάνιο.
(βλ. και κολύμπι).
μπάνιο (το λουτρό): μπάνιο, ο
π.χ. κοσάβ ο μπάνιο = σφουγγαρίζω το μπάνιο.
μπαούλο: σα(ν)ντούκο, ο
(βλ. και κιβώτιο).
μπαρούτι: μπαρούτο, ο
π.χ. κερντιλό μπαρούτο ο τσιμέ(ν)το = έγινε μπαρούτι το τσιμέντο (δηλ. στέγνωσε πολύ), κερντιλό μπαρούτο κατάρ πι χολί = έγινε μπαρούτι από το θυμό του.
μπάσιμο: ντιιπέ, ο
(βλ. και δόσιμο, είσοδος, εισβολή).
Αντίθ. ικαλιπέ = βγάλσιμο, αφαίρεση.
μπάσκετ: μπάσκετ, ο

π.χ. μπάσκετ κχελάβ, με αμαλένσα = μπάσκετ παίζω, με τους φίλους μου.
μπάσταρδος (α): τσορομπίκα, ο, θηλ. τσορομπίκα, η
π.χ. κα κεράβ τουτ με, μο τσορομπίκα = θα σε κάνω εγώ, ρε μπάσταρδε.
μπάσταρδος (β): πίτσι, ο
π.χ. πίτσι σι καβά χουρντό = μπάσταρδο είναι αυτό το παιδί. (μπάσταρδη (η) = πίτσκα, η).
μπαστούνι (α): ανγκλούτσα, η και μπαστούνο, ο.
μπαστούνι (β): μπαστόνι, ο
π.χ. μπαστονέσα πφιρέλ = με μπαστούνι περπατάει.
μπαταξής: μπατακτσίο, ο
π.χ. μπατακτσίο σι, ντραμία νασστί ασταρέλ α(ν)ντί πι πόσκι = μπαταξής είναι, δραχμή δεν μπορεί να κρατήσει στην τσέπη του.
μπαταρία: μπαταρία, η
π.χ. κι(ν)ντάν μπαταρίε ε τεηπέσκε; = αγόρασες μπαταρίες για το μαγνητόφωνο;
μπατζάκι: μπατζάκο, ο
π.χ. μελαλέ σι ε πα(ν)τολέσκε μπατζάτσα = λερωμένα είναι τα μπατζάκια του παντελονιού.
μπατζανάκι: μπατζανάκο, ο
π.χ. καβά σι κο μπατζανάκο; = αυτός είναι το μπατζανάκι σου;
μπελαλής: μπεϊλατζίο, ο (προφ. με συνίζηση ει)
π.χ. μπουτ μπεϊλατζίο μανούςς σι καβά = πολύ μπελαλής άνθρωπος είναι αυτός.
μπελαλίδικος: (βλ. μπελαλής).
μπελαλού: (βλ. μπελαλίδισσα).
μπελαλίδισσα: μπεϊλατζίκα, η (προφ. με συνίζηση ει)
π.χ. μπεϊλατζίκα σι λεσκί ρομνί, σα τσινγκαρά κερέλ = μπελαλίδισσα είναι η γυναίκα του, όλο φασαρίες κάνει.
μπελάς: μπεϊλάβα, η και μπελάβα, η
π.χ. ρακχαντόμ μι μπεϊλάβα καλέ μπουκιάσα = βρήκα τον μπελά μου μ' αυτή τη δουλειά, σα ε μπελάβε μάνγκε αβέν = όλο οι μπελάδες σ' εμένα έρχονται, (φράση ως κατάρα) τε ντελ τουτ μπεϊλάβα α(ν)ντό κο σσορό = να σε δώσει (βρει) μπελάς στο κεφάλι σου.
μπέμπα: μπεμπέκα, η.
μπεμπεκίζω: (βλ. μωρουδίζω).
μπέμπης: μπεμπέκο, ο
π.χ. μπουτ ροβέλ τουμαρό μπεμπέκο = πολύ κλαίει ο μπέμπης σας (γιακχάκο-μπεμπέκο, ο = κόρη ματιού).
(υποκ.) μπεμπεκίσι, ο.
μπέρδεμα : σσασσΰρμάκο, ο.
μπερδεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): σσασσΰρίαβ
π.χ. σόσκε σσασσΰρίος; ο εσάπο σι τεμίζι = γιατί μπερδεύεσαι; ο λογαριασμός είναι καθαρός.
μπερδεύομαι (β) (αμετβ. ρ.): μπερδεπσάαβ
π.χ. νά μπερδεπσάο του, μεκ λεν τε κερέν σο μανγκένα = μη μπερδεύεσαι εσύ, ασ' τους να κάνουν ό,τι θέλουν.
μπερδεύω (α) (μετβ. ρ.): μπερδεπσαράβ
π.χ. κον μπερδεπσαρντάς αγκαντάλ με πατέ; = ποιος μπέρδεψε έτσι τα ρούχα μου;
μπερδεύω (β) (μετβ. ρ.): σσασσΰτΰρίαβ
π.χ. σσασσΰτΰρντΰν μαν μο! = με μπέρδεψες, ρε!
μπερεκετλίδικος (επίθ.): μπερεκετλίο, -ίκα.
μπέσα: μπέσα, η

π.χ. του νά ασσούν λεσκέ όρμπε, μπέσα νάι καλές = εσύ μην ακούς τα λόγια του, μπέσα δεν έχει αυτός.
μπετονιά: μπισσίμι, ο και μπρισσίμι, ο.
μπιέλα: μπιέλα, η
π.χ. τσαλαντά μπιέλα ο τομαφίλι = χτύπησε μπιέλα το αυτοκίνητο.
μπιζέλι: μπιζέλι και μπεζέλι, ο
π.χ. κα κεράβ μασέσα μπιζέλια αβγκιέ = θα φτάξω κρέας με μπιζέλια σήμερα.
μπίλια: μπίλα, η
π.χ. σερές, κάνα σάμας σικνέ, κάι κχελάσας μπίλε κάι καβά τχαν; = θυμάσαι, όταν ήμασταν μικροί, που πάιζαμε μπίλιες σ' αυτό το μέρος;
μπιλιάρδο: μπιλάρντο, ο
π.χ. τζας τε κχελάς μπιλάρντο κάι καβενάβα = πάμε να παίξουμε μπιλιάρδο στο καφενείο.
μπιμπερό (α): χουρντέσκι-σσισσάβα, η (= παιδιού μπουκάλι).
μπιμπερό (β): σουτέσκι-σσισάβα (= για γάλα μπουκάλι) και συτέσκι-σσισσάβα, η (= για γάλα μπουκάλι).
μπιμπίκι: πφουκνορί, η
π.χ. σίλε πφουκνορά κάι λεσκό μούι = έχει μπιμπίκια στο πρόσωπό του.
μπινές (υβριστικά): ιμπνάβα, ο (σ.α.κωλόπαιδο)
π.χ. α μο ιμπνάβανα, χοχαντάν μα! = α ρε μπινέ, με ξεγέλασες!
μπισκότο: πισκότο, ο
π.χ. λιόμ τουκέ πισκότορα = σου πήρα μπισκότα.
(υποκ.) πισκοτίσι, ο.
μπιφτέκι: μπιφτέκι και μπιφτέκο,ο
π.χ. λιόμ τουκέ μπιφτέκορα, τε χας = σου πήρα μπιφτέκια, να φας.
μπλε: (βλ. γαλάζιος).
μπλόκο: μπλόκο, ο
π.χ. κερντέ μπλόκο ε σσεραλέ ανγκλά ντρομ, ιρισάο πάπαλε = έκαναν (έστησαν) μπλόκο οι αστυνομικοί μπροστά στο δρόμο, γύρνα πίσω.
μπλούζα: μπλούζα και μπουλούζα, η
π.χ. κάσκι σι καγιά μπλούζα; = ποιανού είναι αυτή η μπλούζα;, κι(ν)ντόμ τουκέ ντούι μπουλούζε = σου αγόρασα δύο μπλούζες.
(υποκ.) μπλουζίσα και μπουλουζίσα, η.
μπογιά: μποϊάβα, η (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. (μτφ.) νακχέλ νταά μι μποϊάβα = περνάει ακόμη η μπογιά μου, μενιένγκι μποϊάβα = μπογιά για τα παπούτσια.
Συνών. ρένκι = χρώμα.
μπογιατζής: (βλ. βαφέας).
μπογιάτισμα: μποϊαμάκο, ο (προφ. με συνίζηση ια)
Συνών. μακχιπέ = βάψιμο, άλειμμα.
μπόλικος (άκλ. επίθ.): μπόλι
π.χ. χαν, κερντόμ μπόλι χαπέ = φάτε, έφτιαξα μπόλικο φαγητό, μπόλι αβέλ μανγκέ καβά πα(ν)τόλι = μπόλικο μου έρχεται αυτό το παντελόνι.
μπορεί (απρόσ.ρ.): μπορί
π.χ. μπορί τε αβέλ τχάρα = μπορεί να έρθει αύριο (ομόηχο μπορί = νύφη).
Συνών. γκάλιμπα και κάλιμπα = μάλλον, πιθανόν, μπέκιμ = ίσως.
μπόρεση: νταλιπέ, ο (σ.α. δυνατότητα).
μπορντό: μπορντό, ο
π.χ. μπορντό σι ε μπουλουζάκο ρένκι = μπορντό είναι το χρώμα της μπλούζας.
μπορώ (άκλ.): νταλί
π.χ. νταλί κα αβές τούντα; = θα μπορέσεις να έρθεις κι εσύ;, νταλί κεράβ με καγιά μπουκί = μπορώ να κάνω εγώ αυτή τη δουλειά.

μπορώ (δεν) (άκλ.): νασστί και νασστίκ
π.χ. νασστί κερές κχάντσικ = δεν μπορείς να κάνεις τίποτε, νασστί κα αβάβ = δεν θα μπορέσω να έρθω, νασστίκ γκελόμ = δεν μπόρεσα να πάω.
μπότα: μπότα, η
π.χ. κατάρ σαβό ντικιάνο κι(ν)ντάν καλά μπότε; = από ποιο μαγαζί αγόρασες αυτές τις μπότες;
μπότα (πλαστική): τσίζμα, η
π.χ. τσικάιλε με τσίζμε = λασπώθηκαν οι μπότες μου.
μποτίλια: μποτίλα, η.
μπουγάδα (α): πατένγκο-χαλαηπέ, ο (= ρούχων πλύσιμο).
μπουγάδα (β): σσεένγκο-χαλαηπέ, ο (= ρούχων πλύσιμο).
μπουγάδα (γ): τσαμασσΰρι, ο
π.χ. σίμαν τσαμασσΰρι αβγκιέ = έχω μπουγάδα σήμερα.
μπουγαδιάζω (α) (μετβ. ρ.): πατέ-χαλαβάβ (= ρούχα πλένω).
μπουγαδιάζω (β) (μετβ. ρ.): σσέα-χαλαβάβ (= ρούχα πλένω).
μπουγάδιασμα: (βλ. μπουγάδα).
μπουγάτσα: πλιτσί(ν)τα, πλετσί(ν)τα και πετσί(ν)τα, η
π.χ. μανγκές τε χας πλετσί(ν)τα; = θέλεις να φας μπουγάτσα;
μπουζούκι: τσαλγκία, η και μπουζούκι, ο
π.χ. μπούσσουκαρ τσαλγκία τζανέλ τε μπασσαλέλ = πολύ ωραία μπουζούκι ξέρει να παίζει, κάσκο σι καβά μπουζούκι; = ποιανού είναι αυτό το μπουζούκι;
μπουκαλάκι: σσισσαβίσα, η.
μπουκάλι: σσισσάβα, η
π.χ. κον πφαγκλά η σσισσάβα; = ποιος έσπασε το μπουκάλι;
μπουκιά (α): μπούκα, η
π.χ. γεκ μπούκα μανούς ντικχλάν σο κερντά; = μια μπουκιά άνθρωπος είδες τι έκανε;, λιά λεσκί μπούκα κατάρ λεσκό μούι = του πήρε τη μπουκιά από το στόμα (από την εν λόγω λέξη έχει την προέλευσή της η λέξη εμπούκα = λίγο, με πρόθημα τη λέξη εκ = ένα και με την αποβολή του κ).
μπουκιά (β): ουντούμο και γιουντούμο, ο
π.χ. ούτε εκ ουντούμο μαρνό νι χαλόμ σαμπαχτάν = ούτε μια μπουκιά ψωμί δεν έφαγα απ' το πρωί, χα εκ γιουντούμο = φάε μια μπουκιά (σ.α. γουλιά, βλ. και γουλιά).
μπουκίτσα (α): μπουκορί, η
π.χ. ιν χαλάν κι μπουκορί = δεν έφαγες την μπουκίτσα σου.
μπουκίτσα (β): ουντουμίσι και γιουντουμίσι, ο (σ.α. γουλίτσα).
μπουκώνομαι (α) (αμεβτ.ρ.): μπουκοσάαβ
π.χ. μπουκοσάιλο ο χουρντό, νά παρβάρ λες αβέρ = μπουκώθηκε το παιδί, μη το ταΐζεις άλλο.
μπουκώνομαι (β) (αμετβ. ρ.): τΰκανίαβ
π.χ. τΰκανίαβ κατάρ ε τζιγκαρένγκο ντουμάνο = μπουκώνομαι από τον καπνό των τσιγάρων.
μπούκωμα (α): μπουκοσαριπέ, ο.
μπούκωμα (β): τΰκανμάκο, ο.
μπουκωμένος (α) (μτχ.): μπουκοσαρντό, -ί.
μπουκωμένος (β) (άκλ. επίθ.): τΰκανμούσσι.
μπουκώνω (μετβ.ρ): μπουκοσαράβ.
μπουλντόζα: μπολντόζα, η (μτφ. χοντρέλα).
μπουνιά: ντουμούκ, η
π.χ. χαλά γεκ ντουμούκ κάι πι γιακ = έφαγε μια μπουνιά στο μάτι του.

μπουνταλάς: μπουνταλάβα, ο, θηλ. μπουνταλάβα, η
π.χ. μπουνταλάβα σαν ντα νι ακχιαρές; = μπουνταλάς είσαι και δεν καταλαβαίνεις;
Συνών. σερσέμι = βλάκας, χαζοχαρούμενος.
Αντίθ. μπουτζανγκλό = πολύξερος, έξυπνος, πφιρνό = πονηρός, έξυπνος.
μπουντρούμι: μπουντουρούμο, ο
π.χ. πφα(ν)ντέ λε α(ν)ντό μπουντουρούμο = τον έκλεισαν στο μπουντρούμι.
μπουρί: μπορία, η
π.χ. πφερντιλέ ε σομπάκε μπορίε, κινισαριπέ μανγκέν = γέμισαν της σόμπας τα μπουριά, τίναγμα θέλουν.
(μπορία σ.α. εξάτμιση, βλ. και εξάτμιση).
μπουρλότο: μπουρλότο, ο
π.χ. (μτφ.) κερντιλό μπουρλότο κατάρ πι χολί = έγινε μπουρλότο από το θυμό του, (μτφ.) κερντιλό ιρακί μο σσορό μπουρλότο κατάρ ουίσκι = έγινε χθες το κεφάλι μου μπουρλότο από το ουίσκι.
μπουρνούζι: μπουρνούζο και μπουρνούζι
π.χ. λιόμ τουκέ μπουρνούζι = σου πήρα μπουρνούζι.
μπουσουλάω: (βλ. αρκουδίζω).
μπουσούλισμα: (βλ. αρκούδισμα).
μπούτι: μπούτο, ο
π.χ. ουτσχάρτουτ, κε μπούτορα σικάντον = σκεπάσου, τα μπούτια σου φαίνονται, ε κχαϊνάκο μπούτο = το μπούτι της κότας.
μπουφάν: μπουφάνο, ο
π.χ. βουράβ κο μπουφάνο = φόρα το μπουφάν σου.
(υποκ.) μπουφανίσι, ο
μπουφές: μπουφέ, ο.
μπουφετζής: μπουφετζίο, ο, θηλ. μπουφετζίκα, η.
μπουχτίζω (αμετβ. ρ.): γκακ-κεράβ (κυριολ. αγανακτώ αμετβ., η λέξη γκακ είναι επιφ. που δηλώνει αγανάκτηση, κεράβ = κάνω)
π.χ. γκακ-κερντόμ κατάρ κε χοχαημάτα = μπούχτισα από τα ψέματά σου.
Συνών. μο-γκι-καλόλ (= η ψυχή μου μαυρίζει), αγανακτώ αμετβ.
μπουχτίζω (μετβ. ρ.): γκακ-κερνταράβ (κυριολ. αγανακτώ μετβ., η λέξη γκακ είναι επιφ. που δηλώνει αγανάκτηση, κερνταράβ ενεργ. διαμ. ρ = κάνω να κάνει-ουν, βάζω να κάνει-ουν)
π.χ. γκακ-κερνταρντάν μαν, καλιλό μο γκι τούταρ = με μπούχτισες, μαύρισε η ψυχή μου από σένα.
μπράβο: μπράβο
π.χ. μπράβο τούκε, κερντάν η μπουκί = μπράβο σου, έκανες τη δουλειά.
μπράβος: μπράβο, ο
π.χ. κο μπράβο σι καβά; = ο μπράβος σου είναι αυτός;
(πληθ. μπράβορα, ε).
μπράτσο: μπράτσα, η
π.χ. βάζντε λε ντα του, τε ντικχάς, κάι σίτουτ μπράτσε = σήκωσέ το εσύ, να δούμε, που έχεις μπράτσα.
μπρατσωμένος (επίθ.): μπρατσαλίο,-ούκα.
μπρελόκ: μπρελόκ, ο
π.χ. κα ντες μανγκέ καβά μπρελόκ, τε νακχαβάβ α(ν)ντρέ με νατάρα; = θα μου το δώσεις αυτό το μπρελόκ, να περάσω μέσα τα κλειδιά μου;
μπριζόλα: πριζόλα, η
π.χ. κα πεκάβ οπρά ανγκαρά ε πριζόλε = θα ψήσω πάνω στα κάρβουνα τις μπριζόλες.
μπρίκι: τζεζμπάβα, η

π.χ. χαλαβάβ η τζεζμπάβα = πλένω το μπρίκι.
(υποκ.) τζεζμπαβίσα, η.
μπρος: μπρόσι, ο
π.χ. νι λελ μπρόσι ο τομαφίλι = δεν παίρνει μπρος το αυτοκίνητο.
(χρησιμοποιείται μόνο για τον κινητήρα αυτοκινήτου και δικύκλου).
μπροστά (επίρρ.): ανγκλέ
π.χ. ανγκλά πο ντατ, νι πελ τζιγκάρα = μπροστά στον πατέρα του, δεν καπνίζει, τζα ανγκλέ = πήγαινε μπροστά, ανγκλά τούτε σι, νι ντικχές λε; = μπροστά σου είναι, δεν το βλέπεις;
(από μπροστά = ανγκλάλ, π.χ. αβ ανγκλάλ = έλα από μπροστά).
Αντίθ. πάπαλε = πίσω.
μπροστινός (επίθ.): ανγκλικνό,-ί και ανγκλουτνό,-ί
π.χ. η ανγκλικνί λαστίκα ε μοτορέσκι φουλιλί = το μπροστινό λάστιχο της μοτοσυκλέτας ξεφούσκωσε.
Αντίθ. παλικνό και παλουτνό = πισινός.
μπρούμυτα (επίρρ.): τελέμοσα
π.χ. πελό τελέμοσα = έπεσε μπρούμυτα**.** (τελέ = κάτω, μόσα = με πρόσωπο ή με στόμα, μούι = πρόσωπο, στόμα)
Αντίθ. οπρέμοσα = ανάσκελα.
μπρούντζος: μπρούντζο, ο
μπύρα: μπίρα, η
π.χ. πφουκιαρντά μαν η μπίρα = με φούσκωσε η μπύρα, σι σσουντρέ μπίρε α(ν)ντό πσιγίο; = έχει κρύες μπύρες στο ψυγείο;
μυαλό: γκογκί, η
π.χ. (φράση) σο κερέλ, κερέλ η γκογκί = ό,τι κάνει, κάνει το μυαλό, μπουτζανγκλό σι, τσχινέλ λεσκί γκογκί = έξυπνος είναι, κόβει το μυαλό του, ντε κε τσχαβέ γκογκί, τε μπεσσέλ σσουκάρ = δώσε στο γιο σου μυαλό, να κάτσει καλά, (φράση) κι γκογκί κάι πφιρέλ; = το μυαλό σου πού περπατάει;, τουτ ντα γκογκί τε αβέλας, μανούςς κα κερντόσας = κι εσύ μυαλό αν είχες, άνθρωπος θα γινόσουν.
μυαλουδάκι: γκογκιορί, η
π.χ. σο τε πφενάβ; μι γκογκιορί ατσχιλί! = τι να πω; το μυαλουδάκι μου σταμάτησε!
μυαλωμένος (επίθ.): γκογκιαλό,-ί
π.χ. ε γκογκιαλέ μανουσσά γκαντάλ νι κερέν = οι μυαλωμένοι άνθρωποι έτσι δεν κάνουν.
Συνών. γκογκιαβέρ = λογικός.
Αντίθ. μπιγκογκιάκο = άμυαλος.
μύγα: μακ, η
π.χ. πφά(ν)ντε η πέντζεραβα πφερντιλό ο κχερ μακχιά = κλείσε το παράθυρο, γέμισε το σπίτι μύγες, (αλληγ.) σαστό γκιβέ μακχιά μουνταρέλ κάι πο ντουκιάνο = όλη την ημέρα μύγες σκοτώνει στο μαγαζί του (δηλ. δεν έχει πελατεία).
μυγάρα: μπαρί-μακ, η (= μεγάλη μύγα).
μυγαράκι: κορί-μακ, η (= τυφλή μύγα).
μυγιάζομαι (αμετβ. ρ.): μακχιάβαβ.
μυγούλα: μακχιορί, η.
μυδραλιοβόλο: μεντράλιο, ο.
μύλος: ντιρμένο, ο
π.χ. ο ντιρμένο πισσέλ ο γκιβ = ο μύλος αλέθει το σιτάρι.
μυλωνάς: ντιρμεντζίο, ο.
μυλωνού: ντιρμεντζίκα, η.
μύξα: λιμ, η
π.χ. κος κε λιμά = σκούπισε τις μύξες σου.
μυξιάρης (επίθ.): λιμαλό,-ί
π.χ. ο λιμαλό ντικχλά εμπούκα παρέ, μπαρικανό κερέλπες ακανά =

ο μυξιάρης είδε λίγα λεφτά, παριστάνει τον υπερήφανο τώρα.
μυρίζομαι (αμετβ. ρ.): κχά(ν)ντα-μαν.
μυρίζω (αμετβ. και μετβ. ρ.) (α):κχά(ν)νταβ
π.χ. μπουτ σσουκάρ κχά(ν)ντεν καλά λουλουγκιά = πολύ ωραία μυρίζουν αυτά τα λουλούδια, κχά(ν)ντεν κε τσανγκά = μυρίζουν τα πόδια σου, (φράση) νι κχα(ν)ντόμ με ναϊά, για τε τζανάβ! = δεν μύρισα τα δάχτυλά μου, για να ξέρω!
(βλ. και αμετβ. βρομώ).
μυρίζω (αμετβ. και μετβ.ρ.) (β): σσουνγκάβ η λουλουγκί = μυρίζω το λουλούδι.
μυρίζει (απρόσ.) (α): κχά(ν)ντελ
π.χ. σο κχά(ν)ντελ κατέ α(ν)ντρέ; = τι μυρίζει εδώ μέσα;
μυρίζει (απρόσ.) (β): σσουνγκέλ.
μύρισμα: κχανγκλιπέ και σσουνγκιπέ, ο και κχα(ν)ντιπέ, ο (σ.α. όσφρηση).
μυριστικός (επίθ.): σσουνγκαλό,-ί.
μυρμηγκάκι: κιρορί, η.
μυρμήγκι: κιρ, η
π.χ. νά χολάρμαν μπουτ, σόσκε σαρ κιρ ντικχάβ τουτ = μη με εκνευρίζεις πολύ, γιατί σαν μυρμήγκι σε βλέπω.
μυρμηγκότρυπα: κιρένγκι-χϋβ, η.
μυρμηγκοφωλιά: κιρένγκι-ουβάβα, η.
μυρωδιά (α): κοκία και σσουνγκ, η
π.χ. σσουκάρ κοκία σι καλέ λουλουγκιά = ωραία μυρωδιά έχει αυτό το λουλούδι, σο μπέτι κοκία σι α(ν)ντό κχερ! = τι άσχημη μυρωδιά έχει μες στο σπίτι!, η κοκία, τζι κάι μο νάκ αβιλί = η μυρωδιά, μέχρι τη μύτη μου ήρθε (έφτασε), ο τζουκέλ πε σσουνγκάσα αρακχέλ ε κανζαβουρές = ο σκύλος με την μυρωδιά του βρίσκει τον σκαντζόχοιρο.
(βλ. κοκία στα λήμματα άρωμα, οσμή).
μυρωδιά (β) (ευχάριστη): μίσκι, ο
π.χ. μίσκι κχά(ν)ντελ λακό κχερ κατάρ ο τεμιζλίκο = ευχάριστη μυρωδιά μυρίζει το σπίτι της από την καθαριότητα, μίσκι κχα(ν)ντά η ζουμί = ευχάριστη μυρωδιά μύρισε το φαΐ.
μυρωδικό: κχα(ν)νταριμάσκο, ο.
μύρωμα: μιροσαριπέ, ο.
μυρωμένος (μτχ.): μιροσαρντό, -ί.
μυρώνω (μετβ. ρ.): μιροσαράβ.
μυστήριος: (βλ. ακατάληπτος (β)).
μυστηριώδης: (βλ. ακατάληπτος (β)).
μυστικός (επίθ.): γκαραντι(ν)ντό,-ί (= κρυφός)
π.χ. γκαραντι(ν)ντί α(ν)νασσμάβα = μυστική συμφωνία.
Αντίθ. σικαντό = φανερός.
μυστικότητα: γκαραντι(ν)ντιπέ, ο.
μυστρί: μάλα, η
π.χ. κεράβ-σουβάβα ο ντουβάρι ε μαλάσα = σουβαντίζω τον τοίχο με το μυστρί.
μυτάρα: μπαρό-νακ, ο (= μεγάλη μύτη).
μυταράς: μπαρέ-νακχέσκο, ο (= μεγαλομυτάς).
μυταρού: μπαρέ-νακχέσκι, η (= μεγαλομυτού).
μυτερός (α) (επίθ.): νακχαλό,-ί
π.χ. νακχαλί τσχουρί = μυτερό μαχαίρι.
μυτερός (β) (άκλ. επίθ.): σιβρί και σιβρίς
π.χ. σιβρί κασς = μυτερό ξύλο.
(βλ. και αιχμηρός).
μύτη: νακ, ο
π.χ. ο λατσχιπέ κάι κερντά μανγκέ κατάρ μο νακ ικαλντά λε = την καλοσύνη που μού ‘κανε από την

μύτη μου την έβγαλε, μπεςς σσουκάρ πφενάβ τουκέ, ντικ, μο νακ χάλμαν = κάτσε καλά σου λέω, κοίτα, η μύτη μου με τρώει, ρατβάιλο μο νακ = μάτωσε η μύτη μου.
μυτίτσα: (βλ. μυτούλα).
μυτούλα: νακχορό, ο
π.χ. ε χουρντέσκο νακχορό = η μυτούλα του μωρού.
Μωάμεθ: Μουαμέτ και Μοάμετ, ο.
μωραίνω (αμετβ. ρ.): χουρντιάβ και χουρντισάαβ
π.χ. σο νακχέν ε μπροσσά κι μάμι χουρντόλ, ιν τζανέλ σο πφενέλ = όσο περνούν τα χρόνια η γιαγιά σου μωραίνει, δεν ξέρει τι λέει.
μωράκι: χουρντορό, ο
π.χ. κάσκο σι καβά χουρντορό; = ποιανού είναι αυτό το μωράκι;
(βλ. και παιδάκι).
μωρέ (επιφών.): μορά
π.χ. σο μανγκές μορά; = τι θες μωρέ;
Συνών. μο = ρε, βρε.
μωρό (α): χουρντό, ο
π.χ. ροβέλ ο χουρντό = κλαίει το μωρό, (όρκος νεόνυμφων) χουρντέσκι γιακ τε να ντικχάβ = μωρού μάτι να μη δω.
(βλ. και παιδί).
μωρό (β) (χαϊδευτικά): μακσούμο, ο
π.χ. πασστόλ μο μακσούμο = κοιμάται το μωρό μου.
(υποκ.) μακσουμίσι, ο.
μωρόμυαλος (επίθ.): χουρντικανέ-γκογκιάκο, -ι.
μωρουδίζω (αμετβ. ρ.): χουρντό-κεράμαν (χουρντό = μωρό, παιδί, κεράβ = κάνω, μαν = εμένα, κεράμαν = παριστάνω, καμώνομαι, προσποιούμαι, υποδύομαι, υποκρίνομαι)
π.χ. σαέ πφερασά σι καλά κάι πφενές; χουρντό-κερέστουτ; = τι λόγια είναι αυτά που λες; μωρουδίζεις;
μωρουδίστικος (επίθ.): χουρντικανό,-ί
π.χ. χουρντικανέ τσοράπορα = μωρουδίστικες κάλτσες.
(βλ. και παιδικός).

N

να (μορ.): ακ
 π.χ. ακ καβά σι = να, αυτός είναι, ακ, ο κχερ κάι πφενάβας τούκε = να, το σπίτι που σου έλεγα.
να (σύνδ.): τε
 π.χ. μανγκάβ τε τζάβταρ = θέλω να φύγω, τε τζας τούντα = να πας κι εσύ, ασσουγκιαράβ τουτ τε αβές = σε περιμένω να έρθεις. (βλ. και αν).
νάζι: νάζι, ο (πληθ. νάζορα, ε)
 π.χ. νάζορα κερέλ τουκέ = νάζια σου κάνει.
ναζιάρης (επίθ.): ναζλίο, -ούκα
 π.χ. μπουτ ναζλίο σι κο τσχαβό, εμπουκάκε ροβέλ = πολύ ναζιάρης είναι ο γιος σου, με το παραμικρό κλαίει.
ναι (μορ.): βα
 π.χ. -κα αβές τούντα αμένσα; -βα, κα αβάβ = -θα ’ρθεις κι εσύ μαζί μας; -ναι, θα ’ρθω, βα αγκαντάλ σι = ναι, έτσι είναι.
 Αντίθ. νάα, άηρ, άερ = όχι.
νάνι (επίρρ.): νάνι
 π.χ. τζα κερ νάνι = πάνε να κάνεις νάνι (να κοιμηθείς), (νανούρισμα) νάνι με χουρντέσκε νάνι = νάνι για το παιδί μου νάνι.
νανούρισμα: (βλ. νάνι).
ναός: (βλ. εκκλησία).
ναργιλές: ναργκιλάβα και ναργκουλάβα, η.
νάρκη (πολεμική συσκευή): νάρκα, η
 π.χ. (κατάρα) νάρκα τε ντελ τουτ α(ν)ντό κο σσορό = νάρκη να σε χτυπήσει στο κεφάλι.
ναρκωμένος (μτχ.): ναρκοσαρντό,-ί.
ναρκώνομαι (αμετβ. ρ.): ναρκοσάαβ.
ναρκώνω (μετβ. ρ.): ναρκοσαράβ
 π.χ. ναρκοσαρντέ λες ε ντοκτόρα = τον νάρκωσαν οι γιατροί.
νάρκωση: ναρκοσαριπέ, ο.
ναυτικός (ο): βαπορτζίο, ο
 π.χ. κάι βοπόρα κερέλ-μπουκί λακό ρομ, βαπορτζίο σι = στα καράβια δουλεύει ο άνδρας της, ναυτικός είναι.
νεανικός (επίθ.): τερνικανό,-ί
 π.χ. τερνικανό βουραηπέ = νεανικό ντύσιμο, τερνικανέ μπροσσά = νεανικά χρόνια.
 Αντίθ. πφουρικανό = γεροντίστικος.
νεανίσκος: τερνορό, ο.
νεαρός (επίθ.): τερνό, -ί.
 π.χ. τερνό τσχαβό = νεαρό αγόρι, τερνί τσχορί = νεαρή κοπέλα.
 Αντίθ. πφουρό = γέρος.
νεαρούλης (επίθ.): τερνορό,-ί
νέκρα: μουλιπέ, ο
 Αντίθ. τζου(ν)ντιπέ = ζωντάνια.
νεκρικός (επίθ.): μουλικανό,-ί
 π.χ. μουλικανέ μενία = νεκρικά παπούτσια.
νεκροειδής: (βλ. νεκρικός).
νεκροθάφτης: μεζαρτζίο, ο
νεκροκεφαλή: μουλικανό-σσορό, ο.
νεκρός (επίθ.): μουλό,-ί
 π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο ασαηπέ» = το γέλιο), τζου(ν)ντό μουλό σι ο μανούςς κάι χασαρντάς πε γκέσκο ασαηπέ = ζωντανός νεκρός είναι ο άνθρωπος που έχει χάσει το γέλιο της ψυχής του.
 Αντίθ. τζου(ν)ντό = ζωντανός.
νεκροσέντονο: μουλικανό-τσαρσσάφι, ο και μουλικανό-τσαρσσάφο, ο.
νεκροταφείο: λιμόρα, ε (= μνήματα, λιμόρι = μνήμα).
νεκρότητα: (βλ. νέκρα).
νέκρωμα: μουνταριπέ, ο

(σ.α. σκότωμα, σβήσιμο)
Αντίθ. τζου(ν)νταριπέ = ζωντάνεμα.
νεκρωμένος (μτχ.): μουνταρντό,-ί
(σ.α. σβησμένος, σκοτωμένος).
νεκρώνω (αμετβ. ρ.): μεράβ
(σ.α. αμετβ. πεθαίνω, αμετβ. σβήνω
π.χ. μουλί η γιακ = έσβησε η φωτιά, μεράβ κατάρ η ντουκ = πεθαίνω από τον πόνο).
Αντίθ. τζου(ν)ντιάβ = ζωντανεύω αμετβ.
νεκρώνω (μετβ. ρ.): μουνταράβ
(σ.α. σκοτώνω, μετβ. σβήνω, μετβ. πεθαίνω)
π.χ. μουντάρ η τιλεόρασι = σβήσε την τηλεόραση, μουνταρντέ λες τσχουράσα = τον σκότωσαν με μαχαίρι).
Αντίθ. τζου(ν)νταράβ = ζωντανεύω μετβ.
νεολαία: τερνιμάτα, ε.
νέο (το): αμπέρι, ο (= είδηση)
π.χ. α(ν)ταντόμ τουκέ αμπέρα = σου έφερα νέα.
(βλ. και είδηση, μήνυμα).
νεογνό: (βλ. νεοσσός).
νεολαιίστικος (επίθ.): τερνιματένγκο, -ι.
νέος (επίθ. για προσ.): τερνό,-ί
π.χ. (φράση) τε κερές-μπουκί ακανά κάι σαν τερνό, ε μπροσσά νακχέν σίγο = να δουλέψεις τώρα που είσαι νέος, τα χρόνια περνάνε γρήγορα.
(βλ. και νεαρός).
Αντίθ. πφουρό = γέρος.
νέος (επίθ.): νεβό,-ί (= καινούριος)
π.χ. νεβί μόδα = νέα μόδα.
Αντίθ. πουρανό = παλιός.
νεοσσός (α): πούγιο, ο και πούϊκα, η.
νεοσσός (β): (βλ. γιαβρί).
νεότητα: τερνιπέ, ο
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ.Αλεξίου «ο τερνιπέ» = τα νιάτα), ο τερνιπέ σι λουλουγκί κάι σίγο μορσισάολ = τα νιάτα είναι λουλούδι που γρήγορα μαραίνεται.
Αντίθ. πφουριπέ = γήρας.
νεοφερμένος (επίθ.): νεβοα(ν)ταντό, -ί και νεβοαταντό, -ι.
νεράκι: παϊορό, ο (προφ. με συνίζηση ιο)
π.χ. ε Ντεβλέσκο παϊορό = το νεράκι του Θεού.
νερό: πάι (προφ. με συνίζηση άι) και παΐ, ο
π.χ. τσχου μανγκέ εμπούκα παΐ τε παβ = ρίξε μου λίγο νερό να πιω, μπι παϊέσκο, κχάντσικ ιν κερντόλ = χωρίς νερό τίποτε δεν γίνεται.
νεροβάρελο: παέσκι-φουτσία, η.
νεροβράζω (μετβ. ρ.): παέσα-κιραβάβ (= με νερό βράζω).
νερόβρασμα: παέσα-κιραηπέ (= με νερό βράσιμο).
νεροβρασμένος (μτχ.): παέσα-κιραντό,-ί. (= με νερό βρασμένος).
νερόβραστος: (βλ. νεροβρασμένος).
νεροκανάτα: παέσκι-κανάτα, η.
νερόμυλος: παέσκο-ντιρμένο (= νερού μύλος).
νεροπίστολο: παέσκι-πούσσκα, η (= νερού όπλο).
νεροπότηρο: παέσκο-ποτίρι, ο.
νερουλιάζω (μετβ. ρ.): παϊαράβ (προφ. με συνίζηση ια).
π.χ. παϊαρντάν η ζουμί = το νερούλιασες το φαγητό.
νερούλιασμα: παϊαριπέ, ο (προφ. με συνίζηση ια).
νερουλός (επίθ.): παϊαλό-ί (προφ. με συνίζηση ια).
π.χ. μπουτ παϊαλί κερντιλί η ζουμί = πολύ νερουλό έγινε το φαγητό.
νερόφιδο: παϊέσκο-σαπ, ο (προφ. με συνίζηση ιε).
νεύρα (τα): σινίρα, σϋνΰρα και νέβρα, ε

π.χ. πφαγκιλέ με σινίρα = έσπασαν τα νεύρα μου, νά κερ νέβρα = μην κάνεις νεύρα.
(βλ. ομόηχο σινίρα = σύνορα).
νευρασθένεια: σινίρι, ο (κυριολ. νεύρο, ομόηχο σινίρι = σύνορο)
π.χ. σινίρι σι λεσκέ ρομνά = νευρασθένεια έχει η γυναίκα του.
νευριάζω (μετβ. ρ.): χολιναράβ και χολαράβ
π.χ. εκχόλ, να χολάρμαν αβέρ = φτάνει, μη με νευριάζεις κι άλλο.
(βλ. και μετβ. θυμώνω).
νευριάζω (αμετβ. ρ.): χολάβαβ
π.χ. χολάβαβ, κάνα ασσουνάβ γκασαβέ όρμπε = νευριάζω, όταν ακούω τέτοια λόγια.
(βλ. και αμετβ. θυμώνω).
νευρίασμα: χολιναριπέ και χολαηπέ, ο.
νευριασμένος (μτχ.): χολιναλό,-ί
π.χ. αβιλό χολιναλό κατάρ μπουκί = ήρθε νευριασμένος από τη δουλειά.
(βλ. και εκνευρισμένος).
νευρικός (επίθ.): σινιρλίο, -ίκα, σϋνϋρλίο, -ΰκα και νεβρικός, -ί
π.χ. μπουτ νεβρικός σι λακό τσχαό = πολύ νευρικός είναι ο γιος της, τζανές σο σινιρλίο σι καβά; = ξέρεις τι νευρικός είναι αυτός;, μπουτ σινιρλίο σαν, εμπουκάκε χολάος = πολύ νευρικός είσαι, με το παραμικρό θυμώνεις.
νεύρο: σινίρι, ο (ομόηχο σινίρι = σύνορο) και σϋνΰρι, ο
π.χ. νά βάζντε με σινίρα˙ τζανές σο κα κεράβ τουτ; = μη σηκώνεις τα νεύρα μου˙ ξέρεις τι θα σε κάνω;
(σ.α. νευρασθένεια).
νεφελοειδής: (βλ. νεφελώδης).
νεφελώδης (άκλ. επίθ.): μπουλουτλού
π.χ. μπουλουτλού αβάβα = νεφελώδης καιρός
Αντίθ. μπιμπουλουτένγκο = ασυννέφιαστος, ανέφελος.
νέφτι: νέφτι , ο
π.χ. μπισταρντόμ τε κινάβ νέφτι = ξέχασα να αγοράσω νέφτι.
νεφώδης: (βλ. νεφελώδης).
νηπιαγωγείο: νιπιαγογίο, ο
π.χ. κοβά μπροςς κα μπιτσχαλάβ με τσχαβέ κάι νιπιαγογίο = του χρόνου θα στείλω τον γιο μου στο νηπιαγωγείο.
νησάκι: ανταβίσα, η.
νησί: αντάβα, η και νισί, ο
π.χ. η Ρόδο σι μπουτ σσουκάρ αντάβα = η Ρόδος είναι πολύ όμορφο νησί, κάι σαό νισί γκελάν; = σε ποιο νησί πήγες;
νηστεία: νιστία, η
π.χ. γεκ τσχον νιστία κερντάς = ένα μήνα νηστεία έκανε.
νηστεύω (αμετβ. ρ.): νιστία-ασταράβ (= νηστεία πιάνω)
π.χ. νιστία-ασταρέλ, ο(ν)ντάν νι χαλ μας = νηστεύει γι’ αυτό δεν τρώει κρέας.
νηστικομάτης*: μποκχαλέ-γιακχάκο, ο
π.χ. μποκχαλέ-γιακχάκο σαν, νι τσαϊλός = νηστικομάτης είσαι, δε χορταίνεις (θηλ. μποκχαλέ-γιακχάκι, η)
*Αντίθ. τσαϊλέ-γιακχάκο = χορτατομάτης**
νηστικός: (βλ. πεινασμένος).
νηστίσιμος (επίθ.): νιστιάκο, -ι
π.χ. νιστιάκε χαμάτα = νηστίσιμα φαγητά.
νηφάλιος (άκλ. επίθ.): αήκι
π.χ. κάνα κ’ αβές αήκι οζομάν τε πφενές μανγκέ καλέν, άηρ ακανά κάι σαν ματό = όταν θα είσαι νηφάλιος να μου τα πεις αυτά, όχι τώρα που είσαι μεθυσμένος.
Συνών. μπιματό = αμέθυστος, μπιπι(ν)ντό = άπιωτος.

Αντίθ. ματό = μεθυσμένος, μέθυσος, πι(ν)ντό = πιωμένος.

νιάτα: τερνιπέ, ο (= νεότητα)
π.χ. κάι πο τερνιπέ σας μπουτ σσουκάρ καγιά = στα νιάτα της ήταν πολύ όμορφη αυτή.

νίκη: ενμέκο, ο
Αντίθ. ενιλμέκο = ήττα.

νικημένος (άκλ. επίθ.): ενίκι και ενιλμίσσι
π.χ. ενίκι σαν, σο ντα τε κερές = νικημένος είσαι, ό,τι και να κάνεις.

νικιέμαι (αμετβ. ρ.): ενιλίαβ
π.χ. νι ενιλίορ κχάντσικέσα = δεν νικιέται με τίποτα.
Αντίθ. ενίαβ = νικώ.

νικώ (α) (μετβ. ρ.): ενίαβ και νικισαράβ
π.χ. σο τε κχελάβ τούσα, έπντα ενίαβ τουτ = τι να παίξω μαζί σου, συνέχεια σε νικάω.
Αντίθ. ενιλίαβ = νικιέμαι.

νικώ (β) (μετβ. ρ.): τσχοράβ (σ.α. χύνω, διαλύω, ρημάζω μετβ.)
π.χ. κχελ σσουκάρ, τε τσχορές λε = παίξε ωραία (καλά), να τον νικήσεις, κον τσχορντά κάι τόπα; = ποιος νίκησε στην μπάλα;

νιόγαμπρος: νεβό-τζαμουτρό, ο (= καινούριος γαμπρός)
π.χ. νεβό-τζαμουτρό σι νταά, ο(ν)ντάν λεσκί σασούι ασταρέλ λε σσουκάρ = νιόγαμπρος είναι ακόμα, γι' αυτό η πεθερά τον πιάνει (του φέρεται) καλά.

νιόνυμφη: νεβί-μπορί, η (= καινούρια νύφη).

νιότη: (βλ. νεότητα, νιάτα).

νισαντίρι (του γανωτή): σαπαρίκος, ο.

νισεστές: νεσσεστάβα, η.

νόημα (α): ακχιαριπέ, ο (κυριολ. κατανόηση, αντίληψη, από το ρ. ακχιαράβ = καταλαβαίνω, κατανοώ, αντιλαμβάνομαι)
π.χ. νάι ακχιαριπέ κάι κε πφερασά = δεν έχουν νόημα τα λόγια σου.

νόημα (β): ισσαρέτι, ο (κυριολ. σινιάλο, σημάδι)
π.χ. κερντά μανγκέ ισσαρέτι πε βαστέσα για τε τζάβταρ = μου 'κανε νόημα με το χέρι του για να φύγω.

νοημοσύνη: γκογκιπέ, ο (γκογκί = μυαλό).

νόηση: γκου(ν)ντιπέ, ο (γκού(ν)ντο = νους).

νοητός (επίθ.): γκου(ν)ντικανό,-ί
Συνών. ακχιαρντό = κατανοητός.
Αντίθ. μπιακχιαρντό = ακατανόητος.

νοιάζει (δε με): μάνγκε-σο-σι (= για μένα τι είναι).
π.χ. μάνγκε-σο-σι, σο μανγκέσα κερ = δεν με νοιάζει, ότι θέλεις κάνε.

νοιάζομαι: (βλ. ενδιαφέρομαι).

νοιάσιμο: (βλ. ενδιαφέρον).

νοικάρης: κιρατζίο, ο.

νοικάρισσα: κιρατζίκα, η.

νοίκι: κιράβα, η
π.χ. ποκινάβ κιράβα = πληρώνω νοίκι.

νοικιάζω (μετβ. ρ.): κιραλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. κα κιραλάιαβ κχερ, κα τζάβταρ κατάρ = θα νοικιάσω σπίτι, θα φύγω από 'δω.

νοίκιασμα: κιραλαμάκο, ο **.**

νοικιασμένος (άκλ.επίθ.): κιραλαμούσσι
π.χ. κιραλαμούσσι σι καβά κχερ = νοικιασμένο είναι αυτό το σπίτι.
Αντίθ. μπικιραβάκο = ανοίκιαστος

νοικοκυρά: νικοκίρκα, η
π.χ. μπουτ νικοκίρκα σι λεσκί ρομνί = πολλή νοικοκυρά είναι η γυναίκα του.

νοικοκύρεμα: (βλ. νοικοκυριό).

νοικοκυρεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): νικοκίρι-κερντιάβ (= νοικοκύρης γίνομαι).
νοικοκυρεύομαι (β) (αμετβ. ρ.): νικοκίρκα-κερντιάβ (= νοικοκυρά γίνομαι).
νοικοκύρης: νοικοκίρι, ο
π.χ. κον σι καλέ κχερέσκο νικοκίρι; = ποιος είναι αυτού του σπιτιού ο νοικοκύρης;, κερντιλό νικοκίρι κο τσχαβό = έγινε νοικοκύρης ο γιος σου, ο νικοκίρι μανούςς αγκαντάλ ιν κερέλ = ο νοικοκύρης άνθρωπος έτσι δεν πράττει.
νοικοκυριό: νικοκιρλίκο, ο
π.χ. γκαντικίν μπροσσά ζζενιμέ σαν, κάι σι κο νικοκιρλίκο; = τόσα χρόνια παντρεμένη είσαι, πού είναι το νοικοκυριό σου;, ιτσ νικοκιρλίκο ιν τζανέλ κι τσχέι = καθόλου νοικοκυριό δεν ξέρει η κόρη σου (σ.α. νοικοκυροσύνη).
νοικοκυροσύνη: (βλ. νοικοκυριό).
νομάρχης: νομάρχι, ο.
νομαρχία: νομαρχία, η.
νομίζω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): σανε(ν)τιρίαβ
π.χ. σανε(ν)τιρίαβας κάι κα τζάσταρ = νόμιζα ότι θα φύγεις, αγκαντάλ σανε(ν)τιρίαβ = έτσι νομίζω, σανε(ν)τιρίαβ κάι πφενέλ χοχαηπέ = νομίζω ότι λέει ψέμα (ψέματα).
νομίζω (β) (μετβ. ρ.): τζανάβ (κυριολ. ξέρω) και ακχιαράβ (κυριολ. καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι, κατανοώ)
π.χ. με τζανάβας κάι σι κχερέ μαρνό, ο(ν)ντάν νι λιόμ = εγώ νόμιζα ότι έχει στο σπίτι ψωμί, γι' αυτό δεν πήρα, βόι ακχιαρντά κάι κα τζάσταρ του, ο(ν)ντάν νι αβιλί = αυτή νόμισε ότι θα φύγεις εσύ, γι' αυτό δεν ήρθε.
νόμος (α): νόμο και νόμος, ο
π.χ. ο νόμο τζανές σο πφενέλ; = ο νόμος ξέρεις τι λέει;
νόμος (β): νιζάμο, ο.
νοσοκομείο: αστενάβα, η και νοσοκομίο, ο.
π.χ. ινγκάρ λε κάι αστενάβα = πήγαινέ τον στο νοσοκομείο, νταά α(ν)ντό νοσοκομίο σι κα ντατ; = ακόμα μες στο νοσοκομείο είναι ο πατέρας σου;
νοστιμάδα: (βλ. νοστιμιά).
νοστιμιά (α): νταντία, η και ντάντι, ο (σ.α. γεύση, γευστικότητα, ουσία)
π.χ. μπούσσουκαρ κερντιλί η ζουμί, μπουτ νταντία σίλα = υπέροχο έγινε το φαγητό, πολλή νοστιμιά έχει (βλ. και γεύση, ουσία).
νοστιμιά (β): γκουγκλιπέ, ο (κυριολ. γλύκα, γλυκύτητα).
νόστιμος (επίθ.): γκουγκλό, -ί (κυριολ. γλυκός).
νοστιμούλης (επίθ.): γκουγκλορό, -ί (κυριολ. γλυκούλης, γλυκούτσικος).
νουθεσία: γκογκιαριπέ, ο (σ.α. συμβουλή, δασκάλεμα).
νουθετημένος (μτχ.): γκογκιαρντό,-ί (σ.α. δασκαλεμένος, συμβουλευμένος).
νουθετώ (μετβ. ρ.): γκογκιαράβ (βλ. και συμβουλεύω).
νούμερο: νούμερα, η και νούμερο, ο
π.χ. σαβί νούμερα μενία βουραβές; = τι νούμερο παπούτσια φοράς; μάνγκε νι νακχέν καλά νούμερε κάι κερές = σε μένα δεν περνάνε αυτά τα νούμερα (αυτές οι εξυπνάδες) που κάνεις.
νουνός: (βλ. κουμπάρος).
νους: γκού(ν)ντο, ο
π.χ. (φράση που λένε συνήθως οι γονείς στα παιδιά τους) κάι κο γκού(ν)ντο τε μαρντόλ η μπουκί = στο νου σου να παιδεύεται η

δουλειά, (δηλ. να 'χεις το νου σου πρώτα στη δουλειά και μετά σε άλλα πράγματα).
(υποκ.) γκου(ν)ντορό, ο.
Συνών. γκογκί = μυαλό.
νταηλίκι: νταηλίκο, ο
π.χ. κο νταηλίκο σικαβές μάνγκε; = το νταηλίκι σου μου δείχνεις;
Συνών. τσαμπουκαλούκο = τσαμπουκαλίκι, μάνγκαλουκο = μαγκιά.
νταής: (βλ. μάγκας, τσαμπουκάς).
νταλίκα: ταλίγκα και νταλίγκα, η
π.χ. (κατάρα) ταλίγκα τε τσαλαβέλ τουτ = νταλίγκα να σε χτυπήσει.
νταλικιέρης: ταλίγκατζίο, ο.
ντάμα (των τραπουλόχαρτων): ρακλί, η (κυριολ. νεαρή μη Τσιγγάνα)
π.χ. τσχου μανγκέ η ρακλί = ρίξε μου την ντάμα.
(υποκ.) ρακλορί, η (βλ. αλλόφυλος).
νταμιτζάνα: ντραμιτζάνα, η
π.χ. εκ ντραμιτζάνα ρακία = μία νταμιτζάνα ούζο.
ντάνα: ντάνα, η
π.χ. κεράβ ντάνα ε μπά(λ)λε = κάνω ντάνα τα αχυροδέματα.
νταούλι: νταβούλι, ο
π.χ. ε πουρανέ μπροσσέ(ν)ντε νταβουλένσα ντα ζουρναβένσα κεράσας αμαρέ μπιαβά = τα παλιά χρόνια με νταούλια και ζουρνάδες κάναμε (τελούσαμε) τους γάμους μας.
ντε (μορ.): ντε
π.χ. μπεςς τελέ ντε = κάτσε κάτω ντε (ομόηχο ντε = δώσε).
ντεπόζιτο: ντεπόζιτο, ο
π.χ. ε τομαφιλέσκο ντεπόζιτο = το ντεπόζιτο του αυτοκινήτου, σίτουτ κάι εκ ντεπόζιτο τε ντες μαν; = έχεις κανένα ντεπόζιτο να μου δώσεις;
ντέφι: νταϊαράβα, η (προφ. με συνίζηση ια).
ντιβάνι : ντιβάνο, ο.
ντολμαδάκι: ντολμαβίσα, η.
ντολμάς: ντολμάβα, η
π.χ. κερ αμένγκε ντολμάβε αβγκιέ, τε χας = φτάξε μας ντολμάδες σήμερα, να φάμε.
ντομάτα: ντομάτα, η
π.χ. τε κινές ντομάτε = να αγοράσεις ντομάτες.
ντοματόζουμο: ντοματάκο-παΐ, ο (= ντομάτας νερό).
ντοματομαζευτής*: ντομάτατζίο, ο (σ.α. ντοματοπαραγωγός), θηλ. ντομάτατζίκα, η.
ντοματοπαραγωγός: (βλ ντοματομαζευτής*).
ντοματοσαλάτα: σάλαταλούκο, ο
π.χ. νι μανγκάβ ρακιάσα τε χαβ πφαρό χαπέ , κερ μανγκέ εκ σάλαταλούκο = δε θέλω βραδιάτικα να φάω βαρύ φαγητό, φτιάξε μου μια ντοματοσαλάτα.
ντόμπρος: (βλ. ευθύς).
ντομπροσύνη: (βλ. ευθύτητα).
ντόπιος (επίθ.): γερλίο-ίκα και γερλίς (άκλ.επιθ.)
π.χ. γερλία σι καλά, κατέ μπιά(ν)ντιλε = ντόπιοι είναι αυτοί, εδώ γεννήθηκαν, γερλία χουρμουζέ = ντόπια καρπούζια.
ντουζ: ντουζ, ο
π.χ. τζαβ τε κεράβ εκ ντουζ = πάω να κάνω ένα ντουζ.
ντουζιέρα: ντουζιέρα, η.
ντουζίνα: ντιζία, η
π.χ. κι(ν)ντά εκ ντιζία τσαρέ = αγόρασε μια ντουζίνα πιάτα.
ντούκου (επίρρ.): ντούκου
π.χ. ντούκου μανγκάβ ε παρέ = ντούκου θέλω τα λεφτά (δηλ. όχι με δόσεις).
ντουλάπα: ντολάπο, ο και ντουλάπα, η

π.χ. α(ν)ντό ντολάπο σι κο πα(ν)τόλι = μες στην ντουλάπα είναι το παντελόνι σου, σαΐ σσουκάρ σι κι ντουλάπα! = τι ωραία είναι η ντουλάπα σου!
(βλ. και ντουλάπι).
ντουλάπι: ντολάπο, ο
π.χ. α(ν)ντό ντολάπο σι ο σσεκέρι = μες στο ντουλάπι είναι η ζάχαρη.
ντρέπομαι (αμετβ. ρ.): λατζάβ
π.χ. λατζάλ τε ορμπισαρέλ λεσκέ = ντρέπεται να του μιλήσει, σαβέ όρμπε σι καλά κάι πφενές; ιν λατζάς εμπούκα; = τι λόγια είναι αυτά που λες; δεν ντρέπεσαι λίγο;, λατζάβ τε ικλάβ ανγκλά λεσκό μούι = ντρέπομαι να βγω μπροστά στο πρόσωπό του.
ντροπαλός (επίθ.): λατζανό,-ί
π.χ. μπουτ λατζανό σι = είναι πολύ ντροπαλός.
Αντίθ. μπιλατζανό = αδιάντροπος.
ντροπαλοσύνη: λατζαηπέ, ο
(βλ. και ντροπή).
Αντίθ. μπιλατζαηπέ = αδιαντροπιά.
ντροπαλότητα: (βλ. ντροπαλοσύνη).
ντροπαλούλης (επίθ.): λατζανορό, -ί
π.χ. σι εμπούκα λατζανορό = είναι λίγο ντροπαλούλης.
ντροπή: λατζ, η και λατζαηπέ, ο
π.χ. (φράση) η μπουκί νάι λατζαηπέ = η δουλειά δεν είναι ντροπή, λολιλό λεσκό μούι ε λατζάταρ = κοκκίνισε το πρόσωπό του από τη ντροπή, μπαρί λάτζ = μεγάλη ντροπή.
Συνών. ρεζι(λ)λίκο = ρεζιλίκι.
(βλ. λατζαηπέ στο λήμμα ντροπαλοσύνη).
ντροπιάζομαι (αμετβ. ρ.): λατζανταράμαν
π.χ. λατζανταρντάμ αμέν κάι ντουνιάβα καλένσα κάι κερντάμ = ντροπιαστήκαμε στον κόσμο μ' αυτά που κάναμε, με νι μανγκάβ τε λατζανταράμαν α(ν)ντέ μανουσσά = εγώ δεν θέλω να ντροπιαστώ μες στους ανθρώπους.
Συνών. ρεζίλι-κερντιάβ = ρεζιλεύομαι
ντροπιάζω (μετβ. ρ.): λατζανταράβ
π.χ. λατζανταρντά λε ανγκλά λεσκέ αμαλά = τον ντρόπιασε μπροστά στους φίλους του, ντικ τε να λατζανταρές αμέν = κοίτα (πρόσεχε) να μη μας ντροπιάσεις.
Συνών. ρεζίλι-κεράβ = ρεζιλεύω
(βλ. και προσβάλλω, εξευτελίζω, ταπεινώνω).
ντροπιάρης: (βλ. ντροπαλός).
ντρόπιασμα: λατζανταριπέ, ο.
ντροπιασμένος (μτχ.):
λατζανταρντό,-ί
π.χ. λατζανταρντέ μόσα σαρ τε ικλάβ ανγκλά ντουνιάβα; = με ντροπιασμένο πρόσωπο πώς να βγω μπροστά στον κόσμο;
Αντίθ. μπιλατζανταρντό = αντρόπιαστος.
ντυμένος (μτχ.): βουραντό,-ί
π.χ. βουραντό σι ο χουρντό = ντυμένο είναι το παιδί.
(βλ. και φορεμένος).
Αντίθ. μπιβουραντό = άντυτος.
ντύνομαι (αμετβ. ρ.): βουραβάμαν
π.χ. βουραβάμαν, τε τζαβ κάι μπιάβ = ντύνομαι, να πάω στο γάμο, ντaά ιν βουραντάν-τουτ; = ακόμα δεν ντύθηκες; ιν τζανές τε βουραβές τουτ = δεν ξέρεις να ντύνεσαι.
Αντίθ. νανγκιαράμαν = γδύνομαι.
ντύνω (μετβ. ρ.): βουραβάβ και (επιτατ. μετβ. ρ.) βουρανταράβ
π.χ. βουραβάβ ε χουρντέ = ντύνω το μωρό, ιν μπεσσέλ καβά χουρντό, για τε βουρανταράβ λε = δεν κάθεται αυτό το παιδί, για να το ντύσω.
(βλ. βουραβάβ στο λήμμα φορώ).

Αντίθ. νανγκιαράβ = γδύνω, γυμνώνω.
ντύσιμο: βουραηπέ, ο
π.χ. τζαλ τουκέ καβά βουραηπέ = σου πάει αυτό το ντύσιμο.
Αντίθ. νανγκιαριπέ = γδύσιμο, γύμνωμα.
νυμφεύομαι: (βλ. παντρεύομαι).
νυμφεύω: (βλ. παντρεύω).
νύστα: λί(ν)ντρα, η
π.χ. πφα(ν)ντόν με γιακχά κατάρ η λί(ν)ντρα = κλείνουν τα μάτια μου από τη νύστα. (σ.α. ύπνος).
(υποκ.) λι(ν)ντρίσα, η.
Συνών. λι(ν)ντραηπέ = νύσταγμα.
νύσταγμα: λι(ν)ντραηπέ, ο.
νυσταγμένος (μτχ.): λι(ν)ντραλό,-ί
π.χ. λι(ν)ντραλό σι ο χουρντό = νυσταγμένο είναι το μωρό.
Αντίθ. μπιλι(ν)ντραλό = ανύστακτος.
νυστάζω (αμετβ. ρ.): λι(ν)ντράβαβ
π.χ. λι(ν)ντράιλομ, μανγκάβ τε πασστιάβ = νύσταξα, θέλω να κοιμηθώ.
νυστάζω (α) (μετβ. ρ.): λι(ν)ντραράβ
π.χ. λι(ν)ντραρντά μαν καγιά μουσική! = αυτή η μουσική με νύσταξε!
νυστάζω (β) (επιτατ. μετβ. ρ.): λι(ν)ντρανταράβ
π.χ. λι(ν)ντρανταρντέ μαν καλά γκιλά κάι τχοντάν = με νύσταξαν αυτά τα τραγούδια που έβαλες.
νυστέρι: τσχουρί, η (κυριολ. μαχαίρι).
νύφη: μπορί, η
π.χ. αβιλί η μπορί ε τζαμουτρέσα = ήρθε η νύφη με τον γαμπρό, κάνα κα μπαρός, τε ντικχάβ τουτ μπορί! = πότε θα μεγαλώσεις, να σε δω νύφη!
Αντίθ. τζαμουτρό = γαμπρός.
νυφιά*: μποριπέ, ο
π.χ. (όρκος) με τσχάκο μποριπέ τε να ντικχάβ! = της κόρης μου τη νυφιά να μη δω! (δηλ. να μη δω την κόρη μου νύφη).
(βλ. και γαμπριά).
Αντίθ. τζαμουτριπέ = γαμπριά.*
νυφικό (το): μπορικανό, ο
π.χ. γκελό λακέ μπουτ ο μπορικανό = της πήγε πολύ το νυφικό.
νυφικός (επίθ.): μπορικανό,-ί.
νυφούλα: μπορορί, η
π.χ. αβιλί μι μπορορί = ήρθε η νυφούλα μου.
Αντίθ. τζαμουτροró = γαμπρούλης.
νυχάκι: βουνγκορί και βουνγκίσα, η
π.χ. (φράση) νασστί ρεσές λε ούτε κάι λεσκί βουνγκίσα = δεν μπορείς να τον φτάσεις ούτε στο νυχάκι του.
νύχι: βούνγκα και βίνγκα, η
π.χ. τσχινάβ με βούνγκε = κόβω τα νύχια μου.
νύχτα: ρατ και ρακί, η
π.χ. σαστί ρακί νασστί πασσλιλέμ κατάρ ντα(ν)ντέσκι ντουκ = όλη τη νύχτα δεν μπόρεσα να κοιμηθώ απ' τον πονόδοντο, η ρατ γκελάμταρ = νύχτα φύγαμε, κάι σάνας σα η ρατ; = πού ήσουν όλη τη νύχτα;, σαρ κα νακχέλ καϊά ρατ! = πώς θα περάσει αυτή η νύχτα!
(βλ. ομόηχο ρατ = αίμα).
(υποκ.) ρακιορί, η και ρατορί, η
Αντίθ. γκιές και γκιβέ = μέρα.
νυχτερίδα: ρακιάκι-τσιρικλί, η (= νύχτας πουλί).
νυχτερινός (επίθ.): ρακιάκο,-ι και ρατάκο,-ι
π.χ. ρακιάκι μπουκί = νυχτερινή δουλειά.
Αντίθ. γκιβεσέσκο = ημερήσιος.
νυχτιάτικα (επίρρ.): α(ν)ντιράτ
π.χ. κάι πφιρές α(ν)ντιράτ κάι ντρομά; = πού περπατάς νυχτιάτικα στους δρόμους;
νύχτωμα: ρακιπέ, ο

Αντίθ. γκιβεσαριπέ = ξημέρωμα.
νυχτώνομαι (αμετβ. ρ.): ρακιάβαβ
π.χ. ρακιάιλαμ οπρά ντρομά = νυχτωθήκαμε στους δρόμους.
Αντίθ. γκιβεσάαβ = ξημερώνομαι.
νυχτώνω (αμετβ. ρ.): ρακιβάβ
π.χ. ρακιλάμ τζι τε αβάς κχερέ = νυχτώσαμε μέχρι να έρθουμε σπίτι.
Αντίθ. γκιβεσαράβ = ξημερώνω.
νυχτώνει (απροσ.): ρακιόλ
π.χ. ρακιλό ντα ταά τε αβέλ = νύχτωσε κι ακόμα να έρθει.
Αντίθ. γκιβεσάολ = ξημερώνει.
νωπός (άκλ. επίθ.): ταζέ (= φρέσκος) και (επίθ.) γιαλό, -ί (= υγρός).
νωρίς (επίρρ.): ερκέν
π.χ. τζαλ ερκέν κάι πι μπουκί = πάει νωρίς στη δουλειά του, πάσστο, τχάρα κα ουσστές ερκέν = κοιμήσου, αύριο θα σηκωθείς νωρίς.
Αντίθ. γκέτσι = αργά.
νωρίτερα (επίρρ.): νταάερκεν (= πιο νωρίς)
π.χ. νταάερκεν, τε αβέσας, κατέ κα ρακχαβέσας λε = νωρίτερα, αν ερχόσουν, εδώ θα τον έβρισκες.
Αντίθ. νταάγκετσι = αργότερα.

Ξ

ξαγρύπνημα: μπιπασσλιπέ και μπιπασστιπέ, ο (κυριολ. ακοιμησιά).
ξάγρυπνος (επίθ.): μπιπασσλιμάσκο,-ι, μπιπασστιμάσκο,-ι και μπιλι(ν)ντράκο,-ι.
 π.χ. ατσχιλό μπιλι(ν)ντράκο σα η ρατ = έμεινε ξάγρυπνος όλη τη νύχτα.
ξαγρυπνώ (αμετβ. ρ.): μπιπασσλιμάσκο-ατσχάβ και μπιλι(ν)ντράκο-ατσχάβ (= ξάγρυπνος μένω).
ξαδέρφια (τα): πφαλένγκε-χουρντέ, ε (= αδελφών παιδιά)
 π.χ. πφαλένγκε-χουρντέ σαμούς = ξαδέρφια είμαστε (κυριολ. αδελφών παιδιά είμαστε).
ξάδερφος: κακέσκο-τσαβό, ο (= θείου γιος) και μπιμπάκο-τσχαβό, ο (= θείας γιος)
 π.χ. με κακέσκο-τσχαβό σι καβά = ο ξάδερφός μου είναι αυτός (κυριολ. του θείου μου ο γιος είναι αυτός), αβιλό με μπιμπάκο-τσχαβό = ήρθε ο ξάδερφός μου (κυριολ. ήρθε της θείας μου ο γιος).
ξαδέρφη: κακέσκι-τσχέι, η (= θείου κόρη) και μπιμπάκι-τσχέι,η (= θείας κόρη).
 π.χ. καγιά σι κε κακέσκι-τσχέι; = αυτή είναι η ξαδέρφη σου; (κυριολ. αυτή είναι του θείου σου η κόρη;), κα τζαβ κάι με μπιμπάκι-τσχέι = θα πάω στην ξαδέρφη μου (κυριολ. θα πάω στης θείας μου την κόρη).
ξακουσμένος (μτχ. ως επίθ.): ασσου(ν)νταρντό,-ί (= διαδεδομένος, διαλαλημένος)
 π.χ. ντικ ο ασσου(ν)νταρντό σο κερντάς! = κοίτα ο ξακουσμένος τι έκανε!
 Συνών. ναμλίο = ονομαστός, ασσαρντό = παινεμένος.
ξακουστός (επίθ.): ασσου(ν)ντό,-ί.
 π.χ. σι ασσου(ν)ντό κατάρ πι σσουκάρ λαλί = είναι ξακουστός απ' την καλή φωνή του (κυριολ. ακουστός).
ξαμολάω: (βλ. αμολάω).
ξανά (α) (επίρρ.): πάλε (= πάλι)
 π.χ. τε νά ορμπισαρές μανσά πάλε = να μη μου μιλήσεις ξανά.
ξανά (β) (επίρρ.): ντα-εκ-φαρέ και ντα-εκ-ντρομ (ντα = και, εκ = ένας, μία, φαρέ = φορά).
 π.χ.. ντα-εκ-φαρέ κα κερές; = ξανά θα κάνεις; (ντρομ = φορά, ομόηχο ντρομ = δρόμος) ντα-εκ-ντρομ κα τζαλ = ξανά θα πάει.
ξανά (γ) (επίρρ.): γκένε
 π.χ. αβιλό γκένε = ήρθε ξανά.
ξαναβάφω (μετβ. ρ.): πάλε-μακχάβ.
ξαναβγάζω (μετβ. ρ.): πάλε-ικαλάβ.
ξαναβρίσκω (μετβ. ρ.): πάλε-αρακχάβ και πάλε-ρακχαβάβ.
ξαναβλέπω (μετβ. ρ.): πάλε-ντικχάβ.
ξαναγεννώ (αμετβ. ρ.): πάλε-μπιανάβ.
ξαναγίνομαι (αμετβ. ρ.): πάλε-κερντιάβ.
ξαναγυρίζω (αμετβ. ρ.): πάλε-ιρισάαβ.
ξαναγυρίζω (μετβ. ρ.): πάλε-ιρισαράβ.
ξαναδείχνω (μετβ. ρ.): πάλε-σικαβάβ.
ξαναεπιστρέφω (μετβ. ρ.): (βλ. ξαναγυρίζω μετβ.).
ξαναεπιστρέφω (αμετβ. ρ.): (βλ. ξαναγυρίζω αμετβ.).

ξαναζεσταίνω (μετβ. ρ.): πάλε-ταταράβ.
ξαναζωντανεύω (μετβ. ρ.): πάλε-τζου(ν)νταράβ.
ξαναθυμίζω (μετβ. ρ.): πάλε-σεραράβ.
ξανακάνω (μετβ. ρ.): πάλε-κεράβ.
ξανακούω (αμετβ. και μετβ.ρ.): πά-λε-ασσουνάβ.
ξαναμιλώ (αμετβ. και μετβ.ρ.): πάλε-ορμπισαράβ.
ξανάνιωμα: τερναριπέ, ο
Αντίθ. πφουραριπέ = γέρασμα.
ξανανιωμένος (μτχ.): τερναρντό, -ί
Αντίθ. πφουραρντό = γερασμένος.
ξανανιώνω (αμετβ. ρ.): τερνιάβ
π.χ. του α(ν)ντί τε πφουρός, τερνιλάν ντικχάβ = εσύ αντί να γεράσεις, ξανάνιωσες βλέπω (τερνό = νέος).
Αντίθ. πφουριάβ = γερνώ αμετβ.
ξανανοίγω (μετβ. ρ.): πάλε-πουταράβ.
ξαναπαίρνω (μετβ. ρ.): πάλε-λαβ.
ξαναπαντρεμένος (επίθ.): πάλε-ζζενισαρντό,-ί και πάλε-ζζενιμέ (άκλ.επιθ.).
ξαναπαντρεύομαι (αμετβ. ρ.): πάλε-ζζενισάαβ.
ξαναπερνώ (αμετβ. ρ.): πάλε-νακχάβ.
ξαναπέφτω (αμετβ. ρ.): πάλε-περάβ
ξαναπιάνω (μετβ. ρ.): πάλε-ασταράβ.
ξαναπουλώ (μετβ. ρ.): πάλε-μπικινάβ.
ξαναρίχνω (μετβ. ρ.): πάλε-τσχαβ.
ξαναρχίζω (αμετβ. και μετβ.ρ.): πάλε-μπασσλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια).
ξανάρχομαι (αμετβ. ρ.): πάλε-αβάβ
Αντίθ. πάλε-τζάβταρ = ξαναφεύγω.
ξαναρωτώ (μετβ. ρ.): πάλε-πουτσάβ και πάλε-πουσσάβ.
ξανατρέχω (αμετβ. ρ.): πάλε-πράσταβ και πάλε-νασσάβ (νασσάβ = τρέχω, ξεφεύγω, διαφεύγω).
ξανατρώω (αμετβ. ρ.): πάλε-χαβ.
ξαναϋπενθυμίζω (μετβ. ρ.): πάλε-σερανταράβ.
ξαναφαίνομαι (αμετβ. ρ.): πάλε-σικάντιαβ.
ξαναφέρνω (μετβ. ρ.): πάλε-α(ν)ταβάβ, πάλε-αταβάβ, γκένε-α(ν)ταβάβ και γκένε-αταβάβ
π.χ. κα α(ν)ταβάβ-γκένε γκασαβέ μανγκινά = θα ξαναφέρω τέτοια εμπορεύματα.
ξαναφεύγω (αμετβ. ρ.): πάλε-τζάβταρ
Αντίθ. πάλε-αβάβ = ξανάρχομαι.
ξαναφιλώ (μετβ. ρ.): πάλε-τσουμίνταβ και πάλε-τσουμούνταβ.
ξαφνικά (επίρρ.): μπιασσουγκιαριμάσα (= χωρίς αναμονή).
ξαναφτιάχνω (μετβ. ρ.): πάλε-κεράβ (σ.α. ξανακάνω, κεράβ = κάνω, φτιάχνω, δημιουργώ, πράττω).
ξαναχτυπώ (μετβ. ρ.): πάλε-τσαλαβάβ.
ξαναχτυπώ (αμετβ. ρ.): πάλε-τσαλάντιαβ.
ξανθός (επίθ.): ξανθός,-ιά
π.χ. ξανθά σι λακέ μπαλά = ξανθά είναι τα μαλλιά της.
ξανοίγομαι (αμετβ. ρ.): πουταράμαν και πουτράμαν
π.χ. νά πουτάρτουτ κάσκε αβέλα, αστάρ κο μούι εμπούκα πφα(ν)ντό = μην ξανοίγεσαι σ' όποιον να ναι, κράτα το στόμα σου λίγο κλειστό.
(κυριολ. ανοίγομαι).
ξάπλωμα (α): λουντζιπέ και λουντζαηπέ, ο.
ξάπλωμα (β): ουζανμάκο, ο.
ξαπλωμένος (α) (μτχ.): λουντζαντό,-ί.

ξαπλωμένος (β) (άκλ. επίθ.): ουζανμούσσι
π.χ. ουζανμούσσι σι οπρά κανεπάβα = ξαπλωμένος είναι πάνω στον καναπέ.
ξαπλώνω (αμετβ. ρ.): λουντζιάβ και ουζανίαβ.
π.χ. τσχι(ν)ντό σομ, μανγκάβ τε ουζανίαβ εμπούκα = κουρασμένος είμαι, θέλω να ξαπλώσω λίγο.
ξαπλώνω (μετβ. ρ.): λουντζαβάβ
π.χ. τσχουτάς λεσκέ γεκ ντουμούκ ντα λουντζαντάς λες τελέ = του ’ριξε μια γροθιά και τον ξάπλωσε κάτω.
ξαποστέλνω (μετβ. ρ.): μπιτσχαλάβ (= στέλνω)
π.χ. μπεςς σσουκάρ, τε να μπιτσχα-λάβ τουτ κοτάρ κάι αβιλάν = κάτσε καλά, μη σε ξαποστείλω από ’κει που ήρθες.
ξασπρίζω (μετβ. ρ.): παρναράβ (= ασπρίζω μετβ.).
ξαφνικός (επίθ.): μπιασσουγκιαρντό,-ι. (= απρόσμενος, απροσδόκητος)
π.χ. μπιασσουγκιαρντό μεριπέ = ξαφνικός θάνατος.
Αντίθ. ασσουγκιαρντό = αναμενόμενος.
ξεβράκωτος (επίθ.): μπισοστεάκο,-ι και μπισοστεγιαλό,-ί
π.χ. (μτφ.) νάι λε τε χαλ ο μπισοστεάκο, μπαρικανό ντα κερέλπες = δεν έχει να φάει ο ξεβράκωτος, παριστάνει και τον υπερήφανο.
Αντίθ. σοστεγιαλό = βρακωμένος.
ξεγέλασμα: χοχανταριπέ, ο.
ξεγελασμένος (μτχ.): χοχανταρντό,-ί και χοχαντό,-ί.
ξεγελιέμαι (αμετβ. ρ.): χοχάντιαβ
π.χ. σαρ χοχάντιλαν αγκαντάλ; = πώς ξεγελάστηκες έτσι;
(βλ. και γελιέμαι).
ξεγελώ (μετβ. ρ.): χοχανταράβ και χοχαβάβ
π.χ. χοχαντέ λε ντα λιέ, σα λεσκέ παρέ = τον ξεγέλασαν και του πήραν, όλα τα χρήματα, νασστί χοχανταρές μαν = δεν μπορείς να με ξεγελάσεις, κα χοχαβέλ τουτ, πφιρνό σι = θα σε ξεγελάσει, πονηρός είναι, εκχέ σικνέ χουρντέ νασστί χοχανταρές; = ένα μικρό παιδάκι δεν μπορείς να ξεγελάσεις;
(βλ. χοχαβάβ στο λήμμα ψεύδομαι και χοχανταράβ στο λήμμα πλανεύω).
ξεγέννημα: μπια(ν)νταριπέ, ο.
ξεγεννώ (μετβ. ρ.): μπια(ν)νταράβ
π.χ. μπια(ν)νταρντάς λα η μαμί ε γκαβέσκι = την ξεγέννησε η μαμμή του χωριού.
ξεγύμνωμα: νανγκιαριπέ, ο
(βλ. και γδύσιμο).
ξεγυμνωμένος (μτχ.): νανγκιαρντό,-ί.
(βλ. και γδυμένος)
ξεγυμνώνομαι: (βλ. γδύνομαι).
ξεγυμνώνω (μετβ. ρ.): νανγκιαράβ
(βλ. και γδύνω).
ξεδιαντροπιά: (βλ. αδιαντροπιά).
ξεδιάντροπος: (βλ. αδιάντροπος).
ξεδιψώ (μετβ. ρ.): μο-τρουσσαηπέ-ατσχανταράβ (= τη δίψα μου σταματώ).
ξεδοντιάρης (επίθ.): μπιντα(ν)ντένγκο,-ι.
ξεκαθαρίζω (μετβ. ρ.): τεμιζλέαβ (κυριολ. καθαρίζω μετβ.)
π.χ. αβ κατέ, τε τεμιζλέας αμαρό μπόρτζι = έλα εδώ, να ξεκαθαρίσουμε το χρέος μας.
ξεκάλτσωτος (επίθ.): μπιτσοραπένγκο, -ι
Συνών. πουρνανγκό = ξυπόλυτος.
ξεκαρδίζομαι (στα γέλια) (αμετβ. ρ.): μεράβ-ασαημάσταρ (κυριολ. πεθαίνω από γέλιο)

π.χ. μουλάμ-ασαημάσταρ κατάρ καβά φίλιμι = ξεκαρδιστήκαμε στα γέλια απ’ αυτή την ταινία.
ξεκίνημα: σΰρντιπέ, ο (= τράβηγ-μα)
(σ.α. ζύγισμα, αναχώρηση).
ξεκινώ (αμετβ.και μετβ.ρ.): σΰρνταβ (= τραβώ)
π.χ. σΰρντά ε τομαφιλέσα βο = ξεκίνησε με το αυτοκίνητο αυτός (σ.α. υποφέρω, αναχωρώ).
ξεκόβω (αμετβ. ρ.): τσχινάντιαβ (σ.α. διακόπτομαι)
π.χ. τσχινάντο καλέσταρ, σόσκε κα τχολ τουτ μπαρέ μπεϊλαβέ(ν)ντε = ξέκοψε απ’ αυτόν, γιατί θα σε βάλει σε μεγάλους μπελάδες, *τσχινάντιλε ε μυσστυρύα κατάρ ντικιάνο = ξέκοψαν οι πελάτες από το μαγαζί*
Συνών. ατσχάβ = αμετβ. σταματώ, αμετβ. παύω, στέκομαι, μένω.
ξεκόβω (μετβ. ρ.): τσχιναβάβ (σ.α. διακόπτω)
π.χ. σο ντα τε κερές, νασστί τσχιναβές λε κατάρ ρακία = ό,τι και να κάνεις δεν μπορείς να τον ξεκόψεις από το ούζο (από τα οινοπνευματώδη ποτά).
Συνών. ατσχανταράβ = μετβ. σταματώ, μετβ. παύω, ανακόπτω.
ξεκομμένος (μτχ.): τσχιναντό, -ί.
ξεκουμπώνω: πουταράβ (κυριολ. ανοίγω μετβ., σ.α. λύνω)
π.χ. πουταράβ μι α(ν)τεράβα = ξεκουμπώνω το πουκάμισό μου.
ξεκουράζομαι (αμετβ. ρ.): ντι(ν)νενίαβ.
π.χ. μπεςς εμπούκα, τε ντι(ν)νενίος = κάτσε λίγο, να ξεκουραστείς.
Αντίθ. τσχι(ν)ντιάβ = κουράζομαι, κόβομαι
ξεκουράζω (μετβ. ρ.): ντι(ν)νετιρίαβ
π.χ. ντι(ν)νετιρίαβ με τσανγκά = ξεκουράζω τα πόδια μου.
Αντίθ. τσχι(ν)νταράβ = κουράζω.
ξεκούραση: ντι(ν)νενμέκο, ο
π.χ. νάι μαν ντι(ν)νενμέκο κατάρ καγιά μπουκί = δεν έχω ξεκούραση από αυτή τη δουλειά.
Αντίθ. τσχι(ν)ντιπέ = κούραση.
ξεκουρασμένος: (βλ. ξεκούραστος).
ξεκουραστικά (επίρρ.): ντι(ν)νετιρμεκέσα.
ξεκούραστος (άκλ. επίθ.): ντι(ν)νενμίσσι
π.χ. ντι(ν)νενμίσσι σομ ακανά = ξεκούραστος είμαι τώρα.
ξεκρέμαστος (επίθ.): μπιου(μ)μπλαντό,-ί.
ξελάφρωμα: αφιφλενμέκο, ο (σ.α. ελάφρωμα).
ξελαφρωμένος (άκλ. επίθ.): αφιφλενμίσσι (σ.α. ελαφρωμένος).
ξελαφρώνω (αμετβ. ρ.): αφιφλενίαβ
π.χ. αφιφλε(ν)ντί μο γκι ακανά κάι αβιλό = ξελάφρωσε η ψυχή μου τώρα που ήρθε (σ.α. ελαφρώνω αμετβ.).
ξελαφρώνω (μετβ. ρ.): αφιφλετιρίαβ
π.χ. αφιφλετιρντί μο γκι καβά αμπέρι = ξελάφρωσε την ψυχή μου αυτή η είδηση (σ.α. ελαφρώνω μετβ.).
ξελιγώνομαι: (βλ. μπαϊλντίζω).
ξεμαλλιάζω (μετβ. ρ.): μπριβάβ
π.χ. μπριβντάς λα ανγκλά λακέ αμαλινά = την ξεμάλλιασε μπροστά στις φιλενάδες της.
(βλ. και γνέθω, μαδώ).
ξεμάλλιασμα: μπριβιπέ, ο
(βλ. και γνέσιμο, μάδημα).
ξεμαλλιασμένος (μτχ.): μπριβντό,-ί
(βλ. και γνεμένος, μαδημένος).
ξεμανίκωτος (επίθ.): μπιμπαϊένγκο,-ι (προφ. με συνίζηση ιε).
ξεματιάζω (μετβ. ρ.): μπαησαράβ

π.χ. μι μάμι τζανέλ τε μπαησαρέλ = η γιαγιά μου ξέρει να ξεματιάζει, μπαησαράβ ε χουρντέ = ξεματιάζω το μωρό.

Αντίθ. γιακχά-νταβ = ματιάζω.

ξεμάτιασμα: μπαησαριπέ, ο.

ξεματιασμένος (μτχ.): μπαησαρντό,-ί.

Αντίθ. γιακχαλό = ματιασμένος.

ξεμέθυστος: (βλ. νηφάλιος).

ξεμένω (αμετβ. ρ.): ατσχάβ (σ.α. μένω, διαμένω, παραμένω, στέκομαι, σταματώ αμετβ., παύω αμετβ.)

π.χ. ατσχιλόμ παρέ(ν)νταρ = ξέμεινα από λεφτά.

ξεμυαλίζω (α) (μετβ. ρ.): ντιλαράβ (= τρελαίνω)

π.χ. ντιλαρντά λε, λιά λεσκί γκογκί = τον ξεμυάλισε (τρέλανε), του πήρε το μυαλό.

ξεμυαλίζω (β) (μετβ. ρ.): λι(ν)νταράβ (= κάνω να πάρει, -ουν, βάζω να πάρει-ουν, σ.α. έκτρωση κάνω, καταδίδω)

π.χ. λι(ν)νταρντά λεσκί γκογκί καγιά οροσπούκα = του ξεμυάλισε το μυαλό αυτή η πόρνη.

(βλ. και έκτρωση (κάνω))

ξεμυάλισμα: (βλ. ξετρέλαμα).

ξεμυαλισμένος (μτχ.): λι(ν)νταρντέ-γκογκιάκο,-ι.

ξενέρωτος: (βλ. νηφάλιος).

ξενικός (επίθ.): γκατζικανό,-ί

π.χ. γκατζικανό τερτίπο = ξενικός τρόπος (γκατζικανό κυριολ. μη τσιγγάνικος, γκατζό = αλλόφυλος), (βλ. και αλλόφυλος).

Αντίθ. ρομανό = τσιγγάνικος.

ξενισμός: γκατζικανιπέ, ο.

ξενιτιά: κουρμπετλίκο, ο.

ξενόγλωσσος (επίθ.): γιαμπαντζιέ-τσχιμπάκο, -ι (= ξένης γλώσσας) και αβερέ-τσχιμπάκο, -ι (= άλλης γλώσσας).

ξενοδοχείο: οτέλι, ο

π.χ. κάι σαβό οτέλι κα ατσχός; = σε ποιο ξενοδοχείο θα μείνεις;

ξενοδόχος: οτελτζίο, ο, θηλ. οτελτζίκα, η.

ξένοιαστος (άκλ. επίθ. και επίρρ. και ουσ.): ραάτι (κυριολ. άνετος, ήσυχος, σ.α. άνετα, άνεση, ξένοιαστα)

π.χ. ραάτι σι μο σσορό κατέ, νι μανγκάβ τε τζάβταρ = ξένοιαστο είναι το κεφάλι μου εδώ, δεν θέλω να φύγω.

ξένος (επίθ.): γιαμπαντζίο,-ίκα

π.χ. αβέρ ντρομ ανγκλά γιαμπαντζία μανουσσά τε νά ορμπισαρές μανγκέ αγκαντάλ = άλλη φορά μπροστά σε ξένους ανθρώπους να μη μου μιλήσεις έτσι, γιαμπαντζιέ κχερέστε ιν λελ μαν λί(ν)ντρα = σε ξένο σπίτι δεν με παίρνει ύπνος.

Συνών. γκατζό = αλλόφυλος.

ξεντύνομαι (αμετβ. ρ.): νανγκιαράμαν. (βλ. και γδύνομαι).

Αντίθ. βουραβάμαν = ντύνομαι.

ξεντύνω (μετβ. ρ.): νανγκιαράβ (βλ. και γδύνω)

Αντίθ. βουρανταράβ = ντύνω.

ξεπαρθενεμένη: ασταρντί, η (= πιασμένη)

π.χ. ασταρντί σι κι τσχέι˙ νι μανγκάβ λα με τσχαβέσκε = ξεπαρθενεμένη είναι η κόρη σου˙ δεν τη θέλω για το γιο μου.

(σ.α. διακορευμένη).

Συνών. πφιβλί = ξεπαρθενεμένη, χήρα, διακορευμένη.

Αντίθ. τσχέι = κορίτσι, παρθένα, μπιασταρντί = άπιαστη, ανέγγιχτη, αδιακόρευτη.

ξεπαρθενεύω (μετβ. ρ.): ασταράβ (= πιάνω, κρατώ)

π.χ. ακανά κάι ασταρντάν λα κα λές λα, για τε να κερντόν μπαρέ τσιν-γκαρά = τώρα που την ξεπαρθένεψες θα την πάρεις

(παντρευτείς), για να μη γίνουν μεγάλες φασαρίες.
ξεπέρασμα: νακχαηπέ, ο (= πέρασμα) (σ.α. προσπέραση, μεταβίβαση).
ξεπερασμένος (α) (μτχ.): νακχαντό,-ί (= περασμένος) (σ.α. διαπερασμένος, μεταβιβασμένος)
Αντίθ. μπινακχαντό = αξεπέραστος απέραστος.
ξεπερασμένος (β) (μτχ. ως επίθ.): νακχαντι(ν)ντό, -ί (σ.α. περασμένος).
ξεπερνιέμαι (αμετβ. ρ.): νακχάντιαβ (= περνιέμαι, σ.α. μεταβιβάζομαι)
π.χ. κολάη νι νακχάντολ καβά νασφαλιπέ = εύκολα δεν ξεπερνιέται αυτή η αρρώστια.
ξεπερνώ (μετβ. ρ.): νακχαβάβ (= μετβ. περνώ)
π.χ. νακχαντάς σάορεν = τους ξεπέρασε όλους.
(σ.α. συνοδεύω, προσπερνώ, διαπερνώ, μεταβιβάζω).
ξεπέφτω (αμετβ. ρ.): περάβ (= πέφτω)
π.χ. γκαντικίν μπουτ πελόμ κατάρ και γιακχά; = τόσο πολύ ξέπεσα από τα μάτια σου;
ξεπλένω (μετβ. ρ.): παέσταρ-ικαλάβ (= από το νερό βγάζω)
π.χ. παέσταρ-ικαλάβ ε τσαρέ = ξεπλένω τα πιάτα, παέσταρ-ικαλάβ ε πατέ = ξεπλένω τα ρούχα.
ξέπλυμα: παέσταρ-ικαλιπέ, ο (= από το νερό βγάλσιμο).
ξεπλυμένος (μτχ.): παέσταρ-ικαλντό,-ί (= από το νερό βγαλμένος).
ξεπουλώ (μετβ. ρ.): μπικινάβ και μπικνάβ (κυριολ. πουλώ).
ξεπουπουλιάζω (μετβ. ρ.): ουζζαράβ
π.χ. ουζζαράβ η κχαϊνί = ξεπουπουλιάζω την κότα.
(βλ. ουζζαράβ στα λήμματα, γδέρνω, γρατσουνώ, ξεφλουδίζω).
Συνών. μπριβάβ = μαδώ.
ξεπουπούλιασμα: ουζζαριπέ, ο
(βλ. ουζζαριπέ στα λήμματα, ξεφλούδισμα, γδάρσιμο).
Συνών. μπριβιπέ = μάδημα.
ξεπουπουλιασμένος (μτχ.): ουζζαρντό, -ί
π.χ. ουζζαρντί σι η κχαϊνί = ξεπουπουλιασμένη είναι η κότα.
(σ.α. ξεφλουδισμένος, γδαρμένος).
ξεραΐλα: σσουκιπέ, ο (σ.α. στεγνότητα, ξηρασία).
ξεραίνομαι (αμετβ. ρ.): σσουκιάβ
π.χ. σσουκιλό μο κουρλό κατάρ ο τρουσσαηπέ = ξεράθηκε το λαρύγγι μου από τη δίψα, σσουκιλέ ε λουλουγκιά = ξεράθηκαν τα λουλούδια.
(σσουκιάβ μτφ. = αδυνατίζω αμετβ. π.χ. μπουτ σσουκιλάν = πολύ αδυνάτισες).
(βλ. και αμετβ. στεγνώνω).
Αντίθ. γιαλιάβ = υγραίνω αμετβ.
ξεραίνω (μετβ. ρ.): σσουκιαράβ
π.χ. ο κχαμ σσουκιαρέλ η ποςς = ο ήλιος ξεραίνει το χώμα.
(σσουκιαράβ μτφ. = αδυνατίζω μετβ. π.χ. σσουκιαρντάς τουτ καγιά μπουκί = σε αδυνάτισε αυτή η δουλειά).
(βλ. και στεγνώνω μετβ.).
Αντίθ. γιαλαράβ = υγραίνω μετβ.
ξερακιανός (επίθ.): σσουκό-ί (= ξερός, στεγνός)
π.χ. ντικ κο σσουκό μούι α(ν)ντί αϊνάβα ντα σορά πρασά = κοίτα το ξερακιανό πρόσωπό σου στον καθρέφτη και μετά κορόϊδευε.
Συνών. κισσλό, ζαήφι = αδύνατος.
ξεραμένος (μτχ.): σσουκιαρντό,-ί
(βλ. και στεγνωμένος).
ξέρασμα: (βλ. εμετός).
ξερασμένος (μτχ.): τσχαγκλό, -ί.

ξερή (χαρτοπαίγνιο): πάστρα και ξερί, η
π.χ. μανγκές τε κχελάς πάστρα; = θέλεις να παίξουμε ξερή;
ξερίζωμα: κουσσαηπέ, ο.
ξεριζωμένος (μτχ.): κουσσλό,-ί.
ξεριζώνω (α) (μετβ. ρ.): κουσσάβ
π.χ. κουσσάβ ε τσαρά = ξεριζώνω τα χόρτα.
(βλ. ομόηχο κουσσάβ = βρίζω).
ξεριζώνω (β) (μετβ. ρ.): ικαλάβ (κυριολ. βγάζω)
π.χ. κον ικαλντά η λουλουγκί κατάρ; = ποιος ξερίζωσε το λουλούδι από 'δω; (σ.α. αφαιρώ, παράγω).
(βλ. και αφαιρώ, παράγω).
ξερνώ (α) (αμετβ.και μετβ.ρ.): τσχαγκάβ
π.χ. τσχαγκλάς σα ο χαπέ = ξέρασε όλο το φαγητό.
(τσχαγκιπέ, ο = εμετός).
ξερνώ (β): τσχάνταβ, τσχαγκάμαν και τσχάνταμαν
π.χ. αβέλπες μανγκέ τε τσχάνταβ = μου 'ρχεται να ξεράσω.
ξερόβηχας: σσουκό-χας, ο
π.χ. ασταρέλ μαν σσουκό-χας = με πιάνει ξερόβηχας.
ξεροβήχω (αμετβ. ρ.): σσουκέστε-χασάβ.
ξεροκέφαλος (επίθ.): σσουκέ-σσερέσκο,-ι
π.χ. σσουκέ-σσερέσκο σι, ιν λελ ορμπέ(ν)νταρ = ξεροκέφαλος είναι, δεν παίρνει από λόγια.
Συνών. τφουλέ-σσερέσκο = χοντρο-κέφαλος.
ξερόκλαδο: σσουκό-ντάλο και σσουκό-ντάλι,ο.
ξεροπήγαδο: σσουκό-γκεράνο, ο και σσουκί-χαήν, η.
ξεροπόταμος: σσουκί-λεν, η.
ξερός (επίθ.): σσουκό,-ί (σ.α. στεγνός)
π.χ. σσουκέ πατρά = ξερά φύλλα, σσουκέ τσαρά = ξερά χόρτα, (φράση) σσουκό μαρνό τε χαβ ντα σαστο, ζουραλό τε αβάβ = ξερό ψωμί να φάω και υγιής, δυνατός να είμαι.
(σσουκό μτφ. = αδύνατος π.χ. σσουκό μπακρό = αδύνατο πρόβατο) (βλ. και στεγνός).
Αντίθ. γιαλό = υγρός, κινγκό = βρεγμένος.
ξερότοπος: σσουκό-τχαν, ο.
ξερούτσικος (επίθ.): σσουκορό, -ί (μτφ. αδυνατούλης).
ξεροφαγία: σσουκό-χαπέ, ο (= ξερή τροφή)
π.χ. κερ αμένγκε ζουμί αβγκιέ, σα σσουκό-χαπέ κα χας; = φτιάξε για μας φαγητό σήμερα, όλο ξεροφαγία θα τρώμε;
ξερόχορτο: σσουκί-τσαρ, η.
ξεροψημένος (επίθ.): μπουτ-πεκό,-ί (= πολύ ψημένος)
π.χ. μπουτ-πεκό μανγκέλ τε αβέλ ο μαρνό = ξεροψημένο θέλει να είναι το ψωμί.
ξερόψωμο: σσουκό-μαρνό, ο
π.χ. νταά νι κερντιλί η ζουμί; ε χουρντέ σσουκό-μαρνό χαν = ακόμα δεν έγινε το φαγητό; τα παιδιά ξερόψωμο τρώνε.
ξέρω (μετβ. ρ.): τζανάβ
π.χ. ιν τζανάβ κάι γκελό = δεν ξέρω που πήγε, ιν τζανές κχάντσικ = δεν ξέρεις τίποτα, τζανάβ σο κερντιλό = ξέρω τι έγινε, (φράση) καλά κάι τζανές μάνγκε νι νακχέν = αυτά που ξέρεις σε μένα δεν περνάνε, ιν τζανάβ σο τε κεράβ = δεν ξέρω τι να κάνω (βλ. και γνωρίζω (γ)).
ξεσήκωμα: βαζντι(ν)νταριπέ και ουσστι(ν)νταριπέ, ο.
ξεσηκωμένος (μτχ.): βαζντι(ν)νταρντό-ί και ουσστι(ν)νταρντό,-ί.
ξεσηκωμός: (βλ. έγερση).

ξεσηκώνομαι (αμετβ. ρ.): ουσστάβ (= σηκώνομαι)
π.χ. ουσστιλό σα ο μι(λ)λέτι = ξεσηκώθηκε όλος ο λαός.
ξεσηκώνω (α) (μετβ. ρ.): βαζντι(ν)νταράβ
π.χ. βαζντι(ν)ντaρντάν μπαρί τσινγκάρ = ξεσήκωσες μεγάλη φασαρία.
ξεσηκώνω (β) (μετβ. ρ.): ουσστι(ν)νταράβ
π.χ. ουσστι(ν)νταρντά μπιτίν ε ντουνιαβά πε σεζάσα = ξεσήκωσε όλο τον κόσμο με τη φωνή του.
ξεσκεπάζομαι (αμετβ. ρ.): πουτσαράμαν και πουτσάρντιαβ
π.χ. ντικ ε χουρντέ, τε να πουτσαρέλ πες = κοίτα το μωρό, να μην ξεσκεπαστεί, μπουτ πουτσαρέστουτ α(ν)ντί κι λί(ν)ντρα = πολύ ξεσκεπάζεσαι στον ύπνο σου.
Αντίθ. ουτσχαράμαν = σκεπάζομαι.
ξεσκεπάζω (μετβ. ρ.): πουτσαράβ
π.χ. νά πουτσάρ μαν = μη με ξεσκεπάζεις
Αντίθ. ουτσχαράβ = σκεπάζω, καλύπτω.
ξεσκέπασμα: πουτσαριπέ, ο
Αντίθ. ουτσχαριπέ = σκέπασμα, κάλυψη.
ξεσκεπασμένος: (βλ. ξεσκέπαστος).
ξεσκέπαστος (μτχ. ως επίθ.): πουτσαρντό,-ί
π.χ. πουτσαρντό σι ο χουρντό, τζα ουτσχάρ λε = ξεσκέπαστο είναι το μωρό, πήγαινε να το σκεπάσεις.
Συνών. μπιουτσχαρντό = ασκέπαστος.
Αντίθ. ουτσχαρντό = σκεπασμένος, καλυμμένος.
ξέσκεπος: (βλ. ξεσκέπαστος).
ξεσκίζομαι (αμετβ. ρ.): πφαραβάμαν
π.χ. (μτφ.) πφαραβέλπες α(ν)ντί μπουκί = ξεσκίζεται στη δουλειά. (κυριολ. σκίζομαι).
ξεσκίζω (μετβ. ρ.): πφαραβάβ
π.χ. (μτφ.) λεσκό ροηπέ πφαραντά μο γκι = το κλάμα του μου ξέσκισε την ψυχή (καρδιά) (κυριολ. σκίζω μετβ.).
ξέσκισμα: πφαραηπέ, ο (κυριολ. σκίσιμο).
ξεσκισμένος (μτχ.): πφαραντό,-ί
π.χ. πφαραντό πατό = ξεσκισμένο ρούχο (κυριολ. σκισμένος).
ξεσκονίζω (μετβ. ρ.): κοσάβ
π.χ. κοσάβ ε ράφορα = ξεσκονίζω τα ράφια, κοσάβ ο ντολάπο = ξεσκονίζω τη ντουλάπα.
(βλ. και σκουπίζω, σφουγγαρίζω).
Συνών. τεμιζλέαβ = καθαρίζω μετβ.
ξεσκόνισμα: κοσιπέ, ο
(βλ. και σκούπισμα, σφουγγάρισμα).
Συνών. τεμιζλεμέκο = καθάρισμα.
ξεσκονισμένος (μτχ.): κοσλό,-ί
(βλ. και σκουπισμένος, σφουγγαρισμένος).
Συνών. τεμίζι = καθαρός.
ξεσκονόπανο: κοσιμάσκο-κοτόρ, ο
(βλ. και σφουγγαρόπανο).
ξεσπώ (αμετβ. ρ.): πφαγκάμαν
π.χ. νά χολάρμαν τούντα, σόσκε κα πφαγκάμαν οπρά τούτε = μη με εκνευρίζεις κι εσύ, γιατί θα ξεσπάσω επάνω σου.
(πφαγκάβ = σπάζω μετβ. μαν = εμένα, πφάκτουτ κατάρ = σπάσου από 'δω (δηλ. φύγε από 'δω) (κυριολ. σπάζομαι).
ξεστομίζω (μετβ. ρ.): α(ν)ντάρ-μο-μούι-ικαλάβ (= μέσα από το στόμα μου βγάζω)
π.χ. νι λατζάς κάι ικαλές γκασαβέ πφερασά α(ν)ντάρ κο μούι; = δεν ντρέπεσαι που ξεστομίζεις τέτοια λόγια;
ξετίναγμα: κινισαριπέ, ο

π.χ. κινισαριπέ μανγκέν ε κιλίμορα = ξετίναγμα θέλουν τα χαλιά.
ξετιναγμένος (μτχ.): κινισαρντό,-ί.
ξετινάζω (μετβ. ρ.): κινισαράβ
π.χ. κινισαράβ ε κουβέρτε = ξετινάζω τις κουβέρτες.
ξετρελαίνομαι (αμετβ. ρ.): ντιλάβαβ (= τρελαίνομαι)
π.χ. ντιλάιλο κατάρ λακό σσουκαριπέ = έχει ξετρελαθεί από την ομορφιά της.
ξετρελαίνω (μετβ. ρ.): ντιλαράβ (= τρελαίνω).
π.χ. ντιλαρντά λε λακί σσουκ = τον ξετρέλανε η ομορφιά της.
ξετρέλαμα: ντιλαριπέ, ο (= τρέλαμα) (σ.α.ξεμυάλισμα).
ξετρελαμένος (μτχ.): ντιλαρντό,-ί (= τρελαμένος)
π.χ. ντιλαρντό σι τούσα = ξετρελαμένος είναι με σένα.
ξετσιπωσιά: (βλ. αδιαντροπιά).
ξετσίπωτος: (βλ. αδιάντροπος).
ξεφεύγω (αμετβ. ρ.): νασσάβ
π.χ. νασσλό ο τσορ κατάρ ε σσεραλένγκε βαστά = ξέφυγε ο κλέφτης από τα χέρια των αστυνομικών, ντικ τε να νασσέλ κατάρ κο μούι κχάντσικ = κοίτα (πρόσεχε) μη σου ξεφύγει από το στόμα τίποτα.
(βλ. και φεύγω, τρέχω αμετβ.).
ξεφλουδίζομαι (αμετβ. ρ.): ουζζάρντιαβ
π.χ. ουζζάρντιλι λεσκί μορκχί κατάρ ο κχαμ = ξεφλουδίστηκε το δέρμα του από τον ήλιο.
(βλ. και γδέρνομαι).
ξεφλουδίζω (α) (μετβ. ρ.): ουζζαράβ
π.χ. ουζζαράβ ε αρνέ = ξεφλουδίζω τα αυγά, ουζζαράβ ο πορτοκάλι = ξεφλουδίζω το πορτοκάλι.
(βλ. και γδέρνω, γρατσουνώ).
ξεφλουδίζω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): ουζζαρνταράβ (= βάζω να ξεφλουδίσει-ουν, βάζω να γδάρει-ουν)
π.χ. κα ουζζαρνταράβ λατέ ε αρνέ = θα τη βάλω να ξεφλουδίσει τα αβγά, κα ουζζαρνταράβ λεστέ ο μπακρό = θα τον βάλω να γδάρει το πρόβατο.
ξεφλούδισμα: ουζζαριπέ, ο
(βλ. και γδάρσιμο).
ξεφλουδισμένος (μτχ.): ουζζαρντό,-ί.
π.χ. ουζζαρντό σι ο αρνό = ξεφλουδισμένο είναι το αυγό.
(βλ. και γδαρμένος).
ξεφόρτωμα: φουλαριπέ, ο
(κυριολ. κατέβασμα)
π.χ. φουλαριπέ μανγκέν ε μανγκινά = ξεφόρτωμα θέλουν τα εμπορεύματα.
(βλ. και κατέβασμα, ξεφούσκωμα).
Αντίθ. λανταηπέ = φόρτωμα, μετακόμιση, ταξίδι, υκλετιρμέκο = φόρτωμα.
ξεφορτωμένος (μτχ.): φουλαρντό,-ί.
(κυριολ. κατεβασμένος).
(βλ. και κατεβασμένος, ξεφουσκωμένος).
Αντίθ. λαντantό = φορτωμένος, υκλετιρμίσσι = φορτωμένος.
ξεφορτώνω (μετβ. ρ.): φουλαράβ
(κυριολ. κατεβάζω)
π.χ. φουλαράβ ε μανγκινά κατάρ τομαφίλι = ξεφορτώνω τα εμπορεύματα από το αυτοκίνητο.
(βλ. και κατεβάζω, ξεφουσκώνω μετβ.).
Αντίθ. λανταβάβ = φορτώνω, μετακομίζω, ταξιδεύω, υκλετιρίαβ = φορτώνω.
ξεφούσκωμα: φουλαριπέ, ο
(βλ. και ξεφόρτωμα, κατέβασμα)
Αντίθ. πφουκιαριπέ = φούσκωμα.
ξεφουσκωμένος (μτχ.): φουλαρντό,-ί.

π.χ. φουλαρντί λαστίκα = ξεφουσκωμένο λάστιχο.
(βλ. και ξεφορτωμένος, κατεβασμένος).
Αντίθ. πφουκιαρντό = φουσκωμένος.
ξεφουσκώνω (μετβ. ρ.): φουλαράβ (= κατεβάζω)
(βλ. και ξεφορτώνω, κατεβάζω).
π.χ. κον φουλαρντά η λαστίκα; = ποιος ξεφούσκωσε το λάστιχο;
Αντίθ. πφουκιαράβ = φουσκώνω μετβ.
ξεφουσκώνω (αμετβ. ρ.): φουλάβ (κυριολ. κατεβαίνω).
π.χ. ε τομαφιλέσκι λαστίκα φουλιλί = το λάστιχο του αυτοκινήτου ξεφούσκωσε.
(βλ. και κατεβαίνω).
Αντίθ. πφουκιάβ = φουσκώνω αμετβ.*, λαχανιάζω.*
ξέφραγος (μτχ. ως επίθ.): πουταρντό, -ί (κυριολ. ανοιχτός, ανοιγμένος)
π.χ. πουταρντί ρεζ = ξέφραγο αμπέλι.
ξεχασιά: μπισταριπέ, ο (σ.α. αφηρημάδα).
ξεχασιάρης: (βλ. ξεχασμένος).
ξεχασμένος (μτχ. ως επίθ.): μπισταρντό,-ί (σ.α. αφηρημένος)
π.χ. μπισταρντό σι κατάρ πε μανουσσά = είναι ξεχασμένος από τους συγγενείς του, (φράση) μπουτ μπισταρντό σαν· σο χας μπιστρές = είσαι πολύ ξεχασιάρης· ό,τι τρως, ξεχνάς. (δηλ. ξεχνάς πολύ εύκολα).
Αντίθ. μπιμπισταρντό = αξέχαστος.
ξεχειμωνιάζω (αμετβ. ρ.): βενκιαράβ.
ξεχειμώνιασμα: βενκιαριπέ, ο.
ξεχνιέμαι (α) (αμετβ. ρ.): μπισταράμαν και μπιστράμαν.
π.χ. νά μπιστάρτουτ, ασσούν καλέν κάι πφενάβ τουκέ = μην ξεχνιέσαι, άκου αυτά που σου λέω, μπουτ μπιστρέστουτ καλά γκιβεσά· σεβνταλίο σαν; = πολύ ξεχνιέσαι αυτές τις μέρες· ερωτευμένος είσαι;
ξεχνιέμαι (β) (αμετβ. ρ.): μπιστάρντιαβ
π.χ. (φράση) σο νακχέλ, μπιστάρντολ = ό,τι περνάει, ξεχνιέται, τε τζάσταρ κατάρ τζι ποσστά μπιστάρντολ καγιά τσινγκάρ = να φύγεις από ‘δω μέχρις ότου ξεχαστεί αυτή η φασαρία.
ξεχνώ (α) (αμετβ.και μετβ.ρ.): μπισταράβ και μπιστράβ
π.χ. μπισταρντάν σο πφε(ν)ντάν μανγκέ; = ξέχασες τι μου είπες; μπισταρντέμ λεσκό αλάβ = ξέχασα το όνομά του, μπισταρντόμ ε νατάρα = ξέχασα τα κλειδιά.
Αντίθ. σεράβ = θυμάμαι
ξεχνώ (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): μπισταρνταράβ και μπιστανταράβ (= κάνω να ξεχάσει-ουν, κάνω να ξεχαστεί, -ούν)
π.χ. μπισταρνταρντάν μαν μο, κε πφερασένσα! μπισταρντόμ σο κα κινάβας = μ’ έκανες να ξεχάσω ρε, με τα λόγια σου! ξέχασα τι θα αγόραζα.
ξεχύνομαι (α) (αμετβ. ρ.): τσχορντιάβ (σ.α. ρημάζω αμετβ., εξαντλούμαι, χύνομαι)
π.χ. σο σι καβά καλαμπαλούκο κάι τσχορντιλό οπρά ντρομά! = τι πλήθος είναι αυτό που ξεχύθηκε πάνω στους δρόμους!
(βλ. και χύνομαι, αμετβ. ρημάζω, εξαντλούμαι).
ξεχύνομαι (β) (αμετβ. ρ.): τσχοράμαν (= χύνω εμένα)
π.χ. τσχορντάπες α(ν)ντέ παρέ κατάρ καγιά μπουκί = ξεχύθηκε μες στα λεφτά από αυτή τη δουλειά (δηλ. απόκτησε πολλά λεφτά).
ξεχωρίζω (μετβ. ρ.): αηρίαβ

π.χ. αηρίαβ ε χουρντέσκε σσέα = ξεχωρίζω τα ρούχα του μωρού.
(βλ. και μετβ. χωρίζω).
ξεχώρισμα: αηρμάκο, ο
(βλ. και χώρισμα).
ξεψειρίζω (μετβ. ρ.): τζουβάμουνταράβ (= ψείρες-σκοτώνω).
ξεψύχισμα: γκι-ντιιπέ, ο (= ψυχή δόσιμο, σ.α. εμψύχωση).
ξεψυχώ (αμετβ. ρ.): γκι-νταβ (= ψυχή δίνω)
π.χ. ντιά πο γκι α(ν)ντέ λεσκί ανγκάλι = ξεψύχησε στην αγκαλιά του (ως μετβ. σημαίνει εμψυχώνω)
(βλ. και εμψυχώνω).
ξηλώνω (μετβ. ρ.): ικαλάβ (κυριολ. βγάζω, αφαιρώ, σ.α. παράγω)
π.χ. τε κερέσα ντα-εκ-φαρέ καλέ, κε κανά κα ικαλάβ = αν το ξανακάνεις αυτό, τα αυτιά σου θα ξηλώσω.
ξημέρωμα: γκιβεσαριπέ, ο
Αντίθ. ρακιπέ = βράδιασμα.
ξημερώνομαι: (βλ. ξημερώνω αμετβ.).
ξημερώνει (απροσ. ρ.): γκιβεσάολ
Αντίθ. ρακιόλ = βραδιάζει.
ξημερώνω (αμετβ. ρ.): γκιβεσάαβ
π.χ. γκιβεσάιλο ντα ταά τε αβελ = ξημέρωσε κι ακόμα να έρθει.
Αντίθ. ρακιάβαβ = αμετβ. βραδιάζω.
ξημερώνω (μετβ. ρ.): γκιβεσαράβ
π.χ. κχόνικ ιν τζανέλ σο κα γκιβεσαρέλ αμένγκε τχαϊάρα ο Ντελ = κανείς δεν ξέρει τι θα μας ξημερώσει αύριο ο Θεός.
ξηρά: πφου, η (κυριολ. γη)
Αντίθ. ντενίζι = θάλασσα.
ξηρασία: σσουκιπέ, ο
(βλ. και στεγνότητα).
ξίγκι: κχόι, η (βλ. και λίπος).
ξιδάτος (επίθ.): σσουταλό, -ί
π.χ. σσουταλέ ζετίε = ξιδάτες ελιές.
ξίδι: σσουτ, ο
π.χ. (φράση) τε χολάιλο, σσουτ με πελ = αν θύμωσε, ξίδι ας πιει.
(υποκ.) σουτορό, ο.
ξιδιάζω (μετβ. ρ.): σσουτλαράβ.
ξίδιασμα: σσουτλαριπέ, ο.
ξινίζω (αμετβ. ρ.): σσουκλιάβ
π.χ. σσουκλιλί η ζουμί = ξίνισε το φαγητό.
ξινίζω (μετβ. ρ.): σσουκλαράβ.
ξινίλα: σσουκλιπέ, ο.
ξίνισμα: σσουκλαριπέ, ο.
ξινισμένος (μτχ.): σσουκλαρντό,-ί.
ξινόγαλο: σσίρκα, η, αϊράνο και τφουτ, ο (τφουτ κυριολ. γιαούρτι) και σσΰρκα, η
π.χ. σσουντρί πι(ν)ντόλ η σσίρκα = κρύο πίνεται το ξινόγαλο.
ξινόγλυκος (επίθ.): σσουκλό (-ί)-γκουγκλό, -ί.
ξινόμηλο: σσουκλί-πφαμπάι, η.
ξινός (επίθ.): σσουκλό,-ί
π.χ. σσουκλέ ντρακχά = ξινά σταφύλια.
Αντίθ. γκουγκλό = γλυκός.
ξινούτσικος (επίθ.): σσουκλορό,-ί
Αντίθ. γκουγκλορό = γλυκούτσικος.
ξιφομαχία: κϋλΰτσι, ο (κυριολ. ξίφος, σπαθί)
π.χ. ε χουρντέ κχελέν κϋλΰτσι ε ροβλικένσα = τα παιδιά παίζουν ξιφομαχία με τις βέργες.
ξιφομάχος: κϋλϋ(τσ)τσίο, ο (σ.α. κατασκευαστής ξιφών).
ξίφος (α): κχαμάβα, η
(βλ. και σπαθί).
ξίφος (β): κϋλΰτσι, ο
π.χ. ικλιλόμ ρέσμι ε κϋλϋτσέσα = βγήκα φωτογραφία με το ξίφος.
ξόδεμα: αρτζεμέκο, ο
π.χ. ε παρέ ζόρι ικλέν, αμά ο αρτζεμέκο σι κολάη = τα λεφτά δύσκολα βγαίνουν, αλλά το ξόδεμα είναι εύκολο.
ξοδεύομαι (αμετβ. ρ.): αρτζέαμαν
π.χ. νά αρτζέτουτ γκαντικίν μπουτ, παρέ νι κα ατσχέν τουτ = μην

ξοδεύεσαι τόσο πολύ, λεφτά δεν θα σου μείνουν.
ξοδεύω (μετβ. ρ.): αρτζέαβ
π.χ. αρτζεντί εκ σουρία παρέ = ξόδεψε ένα σωρό λεφτά.
ξοπίσω (επίρρ.): παλάλ (= από πίσω)
π.χ. η εκ μπεϊλάβα παλάλ κογιά αβέλ αμένγκε = ο ένας μπελάς ξοπίσω από τον άλλον μας έρχεται.
ξυλιάζω (αμετβ. ρ.): κασς-κερντιάβ (= ξύλο γίνομαι)
π.χ. κασς-κερντιλέ με βαστά κατάρ ο σσιλ = ξύλιασαν τα χέρια μου από το κρύο.
ξυλίζω: (βλ. δέρνω).
ξυλίκι: τσέλικο, ο
π.χ. ε χουρντέ κχελέν α(ν)ντί αβλία τσέλικο = τα παιδιά παίζουν μες στην αυλή ξυλίκι (τσελίκο = ατσάλι).
ξύλινος (επίθ.): κασστουνό,-ί και κασστέσκο,-ι.
π.χ. κασστουνό ουντάρ = ξύλινη πόρτα.
ξύλο: κασς, ο
π.χ. τσχινάβ ε κασστά = κόβω τα ξύλα, (μτφ.) κερντιλέ με βαστά κασς, κατάρ ο σσιλ = τα χέρια μου έχουν γίνει ξύλο από το κρύο, (φράση) πασσά σσουκό κασς ο γιαλό ντα πφαμπόλ = κοντά στο ξερό ξύλο και το χλωρό καίγεται **(υποκ.)** κοστορό, ο.
ξύλο (α) (μτφ.): μαριπέ, ο (= δάρσιμο)
π.χ. μπες σσουκάρ, σόσκε κα χας μαριπέ = κάτσε καλά, γιατί θα φας ξύλο.
ξύλο (β) (μτφ.): πάτα, η (είναι ηχομιμητική λέξη που δηλώνει το δάρσιμο)
π.χ. τε χάσα εκ πάτα, κα τχος γκογκί = άμα φας ένα ξύλο, θα βάλεις μυαλό.
ξυλοειδής: (βλ. ξύλινος).
ξυλοκόπημα: (βλ. ξύλο μτφ.).
ξυλοκοπημένος: (βλ. δαρμένος).
ξυλοκοπώ: (βλ. δέρνω).
ξυλόσομπα: κασστένγκι-σόμπα, η.
ξυλουργική: μαρανγκοζλούκο, ο.
ξυλουργός: μαρανγκόζι, ο (βλ. και μαραγκός).
ξυλώδης (επίθ.): κασστέσκο, -ι (σ.α. ξύλινος).
ξυμένος (μτχ.): χαρι(ν)ντό,-ί.
ξύνομαι (αμετβ. ρ.): χαρί(ν)νταμαν και χαρνούνταμαν
π.χ. χαρί(ν)ντελπες κατάρ η μελ = ξύνεται από τη λέρα.
ξύνω (μετβ. ρ.): χαρί(ν)νταβ και χαρνούνταβ
π.χ. (φράση) κατάρ η μπουτ μπουκί μο σσορό νασστί χαρί(ν)νταβ = απ' την πολλή δουλειά το κεφάλι μου δεν μπορώ να ξύσω.
ξύπνημα: τζουνγκαηπέ και ουσστιπέ, ο (ουσστιπέ κυριολ. σηκωμός, ουσστάβ = σηκώνομαι), (τζουνγκαηπέ = αφύπνιση).
ξυπνημένος: (βλ. ξύπνιος).
ξυπνητήρι: σαάτο, ο (κυριολ. ρολόι, ώρα)
π.χ. άμα νι τσαλαβέλας ο σαάτο, νταά κα πασστιάβας = αν δεν χτυπούσε το ξυπνητήρι, ακόμα θα κοιμόμουν.
ξύπνιος (επίθ.): τζουνγκαντό,-ί
π.χ. τζουνγκαντό σι, ιν πασσλόλ = ξύπνιος είναι, δεν κοιμάται, τζουνγκαντό χουρντό σι = είναι ξύπνιο παιδί.
Αντίθ. πασσλαρντό = κοιμισμένος, πασσταρντό και πασστι(ν)ντό = κοιμισμένος.
ξύπνιος (μτχ.): ουσστι(ν)ντό,-ί (= σηκωμένος).
ξυπνώ (αμετβ. ρ.): τζουνγκάντιαβ και ουσστάβ (τζουνγκάντιαβ = αφυπνίζομαι), (ουσστάβ κυριολ. σηκώνομαι)

π.χ. νταά ιν ουσστιλό κο ρομ; = ακόμη δεν ξύπνησε ο άνδρας σου; (αληγ.) τζουνγκάιλι η μουλί τζουβ = ξύπνησε η ψόφια ψείρα (δηλ. ξύπνησε ο κοιμισμένος).
Αντίθ. πασστιάβ και πασσλιάβ = κοιμάμαι.
ξυπνώ (μετβ. ρ.): τζουνγκαβάβ και βάζνταβ (τζουνγκαβάβ = αφυπνίζω), (βάζνταβ κυριολ. σηκώνω).
π.χ. τζουνγκάβ λες, μπουτ πασσλιλό = ξύπνα τον, πολύ κοιμήθηκε, βάζντε λε, τε τζαλ κάι μπουκί = ξύπνα τον, να πάει στη δουλειά, (μτφ.) με τζουνγκαντέμ λες ντα ικαλέλ ακανά γεκ παρτσάβα μαρνό = εγώ τον ξύπνησα και βγάζει τώρα ένα κομμάτι ψωμί.
Αντίθ. πασσταράβ και πασλαράβ = κοιμίζω.
ξυπολυσιά: πουρνανγκιπέ, ο.
ξυπόλυτος (επίθ.): πουρνανγκό,-ί (πουρνό = το τμήμα του ποδιού κάτω απ' τον αστράγαλο, νανγκό = γυμνός)
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ.Αλεξίου «ο ντεσσεντούι μπροσσένγκο» = ο δωδεκάχρονος) πφιρέλας πουρνανγκό α(ν)ντό σσιλ α(ν)ντό μπρουσσούμ, ο ντεσσεντούι μπροσσένγκο τσχαβό = περπατούσε ξυπόλυτο στο κρύο, στη βροχή, το δωδεκάχρονο αγόρι.
(υποκ.) πουρνανγκορό,-ί.
ξυραφάκι: ουστραβίσα, η.
ξυράφι: ουστράβα, η.
ξυραφίζω (μετβ. ρ.): ουστραβάσα-τσχινάβ (= με ξυράφι κόβω)
π.χ. τσχι(ν)ντά λεσκό μούι ουστραβάσα για τε λελ ι(ν)τικάμο = του ξυράφισε το πρόσωπο για να πάρει εκδίκηση.
ξυρίζομαι (α) (αμετβ. ρ.): ρά(ν)νταμαν
π.χ. ρά(ν)ντετουτ, αγκαντάλ κ' αβές κάι μπιάβ; = ξυρίσου, έτσι θα 'ρθεις στο γάμο;
ξυρίζομαι (β) (αμετβ. ρ.): τράσσι-κεράμαν (= ξύρισμα κάνω στον εαυτό μου)
π.χ. τσχι(ν)ντόμαν σαρ κεράμαν-τράσσι = κόπηκα καθώς ξυριζόμουν.
ξυρίζω (α) (μετβ. ρ.): ρά(ν)νταβ
π.χ. κα ρά(ν)νταβ μο μουστάκι = θα ξυρίσω το μουστάκι μου.
ξυρίζω (β) (μετβ. ρ.): τράσσι-κεράβ (= ξύρισμα κάνω).
π.χ. τράσσι-κεράβ με σακάλα = ξυρίζω τα γένια μου.
ξύρισμα (α): ρα(ν)ντιπέ, ο
π.χ. (φράση) ε τζουβλά σσουκαρέλ ο μακχιπέ ντα ε μρουσσέ ο ρα(ν)ντιπέ = (φράση) τη γυναίκα την ομορφαίνει το βάψιμο και τον άντρα το ξύρισμα.
ξύρισμα (β): τράσσι, ο
π.χ. τράσσι μανγκές = ξύρισμα θέλεις (χρειάζεσαι).
ξυρισμένος (μτχ.): ρα(ν)ντό,-ί
Αντίθ. μπιρα(ν)ντό = αξύριστος.
ξυριστικά (τα): τρασσέσκε-ντουζέα, ε (τρασσέσκε = για ξύρισμα, ντουζέα, ε = σύνεργα)
π.χ. κάι τχοντάν με τρασσέσκε-ντουζέα; = πού έβαλες τα ξυριστικά μου; (καϊαβάκε-ντουζέα, ε = τα σύνεργα για το φτιάξιμο του ελληνικού καφέ, π.χ. ατάβ ε καϊαβάκε-ντουζέα τε κεράβ καϊάβα ε μανουσσένγκε = φέρε τα σύνεργα του καφέ να φτιάξω καφέ για τους ανθρώπους, χουρντέσκε-ντουζέα, ε = παιδιού (παιδικά) παιχνίδια, π.χ. ο χουρντό κχελέλ πε ντουζεένσα = το παιδί παίζει με τα παιχνίδια του, ντουζέα, ε = παιχνίδια, σύνεργα ξυρίσματος, σύνεργα του ελληνικού καφέ (μπρίκι, φλιτζάνι, ζάχαρη, καφές, γκαζάκι κτλ.)

ξυριστικός (α) (επίθ.):
ρα(ν)ντιμάσκο, -ι
π.χ. ρα(ν)ντιμάσκι μάκινα = ξυριστική μηχανή.
ξυριστικός (β) (επίθ.): τρασσέσκο, -ι
π.χ. κι(ν)ντόμ μανγκέ τρασσέσκι μάκινα = αγόρασα για μένα ξυριστική μηχανή.
ξύσιμο: χαρι(ν)ντιπέ, ο.

Ο

ο (άρθ. αρσεν.): ο
 π.χ. ο τζουκέλ = ο σκύλος.
ογδοηκοστός (τακτ. αριθμ. επίθ.): οχτοντεσσουτνό,-ί.
ογδόντα (άκλ. απόλ. αριθμ.): οχτόντεςς.
όγδοος (τακτ. αριθμ. επίθ.): οχτουτνό,-ί.
όγκος (α): πφουκιπέ, ο (= φούσκωμα, από το αμετβ. πφουκιάβ = αμετβ. φουσκώνω).
όγκος (β): τφουλιπέ, ο (κυριολ. χόντρος, πάχος)
 π.χ. μπουτ μπαρό σι καλέ ταταβάκο τφουλιπέ = πολύ μεγάλο είναι το χόντρος (ο όγκος) αυτού του σανιδιού.
οδήγημα: (βλ. οδήγηση).
οδηγημένος (α) (μτχ.): ινγκαρντό, -ί και ινγκιαρντό, -ί (σ.α. μεταφερμένος, πηγεμένος, καθοδηγημένος).
οδηγημένος (β): τραντό, -ί (σ.α. καθοδηγημένος)
 π.χ. τραντό τομαφίλι = οδηγμένο (μεταχειρισμένο) αυτοκίνητο.
οδήγηση (α): τραντιπέ, ο
 π.χ. σαό τραντιπέ σι καβά κάι κερές; ατζαμίο σαν; = τι οδήγηση είναι αυτή που κάνεις; ατζαμής είσαι;, σαό τραντιπέ σας καβά κάι κερντάν; τρασσάιλομ! = τι οδήγηση ήταν αυτή που έκανες; φοβήθηκα!
οδήγηση (β): ινγκαριπέ και ινγκιαριπέ, ο (σ.α. μεταφορά, καθοδήγηση).
οδηγός (αυτοκινήτου, δικύκλου): οντιγόζι, οντιγκόζι και οδιγόζι, ο (θηλ. οντιγόσκα, οντιγκόσκα και οδιγόσκα, η)
 π.χ. του οντιγκόζι κερέσας-τουτ βάρεμα; σάρ ντιάν τουτ οπρά ντουβάρι; = εσύ τον οδηγό παρίστανες έτσι δεν είναι; πώς έδωσες τον εαυτό σου (χτύπησες) πάνω στον τοίχο; (η λέξη βάρεμα ή βάρεμ είναι βεβαιωτικό ερωτηματικό επιφώνημα που αντιστοιχεί στην ερωτηματική φράση: έτσι δεν είναι; π.χ. του πφιρνό κερέσας-τουτ βάρεμα; σάρ χοχάντιλαν; = εσύ τον έξυπνο παρίστανες έτσι δεν είναι; πώς ξεγελάστηκες; πφιρνό = έξυπνος, πονηρός)
οδηγούμαι (α) (αμετβ. ρ.): ινγκάρντιαβ και ινγκιάρντιαβ (σ.α. μεταφέρομαι, καθοδηγούμαι)
 π.χ. ο τσορ ινγκάρντιλο κάι πφα(ν)ντιπέ = ο κλέφτης οδηγήθηκε στη φυλακή.
οδηγούμαι (β) (αμετβ. ρ.): τραντιάβ (σ.α. καθοδηγούμαι).
οδηγώ (α) (μετβ. ρ.): τράνταβ
 π.χ. κον τράντελας ο τομαφίλι; = ποιος οδηγούσε το αυτοκίνητο;
οδηγώ (β) (μετβ. ρ.): ινγκαράβ και ινγκιαράβ (κυριολ. πηγαίνω μετβ., σ.α. μεταφέρω, καθοδηγώ)
 π.χ. κάι μανγκάβα ινγκαράβ λε = όπου θέλω τον οδηγώ, του ινγκαρές ο πφεράς τσινγκαράκε, αμά με νι μανγκάβ τε χάμαν τούσα = εσύ οδηγείς την κουβέντα σε καβγά, αλλά εγώ δεν θέλω να μαλώσω με σένα.
οδοκαθαριστής: (βλ. σκουπιδιάρης).
οδοντίατρος (ο): ντα(ν)ντένγκο-ντοκτόρι, ο
 π.χ. τζα κάι ντα(ν)ντένγκο-ντοκτόρι = πήγαινε στον οδοντίατρο.
οδοντίατρος (η): ντα(ν)ντένγκι-ντοκτόρκα, η.

οδοντικός (επίθ.): ντα(ν)ντένγκο, -ι (είναι η γενική πτώση του πληθυντικού της λέξης νταν, ο = δόντι).
οδοντόβουρτσα: ντα(ν)ντέγκι-φουρτσάβα, η
π.χ. λε ε ντα(ν)ντένγκι-φουρτσάβα ντα χαλάβ κε ντα(ν)ντά = πάρε την οδοντόβουρτσα και πλύνε τα δόντια σου.
οδοντογλυφίδα: ντα(ν)ντένγκο-καςς, ο (κυριολ. δοντιών ξύλο).
οδοντόκρεμα: ντα(ν)ντένγκο-ιλάτσι, ο (= δοντιών φάρμακο).
οδοντόπονος: ντα(ν)ντέσκι-ντούκ, η
π.χ. ασταρντά μαν ντα(ν)ντέσκι-ντουκ = μ' έπιασε οδοντόπονος.
οδοντωτός (επίθ.): ντα(ν)ντένγκο,-ι (= δοντιών).
οδός: οδός, η
π.χ. κάι σαβί οδό σι τουμαρό κχερ; = σε ποια οδό είναι το σπίτι σας;
οδύνη: ντουκ, η (= πόνος).
οδυνηρός (επίθ.): ντουκχανταριμάσκο,-ι
Αντίθ. μπιντουκχάκο = ανώδυνος
όζα: όζα, η
π.χ. λολί όζα = κόκκινη όζα.
οικιακός (επίθ.): κχερέσκο, -ι (είναι η γενική πτώση του ενικού της λέξης κχερ, ο = σπίτι, κχερέσκο = σπιτικός, σπιτίσιος, κχερέσκο μαρνό = σπιτικό ψωμί)
π.χ. κχερέσκε μπουκιά = οικιακές εργασίες.
οικογένεια: ανάβα και φαμίλια, η
π.χ. ζζενισάο τε κερές φαμίλια = παντρέψου να κάνεις οικογένεια, αβιλό πε αναβάσα = ήρθε με την οικογένειά του, λατσχέ αναβάταρ σι = είναι από καλή οικογένεια.
οικογενειακός (επίθ.): αναβάκο,-ι και φαμιλιάκο,-ι
π.χ. αμαρέ αναβάκο ντοκτόρι σι καβά = ο οικογενειακός μας γιατρός είναι αυτός.
οικογενειάρχης: ανετζίο, ο, θηλ. ανετζίκα, η
π.χ. λατσχό ανετζίο σι λεσκό τσχαβό = καλός οικογενειάρχης είναι ο γιος του.
οικονομία: ικονομία, η
π.χ. κερ εμπούκα ικονομία, κατέ κοτέ νά τσχου παρέ = κάνε λίγη οικονομία, εδώ κι εκεί μη ρίχνεις λεφτά.
Αντίθ. ζια(ν)νούκο = σπατάλη.
οικοπεδάκι: τχανορό, ο
(βλ. και θεσούλα).
οικόπεδο: τχαν, ο
π.χ. κι(ν)ντόμ τχαν = αγόρασα οικόπεδο
(βλ. και θέση, μέρος, τόπος, περιοχή).
οίκτος: ντουκχιπέ, ο (= πόνεση)
π.χ. νάι τουτ ιτσ ντουκχιπέ α(ν)ντό κο γκί = δεν έχεις οίκτο καθόλου στην ψυχή σου.
Συνών. μίλα = έλεος.
(βλ. και πόνεση, συμπόνοια).
οινόπνευμα: σπίρτο και ινόπνεβμα, ο
π.χ. μορντόμ λε σπιρτόσα = τον έτριψα με οινόπνευμα.
οκά: οκάβα, η (πληθ. οκάβε, ε).
οκνηρία (α): κχα(ν)ντινιπέ, ο (σ.α. βρομιά, βλ. και βρομιά, τεμπελιά)
Αντίθ. μπουκιαρνιπέ = εργατικότητα, φιλοπονία, φιλεργία.
οκνηρία (β): τε(μ)μπε(λ)λίκο, ο
π.χ. ασταρντά μαν τε(μ)μπε(λ)λίκο = μ' έπιασε οκνηρία.
Αντίθ. τσαλϋσσκα(ν)νούκο = εργατικότητα, λειτουργικότητα.
οκνηρός (α) (επίθ.): κχα(ν)ντινό, -ί (σ.α. βρόμικος, βρομιάρης, βλ. και βρόμικος, βρομιάρης, τεμπέλης)

Αντίθ. μπουκιαρνό = εργατικός, δουλευτάρης, δουλευταράς, φιλόπονος, φίλεργος
οκνηρός (β): τε(μ)μπέλι, ο, θηλ. τε(μ)μπέλκα, η
π.χ. τε(μ)μπέλκα ρομνί σίτουτ = οκνηρή σύζυγο έχεις.
Αντίθ. τσαλϋσσκάνι = εργατικός, δουλευταράς, τσαλϋσσκάνκα = εργατική, δουλευτάρα, δουλευταρού.
οκταετής (επίθ.): οχτό-μπροσσένγκο,-ι και οχτό-μπρεσσένγκο, -ι.
οκτακόσια (άκλ. απόλ. αριθμητ.): οχτόσσελ.
οκτακοσιοστός (τακτ. αριθμητ. ε-πίθ.): οχτοσσελουτνό,-ί.
οκτάχρονος: (βλ. οκταετής).
οκτώ (άκλ. απόλ. αριθμητ.): οχτό
π.χ. οχτό τζενέ αβιλέ = οκτώ άτομα ήρθαν.
ολιγοήμερος (επίθ.): ζάλακ-γκιβεσένγκο,-ι (= λίγων ημερών)
Αντίθ. μπουτέ-γκιβεσένγκο = πολυήμερος (= πολλών ημερών).
ολιγόωρος (επίθ.): ζάλακ-σαατένγκο, -ι (= λίγων ωρών)
Αντίθ. μπουτέ-σαατένγκο (= πολλών ωρών), πολύωρος.
ολικός (επίθ.): σαορικανό, -ι και σαβορικανό, -ι (σ.α. ολοκληρωτικός).
όλο (α) (επίρρ.): σα
π.χ. σα μορμισαρέλ = όλο γκρινιάζει, σα κατέ αβέλ = όλο εδώ έρχεται.
(βλ. και όλος).
όλο (β) (επίρρ.): έπντα και επ
π.χ. έπντα μούιτχολ = όλο φωνάζει, έπντα παρέ μανγκέλ = όλο λεφτά ζητάει, επ ροβέλ καβά χουρντό = όλο κλαίει αυτό το παιδί.
ολόασπρος (α) (επίθ): πάσπαρνο,-ι
π.χ. πάσπαρνι ρόκλια = ολόασπρο φόρεμα.
Συνών. μπουτ-παρνό = κάτασπρος.
ολόασπρος (β) (επίθ.): επτέν-παρνό, -ί (κυριολ. εντελώς άσπρος, εντελώς λευκός, σ.α. κάτασπρος, κατάλευκος).
Αντίθ. επτέν-καλό = ολόμαυρος, κατάμαυρος.
ολόγυμνος (επίθ.): επτέν-νανγκό, -ί (κυριολ. εντελώς γυμνός, τελείως γυμνός).
ολόγυρα (επίρρ.): τρούγιαλ-τρούγιαλ (κυριολ. γύρω γύρω)
ολόιδιος: (βλ. ίδιος).
ολοκάθαρος(άκλ. επίθ.): μπουτ-τεμίζι (= πολύ καθαρός)
π.χ. μπουτ-τεμίζι πατέ = ολοκάθαρα ρούχα.
ολοκαίνουριος (α) (επίθ.): μπουτ-νεβό,-ί (= πολύ καινούριος)
π.χ. μπουτ-νεβό σι ο τομαφίλι = ολοκαίνουριο είναι το αυτοκίνητο.
ολοκαίνουριος (β): επτέν-νεβό, -ί (κυριολ. εντελώς καινούριος).
ολοκαίνουριος (γ) (επίθ.): νεπ-νεβό, -ί
π.χ. νεπ-νεβό σι ο κχερ = ολοκαίνουριο είναι το σπίτι.
Αντίθ. μπουτ-πουρανό = πολύ παλιός, παμπάλαιος, πανάρχαιος.
ολόκληρος (επίθ.): σαστό,-ί
π.χ. σαστό μαρνό = ολόκληρο ψωμί.
(βλ. και υγιής).
Αντίθ. οπάςς = μισός.
ολοκληρωμένος (μτχ.): σασταρντό,-ί
(βλ. και θεραπευμένος).
ολοκληρώνομαι (αμετβ. ρ.): σαστάρντιαβ
(βλ. και θεραπεύομαι).
ολοκληρώνω (μετβ. ρ.): σασταράβ
(βλ. και θεραπεύω).
ολοκλήρωση: σασταριπέ, ο
(βλ. και θεραπεία).

ολοκληρωτικός (α) (επίθ.): σασταρικανό,-ί
(σ.α. θεραπευτικός, σαστό = ολόκληρος, υγιής).
ολοκληρωτικός (β) (επίθ.): σαορικανό, -ί.
ολοκόκκινος (επίθ.): μπουτ-λολό,-ί (= πολύ κόκκινος).
ολόλευκος: (βλ. ολόασπρος).
ολόμαυρος (α) (επίθ.): μπουτ-καλό,-ί (= πολύ-μαύρος)
Αντίθ. μπουτ-παρνό = ολόασπρος, κάτασπρος.
ολόμαυρος (β) (επίθ.): επτέν-καλό, -ί (κυριολ. εντελώς μαύρος, σ.α. κατάμαυρος)
Αντίθ. επτέν-παρνό = ολόασπρος, κάτασπρος, κατάλευκος, ολόλευκος.
ολόμαυρος (γ) (επίθ.): καπ-καλό, -ί
Αντίθ. πας-παρνό = κάτασπρος, κατάλευκος, ολόλευκος, ολόασπρος.
ολομόναχος (άκλ. επίθ.): επτέν-κόρκορι (κυριολ. εντελώς μόνος)
π.χ. ατσχιλόμ επτέν-κόρκορι ακανά κάι μουλί μι ρομνί = έμεινα ολομόναχος τώρα που πέθανε η γυναίκα μου.
ολονύχτιος (επίθ.): σαστέ-ρακιάκο,-ι και σαστέ-ρατάκο, -ι
(κυριολ. ολόκληρης νύχτας).
όλος (α) (άκλ. επίθ.): σα και σάορε
π.χ. σα η ντοςς τούτε σι = όλο το φταίξιμο είναι σε σένα, μπικί(ν)ντιλε σάορε ε μανγκινά = πουλήθηκαν όλα τα εμπορεύματα.
Αντίθ. οπάςς = μισός.
(βλ. σα στο επίρρ. όλο).
όλος (β) (άκλ. επίθ.): έπσι και μπιτίν
π.χ. μπιτίν η ντουνιάβα ασσου(ν)ντά τουμαρό ρεζι(λ)λίκο = όλος ο κόσμος άκουσε το ρεζιλίκι σας, τε χας έπσι η ζουμί = να φας όλο το φαγητό.

ολόστεγνος (επίθ.): μπουτ-σσουκό,-ί (= πολύ στεγνός)
(σ.α. πολύ ξερός, σσουκό = στεγνός, ξερός).
ολοστρόγγυλος (άκλ. επίθ.): μπουτ-τόπαρλακι (= πολύ στρογγυλός)
π.χ. μπουτ-τόπαρλακι σι λακό μούι = ολοστρόγγυλο είναι το πρόσωπό της.
ολότητα: σαοριπέ και σαβοριπέ, ο.
ολοφάνερος (επίθ.): επτέν-σικαντό, -ί (κυριολ. εντελώς φανερός).
ολόφρεσκος (άκλ. επίθ.): μπουτ-ταζέ (= πολύ φρέσκος) και μπουτ-ταζές (= πολύ φρέσκος)
π.χ. μπουτ-ταζέ σι ε ματσχέ = ολόφρεσκα είναι τα ψάρια.
Αντίθ. μπαϊάτι = μπαγιάτικος.
ολωσδιόλου (επίρρ.): επτέν (= εντελώς, τελείως, απολύτως)
π.χ. επτέν ντιλό σι καβά μανούςς! = ολωσδιόλου τρελός είναι αυτός ο άνθρωπος!
ομάδα (α): τσέτα, η
(βλ. και γκρουπ, κοπάδι).
ομάδα (β): ομάντα και ομάδα, η
π.χ. -του σαΐ ομάντα σαν; -με σομ Ολιμπιακός = -εσύ τι ομάδα είσαι; -εγώ είμαι Ολυμπιακός.
ομαλός (άκλ. επίθ.): ντούζι (= ίσιος, ίσια)
π.χ. ντούζι σι ο ντρομ, νάι λε ε(ν)ντέτσα = ομαλός είναι ο δρόμος, δεν έχει λακούβες.
ομιλία (α): ορμπισαριπέ, ο
(βλ. και μίλημα).
ομιλία (β): κονουσσμάβα, η (σ.α. μίλημα, συζήτηση, κουβέντιασμα)
π.χ. κάι κα κερντόλ η κονουσσμάβα; = πού θα γίνει η ομιλία;
ομιλώ: (βλ. μιλώ).
ομίχλη: ομίχλι, η

π.χ. ομίχλι ικλιλί, νασστί ντικχάβ σσουκάρ = ομίχλη βγήκε, δεν μπορώ να δω ωραία (καλά).
όμοιος (α): εκ (κυριολ. ένας, μία)
π.χ. εκ νάι καλά ε ντούι = όμοια δεν είναι αυτά τα δύο.
Αντίθ. αβέρ = άλλος, άλλο, αβέρτουρλι = αλλιώτικος, διαφορετικός, αλλιώτικα, αλλιώς, διαφορετικά.
όμοιος (β) (άκλ. επίθ.): αηνΰ
π.χ. αηνΰ σι ε κοτορά = όμοια είναι τα υφάσματα.
ομοιότητα: μπενζεμέκο, ο (κυριολ. μοιάσιμο).
ομολογία: πφε(ν)ντιπέ, ο.
ομολογώ (αμετβ. και μετβ.ρ.): πφενάμαν (κυριολ. λέω τον εαυτό μου)
π.χ. πφε(ν)ντάπες κάι σι λέστε η ντοςς = ομολόγησε ότι σ' αυτόν είναι το φταίξιμο.
όμορφα (επίρρ.): σσουκάρ
π.χ. νακχαντόμ μπουτ σσουκάρ = πέρασα πολύ όμορφα.
(βλ. και όμορφος, ωραία, ωραίος).
Αντίθ. μπέτι = άσχημα, άσχημος.
ομορφαίνω (α) (μετβ. ρ.): σσουκαράβ
π.χ. τζαλ τουκέ καγιά ρόκλια, σσουκαρέλ τουτ = σου πάει αυτό το φόρεμα, σε ομορφαίνει.
[βλ. ομόηχο σσουκαράβ = στεγνώνω (μετβ.ρ.)].
Αντίθ. μπετλεσστιρίαβ = ασχημαίνω μετβ.
ομορφαίνω (β) (μετβ. ρ.): σσουκ-νταβ (= ομορφιά δίνω)
π.χ. καλά λουλουγκιά σσουκ-ντεν κάι ο κχερ = αυτά τα λουλούδια ομορφαίνουν το σπίτι.
Αντίθ. μπέτι-κεράβ (άσχημο κάνω) = μετβ. ασχημαίνω
ομορφαίνω (α) (αμετβ. ρ.): σσουκάβαβ
π.χ. σο μπαρός, σσουκάβος = όσο μεγαλώνεις, ομορφαίνεις, σσουκάιλο καβά = ομόρφυνε αυτός.
Αντίθ. μπετλεσσίαβ = ασχημαίνω αμετβ.
ομορφαίνω (β) (αμετβ. ρ.): σσουκ-λαβ (= ομορφιά παίρνω)
π.χ. μπουτ σσουκ-λιάν ντικχάβ! = πολύ ομόρφυνες βλέπω!
Αντίθ. μπέτι-κερντιάβ (άσχημος γίνομαι) = αμετβ. ασχημαίνω
ομορφάντρας: σσουκάρ-μρουςς, ο.
ομορφιά: σσουκ, η και σσουκαριπέ, ο
π.χ. σο ντικχλά λα ντιλάιλο κατάρ λακό σσουκαριπέ = μόλις την είδε τρελάθηκε από την ομορφιά της, [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο κορκοριπέ» (= η μοναξιά)] χοχαντάμαν λακί σσουκ, ματαρντάς μαν πε γκουγκλέ-ορμπένσα ντα πακιαϊέμ λα = (απόδοση στίχων) με πλάνεψε η ομορφιά της, με μέθυσε με τα γλυκόλογά της και την πίστεψα.
(βλ. σσουκαριπέ στο λήμμα ωραιότητα).
Αντίθ. μπετιπέ = ασχήμια.
ομορφοκόριτσο: σσουκάρ – τσχορί και σσουκάρ-τσχέι, η.
ομορφονιός: σσουκαρνό, ο.
ομορφονιά: σσουκαρνί, η.
ομορφόπαιδο: σσουκάρ-τσχαβρό, σσουκάρ-τσχαβό και σσουκάρ-τσχαό, ο
όμορφος (άκλ. επίθ.): σσουκάρ
π.χ. σσουκάρ σαν, αμά γκογκί νάι τουτ = όμορφος (-η) είσαι, αλλά μυαλό δεν έχεις, σίτουτ σσουκάρ γιακχά = έχεις όμορφα μάτια.
(βλ. και ωραίος, ωραία).
Αντίθ. μπέτι = άσχημος, άσχημα.
ομορφότατος (περιφρ. άκλ. επίθ. και επίρρ. υπερθ. βαθμού): μπουτ-σσουκάρ (μπουτ = πολύ, πολύς,

σσουκάρ = όμορφος, ωραίος, όμορφα, ωραία) (από τις δύο λέξεις αυτές δημιουργήθηκε το σύνθετο άκλ. επίθ. και επίρρ. μπούσσουκαρ με αποβολή του *τ* από το πρώτο συνθετικό για να προφερθούν ευκολότερα τα δύο συνθετικά μαζί, μπούσσουκαρ = πανέμορφος–η, πανέμορφα, υπέροχος–η, υπέροχα, θαυμάσιος-α, θαυμάσια π.χ. μπούσσουκαρ σι κο τσχαβό = πανέμορφος είναι ο γιος σου, μπούσσουκαρ σι κι τσχέι = πανέμορφη είναι η κόρη σου, μπούσσουκαρ κερντιλί η ζουμί = υπέροχο έγινε το φαγητό, μπούσσουκαρ σι καβά κιράλ = θαυμάσιο είναι αυτό το τυρί, μπούσσουκαρ νακχανταμούς ιρακί κάι μπιάβ = υπέροχα περάσαμε χθες στο γάμο).

ομορφότερος (περιφρ. άκλ. επίθ. και επίρρ. συγκρ. βαθμού): νταά-σσουκάρ, ταά–σουκάρ και πο-σσουκάρ (νταά και ταά = πιο, ακόμα, πο = πιο, σσουκάρ = όμορφος, ωραίος, όμορφα, ωραία)
 π.χ. μιρνό τσχαβό σι νταά-σσουκάρ, κατάρ κιρνό = ο δικός μου ο γιος είναι πιο όμορφος (ομορφότερος) από το δικό σου, μιρνί τσχέι σι νταά-σσουκάρ κατάρ κιρνί = η δική μου η κόρη είναι πιο όμορφη (ομορφότερη) από τη δική σου, αμέν νταά-σσουκάρ νακχανταμούς ιρακί κάι μπιάβ = εμείς πιο όμορφα (ομορφότερα) περάσαμε χθες στο γάμο.

ομορφούλης (επίθ.): σσουκαρορό, -ί (σ.α. ομορφούτσικος, εμφανίσημος).

ομορφούτσικος (επίθ.): σσουκαρορό,-ί.

ομπρέλα: σσιμσσιάβα και ομπρέλα, η
 π.χ. λε η σσιμσσιάβα τε να κινγκός = πάρε την ομπρέλα να μη βραχείς, λιάν η ομπρέλα; = πήρες την ομπρέλα;

ομπρελίτσα: σσιμσσιαβίσα, η.

όμως (σύνδ.): αμά
 π.χ. ασσουγκιαρντέμ τουτ, αμά ιν αβιλάν = σε περίμενα, όμως δεν ήρθες, βα, αμά νι αβιλάν τε ντικχές μαν = ναι, όμως δεν ήρθες να με δεις.
 (βλ. και αλλά).

ονειρεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): σουνό-ντικχάβ (= όνειρο βλέπω)
 π.χ. α(ν)ντό μο σουνό ντικχλόμ τουτ ιρακί η ρατ = μες στο όνειρο μου σε είδα (ονειρεύτηκα) χθες το βράδυ, (μτφ.) σαέ πφερεσά σι καλά κάι πφενές; σουνό-ντικχές; = τι λόγια είναι αυτά που λες; όνειρο βλέπεις (ονειρεύεσαι);

ονειρεύομαι (β) (μετβ. ρ.): α(ν)ντό-μο-σουνό-ντικχάβ (= μες στο όνειρό μου βλέπω) και αν-μο-σουνό-ντικχάβ (= στο όνειρό μου βλέπω)
 π.χ. α(ν)ντό-μο-σουνό-ντικχλόμ με ντιαντέ = ονειρεύτηκα τον πατέρα μου (κατά λέξη: μες στο όνειρό μου είδα τον πατέρα μου).

ονειρικός (επίθ.): σουνέσκο, -ι.

όνειρο: σουνό, ο
 π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ε πφουκαντέ σουνέ» (= τα προδωμένα όνειρα)] πφουκαντέ μαν ε σουνέ κάι κεράβας σικνιμάσταρ = με πρόδωσαν τα όνειρα που έκανα μικρός.
 (υποκ.) σουνορό, ο.

ονειροπόληση: σουνένγκο-κεριπέ, ο (= ονείρων φτιάξιμο).

ονειροπολώ (αμετβ. ρ.): σουνέ-κεράβ (= όνειρα κάνω).

ονειρώδης: (βλ. ονειρικός).

όνομα: αλάβ, ο

π.χ. σαρ σι κο αλάβ; = πώς είναι το όνομά σου;, μπισταρντόμ λεσκό αλάβ = ξέχασα το όνομά του, σαβό αλάβ κα ντεν ε χουρντέσκε; = τι όνομα θα δώσετε στο παιδί;
ονομάζω (μετβ. ρ.): αλάβ-τχαβ
π.χ. πε χουρντέσκο αλάβ-τχοντέ Μανόλη = το μωρό τους το ονόμασαν Μανόλη.
(αλάβ-τχαβ κυριολ. όνομα βάζω).
Συνών. αλάβ-νταβ = ονοματίζω.
ονομασία: αλαβιπέ, ο.
ονομασμένος (μτχ.): αλαβντό,-ί
Αντίθ. μπιαλαβέσκο = ανώνυμος.
ονομαστικός (επίθ.): αλαβέσκο,-ι
π.χ. αβγκιέ σι με αλαβέσκι γιορτία = σήμερα είναι η ονομαστική μου γιορτή.
ονομαστός (επίθ.): ναμλίο,-ούκα
π.χ ναμλίο ντοκτόρι = ονομαστός γιατρός.
(βλ. και τρανός).
Συνών. ασσου(ν)νταρντό = ξακουσμένος, διαλαλημένος, διαδεδομένος και ασσου(ν)ντό = ακουστός, ασσαρντό = παινεμένος.
ονοματάκι: αλαβορό, ο.
ονοματίζω (μετβ. ρ.): αλάβ-νταβ (= όνομα δίνω).
ονοματισμένος: αλαβντι(ν)ντό, -ί.
ονοματοδοσία: αλαβντιιπέ, ο.
όντως (επίρρ.): έμντα και τσατσές
π.χ. έμντα, αγκαντάλ σι = όντως, έτσι είναι.
(βλ. και επίρρ. αλήθεια, πράγματι).
οξυγόνο: οκσιγόνο, ο
π.χ. ο ντοκτόρι τχοντά λεσκέ οκσιγόνο = ο γιατρός του έβαλε οξυγόνο.
οξυζενέ: οκσιζενέ, ο.
οπ (επιφ.): οπ
π.χ. οπ, ασταρντόμ τουτ = οπ, σ' έπιασα.
όπα (επίρρ.): όπα
π.χ. όπα, αβιλίταρ βόι ντα! = όπα, ήρθε κι αυτή! βο όπα-όπα ασταρέλ πε ρομνά, νάι σαρ τούτε κάι μαρές μαν εμπουκάκε = αυτός όπα-όπα πιάνει (στα όπα-όπα έχει) τη γυναίκα του, δεν είναι σαν εσένα που με δέρνεις με το παραμικρό.
οπαδός: τζονό, ο (κυριολ. άτομο, άνθρωπος)
π.χ. ε ολινμπιακοζέσκε τζενέ σι καλά = οι οπαδοί του Ολυμπιακού είναι αυτοί.
οπισθοδρόμηση: παπαλέ-τζιιπέ, ο (= πίσω πηγαιμός)
Αντίθ. ανγκλέ-τζιιπέ, ο = προχώρημα.
οπισθοδρομικός (μτχ.): παπαλέ-τζι(ν)ντό, -ί (= πίσω πηγεμένος)
Αντίθ. ανγκλέ-τζι(ν)ντό = προχωρημένος, προοδευμένος.
οπισθοδρομώ (αμετβ. ρ.): παπαλέ-τζαβ (= πίσω πηγαίνω)
Αντίθ. ανγκλέ-τζαβ = προχωρώ.
οπισθοχωρώ: (βλ. οπισθοδρομώ).
όπλο: πούσσκα και τσχουνταλί, η
π.χ. σι οπρά λέστε πούσσκα = έχει επάνω του όπλο, γκαράβ η τσχουνταλί = κρύψε το όπλο.
(τσχουνταλί κατά λέξη σημαίνει ριχτήρας, προήλθε από το ρήμα τσχαβ = ρίχνω, τσχουηπέ = ρίξιμο).
οπλοποιός: πούσσκατζίο, ο (σ.α. οπλοπώλης).
οπλοπωλείο: πουσσκένγκο-ντικιάνο (= όπλων μαγαζί) και πουσσκένγκο-ντουκιάνο, ο (= όπλων μαγαζί).
οπλοπώλης: πούσσκατζίο, ο (σ.α. οπλοποιός).
οπλουργός: (βλ. οπλοποιός).
οπλοφορώ (αμετβ. ρ.): πουσσκάσα-πφιράβ και τσχουνταλάσα-πφιράβ (οι λέξεις κυριολ. σημαίνουν: με όπλο περπατώ).

π.χ. πουσσκάσα-πφιρέλ καβά = οπλοφορεί αυτός, κον σι τσατσουκανό μρουςς ιν πφιρέλ πουσσκάσα = όποιος είναι αληθινός άνδρας δεν οπλοφορεί.

όποιος (άκλ. αντων.): κον

π.χ. κον ακχιαρντά, ακχιαρντά = όποιος κατάλαβε, κατάλαβε, κον ιν τζανέλ τε να ορμπισαρέλ = όποιος δεν ξέρει να μη μιλάει.

(βλ. και ποιος).

όποιος (αντων.): σαό, -ί και σαβό, -ί (βλ. και ποιος, τι (ως θαυμαστικό))

π.χ. λε σαό μανγκέσα = πάρε όποιο θέλεις.

οποιοσδήποτε (άκλ. αντων.): κον-αβέλα και (αντων.) σαό(-ί)-αβέλα

π.χ. κον-αβέλα ντα τε αβέλας κάι μο τχαν, καλέ κα κερέλας = οποιοσδήποτε κι αν ήταν στην θέση μου, αυτό θα έκανε.

όποτε (επίρρ.): κάνα

π.χ. κάνα μανγκέσα, αβ = όποτε θες, έλα.

(βλ. και πότε, όταν).

οποτεδήποτε (επίρρ.): κάνα-αβέλα

π.χ. -κάνα μανγκές τε ποκινάβ τουτ; -κάνα-αβέλα = -πότε θέλεις να σε πληρώσω; - οποτεδήποτε.

όπου (επίρρ.): κάι

π.χ. κάι μανγκέσα, τζα = όπου θέλεις, πάνε.

(βλ. και που, πού, σε).

οπουδήποτε (επίρρ.): κάι-αβέλα

π.χ. κάι-αβέλα ντα τε τζας, κα ρακχαβάβ τουτ = οπουδήποτε και να πας, θα σε βρω.

οπτικά (επίρρ.): ντικχιμάσα (= με κοίταγμα).

οπτικός (επίθ.): ντικχιμάσκο, -ι.

οπωροπώλης: (βλ. μανάβης).

όπως (σύνδ. και επίρρ.): σαρ

π.χ. σαρ ντα τε λέσλε, κερντιλό ακανά καβά = όπως και να το πάρεις, έγινε τώρα αυτό, σαρ σομ αγκαντάλ, νασστί κα τζαβ κάι μπουκί = όπως είμαι έτσι, δεν θα μπορέσω να πάω στη δουλειά.

(βλ. και σαν, καθώς).

όραση (α): ντικχιπέ, ο (= κοίταγμα, βλέμμα, σ.α. φροντίδα, εξέταση, προσοχή, παρατήρηση, παρακολούθηση).

όραση (β): γιακχένγκο-σσάφκι, ο (γιακχένγκο = ματιών, σσάφκι = φέγγος, φως)

π.χ. χασαρντά πε γιακχένγκο-σσάφκι = έχασε την όρασή του.

ορατός (επίθ.): σικαντό-ί (κυριολ. φανερός).

Αντίθ. μπισικαντό = αόρατος, αφανής.

όργανο (μουσικό): τσαλγκία, η (σ.α. μπουζούκι).

όργανο: αλαϊάτι, ο (προφ. με συνίζηση ια) (σ.α. εργαλείο, ανταλλακτικό, πληθ. αλαϊάτορα, ε).

οργανοπαίκτης: τσαλγκϋτζίο, ο

π.χ. αβιλέ ε τσαλγκϋτζία ε μπιαβέσκε = ήρθαν οι οργανοπαίκτες για το γάμο.

οργή: χολί, η (σ.α. θυμός)

π.χ. μι χολί λέσκε μπουτ μπαρί σι = η οργή μου για κείνον είναι πολύ μεγάλη.

(βλ. και θυμός).

οργίζομαι (αμετβ. ρ.): χολί-πφερντιάβ (= οργή γεμίζω αμετβ.)

π.χ. πφερντιλόμ-χολί κατάρ καλά κάι ασσου(ν)ντόμ = οργίστηκα απ' αυτά που άκουσα.

Συνών. χολάβαβ = θυμώνω αμετβ.

οργίζω (μετβ. ρ.): χολί-πφεράβ (= οργή-γεμίζω μετβ.)

π.χ. πφερντάν λε χολί, καλέ πφερασένσα κάι πφε(ν)ντάν λέσκε = τον όργισες μ' αυτά τα λόγια που του είπες.

Συνών. χολαράβ, χολιναράβ = θυμώνω μετβ., εκνευρίζω.
οργισμένος (μτχ.): χολί-πφερντό,-ί (= θυμό γεμάτος)
π.χ. πφερντό-χολί σι κο ντατ τούσα = οργισμένος είναι ο πατέρας σου μαζί σου.
Συνών. χολιναλό, χολιαλό, χολαρντό = εκνευρισμένος, θυμωμένος.
ορεινός: (βλ. βουνίσιος).
ορεκτικός (επίθ.): ισστακέσκο, -ι
π.χ. ο ντοκτόρι ντιά λε ισστακέσκο σσουρούπο = ο γιατρός του έδωσε ορεκτικό σιρόπι.
όρεξη: όρεκσι, η και ισστάκο, ο
π.χ. τσχι(ν)ντιλό μο ισστάκο = μου κόπηκε η όρεξη, νάι μαν όρεκσι = δεν έχω όρεξη.
ορθά: (βλ. σωστά).
ορθάνοιχτος (επίθ.): επτέν-πουταρντό, -ί (κυριολ. εντελώς ανοιχτός).
όρθια (επίρρ.): ντικινέ
π.χ. ντικινέ τχο ο κασς = όρθια βάλε το ξύλο.
όρθιος (α) (επίθ.): οπρι(ν)ντό,-ί
π.χ. νά άτσι οπρι(ν)ντό, λε εκ καρέκλα ντα μπεσς = μη στέκεσαι όρθιος, πάρε μια καρέκλα και κάτσε.
Αντίθ. μπεσσι(ν)ντό = καθισμένος, καθιστός
όρθιος (β) (άκλ. επίθ.): ντίκι
π.χ. αστάρ ντίκι ο καντρόνι = κράτα όρθιο το καδρόνι (σ.α. όρθια).
ορθός: (βλ. σωστός).
οριστικά (επίρρ.): έπτενιμάσκε
π.χ. κα τζάβταρ έπτενιμάσκε = θα φύγω οριστικά.
οριστικός (επίθ.): έπτενιμάσκο, -ι
οριστικώς: (βλ. οριστικά).
ορκίζομαι (αμετβ. ρ.): σοβέλ-χαβ (= όρκο τρώω)
π.χ. σοβέλ-χαβ οπρα με χουρντέ, σόσκε νι πακιάς μαν; = ορκίζομαι στα παιδιά μου, γιατί δε με πιστεύεις;, μπανγκέστε νά χα-σοβέλ, κα ασταρέλ τουτ = στραβά (ψεύτικα) μην ορκίζεσαι, θα σε πιάσει.
ορκίζω (μετβ. ρ.): σοβέλ-χα(ν)νταράβ (= όρκο ταΐζω)
π.χ. χα(ν)νταρντόμ λε σοβέλ, τε να πφουκαλέλ = τον όρκισα, να μη μαρτυρήσει.
όρκιση: σοβέλ-χα(ν)νταριπέ, ο (= όρκο τάισμα).
ορκισμένος (επίθ.): σοβελαλό,-ί
π.χ. σοβελαλό σι τε να ορμπισαρέλ λέσα = ορκισμένος είναι να μην του μιλήσει, σοβαλαλό σι, τε να πελ εκ μπροςς ιτσκία = ορκισμένος είναι, να μην πιει ένα χρόνο ποτό (οινοπνευματώδες).
όρκος: σοβέλ, η
π.χ. με ασταράβ μι σοβέλ = εγώ κρατώ τον όρκο μου.
(υποκ.) σοβελορί, η.
ορμώ (αμετβ. ρ.): τσχάμαν (= ρίχνομαι)
π.χ. τσχουτάπες οπρά λέστε, τε τσαλαβέλ λε = όρμησε πάνω του, να τον χτυπήσει.
ορνιθοκλέφτης: (βλ. κλεφτοκοτάς).
ορόσημο: νισσάνο, ο (κυριολ. σημάδι, σ.α. αρραβώνας)
π.χ. καβά μπαρ σι ο νισσάνο κάι τχονταμούσας, τζι κατέ σι κο τχαν = αυτή η πέτρα είναι το ορόσημο που είχαμε βάλει, μέχρι εδώ είναι το μέρος (οικόπεδό) σου.
οροφή: ταβάνο, ο
π.χ. κα περέν ε κχερέσκε ταβάνορα· κερντάρ λεν = θα πέσουν οι οροφές του σπιτιού· επισκεύασέ τες. (βλ. και ταβάνι)
όροφος: (βλ. δίπλα).

ορφανεύω (αμετβ. ρ.): τσορό-ατσχάβ (=ορφανός μένω)
π.χ. τσορό-ατσχιλό σικνιμάσταρ = ορφάνεψε από μικρός.
ορφάνια: τσοριπέ, ο
(βλ. και φτώχια) (ομόηχο τσοριπέ = κλεψιά).
ορφανός (επίθ.): τσορό,-ί
π.χ. τσορό μπαριλό = ορφανός μεγάλωσε.
(βλ. και φτωχός).
(υποκ.) τσορορό, ο (σ.α. φτωχούλης)
όρχις: πελό, ο (πληθ. πελέ, ε)
(υποκ.) πελορό, ο.
οσμή: κοκία, η (= άρωμα, μυρωδιά)
π.χ. κάταρ αβέλ καγιά μπέτι κοκία; = από πού έρχεται αυτή η άσχημη οσμή;
(υποκ.) κοκιίσα, η.
όσο (α) (επίρρ.): γκάντιμπορ και γκάντικιν
π.χ. λε, γκάντιμπορ μανγκέσα = πάρε, όσο θες, πι, γκάντικιν μανγκέσα = πιες, όσο θέλεις (σ.α. πόσο)
(βλ. και τόσος).
όσο (β) (επίρρ.): σο
π.χ. σο ντα τε μαρέστουτ, κχάντσικ νι κα κερντόλ = όσο και να προσπαθήσεις, τίποτα δεν θα γίνει, σο πφουρός, χασαρέστουτ˙ νι τζάνες σο πφενές = όσο γερνάς, τα χάνεις˙ δεν ξέρεις τι λες.
(βλ. και τι, ό,τι).
οστό: (βλ. κόκαλο).
όσφρηση: (βλ. μύρισμα).
όταν (σύνδ.): κάνα
π.χ. κάνα πφενάβας λεσκέ με, ιν πακιάλας μαν = όταν του έλεγα εγώ, δεν με πίστευε.
(βλ. και όποτε, πότε).
ότι (σύνδ.): κάι
π.χ. πφε(ν)ντά μανγκέ κάι νι κα τζάλταρ = μου είπε ότι δεν θα φύγει.
(βλ. και όπου, που και πού).
ό,τι (αναφ.αντων.): σο
π.χ. σο κερντιλό, κερντιλό = ό,τι έγινε, έγινε, νασστί κερές σο μανγκέσα κατέ α(ν)ντρέ = δεν μπορείς να κάνεις ό,τι θέλεις εδώ μέσα, κα λαβ τουκέ σο μανγκέσα = θα σου πάρω ό,τι θες.
(βλ. και τι).
οτιδήποτε (αντων.): σαό(-ί)-αβέλα (σ.α. οποιοσδήποτε)
π.χ. σαί-αβέλα μπουκί ντα τε ντες λε, κα κερέλ λα = οτιδήποτε δουλειά και να του δώσεις, θα την κάνει.
οτοστόπ: οτοστόπ, ο
π.χ. κερντάμ οτοστόπ ντα αβιλάμ τζι κατέ = κάναμε οτοστόπ και ήρθαμε μέχρι εδώ.
ότου (σύνδ.): πόσστα
π.χ. τζι ποσστά αβέλ βο, κα ρακιόλ = μέχρις ότου έρθει αυτός, θα βραδιάσει. (βλ. και ωσότου).
ουζάκι: ρακιίσα, η.
ούζο: ρακία, η
π.χ. μανγκές τε πες εμπούκα ρακία; = θέλεις να πιεις λίγο ούζο;,κα τζαβ τε παβ ρακία ε χαναμικέσα = θα πάω να πιω ούζο με το συμπέθερο.
ουζομεζές: ρακιάκι-μεζάβα, η (πληθ. ρακιάκε-μεζάβε, ε).
ουίσκι: ουίσκι, ο
π.χ. κα πες ουίσκι; = θα πιεις ουίσκι;
ουλή: μπένι, ο
(βλ. και σημάδι).
ούλο: τζίντζια, η
π.χ. ντουκχάν με τζίντζιε = πονάνε τα ούλα μου.
(υποκ.) τζιντζιίσα, η.
ούρα: μουτερά, ε

π.χ. ο ντοκτόρι κερντά μαϊανάβα λεσκέ μουτερά = ο γιατρός τού εξέτασε τα ούρα.
ουρά: πορίκ και πορί, η
π.χ. ε γκραστέσκι πορίκ = η ουρά του αλόγου, ε πισικάκι πορί = η ουρά της γάτας, (φράση) η τζουβλί τε να κχελαβέλα πι πορίκ, ο μρουςς νασστί τσχόλπες λάκε = η γυναίκα αν δεν κουνήσει την ουρά της, ο άνδρας δεν μπορεί να της ριχτεί.
ουρανός: ντελ, ο (κυριολ.Θεός)
(ντελ στον αόριστο = δίνει, νταβ = δίνω).
ούρημα: μουτέρ, ο
(υποκ.) μουτερορό, ο.
ουρίτσα: ποροpί και πορικορί, η.
ουρώ (αμετβ. και μετβ.ρ.): μουταράβ.
ουσία: νταντία, η και ντάντι, ο (σ.α. γεύση, γευστικότητα, νοστιμιά)
π.χ. γκελαμούς κάι μπιάβ, αμά ντάντι νάι σας = πήγαμε στο γάμο, αλλά ουσία δεν είχε, νάι νταντία καλέ μπουκιά = δεν έχει ουσία αυτή η δουλειά (δηλ. δεν αποδίδει)
(βλ. και γεύση, νοστιμιά).
ούτε (α) (σύνδ.): ούτε
π.χ. ούτε κάι μο μεριπέ νι μανγκάβ τε αβέλ = ούτε στο θάνατό μου δεν θέλω να έρθει.
ούτε (σύνδ.): νε
π.χ. νε τουτ μανγκάβ, νε ντα κε ρομνά κάι μο κχερ = ούτε εσένα θέλω, ούτε και τη γυναίκα σου στο σπίτι μου.
ουφ και οφ (επιφ.): οφ
π.χ. οφ, καλιλό μο γκι = ουφ, μαύρισε η ψυχή μου.
όφελος: φαϊντάβα, η
π.χ. νάι μαν φαϊντάβα τούταρ = δεν έχω όφελος από σένα. (βλ. και ωφέλεια).
Συνών. κιάρι = κέρδος.
Αντίθ. ζαράρι = ζημιά.

οφθαλμίατρος (ο): γιακχένγκο-ντοκτόρι, ο (= ματιών γιατρός).
οφθαλμίατρος (η): γιακχένγκι-ντοκτόρκα, η (= ματιών γιατρέσα)
οφθαλμός: (βλ. μάτι).
οφιοειδής (επίθ.): σαπέσκο, -ι (είναι η γενική πτώση του ενικού της λέξης σαπ, ο = φίδι, όφις)
(βλ. και φιδίσιος (β)).
όφις: (βλ. φίδι).
οχ (επιφ.): οχ
π.χ. οχ, Ντέβλαμ! = οχ, Θεέ μου!, οχ, ντουκχαντάν μαν! = οχ, με πόνεσες!
οχ (επιφ. που δηλώνει ικανοποίηση): οχ
π.χ. οχ, μο γκι κερντιλό κάι χαλάν μαριπέ = οχ, η ψυχή μου έγινε (ευχαριστήθηκα) που έφαγες ξύλο.
όχθη (ποταμού): λεάκι-ρικ (= ποταμού μεριά) και λενάκι-ρικ, η (= ποταμού μεριά).
όχι (επιτατ. αρνητ. μόρ.): άηρα
π.χ. άηρα, νι κα χαβ = όχι, δε θα φάω.
όχι (αρνητ.μορ.): νάα, άηρ και άερ
π.χ. κ’ αβές τούντα; νάα νι κ’ αβάβ = θα έρθεις κι εσύ; όχι δεν θα έρθω, άηρ, νάι αγκαντάλ σαρ πφενές = όχι, δεν είναι έτσι όπως λες, άερ, ιν κα τζας, πφενάβ τουκέ = όχι, δε θα πας, σου λέω.
Αντίθ. βα = ναι.
οχλαγωγία: καλαμπαλούκο, ο (σ.α. πλήθος, όχλος)
π.χ. νασστί ασσουνάβας λε α(ν)ντό καλαμπαλούκο = δεν μπορούσα να τον ακούσω μέσα στην οχλαγωγία. (βλ. και πλήθος).
όχλος: καλαμπαλούκο, ο (σ.α. πλήθος, οχλαγωγία).
όψη (α): σουλούπο, ο (βλ. και σουλούπι).
όψη (β): ντικχιπέ, ο (κυριολ. κοίταγμα, βλέμμα).

όψη (γ): μούι, ο (προφ. με συνίζηση ουι) (κυριολ. πρόσωπο, στόμα)
π.χ. ρατ νι ατσχιλό λε κάι λεσκό μούι, μουλικανό μούι λια, κα μερέλ = αίμα δεν του έμεινα στο πρόσωπο, νεκρική όψη πήρε, θα πεθάνει.

Π

παγάκι (α): μπούζο, ο (κυριολ. πάγος)
 π.χ. νά χα μπούζορα, κε κουρλέ κα ντουκχάν = μην τρως παγάκια, τα λαιμά σου θα πονέσουν.
παγάκι (β): παγάκι, ο
 π.χ. τσχου μανγκέ παγάκια α(ν)ντί καϊάβα = ρίξε μου παγάκια μες στον καφέ.
παγερός (α) (επίθ.): μπουτ-σσουντρό-ί (κυριολ. πολύ κρύος)
 π.χ. μπουτ-σσουντρί μπαλμπάλ = παγερός άνεμος.
 Αντίθ. τατό = ζεστός, θερμός.
παγερός (β) (άκλ. επίθ.): μπουτ-μπουζλού (κυριολ. πολύ κρύος).
παγίδα (για πουλιά, για ποντίκια): φάκο, ο
 π.χ. μο φάκο ασταρντά τσιρικλί = η παγίδα μου έπιασε πουλί, ο μισσκόι αστάρντιλο κάι φάκο = το ποντίκι πιάστηκε στην παγίδα.
παγιδεύω (μετβ. ρ.): ασταρνταράβ (= κάνω να πιαστεί, ασταράβ = πιάνω, κρατώ) (βλ. πιάνω (β)).
παγκάκι: παγκάκι, ο
 π.χ. μπεσσένας κάι παγκάκια = καθόντουσαν στα παγκάκια.
πάγκος: πάγκο, ο
 π.χ. τχο ε μανγκινά οπρά πάγκο = βάλε τα εμπορεύματα πάνω στον πάγκο.
πάγος: μπούζο, ο.
παγούρι: παγούρι, ο
 π.χ. σι παΐ α(ν)ντό παγούρι; = έχει νερό μες στο παγούρι;
παγούρι: μπαρντάκο, ο.
πάγωμα: παουσαριπέ, ο
 Αντίθ. ταταριπέ = ζέσταμα.
παγωμένος (α) (μτχ.): παουσαρντό,-ί και παουμέ (άκλ. επίθ.).
 π.χ. παουμέ σι ο παΐ = παγωμένο είναι το νερό.
 Συνών. σσουντρό = κρύος.
 Αντίθ. ταταρντό = ζεσταμένος.
παγωμένος (β) (άκλ. επίθ.): μπουζλού (σ.α. κρύος)
 π.χ. πουτάρ μανγκέ εκ μπουζλού μπίρα τε παβ = άνοιξε μου μία παγωμένη μπύρα να πιω.
 Αντίθ. τατό = ζεστός, πφαμπαρντό = καυτός, καυτερός, καμένος, αναμμένος, ζεματιστός, ζεματισμένος, ασσλάκι = καυτός, ζεματισμένος, ζεματιστός.
παγωνιά: σσουκό-σσιλ και σσουκό-σσϋλ, ο (κυριολ. ξερό κρύο)
 π.χ. σσουκό-σσιλ κερέλ αβρί = παγωνιά κάνει έξω.
παγωνιέρα (α): μπουζγκέρα, η (από τη λέξη μπούζο, ο = πάγος, μπουζγκέρα σ.α. ψυγείο, π.χ. α(ν)ντί μπουζγκέρα σι ο παΐ = μες στο ψυγείο είναι το νερό).
παγωνιέρα (β): μπουζανάβα, η (από τη λέξη μπούζο, ο = πάγος, μπουζανάβα σ.α. ψυγείο, μπουζανάβα μτφ. = παγωνιά).
παγώνω (α) (μετβ. ρ.): παουσαράβ
 π.χ. παουσαράβ ε μπίρε α(ν)ντό ψιγίο = παγώνω τις μπύρες στο ψυγείο, πφά(ν)ντε ο ουντάρ, παουσαρντάν αμέν = κλείσε την πόρτα, μας πάγωσες.
 Συνών. σσουντραράβ = ψυχραίνω, κρυώνω (μετβ.).
 Αντίθ. ταταράβ = ζεσταίνω.
παγώνω (β) (μετβ. ρ.): μπουζλανταράβ.
παγώνω (αμετβ. ρ.): παουσάαβ
 π.χ. παουσάιλε με βαστά κατάρ ο σσιλ = πάγωσαν τα χέρια μου από το κρύο.

Συνών. σσουντριάβ = ψυχραίνομαι.
Αντίθ. τατιάβ = ζεσταίνομαι.
παγωτατζής: ντο(ν)ντουρματζίο, ο
π.χ. νακχλό ο ντο(ν)ντουρματζίο; = πέρασε ο παγωτατζής;
παγωτό: παγοτό, ο και ντο(ν)ντουρμάβα, η
π.χ. τε κινές μανγκέ παγοτό = να μου αγοράσεις παγωτό, κάταρ λιάν καγιά ντο(ν)ντουρμάβα; = από πού πήρες αυτό το παγωτό;
παζάρεμα: παζαρλούκο, ο (σ.α. συμφωνία)
π.χ. καλέ σσεέσκε ντα παζαρλούκο κα κεράς; = και γι' αυτό το πράγμα παζάρεμα θα κάνουμε;
παζαρευτής: παζαρτζίο, ο
(σ.α. πωλητής στο παζάρι), θηλ. παζαρτζίκα, η.
παζαρεύω (αμτβ. και μτβ. ρ.): παζαρλούκο-κεράβ (= παζάρεμα κάνω, συμφωνία κάνω).
παζάρι: παζάρι, ο
π.χ. τζαβ κάι παζάρι = πάω στο παζάρι, ικάλ ε μανγκινά κάι παζάρι, κα μπικί(ν)ντον = βγάλε τα εμπορεύματα στο παζάρι, θα πουληθούν.
παζαρίσιος (επίθ.): παζαρέσκο, -ι
Συνών. παναηρέσκο = πανηγυριώτικος.
παθαίνω (αμετβ. ρ.): πατισάαβ
π.χ. ντικχλάν σο πατισάιλεμ αγκιές; = είδες τι έπαθα σήμερα;
παιγμένος (μτχ.): κχελντό, -ί.
παιγμένος (μουσικό όργανο, τραγούδι, μουσική) (μτχ.): μπασσαλντό, -ί.
παιδάκι: χουρντορό, ο
π.χ. σαό σσουκάρ χουρντορό! = τι όμορφο παιδάκι!
(βλ. και μωράκι).
παίδεμα: μαρντιπέ, ο
π.χ. μπουτ μαρντιπέ σι κάι καγιά μπουκί = πολύ παίδεμα έχει αυτή η δουλειά.
(μαρντιπέ σ.α. αγώνας).
παιδεμός: μαρντιπέ, ο.
παιδεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): μαράμαν
π.χ. μαρέλπες πε νασφαλιμάσα = παιδεύεται με την αρρώστια του.
(το ρήμα μαράμαν κυριολ. σημαίνει: δέρνομαι (μέση διάθεση). Μτφ. μαράμαν λέμε για τα ρήματα: πασχίζω, μοχθώ, προσπαθώ, παιδεύομαι, αγωνίζομαι και καταγίνομαι).
π.χ. μαράμαν τε ικαλάβ μο μαρνό = αγωνίζομαι να βγάλω το ψωμί μου.
παιδεύομαι (β) (αμετβ. ρ.): μαρντιάβ (κυριολ. δέρνομαι παθητ. διάθεση)
π.χ. κάι κο γκού(ν)ντο τε μαρντόλ η μπουκί. = στο νου σου να παιδεύεται η δουλειά. (δηλ. να 'χεις το νου σου πρώτα στη δουλειά και μετά σε άλλα πράγματα).
παιδί (α): χουρντό, ο
π.χ. καζόμ χουρντέ σίτουτ; = πόσα παιδιά έχεις;
(βλ. και μωρό).
παιδί (β): τσχαβρό (= αγόρι), τσχαβό και τσχαό, ο (= αγόρι, γιος)
π.χ. κάι γκελό ο τσχαβρό; = πού πήγε το παιδί (το αγόρι);
(υποκ.) τσχαβρορό, τσχαβορό και τσχαορό, ο.
παιδιάστικος: (βλ. παιδικός).
παιδίατρος (ο): χουρντένγκο-ντοκτόρι, ο (= χουρντένγκο = μωρών, παιδιών, ντοκτόρι = γιατρός).
παιδίατρος (η): χουρντένγκι-ντοκτόρκα, η.
παιδικός (α) (επίθ.): χουρντικανό,-ί
π.χ. χουρντικανέ πατέ = παιδικά ρούχα, χουρντικανέ μενία = παιδικά παπούτσια.
(βλ. και μωρουδίστικος).

παιδικός (β) (επίθ.): χουρντένγκο, -ι (= παιδιών, μωρών, σ.α. μωρουδίστικος, είναι η γενική πτώση του πληθυντικού της λέξης χουρντό, ο = παιδί, μωρό. Η λέξη χουρντό σε άλλη τσιγγάνικη διάλεκτο χρησιμοποιείται και ως επίθετο, χουρντό, -ί = μικρός, -ή επίσης και χούρντο, -ι = μικρός, -ή)
 π.χ. χουρντένγκο κχελιπέ = παιδικό παιχνίδι, ε χουρντένγκε σσέα σι ντaά παaλῦ κατάρ ε μπαρένγκε = τα παιδικά ρούχα είναι πιο ακριβά από των μεγάλων.
παιδικότητα: χουρντιπέ, ο.
παιδοκτόνος: χουρντένγκο-κατίλι, ο (χουρντένγκο = παιδιών, μωρών, κατίλι, ο = φονιάς, εγκληματίας, κακοποιός, κακούργος).
παίζομαι (α) (αμετβ. ρ.): κχελί(ν)ντιαβ
 π.χ. κάι σαβό κανάλι κα κχελί(ν)ντολ καβά φίλιμι; = σε ποιο κανάλι θα παιχτεί αυτή η ταινία;
παίζομαι (β) (αμετβ. ρ.): κχελντιάβ
 π.χ. γκαντάλ νι κχελντόλ καβά κχελιπέ = έτσι δεν παίζεται αυτό το παιχνίδι (κχελντιάβ και κχελί(ν)ντιαβ σ.α. χορεύομαι, κχελανταράβ (ενεργ. διαμ. ρ.) = παίζω κάποιον-οια, κουνώ, κάνω να παίξει-ουν, βάζω να χορέψει-ουν, κάνω να χορέψει-ουν, π.χ. κχελαντάρ ε χουρντέ τζι τε κεράβ η ζουμί = παίξε το παιδί μέχρι να κάνω το φαγητό, νά κχελαντάρ κο βας = μην κουνάς το χέρι σου, του ζόρλαν μανγκές τε κχελανταρές μαν; = εσύ με το ζόρι θέλεις να με κάνεις να χορέψω;)
παίζω (παιχνίδι) (αμετβ. και μετβ. ρ.): κχελάβ (σ.α. χορεύω)
 π.χ. ε χουρντέ κχελέν γκαραντι(ν)ντό = τα παιδιά παίζουν κρυφτό, τζας τε κχελάς τόπα = πάμε να παίξουμε ποδόσφαιρο, μο πφαλ κχελέλ λιλά κάι καβενάβα = ο αδερφός μου παίζει χαρτιά στο καφενείο.
 (βλ. και χορεύω, ψυχαγωγούμαι).
παίζω (παιχνίδι) (μετβ. ρ.): κχελανταράβ (= κάνω κάποιον να παίξει, τον διασκεδάζω) (σ.α. κουνώ)
 π.χ. κχελανταράβ με χουρντέν = παίζω τα παιδιά μου.
 (βλ. και ψυχαγωγώ).
παίζω (μουσικό όργανο) (μετβ. ρ.): μπασσαλάβ
 π.χ. ο Νίκο τζανέλ τε μπασσαλέλ μπουζούκι = ο Νίκος ξέρει να παίζει μπουζούκι.
 (βλ. και ηχώ (μετβ.)).
παίνεμα: ασσαριπέ και ασσαρντιπέ, ο
 (ασσαρντιπέ σ.α. δόξα).
παινεμένος (επίθ.): ασσαρντό,-ί
 π.χ. ασσαρντό σι λεσκό αλάβ = παινεμένο είναι το όνομά του, ασσαρντέ αναβάταρ σι = από παινεμένη οικογένεια είναι, ασσαρντό σι λεσκό ντατ = παινεμένος είναι ο πατέρας του.
 Συνών. ασσου(ν)νταρντό = ξακουσμένος, διαλαλημένος, διαδεδομένος, ασσου(ν)ντό = ξακουστός, ακουστός.
παινεσιά: (βλ. παίνεμα).
παινεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): ασσαράμαν
 π.χ. ιν μανγκάβ τε ασσαράμαν, πούτσεν μαν αβρετχάρ = δεν θέλω να παινευτώ, ρωτήστε για μένα από αλλού, σα μανγκέλ τε ασσαρέλπες = όλο θέλει να παινεύεται.
παινεύομαι (β) (αμετβ. ρ.): ασσάρντιαβ
 π.χ. ασσάρντολ λεσκό αλάβ σα ε ντουνιαβάταρ = παινεύεται το όνομά του απ’ όλον τον κόσμο.
παινεύω (μετβ. ρ.): ασσαράβ

π.χ. ασσαρέλ πε πφαλέ = παινεύει τον αδερφό του.
παίξιμο (παιχνιδιού): κχελιπέ, ο
(βλ. και παιχνίδι, χορός).
παίξιμο (μουσικού οργάνου): μπασσαλιπέ, ο
(βλ. και ηχώ (μετβ.)).
παίρνομαι (αμετβ. ρ.): λι(ν)ντιάβ
π.χ. κολάη νι λι(ν)ντόλ αβγκιέ εκ κχερ = εύκολα δεν παίρνεται σήμερα ένα σπίτι. (λι(ν)ντιάβ μτφ. = γίνομαι αφηρημένος, αφαιρούμαι, αδρανώ, γίνομαι αμήχανος).
παίρνω (μετβ. ρ.): λαβ
π.χ. σο μανγκέσα κα λαβ τουκέ = ό,τι θέλεις θα σου πάρω, κ' αβάβ τε λαβ τουτ με ε τομαφιλέσα = θα `ρθω να σε πάρω εγώ με το αυτοκίνητο, λαβ ε χουρντέ α(ν)ντί μι ανγκάλι = παίρνω το μωρό στην αγκαλιά μου, κα λαβ με πατέ ντα κα τζάβταρ = θα πάρω τα ρούχα μου και θα φύγω. (βλ. και λαμβάνω, παραλαμβάνω)
Αντίθ. νταβ = δίνω, μπαίνω.
παίρνω (τον εαυτό μου) (μέσο ή αυτοπαθές ρ.): λάμαν
π.χ. λέτουτ ντα τζάταρ κατάρ = πάρε τον εαυτό σου και φύγε αποδώ (λάμαν σ.α. καταπιάνομαι π.χ. λιόμαν ε μπουκένσα, ο(ν)ντάν νασστί γκελόμ = πήρα τον εαυτό μου (καταπιάστηκα) με τις δουλειές, γι' αυτό δεν μπόρεσα να πάω, πάλε λιάν-τουτ καλέ λεκσικόσα; = πάλι πήρες τον εαυτό σου (καταπιάστηκες) μ' αυτό το λεξικό;, γκαντικίν μπουτ κάι μανγκένασπες, σόσκε νι λιέπες; = τόσο πολύ που αγαπιόντουσαν, γιατί δεν παρθήκανε (παντρευτήκανε);
παίρνω (ενεργ. διαμ. ρ.): λι(ν)νταράβ (= βάζω να πάρει-ουν, κάνω να πάρει-ουν, κάνω να παρθεί-ούν, κάνω έκτρωση, σ.α. ξεμυαλίζω, καταδίδω)
π.χ. τζάμπα λι(ν)νταρντάν μα(ν)ντέ καλά χαμάτα˙ κχόνικ νι χαλά λεν = άδικα μ' έβαλες να πάρω αυτά τα φαγητά˙ κανείς δεν τα έφαγε, κα λι(ν)νταράβ λεστέ καβά κχερ = θα τον κάνω να πάρει αυτό το σπίτι, καζόμ χουρντέ λι(ν)νταρντάν τζι ακανά; = πόσα παιδιά έκανες έκτρωση μέχρι τώρα;, λι(ν)νταρντά λεσκί γκογκί καϊά οροσπούκα = του ξεμυάλισε το μυαλό αυτή η πόρνη, λι(ν)νταρντά λε α(ν)ντρέ καβά πφουκαμτζίο = τον κατέδωσε μέσα (στην αστυνομία) αυτός ο προδότης (λι(ν)νταρντό, -ί (μτχ.) = παρμένος, λι(ν)νταριπέ, ο = το πάρσιμο μέσο άλλου, σ.α. έκτρωση, άμβλωση)
Αντίθ. ντι(ν)νταράβ = βάζω να δώσει-ουν, κάνω να δώσει-ουν, κάνω να δοθεί-ούν, σ.α. μεταδίδω, αποδίδω.
παϊτόνι: παϊτόνι και παϊτόνο, ο
π.χ. παϊτονέσα α(ν)ταντέ ε μπορά = με άμαξα φέρανε τη νύφη.
παιχνίδι: κχελιπέ, ο
π.χ. σαό κχελιπέ μανγκές τε κχελάς; = τι παιχνίδι θέλεις να παίξουμε;
(βλ. και χορός).
παιχνίδια: ντουζέα, ε
π.χ. λε κε ντουζέα ντα κχελ τουκέ = πάρε τα παιχνίδια σου και παίξε για σένα.
(βλ. ξυριστικά).
πακετάκι: πακετίσι, ο
π.χ. ούτε εκ πακετίσι τζιγκάρε νι λιάν μανγκέ τζι ακανά = ούτε ένα πακετάκι τσιγάρα δεν μου πήρες μέχρι τώρα.
πακετάρω (μετβ. ρ.): πακέτο-κεράβ (κυριολ. πακέτο κάνω)
π.χ. κερ-πακέτο καλά λιλά ντα μπιτσχάλ λεν = πακετάρισε αυτά τα χαρτιά και στείλ' τα.

πακέτο: πακέτο, ο
π.χ. τζα κιν μανγκέ εκ πακέτο τζιγκάρε = πήγαινε να μου αγοράσεις ένα πακέτο τσιγάρα, πουτάρ ο πακέτο, τε ντικχάς σο σι α(ν)ντρέ = άνοιξε το πακέτο να δούμε τι έχει μέσα, σόσι α(ν)ντέ καβά πακέτο; = τι έχει μέσα αυτό το πακέτο;
πάκο: πάκο, ο (πληθ. πάκορα, ε)
π.χ. κι(ν)ντά έκ πάκο τζιγκάρε = αγόρασε ένα πάκο τσιγάρα.
παλαβιάρης (άκλ. επίθ. ως ουσ.): παλακάν και παλοκάν
π.χ. παλακάν σαν, ντιλορέα! = παλαβιάρης είσαι, τρελούτσικε!
παλαβομάρα: παλοκανιπέ, ο
Συνών. ντιλιπέ = τρέλα.
Αντίθ. γκογκιαβεριπέ = λογική.
παλαβός (α) (άκλ. επίθ.): παλοκάν
π.χ. μουκ λε, παλοκάν σι = άστον, παλαβός είναι.
(η λέξη είναι σύνθετη και σημαίνει κατά λέξη: πίσω από το αυτί. Προήλθε από τη λέξη παλάλ = από πίσω (με αποβολή του αλ της λήγουσας), το άρθρο ο και τη λέξη καν = αυτί).
Συνών. ντιλό = τρελός.
Αντίθ. γκογκιαβέρ = λογικός
παλαβός (β) (άκλ. επίθ. ως ουσ.): παλακάν
π.χ. παλακάν σι λεσκί ρομνί = παλαβή είναι η γυναίκα του.
παλαβούτσικος (α) (επίθ.): παλοκανορό,-ί
π.χ. σι εμπούκα παλοκανορό = είναι λίγο παλαβούτσικος.
Συνών. ντιλορό = τρελούτσικος
παλαβούτσικος (β) (επίθ.): παλακανορό, -ι.
παλάβωμα: παλοκανισαριπέ, ο
Συνών. ντιλαριπέ = τρέλαμα.
παλαβωμένος (μτχ.): παλοκανισαρντό, -ί
Συνών. ντιλαρντό = τρελαμένος.
παλαβώνω (αμετβ. ρ.): παλοκανισάαβ
π.χ. παλοκανισάιλο, ιν τζανέλ σο κερέλ = παλάβωσε, δεν ξέρει τι κάνει.
Συνών. ντιλάαβ = τρελαίνομαι.
παλαβώνω (μετβ. ρ.): παλοκανισαράβ
Συνών. ντιλαράβ = τρελαίνω.
παλαιοπώλης: (βλ. παλιατζής).
παλαιός: (βλ. παλιός).
παλαιότητα: πουρανιπέ, ο
(σ.α. αρχαιότητα).
παλαιστής: πελιβάνο και πελιβαντζίο, ο
π.χ. μπουτ ζουραλό πελιβάνο σας κάι πο τερνιπέ = πολύ γερός παλαιστής ήταν στα νιάτα του.
παλάμη: πάλμα, η
π.χ. (φράση) μι πάλμα χατζόλμαν, παρέ κα λαβ = με φαγουρίζει η παλάμη μου, λεφτά θα πάρω.
(βλ. και σφαλιάρα).
παλάτι: σαράι, ο (προφ. με συνίζηση άι)
π.χ. κερντά εκ κχέρ σαρ σαράι = έφτιαξε ένα σπίτι σαν παλάτι.
πάλεμα: (βλ. πάλη).
παλεύω (α) (μετβ. ρ.): πελιβα(ν)νούκο-κεράβ (= πάλη κάνω).
πάλη: πελιβα(ν)νούκο, ο
παλεύω (β) (μτφ.): (βλ. αγωνίζομαι, παιδεύομαι).
πάλι (α) (επίρρ.): πάλε
π.χ. κα αβάβ πάλε τχάρα = θα έρθω πάλι αύριο, σο κερντιλό πάλε; = τι έγινε πάλι; (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «πάλε ρακιόλ» (= πάλι νυχτώνει)) πάλε αϊράτ νασστί κα πασσλιάβ, ε τσερινά κα γκινάβ = πάλι απόψε δε θα μπορέσω να κοιμηθώ, τα αστέρια θα μετράω.
(βλ. και ξανά (επίρρ.)).
Συνών. ντα-εκ-φαρέ, ντα-εκ-ντρομ και γκένε = ξανά.

πάλι (β) (επίρρ.): γκένε
π.χ. γκένε χας; = πάλι τρως; (σ.α. ξανά).
παλιά (α) (επίρρ.): πουρανέστε
π.χ. πουρανέστε σα ε μανουσσά πφιρένας γκραστένσα ντα χορένσα = παλιά όλοι οι άνθρωποι γυρνούσαν με άλογα και γαϊδούρια.
παλιά (β) (επίρρ.): εβελντέν (σ.α. αλλοτινά)
π.χ. εβελντέν νι κερντόνας καλά κάι κερντόν ακανά = παλιά δεν γινόντουσαν αυτά που γίνονται τώρα.
Αντίθ. ακανά = τώρα.
παλιατζής: παλιατζίο, ο (θηλ. παλιατζΰκα, η).
παλικάρι: μρουςς, ο
π.χ. κάι πι όρμπα σι μρουςς = στο λόγο του είναι παλικάρι.
(βλ. και άνδρας, αρσενικό (το)).
(υποκ.) μρουσσορό, ο.
παλικαριά: μρουσσιπέ, ο
π.χ. καβά σας κο μρουσσιπέ; σάντε μπαρέ όρμπε τζανές τε πφενές = αυτή ήταν η παλικαριά σου; μόνο μεγάλα λόγια ξέρεις να λες.
(βλ. και ανδρεία, ανδρισμός).
Αντίθ. μπιμρουσσιπέ = ανανδρία.
παλιός (επίθ.): πουρανό,-ί
π.χ. πουρανό κχερ = παλιό σπίτι, πουρανό τομαφίλι = παλιό αυτοκίνητο, πουρανέ πατέ = παλιά ρούχα, (φράση) σο ρόντες ακανά; ε πουρανέ κόκαλα μανγκές τε ικαλές; = τι ψάχνεις τώρα; τα παλιά κόκαλα θέλεις να βγάλεις; (Γιατί θυμίζεις παλιά, δυσάρεστα περιστατικά; για να ξαναμαλώσουμε;)
Συνών. αραντό = φθαρμένος, χαλασμένος.
Αντίθ. νεβό = καινούριος.
παλιοσίδερο: πουρανό-σάστρι, ο
π.χ. κίντελ πουρανέ-σάστρα για τε ικαλέλ πο μαρνό = μαζεύει παλιοσίδερα για να βγάλει το ψωμί του. (δηλ. ασκεί το επάγγελμα του ρακοσυλλέκτη για να επιβιώσει).
πάλιωμα (α): πουραριπέ, ο
Αντίθ. νεβανταριπέ = ανακαίνιση.
πάλιωμα (β): πουραηπέ, ο (από το αμετβ.ρ. πουράβαβ = παλιώνω αμετβ.).
πάλιωμα (γ): πουρανταριπέ, ο (από το επιτατ. μετβ.ρ. πουρανταράβ = παλιώνω μετβ.).
Αντίθ. νεβαριπέ και νεβανταριπέ = καινούριωμα, ανακαίνιση, ανανέωση.
παλιωμένος (μτχ.): πουραρντό,-ί
Αντίθ. νεβανταρντό = ανακαινισμένος.
παλιώνω (α) (μετβ. ρ.): πουραράβ
π.χ. σα καλά μενία βουραβές, πουραρντάν λεν = συνέχεια αυτά τα παπούτσια φοράς, τα πάλιωσες.
Αντίθ. νεβανταράβ = ανακαινίζω.
παλιώνω (β) (επιτατ. μετβ. ρ.): πουρανταράβ
π.χ. α(ν)ντέ τριν μπροςς πουρανταρντάν ο τομαφίλι = σε τρία χρόνια πάλιωσες το αυτοκίνητο.
Αντίθ. νεβαράβ και νεβανταράβ = καινουριώνω, ανακαινίζω, ανανεώνω.
παλιώνω (αμετβ. ρ.): πουράβαβ
π.χ. πουράιλε ε μενία = πάλιωσαν τα παπούτσια., πουράιλο ο τομαφίλι = πάλιωσε το αυτοκίνητο.
παλούκι: (βλ. πάσσαλος, καζίκι).
παλτό: πάλτο, ο
π.χ. βουράβ κο πάλτο, κα σσιλάβος = φόρα το παλτό σου, θα κρυώσεις.
παμπάλαιος (επίθ.): μπουτ-πουρανό (= πολύ παλιός, σ.α. πανάρχαιος)
π.χ. μπουτ-πουρανό σι καβά τομαφίλι = παμπάλαιο είναι αυτό το αυτοκίνητο.
Αντίθ. νεβό = καινούριος, μπουτ-νεβό = κατακαίνουριος.

πάμπλουτος (επίθ.): μπουτ-ζενγκίνι-κα και μπουτ-μπαρβαλό, -ί (= πολύ πλούσιος).
π.χ. μπουτ-ζενγκίνι σι λεσκό ντατ = πάμπλουτος είναι ο πατέρας του.
Αντίθ. μπουτ-τσορό = πάφτωχος.
παμπόνηρος (επίθ.): μπουτ-πφιρνό, -ί (κυριολ. πολύ πονηρός, σ.α. πολύ έξυπνος).
πάμφτηνα: (βλ. πάμφτηνος).
πάμφτηνος (άκλ. επίθ. και επίρρ.): μπουτ-ουτζούζι (κυριολ. πολύ φτηντός, πολύ φτηνά, σ.α. πάμφτηνα).
πάμφτωχος (επίθ.): μπουτ-τσορό,-ί (= πολύ φτωχός).
Συνών. φουκαράβα = φουκαράς.
π.χ. μπουτ-τσορό σι ο ζαβα(λ)λίο = πάμφτωχος είναι ο κακομοίρης.
πανάκριβα: (βλ. πανάκριβος).
πανάκριβος (άκλ. επίθ. και επίρρ.): μπουτ-πααλΰ (κυριολ. πολύ ακριβός, πολύ ακριβά, σ.α. πανάκριβα).
πανάρχαιος (α) (επίθ.): γκαέτ-πουρανό,-ί (= υπέρ παλιός).
πανάρχαιος (β) (επίθ.): μπουτ-πουρανό, -ί (= πολύ παλιός, σ.α. παμπάλαιος)
Αντίθ. νεβό = καινούργιος.
πανάσχημος (άκλ. επίθ. και επίρρ.): μπουτ-μπέτι (= πολύ άσχημος, πολύ άσχημα)
π.χ. μπουτ-μπέτι μανούςς = πανάσχημος άνθρωπος (σ.α. πανάσχημα).
Αντίθ. μπούσσουκαρ = πανέμορφος, υπέροχος, υπέροχα.
πανέμορφος (άκλ. επίθ. και επίρρ.): μπούσσουκαρ (σ.α. πανέμορφα)
π.χ. μπούσσουκαρ σι λεσκί τσχέι = πανέμορφη είναι η κόρη του.
(βλ. και υπέροχος, υπέροχα).
(μπουτ = πολύ, πολύς σσουκάρ = όμορφος, ωραίος, όμορφα, ωραία).
Αντίθ. μπουτ-μπέτι = πανάσχημος.
πανέξυπνος (α) (επίθ.): γκαέτ-μπουτζανγκλό,-ί
π.χ. γκαέτ-μπουτζανγκλό σι, αγκαντάλ κάι ντικχές λε = πανέξυπνος είναι, έτσι που τον βλέπεις (δηλ. μην τον αψηφείς) (γκαέτ = υπέρ, μπουτζανγκλό = πολύξερος, έξυπνος).
πανέξυπνος (β): μπουτ-μπουτζανγκλό, -ί (κυριολ. πολύ πολύξερος, σ.α. πολύ έξυπνος)
π.χ. μπουτ-μπουτζανγκλό σι, λεσκί γκογκί σι νταάμπαρι κατάρ λεσκέ μπροσσά = πανέξυπνος είναι, το μυαλό του είναι μεγαλύτερο από τα χρόνια του (δηλ. είναι σε γνώσεις μπροστά από την ηλικία του).
πανεράς: σεπε(τ)τσίο, ο (κυριολ. καλαθάς), θηλ. σεπε(τ)τσίκα, η.
πανέρι (α): κόσσο, ο.
πανέρι (β): σεπέτο, ο (κυριολ. καλάθι).
πανέτοιμα: (βλ. πανέτοιμος).
πανέτοιμος (άκλ. επίθ. και επίρρ.): μπουτ-αζούρο και μπουτ-αζΰρι (κυριολ. πολύ έτοιμος, πολύ έτοιμα, σ.α. πανέτοιμα).
πανεύκολος (άκλ. επίθ.): μπουτ-κολάη (= πολύ εύκολος, πολύ εύκολα)
π.χ.μπουτ-κολάη σι καγιά μπουκί = πανεύκολη είναι αυτή η δουλειά.
Αντίθ. ζόρι = δύσκολος, δύσκολα
πανήγυρη: παναήρι, ο.
πανηγύρι: παναήρι και πανιίρι, ο
π.χ. κα αβές αβγκιέ κάι παναήρι; = θα έρθεις σήμερα στο πανηγύρι;
πανηγυριώτικος (επίθ.): παναηρέσκο-ι
Συνών. παζαρέσκο = παζαρίσιος.
πανηγυρτζής: παναηρτζίο, ο (θηλ. παναηρτζίκα, η).
πανί: κοτόρ, ο
π.χ. λε ο κοτόρ ντα κος = πάρε το πανί και σκούπισε.

(βλ. και ύφασμα).
(υποκ.) κοτορορό, ο
πανικοβάλλομαι: (βλ. τρομοκρατούμαι).
πανικοβάλλω: (βλ. τρομοκρατώ).
πανικοβλημμένος: (βλ. τρομαγμένος).
πανικόβλητος: (βλ. τρομαγμένος).
πανικός: (βλ. φόβος).
πανουργία: σαπαλιπέ, ο (παράγεται από τη λέξη σαπ = φίδι) (σ.α. κακότητα)
Συνών. τζουνγκαλιπέ = δολιότητα, υπουλότητα, μπενγκαλιπέ = διαβολικότητα.
πανούργος (επίθ.): σαπαλό,-ί (κυριολ. φιδίσιος) (σ.α. κακός)
π.χ. (φράση) τζανές σο σαπαλό, σο πφιρνό σι καβά; λεσκί γκογκί κάι αβέλα ρεσέλ, σα ο νασουλιπέ α(ν)ντέ λέστε σι = ξέρεις τι πανούργος, τι πονηρός είναι αυτός; το μυαλό του παντού φτάνει, όλη η κακοσύνη μέσα του είναι.
(βλ. λήμμα φιδίσιος).
Συνών.τζουνγκαλό = δόλιος, μπενγκαλό = διαβολεμένος, πφιρνό = πονηρός, νασούλ, φενά = κακός.
Αντίθ. μπιπφιρνό = απονήρευτος.
πάντα (επίρρ.): σα
π.χ. σα λατσχό τζάλας μάνσα = πάντα καλά πήγαινε μαζί μου.
(βλ. και συνέχεια, όλος, όλο).
Αντίθ. ιτσ = ποτέ, καθόλου.
πάντα (για) (επίρρ.): έπτενιμάσκε (σ.α. οριστικά)
π.χ. αβιλόμταρ έπτενιμάσκε = ήρθα για πάντα.
παντελόνι: πα(ν)τόλι και πα(ν)τούλι, ο
π.χ. μελάιλο κο πα(ν)τόλι = λερώθηκε το παντελόνι σου.
παντζάρι: πα(ν)τσάρι, ο
π.χ. (φράση) κερντιλό λεσκό μούι σαρ πα(ν)τσάρι ε λατζάταρ = έγινε το πρόσωπό του σαν παντζάρι από την ντροπή, κιραβάβ ε παντσάρα = βράζω τα παντζάρια.
(υποκ.) πα(ν)τσαρίσι, ο.
παντζούρι: παντσούρι, ο
π.χ. πφά(ν)ντε ε παντσούρα = κλείσε τα παντζούρια.
παντοδυναμία (του Θεού): ουσουμναλιπέ, ο.
παντοδύναμος (ο) (μόνο για το Θεό): ουσουμνάλ, ο
π.χ. (φράση) ο ουσουμνάλ Ντελ τζανέλ σο κερέλ = ο παντοδύναμος Θεός ξέρει τι κάνει.
παντοπωλείο: ντικιάνο, ντικάνο και ντουκιάνο, ο (κυριολ. μαγαζί)
π.χ. τζα κιν μανγκέ κατάρ ντικιάνο εκ μαρνό = πήγαινε να μου αγοράσεις από το παντοπωλείο ένα ψωμί.
παντού (επίρρ.): κάι-αβέλα (κυριολ. οπουδήποτε)
π.χ. νά τσχούτουτ κάι-αβέλα = μη ρίχνεσαι (ανακατεύεσαι) παντού.
παντόφλα: πα(ν)ντόφλα, η
π.χ. κον λιά με πα(ν)ντόφλε; = ποιος πήρε τις παντόφλες μου;
παντοφλάς: πα(ν)ντόφλατζίο, ο
παντρειά (α): ζζενιπέ και ζζενισαριπέ, ο
π.χ. σικνιντέρα ζζενιπέ μανγκέλ = από μικρός παντρειά θέλει.
παντρειά (β): εβλενμέκο, ο
π.χ. εβλενμέκο μανγκές; = παντρειά θέλεις;
παντρειά (γ): εβλιλίκο, ο
(η ζωή του (της) παντρεμένου (-ης), η κατάσταση του γάμου)
π.χ. σαρ σι ο εβλιλίκο, αμάλα; = πώς είναι η παντρειά, φίλε;
Αντίθ. μπεκιαρλούκο = αγαμία (η κατάσταση του άγαμου), εργενιλίκι.
πάντρεμα (α): εβλετιρμέκο, ο.
πάντρεμα (β): ζζενισαριπέ, ο (σ.α. παντρειά).

παντρεμένος (α) (επίθ.): ζζενισαρντό,-ί και ζζενιμέ (άκλ. επίθ.)
π.χ. ζζενιμέ σι λεσκό τσχαβό = παντρεμένος είναι ο γιός του.
Συνών. βεντσιμέ = στεφανωμένος.
Αντίθ. μπιζζενιμέ = ανύπαντρος.
παντρεμένος (β) (επίθ.): εβλίο, -ίκα
π.χ. εβλίο σαν του; = παντρεμένος είσαι εσύ;
Αντίθ. μπεκιάρι = άγαμος, ανύπαντρος, εργένης.
παντρεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): ζζενισάαβ
π.χ. καβά κουρκό ζζενισάαβ = αυτή την εβδομάδα παντρεύομαι.
Συνών. βεντσισάαβ = στεφανώνομαι.
Αντίθ. χορισάαβ = χωρίζω (αμετβ.).
παντρεύομαι (β) (αμετβ. ρ.): εβλενίαβ
π.χ. κάνα κα εβλενίος του; = πότε θα παντρευτείς εσύ;
παντρεύω (α) (μετβ. ρ.): ζζενισαράβ
π.χ. ζζενισαρέλ πε τσχεά = παντρεύει την κόρη της.
Συνών. βεντσισαράβ = στεφανώνω.
παντρεύω (β) (μετβ.ρ): εβλε(ν)τιρίαβ και εβλετιρίαβ
π.χ. εβλε(ν)τιρίορ πε τσχαβέ = παντρεύει τον γιο του.
πάνω: (βλ. επάνω).
παξιμαδάκι: πισεμετίσι, ο.
παξιμάδι: πισεμέτο, ο
π.χ. λε μανγκέ πισεμέτορα, τε χαβ τφουντέσα = πάρε μου παξιμάδια, να φάω με γιαούρτι.
παπαγάλος: παπαγκάλο και παπαγάλο, ο.
παπαδιά: παπαζέσκι-ρομνί, η.
παπαδίστικος (επίθ.): παπαζένγκο, -ι.
παπάκι: παπινορί, η.
παπάς (α): παπάζι, ο
π.χ. τσουμιντόμ ε παπαζέσκο βας = φίλησα το χέρι του παπά, ρά(ν)ντε καλά σακάλα, σαρ παπάζι κερντιλάν = ξύρισε αυτά τα γένια, σαν παπάς έχεις γίνει.
παπάς (β): παπάζο, ο.
παπατζής: παπατζίο, ο
π.χ. τζανές σο παπατζίο σι καβά! = ξέρεις τι παπατζής είναι αυτός!
Συνών. χοχαμντό = ψεύτης, ψεύτικος, χοχαμτζίο = ψεύτης.
παπατζίδικος (επίθ.): παπατζιένγκο, -ι.
παπατζού: παπατζΰκα, η
Συνών. χοχαμντί = ψεύτρα, ψεύτικη, χοχαμτζίκα = ψεύτρα.
παπί: (βλ. πάπια).
πάπια: παπίν, η
π.χ. η παπίν μπια(ν)ντά αρνέ = η πάπια γέννησε αυγά, (μτφ.) κερντιλόμ παπίν κατάρ ο μπρουσσούμ = έγινα πάπια από τη βροχή (δηλ. έγινα μούσκεμα).
παπιόν: παπιόνι και παπιόν, ο.
παπίσιος (επίθ.): παπινάκο,-ι
π.χ. παπινάκε αρνέ = παπίσια αυγά.
πάπλωμα: γιοργκάνο, ο
π.χ. ουτσχάρτουτ ε γιοργκανέσα = σκεπάσου με το πάπλωμα.
παπλωματάκι: γιοργκανίσι, ο.
παπλωματάς: γιοργκαντζίο, ο.
παπουτσάκι: μενιίσι, ο
π.χ. κι(ν)ντόμ λεσκέ μενιίσα = του αγόρασα παπουτσάκια.
παπούτσι: μενίο, μινίο και ποστάλι, ο
π.χ. τζουβλικανέ μενία = γυναικεία παπούτσια, μρουσσικανέ ποστάλια = ανδρικά παπούτσια, χουρντικανέ μινία = παιδικά παπούτσια.
πάππος: πάπο, ο (πληθ. πάπορα, ε).
παππούλης: παπορό, ο
π.χ. μουλό μο παπορό = πέθανε ο παππούλης μου.
παππούς: πάπο και πάπου, ο

π.χ. ντικ ο πάπο σο λιά τούκε = κοίτα ο παππούς τι σου πήρε.
παππούς (που έχει δισέγγονο-α): μπαρό-πάπο και μπαρό-πάπου, ο (κυριολ. μεγάλος παππούς).
παρά (συνδ.): παρά (χρησιμοποιείται μόνο ως συγκριτικό για να δείξει αντίθεση)
π.χ. νταά-λατσχό τε μεράβ παρά τε ντικχέν με γιακχά γκασαβό σσέι = καλύτερα να πεθάνω παρά να δουν τα μάτια μου τέτοιο πράγμα.
παραγγελία: παρανγκελία, η
π.χ. α(ν)ταντάν μι παρανγκελία; = έφερες την παραγγελία μου;
παραγγέλνω (μετβ. ρ.): παρανγκελία-νταβ (= παραγγελία δίνω) και παρανγκελία-κεράβ (= παραγγελία κάνω)
π.χ. σο ντιάν-παρανγκελία τε α(ν)ταβέλ τουκέ; = τι παρήγγειλες να σου φέρει;
παραγίνομαι (αμετβ. ρ.): γκαέτ-κερντιάβ (= υπέρ γίνομαι) και γκαέτ-φαζλά-κερντιάβ (= υπέρ παραπάνω γίνομαι)
π.χ. γκαέτ-φαζλά-κερντιλί σσουκάρ η ζουμί = παραέγινε ωραία (νόστιμο) το φαγητό.
παραγίνωμα: γκαέτ-κερντιπέ, ο (= υπέρ γίνωμα).
παραγινωμένος (μτχ.): γκαέτ-κερντό, -ί (= υπέρ γινωμένος).
παράγκα: μπαράνκα, η (σ.α. περίπτερο).
παραγκούλα: μπαρανκίσα, η.
παράγομαι (αμετβ. ρ.): ικλάβ (κυριολ. βγαίνω, ανεβαίνω, σ.α. σκαρφαλώνω, καβαλάω, φυτρώνω)
π.χ. κάι Ατίνα ικλέν καλά μανγκινά = στην Αθήνα παράγονται αυτά τα προϊόντα.
παράγω (μετβ. ρ.): ικαλάβ (= βγάζω).
π.χ. σο ικαλέλ καγιά φάφρικα; = τι παράγει αυτό το εργοστάσιο;, καβά γκαβ μπουτ σσουκάρ ζετίε ικαλέλ = αυτό το χωριό πολύ ωραίες ελιές παράγει.
παραδεγμένος (μτχ.): καμπούλι-κερντό, -ί (καμπούλι = δεκτός, αποδεκτός, παραδεκτός, κερντό = γινωμένος, φτιαγμένος).
παράδειγμα: παράδιγμα, ο
π.χ. λε παράδιγμα κατάρ κο πφαλ· κατάρ καγιά μπουκί γκελό ανγκλέ βο = πάρε παράδειγμα από τον αδερφό σου· απ' αυτήν τη δουλειά πήγε μπροστά αυτός.
παραδειγματίζω (μετβ. ρ.): παράδιγμα-νταβ (= παράδειγμα δίνω).
παραδεισένιος (επίθ.): τζε(ν)νετλι-κέσκο,-ι
π.χ. τζε(ν)νετλικέσκο τχαν = παραδεισένιο μέρος.
παράδεισος: τζε(ν)νετλίκο, ο
π.χ. σαό σσουκάρ τχαν σι καβά, σαρ τζε(ν)νετλίκο = τι ωραίο μέρος είναι αυτό, σαν παράδεισος.
Αντίθ. τζεε(ν)ντέμο = κόλαση και τζε(ν)ντέμο = κόλαση.
παραδεκτός: (βλ. δεκτός).
παραδέχομαι (μετβ. ρ.): καμπούλι-κεράβ (σ.α. καταδέχομαι, δέχομαι, συμφωνώ)
π.χ. νι κερέλ καμπούλι πι ντοςς = δεν παραδέχεται το φταίξιμό του.
(βλ. και δέχομαι).
παραδίδομαι (α) (αμετβ. ρ.): ντάμαν (= δίνομαι, νταβ = δίνω, μαν = εμένα) (σ.α. αφοσιώνομαι, αφιερώνομαι).
παραδίδομαι (β): ντι(ν)ντιάβ (= δίνομαι).
παραδίδω (μετβ. ρ.): νταβ (= δίνω)
π.χ. ρακχαντά παρέ κάι ο ντρομ ντα γκελό ντα ντιά λεν κάι σσεραλέ = βρήκε λεφτά στο δρόμο και πήγε και τα παρέδωσε στους αστυνομικούς (στην αστυνομία).
παραδίνομαι: (βλ. παραδίδομαι).

παραδίνω: (βλ. παραδίδω).
παραδοπιστία: (βλ. φιλοχρηματία).
παραδόπιστος: (βλ. φιλοχρήματος, φιλάργυρος, τσιγγούνης).
παράδοση: ντιπέ, ο (κυριολ. δόσιμο), αντέτι, ο (κυριολ. έθιμο) και πουρανιπέ, ο (κυριολ. παλαιότητα)
Αντίθ. λιπέ = πάρσιμο, λήψη, παραλαβή
παραδόσιμος (επίθ.): ντι(ν)ντιμάσκο,-ι
παραδοχή: (βλ. δέξιμο).
παραείμαι (συνδετ.ρ.): γκαέτ-σομ, γκαέτ-σεμ (= υπέρ είμαι) και γκαέτ-φαζλά-σεμ, γκαέτ-φαζλά-σομ (= υπέρ παραπάνω είμαι)
π.χ. γκαέτ-φαζλά λατσχό, νι κ' αβές αν καγιά ντουνιάβα = δε θα παραείσαι καλός, σ' αυτόν τον κόσμο, γκαέτ τφουλό σαν, νά χα μπουτ = παραείσαι παχύς, μην τρως πολύ.
παραθυράκι: πεντζεραβίσα και πεντζορκίσα, η
π.χ. πφά(ν)ντε η πεντζεραβίσα = κλείσε το παραθυράκι.
παράθυρο: πέντζεραβα και πέντζορκα, η
π.χ. πουτάρ η πέντζεραβα τε λας μπαλβάλ = άνοιξε το παράθυρο να πάρουμε αέρα.
παραιτημένος (μτχ.): μουκλι(ν)ντό, -ί
(βλ. και απολυμένος).
παραίτηση: μουκλιπέ, ο.
παραιτούμαι (αμετβ. ρ.): μουκλιάβ
π.χ. με μουκλιάβ κατάρ καγιά μπουκί = εγώ παραιτούμαι απ' αυτή τη δουλειά.
(βλ. και απολύομαι, αφήνομαι).
παρακάλεσμα: μολισαριπέ, ο
(βλ. και προσευχή).
παρακαλεσμένος (μτχ.): μολισαρντό,-ί
παρακαλετό: (βλ. παρακάλεσμα).
παρακαλώ (μετβ. ρ.): μολισαράβ
π.χ. μολισαράβ τουτ, άλε τούντα αμένσα = σε παρακαλώ, έλα κι εσύ μαζί μας.
(βλ. και προσεύχομαι).
παρακάνω (μετβ. ρ.): γκαέτ-κεράβ (= υπέρ κάνω) και γκαέτ-φαζλά-κεράβ (= υπέρ παραπάνω κάνω)
π.χ. γκαέτ-κερντάν, χαλάν μο γκι! = το παράκανες, μου έφαγες την ψυχή!, γκαέτ-φαζλά-κερντάν, ο(ν)ντάν μαρντέ τουτ = το παράκανες, γι' αυτό σε έδειραν.
παρακάτω (επίρρ.): νταάτελε (= πιο κάτω)
π.χ. νταάτελε νι κερντόλ τε μουκές λε μάνγκε; = παρακάτω δε γίνεται να μου το αφήσεις; (δηλ. σε χαμηλότερη τιμή).
Αντίθ. νταάοπρε = παραπάνω.
παρακολούθηση: ντικχιπέ, ο (κυριολ. κοίταγμα, βλέμμα, όραση, σ.α. φροντίδα, εξέταση, προσοχή, παρατήρηση)
παρακολουθώ (αμετβ.ρ. και μετβ.ρ.): ντικχάβ (κυριολ. κοιτάζω, βλέπω, σ.α. φροντίζω, προσέχω, εξετάζω, παρατηρώ)
π.χ. ντικχάβ τόπα = παρακολουθώ ποδόσφαιρο
παραλαβή: λιπέ, ο
π.χ. ο λιπέ ε μανγκινένγκο = η παραλαβή των εμπορευμάτων.
(σ.α. πάρσιμο, λήψη).
Αντίθ. ντιπέ = δόσιμο, μπάσιμο, εισβολή, είσοδος.
παραλαμβάνω (μετβ. ρ.): λαβ (= παίρνω, λαμβάνω)
π.χ. λιόμ κο μεκτούπο = παρέλαβα το γράμμα (την επιστολή) σου.
Αντίθ. μπιτσχαλάβ = στέλνω, αποστέλλω.
παραλείπω (ακούσια) (μετβ.ρ): μπισταράβ (κυριολ. ξεχνώ)

π.χ. μπισταρντόμ τε μπιτσχαλάβ ο μεκτούπο = παρέλειψα να στείλω το γράμμα.
παραλία: παραλία, η
π.χ. πφιράβ κάι παραλία = περπατώ στην παραλία.
Συνών. ντενιζέσκο-κενάρι (θάλασσας άκρη), ακροθαλασσιά.
παράλογα: (βλ. αλογίκευτα).
παράλογος: (βλ. αλογίκευτος).
παράλυση: μπανγκιπέ, ο
(σ.α. στράβωμα, σκύψιμο).
παράλυτος (επίθ.): μπανγκό,-ί
π.χ. μπανγκί σι λεσκί τσανκ = παράλυτο είναι το πόδι του.
(σ.α. στραβός, κουτσός, σκυφτός)
παραλύω (αμετβ. ρ.): μπανγκιάβ
(σ.α. γέρνω (αμετβ.), σκύβω αμετβ., λυγίζω αμετβ.).
παραλύω (μετβ. ρ.): μπανγκιαράβ και μπανγκαράβ
π.χ. ο νασφαλιπέ μπανγκιαρντά λεσκέ τσανγκά = η αρρώστια του παρέλυσε τα πόδια (σ.α. στραβώνω (μετβ.), λυγίζω (μετβ.), γέρνω (μετβ.), σκύβω (μετβ.)).
παραμάσχαλα (επίρρ.): ταλάλ-κχακ (ταλάλ = από κάτω, κχακ = μασχάλη).
παραμελώ (τον εαυτό μου) (αμετβ. ρ.): μουκάμαν (= αφήνω τον εαυτό μου, αφήνομαι)
π.χ. σόσταρ μουκέστουτ αγκαντάλ; βουράβτουτ, ρά(ν)ντετουτ = γιατί παραμελείς τον εαυτό σου έτσι; ντύσου, ξυρίσου.
παραμελώ (μετβ. ρ.): μουκάβ (= αφήνω, παρατώ, εγκαταλείπω, σ.α. επιτρέπω, αμολάω)
π.χ. κιρνί μπουκί μουκές ντα κερές αβερένγκι μπουκί = τη δική σου δουλειά παραμελείς και κάνεις αλλωνών δουλειά.
παραμένω (αμετβ. ρ.): ατσχάβ (σ.α. μένω, διαμένω, στέκομαι, σταματώ αμετβ., παύω αμετβ.)
π.χ. κα ατσχάβ ντα τριν γκιβέ κατέ ντα σορά κα τζάβταρ = θα παραμείνω ακόμα τρεις μέρες εδώ και μετά θα φύγω.
παραμικρό (με το) (επίρρ.): εμπουκάκε
π.χ. εμπουκάκε χολάολ = με το παραμικρό θυμώνει, εμπουκάκε ροβέλ = με το παραμικρό κλαίει.
παραμιλητό: μορμισαριπέ, ο
(σ.α. γκρίνια, μουρμούρισμα).
παραμιλώ (αμετβ. ρ.): μορμισαράβ
π.χ. μορμισαρέλας κατάρ πι χολί = παραμιλούσε απ’ το θυμό του.
(βλ. και μουρμουρίζω, γκρινιάζω).
παραμονή: ατσχιπέ, ο (σ.α. διαμονή, στάση, σταματημός, παύση, διάλειμμα).
παραμυθάκι: μασαλίσι, ο.
παραμυθάς: μασαλτζίο, ο
π.χ. μασαλτζίο σι, νά πακιά λε = παραμυθάς είναι, μην τον πιστεύεις.
παραμυθού: μασαλτζίκα, η.
παραμυθένιος (επίθ.): μασαλέσκο,-ι.
παραμύθι: μασάλι, ο
π.χ. μι μάμι ερ ράτ πφενέλ μανγκέ μασάλα = η γιαγιά μου κάθε βράδυ μου λέει παραμύθια.
παραπάνω (επίρρ.): νταάοπρε (= πιο πάνω), νταάμπουτ (= πιο πολύ) και φαζλά
π.χ. φαζλά σι κατάρ εκ κίλο = παραπάνω είναι από ένα κιλό (νταάμπουτ σ.α. περισσότερος, βλ. και περισσότερος) (φαζλά σ.α. περισσότερος, παραπανίσιος, βλ. και παραπανίσιος, περισσότερος).
παραπανίσιος (άκλ. επίθ.): φαζλά
π.χ. (φράση) φαζλά μαρνό γιακ νι ικαλέλ = παραπανίσιο ψωμί μάτι δε βγάζει (σ.α. περισσότερος, παραπάνω)
Αντίθ. εσίκι = λειψός, λειψά.
παραπέμπω: (βλ. στέλνω).

παραπλάνηση: χοχανταριπέ, ο (κυριολ. ξεγέλασμα).
παραπλανώ (μετβ.): χοχανταράβ (κυριολ. ξεγελώ).
παραπονιέμαι (αμετβ. ρ.): παράπονο-κεράβ (= παράπονο κάνω)
π.χ. παράπονο-κερέλ πε τσοριμάσταρ = παραπονιέται για τη φτώχια του.
παράπονο: παράπονο, ο
π.χ. σο μανγκέσα λαβ τούκε· σίτουτ οπράλ ντα παράπονο; = ό,τι θέλεις σου παίρνω· έχεις από πάνω και παράπονο;
παράτημα: μουκιπέ, ο (σ.α. αμόλημα, άφημα, εγκατάλειψη).
παρατημένος (μτχ.): μουκλό,-ί (= αφημένος) (σ.α. αμολημένος, εγκαταλειμμένος).
παρατήρηση: (βλ. παρακολούθηση).
παρατηρητικός (επίθ.): ντικχαημάσκο, -ι.
παρατηρώ (αμετβ. και μετβ. ρ): ντικχάβ (κυριολ. κοιτάζω, βλέπω, σ.α. φροντίζω, εξετάζω, παρακολουθώ, προσέχω)
π.χ. ντικχλάν σαρ βαζντά πι τσάνκ; = παρατήρησες πώς σήκωσε το πόδι του;
παρατσούκλι: χοχαμντό-αλάβ, ο (κυριολ. ψεύτικο όνομα)
π.χ. λεσκό χοχαμντό-αλάβ σι καβά = το παρατσούκλι του είναι αυτό.
παρατώ (μετβ. ρ.): μουκάβ (σ.α. εγκαταλείπω, αμολάω)
π.χ. μουκλά πε ρομνά, πε χουρντέν ντα γκελόταρ = παράτησε τη γυναίκα του, τα παιδιά του κι έφυγε. (βλ. και αφήνω, εγκαταλείπω)
(μουκάβ κυριολ. αφήνω).
παρέα (α): αμαλιπέ, ο (κυριολ. φιλία, αμάλ = φίλος)
π.χ. κερ μανγκέ αμαλιπέ = κάνε μου παρέα.
παρέα (β): παρέα, η
π.χ. νι κα κερές παρέα καλέ αλίτιζέσα = δεν θα κάνεις παρέα μ' αυτόν τον αλήτη.
παρέλαση: παρέλασι, η
π.χ. τζαβ τε ντικχάβ η παρέλασι = πάω να δω την παρέλαση.
παρελαύνω (αμετβ. ρ.): παρέλασι-κεράβ (κυριολ. παρέλαση κάνω).
παρεξηγιέμαι: (βλ. θυμώνω αμετβ.).
παρευρίσκομαι (αμετβ. ρ.): αρακχάντιαβ, αρακχί(ν)ντιαβ, ρακχάντιαβ και ακχάντιαβ (κυριολ. βρίσκομαι, σ.α. εντοπίζομαι).
παρέχω (μετβ. ρ.): νταβ (= δίνω).
παρθένα: τσχέι, η (= κορίτσι).
π.χ. νι ικλιλί τσχέι = δεν βγήκε παρθένα.
Συνών. μπιασταρντί = άπιαστη, ανέγγιχτη.
Αντίθ. ασταρντί = ξεπαρθενεμένη, πιασμένη, πφιβλί = ξεπαρθενεμένη, χήρα.
παρθενιά: τσχεηπέ, ο
(σ.α. εφηβική ηλικία κοριτσιού).
παρηγοριά: παριγοριά, η
π.χ. ντε λε εμπούκα παριγοριά = δώσε του λίγη παρηγοριά.
παρηγοριέμαι (αμετβ. ρ.): παριγοριά-ντάμαν (= παρηγοριά δίνω στον εαυτό μου).
παρηγορώ (μετβ. ρ.): παριγοριά-νταβ (= παρηγοριά δίνω).
παριστάνω (μετβ. ρ.): κεράμαν (κεράμαν κυριολ. κάνω τον εαυτό μου, κεράβ = κάνω, μαν = εμένα)
π.χ. κερέλπες μπουτζανγκλό = παριστάνει τον πολύξερο.
(βλ. και καμώνομαι).
πάρκο: πάρκο, ο
π.χ. ινγκαράβ ε χουρντέν κάι πάρκο = πάω τα παιδιά στο πάρκο.
παρμένος (μτχ.): λι(ν)ντό,-ί

π.χ. λι(ν)ντέ σι ε μανγκινά = παρμένα είναι τα εμπορεύματα.
(λι(ν)ντό (μτφ.) = αφηρημένος, αδέξιος).
Αντίθ. ντι(ν)ντό = δοσμένος.
παροιμία: παριμία, η
π.χ. κάταρ ασσου(ν)ντάν καγιά παριμία; = από πού την άκουσες αυτή την παροιμία;
παρομοιάζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): μπενζετιρίαβ και μεησανταράβ
π.χ. μπενζετιρντίμ τουτ κάι μο ντατ = σε παρομοίασα με τον πατέρα μου.
παρομοίωση: μπενζετιρμέκο, ο.
παροντικός (επίθ.): ακανουτνό, -ί (κυριολ. τωρινός).
παρουσιάζομαι (αμετβ. ρ.): σικάντιαβ (= φαίνομαι, εμφανίζομαι).
παρουσιάζω (μετβ. ρ.): σικανταράβ (σ.α. επιδεικνύω, φανερώνω, προβάλλω, αποκαλύπτω, διαφημίζω, αναδεικνύω).
(σικανταράβ κυριολ. σημαίνει: κάνω να φανεί-ούν).
παρουσίαση: σικανταριπέ, ο (σ.α. επίδειξη, φανέρωμα, προβολή, αποκάλυψη, διαφήμιση, ανάδειξη).
παρουσιαστικό: σουλούπο, ο (βλ. και σουλούπι).
παροχή: ντιιπέ, ο (= δόσιμο).
πάρσιμο: λιιπέ, ο
π.χ. ε παρένγκο λιιπέ λατσχό σι, αμά ο ντιιπέ ντα λατσχό τε αβέλ = των χρημάτων το πάρσιμο καλό είναι, αλλά και το δόσιμο καλό να είναι (λέγεται για εκείνους που δανείζοναι χρήματα).
Αντίθ. ντιιπέ = δόσιμο.
πάρτι: πάρτι, ο
π.χ. μο αμάλ κα κερέλ αϊράτ πάρτι κάι πο κχερ = ο φίλος μου θα κάνει πάρτι απόψε στο σπίτι του.
πάσα: πάσα, η
π.χ. πουτάρ πάσα τε τσχαβ γκόλι = άνοιξε πάσα να ρίξω γκολ.
πασαλείβω: (βλ. πασαλείφω).
πασάλειμμα: μακχιπέ, ο (= άλειμμα, βάψιμο, επίχρισμα, επάλειψη).
πασαλειμμένος (επίθ.): μακχλό, -ί (= αλειμμένος, βαμμένος, επιχρισμένος, επαλειμμένος).
πασαλείφομαι (αμετβ. ρ.): μακχάμαν (= αλείφομαι, βάφομαι).
πασαλείφω (μετβ. ρ.): μακχάβ (= αλείφω, βάφω, επιχρίω, επαλείφω).
πασαλίκι: πασσαλούκο, ο
π.χ. πασσαλούκο σι κατέ! = πασαλίκι (υπέροχα) είναι εδώ!
πασάς: πασσά, ο
π.χ. πασσά σομ ακανά = πασάς (μια χαρά) είμαι τώρα.
πασίγνωστος (επίθ.): μπουτ-πιντζαρντό, -ί (κυριολ. πολύ γνωστός, πολύ γνώριμος).
πασίδηλος: (βλ. ολοφάνερος).
πάσσαλος: κιλό, ο
π.χ. τσαλάβ ο κιλό = χτύπα τον πάσσαλο.
(υποκ.) κιλορό, ο.
πάσο, ο: πάσο, ο (πληθ. πάσορα, ε)
π.χ. με κεράβ πάσο = εγώ κάνω πάσο (σταματώ), χα(ν)ντιλέ ε βιντάκε πάσορα = φαγώθηκαν της βίδας τα πάσα.
πάστα (είδος γλυκού): πάστα, η
π.χ. χαλόμ εκ πάστα = έφαγα μια πάστα, λε μανγκέ εκ πάστα τε χαβ = πάρε μου μια πάστα να φάω, (μτφ.) εκ πάστα σανΰς τουμέν, α(ν)ντέ εκ καζάνα κιρόν = μια πάστα είστε εσείς, σ' ένα καζάνι βράζετε (δηλ. είστε όμοιοι στον χαρακτήρα).
παστέλι: σουσάμο, ο (κυριολ. σουσάμι)
(υποκ.) σουσαμίσι, ο.
παστίτσιο: παστίτσιο, ο

π.χ. μπουτ χαβ ο παστίτσιο = πολύ τρώω το παστίτσιο.
παστός (επίθ.): λονγκλό,-ί, λο(ν)ντό,-ί
π.χ. λονγκλέ ματσχέ = παστά ψάρια.
(κυριολ. αλμυρός, λον = αλάτι).
παστουρμάς: παστουρμάβα, η.
πάστρα: (βλ. καθαριότητα).
πάστρεμα: (βλ. καθάρισμα).
παστρέυω: (βλ. καθαρίζω).
παστρικός: (βλ. καθαρός).
πάστωμα: λονγκλαριπέ, ο (κυριολ. αλάτισμα).
παστωμένος: (βλ. αλατισμένος).
παστώνω (μετβ. ρ.): λονγκλαράβ και λο(ν)νταράβ
π.χ. λονγκλαράβ ο μας = παστώνω το κρέας.
(κυριολ. αλατίζω).
Πάσχα (α): Πατραγκί, η
π.χ. Πατραγκί αβέλ, τε μακχές ο κχερ = Πάσχα έρχεται, να βάψεις το σπίτι.
(υποκ.) Πατραγκιορί, η.
Πάσχα (β): Πασκελάβα, η και Πάσχα, ο
π.χ. Πασκελάβα αβέλ = Πάσχα έρχεται.
πασχαλινός (α) (επίθ.): πατραγκιάκο,-ι
π.χ. πατραγκιάκε αρνέ = πασχαλινά αυγά.
πασχαλινός (β) (επίθ.): πασκελαβάκο, -ι.
πασχαλίτσα: μάμι, η (κυριολ. γιαγιά)
π.χ. (τραγούδι παιδιών, όταν παίζουν με τις πασχαλίτσες) ουτσ μανγκέ μάμι, κα λαβ τουκέ σσεκέρι, κα λαβ τουκέ καϊάβα = πέτα για μένα πασχαλίτσα, θα σου πάρω ζάχαρη, θα σου πάρω καφέ.
πασχίζω (μετβ. ρ.): μαράμαν (βλ. λήμμα παιδεύομαι).
πατάκι: πατάκι, ο
π.χ. κινισαράβ ε τομαφιλέσκε πατάκια = ξετινάζω του αυτοκινήτου τα πατάκια.
πατάτα (α): πατάτα, η
π.χ. ουζζαράβ ε πατάτε = ξεφλουδίζω τις πατάτες.
πατάτα (β): κο(μ)πίλι, ο
π.χ. πεκ αμένγκε κο(μ)πίλα = τηγάνισε για μας πατάτες.
πατατάλευρο (α): πατατένγκο-αρό, ο.
πατατάλευρο (β): κο(μ)πιλένγκο-αρό, ο.
πατατούλα: κο(μ)πιλίσι, ο και πατατίσα, η.
πατατόφλουδα: κο(μ)πιλέσκι-κόζζα, η (= πατάτας φλούδα) και πατατάκι-κόζζα, η (= πατάτας φλούδα).
πατέντα: πατέ(ν)ντα, η.
πατέρας: ντατ, ο
π.χ. κάι κο ντατ; = πού είναι ο πατέρας σου;, κερντιλόμ ντατ = έγινα πατέρας, τε ασσουνές κε ντατνέ = να ακούς τον πατέρα σου.
πατερίτσα: πατιρίγκα, η (πληθ. πατιρίγκε, ε)
π.χ. (απειλή) πατιριγκένσα κα πφιρανταράβ τουτ = με πατερίτσες θα σε περπατήσω (θα σε κάνω να περπατήσεις).
πατερούλης: νταντορό, ο
π.χ. μο νταντορό αβιλό = ο πατερούλης μου ήρθε.
πάτημα (α): μπασμάκο, ο.
πάτημα (β): πατισαριπέ, ο.
πατημένος (άκλ. επίθ.): μπασϋλΰκι (σ.α. πατητός).
πατητός: (βλ. πατημένος).
πατούσα: πατούμ, η.
πατρίδα: βατάνο, ο
π.χ. σαβό σι κο βατάνο; = ποια είναι η πατρίδα σου;
πατρικός (α) (επίθ.): ντατέσκο,-ι
π.χ. ντατέσκο κχέρ = πατρικό σπίτι.

πατρικός (β): νταντικανό, -ί.
πατρότητα: νταντιπέ, ο.
πάτρωνας: (βλ. άρχοντας).
πατρωνία: (βλ. αρχοντιά (α)).
πατσάς: πατσάβα, η
π.χ. μι ντέι κερντά πατσάβα = η μητέρα μου έφτιαξε πατσά.
πατσατζής: πατσατζίο, ο (θηλ. πατσατζΰκα, η).
πάτσι (επίρρ.): πάτσι
π.χ. πάτσι σαμούς ακανά = πάτσι είμαστε τώρα.
πατσίζω (αμετβ. ρ.): πάτσι-κερντιάβ (= πάτσι γίνομαι)
π.χ. ακανά πάτσι-κερντιλάμ = τώρα πατσίσαμε.
πατώ (α) (μετβ. και αμετβ. ρ.): μπασίαβ
π.χ. αβέρ φαρέ τε να μπασίος κι τσανκ κατέ = άλλη φορά να μην πατήσεις το πόδι σου εδώ (δηλ. να μην ξανάρθεις).
πατώ (β) (μετβ. και αμετβ. ρ.): πατισαράβ.
πάτωμα (α): πφου, η (κυριολ. γη)
π.χ. νά πάσστο οπρά πφου, κα σσιλάος = μην κοιμάσαι πάνω στο πάτωμα, θα κρυώσεις.
πάτωμα (β): πάτομα, ο
π.χ. κοσάβ ο πάτομα = σφουγγαρίζω το πάτωμα.
παύση: ατσχιπέ, ο
π.χ. (φράση) ή μεριπέ ή ατσχιπέ = ή θάνατος ή παύση (δηλ. ή θάνατος ή παύση της απειλητικής κατάστασης) (σ.α. στάση, διάλειμμα, σταματημός).
Συνών. τσχιναηπέ = διακοπή.
παυσίπονο χάπι (για τον πονοκέφαλο): σσερέσκο-άπο, ο (κυριολ. κεφαλιού χάπι)
π.χ. ντε μαν εκ σσερέσκο άπο, μο σσορό ντουκχάλ = δώσ' μου ένα παυσίπονο (χάπι), το κεφάλι μου πονάει.
παύω (μετβ. ρ.): ατσχανταράβ (= σταματώ (μετβ.)).
π.χ. στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο ντερίνι μανγκιπέ» (= η βαθιά αγάπη) νά άτσι τε μανγκές, κάνα ατσχόν τε μανγκέν τουτ = μη σταματάς ν' αγαπάς, όταν πάψουν να σ' αγαπούν.
Συνών. τσχιναβάβ = διακόπτω, ξεκόβω.
παύω (αμετβ. ρ.): ατσχάβ (= σταματώ (αμετβ.), στέκομαι, μένω).
παχαίνω (αμετβ. ρ.): βλ. χοντραίνω (αμετβ.).
παχαίνω (μετβ. ρ.): βλ. χοντραίνω (μετβ.).
πάχος (α): τφουλιπέ, ο
(σ.α. χόντρεμα, χόντρος).
πάχος (β): κχόι, η (= ξίγκι, βλ. και λίπος) (σ.α. λίγδα).
παχουλός (μτχ. ως επίθ.): τφουλαρντό, -ί (κυριολ. παχυμένος, σ.α. ευτραφής, τφουλαράβ = μετβ. παχαίνω, μετβ. χοντραίνω)
Συνών. τφουλορό = χοντρούλης, χοντρούτσικος.
παχουλούτσικος: (βλ. χοντρούλης).
παχυδερμία (μτφ.): τφουλό-γκι, ο (= χοντρή ψυχή, τφουλέ-γκέσκο = χοντρόψυχος, παχύδερμος (μτφ.), χοντρόπετσος (μτφ.))
π.χ. τφουλό-γκι σίτουτ, νι ακχιαρές κολέσκι ντουκ = παχυδερμία έχεις, δεν καταλαβαίνεις του αλλουνού τον πόνο.
παχύδερμος: (βλ. χοντρόπετσος.).
πάχυνση: τφουλαριπέ, ο.
παχύς: (βλ. χοντρός).
παχυσαρκία: τφουλιπέ, ο (= χόντρος, πάχος, χόντρεμα).
παχύσαρκος (επίθ.): τφουλό, -ί (= χοντρός, παχύς)
Αντίθ. ζαήφι = αδύνατος, λιγνός, κισσλό = αδύνατος, λιγνός, σσουκό = αδύνατος, λιγνός, στεγνός, ξερός.
πέδιλο (α): πέδιλο, ο και πέδιλα, η

π.χ. λεσκί μάμι κι(ν)ντά λεσκέ πέδιλα = η γιαγιά του του αγόρασε πέδιλα.
πέδιλο (β):πένταλο, ο
π.χ. βουράβ κε πένταλα = φόρα τα πέδιλά σου.
πεζοπορία: πφιρι(ν)ντό-τζιιπέ, ο (πφιρι(ν)ντό = πεζός, τζιιπέ = πηγαιμός).
πεζοπορώ (αμετβ. ρ.): πφιρι(ν)ντό-τζαβ (= πεζός πηγαίνω).
πεζός (επίθ.): πφιρι(ν)ντό,-ί
π.χ. πφιρι(ν)ντό αβιλόμ = πεζός ήρθα.
πεθαίνω (αμετβ. ρ.): μεράβ (σ.α. ψοφώ αμετβ.)
π.χ. καβά λατσχιπέ κάι κερντάν μανγκέ νι κα μπιστράβ λε τζι τε μεράβ = αυτή την καλοσύνη που μου `κανες, δεν θα την ξεχάσω μέχρι να πεθάνω, μεράβ κατάρ η ντουκ = πεθαίνω απ' τον πόνο, σα ε λατσχέ μανουσσά μερέν = όλο οι καλοί άνθρωποι πεθαίνουν (δηλαδή πεθαίνουν νέοι) (μεράβ σ.α. σβήνω (αμετβ.), νεκρώνω (αμετβ.))
Αντίθ. τραησαράβ = ζω.
πεθαίνω (μετβ. ρ.): μουνταράβ (= σκοτώνω, νεκρώνω μετβ., σβήνω μετβ., δολοφονώ, φονεύω, εξοντώνω, θανατώνω, ψοφώ μετβ.)
π.χ. μουνταρέλ μαν καγιά ντουκ = με πεθαίνει αυτός ο πόνος, μουνταρντάν αμέν ε μποκχάταρ αβγκιέ = μας πέθανες από την πείνα σήμερα.
πεθαμένος (επίθ.): μουλό,-ί (σ.α. νεκρός, ψόφιος)
π.χ. (φράση) ε μουλέ ε μουλένσα ντα ε τζου(ν)ντέ ε τζου(ν)ντένσα = οι πεθαμένοι με τους πεθαμένους και οι ζωντανοί με τους ζωντανούς.
Αντίθ. τζου(ν)ντό = ζωντανός.
πεθαμός: (βλ. θάνατος).
πεθερά: σασούι, η
π.χ. σαβί σασούι σι λατσχί; = ποια πεθερά είναι καλή;
πεθερός: σαστρό, ο
π.χ. σαρ αμαλά σαμούς με σαστρέσα = σαν φίλοι είμαστε με τον πεθερό μου.
πεθερούλα: σασουϊορί, η (προφ. με συνίζηση ιο).
πεθερούλης: σαστρορό, ο
π.χ. μο σαστρορό αβιλό = ο πεθερούλης μου ήρθε.
πείθω (μετβ. ρ.): κα(ν)ντϋρίαβ
π.χ. κα κα(ν)ντϋρίαβ λε τε αβέλ = θα τον πείσω να έρθει.
πειθώ: κα(ν)ντϋρμάκο, ο
π.χ. (φράση) ο κα(ν)ντϋρμάκο σσορό χαλ = η πειθώ κεφάλι τρώει (δηλ. έχει μεγάλη δύναμη στο να μεταβάλει την απόφαση, τη γνώμη κάποιου-ας), (φράση) ο κα(ν)ντϋρμάκο τζανές σο κερέλ ε μανουσσέ! = η πειθώ ξέρεις τι κάνει τον άνθρωπο! (δηλ. μπορεί να κάνει πράγματα που δεν ήθελε πριν, όταν βρίσκεται υπό την επιρροή της πειθώς).
πείνα: μποκ, η
π.χ. κάνα ντελ λε η μποκ α(ν)ντέ λεσκό σσορό, σα αγκαντάλ κερέλ = όταν του δίνει η πείνα στο κεφάλι, όλο έτσι κάνει (δηλαδή φέρεται παράλογα), μουλόμ ε μποκχάταρ = πέθανα (ψόφησα) από την πείνα.
(υποκ.) μποκχορί, η.
πειναλέος (επίθ.): μποκχαλό, -ι (= νηστικός, πεινασμένος)
π.χ. ζάλακ παρέ ντικχλά ο μποκχαλό, μπαριπέ μπικινέλ = λίγα λεφτά είδα ο πειναλέος, μεγαλοσύνη πουλάει. (βλ. και πεινασμένος).
πεινασμένος (επίθ.): μποκχαλό,-ί
π.χ. μποκχαλό σι ο χουρντό, ο(ν)ντάν ροβέλ = πεινασμένο είναι το μωρό, γι' αυτό κλαίει, (μτφ.)

μποκχαλό παρένγκε σαν = πεινασμένος για λεφτά είσαι.
Αντίθ. τσαϊλό = χορτάτος.
πεινώ (αμετβ. ρ.): μποκχάβαβ και μποκχάαβ
π.χ. ντέμινγκ χαλάν, πάλε μποκχάιλαν; = πριν από λίγο έφαγες, πάλι πείνασες;, μποκχάιλομ, τχο μανγκέ τε χαβ = πείνασα, βάλε μου να φάω.
Αντίθ. τσαϊλιάβ = χορταίνω (αμετβ.).
πείραγμα (α): ασταρντιπέ, ο.
πείραγμα (β): ντοκουνμάκο, ο.
πειράζει (απρόσ.ρ.): ντοκουνίορ
π.χ. ντοκουνίορ λέσκε καγιά ζουμί = τον πειράζει αυτό το φαγητό.
πειράζω (α) (αμετβ. ρ.): αστάρντιαβ (κυριολ. πιάνομαι).
π.χ. σόσκε αστάρντος λέσα; = γιατί τον πειράζεις; (κατά λέξη: γιατί πιάνεσαι μ'αυτόν;)
(βλ. και πιάνομαι, κρατιέμαι).
πειράζω (β) (μετβ. ρ.): ντοκουνίαβ
π.χ. με νι ντοκουνίαβ λέσκε = εγώ δεν τον πειράζω.
πείσμα: ινάτο, ο
π.χ. χαλά λα λακό ινάτο = την έφαγε το πείσμα της, ο μπουτ ινάτο σσορό χαλ = το πολύ πείσμα κεφάλι τρώει (κάνει ζημιά, καταστρέφει).
πεισματάρης (επίθ.): ινα(τ)τσίο,-ίκα
π.χ. μπουτ ινα(τ)τσίο σαν = πολύ πεισματάρης είσαι.
πεισματικός: (βλ. πεισματώδης).
πεισματώδης (επίθ.): ινατέσκο, -ι.
πεισμώνω (α) (αμετβ. ρ.): ινάτο-κεράβ (= πείσμα κάνω).
πεισμώνω (β) (αμετβ. ρ.): ινάτο-τζαβ (= πείσμα πάω)
π.χ. σόσκε τζας μάνσα ινάτο; = γιατί πεισμώνεις μαζί μου; (κατά λέξη γιατί πας με μένα πείσμα;)
πελαργός: λέλεκο, ο
π.χ. χα εμπούκα, κι κορ σαρ λελεσέσκι κερντιλί = φάε λίγο, ο λαιμός σου σαν του πελαργού έγινε.
(υποκ.) λελεκίσι, ο.
πελαργοφωλιά (α): λελεκέσκι-ουβάβα, η (= πελαργού φωλιά).
πελαργοφωλιά (β): λελεκένγκι-ουβάβα, η (= πελαργών φωλιά).
πελάτης (α): μυσστυρύο, (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u, σ.α. θαμώνας)
π.χ. σίλε μπουτ μυσστυρύα = έχει πολλούς πελάτες (πελάτισσα = μυσστυρύκα, η).
πελάτης (β): πελάτι και πελάτις, ο
π.χ. νά κα χάστουτ ε πελατένσα = δεν θα μαλώνεις με τους πελάτες.
πελέκημα: τοβερέσα-τσχινιπέ, ο (= με πελέκι κόψιμο).
πελέκι: (βλ. τσεκούρι.).
πελεκώ (μετβ. ρ.): τοβερέσα-τσχινάβ (= με πελέκι κόβω).
πελελάδα: (βλ. παλαβωμάρα).
πελελός: (βλ. παλαβός).
πέλμα: ταμπάνο, ο
Συνών. πατούμ = πατούσα.
πελώριος (α) (επίθ.): γκαέτ-μπαρό,-ί (= υπέρ μεγάλος).
(βλ. και τεράστιος).
πελώριος (β) (επίθ.): μπουτ-μπαρό,-ί (= πολύ μεγάλος).
πέμπτος (τακτ. αριθμ. επίθ.): πα(ν)τσουτνό,-ί και πα(ν)τζουτνό,-ί.
πένα (έγχορδου μουσικού οργάνου): πένα, η
π.χ. χασαρντόμ ε τσαλγκιάκι πένα = έχασα την πένα του μπουζουκιού.
πέναλτι: μπέναλτι, ο
π.χ. μπέναλτι σας καβά = πέναλτι ήταν αυτό.
πενήντα (άκλ. απόλ. αριθμητ.): πί(ν)ντα.
πενηνταράκι: πι(ν)ντάνγκι, η
π.χ. τζαβ τε παβ εκ πι(ν)ντάνγκι ρακία = πάω να πιω ένα πενηνταράκι ούζο.

(βλ. και πενηντάρικο).
πενηντάρικο: πι(ν)ντάνγκο, ο και πι(ν)ντάνγκι, η.
πένθος: γιάσι, ο
Αντίθ. σεβινμέκο = χαρά, σσε(ν)νίκο = χαρά.
πενθώ (μετβ. και αμετβ. ρ.): γιάσι-ασταράβ (= πένθος κρατώ).
π.χ. γιάσι-ασταρέλ πε ρομέσκε = πενθεί τον άνδρα της.
Συνών. ροβάβ = κλαίω.
Αντίθ. σεβινίαβ = χαίρομαι.
πένσα (α): κερπεντένο, ο
π.χ. κάι ο κερπεντένο; = πού είναι η πένσα;
(υποκ.) κερπεντενίσι, ο.
πένσα (β): πένσα, η
π.χ. του λιάν η πένσα; = εσύ πήρες την πένσα;
πεντακάθαρος (άκλ. επίθ.): μπουτ-τεμίζι (= πολύ καθαρός) και (άκλ. επίθ.) επτέν-τεμίζι (= εντελώς καθαρός) (σ.α. ολοκάθαρος)
πεντακοσάρικο: πάνσσελένγκο, ο και πάνσσελένγκι, η
π.χ. ντε μαν εκ πάνσσελένγκο = δώσ' μου ένα πεντακοσάρικο.
πεντακόσια (αριθμητ.): πάνσσελ.
πεντακοσιοστός (τακτ. αριθμ. επίθ.): παντζεσσελουτνό,-ί
πεντάλ: πεντάλι, ο
π.χ. ικλιλό ε βελεπσικάκο πεντάλι = βγήκε του ποδηλάτου το πεντάλ.
πεντάλεπτος (επίθ.): παντσ-ντακαβένγκο, -ι και παντζέ-ντακαβένγκο, -ι.
πεντάχρονος (επίθ.): παντζέμπροσσένγκο,-ι και παντζέμπρεσσένγκο,-ι.
πέντε (άκλ. απόλ. αριθμητ.): παντσ
π.χ. παντσ τζενέ = πέντε άτομα.
πεντηκοστός (τακτ. αριθμ. επίθ.): παντζεντεσσουτνό,-ί και πι(ν)ντουτνό,-ί.
πεντοχίλιαρο: παντζομιλάνγκο και παντζεμιλάνγκο, ο.
πέος: καρ, ο
(υποκ.) καρορό, ο.
πέπλο: ντοβάκο και μπούλο, ο.
πεπονάκι: καβουνίσι και χΰτσΰρίσι, ο.
πεπόνι: καβούνο και χΰτσΰ̈ρι, ο
π.χ. μπουτ γκουγκλό σι ο καβούνο = πολύ γλυκό είναι το πεπόνι.
πεπονίσιος (επίθ.): καβουνέσκο, -ι.
πεπονόφλουδα: καβουνέσκι-κόζζα, η.
πεπρωμένο (α): κΰσμέτι, ο (κυριολ. τύχη)
π.χ. καβά σας λεσκό κΰσμέτι = αυτό ήταν το πεπρωμένο του.
(κΰσμέτι σ.α. τυχερό παιχνίδι).
πεπρωμένο (β): γιαζία, η (σ.α. γραφτό)
π.χ. μι γιαζία σας τε σΰ̈ρνταβ! = το πεπρωμένο μου ήταν να τραβήξω (υποφέρω)!, σο ντα τε κερέλ ο μανούςς κατάρ πι γιαζία νασστί νασσέλ = ό,τι και να κάνει ο άνθρωπος από το πεπρωμένο του δεν μπορεί να ξεφύγει
(γιαζία, η κυριολ. γράμμα (πληθ. γιαζίε, ε) π.χ. σο κερέλ, κερέλ η γιαζία = ό,τι κάνει, κάνει το γράμμα (η μόρφωση), ζάλακ νταά σικνέ κερ κε γιαζίε = λίγο πιο μικρά κάνε τα γράμματά σου, (φράση μαθητών δημοτικού) τζαβ κχερέ τε κεράβ με γιαζίε = πάω στο σπίτι να κάνω τα γράμματά μου (τα μαθήματά μου).
πέρα (τοπ. επίρρ.): κορίκ, κορινγκά, κορίνγκ και κορίνγκα (κυριολ. κατά 'κει)
π.χ. κερ κορίνγκα κι τζιγκάρα = κάνε πέρα το τσιγάρο σου.
Αντίθ. καρίκ, καρίνγκα, καρινγκά = κατά 'δω.
πέρα (επίρρ.): μπασσά
π.χ. σαρ ικλές μπασσά καλέ παρένσα; = πώς βγαίνεις πέρα μ'

αυτά τα λεφτά;, εκ Ντελ τζανέλ σαρ ικλάβ τούσα μπασσά! = ένας Θεός ξέρει πώς βγαίνω με σένα πέρα! (δηλ. πώς σε ανέχομαι).
πέραση: νακχιπέ, ο (= πέρασμα)
π.χ. καλέ μανγκινέν νάι λεν νακχιπέ κάι καλά μαλάβε = αυτά τα εμπορεύματα δεν έχουν πέραση σ' αυτές τις γειτονιές.
πέρασμα: νακχαηπέ και νακχιπέ, ο
(νακχιπέ σ.α. διάβαση).
(νακχαηπέ σ.α. κατάποση, προσπέραση, ξεπέρασμα).
περασμένος (α) (μτχ.): νακχαντό,-ί
π.χ. ο νακχαντό κουρκό = η περασμένη εβδομάδα, νακχαντό σι ο τχαβ α(ν)ντί σουβ = περασμένη είναι η κλωστή μες στη βελόνα, ε νακχαντέ μπροσσά = τα περασμένα χρόνια (σ.α. ξεπερασμένος).
περασμένος (β) (μτχ.): νακχαντι(ν)ντό, -ί (σ.α. ξεπερασμένος).
περαστικός (επίθ. και ουσ.): νακχουτνό, -ί (σ.α. διαβάτης).
περβάζι: περβάζι, ο.
περιβάλλον: (βλ. περίγυρος.).
περιβόητος: (βλ. παινεμένος, ακουστός).
περιβολάρης: μπατσετζίο, ο (σ.α. μανάβης, πλανόδιος μανάβης), θηλ. μπατσετζίκα, η.
περιβολίσιος (επίθ.): μπατσαβάκο,-ι.
περιβόλι: μπατσάβα, η
π.χ. κατάρ μι μπατσάβα σι καλά ντομάτε = από το περιβόλι μου είναι αυτές οι ντομάτες.
(υποκ.) μπατσαβίσα, η.
περιγέλασμα: πρασαηπέ, ο
(βλ. και κοροϊδία, εμπαιγμός).
περιγελαστικός (επίθ.): πρασαη(ν)ντό,-ί και πρασαηκανό, -ί
π.χ. πρασαη(ν)ντέ όρμπε = περιγελαστικά λόγια.
(βλ. και κοροϊδευτικός, εμπαιχτικός).
περίγελος: ρεζίλι, ο (κυριολ. ρεζίλης, ρεζίλι, το), θηλ. ρεζίλκα, η (κυριολ. ρεζίλισσα)
π.χ. ε ντουνιαβάκε ρεζίλα κερντιλαμούς = του κόσμου οι περίγελοι γίναμε (βλ. και ρεζίλης, ρεζίλι, το).
περιγελώ (μετβ. ρ.): πρασάβ
π.χ. σα η ντουνιάβα πρασάλ τουτ = όλος ο κόσμος σε περιγελά.
(βλ. και κοροϊδεύω, εμπαίζω).
περιγράφω (προφορικά): (βλ. λέω).
περίγυρος: τρουγιαλιπέ, ο
περιδέραιο: γκερντάνο, ο
π.χ. σσουκάρ σι κο γκερντάνο = ωραίο είναι το περιδέραιό σου.
(βλ. και κολιέ).
περιεχόμενο: α(ν)ντριπέ, ο (= εσωτερικό, το) (από το α(ν)ντρέ = μέσα).
περιμένω (α) (αμετβ. και μετβ.ρ.): ασιγκιαράβ και ασσουγκιαράβ
π.χ. κα ασιγκιαράβ τουτ = θα σε περιμένω, κας ασιγκιαρές; = ποιον περιμένεις;, ασσουγκιαράβ ο τιρένο = περιμένω το τρένο, ασιγκιαρντέμ τουτ, σόσκε ιν αβιλάν; = σε περίμενα, γιατί δεν ήρθες;, ο μανγκιπέ αβέλ, κάνα ιν ασιγκιαρές λες = η αγάπη έρχεται, όταν δεν την περιμένεις.
(βλ. και αναμένω, προσδοκώ).
περιμένω (β) (αμετβ. και μετβ.ρ.): μπεκλέαβ
π.χ. κα μπεκλέαβ τουτ τε αβές = θα σε περιμένω να έρθεις.
περιμένω (γ) (αμετβ. και μετβ.ρ.): βαρντισαράβ (σ.α. αναμένω, προσδοκώ, καρτερώ, προσμένω, φρουρώ)
π.χ. με τζαβ κοτέ τε βαρντισαράβ τουτ = εγώ πάω εκεί να σε περιμένω, βαρντισαρέν λεσκό κχερ

ε σσεραλέ = φρουρούν το σπίτι του οι αστυνομικοί.
περίοδος: ζαμάνο, ο (κυριολ. χρόνος, καιρός, εποχή)
π.χ. καβά ζαμάνο νάι αμέν μπουτ μπουκί = αυτήν την περίοδο δεν έχουμε πολλή δουλειά.
περίοδος (τα έμμηνα): πόγκι, η
π.χ. αβιλί λακί πόγκι, νάι κχαμνί = ήρθε η περίοδος της, δεν είναι έγκυος.
περιουσία: μανγκίν, ο (= εμπόρευμα, προϊόν)
π.χ. κιρνό μανγκίν σι ντα κερές κουμά(ν)ντα; = δικιά σου περιουσία είναι και κάνεις κουμάντο;
περιοχή: τχαν, ο
π.χ. μπουτ σαπά σι κάι καβά τχαν = πολλά φίδια έχει αυτή η περιοχή.
(βλ. και τόπος, μέρος, οικόπεδο, θέση).
περίπαιγμα: μαϊτάπο και μαϊτάπι, ο (σ.α. χλευασμός)
π.χ. μαϊταπέσκο μανούςς σομ με; = για περίπαιγμα άνθρωπος είμαι εγώ;
Συνών. πρασαηπέ = κοροϊδία, εμπαιγμός, περιγέλασμα, νταλγκάβα = κοροϊδία (ομόηχο νταλγκάβα = κύμα).
περιπαίζω (μετβ. ρ.): μαϊτάπο-κχελάβ και μαϊτάπι-κχελάβ (= περίπαιγμα παίζω)
π.χ. σόσταρ κχελές-μαϊτάπο ε πφουρέ ρομέσα; = γιατί περιπαίζεις το γέρο άνθρωπο; (σ.α. χλευάζω)
Συνών. πρασάβ = κοροϊδεύω, περιγελώ, εμπαίζω, νταλγκάβα-κχελάβ = κοροϊδεύω.
περιπαικτικός (επίθ.): μαϊταπέσκο, -ι
π.χ. μαϊταπέσκε πφερασά = περιπαικτικά λόγια.
περίπατος: πφιριπέ, ο
π.χ. τζαβ πφιριμάσκε = πάω για περίπατο, ινγκαράβ ε χουρντέν πφιριμάσκε = πηγαίνω τα παιδιά περίπατο.
(βλ. και περπάτημα, γύρα, βόλτα).
περιποίηση (α): λατσχαριπέ, ο
π.χ. ο λατσχαριπέ ε μπαλένγκο = η περιποίηση των μαλλιών.
(βλ. και καλυτέρευση, βελτίωση, διόρθωση, ετοιμασία, γιατρειά).
(λατσχαριπέ κυριολ. καλυτέρευση).
περιποίηση (β): ιχτιμπάρι, ο
π.χ. ιχτιμπάρι μανγκέν ε λουλουγκιά = περιποίηση θέλουν τα λουλούδια, ιχτιμπάρι μανγκέλ ο κχερ = περιποίηση θέλει το σπίτι.
περιποιούμαι (α) (μετβ. ρ.): λατσχαράβ
π.χ. λατσχαράβ μο μούι = περιποιούμαι το πρόσωπό μου.
(βλ. και καλυτερεύω (μετβ.), βελτιώνω, διορθώνω, ετοιμάζω, γιατρεύω).
(λατσχαράβ κυριολ. καλυτερεύω (μετβ.)).
περιποιούμαι (β) (μετβ. ρ.): ιχτιμπάρι-κεράβ (= περιποίηση κάνω)
π.χ. ιχτιμπάρι-κεράβ με μισαφιρένγκε = περιποιούμαι τους φιλοξενούμενούς μου.
περιποιημένος (μτχ.): λατσχαρντό,-ί
π.χ. σας βουραντό ντα λατσχαρντό = ήταν ντυμένος και περιποιημένος.
(βλ. και βελτιωμένος, διορθωμένος, έτοιμος).
(λατσχαρντό κυριολ καλυτερευμένος*).
περιπτεράς: μπαράνκατζίο, ο και θηλ. μπαράνκατζίκα, η.
περίπτερο: μπαράνκα, η (σ.α. παράγκα)
π.χ. τζαβ κάι μπαράνκα, τε κινάβ τζιγκάρε = πάω στο περίπτερο, να αγοράσω τσιγάρα.
περίσσευμα: αρτμάκο, ο.
περισσεύω (α) (αμετβ. ρ.): αρτίαβ

π.χ. αρτίορ εμπούκα ζουμί; = περισσεύει λίγο φαγητό;
περισσεύω (β) (αμετβ. ρ.): ατσχάβ (κυριολ. μένω, στέκομαι, σταματώ αμετβ., παύω αμετβ., διαμένω, παραμένω)
π.χ. τε ατσχιλί ζάλακ ζουμί, τσχούλα ε τζουκελέσκε τε χαλ = αν περίσσεψε λίγο φαγητό, ρίξτο στο σκυλί να φάει.
περισσότερος (α) (άκλ. επίθ.): νταάμπουτ (= πιο πολύ, πιο πολύς, πιο πολλά, πιο πολλοί, πιο πολλές)
π.χ. νταάμπουτ καλέσταρ νασστί κερντόλας = περισσότερο απ' αυτό δεν μπορούσε να γίνει.
Αντίθ. νταάεμπουκα = λιγότερος.
περισσότερος (β) (άκλ. επίθ. και επίρρ.): φαζλά
π.χ. φαζλά σι α(ν)ντρέ = περισσότερο έχει μέσα.
(βλ. και παραπάνω, παραπανίσιος).
περιστέρα (α): γκιουβερτζίνκα, η.
περιστέρα (β): γκυβερτζίνκα, η (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
περιστεράκι (α): γκιουβερτζινίσι και πουρου(μ)μπορό, ο.
περιστεράκι (β): γκυβερτζινίσι, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
περιστέρι (α): γκιουβερτζίνο και πουρού(μ)μπο, ο.
περιστέρι (β): γκυβερτζίνο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
περιστερίσιος (α) (επίθ.): γκιουβερτζινέσκο,-ι
π.χ. γκιουβερτζινένγκε αρνέ = περιστερίσια αβγά.
περιστερίσιος (β) (επίθ.): γκυβερτζινέσκο, -ι (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. γκυβερτζινένγκε πφακιά = περιστερίσια φτερά.
περιστρέφομαι (αμετβ. ρ.): ιρισάαβ (κυριολ. αμετβ. γυρίζω).
περιστρέφω (μετβ. ρ.): ιρισαράβ (κυριολ. μετβ. γυρίζω).
περιστροφή: ιρισαηπέ, ο (σ.α. γυρισμός, επιστροφή)
π.χ. ε πφουϊάκο ιρισαηπε = της γης η περιστροφή.
περίστροφο: ταπάντζα, η.
περιτομή: συνέτι, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u) και σουνέτι, ο.
περιττός (άκλ. επίθ.): φαζλά (βλ. και παραπάνω, παραπανίσιος)
π.χ. φαζλά πφερασά νι κα πφενές = περιττά λόγια δε θα λες.
περίφημα: (βλ. υπέροχα).
περίφημος (επίθ.): ασσαρντό,-ί (= παινεμένος)
Συνών. ασσου(ν)ντό = ξακουστός, ακουστός.
περιφράζω (α) (μετβ. ρ.): σαρίαβ (= τυλίγω).
π.χ. σαρίαβ μι αβλία = περιφράζω την αυλή μου.
περιφράζω (β) (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ (κυριολ. κλείνω, δένω, φυλακίζω, σ.α. κουμπώνω, βουλώνω, τυλίγω)
π.χ. κα πφά(ν)νταβ η αβλία τελέσα = θα περιφράξω την αυλή με σύρμα (συρματόπλεγμα)
περίφραξη (α): σαρμάκο, ο (= τύλιγμα)
περίφραξη (β): πφα(ν)ντιπέ, ο (κυριολ. κλείσιμο, δέσιμο, φυλακή, φυλάκιση, σ.α. κούμπωμα, βούλωμα)
περνιέμαι (αμετβ. ρ.): νακχάντιαβ (σ.α. ξεπερνιέμαι, μεταβιβάζομαι)
π.χ. σαρ κα νακχάντολ κοτέ α(ν)ντρέ; = πώς θα περαστεί εκεί μέσα; (δηλ. με ποιον τρόπο)
(βλ. και ξεπερνιέμαι, μεταβιβάζομαι)
περνώ (αμετβ. ρ.): νακχάβ
π.χ. κα νακχάβ κοτάρ αβγκιέ = θα περάσω σήμερα από 'κει, νι νακχλό ο πόστατζίο = δεν πέρασε ο ταχυδρόμος, σο νακχέλ κατάρ μο βας κα κεράβ = ό,τι περνάει από το

χέρι μου θα κάνω, σο νακχέλ μπιστάρντολ = ό,τι περνάει ξεχνιέται, κα νακχέλ η ντουκ, νά τρασσά = θα περάσει ο πόνος, μη φοβάσαι.
(νακχάβ σ.α. διαβαίνω).
περνώ (μετβ. ρ.): νακχαβάβ
π.χ. νακχαβάβ ο τχαβ α(ν)ντί σουβ = περνάω την κλωστή μες στη βελόνα, νακχαβάβ η ανγκρουσνί α(ν)ντί μι νάι = περνάω το δαχτυλίδι στο δάχτυλό μου, νακχαβάβ τουτ κάι νασσιπέ = σε περνάω στο τρέξιμο.
(νακχαβάβ σ.α. ξεπερνώ, προσπερνώ, καταπίνω).
περούκα: περούκα, η
π.χ. περούκα βουραβέλ = περούκα φοράει.
περπάτημα: πφιριπέ, ο
π.χ. κατάρ ο μπουτ πφιριπέ με τσανγκά ντουκχαέ = απ' το πολύ περπάτημα πόνεσαν τα πόδια μου, (μτφ.) κο σσορό κα χαλ καβά πφιριπέ = το κεφάλι σου θα φάει αυτό το περπάτημα (δηλ. οι πολλές βόλτες, τα ξενύχτια) (σ.α. περίπατος, βόλτα, γύρα).
περπατημένος (μτχ. ως επίθ.): πφιραντό,-ί και πφιρντό, -ί (σ.α. κυκλοφορημένος)
π.χ. πφιρντό σι, μπουτ τζανέλ = περπατημένος είναι, πολλά ξέρει.
(πφιρντό (μτφ.) = έμπειρος και πφιραντό μτφ. = έμπειρος).
περπατιέμαι (αμετβ. ρ.): πφιράντιαβ και πφιρντιάβ
π.χ. ιν πφιράντολ καβά ντρομ, πφεραντό μπαρά σι = δεν περπατιέται αυτός ο δρόμος, γεμάτος πέτρες είναι.
περπατώ (αμετβ. ρ.): πφιράβ
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «σικλιάρ μαν τε μανγκάβ» (= μάθε με ν' αγαπώ)) σικάβ μανγκέ ο ντρομ ε μανγκιμάσκο, τζι τε μεράβ λε τε πφιράβ = δείξε μου τον δρόμο της αγάπης, μέχρι να πεθάνω αυτόν να περπατώ.
(βλ. και αμετβ. κυκλοφορώ, γυρολογώ).
περπατώ (μετβ. ρ.): (βλ. κυκλοφορώ (μετβ.)).
πέρσι (επίρρ.): πέρσι
π.χ. πέρσι αβιλόσας, νι τζανάβ άμα κ' αβέλ καβά μπροςς = πέρσι είχε έρθει, δεν ξέρω αν θα 'ρθει φέτος, πέρσι νταά μπουτ μπουκί σας αμέν = πέρσι πιο πολλή δουλειά είχαμε.
Αντίθ. καβά-μπροςς = φέτος.
περσινός (επίθ.): περσουτνό, -ί και περσιτνό, -ί
π.χ. ο περσουτνό μιλάι = το περσινό καλοκαίρι.
πέσιμο: περιπέ, ο (σ.α. πτώση)
π.χ. τε ντικχέσας σαό περιπέ κερντά! = να έβλεπες τι πέσιμο έκανε!
Αντίθ. βαζντιπέ = σήκωμα.
πεσμένος (μτχ.): περαντό,-ί
(σ.α. γκρεμισμένος, κατεδαφισμένος)
π.χ. ρακχαντόμ λε περαντό τελέ = τον βρήκα πεσμένο κάτω.
πέταγμα: ουτσμάκο, ο
π.χ. ο ουτσμάκο ε τσιρικλένγκο = το πέταγμα των πουλιών.
(ουτσμάκο σ.α. πτήση).
πετάγομαι (α) (αμετβ. ρ.): τσχάμαν (= ρίχνω τον εαυτό μου, ρίχνομαι) (σ.α. πηδώ)
π.χ. κα τσχάμαν τζι κχερέ ντα κα ιρισάαβ = θα πεταχτώ μέχρι το σπίτι και θα γυρίσω.
πετάγομαι (β) (αμετβ. ρ.): τσχουτιάβ, τσχουτισάαβ και τσχουτί(ν)ντιαβ
π.χ. χαν σα η ζουμί τε να τσχουτί(ν)ντολ τζάμπα = φάτε όλο το φαγητό να μην πεταχτεί άδικα, νι χαλά κχόνικ, τσχουτιλέ ε χαμάτα =

δεν έφαγε κανείς, πετάχτηκαν τα φαγητά (κυριολ. ρίχνομαι).
πεταλάς: πεταλτζίο, ο.
πέταλο (α): νάλι, ο.
πέταλο (β): πέταλο, ο
π.χ. ε γκραστέσκο πέταλο = το πέταλο του αλόγου.
πεταλούδα: παπουρούγκα, η
π.χ. ε χουρντέ κχελέν ε παπουρουγκένσα = τα παιδιά παίζουν με τις πεταλούδες.
πεταλουδίτσα: παπουρουγκίσα, η.
πεταλουργός: (βλ. πεταλάς).
πετάλωμα: ναλαριπέ, ο.
πεταλωμένος (μτχ.): ναλαρντό, -ί
Αντίθ. μπιναλαρντό = απετάλωτος.
πεταλώνω (μετβ. ρ.): ναλαράβ.
πέταμα: τσχουηπέ, ο (= ρίξιμο)
π.χ. καγιά λαστίκα τσχουημάσκε σι = αυτό το λάστιχο είναι για πέταμα, (φράση) (μτφ.) νάι μαν τσχουημάσκε παρέ = δεν έχω για πέταμα λεφτά.
πεταμένος (μτχ.): τσχουντό,-ί (= ριγμένος).
πετεινάρι: μπασσνορό, ο.
πετεινός: μπασσνό, ο
π.χ. ο μπασσνό ικλιλό οπρά κχαϊνί = ο πετεινός ανέβηκε πάνω στην κότα.
πετιέμαι: (βλ. πετάγομαι).
πετιμέζι: πετμέζι, ο
π.χ. πετμέζι κερντάν η καϊάβα = πετιμέζι έκανες τον καφέ (δηλ. πολύ γλυκό).
πέτρα: μπαρ, ο
π.χ. (φράση) τε τζάβαταρ κατάρ, μπαρό μπαρ κα τσχαβ παλά μά(ν)ντε = αν φύγω από δω, μεγάλη πέτρα θα ρίξω πίσω μου.
πετραδάκι: μπαρορό, ο (ομόηχο μπαρορό = μεγαλούτσικος)
Αντίθ. μπαρό-μπαρ = κοτρόνα.
πετρέλαιο: γκάζι, ο
π.χ. πι(ν)ντί ε γκαζέσκο φιάτο = ανέβηκε η τιμή του πετρελαίου.
πέτρινος (επίθ.): μπαραλό,-ί.
πετροβόλημα (α): μπαρά-τσχουηπέ, ο (= πέτρες ρίξιμο).
πετροβόλημα (β): μπαρένγκο-τσχουηπέ, ο (= ρίξιμο πετρών).
πετροβολώ (μετβ. ρ.): μπαρά-τσχαβ (= πέτρες ρίχνω).
πετρογκάζ: πετρογκάζι και πετρογκάζ, ο
πετρόδρομος: μπαραλό-ντρομ, ο
Αντίθ. ποσσαλό-ντρομ = χωματόδρομος
πετροπόλεμος: μπαρένσα-τσινγκάρ, η (μπαρένσα = με πέτρες, τσινγκάρ, η = καβγάς, πόλεμος, διαμάχη, φασαρία, φιλονικία)
πετρότοπος: μπαραλό-τχαν, ο
πετρώδης: (βλ. πέτρινος)
πετρώνω (αμετβ. ρ.): μπαρ-κερντιάβ (= πέτρα γίνομαι)
π.χ. μπαρ-κερντιλό ο τσιμέ(ν)το = πέτρωσε το τσιμέντο
πετρώνω (μετβ. ρ.): μπαρ-κεράβ (= πέτρα κάνω)
π.χ. μο γκι μπαρ-κεράβ ντα νι ροβάβ ανγκλά χουρντέ = πετρώνω την ψυχή μου και δεν κλαίω μπροστά στα παιδιά, (κατάρα) μπαρ τε κερέλ τουτ ο Ντελ κάι χας μπανγκέστε σοβέλ = να σε πετρώσει ο Θεός, που ορκίζεσαι στραβά (ψεύτικα).
πετρωτός: (βλ. πέτρινος).
πέτσα: προύζζα, η
π.χ. μπεενίορ τε χαλ ε κχαϊνάκι προύζζα = του αρέσει να τρώει την πέτσα απ' το κοτόπουλο.
(υποκ.) προυζζορί και προυζζίσα, η.
πετσέτα: μπεσσκίρι, ο και πετσέτα, η
π.χ. λε η πετσέτα ντα κόστουτ = πάρε την πετσέτα και σκουπίσου.
πετσετούλα: μπεσσκιρίσι, ο και πετσετίσα, η.
πετσί: μορκχί και μοκχρί, η

(βλ. και δέρμα).
(υποκ.) μορκχιορί, η.
πέτσινος (επίθ.): μορκχιάκο,-ι
(βλ. και δερμάτινος).
πετώ (αμετβ. ρ.) (για πουλιά, αεροπλάνα, κ.τ.λ.): ουτσούιαβ
(προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. (μτφ.) μπουτ ουτσούιος ντικχάβ, αμά σαρ τσιρικλί κα περές = πολύ πετάς βλέπω, αλλά σαν πουλί θα πέσεις.
πετώ (μετβ. ρ.) (για αντικείμενα): τσχαβ (= ρίχνω)
π.χ. τσχαβ ε γκιουρμπάβε = πετώ τα σκουπίδια.
πεύκο: πέφκο, ο (πληθ. πέφκε, ε)
π.χ. τζας κάι πέφκε = πάμε στα πεύκα.
πέφτω (αμετβ. ρ.): περάβ
π.χ. κα περάβ τελέ κατάρ ο τσχι(ν)ντιπέ = θα πέσω κάτω από την κούραση, πελί μπουτ η μπουκί κάι ντουκιάνο = έπεσε πολύ η δουλειά στο μαγαζί (δηλ. ελαττώθηκε), πελό κατάρ μοτόρι ντα πφαγκιλί λεσκί τσανκ = έπεσε από το μηχανάκι και έσπασε το πόδι του.
Αντίθ. ουσστάβ = σηκώνομαι.
πηγαδάκι: χαηνορί, η και γκερανίσι, ο.
πηγάδι: χαήν, η και γκεράνο, ο
π.χ. σσουκιλό ο γκεράνο = ξεράθηκε το πηγάδι.
πηγαδίσιος (επίθ.): χαηνάκο,-ι και γκερανέσκο,-ι
π.χ. γκερανέσκο παΐ = πηγαδίσιο νερό.
πηγαιμός: τζιιπέ, ο
Αντίθ. αβιπέ = ερχομός.
πηγαινοέρχομαι (αμετβ. ρ.): τζάβ-αβάβ
π.χ. λεσκί γκογκί τζαλ-αβέλ = το μυαλό του πηγαινοέρχεται (αλλάζει συνέχεια αποφάσεις).
πηγαίνω (αμετβ. ρ.): τζαβ
π.χ. τζαβ κάι μπουκί = πηγαίνω στη δουλειά, τζαβ κχερέ = πάω σπίτι, κάι τζας; = πού πας; τζαβ κάι σχολίο = πηγαίνω στο σχολείο, κα τζαβ ντρομ αγκιές, νά μορμισάρ = θα πάω δρόμο σήμερα, μη γκρινιάζεις.
πηγαίνω (μετβ. ρ.): ινγκαράβ και ινγκιαράβ (= πηγαίνω κάτι, κάποιον, κάποια)
π.χ. ινγκαρντέ λε κάι ντοκτόρι = τον πήγαν στο γιατρό, τε ινγκαράβ τουτ κχερέ; = να σε πάω στο σπίτι;, κάι ινγκαρές καλά μανγκινά; = πού πηγαίνεις αυτά τα εμπορεύματα; (σ.α. οδηγώ (κάποιον, κάτι), μεταφέρω).
πάει (απρόσ. ρ.): τζαλ
π.χ. τζαλ τούκε καγιά α(ν)τεράβα = σου πάει αυτό το πουκάμισο.
πηγεμένος (α) (μτχ.): τζι(ν)ντό,-ί
Αντίθ. α(ν)ταντό = φερμένος.
πηγεμένος (β) (μτχ.): ινγκαρντό, -ί και ινγκιαρντό, -ί (σ.α. μεταφερμένος, οδηγήμενος)
Αντίθ. α(ν)ταντό και αταντό = φερμένος.
πηγή: σσούντρα, η
(από το σσουντρό = κρύος).
πήδημα: χουτιπέ και τσχουηπέ, ο
(τσχουηπέ κυριολ. ρίξιμο).
(βλ. χουτιπέ στο λήμμα αναπήδημα).
πηδώ (αμετβ. ρ.): χούταβ και τσχάμαν
π.χ. χούτελας κατάρ πο σεβινμέκο = πηδούσε από τη χαρά του, νταλί τσχόστουτ κατάρ; = μπορείς να πηδήξεις από ‘δω;
(τσχάμαν κυριολ. ρίχνομαι).
(βλ. χούταβ στο λήμμα αναπηδώ).
πηλός: τσικ, η (= λάσπη).
(υποκ.) τσικορί, η.
πια (α) (επίρρ.): γκαηρΰκ
π.χ. νι μανγκάβ τούταρ κχάντσικ γκαηρΰκ = δεν θέλω τίποτα από σένα πια.

πια (β) (επίρρ.): αρτΰκ (σ.α. πλέον)
π.χ. νάι σαν σικνό αρτΰκ, μπαριλάν = δεν είσαι μικρός πια, μεγάλωσες, νι αβέλ βο κατέ αρτΰκ = δεν έρχεται αυτός εδώ πια.
πιάνομαι (αμετβ. ρ.): αστάρντιαβ και ασταράμαν
π.χ. αστάρντιλο ο τσορ = πιάστηκε ο κλέφτης, (μτφ.) ασταρντάπες κατάρ καγιά μπουκί = πιάστηκε απ' αυτή τη δουλειά (δηλ. τα οικονόμησε).
(αστάρντιαβ (μτφ.) = πειράζω).
(αστάρντιαβ σ.α. κρατιέμαι).
(ασταράμαν σ.α. συγκρατούμαι, κρατιέμαι).
πιάνω (α) (μετβ. ρ.): ασταράβ
π.χ. αστάρ ε χουρντέ κατάρ ο βας = πιάσε το παιδί από το χέρι, καζόμ παρέ ασταρές α(ν)ντό γκιβέ κατάρ καγιά μπουκί; = πόσα λεφτά πιάνεις την ημέρα απ' αυτή τη δουλειά;, ασταρντέλα ε ντουκχά, κα μπιανέλ = την έπιασαν οι πόνοι, θα γεννήσει.
(ασταράβ σ.α. κρατώ, αγγίζω, συγκρατώ, συλλαμβάνω).
πιάνω (β) (ενεργ. διαμ.ρ.): ασταρνταράβ (= βάζω να πιάσει-ουν, κάνω να πιαστεί-ούν) (σ.α. παγιδεύω)
π.χ. κάι ντα τε τζας, κα ασταρνταράβ τουτ = όπου και να πας, θα βάλω να σε πιάσουν.
πιάσιμο: ασταριπέ, ο
(σ.α. κράτημα, σύλληψη).
πιασμένος (μτχ.): ασταρντό,-ί (σ.α. κρατημένος, συλλημένος)
(βλ. και κρατημένος).
Αντίθ. μπιασταρντό = άπιαστος.
πιαστράκι: κΰστΰρμακο, ο (σ.α. μανταλάκι)
π.χ. μπαλένγκο κΰστΰρμακο = πιαστράκι μαλλιών.
πιατάκι: τσαρορό, ο.
πιάτο: τσαρό, ο
π.χ. χαλαβάβ ε τσαρέ = πλένω τα πιάτα.
πίεση (αίματος): ρατ, ο (κυριολ. αίμα, ομόηχο ρατ = νύχτα)
π.χ. πάλε ουσστιλό μο ρατ = πάλι σηκώθηκε το αίμα (η πίεση του αίματός) μου.
πιθαμή: καρΰσσι, ο
π.χ. εκ καρΰσσι μπόι σίλε, μπουτ τζανέλ = μια πιθαμή μπόι έχει, πολλά ξέρει.
πιθανόν (επίρρ.): γκάλιμπα και κάλιμπα
π.χ. γκάλιμπα βο τε σι = πιθανόν αυτός να είναι (σ.α. μάλλον, βλ. και μάλλον)
Συνών. μπέκιμ και μπέλκι = ίσως, μπορί = μπορεί (ομόηχο μπορί = νύφη).
πιθαράκι: πιρορί, η.
πιθάρι: πιρί, η.
πιθηκάνθρωπος: μαϊμουνάκο-μανούςς, ο.
πιθηκοειδής: (βλ. μαϊμουδίστικος).
πίθηκομούρης (επίθ.): μαϊμουνάκο (-ι)-μόσκο, -ι.
πίθηκος: (βλ. μαϊμού).
πικάπ: πικάπο, ο
πίκρα: κερκιπέ, ο
π.χ. (μτφ.) ντιάς μαν κερκιπέ, πφαμπαρντάς μο γκί = μου `δωσε πίκρα, έκαψε την ψυχή μου.
Αντίθ. γκουγκλιπέ = γλύκα.
πικρά (επίρρ.): κερκέστε
Αντίθ. γκουγκλέστε = γλυκά.
πικράδα: (βλ. πίκρα).
πικραίνομαι (αμετβ. ρ.): κερκιάβ και κερκιβάβ
π.χ. κερκιλό μο μούι κατάρ ε τζιγκάρε = πικράθηκε το στόμα μου από τα τσιγάρα.
Αντίθ. γκουγκλιάβ = γλυκαίνομαι.
πικραίνω (α) (μετβ. ρ.): κερκαράβ
Αντίθ. γκουγκλαράβ = γλυκαίνω.
πικραίνω (β) (επιτατ. μετβ.ρ.): κερκανταράβ

Αντίθ. γκουγκλανταράβ = γλυκαίνω.
πικραμένος (μτχ.): κερκαρντό,-ί
Αντίθ. γκουγκλαρντό = γλυκαμένος.
πικρίλα: (βλ. πίκρα).
πικροαίματος: κερκέ-ρατέσκο,-ι
Αντίθ. γκουγκλέ-ρατέσκο = γλυκοαίματος.
πικρόλογα: κερκέ-όρμπε, ε και κερκέ-πφερασά, ε
Αντίθ. γκουγκλέ-όρμπε = γλυκόλογα και γκουγκλέ-πφερασά = γλυκόλογα.
πικρός (επίθ.): κερκό,-ί
π.χ. κερκί σι η καϊάβα = πικρός είναι ο καφές, κερκέ ζετίε = πικρές ελιές.
Αντίθ. γκουγκλό = γλυκός.
πικρότητα: (βλ. πίκρα).
πικρούτσικος (επίθ.): κερκορό,-ί
π.χ. ζάλακ κερκορί κερντιλί η καϊάβα = λίγο πικρούτσικος έγινε ο καφές
Αντίθ. γκουγκλορό = γλυκούτσικος, γλυκούλης.
πιλαφάκι: πιλαφίσι, ο.
πιλάφι: πιλάφο, ο
π.χ. κερντόμ πιλάφο = έφτιαξα πιλάφι.
πιλότος: τιαραβένγκο-οντιγκόζι και τιαραβένγκο-οντιγόζι, ο (κυριολ. αεροπλάνων οδηγός).
πινέζα: πενέζα, πένεζα και πινέζα, η (πληθ. πενέζε, πένεζε και πινέζε, ε).
πίνομαι (αμετβ. ρ.): πι(ν)ντιάβ
π.χ. νι πι(ν)ντόλ καβά παΐ = δεν πίνεται αυτό το νερό.
πίνω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): παβ και πιάβ
π.χ. σο κα πες; = τι θα πιεις;, κα πιές εμπούκα μολ; = θα πιεις λίγο κρασί;, πιλαμούς πάι = ήπιαμε νερό.
πίνω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): πι(ν)νταράβ (= βάζω να πιει-ουν, κάνω να πιει-ουν)
π.χ. του ζόρλαν μανγκές τε πι(ν)νταρές μαν ρακία; = εσύ με το ζόρι θέλεις να με βάλεις να πιω ούζο; (ομόηχο πι(ν)νταράβ μετβ.ρ. = ανεβάζω π.χ. πι(ν)ντάρ λε ντα οπρά τομαφίλι = ανέβασε κι αυτόν πάνω στο αυτοκίνητο, πάβ και πιάβ = πίνω, πινάβ = ανεβαίνω)
πιο (επίρρ.): νταά, ταά και πο
π.χ. νταά σσουκάρ σι καγιά = πιο όμορφη είναι αυτή , ταά λατσχό σι λεσκό πφαλ = πιο καλός είναι ο αδερφός του, πο μπουτ = πιο πολύ.
(βλ. νταά και ταά στο λήμμα ακόμη).
(βλ. πο στο λήμμα πριν).
πιο (επίρρ.): ένι και ένε
π.χ. ο ένι μπαρό σι καβά = ο πιο μεγάλος είναι αυτός, ε ένε λατσχέ μπορά οπρά γιακ τε τχος λα = την πιο καλή νύφη πάνω στη φωτιά να τη βάλεις.
πιο (επίρρ.): εν
π.χ. εν μπουτ κον χαλά; = πιο πολύ ποιος έφαγε;
πιόσιμο: πιιπέ, ο.
πιπεράτος (επίθ.): πιπερλίο,-ίκα.
πιπέρι: πιπέρι, ο
π.χ. λολό πιπέρι = κόκκινο πιπέρι, καλό πιπέρι = μαύρο πιπέρι, πιπέρι κα τσχαβ οπρά κι τσχιπ, άμα κουσσές μαν ντα-εκ-φαρέ = πιπέρι θα βάλω πάνω στη γλώσσα σου, αν με ξαναβρίσεις.
πιπεριά (η μακρουλή): τσούσσκα, η
π.χ. πφαμπαρντί τσούσσκα = καυτερή πιπεριά.
πιπερίτσα (η μακρουλή): τσουσσκίσα και τσουσσκορί, η.
πιπίλα (α): τσουτσί, η
π.χ. μπαρό τσχαό κερντιλάν, ικάλ η τσουτσί α(ν)ντάρ κο μούι = μεγάλο αγόρι έγινες, βγάλε την πιπίλα από το στόμα σου (βλ. και βυζί).
πιπίλα (β): πιπίλα, η και εμζίκο, ο
π.χ. κάι ε χουρντέσκι πιπίλα; = πού είναι του μωρού η πιπίλα;

πιρούνα: μπαρό-τσατάλι και μπαρό-πιρούνο, ο (κ.λ. μεγάλο πιρούνι).
πιρουνάκι: τσαταλίσι και πιρουνίσι, ο.
πιρούνι: τσατάλι και πιρούνο, ο
π.χ. τε χαλαβές σσουκάρ ε τσατάλα = να πλύνεις ωραία (καλά) τα πιρούνια.
πισίνα (α): μπισίνα, η
π.χ. τζας κάι μπισίνα τε ναϊάς; = πάμε στην πισίνα να κολυμπήσουμε;
πισίνα (β): μπισσίνα, η
πισινός (επίθ.): παλικνό,-ί και παλουτνό,-ί
π.χ. ο παλουτνό ουντάρ = η πισινή πόρτα, πουτάρ η παλικνί πέντζεράβα ντα τε λελ μπαλβάλ ο κχερ = άνοιξε και το πισινό παράθυρο να πάρει αέρα (να αεριστεί) το σπίτι.
Αντίθ. ανγκλουτνό και ανγκλικνό = μπροστινός.
πίσσα: κατράνο, ο
π.χ. ζεήρι, κατράνο ικαλάβ, κάνα χασάβ κατάρ τζιγκάρα = δηλητήριο, πίσσα βγάζω, όταν βήχω από το τσιγάρο, καλό κατράνο κερντιλό λεσκό μούι κατάρ ο κχαμ = μαύρη πίσσα έγινε το πρόσωπό του από τον ήλιο.
πίστα: πίστα, η
π.χ. κχελέλ κάι πίστα κι ρομνί = χορεύει στην πίστα η γυναίκα σου.
πιστευτός (επίθ.): πακιαη(ν)ντό,-ί
π.χ. σο ντα τε κερές, νασστί κερντός πακιαη(ν)ντό = ό,τι και να κάνεις, δεν μπορείς να γίνεις πιστευτός, νασστί κερντόν πακιαη(ν)ντέ καλά όρμπε κάι πφενέλ = δεν μπορούν να γίνουν πιστευτά αυτά τα λόγια που λέει.
Αντίθ. μπιπακιαη(ν)ντό = απίστευτος.

πιστεύω (α) (μετβ. και αμετβ. ρ.): πακιάβ
π.χ. σόσκε νι πακιάς μαν; = γιατί δεν με πιστεύεις;, πακιάβ ε Ντεβλέστε = πιστεύω στο Θεό, νά πακιά λε, χοχαηπέ πφενέλ = μην τον πιστεύεις, ψέμα λέει. (πακιάβ σ.α. υπακούω)
(βλ. και υπακούω).
πιστεύω (β) (αμετβ. και μετβ.ρ.): πακάβ
π.χ. έμντα πφενάβ τουκέ, πακά μαν! = αλήθεια σου λέω, πίστεψέ με! (σ.α. υπακούω π.χ. πακάλ μαν μο τζουκέλ = με υπακούει ο σκύλος μου).
πίστη (α): πακιαηπέ, ο
π.χ. τε αβέλ τουτ πακιαηπέ κάι ο Ντελ = να έχεις πίστη στο Θεό.
(σ.α. υπακοή).
Αντίθ. μπιπακιαηπέ = απιστία, ανυπακοή.
πίστη (β): πακαηπέ, ο (σ.α. υπακοή)
Αντίθ. μπιπακαηπέ = απιστία, ανυπακοή.
πιστολάς: ταπαντζίο, ο.
πιστόλι: ταπάντζα, η
π.χ. ταπαντζάσα μουνταρντά λε = με το πιστόλι τον σκότωσε.
(βλ. και περίστροφο).
πιστοποιημένος (μτχ.): πακιανταρντό,-ί
π.χ. πακιανταρντέ σι καλά κάι ασσου(ν)ντόμ = πιστοποιημένα είναι αυτά που άκουσα.
Αντίθ. μπιπακιανταρντό = απιστοποίητος.
πιστοποίηση: πακιανταριπέ, ο
π.χ. πακιανταριπέ μανγκέν καλά κάι πφε(ν)ντιλέ = πιστοποίηση θέλουν αυτά που ειπώθηκαν.
πιστοποιητικός (επίθ.): πακιανταριμάσκο, -ι.

πιστοποιούμαι (αμετβ. ρ.): πακιανταράμαν, πακιάντιαβ και πακιαντινάβαβ.
πιστοποιώ (μετβ. ρ.): πακιανταράβ
π.χ. κα πακιανταρές καλέ κάι πφενές; = θα πιστοποιήσεις αυτό που λες;
πιστός (α) (επίθ.): πακιαντό,-ί
π.χ. ο τζουκέλ σι πακιαντό αμάλ ε μανουσσέσκο = το σκυλί είναι πιστός φίλος του ανθρώπου.
Αντίθ. μπιπακιαντό = άπιστος.
πιστός (β) (επίθ.): πακαντό, -ί
Αντίθ. μπιπακαντό = άπιστος.
πιστότητα: πακιαντιπέ, ο.
πίσω (επίρρ.): πάπαλε και πάλπαλε
π.χ. μπεςς ανγκλέ του, με κα μπεσσάβ πάπαλε = κάτσε μπροστά εσύ, εγώ θα κάτσω πίσω, καλέ γκογκιάσα κάι τζας, μπουτ πάπαλε νταά κα ατσχός = μ' αυτό το μυαλό που πας, πολύ πίσω ακόμη θα μείνεις.
(**από πίσω:** παλάλ, π.χ. μελάιλο παλάλ κο πα(ν)τόλι = λερώθηκε από πίσω το παντελόνι σου.).
πισωδρομώ: (βλ. οπισθοδρομώ).
πισώπλατα (επίρρ.): παλαντουμέ
π.χ. τε ορμπισαρές ανγκλά μά(ν)ντε νάα, παλαντουμέ = να μιλάς μπροστά μου, όχι πισώπλατα (δηλ. μη με κουτσομπολεύεις).
Αντίθ. ανγκλαμούι = κατάμουτρα.
πίτα (α): πλιτσί(ν)τα, πλετσί(ν)τα και μποκολί, η
π.χ. πουταράβ πατρά για τε κεράβ πλιτσί(ν)τα = ανοίγω φύλλα για να κάνω πίτα.
(βλ. και βασιλόπιτα, μπουγάτσα).
πίτα (β): μπερέκο, ο
π.χ. κα χας μπερέκο; = θα φας πίτα;
πιτζάμα: μπιτζάμα, η
π.χ. βουράβ κι μπιτζάμα ντα πάσστο = φόρα την πιτζάμα σου και κοιμήσου.
πιτούλα (α): πλιτσι(ν)τίσα, πλετσι(ν)τίσα και μποκολόρι, η.
πιτούλα (β): μπερεκίσι, ο
π.χ. χα κο μπερεκίσι = φάε την πιτούλα σου.
πίτουρα: σσελεά, ε.
πίτσα: πίτσα, η
π.χ. τζας τε χας πίτσα; = πάμε να φάμε πίτσα;
πιτσιλάδα: νταμγκάβα, η (σ.α. στίγμα)
π.χ. πφερντό νταμγκάβε σι λεσκό μούι = γεμάτο πιτσιλάδες είναι το πρόσωπό του (βλ. και βούλα)
Συνών. τσίλορα = φακίδες.
πιτσιρίκος: πιτσιρίκο, ο (θηλ. πιτσιρίκα, η)
π.χ. πιτσιρίκο σαν νταά του = πιτσιρίκος είσαι ακόμα εσύ.
Συνών. σικνό = μικρός.
πιτυρίδα: γίρι, η
π.χ. πφερντό γίρι σι κο σσορό = γεμάτο πιτυρίδα είναι το κεφάλι σου.
πιωμένος (μτχ. ως επίθ.): πι(ν)ντό,-ί
π.χ. πι(ν)ντό σι, νι τζανέλ σο πφενέλ = πιωμένος είναι, δεν ξέρει τι λέει.
Συνών. ματό = μεθυσμένος.
Αντίθ. μπιπι(ν)ντό = άπιωτος.
πλάι: ριγκ και ρικ, η
π.χ. ε κχερέσκι ριγκ = το πλάι του σπιτιού.
(βλ. και πλευρά, μεριά).
πλαϊνός (επίθ.): ριγκουτνό,-ί
π.χ. ο ριγκουτνό κχερ = το πλαϊνό σπίτι.
πλάκα: πλάκα, η.
πλακάκι: πλακάκι, ο
π.χ. λεσκό πφαλ τζανέλ τε νακχαβέλ πλακάκια = ο αδερφός του ξέρει να περνάει πλακάκια.
πλάκωμα: πλακοσαριπέ, ο.
πλακώνομαι (αμετβ.ρ): πλακοσάαβ

π.χ. πλακοσάιλο α(ν)ντό χαπέ = πλακώθηκε στο φαγητό.
πλακώνω (μετβ.ρ): πλακοσαράβ
π.χ. πλακοσαρντάς μαν μπαρό άγχος = με πλάκωσε μεγάλο άγχος.
πλάνεμα: χοχανταριπέ, ο
(βλ. και ξεγέλασμα).
πλανεύω (μετβ. ρ.): χοχανταράβ
π.χ. χοχανταρντά σα ε ντουνιαβά ντα κερντά καλά παρέ = πλάνεψε όλο τον κόσμο και έκανε αυτά τα χρήματα (δηλ. την περιουσία.)
(βλ. και ξεγελώ).
πλάστιγγα: κα(ν)τάρι, ο (= ζυγαριά).
πλαστός (επίθ.): χοχαμντό,-ί (= ψεύτικος, ψεύτης)
π.χ. χοχαμντέ παρέ = πλαστά χρήματα.
πλατανάκι: τσιναρίσι, ο.
πλάτανος: τσινάρι, ο
π.χ. τζας τε μπεσσάς αμένγκε ταλάλ τσινάρι = πάμε να κάτσουμε κάτω από τον πλάτανο.
πλατανότοπος: τσιναρένγκο-τχάν, ο.
πλατανόφυλλο: τσιναρέσκι-πατρίν, η.
πλάτεμα: γκενισσλεμέκο, ο
Αντίθ. τανγκιαριπέ = στένεμα.
πλάτη: ντουμό, ο
π.χ. ιρισαρντά πο ντουμό ντα πασστιλό = γύρισε την πλάτη του και κοιμήθηκε, με κχάνικάσκο ντουμό νι τσαλαβάβ = εγώ κανενός πλάτη δε χτυπώ (δηλ. δεν παρακαλώ, δεν καλοπιάνω).
πλατίνα (του κινητήρα): πλατίνα, η (πληθ. πλατίνε, ε)
π.χ. ε τομαφιλέσκε πλατίνε = οι πλατίνες του αυτοκινήτου.
πλάτος: γκενισσλίκο, ο
π.χ. γκάντικιν σι ε κχερέσκο γκενισσλίκο; = πόσο είναι το πλάτος του σπιτιού;
Αντίθ. ουζου(ν)νούκο = μάκρος, μήκος.
πλατούλα: ντουμορό, ο
π.χ. ε χουρντέσκο ντουμορό = η πλατούλα του μωρού.
πλατύς (άκλ. επίθ.): γκενίσσι
π.χ. γκενίσσι σι ο ντρομ, νακχέλ ο τομαφίλι = πλατύς είναι ο δρόμος, περνάει το αυτοκίνητο.
Αντίθ. τανγκ και ντάρι = στενός, στενά.
πλεγμένος: (βλ. πλεκτός).
πλεκτός (μτχ. ως επίθ.): κουβντό,-ί
π.χ. κουβντό κοτόρ = πλεκτό ύφασμα, κουβντί ζακέτα = πλεκτή ζακέτα.
Αντίθ. μπικουβντό = άπλεχτος.
πλέκω (μετβ. ρ.): κουβάβ
π.χ. κουβάβ με μπαλά τσούρνε = πλέκω τα μαλλιά μου κοτσίδες.
πλένομαι (αμετβ. ρ.): χαλαβάμαν και τχάμαν
π.χ. τζα τχότουτ κάι τσεσσμάβα = πήγαινε να πλυθείς στη βρύση, χαλάβ-τουτ σίγο ντα τε τζάσταρ = πλύσου γρήγορα και να φύγουμε.
(βλ. ομόηχο τχάμαν = βάζομαι).
πλένομαι (αμετβ. ρ.): χαλάντιαβ (παθητική διάθεση)
π.χ. κατάρ μιρνέ βαστά χαλάντιλε καλά τσαρέ = από τα δικά μου χέρια πλύθηκαν αυτά τα πιάτα.
πλένω (μετβ. και αμετβ. ρ.): χαλαβάβ, τχαβ και τχοβάβ
π.χ. χαλαβάβ ο τομαφίλι = πλένω το αυτοκίνητο, χαλαβάβ μο μούι = πλένω το πρόσωπό μου, τχοντέμ κε πατέ = έπλυνα τα ρούχα σου.
(βλ. ομόηχο τχαβ = κλωστή, βάζω)
(βλ. χαλαβάβ στο λήμμα λούζω).
πλέξιμο: κουβιπέ, ο.
πλεξούδα: τσούρνα, η.
πλεξουδίτσα: τσουρνορί, η.
πλέον: (βλ. πια).
πλευρά (α): ρικ, η

π.χ. πφιρ κατάρ η τσατσέ ρικ ε ντρομέσκι = περπάτα από τη δεξιά πλευρά του δρόμου.
(βλ. και μεριά).
πλευρά (β): ταράφι, ο (σ.α. μεριά)
π.χ. ιρισάρ λε κατάρ κοβά ταράφι = γύρνα το από την άλλη πλευρά.
πλευράκι: πασσαβρορό, ο.
πλευρό: πασσαβρό, ο.
π.χ. τσαλάντιλο κάι πο πασσαβρό = χτύπησε στο πλευρό του, (φράση) οπρά καβά πασσαβρό τε πασστός = πάνω σ' αυτό το πλευρό να κοιμάσαι.
πλευρούλα: ριγκορί, η.
πληγή: γιαράβα, η
π.χ. σίμαν γιαράβα κάι μι κοτσ = έχω πληγή στο γόνατό μου.
(βλ. και τραύμα).
(υποκ.) γιαραβίσα, η.
πληγώνω (μετβ. ρ.): γιαραλάϊαβ (προφ. με συνίζηση ια).
(βλ. και τραυματίζω).
πληθαίνω (αμετβ. ρ.): καλαμπαλούκο-κερντιάβ (= πλήθος γίνομαι).
πληθαίνω (μετβ. ρ.): καλαμπαλούκο-κερνταράβ (= πλήθος κάνω να γίνει).
πλήθος: καλαμπαλούκο, ο
π.χ. κάι μπιάβ σας μπουτ καλαμπαλούκο = στο γάμο είχε πολύ πλήθος. (σ.α. όχλος, οχλαγωγία).
πλήρης: (βλ. γεμάτος).
πληρότητα: πφερντιπέ, ο.
πληροφορημένος (μτχ.): τζανγκλαρντό,-ί
(σ.α. ενημερωμένος).
Αντίθ. μπιτζανγκλαρντό = απληροφόρητος.
πληροφόρηση: τζανγκλαριπέ, ο
(σ.α. ενημέρωση, γνωστοποίηση).
πληροφορία: αμπέρι, ο (βλ. και είδηση, μήνυμα)
π.χ. κον αταβέλ τουκέ καλά αμπέρα; = ποιος σου φέρνει αυτές τις πληροφορίες;
πληροφοριοδότης: αμπερτζίο, ο (σ.α. αγγελιοφόρος, μαντατοφόρος), θηλ. αμπερτζίκα, η.
πληροφορούμαι (α) (αμετβ. ρ.): τζανγκλάρντιαβ (σ.α. γνωστοποιούμαι).
πληροφορούμαι (β) (αμετβ. ρ.): αμπέρι-λαβ (= πληροφορία παίρνω, είδηση παίρνω, σ.α. ειδοποιούμαι)
π.χ. κάσταρ λιάν αμπέρι του; = από ποιον πληροφορήθηκες εσύ;
πληροφορώ (α) (μετβ. ρ.): τζανγκλαράβ (= κάνω να ξέρει-ουν, τζανάβ = ξέρω).
πληροφορώ (β) (μετβ. ρ.): αμπέρι-νταβ (= πληροφορία δίνω, είδηση δίνω, σ.α. ειδοποιώ, προειδοποιώ)
π.χ. νι ντιά μαν αμπέρι κχόνικ = δεν με πληροφόρησε κανείς.
πληρωμένος (μτχ.): ποκι(ν)ντό,-ί
π.χ. ποκι(ν)ντέ σι ε μανγκινά = πληρωμένα είναι τα εμπορεύματα.
Αντίθ. μπιποκι(ν)ντό = απλήρωτος.
πληρωμή: ποκινιπέ, ο (σ.α. αμοιβή)
π.χ. ποκινιπέ μανγκέν ε μανγκινά = πληρωμή θέλουν τα εμπορεύματα.
πληρώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): ποκί(ν)ντιαβ (σ.α. αμείβομαι)
π.χ. κάνα κα ποκί(ν)ντος κατάρ κι μπουκί; = πότε θα πληρωθείς από τη δουλειά σου;, ο λατσχιπέ κάι κερντάν μανγκέ νι ποκί(ν)ντολ κχάντσικέσα = το καλό που μου 'κανες δεν πληρώνεται με τίποτα.
πληρώνομαι (β) (αμετβ. ρ.): ποκι(ν)ντισάαβ
π.χ. νταά νι ποκι(ν)ντισάιλαν; = ακόμα δεν πληρώθηκες; (σ.α. αμείβομαι)
πληρώνω (μετβ. ρ.): ποκινάβ (σ.α. αμείβω)

π.χ. τε ποκινές κο μπόρτζι = να πληρώσεις το χρέος σου, κα ποκινές λε καβά κάι κερντάν μανγκέ = θα το πληρώσεις αυτό που μου έκανες (δηλ. θα σε εκδικηθώ), πε μπεζαχά ποκινέλ = τις αμαρτίες του πληρώνει, κάνα κα ποκινές μαν; = πότε θα με πληρώσεις;
πλησιάζω (α) (μετβ. ρ.): πασσαράβ
Αντίθ. ντουραράβ = απομακρύνω.
πλησιάζω (β) (μετβ. ρ.): πασσέ-α(ν)ταβάβ (= κοντά φέρνω) και πασσανταράβ (σ.α. προσεγγίζω).
πλησιάζω (α) (αμετβ. ρ.): πασσάβαβ
π.χ. άλε, πασσάο, τε ντικχάβ τουτ! = έλα, πλησίασε, να σε δω!
(βλ. και κοντεύω)
Αντίθ. ντουράβαβ = απομακρύνομαι.
πλησιάζω (β) (αμετβ. ρ.): πασσέ-αβάβ (= κοντά έρχομαι) (σ.α. προσεγγίζομαι).
πλησίασμα (α): πασσαβιπέ, ο
Αντίθ. ντουραριπέ = απομάκρυνση.
πλησίασμα (β): πασσαριπέ και πασσανταριπέ, ο (σ.α. προσέγγιση).
πλησιέστερος (επίθ.): έν-πασσουτνό, -ί και ένι-πασσουτνό, -ί
π.χ. σαό σι ο ένι-πασσουτνό γκαβ κατάρ; = ποιο είναι το πλησιέστερο χωριό από δω;
Αντίθ. εν-ντουριτνό = μακρινότερος.
πλοίο: βαπόρι, ο
π.χ. ικλιλάν ιτσ οπρά βαπόρι; = ανέβηκες ποτέ πάνω σε πλοίο;
πλουσιοκόριτσο: μπαρβαλί-τσχέι, η.
πλουσιόπαιδο: μπαρβαλό-τσχαβό (= πλούσιο αγόρι) και μπαρβαλό-τσχαό (= πλούσιο αγόρι) και ζενγκίνι-τσχαβό, ο (= πλούσιο αγόρι).
πλούσιος (α) (επίθ.): μπαρβαλό, -ί και μπαρμπαλό, -ί
π.χ. μπουτ μπαρβαλό σι, ιν τζανέλ σο σίλες = είναι πολύ πλούσιος, δεν ξέρει τι έχει, μπαρμπαλί σι λεσκί ντέι = πλούσια είναι η μάνα του.
Αντίθ. τσορό = φτωχός, ορφανός.
πλούσιος (β) (άκλ. επίθ.): ζενγκίνι και (επίθ.) ζενγκίνι-κα
π.χ. ζενγκίνι σι λεσκό ντατ = πλούσιος είναι ο πατέρας του.
πλουταίνω (αμετβ.ρ): (βλ. πλουτίζω αμετβ.).
πλουταίνω (μετβ. ρ.): (βλ. πλουτίζω μετβ.).
πλουτίζω (μετβ. ρ.): μπαρβαλισαράβ.
πλουτίζω (μετβ. ρ.): μπαρβαράβ και μπαρμπαράβ
π.χ. μπαρβαρντέμ καλέ μποκχαλές = πλούτισα αυτόν τον νηστικό.
πλουτίζω (αμετβ. ρ.): μπαρβαλισάαβ
Αντίθ. τσοριάβ = φτωχαίνω (αμετβ.).
πλουτίζω (μετβ. ρ.): ζενγκίνι-κεράβ (= πλούσιο, -α κάνω)
π.χ. κερντά λε ζενγκίνι λεσκί ρομνί = τον πλούτισε η γυναίκα του.
πλουτίζω (αμετβ. ρ.): μπαρβάβαβ και μπαρμπάβαβ
π.χ. μπαρβάιλο ο τζουβαλό = πλούτισε ο ψειριάρης.
πλουτίζω (αμετβ. ρ.): ζενγκίνι-κερντιάβ (= πλούσιος, -α γίνομαι)
π.χ. κερντιλό-ζενγκίνι κατάρ καϊά μπουκί μο ντατ = πλούτισε από αυτή τη δουλειά ο πατέρας μου.
πλούτισμα: μπαρβαλιπέ, ο (σ.α. πλούτος).
πλουτισμένος (μτχ.): μπαρβαλισαρντό, -ί.
πλουτισμός: μπαρβαλισαριπέ, ο
Αντίθ. τσοραριπέ = φτώχεμα.
πλούτος: μπαρβαλιπέ, ο
π.χ. (φράση) μπαρβαλό γκι ανέλ τσοριπέ, τσορό γκι ανέλ μπαρβαλιπέ = πλούσια ψυχή φέρνει

φτώχια, φτωχιά ψυχή φέρνει πλούτο.
Αντίθ. τσοριπέ = φτώχια, ορφάνια (ομόηχο τσοριπέ = κλεψιά).
πλούτος: ζενγκί(ν)νίκο και ζενγκινίκο, ο
π.χ. σο τε κεράβ ο ζενγκι(ν)νίκο, άμα νάι μαν σαστιπέ! = τι να κάνω τον πλούτο, άμα δεν έχω υγεία!
Αντίθ. τσοριπέ = φτώχια, ορφάνια, (ομόηχο τσοριπέ = κλεψιά).
πλυμένος (μτχ.): χαλαντό,-ί και τχοντό,-ί
π.χ. χαλαντέ σι ε πατέ = πλυμένα είναι τα ρούχα, χαλαντό σι κο πα(ν)τόλι = πλυμένο είναι το παντελόνι σου.
(βλ. ομόηχο τχοντό = τοποθετημένος, βαλμένος).
Αντίθ. μπιχαλαντό = άπλυτος.
πλυντήριο: πλι(ν)ντίριο, ο
π.χ. κι(ν)ντόμ με ρομνάκε πλι(ν)ντίριο = αγόρασα για την γυναίκα μου πλυντήριο.
πλύση: (βλ. πλύσιμο).
πλύσιμο: χαλαηπέ και τχοηπέ, ο
π.χ. ο τομαφίλι μανγκέλ χαλαηπέ = το αυτοκίνητο θέλει πλύσιμο, τχοηπέ μανγκέν κε πατέ =πλύσιμο θέλουν τα ρούχα σου.
(βλ. ομόηχο τχοηπέ = τοποθέτηση).
πνευμόνι: πνεβμόνι, ο
π.χ. σσιλ λιέ λεσκέ πνεβμόνορα = κρύο πήραν (κρυολόγησαν) τα πνευμόνια του.
πνευστό (μουσικό όργανο): ντιντίκο, ο (χρησιμοποιείται για όλα τα πνευστά μουσικά όργανα, για την κόρνα και τη σφυρίχτρα).
πνιγμένος (μτχ.): τασαντό,-ί
π.χ. (μτφ.) τασαντό σομ ε μπουκέ(ν)ταρ = είμαι πνιγμένος από τις δουλειές.
πνίγομαι (αμετβ. ρ.): τασιάβ και τασιβάβ
π.χ. πολοκό χα, κα τασός! = σιγά τρώγε, θα πνιγείς!, τασιλό α(ν)τί λεν = πνίγηκε μες στο ποτάμι, τασιλόμ κατάρ ο ντουμάνο = πνίγηκα από τον καπνό.
πνίγω (μετβ. ρ.): τασαβάβ
π.χ. ασταρντά λε κατάρ λεσκί κορ, κα τασαβέλας λε = τον έπιασε από το λαιμό του, θα τον έπνιγε (σ.α. στραγγαλίζω).
πνίξιμο: τασαηπέ, ο (σ.α. στραγγάλισμα).
ποδαράκι: τσανγκορί, η
π.χ. ε χουρντέσκε τσανγκορά = τα ποδαράκια του μωρού.
ποδαρίλα: τσανγκένγκι-κοκία, η (= ποδιών μυρωδιά)
π.χ. τσανγκένγκι-κοκία κχά(ν)ντελ α(ν)ντό κχερ = ποδαρίλα μυρίζει μες στο σπίτι.
ποδηλατάκι: βελεπσικίσα, η.
ποδηλατάς: βελεσπι(τ)τσίο, ο
π.χ. ινγκάρ η βελεπσίκα κάι βελεσπι(τ)τσίο τε κερέλ λα = πήγαινε το ποδήλατο στον ποδηλατά να το φτιάξει.
ποδήλατο: βελεπσίκα, ελεπσίκα, βελεσπίκα και βελεσπίτκα, η
π.χ. μο ντατ κι(ν)ντά μανγκέ βελεπσίκα = ο πατέρας μου μου αγόρασε ποδήλατο.
πόδι: τσανκ και τσανγκ, η
π.χ. πελό κατάρ κοπάτσι ντα πφαγκιλί λεσκί τσανκ = έπεσε από το δέντρο κι έσπασε το πόδι του, σο μανγκές; τε περάβ κάι κε τσανγκά ντα τε μολισαράβ τουτ; = τι θέλεις; να πέσω στα πόδια σου και να σε παρακαλέσω;, ντουκχάν μαν με τσανγκά = μου πονούν τα πόδια.
(Το τμήμα κάτω από τον αστράγαλο λέγεται πουρνό, ο).
ποδιά: φούτα, η
π.χ. βουραντάς πι φούτα για τε χαλαβέλ ε τσαρέ = φόρεσε την ποδιά της για να πλύνει τα πιάτα.

ποδοσφαιρικός (επίθ.): τοπάκο, -ι (είναι η γενική πτώση της λέξης τόπα, η = μπάλα, ποδόσφαιρο)
π.χ. τοπάκε μενία = ποδοσφαιρικά παπούτσια.
ποδοσφαιριστής: τοπτσίο, ο.
ποδόσφαιρο: τόπα, η
π.χ. κχελάβ τόπα = παίζω ποδόσφαιρο, ντικχάβ τόπα κάι τιλεόρασι = βλέπω ποδόσφαιρο στην τηλεόραση.
(βλ. και τόπι, μπάλα).
ποίημα: πίιμα, ο
π.χ. ρομανό πίιμα = τσιγγάνικο ποίημα.
ποιμένας: (βλ. βοσκός).
ποινή: τζεζάβα, η
π.χ. μπαρί τζεζάβα τσχουτέ λέσκε = μεγάλη ποινή του ρίξανε.
ποινικός (επίθ.): τζεζαβάκο,-ι
π.χ. τζεζαβάκο νιζάμο = ποινικός νόμος.
ποιος (ερωτημ. αντων.): κον και σαβό,-ί
π.χ. κον αβιλό; = ποιος ήρθε; κον σι καβά; = ποιος είναι αυτός; κον πφε(ν)ντάς τούκε; = ποιος σου το είπε; κάσκο σι καβά; = ποιανού είναι αυτό; σαβό σι λεσκό κχερ; = ποιο είναι το σπίτι του; = κάσα σάνας; = με ποιον ήσουν;
πολεμικός (επίθ.): μαρεμπαβάκο,-ι και τσινγκαράκο,-ι
π.χ. μαρεμπαβάκε πούσσκε = πολεμικά όπλα.
πολεμιστής: μαρεμπετζίο, ο
π.χ. μαρεμπετζίο σας λέσκο πάπου = πολεμιστής ήταν ο παππούς του.
πόλεμος: μαρεμπάβα και τσινγκάρ, η
π.χ. ο Ντελ τε νά σικαβέλ τε κερντόλ μαρεμπάβα = ο Θεός να μη δείξει να γίνει πόλεμος.
(βλ. τσινγκάρ στα λήμματα καβγάς, φασαρία, μάλωμα).

πολεμώ (αμετβ. ρ.): μαρεμπάβα-κεράβ (= πόλεμο κάνω) και τσινγκάρ-κεράβ
π.χ. μο πάπο κερντάσας-μαρεμπάβα ε Ιταλιανένσα = ο παππούς μου είχε πολεμήσει με τους Ιταλούς.
(βλ. τσινγκάρ-κεράβ στο λήμμα καβγαδίζω).
πολεμώ (μτφ.): (βλ. παιδεύομαι (α)), μάχομαι (γ)).
πόλη: κασαμπάβα, η
π.χ. ικλιλάμ αβρί κατάρ κασαμπάβα = βγήκαμε έξω από την πόλη (βλ. και πρωτεύουσα).
πολιτεία: (βλ. κράτος).
πολιτικάντης: πολιτίκατζίο, ο (θηλ. πολιτίκατζίκα, η)
π.χ. σα πι μπουκί ντικχέλ τε κερέλ˙ τζανές σο πολιτίκατζίο σι; = όλο τη δουλειά του κοιτάζει να κάνει˙ ξέρεις τι πολιτικάντης είναι;, με νάι σομ πολιτίκατζίο, γκέσταρ κονουσσίαβ τούκε = εγώ δεν είμαι πολιτικάντης, εγκάρδια σου μιλώ.
πολλαπλασιάζομαι (αμετβ. ρ.): μπουτιάβ και μπουτάβαβ.
πολλαπλασιάζω (μετβ. ρ.): μπουταράβ (κυριολ. κάνω να γίνει πολύ, μπουτ = πολύ, πολύς).
πολλαπλασιασμένος (μτχ.): μπουταρντό,-ί.
πολλαπλασιασμός: μπουταριπέ, ο.
πολύ (επίρρ.): μπουτ
π.χ. μπουτ μανγκάβ τουτ = πολύ σε αγαπώ, μπουτ πασστός = πολύ κοιμάσαι, χαλόμ μπουτ ντα πφουκιλόμ = έφαγα πολύ και φούσκωσα, μπουτ λον τσχουτάν α(ν)ντί ζουμί = πολύ αλάτι έριξες στο φαγητό.
Αντίθ. εμπούκα = λίγο, λίγος.
πολυαγαπώ (μετβ. ρ.): μπουτ-μανγκάβ
(μανγκάβ = αγαπώ, θέλω, ζητώ, επιθυμώ).

πολύγλωσσος (επίθ.): μπουτέ-τσχιμπένγκο,-ι.
πολύγνωρος: (βλ. πολύξερος).
πολυγνωσία: μπουτζανγκλιπέ, ο (σ.α. πονηριά) (βλ. και γνώση).
πολυετής (επίθ.): μπουτέ-μπροσσένγκο,-ι και μπουτέ-μπρεσσένγκο, -ι (= πολλών ετών) (βλ. και πολύχρονος).
Αντίθ. εκχέ-μπροσσέσκο και εκχέ-μπρεσσέσκο= (ενός έτους), μονοετής.
πολυήμερος (επίθ.): μπουτέ-γκιβεσένγκο,-ι (= πολλών ημερών)
Αντίθ. ζάλακ-γκιβεσένγκο = (λίγων ημερών), ολιγοήμερος.
πολυκατοικία: (βλ. κτίριο).
πολυκέφαλος (επίθ.): μπουτέ-σσερένγκο, -ι.
πολυκοιμάμαι (αμετβ. ρ.): μπουτ-πασστιάβ και μπουτ-πασσλιάβ.
πολυκοιτάζω (αμετβ. και μετβ.ρ.): μπουτ-ντικχάβ.
πολυλογάς: πφερασαλό, ο (σ.α. γλωσσοπλάστης)
Συνών. τσχιμπαλό = γλωσσάς.
πολυλογία: πφερασαλιπέ, ο (πφερασαλό, ο = λογάς, πολυλογάς, πφερασαλί, η = λογού, πολυλογού).
πολυλογού: πφερασαλί, η.
πολύμηνος (επίθ.): μπουτέ-τσχονένγκο, -ι (= πολλών μηνών).
πολυμήχανος: (βλ. καταφερτζής και επινοητικός).
πολυμιλώ (α) (αμετβ. ρ.): μπουτ-ορμπισαράβ
π.χ. νά ορμπισάρ-μπουτ, σόσκε κα ρακχαβές κι μπεϊλάβα = μην πολυμιλάς, γιατί θα βρεις τον μπελά σου.
πολυμιλώ (β) (αμετβ. ρ.): μπουτ-κονουσσίαβ.
πολυξάκουστος (επίθ.): μπουτ-ασσου(ν)ντό, -ί
Συνών. ασσαρντό = παινεμένος, ναμλίο = ονομαστός.
πολύξερος (επίθ.): μπουτζανγκλό,-ί
π.χ. κερέλπες αμένγκε μπουτζανγκλό = μας παριστάνει τον πολύξερο.
(βλ. και έξυπνος).
πολυπαινεμένος (επίθ.): μπουτ-ασσαρντό, -ί.
πολυπαινεύω (μετβ. ρ.): μπουτ-ασσαράβ.
πολύς (άκλ. επίθ.): μπουτ (σ.α. άφθονος)
π.χ. ικαλέλ μπουτ παρέ κατάρ καγιά μπουκί = βγάζει πολλά λεφτά απ’ αυτή τη δουλειά, σι μπουτ χαπέ = έχει άφθονο φαγητό.
(βλ. και πολύ).
Αντίθ. εμπούκα, ζάλακ = λίγο, λίγος.
πολυσκέφτομαι (αμετβ. και μετβ.ρ.): μπουτ-γκου(ν)ντισαράβ και μπουτ-ντυσυνίαβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
πολύτεκνος (επίθ.): μπουτέ-χουρντένγκο, -ι..
πολυτρώω (αμετβ. και μετβ.ρ.): μπουτ-χαβ.
πολύχρονος (επίθ.): μπουτέ-μπροσσένγκο, -ι και μπουτέ-μπρεσσένγκο, -ι
π.χ. (ευχή) μπουτέ-μπροσσένγκο τε κερντός = πολύχρονος να γίνεις.
Συνών. βεστό = μακρόβιος.
πολύωρος (επίθ.): μπουτέ-σαατένγκο, -ι (= πολλών ωρών)
π.χ. μπουτέ-σαατένγκι κονουσσμάβα = πολύωρη ομιλία.
Αντίθ. ζάλακ-σαατένγκο = (λίγων ωρών), ολιγόωρος.
Πομάκα: Πομακίνκα, η (πληθ. Πομακίνκε, ε)
π.χ. καϊά Πομακίνκα σουβέλ σοστεά = αυτή η Πομάκα ράβει βράκες (είναι ράφτρα).
πομάκικος και πομακινός (επίθ.): πομακένγκο, -ι

π.χ. πομακένγκε γκαβά = πομακικά χωριά.
Πομάκος: Πομάκο, ο (πληθ. Πομάκορα, ε).
πομπή γάμου: αλάι, ο (έθιμο κατά τη δεύτερη μέρα του γάμου που πηγαίνουν περπατώντας και χορεύοντας οι συγγενείς και φίλοι του γαμπρού (χωρίς το γαμπρό) μαζί με τους οργανοπαίχτες, για να πάρουν τη νύφη από το πατρικό της σπίτι και να τη φέρουν στο σπίτι του γαμπρού)
π.χ. αβγκιέ κα κερντόλ ο αλάι = σήμερα θα γίνει η πομπή του γάμου.
πονάκι: ντουκχορί, η
π.χ. σίμαν εμπούκα ντουκχορί νταά = έχω λίγο πονάκι ακόμα.
πόνεμα: ντουκχανταριπέ, ο (= πρόκληση πόνου, από το επιτατ. μετβ.ρ. ντουκχανταράβ = πονώ μετβ.).
πονεμένος (μτχ. ως επίθ.): ντουκχανό,-ί και ντουκχαντό,-ί
π.χ. μορέλ λεσκί ντουκχαντί τσανκ = του τρίβει το πονεμένο του πόδι, μπουτ ντουκχαντό σι, νακχαντάς μπουτ τσεκίε = είναι πολύ πονεμένος, πέρασε πολλά βάσανα.
πόνεση: ντουκχιπέ και ντουκχαηπέ, ο (σ.α. λύπηση, οίκτος, συμπόνοια).
πονεσιάρης: (βλ. πονετικός).
πονετικός (επίθ.): ντουκχανό,-ί
π.χ. ντουκχανό σι, κα ντουκχάλ τούκε = πονετικός είναι, θα σε λυπηθεί.
Αντίθ. μπιντουκχανό = άπονος.
πονηρά (επίρρ.):πφιρνιμάσα
π.χ. σα πφιρνιμάσα κερές κι μπουκί = όλο πονηρά κάνεις τη δουλειά σου.
Αντίθ. μπιπφιρνιμάσα = απονήρευτα.
πονηράδα: πφιρνιπέ, ο (βλ. πονηριά).
πονήρεμα: πφιρναριπέ, ο.
πονηρεύομαι (αμετβ. ρ.): πφιρνιάβ και πφιρναράμαν
π.χ. πφιρνιλό αγκαντάλ κάι ορμπισαρντάν λεσκέ = πονηρεύτηκε έτσι που του μίλησες, πφιρνάο, πουτάρ κε γιακχά! = πονηρέψου, άνοιξε τα μάτια σου!, πφιρνιλό ο αβανάκι = πονηρεύτηκε ο αγαθός.
Συνών. μπουτζανγλαράμαν = μηχανεύομαι.
πονηρεύω (α) (μετβ. ρ.): πφιρναράβ
π.χ. πφιρναρντά λε λεσκί ρομνί = τον πονήρεψε η γυναίκα του.
πονηρεύω (β) (επιτατ. μετβ.ρ.): πφιρνανταράβ
π.χ. με πφιρνανταρντόμ κε τσχαβέ = εγώ πονήρεψα το γιο σου.
πονηριά: πφιρνιπέ, ο (σ.α. εξυπνάδα)
π.χ. χοχαντά λε πε πφιρνιμάσα = τον ξεγέλασε με την πονηριά του, κο πφιρνιπέ μανγκέ νι νακχέλ = η πονηριά σου σε μένα δεν περνάει.
Συνών. τζουνγκαλιπέ = δολιότητα, υπουλότητα, υπουλία, μπενγκαλιπέ = διαβολικότητα, σαπαλιπέ = πανουργία.
Αντίθ. αβανακλούκο = αγαθοσύνη, αγαθότητα.
πονηρός (επίθ.): πφιρνό,-ί (σ.α. έξυπνος)
π.χ. πφιρνό σι σαρ τιλκία = είναι πονηρός σαν αλεπού, ο πφιρνό μανούςς ντουέ τσανγκένσα περέλ = ο πονηρός άνθρωπος με τα δυό του πόδια πέφτει (δηλ. καμιά φορά ο πονηρός από την πολλή πονηριά του ξεγελιέται).
Συνών. τζουνγκαλό = δόλιος, σαπαλό = πανούργος, μπενγκαλό = διαβολεμένος, διαβολικός.
Αντίθ. μπιπφιρνό = απονήρευτος, αβανάκι = αγαθός, αγαθιάρης.

πονηρούλης (επίθ.): πφιρνορό,-ί
π.χ. ακχιαρντόμ σο μανγκές τε κερές, πφιρνορέα! = κατάλαβα τι θέλεις να κάνεις, πονηρούλη!
Αντίθ. αβανακίσι = αγαθούλης.
πονηρούτσικος (επίθ.): πφιρνορό, -ι (σ.α. εξυπνάκιας, βλ. πονηρούλης).
πονόδοντος: ντα(ν)ντέσκι-ντούκ, η
π.χ. νασστί πασστιλόμ κατάρ ντα(ν)ντέσκι-ντουκ = δεν μπόρεσα να κοιμηθώ από τον πονόδοντο.
πονοκεφαλιάζω (αμετβ. ρ.): μο-σσορό-ντουκχανταράβ (= το κεφάλι μου πονώ)
π.χ. τζάμπα κο-σσορό-ντουκχανταρές, αφού ο μανούςς νι ακχιαρέλ τουτ = άδικα σπαζοκεφαλιάζεις, αφού ο άνθρωπος δε σε καταλαβαίνει.
Συνών. μο-σσορό-πφαγκάβ = σπαζοκεφαλιάζω.
πονοκέφαλος: σσερέσκι-ντούκ, η
π.χ. σίμαν σσερέσκι-ντούκ = έχω πονοκέφαλο.
πονόλαιμος: κοράκι-ντούκ, η.
πόνος: ντουκ, η
π.χ. μεράβ κατάρ η ντουκ = πεθαίνω από τον πόνο.
πονοψυχιά: γκέσκι-ντουκ, η (= ψυχής πόνος) (σ.α. κοιλόπονος, γκι = ψυχή, κοιλιά).
πονόψυχος (επίθ.): ντουκχανέ-γκέσκο,-ι
π.χ. ντουκχανέ-γκέσκο σι καβά ντοκτόρι = πονόψυχος είναι αυτός ο γιατρός.
Αντίθ. ζουραλέ-γκέσκο = σκληρόψυχος.
ποντικάκι: μισσκοϊορό, ο (προφ. με συνίζηση ιο).
ποντικάς: μπαρό-μισσκόι, ο (προφ. με συνίζηση οι).
ποντίκι: μισσκόι, ο (προφ. με συνίζηση οι)
π.χ. τρασσάιλο κατάρ μισσκόι = φοβήθηκε από το ποντίκι, σαρ μισσκόι αστάρντιλαν = σαν ποντίκι πιάστηκες, μισσκοϊά σι α(ν)ντό κχερ = ποντίκια έχει μες στο σπίτι.
ποντικοκούραδο: μισσκοέσκο-κφουλ, ο (πληθ. μισσκοένγκε-κφουλά, ε).
ποντικοπαγίδα: (βλ. παγίδα).
ποντικότρυπα: μισσκοέσκι-χΰβ, η.
ποντικοφάρμακο: μισσκοένγκο-ιλάτσι, ο
π.χ. κι(ν)ντάν μισσκοένγκο-ιλάτσι; = αγόρασες ποντικοφάρμακο;
ποντικοφωλιά: μισσκοένγκι-ουβάβα, η (= ποντικιών φωλιά).
πονώ (αμετβ. ρ.): ντουκχάβ
π.χ ντουκχάλ μο βας = πονάει το χέρι μου, ντουκχάλ μο ντουμό = πονάει η μέση μου, κάι ντουκχάς; = πού πονάς;
(σ.α. συμπονώ, λυπάμαι) (βλ. και λυπάμαι).
πονώ (α) (μετβ. ρ.): ντουκχαβάβ
π.χ. αγκαντάλ κάι μορές μαν ντουκχαβές μαν, πολοκό μόρμαν = έτσι όπως με τρίβεις με πονάς, πιο ελαφρά τρίψε με, ντουκχαντάν λες κανταλέ ορμπένσα = τον πόνεσες μ’ αυτά τα λόγια.
πονώ (β) (μετβ. ρ.): ντουκχανταράβ
π.χ. σαρ ντουκχανταρντάν μαν του, αγκαντάλ κα ντουκχανταράβ τουτ με ντα = όπως με πόνεσες εσύ, έτσι θα σε πονέσω κι εγώ.
πόπο!και ποπό! (επιφ.): άλε-άλε (ομόηχο άλε άλε = έλα έλα, πάρε πάρε)
π.χ. άλε-άλε! σο κερντά ο ντιλό! = πόπο! τι έκανε ο τρελός (βλ. άλε στο επιφ. α).
πορδή: κχάϊ, η
(υποκ.) κχαϊορί, η (προφ. με συνίζηση ιο).

πορνεία: λουμπνιπέ, ο (βλ. και προστυχιά).
πορνείο: κερανάβα, η
π.χ. (κατάρα) κάι κερανάβα τε περέλ κι τσχέι ντα τε σίρντες κε μπαλά = σε πορνείο να πέσει η κόρη σου και να τραβάς τα μαλλιά σου.
πορνεύω (αμετβ. ρ.): λουμπνισαράβ.
πόρνη (α) : λουμπνί, η
π.χ. νά κα πφιρές καλέ λουμπνάσα = δεν θα περπατάς μ' αυτή την πόρνη, ντιλαρντάς τουτ η λουμπνί = σε τρέλανε η πόρνη (λουμπνί σ.α. πρόστυχη, λουμπνό = πρόστυχος).
Συνών. χαντζαντί = χαμούρα.
(υπόκ.) λουμπνορί, η.
πόρνη (β): οροσπούκα, η
π.χ. χαλά μαν καγιά οροσπούκα = μ' έφαγε αυτή η πόρνη.
Αντίθ. ναμουζλούκα = σεμνή, τίμια.
πόρτα (α): ουντάρ, ο
π.χ. πουτάρ ο ουντάρ = άνοιξε την πόρτα, τσαλαβάβ ο ουντάρ = χτυπώ την πόρτα, κασστουνό ουντάρ = ξύλινη πόρτα.
πόρτα (β): καπούια (προφ. με συνίζηση ια) και καπία, η
π.χ. νασστί πουταράβ η καπούια = δεν μπορώ να ανοίξω την πόρτα.
πορτοκαλάδα: πορτοκαλάδα και πορτοκαλάντα, η
π.χ. πουτάρ μανγκέ γεκ πορτοκαλάδα τε παβ = άνοιξέ μου μια πορτοκαλάδα να πιω.
πορτοκάλι: πορτοκάλι, ο
π.χ. σσουκλό πορτοκάλι = ξινό πορτοκάλι (πληθ. πορτοκάλα, ε).
πορτοκαλί: πορτοκαλέσκο-ρένκι, ο (= πορτοκαλιού χρώμα).
πορτοκαλιά: πορτοκαλίν, η.
πορτούλα (α): ουνταρορό, ο.
πορτούλα (β): καπουΐσα και καπιίσα, η.
πορτοφολάς: (βλ. τσαντάκιας).
πορτοφόλι (α): τζουλτάμο, ο
π.χ. χασαρντόμ μο τζουλτάμο = έχασα το πορτοφόλι μου.
πορτοφόλι (β): πορτοφόλι, ο
π.χ. λε κο πορτοφόλι = πάρε το πορτοφόλι σου.
πορτοφόλι (γ): τσά(ν)τα, η (βλ. και τσάντα)
π.χ. πφερντί παρέ σι κε ντάκι τσά(ν)τα = γεμάτο λεφτά είναι της μάνας σου το πορτοφόλι.
πορτοφόλι (δ): κισί, η
π.χ. κε μαμιάκι κισί σι πφερντί = το πορτοφόλι της γιαγιάς σου είναι γεμάτο.
(είδος γυναικείου πορτοφολιού που δένεται με υφασμάτινη ζώνη στη μέση. Το πορτοφόλι αυτό σήμερα το φορούν μόνο οι ηλικιωμένες (άνω των 50 ετών)).
(υποκ.) κισορί, η.
πόση: πιιπέ, ο
π.χ. νάι πιμάσκε καβά παΐ = δεν είναι για πόση αυτό το νερό.
πόσιμος (επίθ.): πιιμάσκο,-ι και πιμάσκο,-ι
π.χ. πιιμάσκο παΐ = πόσιμο νερό.
πόσο (α) (επίρρ. και άκλ. αντων.): καζόμ, κάντιμπορ, σαμπόρ, γκάντιμπορ και κάντικιν και καμπόρ (σ.α. πόσος)
π.χ. καζόμ παρέ μανγκές; = πόσα λεφτά θέλεις;, κάντικιν μπροσσένγκο σαν; = πόσο χρονών είσαι;, γκάντιμπορ γκιβέ κα ατσχός κατέ; = πόσες μέρες θα μείνεις εδώ;, καμπόρ μανγκές; = πόσο θέλεις;
(βλ. και τόσο)
πόσο (β) (επίρρ. και άκλ. αντων.): γκάντικιν και σομπόρ (σ.α. πόσος)
π.χ. γκάντικιν τζενέ αβιλέ; = πόσα άτομα ήρθαν;, τζανές γκάντικιν μπουτ μανγκάβ τουτ! = ξέρεις πόσο πολύ σε αγαπώ!
πόσος: (βλ. και πόσο).

ποσότητα: μπουτιπέ, ο (από τη λέξη μπουτ = πολύ, πολύς) (σ.α. αφθονία).
ποσότητα: καμποριπέ, γκαντικινιπέ και καντικινιπέ, ο.
πόστα (η): πόστα (= ομάδα εργατών)
π.χ. μπαριλί αμαρί πόστα, αβιλέ αβέρ τζενέ ντα = μεγάλωσε η πόστα (ομάδα) μας, ήρθαν κι άλλα άτομα.
πόστο (το): πόστα, η (= θέση εργασίας).
π.χ. άτσι κάι κι πόστα του = μείνε στο πόστο σου εσύ.
ποταμάκι: λενορί και λεορί, η.
ποτάμι: λεν, η
π.χ. κ' αβές κάι λεν τε ναϊάς; = θα 'ρθεις στο ποτάμι να κολυμπήσουμε;, κα τζας κάι λεν τε ασταράς-ματσχέ = θα πάμε στο ποτάμι να ψαρέψουμε.
ποταμίσιος (επίθ.): λενάκο,-ι και λεάκο,-ι
π.χ. λεάκο πάι = ποταμίσιο νερό.
ποταμόψαρο: λενάκο-ματσχό και λεάκο-ματσχό, ο
πότε (επίρρ.): κάνα
π.χ. κάνα κα τζάσταρ; = πότε θα φύγεις;, νι τζανάβ κάνα κα ιρισάολ = δεν ξέρω πότε θα γυρίσει, κάνα αβιλάν; = πότε ήρθες;
(βλ. και όποτε, όταν).
ποτέ (επίρρ.): ιτσ (κυριολ. καθόλου)
π.χ. ιτσ νασστί κα κερντόλ καβά κάι πφενές = ποτέ δεν θα γίνει αυτό που λες, ιτσ ιν αβιλό τε ντικχέλ μαν = ποτέ δεν ήρθε να με δει.
(βλ. και καθόλου).
ποτηράκι: ποτιρίσι, ο.
ποτήρι: ποτίρι, ο
π.χ. χαλαβάβ ε ποτίρα = πλένω τα ποτήρια.
ποτήρι (με χερούλι από πλαστικό ή μέταλο): ναστράπα, η
π.χ. κάσκι σι καγιά ναστράπα; = ποιανού είναι αυτό το ποτήρι;
ποτίζω (α) (μετβ. ρ.): ποτισαράβ
π.χ. ποτισαράβ ε λουλουγκιά = ποτίζω τα λουλούδια.
ποτίζω (β) (μετβ. ρ.): παΐ-τσχάβ (= νερό ρίχνω) και πάι-τσχαβ (= νερό ρίχνω)
π.χ. σσουκιλό ο κοπάτσι, τσχου λεσκέ εμπούκα παΐ = ξεράθηκε το δέντρο, πότισέ το λίγο.
πότισμα: ποτισαριπέ, ο
π.χ. ποτισαριπέ μανγκέν ε κοπάτσα = πότισμα θέλουν τα δέντρα.
ποτισμένος (μτχ.): ποτισαρντό,-ί
π.χ. ποτισαρντέ σι ε λουλουγκιά = ποτισμένα είναι τα λουλούδια.
ποτό: ιτσκία, η
π.χ. σόσκι ιτσία μανγκές τε πες; = τι ποτό θέλεις να πιεις;
πού (ερωτημ. επίρρ.): κάι
π.χ. κάι σάνας; = πού ήσουν; κάταρ αβές; = από πού έρχεσαι; κάι γκελό; = πού πήγε; κάι ντικχλάν λε; = πού τον είδες;
(από πού; = κάταρ, π.χ. κάταρ γκελό; = από πού πήγε;)
(βλ. και σε).
που (αντων. άκλ.): κάι
π.χ. κοτέ κάι πφε(ν)ντόμ τουκέ = εκεί που σου είπα, (φράση) κα μπιτσχαλάβ τουτ κοτάρ κάι αβιλάν = θα σε στείλω από 'κει που ήρθες, τούσαν ο σεμπέτι κάι σίρνταβ ακανά = εσύ είσαι η αιτία που τραβάω (υποφέρω) τώρα.
(βλ. και σε).
πουθενά (επίρρ.): κχατέ(ν)ντε και κχάτινέ(ν)ντε
π.χ. νι κα τζας κχατέ(ν)ντε, κατέ κα ατσχός = δεν θα πας πουθενά, εδώ θα μείνεις, ροντόμ λε κάι-αβέλα, νασστί ρακχαντόμ λε κχατέ(ν)ντε = τον έψαξα παντού, δεν τον βρήκα πουθενά.

πουκαμισάκι: α(ν)τεραβίσα, η και γκατορό, ο
π.χ. σσουκάρ σι κο γκατορό = ωραίο είναι το πουκαμισάκι σου.
πουκάμισο: α(ν)τεράβα, η και γκατ, ο
π.χ. χαρνέ-μπαϊένγκο γκατ = κοντομάνικο πουκάμισο, μπαρέ-μπαϊένγκο γκατ = μακρυμάνικο πουκάμισο, κι(ν)ντόμ τουκέ α(ν)τεράβα = σου αγόρασα πουκάμισο (γκατ σ.α. ρούχο).
πουλάδα: πιλίτσκα, η (βλ. κοτοπουλάκι).
πουλαδίτσα: πιλιτσκίσα, η.
πουλάκι: τσιρικλορί, η.
πουλαράκι: κχουρορό, ο.
πουλάρι: κχουρό, ο.
πουλερικό: κχαϊνικανό, ο.
πουλερικά (τα): κχαϊνικανέ, ε (προήλθε από τη λέξη κχαϊνί = κότα).
πούλημα: μπικινιπέ, ο
π.χ. νάι μπικινιμάσκε καλά = δεν είναι για πούλημα αυτά.
Αντίθ. κινιπέ = αγόρασμα.
πουλημένος (μτχ.): μπικι(ν)ντό,-ί
π.χ. μπικι(ν)ντό σι ο κχερ = πουλημένο είναι το σπίτι.
Αντίθ. μπιμπικι(ν)ντό = απούλητος
πούληση: μπικινιπέ, ο
Αντίθ. κινιπέ = αγόρασμα.
πουλί: τσιρικλί, η
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «Ε τσιρικλά» (= Τα πουλιά) σαρ τσιρικλά σι ε Ρομά, σα ε ντουνιαβάτε σίλεν πφαλά = σαν τα πουλιά είναι οι Τσιγγάνοι, σ' όλο τον κόσμο έχουν αδέρφια.
πουλιέμαι (α) (αμετβ. ρ.): μπικί(ν)ντιαβ
π.χ. (φράση) με νι μπικί(ν)ντιαβ παρένγκε = εγώ δεν πουλιέμαι για χρήματα, νι μπικί(ν)ντιλε ε μανγκινά = δεν πουλήθηκαν τα εμπορεύματα.
Αντίθ. κι(ν)ντιάβ = αγοράζομαι.
πουλιέμαι (β) (αμετβ. ρ.): μπικι(ν)ντισάαβ
π.χ. μπικι(ν)ντισάιλε ε μανγκινά = πουλήθηκαν τα εμπορεύματα.
πούλμαν: πούλμαν, η και πούλμαν, ο
π.χ. γκελόταρ πούλμανάσα = έφυγε με πούλμαν.
πουλμαντζής: πούλμαντζίο, ο.
πουλώ (μετβ. ρ.): μπικινάβ και μπικνάβ
π.χ. μπικινέλ πατέ κάι παζάρι = πουλάει ρούχα στο παζάρι, μπικινάβ μο τομαφίλι = πουλάω το αυτοκίνητό μου, μπικνέλ πο κχέρ = πουλάει το σπίτι του, καβά μπικνέλ τουτ ντα κινέλ τουτ = αυτός σε πουλάει και σ' αγοράζει.
Αντίθ. κινάβ = αγοράζω.
πούντα: πού(ν)τα, η
π.χ. πού(ν)τα λιά ο χουρντό = πούντα πήρε (άρπαξε) το παιδί.
πούπουλα (τα): μπαλά, ε (κυριολ. μαλλιά, τρίχες)
π.χ. ε κχαϊνάκε μπαλά = της κότας τα πούπουλα.
πούστης: μπουλιάκο και μπουλιντι(ν)ντό, ο.
πουστιά: πουσσλούκο, ο
π.χ. σόσκε κερντάν μανγκέ καβά πουσσλούκο; = γιατί μου έκανες αυτή την πουστιά;
πουτάνα: λουμπνί (σ.α. πρόστυχη) και οροσπούκα, η
π.χ. τζανές σο λουμπνί σι καγιά! = ξέρεις τι πουτάνα είναι αυτή!, μποζντού λεσκί ανάβα καγιά οροσπούκα = του χάλασε την οικογένεια αυτή η πουτάνα.
(υποκ.) λουμπνορί, η.
πουτανιά: λουμπνιπέ, λουμνιπέ (σ.α. προστυχιά, πορνεία) και οροσπουλούκο, ο
Αντίθ. ναμουζλούκο = σεμνότητα, τιμιότητα.

πουτανιάρης (ο): λουμπνό, λουμνό και οροσπουτζίο, ο
π.χ. τζανάβ σο οροσπουτζίο σαν! = ξέρω τι πουτανιάρης είσαι! (λουμνό και λουμπνό σ.α. πρόστυχος).
Αντίθ. ναμουζλίο = σεμνός, τίμιος.
πουτανίστικος (επίθ.): λουμπνικανό, -ί, λουμνικανό, -ί και οροσπουκένγκο, -ι
π.χ. λουμπνικανό μακχιπέ κερντάς = πουτανίστικο βάψιμο (μακιγιάζ) έκανε, οροσπουκένγκο βουραηπέ σι καβά = πουτανίστικο ντύσιμο είναι αυτό (λουμπνικανό σ.α. πρόστυχος, π.χ. λουμπνικανέ όρμπε = πρόστυχα λόγια).
πράγμα (α): σσέι, ο
π.χ νασστί ακχιαράβ σαρ κερντιλό καβά σσέι = δεν μπορώ να καταλάβω πώς έγινε αυτό το πράγμα, σαβέ σσέα σι καλά κάι κερές; ιν λατζάς; = τι πράγματα είναι αυτά που κάνεις; δεν ντρέπεσαι;, κίντε κε σσέα ντα τζάταρ = μάζεψε τα πράγματά σου και φύγε, καλέ σσεέσκε γκαντιμπόρ παρέ ντιάν; = γι' αυτό το πράγμα τόσα λεφτά έδωσες;
πράγμα (β) (άψυχο χειροπιαστό): μανγκίν, ο (βλ. και προϊόν, εμπόρευμα, περιουσία, αγαθό (κάθε αντικείμενο))
π.χ. μιρνέ μανγκινέσκε, κουμά(ν)ντα, νι κα κερές = για το δικό μου το πράγμα, κουμάντο, δε θα κάνεις.
πράγματα (τα): σσέα, ε
(βλ. ομόηχο σσέα = ρούχα).
πράγματι (επίρρ.): έμντα και τσατσές
π.χ. σι έμντα γκαντιμπόρ λατσχό, σαρ πφενέν; = είναι πράγματι τόσο καλός, όσο λένε;
(βλ. και επίρρ. αλήθεια, όντως).
πραγματικά (επίρρ.): τσατσουκανέστε
π.χ. καλαρντάς μο γκι, τσατσουκανέστε = μου μαύρισε την ψυχή, πραγματικά (βλ. και αληθινά).
πραγματικός (επίθ.): τσατσουκανό,-ί
π.χ. καγιά σι η τσατσουκανί ιστορία = αυτή είναι η πραγματική ιστορία.
(βλ. και αληθινός).
Συνών. χάσι = γνήσιος.
Αντίθ. χοχαμντό = ψεύτικος, ψεύτης.
πραγματικότητα: τσατσουκανιπέ, ο
π.χ. πφενέν μπουτ, αμά κχόνικ ιν σικλιλό σο κερντιλό κάι τσατσουκανιπέ! = λένε πολλά, αλλά κανείς δεν έμαθε τι έγινε στην πραγματικότητα!
πραγματοποιημένος (μτχ.): τσατσαρντό,-ί
Αντίθ. μπιτσατσαρντό = απραγματοποίητος.
πραγματοποίηση: τσατσαριπέ, ο.
πραγματοποιώ (μετβ. ρ.): τσατσαράβ
π.χ. ζόρι τσατσάρντον καλά σουνέ κάι κερές = δύσκολα πραγματοποιούνται αυτά τα όνειρα που κάνεις.
πρακτικά (επίρρ.): κεριμάσα (= με πράξη, με φτιάξιμο).
πρακτικός (επίθ.): κεριμάσκο, -ι.
πραμάτεια: μανγκίν, ο (= εμπόρευμα, προϊόν, περιουσία)
π.χ. μπικι(ν)ντάν σα κο μανγκίν; = πούλησες όλη την πραμάτεια σου;
(βλ. και εμπόρευμα, προϊόν, περιουσία).
πράξη: κεριπέ, ο
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «Ε κεριμάτα» (= Οι πράξεις) σικλάο ε μανουσσέν κατάρ λενγκέ κεριμάτα, νάα κατάρ λενγκέ όρμπε· κα χοχάντος = μάθε τους

ανθρώπους από τις πράξεις τους, όχι από τα λόγια τους· θα γελαστείς.
(βλ. και δημιουργία, φτιάξιμο).
Αντίθ. μπικεριπέ = απραξία, αδράνεια.
πράος: (βλ. ήπιος)
πραότητα: (βλ. ηπιότητα, βραδύτητα).
πρασινάδα: γεσσι(λ)λίκο, ο
π.χ. σσουκάρ γεσσι(λ)λίκο σι κατέ = ωραία πρασινάδα έχει εδώ.
(σ.α. χλόη).
πρασινίζω (α) (αμετβ. ρ.): γεσσι(λ)λενίαβ
π.χ. γεσσι(λ)λε(ν)ντί σα ο τχαν = πρασίνισε όλος ο τόπος.
πρασινίζω (β) (αμετβ. ρ.): γεσσίλι-κερντιάβ (= πράσινος-γίνομαι).
πρασινίζω (α) (μετβ. ρ.): γεσσι(λ)λετιρίαβ.
πρασινίζω (β) (μετβ. ρ.): γεσσίλι-κεράβ (= πράσινο κάνω).
πράσινος (άκλ. επίθ.): γεσσίλι
π.χ. γεσσίλι πφαμπάϊ = πράσινο μήλο.
πράσο: πράσα, η και πράζο, ο
π.χ. τσχινάβ η πράσα = κόβω το πράσο.
πρασόπιτα: πρασάκι-πλετσί(ν)τα, η και πρασάκι-πετσί(ν)τα, η
π.χ. κα χας πρασάκι-πετσί(ν)τα; = θα φας πρασόπιτα;
πρασόρυζο: πρασάσα-ρέζο, ο (= με πράσο ρύζι)
π.χ. πρασάσα-ρέζο κερντόμ = πρασόρυζο έφτιαξα.
πρασόφυλλο: πρασάκι-πατρίν, η.
πράττω (αμετβ. και μετβ.ρ.): κεράβ
π.χ. λατσχό κερντάν = καλώς έπραξες, ο νικοκίρι μανούςς αγκαντάλ νι κερέλ = ο νοικοκύρης άνθρωπος έτσι δεν πράττει.
(βλ. και κάνω, δημιουργώ, φτιάχνω μετβ.)

πρέπει (απρόσ.ρ.): λαζΰμ και πρέπι
π.χ. λαζΰμ τε αβές τούντα = πρέπει να ‘ρθεις κι εσύ, έπρεπε τε τζάλας βόντα = έπρεπε να πήγαινε κι αυτός.
πρέσα: πρένσα, η.
πρεσαδόρος: πρένσατζίο, ο (σ.α. ιδιοκτήτης πρέσας).
πρέφα: πρέφα, η
π.χ. λιά τουτ πρέφα = σε πήρε πρέφα (δηλ. σε αντιλήφθηκε).
πρήζομαι (αμετβ. ρ.): σσουβλιάβ
π.χ. σσουβλιλί λεσκί τσχαμ = πρήστηκε το μάγουλό του.
πρήζω (μετβ. ρ.): σσουβλιαράβ
π.χ. ε σινσάρα σσουβλιαρντέ λεσκό μούι = τα κουνούπια του έπρηξαν το πρόσωπο.
πρήξιμο (α): σσουβλιπέ, ο (σ.α. εξόγκωμα).
πρήξιμο (β): σσουβλιαριπέ, ο
π.χ. σσουβλιαριπέ μανγκέν λεσκέ γιακχά, για τε τχολ γκογκί = πρήξιμο θέλουν τα μάτια του, για να βάλει μυαλό.
πρηνηδόν: (βλ. μπρούμητα).
πρησμένος (α) (μτχ.): σσουβλό,-ί
π.χ. σσουβλό σι λεσκό βας = πρησμένο είναι το χέρι του.
πρησμένος (β) (μτχ.): σσουβλιαρντό, -ί
π.χ. σσουβλιαρντέ σι λεσκέ γιακχά = πρησμένα είναι τα μάτια του.
πρίζα: μπρίζα, η
π.χ. κινγκέ βαστένσα νά αστάρ η μπρίζα = με βρεγμένα χέρια μην πιάνεις τη πρίζα.
πριζόλα: (βλ. μπριζόλα).
πριν από λίγο (επίρρ.): ντέμινγκ
π.χ. ντέμινγκ γκελόταρ = πριν από λίγο έφυγε, ντέμινγκ χαλόμ, νι μανγκάβ = πριν από λίγο έφαγα, δε θέλω.
πριν (α) (επίρρ. και σύνδ.): πο

π.χ. μανγκάβ τε ορμπισαράβ τουσά, πο τε τζάσταρ = θέλω να σου μιλήσω, πριν να φύγεις.
(βλ. και επίρρ. πιο).
πριν (β) (επίρρ. και σύνδ.): πριν
π.χ. πριν τε αβέλ βο, τζα του = πριν να έρθει αυτός, πήγαινε εσύ.
Συνών. σαρνί = προτού, δίχως.
Αντίθ. σονά και σορά = μετά, ύστερα, έπειτα.
πριονάκι: μπουτσκιίσα, η.
πριόνι: μπουτσκία, η
π.χ. νι τσχινέλ καγιά μπουτσκία = δεν κόβει αυτό το πριόνι.
πριονίζω (μετβ. ρ.): μπουτσκιάσα-τσχινάβ (= με πριόνι κόβω).
π.χ. μπουτσκιάσα-τσχινάβ ο κοπάτσι = πριονίζω το δέντρο.
πριόνισμα: μπουτσκιάσα-τσχινιπέ, ο (= με πριόνι κόψιμο).
πριονισμένος (μτχ.): μπουτσκιάσα-τσχι(ν)ντό,-ί (= με πριόνι κομμένος).
προαγωγός: νταβατζίο, ο.
προαίσθημα: μάλιμι, ο
π.χ. κερντιλό μανγκέ μάλιμι κάι κα κερντόλας καβά σσέι = μου έγινε προαίσθημα ότι θα γινόταν αυτό το πράγμα.
προάλλες (επίρρ.): κολγκιασά
π.χ. ντικχλέμ λες κολγκιασά = τον είδα τις προάλλες.
προαύλιο: ανγκλικνί-αβλία (= μπροστινή αυλή) και αβλία, η (= αυλή)
π.χ. ε μεκτεπέσκι αβλία = το προαύλιο του σχολείου.
προβάλλομαι (α) (αμετβ. ρ.): σικανταράμαν
(βλ. και επιδεικνύομαι, αναδεικνύομαι).
προβάλλομαι (β) (αμετβ. ρ.): σικαντινάβαβ και σικαντισάαβ
π.χ. σικαντισάιλι μι μπουκί = προβλήθηκε η δουλειά μου (σ.α. επιδεικνύομαι, φανερώνομαι, αναδεικνύομαι).
προβάλλω (μετβ. ρ.): σικανταράβ
π.χ. σικανταρέλ πε μανγκινά = προβάλλει τα προϊόντα του.
(βλ. και επιδεικνύω, αναδεικνύω).
προβατάκι: μπακρορό, ο.
προβατίλα: μπακρένγκι-κοκία, η (= προβάτων μυρωδιά).
προβατίσιος (επίθ.): μπακρανό,-ί
π.χ. μπακρανό μας = προβατίσιο κρέας.
προβατίνα: μπακρί, η.
πρόβατο: μπακρό και μπρακό, ο
π.χ. καζόμ μπακρέ σίτουτ; = πόσα πρόβατα έχεις; (σ.α. αρνί).
προβεβλημένος: (βλ. αποκαλυμμένος).
πρόβειος (επίθ.): μπακρέσκο,-ι
π.χ. μπακρέσκο σούτι = πρόβειο γάλα, μπακρέσκο τφουτ = πρόβειο γιαούρτι.
προβιά: μπακρέσκι-μορκχί, η (= προβάτου δέρμα).
πρόβλημα: πρόβλιμα, ο
π.χ. σαβό πρόβλιμα σίτουτ; πφεν μανγκέ = τι πρόβλημα έχεις; πες μου.
Συνών. ζορλούκο = δυσκολία.
προβολή: σικανταριπέ, ο
π.χ. σικανταριπέ μανγκέν ε μανγκινά = προβολή θέλουν (χρειάζονται) τα προϊόντα.
(βλ. και επίδειξη, ανάδειξη).
πρόγραμμα: πρόγραμα και πρόγκραμα, η.
πρόδηλος: (βλ. φανερός (β)).
προδίδομαι (αμετβ.ρ): πφουκάντιαβ
π.χ. πφουκάντιλο κατάρ πι ρομνί = προδόθηκε από τη γυναίκα του.
προδίδω (μετβ. ρ.): πφουκαβάβ
π.χ. σόσκε πφουκαντάν μαν; = γιατί με πρόδωσες;, κα πφουκαβάβ τουτ κάι σσεραλέ = θα σε προδώσω στους αστυνομικούς.

προδίδω (ή μαρτυρώ τον εαυτό μου): πφουκαβάμαν (μέσο ή αυτοπαθές ρ.)
 π.χ. ιτσ γκογκί νάι τουτ˙ κόρκορι πφουκαβέστουτ = καθόλου μυαλό δεν έχεις˙ μόνος σου προδίδεις τον εαυτό σου.
προδομένος (μτχ.): πφουκαντό,-ί
 π.χ. (τίτλος ποίηματος Γ. Αλεξίου) «ε πφουκαντέ σουνέ» = «τα προδομένα όνειρα».
προδοσία: πφουκαηπέ, ο
 π.χ. ο πφουκαηπέ σι νάι λατσχό σσέι = η προδοσία δεν είναι καλό πράγμα (καλή πράξη).
προδότης (α): πφουκαμντό, ο.
προδότης (β): πφουκαμτζίο, ο
 π.χ. μπουτ πφουκαμτζίο σαν = πολύ προδότης είσαι.
 Συνών. αφιάβα = ρουφιάνος.
προδότρια (α): πφουκαμντί, η.
προδότρια (β): πφουκαμτζίκα, η
 Συνών. αφιάβκα = ρουφιάνα.
πρόδωμα: (βλ. προδοσία).
προεδρίνα: πρόιντορόσκα, η και προϊντορίνκα, η.
πρόεδρος: πρόιντορόζι και πρόιντορο, ο.
προειδοποιώ (μετβ. ρ.): αμπέρι-νταβ (= είδηση δίνω) (σ.α. ειδοποιώ, ενημερώνω)
 π.χ. αμπέρι-νταβ τουτ, αβέρ φαρέ τε να κερές καβά, σόσκε κα χάσαμεν = σε προειδοποιώ, άλλη φορά να μην το κάνεις αυτό, γιατί θα μαλώσουμε.
 (βλ. και ειδοποιώ).
προθεσμία (α): βαντάβα, η
 π.χ. ντιάς μαν ντούι γκιβέ βαντάβα = μου έδωσε δυο μέρες προθεσμία.
προθεσμία (β): μουσαντάβα, η
 π.χ. εκ αφτάβα μουσαντάβα νταβ τουτ = μια βδομάδα προθεσμία σου δίνω.
προίκα: τσεήζι, ο
 π.χ. κεράβ τσεήζι με τσχάκε = φτιάχνω προίκα για την κόρη μου.
 (υποκ.) τσεηζίσι, ο.
προϊόν: μανγκίν, ο
 π.χ. ντασικανέ μανγκινά = ελληνικά προϊόντα, λατσχό μανγκίν σι καβά = καλό προϊόν είναι αυτό.
 (βλ. και εμπόρευμα, περιουσία).
πρόκα: (βλ. καρφί).
προκαλώ (μετβ. ρ.): κερνταράβ (= κάνω να γίνει-ουν, κάνω να φτιαχτεί-ουν, κάνω να κάνει-ουν, βάζω να φτιάξει-ουν, βάζω να κάνει-ουν, σ.α. κατασκευάζω)
 π.χ. κερνταράβ τσινγκάρ = προκαλώ καβγά, κα κερνταράβ μο τομαφίλι = θα βάλω να φτιάξουν το αυτοκίνητό μου, κα κερνταράβ κχερ = θα χτίσω (θα βάλω να χτίσουν) σπίτι, κα κερνταράβ τουτ κάι κο ντατ = θα βάλω τον πατέρα σου να σε κάνει (δείρει).
προκαταβάλλω (μετβ. ρ.): ανγκλάλ-νταβ (= από μπροστά δίνω).
 π.χ. καζόμ παρέ ντιάν ανγκλάλ για τε λες ο τομαφίλι; = πόσα χρήματα προκατέβαλες για να πάρεις το αυτοκίνητο;
 (βλ. και απαντώ).
προκόβω (αμετβ. ρ.): προκοπία-ντικχάβ (= προκοπή βλέπω).
 π.χ. γκελό α(ν)ντί Αλαμάνια ντα προκοπία-ντικχλάς = πήγε στη Γερμανία και πρόκοψε.
 Συνών. ανγκλέ-τζαβ = προχωρώ αμετβ., προοδεύω.
προκοπή: προκοπία, η
 π.χ. γκαντικίν μπροσσά μπουκί-κερές, κάι κι προκοπία; = τόσα χρόνια δουλεύεις, πού είναι η προκοπή σου;
προλαβαίνω (α) (αμετβ. και μετβ.ρ.): ρεσαβάβ και ετισστιρίαβ
 π.χ. κα ετισστιρίολ τε αβέλ; = θα προλάβει να έρθει;

προλαβαίνω (β) (αμετβ. και μετβ.ρ.): ρεσάβ
 π.χ. κα τζάλταρ ο τιρένο, νας̧ς̧ τε ρεσές λε = θα φύγει το τρένο, τρέχα να το προλάβεις.
 (ρεσάβ κυριολ. φτάνω).
πρόμαχος: (βλ. σωματοφύλακας).
προξενείο: κόνσολοζλούκο, ο.
προξενεμένη: μανγκλανταρντί, η
 π.χ. μανγκλανταρντί σι καϊά τσχορί˙ νά αστάρντο λάσα = προξενεμένη είναι αυτή η κοπέλα˙ μην την πειράζεις.
προξενεύω (μετβ. ρ.): μανγκλανταράβ
 π.χ. καλέ τσχορά κα μανγκλανταρέν μανγκέ αϊράτ = αυτή την κοπέλα θα μου προξενέψουν απόψε.
προξενήτρα: (βλ. κουμπάρα (β)).
προξενιά: (βλ. προξενιό).
προξενιό: μανγκλανταριπέ, ο
 π.χ. μανγκλανταριμάσα εβλε(ν)ντί = με προξενιό παντρεύτηκε.
πρόξενος: κόνσολόζι, ο
 π.χ. ε Ιταλιανένγκο κόνσολόζι σι καβά = των Ιταλών ο πρόξενος είναι αυτός.
προοδευμένος: (βλ. προχωρημένος).
προοδεύω (αμετβ. ρ.): ανγκλέ-τζαβ (= μπροστά πηγαίνω, βλ. και προχωρώ αμετβ.)
 π.χ. κάνα ασσουνάβ κάι τζας-ανγκλέ, μο γκι πουτάρντολ = όταν ακούω που προοδεύεις, η ψυχή μου ανοίγει.
 Συνών. προκοπία-νικχάβ = προκόβω.
πρόοδος: (βλ. προχώρημα).
πρόπερσι (επίρρ.): πόπερσι
 π.χ. πόπερσι γκελόμας κοτέ = πρόπερσι είχα πάει εκεί.
προπέρσινος (επίθ.): πόπερσουτνο, -ι και πόπερσιτνο, -ι
 π.χ. πόπερσουτνο γιβέ(ν)τ = ο προπέρσινος χειμώνας.
προσβάλλω (μετβ. ρ.): λατζανταράβ (κατά λέξη ντροπιάζω)
 π.χ. λατζανταρντάν λες κανταλέ ορμπένσα κάι πφε(ν)ντάν λεσκέ = τον πρόσβαλες μ' αυτά τα λόγια που του είπες, ακανά κερντιλό κο γκι κάι λατζανταρντάν λε; = τώρα έγινε η ψυχή σου που τον πρόσβαλες;
 (βλ. και ντροπιάζω, ταπεινώνω, εξευτελίζω).
 Συνών. ρεζίλι-κεράβ = ρεζιλεύω.
προσβεβλημένος (μτχ.): λατζανταρντό,-ί
 π.χ. λατζανταρντέ μόσα, σαρ τε ικλάβ ανγκλά ντουνιάβα; = με προσβεβλημένο πρόσωπο, πώς να βγω μπροστά στον κόσμο;
 (βλ. και ντροπιασμένος, ταπεινωμένος, εξευτελισμένος).
προσβλητικός (επίθ.): λατζανταριμάσκο, -ι
 π.χ. λατζανταριμάσκε πφερασά = προσβλητικά λόγια.
προσβολή: λατζανταριπέ, ο
 (βλ. και ντρόπιασμα, ταπείνωση, εξευτελισμός).
προσδένομαι (αμετβ. ρ.): πφά(ν)ναμαν (κυριολ. κλείνω εμένα, κλείνομαι, σ.α. δένομαι, κουμπώνομαι).
προσδένω (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ (κυριολ. κλείνω μετβ., σ.α. δένω, βουλώνω).
προσδοκία (α): ασσουγκιαριπέ και ασιγκιαριπέ, ο
 (βλ. και αναμονή).
προσδοκία (β): μπεκλεμέκο, ο (= αναμονή, προσμονή, σ.α. καρτερία).
προσδοκώ (α) (μετβ. ρ.): ασσουγκιαράβ και ασιγκιαράβ
 (βλ. και περιμένω, αναμένω).

προσδοκώ (β) (μετβ. ρ.): μπεκλέαβ (= περιμένω, αναμένω, προσμένω, σ.α. καρτερώ)
π.χ. σο μπεκλέος αβέρ τε κεράβ τούκε; = τι προσδοκάς άλλο να κάνω για σένα;
προσδοκώμενος: (βλ. αναμενόμενος).
προσεγγίζομαι: (βλ. αμετβ. πλησιάζω).
προσεγγίζω: (βλ. μετβ. πλησιάζω).
προσέγγιση: (βλ. πλησίασμα).
προσέρχομαι (αμετβ. ρ.): αβάβ (= έρχομαι)
π.χ. αβάβ κάι μακεμάβα = προσέρχομαι στο δικαστήριο.
προσευχή: μολισαριπέ, ο
(βλ. και παρακάλεσμα).
προσεύχομαι (αμετβ. και μετβ.ρ.): μολισαράβ
(βλ. και παρακαλώ).
προσέχω (α) (αμετβ. και μετβ.ρ.): κο(λ)λάιαβ (προφ. με συνίζηση ια).
π.χ. τε κο(λ)λάιος ε χουρντέν = να προσέχεις τα παιδιά, κο(λ)λά τουτ οπρά ντρομ = πρόσεχε πάνω στο δρόμο.
προσέχω (β) (αμετβ. και μετβ.ρ.): ντικχάβ (κυριολ. κοιτάζω, βλέπω) (σ.α. φροντίζω, εξετάζω, παρατηρώ, παρακολουθώ)
π.χ. ντικ τε να χοχαβέλ τουτ = πρόσεχε να μη σε ξεγελάσει.
πρόσθεση: πρόσθεσι, η
π.χ. τζανές τε κερές πρόσθεσι; = ξέρεις να κάνεις πρόσθεση;
προσθέτω (μετβ. ρ.): προσθεσαράβ
Συνών. τχαβ = βάζω, τοποθετώ, προσθέτω (ομόηχο τχαβ = κλωστή, πλένω).
Αντίθ. ικαλάβ = βγάζω, αφαιρώ, παράγω.
πρόσθιος: (βλ. μπροστινός).
προσκάλεσμα (α): τσινγκαρντιπέ, ο
(βλ. και κάλεσμα).
προσκάλεσμα (β): νταβετλεμέκο, ο.
προσκαλεσμένος (α) (μτχ.): τσινγκαρντό,-ί
(βλ. και καλεσμένος).
Αντίθ. μπιτσινγκαρντό = απροσκάλεστος, ακάλεστος.
προσκαλεσμένος (β) (μτχ. ως επίθ.): νταβετλίο, -ίκα (σ.α. καλεσμένος)
π.χ. νταβετλίο σομ κάι λεσκό μπιάβ = προσκαλεσμένος είμαι στο γάμο του.
προσκαλώ (α) (μετβ. ρ.): τσινγκάρνταβ
(βλ. και καλώ).
προσκαλώ (β) (μετβ. ρ.): νταβετλέαβ
π.χ. νταβετλέαβ τουτ κάι μο μπιάβ = σε προσκαλώ στο γάμο μου (νταβέτι = δεξίωση).
πρόσκληση: (βλ. προσκάλεσμα).
προσμένω (μετβ. ρ.): ασιγκιαράβ και ασσουγκιαράβ
π.χ. ασσουγκιαράβ λεσκό αβιπέ = προσμένω τον ερχομό του.
(σ.α. αναμένω, περιμένω, προσδοκώ).
προσμονή: ασιγκιαριπέ και ασσουγκιαριπέ, ο
(σ.α. αναμονή, προσδοκία).
προσοχή (α): κο(λ)λαμάκο, ο
π.χ. καλά μπουκιά μανγκέν κο(λ)λαμάκο = αυτές οι δουλειές θέλουν προσοχή.
προσοχή (β): ντικχιπέ, ο (κυριολ. κοίταγμα, βλέμμα) (σ.α. φροντίδα, εξέταση, παρατήρηση, παρακολούθηση)
Αντίθ. μπιντικχιπέ = απροσεξία, αβλεψία.
πρόσοψη: ανγκλιπέ, ο (ανγκλέ = μπροστά)
Συνών. μούι = πρόσωπο, στόμα, φάτσα.

προσόψι: μόσκι-πετσέτα, η (κυριολ. προσώπου πετσέτα)
προσπάθεια: ζαμέτι, ο (κυριολ. κόπος)
π.χ. κερ εκ ζαμέτι = κάνε μια προσπάθεια.
προσπαθώ (αμετβ. ρ.): μαράμαν
π.χ. κε λατσχιμάσκε μαράμαν = για το καλό σου προσπαθώ.
(βλ. και λήμμα παιδεύομαι).
προσπέραση: (βλ. προσπέρασμα).
προσπέρασμα: νακχαηπέ (= πέρασμα)
π.χ. τε ντικχέσας σαό νακχαηπέ κερντά αμέν ε τομαφιλέσα, κα ντιλάοσας! = αν έβλεπες τι προσπέρασμα μας έκανε με το αυτοκίνητο, θα τρελαινόσουν!
προσπερνώ (μετβ. ρ.): νακχαβάβ (= περνώ (μετβ.))
π.χ. καλέ τομαφιλέσα κάι κι(ν)ντόμ ακανά, νασστί νακχαβές μαν = μ’ αυτό το αυτοκίνητο που αγόρασα τώρα, δεν μπορείς να με προσπεράσεις.
προσποιούμαι (μετβ. ρ.): κεράμαν (= κάνω τον εαυτό μου, κεράβ = κάνω, μαν = εμένα, σ.α. καμώνομαι, παριστάνω, υποκρίνομαι, υποδύομαι)
π.χ. κερέλπες ντιλό = προσποιείται τον τρελό.
προστάτης: (βλ. σωματοφύλακας).
πρόστιμο: πρόστιμο, ο
π.χ. ο τροχονόμο τσχι(ν)ντά μανγκέ πρόστιμο = ο τροχονόμος μου έκοψε πρόστιμο.
προστυχιά (α): λουμπνιπέ, ο και λουμνιπέ, ο (σ.α. πουτανιά, πορνεία)
(βλ. και πορνεία).
προστυχιά (β): εντεπσιζλίκο, ο
Αντίθ. ναμουζλούκο = σεμνότητα, τιμιότητα.
προστυχοδουλειά: λουμπνικανί-μπουκί, η
π.χ. μουκ καγιά-λουμπνικανί μπουκί = παράτα αυτή την προστυχοδουλειά.
Συνών. κχα(ν)ντινί-μπουκί = βρωμοδουλειά.
προστυχόλογα (τα) (α): λουμπνέ-όρμπε, ε.
προστυχόλογα (τα) (β): λουμπνικανέ-όρμπε, ε και λουμνικανέ-όρμπε, ε.
π.χ. νά κα πφενές λουμνικανέ-όρμπε = δεν θα λες προστυχόλογα.
Συνών. κχα(ν)ντινέ-όρμπε = βρωμόλογα.
προστυχόλογα (τα) (γ): εντεπσίζι-πφερασά, ε.
πρόστυχος (α) (επίθ.): λουμπνό,-ί και λουμνό, -ί
π.χ. μπουτ λουμπνό σαν = πολύ πρόστυχος είσαι (λουμπνό και λουμνό σ.α. πουτανιάρης, λουμπνί και λουμνί σ.α. πουτάνα, πόρνη).
Συνών. χαντζαντό = χαμούρης.
πρόστυχος (β) (επίθ.): εντεπσίζι-ίσκα
π.χ. νάι σαν λατσχό μανούςς, εντεπσίζι σαν = δεν είσαι καλός άνθρωπος, πρόστυχος είσαι.
Αντίθ. ναμουζλίο = σεμνός, τίμιος
προσφέρομαι (αμετβ. ρ.): ντι(ν)ντιάβ και ντάμαν (κυριολ. δίνομαι σ.α. αφιερώνομαι, αφοσιώνομαι).
προσφέρω (μετβ. ρ.): νταβ (= δίνω)
π.χ. σο ντιάν μαν τζι ακανά; = τι μου πρόσφερες μέχρι τώρα;
προσφορά: ντιιπέ, ο (= δόσιμο).
προσωπάκι: μουϊορό, ο (προφ. με συνίζηση ιο)
π.χ. σαό σσουκάρ μουϊορό σι ε χουρντέ! = τι όμορφο προσωπάκι έχει το μωρό!
(βλ. και στοματάκι).
πρόσωπο: μούι, ο (προφ. με σινίζηση ούι)

π.χ. χαλαβάβ μο μούι = πλένω το πρόσωπό μου, κος κο μούι = σκούπισε το πρόσωπό σου, νάι μαν μούι τε ικλάβ ανγκλά λέστε = δεν έχω πρόσωπο να βγω μπροστά του.
(βλ. και στόμα)
προτιμώ (μετβ. ρ.): μανγκάβ (= θέλω, αγαπώ, ζητώ, επιθυμώ, απαιτώ, χρειάζομαι)
π.χ. σαρ μανγκές η καϊάβα; γκουγλί ή κερκί; = πώς προτιμάς τον καφέ; γλυκό ή πικρό;
προτού (σύνδ.): σαρνί
π.χ. σαρνί αβές του ντaά, με πφε(ν)ντόμας λέσκε = προτού έρθεις εσύ ακόμα, εγώ του είχα πει. (βλ. και δίχως, χωρίς να).
προφανής: (βλ. φανερός (β)).
πρόφαση: (βλ. αφορμή).
προφέρω (μετβ.ρ): πφενάβ (κυριολ. λέω, σ.α. διηγούμαι, αποκαλώ).
προφήτης: πεηγκανμπέρι, ο.
προφορικά (επίρρ.): μόσα (= με στόμα)
π.χ. μόσα κερνταμούς α(ν)νασσμάβα = προφορικά κάναμε συμφωνία.
προφορικός (επίθ.): μόσκο, -ι (= στόματος).
προφταίνω (α) (αμετβ. και μετβ.ρ.): ρεσαβάβ (σ.α. προλαβαίνω) (ρεσάβ = φτάνω).
προφταίνω (β) (αμετβ. και μετβ.ρ.): ετισστιρίαβ
π.χ. γκαντικίν μαστράφορα κάι τε ετισστιρίαβ τε ποκινάβ λεν; = τόσα έξοδα πού να προφτάσω να τα πληρώσω;
(σ.α. προλαβαίνω).
προφυλακτικό: καπότα, η.
προχθές (επίρρ.): ποέρακι
π.χ. ποέρακι αβιλόμ = προχθές ήρθα, ποέρακι γκελόταρ = προχθές έφυγε.
προχθεσινός (επίθ.): ποέρακιτνο, -ι.
προχώρημα: αγνκλέ-τζιιπέ, ο (= μπροστά πηγεμός)
Αντίθ. παπαλέ-τζιιπέ = οπισθοδρόμηση, οπισθοχώρηση.
προχωρημένος (μτχ.): ανγκλέ-τζι(ν)ντό,-ί (= μπροστά πηγαιμένος)
Αντίθ. παπαλέ-τζι(ν)ντό = οπισθοδρομικός, οπισθοχωρημένος.
προχωρώ (αμετβ. ρ.): ανγκλέ-τζαβ (= μπροστά πηγαίνω)
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «Ο τραηπέ» (= Η ζωή) τε τζας-ανγκλέ πφενέλ τουκέ ο τραηπέ τε αβές ντα μπι τσανγκένγκο = να προχωράς σου λέει η ζωή κι ας είσαι χωρίς πόδια. (βλ. και προοδεύω)
Συνών. παπαλέ-τζαβ = οπισθοχωρώ, οπισθοχωρώ.
προχωρώ (μετβ. ρ.): ανγκλέ-ινγκαράβ (ανγκλέ = μπροστά, ινγκαράβ = πηγαίνω μετβ.) (σ.α. προωθώ).
προωθημένος (μτχ.): αγνκλέ-ινγκαρντό, -ί
Συνών. ανγκλέ-τζι(ν)ντό = προχωρημένος.
προώθηση: ανγκλέ-ινγκαριπέ, ο.
προωθώ (μετβ. ρ.): ανγκλέ-ινγκαράβ (ανγκλέ = μπροστά, ινγκαράβ = πηγαίνω μετβ.) (σ.α. μετβ. προχωρώ).
πρώην (επίρρ.): ίλκι
π.χ. καβά σι λακό ίλκι ρομ = αυτός είναι ο πρώην άντρας της, ίλκι με αβιλόμ = πρώτα εγώ ήρθα.
(σ.α. πρώτα).
πρωθυπουργός (η): προθιπουργόσκα, η
πρωθυπουργός (ο): προθιπουργόζι, ο.
πρωί: σαμπά
π.χ. τζαβ τε πασστιάβ, σαμπάλαην κα ουσστάβ ερκέν = πάω να

κοιμηθώ, το πρωί θα σηκωθώ
νωρίς, σαμπαχτάν νι χαλόμ
κχάντσικ, μποκχάϊλομ = από το
πρωί δεν έφαγα τίποτα, πείνασα.
((α) σαμπάλαην = το πρωί
π.χ. άβ σαμπάλαην = έλα το πρωί
(β) σαμπαχτάν = από το πρωί
π.χ. σαμπαχτάν τζι η ρατ = από το
πρωί έως το βράδυ
(γ) σαμπά-σαμπά = πρωί-πρωί
π.χ. σαμπά-σαμπά αβιλό = πρωί-
πρωί ήρθε.).
πρωινός (επίθ.): σαμπαουτνό,-ί και
σαμπαλινάκο,-ι
π.χ. σαμπαουτνί μπουκί = πρωινή
δουλειά, σαμπαλινάκι καϊάβα ντaά
νι πιλόμ = πρωινό καφέ ακόμη δεν
ήπια.
*Αντίθ. ρακιάκο και ρατάκο =
βραδινός, νυχτερινός.*
πρώτα (επίρρ.): πεσσίμ και
πεσσί(ν)τ
π.χ. πεσσίμ με αβιλόμ ντα σορά
καβά = πρώτα εγώ ήρθα και ύστερα
αυτός, πεσσίμ τε ντικχάς αμαρέ
μπουκιά = πρώτα να κοιτάξουμε τις
δουλειές μας, πεσσίμ νι κερντόνας
καλά = πρώτα δεν γινόντουσαν
αυτά.
Συνών. μπασστάν = αρχικά.
*Αντίθ. σορά και σονά = ύστερα,
μετά, έπειτα.*
πρωταπριλιά: χοχαημάσκο-γκιβέ,
ο (κατά λέξη για ψέμα μέρα).
πρωτεύουσα: εν-μπαρί-κασαμπάβα
και ένι-μπαρί-κασαμπάβα, η (= η
πιο μεγάλη πόλη)
π.χ. ε Γιουνανιστανέσκι εν-μπαρί-
κασαμπάβα σι η Ατίνα = της
Ελλάδας η πρωτεύουσα είναι η
Αθήνα.
πρωτευουσιάνος (επίθ.):
κασαμπαλίο, -ούκα (σ.α. κάτοικος
πόλης).
πρωτιά: γεκουτνιπέ, ο.
πρωτομαγιά: γεκ-μάηζι, ο.

πρώτος (τακτ. αριθμητ. επίθ.):
γεκουτνό,-ί.
πρωτοχρονιά: νεβό-μπροςς (= νέο
έτος) και νεβό-μπρεςς, ο (= νέο
έτος).
π.χ. πφαγκέ γκέσα κα κεράβ ο
νεβό-μπροςς = με σπασμένη ψυχή
θα
κάνω την πρωτοχρονιά.
πρωτύτερα (επίρρ.): ντέμινγκ
π.χ. ντέμινγκ αβέρ πφενέσας =
πρωτύτερα άλλα έλεγες.
πρωτύτερος (επίθ.): ντεμινκνό,-ί
πτήση: ουτσμάκο, ο (= πέταγμα)
π.χ. ε τιαραβάκο ουτσμάκο = η
πτήση αεροπλάνου.
πτώμα: (βλ. λέσι).
πτώση: περιπέ, ο (= πέσιμο)
Αντίθ. ουσστιπέ = σηκωμός, έγερση.
πυκνά: (βλ. πυκνός).
πυκνός (α) (μτχ. ως επίθ.):
πφερντό, -ί (= γεμάτος, πλήρης,
γεμισμένος, συμπληρωμένος)
π.χ. μπουτ πφερντέ σι λεσκέ μπαλά
= πολύ γεμάτα (πυκνά) είναι τα
μαλλιά του.
πυκνός (β) (άκλ. επίθ. και επίρρ.):
σΰκι (σ.α. πυκνά, συχνά, συχνός)
π.χ. μπουτ σΰκι σας με μπαλά,
κάνα σόμας τερνό = πολύ πυκνά
ήταν τα μαλλιά μου, όταν ήμουν
νέος, κατάρ ο μπουτ σΰκι χαλαηπέ
κε μπαλά σανιλέ = από το πολύ
πυκνό (συχνό) λούσιμο τα μαλλιά
σου λέπτυναν, σΰκι-σΰκι, νι κα τζας
κάι λεσκό κχερ = πυκνά-πυκνά
(συχνά-συχνά), δε θα πας στο σπίτι
του.
πύον: πφουμπ και πφουμ(π), η
π.χ. η γιαράβα κιντάς πφουμπ = η
πληγή μάζεψε πύον.
πύραυλος: πίραβλο, ο
π.χ. ντε μαν εκ πίραβλο
ντο(ν)ντουρμάβα = δώσ' μου ένα
πύραυλο παγωτό.
πυρίτιδα: (βλ. μπαρούτι).

πυρετός (α): πιρετό, ο
π.χ. ασταρντά μαν πιρετό = μ’ έπιασε πυρετός, φουλιλό ο πιρετό; = κατέβηκε ο πυρετός;
πυρετός (β): γιακ, η (κυριολ. φωτιά, ομόηχο γιακ = μάτι)
π.χ. γιακ πφαμπόλ ο χουρντό = φωτιά καίει (πυρετό έχει) το παιδί.
πυρετός (γ): γκιανγκϋ(ν)νΰκο, ο.
πυρκαγιά: μπαρί-γιακ, η (= μεγάλη φωτιά).
πυρόλιθος: τσακμακέσκο-μπαρ, ο (κυριολ. τσακμακόπετρα).
πυροσβέστης: γιανγκϋντζίο, ο
π.χ. αβιλέ ε γιανγκϋντζία ντα μουνταρντέ η γιακ = ήρθαν οι πυροσβέστες και έσβησαν τη φωτιά.
πυροστιά: πυρυστύα, η (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. α(ν)ντά η πυρυστύα = φέρε την πυροστιά.
πώληση: (βλ. πούλημα).
πωλούμαι: (βλ. πουλιέμαι).
πωλώ: (βλ. πουλώ).
πως (σύνδ.): κάι
π.χ. πφε(ν)ντά κάι νι κα τζαλ = είπε πως δεν θα πάει.
(βλ. και σε, όπου, που, πού, ότι).
πώς (επίρρ. ερωτημ.): σαρ
π.χ. σαρ πφενέν τούκε; = πώς σε λένε;, σαρ πιντζάρντιλαν καλέσα; = πώς γνωρίστηκες μ’ αυτόν;, σαρ σι κο ντατ; = πώς είναι ο πατέρας σου;, σαρ αβιλάν; = πώς ήρθες;, σαρ τε κερντόλ; = πώς να γίνει;, σερές σαρ σας καβά κάι πο τερνιπέ; = θυμάσαι πώς ήταν αυτός στα νιάτα του;
(βλ. και σαν (μόρ.)).

Ρ

ραβανί και ρεβανί: ρεβανί, η
π.χ. χαλόμ εκ ρεβανί = έφαγα ένα ραβανί.
ραβδάκι: ροβλιορί, η.
ραβδί: ροβλί και ροβλίκ, η.
ραβδίζω (μετβ. ρ.): ροβλιαράβ
π.χ. μπεςς σσουκάρ, σόσκε κα ροβλιαράβ τουτ = κάτσε καλά, γιατί θα σε ραβδίσω (αυτήν τη φράση την λένε συνήθως οι μεγάλοι στα άτακτα παιδιά).
ράβδισμα: ροβλιαριπέ, ο.
ραβδισμένος (μτχ.): ροβλιαρντό,-ί (αυτός που έφαγε ξύλο).
Συνών. μαρντό = δαρμένος.
ράβομαι (α) (αμετβ. ρ.): σουβάμαν και σιβάμαν (κυριολ. ράβω τον εαυτό μου) (μέση διάθεση).
ράβομαι (β) (αμετβ. ρ.): σουβντιάβ και σιβντιάβ (παθητική διάθεση)
π.χ. βαστέσα νι σουβντόλ καβά κοτόρ, μανγκέλ σουημάσκι-μάκινα = με το χέρι δεν ράβεται αυτό το ύφασμα, θέλει ραπτομηχανή.
ράβω (μετβ. ρ.): σουβάβ και σιβάβ
π.χ. σιβάβ ο γκατ = ράβω το πουκάμισο, σουβντάν με τσοράπορα; = έραψες τις κάλτσες μου;
(σουβ = βελόνα).
ραγίζω (αμετβ. ρ.): τσατλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια).
ραγίζω (μετβ. ρ.): τσατλάκι-κεράβ (= ραγισμένο κάνω).
ράγισμα: τσατλαμάκο, ο.
ραγισμένος (άκλ. επίθ.): τσατλάκι
π.χ. τσατλάκι σι ο ποτίρι = ραγισμένο είναι το ποτήρι.
ραδίκι: ραντίκα, η
π.χ. κα τζας τε κίντας ραντίκε = θα πάμε να μαζέψουμε ραδίκια.
ραδιόφωνο: ράντιο, ο
π.χ. πουταράβ ο ράντιο = ανοίγω το ραδιόφωνο, νά πφά(ν)ντε ο ράντιο, μανγκάβ τε ασσουνάβ ε αμπέρα = μην κλείνεις το ραδιόφωνο, θέλω να ακούσω τις ειδήσεις.
ράθυμος: (βλ. βαρύκωλος*, τεμπέλης).
ρακοσυλλέκτης: γκιουρμπετζίο και γκυρμπετζίο, ο (κυριολ. σκουπηδιάρης, οδοκαθαριστής)
π.χ. γκιουρμπετζίο σι λεσκό ντατ, κίντελ μανγκινά α(ν)ντάρ γκιουρμπάβε ντα μπικινέλ λεν = ρακοσυλλέκτης είναι ο πατέρας του, μαζεύει πράγματα από τα σκουπίδια και τα πουλάει, γκιουρμπετζίο σι λεσκό τσχαβό, κάι μπελεντία κερέλ μπουκί = οδοκαθαριστής είναι ο γιος του, στο δήμο δουλεύει, σόσκε νι νακχλέ αβγκιέ ε γκιουρμπετζία; = γιατί δεν πέρασαν σήμερα οι σκουπιδιάρηδες; (θηλ. γκιουρμπετζίκα, η).
Ραμαζάνι: Ραμαζάνο, ο.
ράμμα: τχαβ, ο (= κλωστή)
π.χ. πφαραντάς πο βας ντα κερντέ λεσκέ τριν τχαβά = έσκισε το χέρι του και του έκαναν τρία ράμματα.
(βλ. ομόηχο τχαβ = βάζω, πλένω).
ραμμένος (μτχ.): σουβντό, -ί και σιβντό,-ί
π.χ. σουβντέ σι κε τσοράπορα = ραμμένες είναι οι κάλτσες σου.
ράμφος: τσιρικλένγκο-νάκ, ο (= πουλιών μύτη).
ραντεβού: ρα(ν)ντεβού, ο
π.χ. σίμαν ρα(ν)ντεβού αβγκιέ ε ντοκτορέσα = έχω ραντεβού σήμερα με τον γιατρό.
ράντζο: ντιβάνο, ο

π.χ. οπρά ντιβάνο κα πασστιάβ = πάνω στο ράντζο θα κοιμηθώ.
(υποκ.) ντιβανίσι, ο.
ραπανάκι: τρουπορό, ο.
ραπίζω (α) (μετβ. ρ.): πάλμα-τσχαβ (= σφαλιάρα ρίχνω).
ραπίζω (β) (μετβ. ρ.): πάλμα-νταβ (= σφαλιάρα δίνω).
ράπισμα (α): παλμάσα-τσαλαηπέ, ο (= με σφαλιάρα χτύπημα).
ράπισμα (β): πάλμα-ντιιπέ, ο (= σφαλιάρα δόσιμο).
ραπτικός (επίθ.): σουημάσκο, -ι (= για ράψιμο)
π.χ. σουημάσκι μάκινα = ραπτική μηχανή.
ραπτομηχανή: σουημάσκι-μάκινα, η
π.χ. κι(ν)ντά λακέ λακό ρομ σουημάσκι-μάκινα = της αγόρασε ο σύζυγός της ραπτομηχανή.
ράσα (α): παπαζένγκε-σσέα, ε (κυριολ. παπάδων ρούχα).
ράσα (β): παπαζένγκε-πατέ, ε (κυριολ. παπάδων ρούχα).
ράτσα: ράτσα, η
π.χ. σαβί ράτσα σι καβά τζουκέλ; = τι ράτσα είναι αυτό το σκυλί;
Συνών. τζίνσι = γένος.
ραφάκι: ραφίσι, ο
π.χ. κερ τουκέ εκ σικνό ραφίσι κατέ = κάνε για σένα ένα μικρό ραφάκι εδώ.
ραφή: (βλ. ράψιμο).
ράφι: ράφο και ράφι, ο
π.χ. κος ε ράφορα = σκούπισε τα ράφια, τχο ε μανγκινά οπρά ράφο = βάλε τα εμπορεύματα πάνω στο ράφι, (φράση) κάι ράφι κα ατσχές = στο ράφι θα μείνεις.
ραψιματάκι: σουηπορό, ο
π.χ. ιν πφαράντιλο μπουτ, γεκ σουηπορό μανγκέλ = δεν σκίστηκε πολύ, ένα ραψιματάκι θέλει.
ράψιμο: σουηπέ και σιβιπέ, ο
π.χ. ο σουηπέ ε κοπτσάκο = το ράψιμο του κουμπιού, σιβιπέ μανγκέλ ο κοτόρ = ράψιμο θέλει το ύφασμα, μπουτ τσχι(ν)ντιλό λεσκό βας, σουηπέ μανγκέλ = πολύ κόπηκε το χέρι του, ράψιμο θέλει.
ρε (α) (επιφ.): μο (χρησιμοποιείται μόνο για άνδρες)
π.χ. αβ κατέ μο = έλα δω ρε, τζάταρ κατάρ μο = φύγε από δω ρε, σο πφενές μο αμάλα; = τι λες ρε φίλε;, κάι τζας μο; = πού πας ρε;
Αντίθ τσχε (μόνο για γυναίκες) = καλέ.
ρε (β) (επιφ.): μπα (χρησιμοποιείται μόνο για άνδρες)
π.χ. σο μανγκές μπα; = τι θέλεις ρε;
ρε (γ) (επιφ.): αμπά (χρησιμοποιείται μόνο για άνδρες)
π.χ. αμπά κάκο; τε αβάβ με ντα; = ρε θείε; να ‘ρθω κι εγώ;
ρεβιθάκι: νοφουτίσι, ο (σ.α. στραγαλάκι).
ρεβίθι: νοφούτο, ο (σ.α. στραγάλι)
π.χ. νι κιρόν καλά νοφούτορα = δεν βράζουν αυτά τα ρεβίθια
(βλ. και στραγάλι).
ρέγγα:ρένγκα, η
π.χ. φουσουέσκε ζουμάσα τζαλ η ρένγκα = με φασολάδα πάει η ρέγκα, η ρένγκα τζαλ ρακιάσα = η ρέγγα πηγαίνει με ούζο.
ρεζέρβα: ρεζέρβα, η.
ρεζιλεύομαι (αμετβ. ρ.): ρεζίλι-κερντιάβ (= ρεζίλι γίνομαι)
π.χ. κερντιλάμ-ρεζίλι α(ν)ντί ντουνιάβα = ρεζιλευτήκαμε μες στον κόσμο.
Συνών. λατζανταράμαν = ντροπιάζομαι.
ρεζιλεύω (μετβ. ρ.): ρεζίλι-κεράβ (= ρεζίλι κάνω)
π.χ. κερντά μαν ρεζίλι ανγκλά με αμαλά = με ρεζίλεψε μπροστά στους φίλους μου.

Συνών. λατζανταράβ = ντροπιάζω, προσβάλλω, εξευτελίζω, ταπεινώνω.
ρεζίλης: ρεζίλι, ο και θηλ. ρεζίλισσα, η = ρεζίλκα, η
π.χ. μπουτ ρεζίλι μανούςς σαν, ιτσ λατζαημάσκο μούι νάι τουτ = πολύ ρεζίλης άνθρωπος είσαι, καθόλου ντροπής πρόσωπο δεν έχεις.
ρεζίλι (το): ρεζίλι, ο
π.χ. κερντιλάμ ρεζίλι α(ν)ντί ντουνιάβα = γίναμε ρεζίλι μες στον κόσμο.
ρεζιλίκι: ρεζι(λ)λίκο, ο
π.χ. σόσι καβά ρεζι(λ)λίκο κατέ α(ν)ντρέ; = τι ρεζιλίκι είναι αυτό εδώ μέσα;
Συνών. λατζ = ντροπή, λατζαηπέ = ντροπή, ντροπαλοσύνη.
ρεμάλι: μπετέρι, ο
π.χ. εκ μπετέρι σι λακό ντατ = ένα ρεμάλι είναι ο πατέρας της (βλ. και ρέμπελος).
ρεμπελεύω (αμετβ. ρ.): μπετερλίκο-κεράβ (σ.α. αλητεύω, βλ. μπετερλίκο στο λήμμα ρεμπελιό, κεράβ = κάνω)
π.χ. μπετερλίκο-κερέλ α(ν)ντί Ατίνα = ρεμπελεύει στην Αθήνα.
ρεμπελιάζω: (βλ. ρεμπελεύω).
ρεμπελιό: μπετερλίκο, ο (= η ζωή του ανεπρόκοπου, του ρεμαλιού, του αλήτη, σ.α. αλητεία, αθλιότητα)
π.χ. ιτσ μπουκί νι μανγκέλ τε κερέλ ο κχα(ν)ντινό· ντε λε σαντέ μπετερλίκο τε κερέλ = καθόλου δουλειά δε θέλει να κάνει ο τεμπέλης· δώσ' του μόνο ρεμπελιό να κάνει, νι κα κερές μπετερλίκο· νικοκίρι κα κερντός = δε θα κάνεις αλητεία· νοικοκύρης θα γίνεις, α(ν)ντό μπετερλίκο μπεσσάς = μες στην αθλιότητα καθόμαστε (ζούμε).
ρέμπελος: μπετέρι, ο (= ανεπρόκοπος, αχαΐρευτος, ρεμάλι, αλήτης)
π.χ. εκχέ μπετερέ λιά λεσκί τσχέι = έναν ρέμπελο πήρε (παντρεύτηκε) η κόρη του, θηλ. μπετέρκα, η.
ρέντα: ζάρι, ο
π.χ. νάι μαν ζάρι αϊράτ, ούτε εκ λιλ νι αβέλ μάνγκε = δεν έχω ρέντα απόψε, ούτε ένα χαρτί δεν μου 'ρχεται.
ρεπάνι: τρούπο, ο.
ρέστα (α): πάπαλε-παρέ, πάπαλε-παρές και πάπαλε-λοβέ, ε (πάπαλε = πίσω, παρέ, παρές και λοβέ = λεφτά, χρήματα)
π.χ. πάπαλε-παρέ νι ντιά τουτ; = ρέστα δε σου έδωσε;
ρέστα (β): ρέστα, ε
π.χ. μπισταρντάς τε λελ πε ρέστα = ξέχασε να πάρει τα ρέστα του.
ρετσέλι: ρετσέλι, ο
π.χ. με πφε(ν)ντόμ τουκέ τε κερές η καϊάβα γκουγκλί, άηρ ρετσέλι! = εγώ σου είπα να φτιάξεις τον καφέ γλυκό, όχι ρετσέλι!
ρετσίνα: ρετσίνα, η
π.χ. πουτάρ μανγκέ εκ ρετσίνα τε παβ = άνοιξέ μου μια ρετσίνα να πιω.
ρεύμα: ρέγκμα, η και ρέβμα, ο
π.χ. σόσκε νι πφαμπόν ε φόσορα; = γιατί δεν ανάβουν τα φώτα;, τσχι(ν)ντιλί η ρέγκμα = κόπηκε το ρεύμα, πφά(ν)ντε η πέντζορκα, ρέβμα κερέλ = κλείσε το παράθυρο, ρεύμα κάνει.
ρεύομαι (αμετβ. ρ.): γκϋκ-κεράβ και γκρϋκ-κεράβ (γκρϋκ ή γκϋκ = ηχομιμητική λέξη που δηλώνει τον ήχο του ρεψίματος, κεράβ = κάνω)
π.χ. ο χουρντό κερντά-γκϋκ κάι πιλά πο σούτι; = το παιδί ρεύτηκε που ήπιε το γάλα του;
ρέω: (βλ. τρέχω (για υγρό)).
ρήγας (στα τραπουλόχαρτα): παπάζι, ο (κυριολ. παπάς).

ρήμαγμα: τσχορντιπέ, ο (σ.α. διάλυση, εξάντληση)
(βλ. και εξάντληση).
ρημαγμένος (επίθ.): τσχορντό, ί
π.χ. καβά τσχορντό τομαφίλι μανγκές τε κινές; = αυτό το ρημαγμένο αυτοκίνητο θέλεις να αγοράσεις; (σ.α. χυμένος, εξαντλημένος, διαλυμένος)
(βλ. και χυμένος, εξαντλημένος).
Συνών. ρεσπισαρντό = καταστραμμένος, αραντό = φθαρμένος, χαλασμένος, πφαγκό = σπασμένος.
ρημάζομαι: (βλ.ρημάζω αμετβ.)
ρημάζω (αμετβ. ρ.): τσχορντιάβ (σ.α. διαλύομαι, χύνομαι, εξαντλούμαι)
(βλ. και χύνομαι, εξαντλούμαι).
π.χ. τσχορντιλό ο τομαφίλι κατάρ καβά ντρομ = ρήμαξε το αυτοκίνητο απ' αυτό το δρόμο.
Συνών. ρεσπισάαβ = καταστρέφομαι, διασκορπίζομαι, αράντιαβ = φθείρομαι, χαλώ αμετβ.
ρημάζω (μετβ. ρ.): τσχοράβ (σ.α. διαλύω, χύνω, εξαντλώ)
π.χ. τσχορντά λε α(ν)ντό μαριπέ = τον έχει ρημάξει στο ξύλο.
(βλ. και χύνω, εξαντλώ).
Συνών. ρεσπισαράβ = καταστρέφω, διασκορπίζω, αραβάβ = φθείρω, χαλώ μετβ.
ρηχός (επίθ.): χαρνό,-ί (= κοντός, χαμηλός)
π.χ. χαρνέ παϊά = ρηχά νερά, τζι κατέ χαρνό σι ο παΐ, νά τζα νταά α(ν)ντρέ˙ ντερίνι σι = μέχρι εδώ ρηχό είναι το νερό, μην πας πιο μέσα˙ βαθύ είναι.
(βλ. και χαμηλός, κοντός).
Αντίθ. ντερίνι = βαθύς, βαθιά.
ρίγα: τσιζγκία, η (= γραμμή)
π.χ. λολέ τσιζγκίε σι ε α(ν)τεραβά = κόκκινες ρίγες έχει το πουκάμισο.
ρίγανη: μυρυντύα, η
(τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
π.χ. α(ν)ντί ζουμί σι μπουτ μυρυντύα = το φαγητό έχει πολλή ρίγανη.
ριγμένος (μτχ.): τσχουντό,-ί
(σ.α. πεταμένος).
ρίγος: ιζντραηπέ, ο
π.χ. ασταρντά μαν ιζντραηπέ = μ' έπιασε ρίγος.
(βλ. και τρεμούλα).
ριγώ (αμετβ. ρ.): ιζντράβ (= τρέμω)
π.χ. ο χουρντό ιζντράλας κατάρ ο πιρετό = το παιδί ριγούσε από τον πυρετό.
(βλ. και τρέμω).
ριγώνω (μετβ. ρ.): τσιζγκία-σίρνταβ (= γραμμή τραβώ).
ριγωτός (επίθ.): τσιζγκιλίο,-ίκα (= γραμμωτός)
ρίζα: ρίζα, η
π.χ. η ρίζα ε κοπατσέσκι = η ρίζα του δέντρου, η ρίζα ε ντα(ν)ντέσκι = η ρίζα του δοντιού,ε λουλουγκένγκε ρίζε = των λουλουδιών οι ρίζες.
ριζικό: (βλ. πεπρωμένο).
ριζοκορμός*: κυτύκο, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. κυτύκο σι ο κασς, ζόρι κα πφαράντολ = ριζοκορμός είναι το ξύλο, δύσκολα θα σκιστεί.
ρίνη: (βλ. λίμα).
ριξιά: (βλ. ρίξιμο).
ρίξιμο: τσχουηπέ και τσχουντιπέ, ο
π.χ. ο τσχουηπέ ε μπαρέσκο = το ρίξιμο της πέτρας.
(σ.α. βολή, βουτιά, ρίψη, πέταμα).
ρίχνομαι (α) (αμετβ. ρ.): τσχάμαν (μέση διάθεση)
π.χ. του κάι-αβέλα τσχόστουτ = εσύ παντού ρίχνεσαι (ανακατεύεσαι), τσχουτάπες η αβάβα, μπρουσσούμ κα ντελ = ρίχτηκε (άλλαξε) ο καιρός, θα

βρέξει, ιρακί πφε(ν)ντά μανγκέ κάι κα μπικινέλ ο τομαφίλι, αβγκιέ παλέ τσχουτάπες, πφε(ν)ντά μανγκέ νι μπικινάβ λε = χθες μου είπε ότι θα πουλήσει το αυτοκίνητο, σήμερα πάλι ρίχτηκε (άλλαξε γνώμη), μου είπε δεν το πουλάω, οπρά κι ντέι τσχουτά(ν)τουτ, μπουτ τρουσσία χας = πάνω στη μάνα σου ρίχτηκες (έμοιασες), πολύ τουρσί τρως, οπρά πο ντατ τσχουτάπες, τφουλέ-γκέσκο σι = πάνω στον πατέρα του ρίχτηκε (έμοιασε), χοντρόψυχος (παχύδερμος, σκληρόκαρδος) είναι, σαρ πισίκα τσχουτάπες οπρά λέστε, για τε τσαλαβέλ λε = σαν γάτα ρίχτηκε (όρμησε) πάνω του, για να τον χτυπήσει, τσχουτάπες μο γκι, ε νταράταρ = ρίχτηκε (πετάχτηκε) η ψυχή μου από το φόβο, τσχάμαν α(ν)ντό ντενίζι = ρίχνομαι (βουτώ) στη θάλασσα) (τσχάμαν κυριολ. ρίχνω τον εαυτό μου) .
(βλ. και βουτώ αμετβ., ορμώ, πετάγομαι (Α)).

ρίχνομαι (β) (αμετβ. ρ.): τσχουτιάβ, τσχουντιάβ, τσχουτισάαβ και τσχουτί(ν)ντιαβ (παθητική διάθεση)
π.χ. γκαντιμπόρ παρέ τσχουτόν καλέ σσεέσκε; = τόσα λεφτά ρίχνονται γι’ αυτό το πράγμα; (σ.α. πετάγομαι).

ρίχνω (μετβ. ρ.): τσχαβ
π.χ. τσχουτά λε τελέ = τον έριξε κάτω, μποζούκι σι η πούσσκα, νι τσχολ φιτσέντσα = χαλασμένο είναι το όπλο, δε ρίχνει σφαίρες, (φράση) τσχαβ μαριπέ = ρίχνω ξύλο (δηλ. δέρνω), τσχουτάς λα, πε γκουγκλέ-ορμπένσα = την έριξε με τα γλυκόλογά του (για ερωτοτροπίες).

ρίψη: (βλ. ρίξιμο).

ρόδα (α): τεκερλέκο, ο
π.χ. τεκερλέκο σι καγιά ντουνιάβα, κ’ αβέλ κιρνί σιράβα ντα = ρόδα είναι αυτός ο κόσμος, θα ‘ρθει και η δική σου σειρά.

ρόδα (β): τεκερλάβα και τέκερλάβα, η.

ροδακινιά: σσεφταλίν, η.

ροδάκινο: σσεφταλία, η
π.χ. κα χας σσεφταλία; = θα φας ροδάκινο;

ροδέλα: ρο(ν)ντέλα, η
π.χ. τε να τχόσα η ρο(ν)ντέλα, νι κα ασταρέλ σσουκάρ η βίντα = αν δεν βάλεις τη ροδέλα, δε θα πιάσει ωραία (καλά) η βίδα.

ροδί (το χρώμα): ναρέσκο-ρένκι, ο (= ροδιού χρώμα).

ρόδι: νάρι, ο
π.χ. ντε μά(ν)ντα εκ νάρι = δώσ’ μου κι εμένα ένα ρόδι.

ροδιά: ναριλίν, η.

ρόδινος (επίθ.): ναρέσκο,-ι.

ροδίτσα (α): τεκερλεκίσι, ο.

ροδίτσα (β): τεκερλαβίσα, η.

ροδόδεντρο: (βλ. ροδιά).

ροδοειδής: (βλ. ρόδινος).

ροδομάγουλος (επίθ.): λολέ-τσχαμένγκο,-ι (κυριολ. κοκκινομάγουλος*).

ροζ (άκλ. επίθ.): ροζ
π.χ. ροζ α(ν)τεράβα = ροζ πουκάμισο.

ρολό: κεπέ(ν)το, ο (πληθ. κεπέ(ν)τορα, ε)
π.χ. φουλαράβ ε ντουκιανέσκε κεπέ(ν)τορα = κατεβάζω τα ρολά του μαγαζιού (η λέξη έχει μόνο τη σημασία του ρολού που αναφέρεται στη φράση).

ρολογάκι: σαατίσι, ο
(σ.α. ωρίτσα).

ρολογάς: (βλ. ωρολογάς).

ρολόι: σαάτο, ο
π.χ.κι(ν)ντόμ τουκέ σαάτο = σου αγόρασα ρολόι, γκαλμπενέσκο

σαάτο=χρυσό ρολόι, κο σαάτο τζαλ ανγκλέ = το ρολόι σου πηγαίνει μπροστά, κχερέσκο σαάτο = ρολόι του σπιτιού (δηλ. επιτραπέζιο ή του τοίχου).
(σαάτο σ.α. ώρα).
ρόμπα: μπιλιρίνα, η και ρόμπα, η.
ρομπότ: ρομπότ, ο
π.χ. ρομπότ σομ με ντα νι κα μπισταράβ κχάντσικ; = ρομπότ είμαι εγώ και δεν θα ξεχάσω τίποτα;, κερντιλάν λεσκό ρομπότ, σο μανγκέλα κερέλ τουτ = έγινες το ρομπότ του, ό,τι θέλει σε κάνει.
ρόπαλο: ροβλί, η (σ.α. ραβδί, βέργα).
ρουθούνι: ρουθούνι, ο.
ρουθουνίζω (αμετβ. ρ.): χουρλισαράβ (= ροχαλίζω)
π.χ. χουρλισαρέλ ο χουρντό, σσιλάιλο = ρουθουνίζει το μωρό, κρύωσε.
ρουθούνισμα: (βλ. ροχαλητό).
ρουλεμάν: ρολιμάνο, ο.
ρουσφέτι: ρουσφέτι, ο.
ρούφηγμα: σΰρντιπέ, ο (κυριολ. τράβηγμα).
ρουφιάνος (α): αφιάβα, ο και θηλ. ρουφιάνα, η = αφιάβκα, η
π.χ. τζανές σο αφιάβα σι καβά! = ξέρεις τι ρουφιάνος είναι αυτός!
Συνών. πφουκαμντό, και πφουκαμτζίο = προδότης, μαρτυριάρης.
ρουφιάνος (β): (βλ. μαστροπός (β)).
ρουφώ (μετβ. ρ.): σΰρνταβ
π.χ. σΰρνταβ ο χιμό ε καλαμακέσα = ρουφώ το χυμό με το καλαμάκι.
(σΰρνταβ κυριολ. τραβώ).
ρούχα (α): πατέ, ε
π.χ. κίνταβ με πατέ = μαζεύω τα ρούχα μου, μπουκιάκε πατέ = ρούχα της δουλειάς, χαλαβάβ ε πατέ = πλένω τα ρούχα, κάι τχοντάν με πατέ; = πού έβαλες τα ρούχα μου;
ρούχα (β): σσέα, ε
π.χ. βουραβάβ με σσέα = φοράω τα ρούχα μου, τζουβλικανέ σσέα = γυναικεία ρούχα, μρουσσικανέ σσέα = ανδρικά ρούχα.
(βλ. ομόηχο σσέα = πράγματα).
ρούχα (γ): γκαντά, ε (σ.α. πουκάμισα)
π.χ. χαλαβάβ γκαντά = πλένω ρούχα (ομόηχο γκαντά = έτσι).
ρουχαλάκι: πατορό, ο.
ρούχο (α): πατό, ο.
ρούχο (β): γκατ, ο (σ.α. πουκάμισο).
ροχάλα: μπαλγκούμο, ο (κυριολ. φλέμα).
ροχαλητό: χουρλισαριπέ, ο
(σ.α. ρουθούνισμα).
ροχαλίζω (αμετβ. ρ.): χουρλισαράβ
π.χ. νασστί πασστιάβ καλέσα, μπουτ χουρλισαρέλ = δεν μπορώ να κοιμηθώ μ' αυτόν, πολύ ροχαλίζει.
(χουρλισαράβ σ.α. ρουθουνίζω).
ρυζάκι (α): ρεζορό, ο.
ρυζάκι (β): πιριντσίσι, ο.
ρύζι (α): ρέζο
π.χ. κιραβάβ ο ρέζο = βράζω το ρύζι.
ρύζι (β): πιρίντσι, ο
π.χ. ντούι κίλορα πιρίντσι μανγκάβ = δυο κιλά ρύζι θέλω.
ρυζόγαλο: ρεζόγκαλο, ο
ρυθμίζω (μετβ. ρ.): ντενκλέαβ
π.χ. ντενκλέαβ ο σαάτο = ρυθμίζω το ρολόι (σ.α. τακτοποιώ π.χ. ντενκλέαβ ε μανγκινά = τακτοποιώ τα εμπορεύματα).
ρύθμιση: ντενκλεμέκο, ο
π.χ. ντενκλεμέκο μανγκέλ ο σαάτο = ρύθμιση θέλει το ρολόι (σ.α. τακτοποίηση π.χ. ντενκλεμέκο μανγκέν καλά μανγκινά =

τακτοποίηση θέλουν αυτά τα εμπορεύματα).
ρυθμισμένος (άκλ. επίθ.): ντενκλεμίσσι
π.χ. ντενκλεμίσσι σι ο σαάτο = ρυθμισμένο είναι το ρολόι (σ.α. τακτοποιημένος π.χ. ντενκλεμίσσι σι ε μανγκινά = τακτοποιημένα είναι τα εμπορεύματα).
ρυπαίνομαι (αμετβ. ρ.): μελάβαβ (= λερώνομαι).
ρυπαίνω (μετβ. ρ.): μελαράβ (= λερώνω, βρομίζω)
π.χ. του μελαρές ο κχερ, με παλέ κοσάβ = εσύ ρυπαίνεις το σπίτι, εγώ πάλι σκουπίζω.
Αντίθ. κοσάβ = σκουπίζω, σφουγγαρίζω, ξεσκονίζω, τεμιζλέαβ = καθαρίζω μετβ.
ρύπανση: μελαριπέ, ο (= λέρωμα, βρόμισμα)
Αντίθ. κοσιπέ = σκούπισμα, σφουγγάρισμα, ξεσκόνισμα, τεμιζλεμέκο = καθάρισμα.
ρυπαρός (επίθ.): μελαλό, -ί (= λερωμένος, βρόμικος)
Συνών. πίσι = βρόμικος, ακάθαρτος.
Αντίθ. τεμίζι = καθαρός, καθαρά.
ρυπαρότητα: μελαλιπέ, ο (σ.α. βρομιά)
Αντίθ. τεμιζλίκο = καθαριότητα.
ρύπος: μέλ, η (= λέρα, βρομιά), πισλίκο, ο (= ακαθαρσία, βρομιά) και λεκιάβα, η (= λεκές, μτφ. ενοχλητικός,-ή).
ρυτίδα: γκΰρτσα και ζάρα, η
π.χ. πφουριλάν, πφερντιλό κο μούι ζάρε = γέρασες, γέμισε το πρόσωπο σου ρυτίδες.
ρυτιδιάζω (αμετβ. ρ.): γκϋρτσισάαβ
π.χ. γκϋρτσισάιλο κο μούι ντα ταά γκογκί ιν τχοντάν = ρυτίδιασε το πρόσωπό σου και ακόμα μυαλό δεν έβαλες.
Συνών. ζαροσάαβ = ζαρώνω αμετβ., ανατριχιάζω.
ρυτίδωμα: γκϋρτσιπέ, ο.
ρυτιδωμένος (μτχ.): γκϋρτσισαρντό, -ί.
ρυτιδωμένος (άκλ. επίθ.): γκϋρτσιμέ
Συνών. ζαρομέ = ζαρωμένος.
Αντίθ. μπιγκϋρτσιμέ = αρυτίδωτος.
ρυτιδώνω (μετβ. ρ.): γκιρτσισαράβ
Συνών. ζαροσαράβ = ζαρώνω μετβ.
ρώγα (βυζιού): τσουτσάκο-νακ, (= βυζιού μύτη).
Ρωσίδα: Ρούσκα, η.
Ρώσος: Ρούσι, ο.
Ρωσία: Ρουσία, η.
ρώσικος (επίθ.): ρουσένγκο,-ι
π.χ. ρουσένγκε μανγκινά = ρωσικά προϊόντα.
ρώτημα: πουτσιπέ και πουσσιπέ, ο
π.χ. μανγκέλ πουσσιπέ ντα καβά σσέι; = θέλει και ρώτημα αυτό το πράγμα;
(βλ. και ερώτηση).
ρωτιέμαι (αμετβ. ρ.): πουτσλιάβ και πουσσλιάβ
π.χ. πουσσλιλάν κχάνικάσταρ; = ρωτήθηκες από κανέναν;
ρωτώ (α) (μετβ. ρ.): πουτσάβ
π.χ. πουτσ καλές, τζανέλ = ρώτα αυτόν, ξέρει, μπουτ πουτσές, εκχόλ = πολύ ρωτάς, φτάνει.
ρωτώ (β) (μετβ. ρ.): πουσσάβ
π.χ. πουσσάβ τουτ, κάι σάνας; = σε ρωτάω, πού ήσουν;, τε πουσσές, κάνα νι τζανές = να ρωτάς, όταν δεν ξέρεις.
Αντίθ. ανγκλάλ-νταβ = απαντώ, προκαταβάλλω, τζεβάπο-νταβ = απαντώ και απάντισι-νταβ = απαντώ.

Σ

σάβανο: μουλικανό-τσαρσσάφι, ο (κυριολ. νεκρικό σεντόνι).
σαγιονάρα: πα(ν)ντόφλα, η (πληθ. πα(ν)ντόφλε, ε).
σαγονάκι: τσεναβίσα, η.
σαγόνι: τσενάβα, η
π.χ. ντουκχάλ μι τσενάβα = πονάει το σαγόνι μου.
σαζάνι: σαζάνο, ο
π.χ. κάταρ λιάν καβά σαζάνο; = από πού πήρες αυτό το σαζάνι;
σάζι: σάζι, ο
π.χ. τζανές τε μπασσαλές σάζι; = ξέρεις να παίζεις σάζι;
σαΐνι (μτφ.): σσαήνι, ο
π.χ. σσαήνι σι ο τσχαβρό, νι αστάρντολ! = σαΐνι είναι το παιδί, δεν πιάνεται!
Συνών. τσακάλι μτφ. = τσακάλι μτφ., τσακμάκο μτφ. = σπίρτο μτφ.
σακάκι: σακάκι, ο
π.χ. βουράβ κο σακάκι = φόρα το σακάκι σου.
σακάτης: σακάτι, ο (σ.α. παλαβός)
π.χ. σακάτι ατσχιλό κατάρ μαρεμπάβα = σακάτης έμεινε από τον πόλεμο, σακάτι σαν, ντιλάιλαν! = παλαβός είσαι, τρελάθηκες!
Συνών. μπανγκό = ανάπηρος, κουτσός, παράλυτος, στραβός, λοξός, σκυφτός, ντιλό = τρελός, παλοκάν και παλακάν = παλαβός.
σακατιλίκι: σακατλούκο, ο (σ.α. παλαβομάρα).
σακάτισσα: σακάτκα, η (σ.α. παλαβή).
σακί (α): γκονό, ο
π.χ. πφεράβ ο γκονό γκιβ = γεμίζω το σακί σιτάρι, κι(ν)ντάς γεκ γκονό ρέζο = αγόρασε ένα σακί ρύζι, να ντικ λες αγκαντάλ, πφαραντό γκονό σι = μη τον βλέπεις έτσι, σκισμένο σακί είναι (δηλ. είναι πολύ δουλεμένος με τον κόσμο).
σακί (μεγάλο) (β): αράρι, ο
π.χ. εκ αράρι παμούκο κινταμούς = ένα σακί βαμβάκι μαζέψαμε.
σακί (γ): τσουβάλι, ο
π.χ. βάζντε ο τσουβάλι = σήκωσε το σακί.
σακιάζω (α) (μετβ. ρ.): α(ν)ντό-γκονό-πφεράβ (= μες στο σακί γεμίζω).
σακιάζω (β) (μετβ. ρ.): α(ν)ντό-τσουβάλι-πφεράβ (= μες στο σακί γεμίζω)
π.χ. α(ν)ντό-τσουβάλι-πφεράβ ο ρέζο = σακιάζω το ρύζι.
σάκιασμα (α): α(ν)ντό-γκονό-πφεριπέ, ο (= μες στο σακί γέμισμα).
σάκιασμα (β): α(ν)ντό-τσουβάλι-πφεριπέ, ο (= μες στο σακί γέμισμα).
σακούλα: σακούλα, η
π.χ. τχο ο μαρνό α(ν)ντί σακούλα = βάλε το ψωμί μες στη σακούλα.
σαλαμάκι: σαλαμίσι, ο
π.χ. τσχιν μανγκέ εμπούκα σαλαμίσι = κόψε μου λίγο σαλαμάκι.
σαλάμι: σαλάμο και σαλάμι, ο
π.χ. τε κινάβ τουκέ σαλάμο, κα χάς; = να σου αγοράσω σαλάμι, θα φας;
σαλαμούρα: σαλαμούρα, η
π.χ. κερντάν η ζουμί σαρ σαλαμούρα = έκανες το φαγητό σαν σαλαμούρα (δηλ. πολύ αλμυρό).
σαλβάρι: σσαλβάρι, ο
π.χ. κάταρ λιάν καβά σσαλβάρι; = από πού πήρες αυτό το σαλβάρι;
σαλέπι: σαλέπι, ο
π.χ. πι εμπούκα τατό σαλέπι = πιες λίγο ζεστό σαλέπι.

σάλι: σσάλι, ο
π.χ. μπουτ σσουκάρ σι κο σσάλι = πολύ ωραίο είναι το σάλι σου.
σαλιάρης (επίθ.): τσχουνγκαραλό,-ί.
σαλιγκαράκι: τσερνισορί, η.
σαλιγκάρι: τσέρνισα, η.
σάλιο: τσχουνγκάρ, ο
π.χ. σσουκιλό μο τσχουνγκάρ κατάρ ο τρουσσαηπέ = ξεράθηκε το σάλιο μου από τη δίψα.
σαλιώνω (μετβ. ρ.): τσχουνγκάρ-τχαβ (=σάλιο βάζω)
π.χ. τσχουνγκάρ-τχαβ κάι γραματόσιμο = σαλιώνω το γραμματόσημο (τσχουνγκάρνταβ = φτύνω).
σαλονάκι: σαλονίσι, ο.
σαλόνι: σαλόνι, ο
π.χ. άβ τε μπεσσάς κάι σαλόνι = έλα να καθίσουμε στο σαλόνι.
σάλτσα: σάλτσα, η
π.χ. τε να μπιστρές τε κινές σάλτσα = να μην ξεχάσεις να αγοράσεις σάλτσα (πληθ. σάλτσε, ε).
σάμαλι: σσάμαλι, η
π.χ. σσάμαλι λιόμ τουκέ τε χας = σάμαλι σου πήρα να φας.
σαμαράκι (α): παλα(ν)ντορό, ο.
σαμαράκι (β): σαμαρίσι, ο.
σαμαράς: σαμαρτζίο, ο.
σαμάρι (α): παλά(ν)ντ, ο.
σαμάρι (β): σαμάρι, ο (πληθ. σαμάρα, ε)
π.χ. τχο ο σαμάρι οπρά γκρας = βάλε το σαμάρι πάνω στο άλογο.
σαματατζής: σαματατζίο, ο.
σαματατζού: σαματατζΰκα, η.
σαμπάνια: σσανπάνια, η
π.χ. πουτάρ αμένγκε εκ σσανπάνια τε πας = άνοιξέ μας μια σαμπάνια να πιούμε.
σαμπουάν: σαμπουάν, ο
π.χ. μπουτ πακέ κερέλ με μπαλά καβά σαμπουάν = πολύ μαλακά κάνει τα μαλλιά μου αυτό το σαμπουάν.
σαμπρέλα: σα(μ)μπρέλα, η
π.χ. πφουκιαράβ η σα(μ)μπρέλα = φουσκώνω τη σαμπρέλα.
σαν (μορ.): σαρ
π.χ. σαρ κιρνό τομαφίλι = σαν το δικό σου αυτοκίνητο, σαρ καβά σι = σαν αυτό είναι, πφιρνό σι σαρ τιλκία = είναι πονηρός σαν αλεπού, σαρ καλέστε νασστί κερντός = σαν αυτόν δεν μπορείς να γίνεις, σαρ μο πφαλ ασταράβ λε = σαν τον αδερφό μου τον πιάνω (δηλ. τον θεωρώ).
(βλ. και πώς, όπως, καθώς).
σανίδα: τατάβα, η.
σανιδάκι: ταταβίσα, η
π.χ. εκ ταταβίσα κα τχος κατέ = ένα σανιδάκι θα βάλεις εδώ.
σανιδένιος (επίθ.): ταταβένγκο,-ι.
σανίδι: τατάβα, η
π.χ. μπανγκιλέ ε τατάβε = στράβωσαν τα σανίδια.
σαπίζω (α) (αμετβ. ρ.): κερνιάβ
π.χ. κερνιλέ ε πφαμπαϊά = σάπισαν τα μήλα.
σαπίζω (β) (μετβ. ρ.): τσυρύκυ-κερντιάβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) (= σάπιος γίνομαι)
π.χ. τσυρύκι-κερντιλέ ε α(μ)μπρολά = σάπισαν τα αχλάδια.
σαπίζω (α) (μετβ. ρ.): κερναράβ
π.χ. η ιγρασία κερναρντάς ε κασστά = η υγρασία σάπισε τα ξύλα, κερναρντάς λες α(ν)ντό μαριπέ = τον σάπισε στο ξύλο.
σαπίζω (β) (μετβ. ρ.): τσυρύκυ-κεράβ (= σάπιο κάνω).
σαπίλα (α): κερνιπέ, ο (σ.α. σάπισμα).
σαπίλα (β): τσυρυκλύκο, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) (σ.α. σάπισμα)
π.χ. μπουτ τσυρυκλύκο σι κάι λαμαρίνα = πολλή σαπίλα έχει η λαμαρίνα.

σάπιος (α) (επίθ.): κερνό,-ί
π.χ. κερνί σι η α(μ)μπρόλ = σάπιο είναι το αχλάδι.
σάπιος (β) (άκλ. επίθ.): τσυρύκι (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. τσυρύκι σι ο κασς = σάπιο είναι το ξύλο, τσυρύκυ σι κο νταν = σάπιο είναι το δόντι σου (σ.α. κούφιος)
σάπισμα: (βλ. σαπίλα).
σαπισμένος: (βλ. σάπιος).
σαπούνι (α): σαπούι, ο
π.χ. κάι τχοντάν ο σαπούι; = πού έβαλες το σαπούνι;
σαπούνι (β): σαπούνο, ο
π.χ. χαλάβ κε κεβάστα σαπουνέσα = πλύνε τα χέρια σου με σαπούνι.
σαπουνίζομαι (αμετβ. ρ.): σαπουνισαράμαν και σαπουνισάαβ
Συνών. χαλαβάμαν = πλένομαι, τχάμαν = πλένομαι.
σαπουνίζω (α) (μετβ. ρ.): σαπουνισαράβ
π.χ. σαπουνισάρ κε βαστά = σαπούνισε τα χέρια σου.
σαπουνίζω (β) (μετβ. ρ.): σαπουνλάιαβ (προφορά με συνίζηση ια)
π.χ. σαπουνλάιαβ με βαστά = σαπουνίζω τα χέρια μου.
σαπουνίσμα: σαπουνισαριπέ, ο.
σαπουνισμένος (μτχ.): σαπουνισαρντό, -ί
π.χ. σαπουνισαρντέ σι με βαστά = σαπουνισμένα είναι τα χέρια μου.
σαραβαλιάζομαι (αμετβ. ρ.): σαράβαλο-κερντιάβ (= σαράβαλο γίνομαι)
π.χ. σαράβαλο-κερντιλό κο τομαφίλι = σαραβαλιάστηκε το αυτοκίνητό σου.
σαράβαλο: σαράβαλο, ο
π.χ. σαράβαλο σι καβά τομαφίλι = σαράβαλο είναι αυτό το αυτοκίνητο.

Συνών. τσχορντό = ρημαγμένος, χυμένος, εξαντλημένος, διαλυμένος.
σαράκι: (βλ. σκουλήκι).
σαράντα (άκλ. απόλ. αριθμητ.): ισστάρντες και σαρά(ν)ντα.
σάρκα: μας, ο (= κρέας)
π.χ. (κατάρα) κε μασά τε τσχορντόν οπρά ντομά = οι σάρκες σου να χυθούν πάνω στους δρόμους.
σαρκώδη χείλη: μπαρέ-ουσστά, ε (κυριολ. μεγάλα χείλη).
σαρμάς: σαρμάβα, η (πληθ. σαρμάβε, ε).
σασμάν: σαζμάνο, ο
π.χ. κα τχαβ αβέρ σαζμάνο κάι τομαφίλι = θα βάλω άλλο σασμάν στο αυτοκίνητο.
σαστίζω (αμετβ. ρ.): σσασσίαβ
π.χ. με σσασσίαβ! σαρ κερντιλό καβά σσέι; = εγώ σαστίζω! πώς έγινε αυτό το πράγμα;
σαστιμάρα: σσασσμάκο, ο.
σάστισμα: σσασσμάκο, ο
π.χ. (φράση) σσασσμακέσκι μπουκί σι καγιά! = για σάστισμα δουλειά είναι αυτή! (δηλ. γεγονός που σε κάνει να απορείς).
σατανάς: σσεητάνο, ο
π.χ. πφιρνό σσεητάνο σι καβά = πονηρός σατανάς είναι αυτός, ο σσεητάνο σι α(ν)ντέ λέστε = ο σατανάς είναι μέσα του.
Συνών. μπενγκ = διάβολος, δαίμονας, λόξα.
σατανικός (α) (επίθ.): σσεητανλίο,-ούκα
Συνών. μπενγκαλό και μπενγκιαλό = διαβολικός, δαιμονικός, διαβολεμένος, λοξός μτφ.
Αντίθ. μελεκιαβάκο = αγγελικός.
σατανικός (β) (επίθ.): σσεητα(ν)νίο, -ΰκα.
σατανικός (γ) (επίθ.): σσεητανέσκο, -ι.

π.χ. σσεητανέσκε τσαλούμορα = σατανικά κόλπα.
σατανικότητα (α): σσεητανλούκο, ο
Συνών. μπενγκαλιπέ και μπενγκιαλιπέ = διαβολικότητα.
σατανικότητα (β): σσεητα(ν)νούκο, ο.
σατανισμός: σσεητα(ν)τζῢλῢκο και σσεητα(ν)τζουλούκο, ο.
σατανιστής: σσεηταντζίο, ο.
σατανίστρια: σσεηταντζῢκα, η.
σαύρα: σσαπούρκα και γκουστέρκα, η
π.χ. τρασσάιλομ κατάρ σσαπούρκα = φοβήθηκα από τη σαύρα.
(υποκ.) σσαπουρκίσα και γκουστερκίσα, η.
σαυροειδής (επίθ.): σσαπουρκανό,-ί και γκουστερκανό,-ί.
σαφήνεια: ακχιαρντιπέ, ο
π.χ. ορμπισαρέλας ακχιαρντιμάσα = μιλούσε με σαφήνεια, νάι ακχιαρντιπέ κάι κε πφερασά = δεν υπάρχει σαφήνεια στα λόγια σου.
σαφής (επίθ.): ακχιαρντι(ν)ντό,-ί
π.χ. σας ακχιαρντι(ν)ντό κάι πε όρμπε = ήταν σαφής στα λόγια του.
Αντίθ. μπιακχιαρντι(ν)ντό = ασαφής, μπιακχιαρντό = ακατανόητος.
σαχλός (επίθ.): πασσαλό,-ί
π.χ. τζάταρ κατάρ μο πασσαλέα, ιν τζανές σο πφενές = φύγε από δω ρε σαχλέ, δεν ξέρεις τι λες.
Συνών. χαουμέ = ανόητος, βλάκας, κουτός, σσαπσσάλι = βλάκας, κουτός, χαζοχαρούμενος.
σβέλτα (επίρρ.): σσεβίκι
π.χ. κερ σσεβίκι τε τζάσταρ = κάνε σβέλτα να φύγουμε.
(βλ. και σβέλτος).
Συνών. σίγο και σούγο = γρήγορα, τσαμπούκι = γρήγορα.
Αντίθ. πολοκό = σιγά, σιγανά, γιαβάσσι = σιγά, σιγανά, ήσυχος.
σβελτάδα: σσεβικλίκο, ο
π.χ. κάι σσεβικλίκο, νασστί ρεσές μαν = στη σβελτάδα, δεν μπορείς να με φτάσεις.
(βλ. και γρηγοράδα).
σβέλτος (άκλ.επίθ.): σσεβίκι
π.χ. σσεβίκι σι οπρά πι μπουκί = σβέλτος είναι πάνω στη δουλειά του, κον σι νταά σσεβίκι βο κα μαρέλ = όποιος είναι πιο σβέλτος αυτός θα δείρει.
(βλ. και γρήγορος).
Αντίθ. πφαρό = βαρύς, αργός.
σβέρκος: κορ και με(ν)ντ, η
π.χ. αστάρντιλι μι με(ν)ντ = πιάστηκε ο σβέρκος μου, ντουκχάλ μι κορ = πονάει ο σβέρκος μου.
(κορ σ.α. λαιμός) (βλ. και λαιμός).
σβήνω (μετβ. ρ.): μουνταράβ
π.χ. μουντάρ ο φόσι = σβήσε το φως, μουντάρ η τζιγκάρα = σβήσε το τσιγάρο, μουνταράβ η γιακ = σβήνω τη φωτιά.
(βλ. και σκοτώνω, νεκρώνω (μετβ.), ψοφώ (μετβ.)).
Αντίθ. πφαμπαράβ = ανάβω (μετβ.), καίω (μετβ.).
σβήνω (διαγράφω) (β) (μετβ. ρ.): σιλίαβ και σβισαράβ
π.χ. σιλίαβ ε γιαζίε = σβήνω τα γράμματα, σιλ μο μπόρτζι· ποκι(ν)ντόμ νε = σβήσε το χρέος μου· το πλήρωσα.
σβήνω (αμετβ. ρ.): μεράβ
π.χ. μουλί η γιακ = έσβησε η φωτιά.
(βλ. και πεθαίνω, νεκρώνω (αμετβ.), ψοφώ (αμετβ.)).
σβήσιμο: μουνταριπέ, ο
π.χ. παέσα μανγκέλ μουνταριπέ η γιακ = με νερό θέλει σβήσιμο η φωτιά.
(βλ. και σκότωμα, νέκρωμα).

Αντίθ. πφαμπαριπέ = άναμμα, κάψιμο, καύσωνας, ζέστη.
σβησμένος (μτχ.): μουνταρντό,-ί
π.χ. μουνταρντέ σι ε κχερέσκε φόσορα = σβησμένα είναι τα φώτα του σπιτιού.
(βλ. και σκοτωμένος, νεκρωμένος).
Αντίθ. πφαμπαρντό = αναμμένος, καμένος, καυτός, καυτερός.
σβηστός: (βλ. σβησμένος).
σβολάκι: τοπατσίσι, ο.
σβόλος: τοπάτσι, ο.
σγουραίνω (μετβ. ρ.): κϋβϋρτζΰκι-κεράβ (= σγουρό κάνω).
π.χ. κϋβϋρτζΰκι-κεράβ με μπαλά = σγουραίνω τα μαλλιά μου.
σγουρομάλλης (επίθ.): κϋβϋρτζΰκι-μπαλένγκο,-ι
π.χ. κάι πο τερνιπέ σας κϋβϋρτζΰκι-μπαλένγκο = στα νιάτα του ήταν σγουρομάλλης.
σγουρός (άκλ. επίθ.): κϋβϋρτζΰκι
π.χ. κϋβϋρτζΰκι σι λακέ μπαλά = σγουρά είναι τα μαλλιά της.
σγουρώνω (αμετβ. ρ.): κϋβϋρτζΰκι-κερντιάβ (= σγουρός γίνομαι)
π.χ. σαρ κερντιλέ κϋβϋρτζΰκι και μπαλά; = πώς σγούρωσαν τα μαλλιά σου;
σε (πρόθ.): αν και κάι
π.χ. αν παζάρι ντικχλόμ νε = στο παζάρι τον είδα, τζαβ κάι μι μπουκί = πάω στη δουλειά μου, γκελό κάι Σελανίκο = πήγε στη Θεσσαλονίκη.
(κάι σ.α. πού και που).
σειρά: σιράβα, η και σϋράβα, η
π.χ. νάκχεν σιραβάσα = περάστε με τη σειρά, κ' αβέλ κιρνί σϋράβα ντα = θα 'ρθεί και η δική σου σειρά.
(υποκ.) σιραβίσα, η.
σεισμικός (επίθ.): ζενζελαβάκο,-ι.
σεισμός: ζενζελάβα, η
π.χ. η ζενζελάβα ιζντρανταρντάς ε κχερά = ο σεισμός τράνταξε τα σπίτια.
σέλα (δικύκλου): καλτάκο, ο
π.χ. ε βελεπσικάκο καλτάκο = του ποδηλάτου η σέλα.
(υποκ.) καλτακίσι, ο.
σελίδα: σελίδα, η
π.χ. ιρισάρ η σελίδα = γύρνα τη σελίδα.
σέλινο: σέλινο, ο
π.χ. τσχουτόμ σέλινο α(ν)ντί ζουμί = έριξα σέλινο μες στο φαγητό, ντε μαν ζάλακ σέλινο, τε τσχαβ α(ν)ντί ζουμί = δώσ' μου λίγο σέλινο να ρίξω μες στο φαγητό.
σεμνός (επίθ.): ναμουζλίο,-ούκα
π.χ. ναμουζλούκα σι καγιά τσχορί = σεμνή είναι αυτή η κοπέλα.
(βλ. και τίμιος).
Συνών. λατζανό = νροπαλός.
Αντίθ. μπιναμουζέσκο = άσεμνος, μπιλατζανό = αδιάντροπος.
σεμνότητα: ναμουζλούκο, ο
π.χ. ιτσ ναμουζλούκο νάι οπρά τούτε = καθόλου σεμνότητα δεν υπάρχει επάνω σου.
Αντίθ. εντεπσιζλίκο = προστυχιά, λουμπνιπέ και λουμνιπέ = προστυχιά, πορνεία (ναμούζι = τιμιότητα).
σεντονάκι: τσαρσσαφίσι, ο.
σεντόνι: τσαρσσάφι και τσαρσσάφο, ο
π.χ. παρνό τσαρσσάφι = άσπρο σεντόνι, ουτσχάρτουτ ε τσαρσσαφέσα = σκεπάσου με το σεντόνι.
σεντονιάζω (μετβ. ρ.): τσαρσσαφλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. τσαρσσαφλάιαβ ο γιοργκάνο = σεντονιάζω το πάπλωμα.
σεντόνιασμα: τσαρσσαφλαμάκο, ο
π.χ. τσαρσσαφλαμάκο μανγκέλ ο γιοργκάνο = σεντόνιασμα θέλει το πάπλωμα.
σεξ: (βλ. έρωτας (σεξουαλική πράξη)).

σερβιέτα: πογκιάκο-λιλ, ο (= έμμηνων χαρτί) (σερβιέτες (οι) = πογκιάκε-λιλά, ε).
σερβίρω (μετβ. ρ.): α(ν)ταβάβ και αταβάβ (κυριολ. φέρνω)
π.χ. μπέσσεν κάι τραπέζι τε αταβάβ τουμένγκε = καθίστε στο τραπέζι να σας σερβίρω.
σερμαγιά: σερμαϊάβα, η (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. χαλάς ε ντουκιανέσκι σερμαϊάβα ντα, κχάντσικ ιν μουκλάς = έφαγε και τη σερμαγιά του μαγαζιού, δεν άφησε τίποτα.
σερμένος (μτχ.): τιρισαρντό, -ί.
σερμπέτι: σσερμπέτο, ο
π.χ. σσερμπέτο κερντιλί η καϊάβα = σερμπέτι έγινε ο καφές (δηλ. έγινε πολύ γλυκός).
σέρνομαι (αμετβ. ρ.): τιρισάαβ.
σέρνω (α) (μετβ. ρ.): τιρισαράβ.
π.χ. ε γκουρουβά τιρισαρένας ε ουρντονά = τα βόδια έσερναν τις άμαξες.
σέρνω (β) (μετβ. ρ.):σίρνταβ (= τραβώ) και σΰρνταβ (= τραβώ).
Σερραία: Σέρεζλίκα, η.
Σερραίος: Σέρεζλίο, ο.
Σέρρες: Σέρεζι, ο
π.χ. κατάρ Σέρεζι σι καβά ρομ = από τις Σέρρες είναι αυτός ο Τσιγγάνος.
σέρτικος (άκλ. επίθ. και επίρρ.): σέρτι (σ.α. σκληρός, σκληρά)
π.χ. σέρτι σι καϊά τζιγκάρα = σέρτικο είναι αυτό το τσιγάρο (βλ. και σκληρός).
σετ (σύνολο ομοειδών πραγμάτων): τακΰμο, ο
π.χ. εκ τακΰμο τσίντζιρε = ένα σετ κατσαρόλες, εκ τακΰμο φιλτζέα = ένα σετ φλιτζάνια (τακΰμο σ.α. ομάδα, ποδοσφαιρική ομάδα, συνολάκι (ρούχων), π.χ. αμαρό τακΰμο μπούσσουκαρ τόπα κχελέλ = η δική μας ποδοσφαιρική ομάδα υπέροχη μπάλα παίζει, κι(ν)ντόμ τουκέ εκ τακΰμο σσέα = σου αγόρασα ένα συνολάκι ρούχα).
σεφτές: σεφτάβα, η
π.χ. σαμπαχτάν σεφτάβα νι κερντόμ κάι ντικιάνο = από το πρωί σεφτέ δεν έκανα στο μαγαζί. (σεφτάβα σ.α. για πρώτη φορά, π.χ. σεφτάβα αβιλό κατέ = για πρώτη φορά ήρθε εδώ, σεφτάβα κερντιλό καβά σσέι κάι αμαρί μαλάβα = για πρώτη φορά έγινε αυτό το πράγμα στη γειτονιά μας).
σήκωμα (α): βαζντιπέ, ο
π.χ. καβά τραπέζι μανγκέλ βαζντιπέ κατάρ = αυτό το τραπέζι θέλει σήκωμα από δω.
Αντίθ. περιπέ = πέσιμο, πτώση.
σήκωμα (β): φαζντιπέ, ο.
σηκωμένος (α) (μτχ.): βαζντό,-ί, βαζντι(ν)ντό,-ί και ουσστι(ν)ντό,-ί
π.χ. ουσστι(ν)ντό σόμας με, κάνα αβιλάνας του = σηκωμένος ήμουν εγώ, όταν είχες έρθει εσύ.
Συνών. τζουνγκαντό = ξύπνιος, ντίκι = όρθιος, όρθια, στητός, ευθητενής.
Αντίθ. περαντό = πεσμένος, γκρεμισμένος, κατεδαφισμένος.
σηκωμένος (β) (μτχ. ως επίθ.): φαζντι(ν)ντό, -ί (σ.α. σηκωτός) και (μτχ.) φαζντό, -ί.
σηκωμός: ουσστιπέ, ο (σ.α. έγερση).
σηκώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): ουσστάβ
π.χ. ούσστι οπρέ = σήκω επάνω, νι ουσστιλό, νταά πασστόλ = δεν σηκώθηκε, ακόμα κοιμάται, ούσστι τε χας μαρνό = σήκω να φας ψωμί.
Αντίθ. περάβ = πέφτω.
σηκώνομαι (β) (αμεβτ. ρ.): βαζντιάβ και βαζντί(ν)ντιαβ
π.χ. νασστί βαζντί(ν)ντολ καβά πφαριπέ εκχέ τζενέσα = δεν μπορεί

να σηκωθεί αυτό το βάρος με ένα άτομο (σ.α. ανυψώνομαι).
σηκώνω (α) (μετβ. ρ.): βάζνταβ
π.χ. νά βάζντε μπουτ πφαριπέ, κα αστάρντολ κο ντουμό = μη σηκώνεις πολύ βάρος, θα πιαστεί η μέση σου, βάζνταβ με μπαϊά = σηκώνω τα μανίκια μου, νά βάζντε κι λαλί = μη σηκώνεις τη φωνή σου.
σηκώνω (β) (μετβ. ρ.): φάζνταβ
π.χ. τελέ πελό ο χουρντό, φάζντε λε = κάτω έπεσε το παιδί, σήκωσέ το, φάζντε λε, μπουτ πασστιλό = σήκωσέ τον, πολύ κοιμήθηκε.
Αντίθ. περαβάβ = γκρεμίζω, κατεδαφίζω, καταρρίπτω.
σηκώνω (γ) (ενεργ. διαμ.ρ.): βαζνταράβ και φαζνταράβ (= βάζω να σηκώσει-ουν, σ.α. ξεσηκώνω)
π.χ. κα βαζνταράβ λεστέ ε τσουβάλα = θα τον βάλω να σηκώσει τα σακιά, βαζνταρντάν μπιτίν ε ντουνιάβα κε σεζάσα = ξεσήκωσες όλο τον κόσμο με τη φωνή σου (βαζνταρντό, -ί μτχ. = σηκωμένος, βαζνταριπέ, ο, ρηματ. ουσ. = σήκωμα).
σηκωτός (μτχ. ως επίθ.): βαζντι(ν)ντό, -ί (σ.α. σηκωμένος)
π.χ. τε να τζάσα, βαζντι(ν)ντό κα ινγκαρέν τουτ = αν δε πας, σηκωτό θα σε πάνε.
σήμα: (βλ. σινιάλο).
σημαδεύω (μετβ. ρ.): νισσάνο-τχαβ (= σημάδι βάζω, αρραβώνα βάζω, αρραβωνιάζω).
σημάδι: ισσαρέτι, μπένι και νισσάνο, ο
π.χ. η γιαράβα μουκλά λεσκέ μπένι = το τραύμα του άφησε σημάδι.
(βλ. ισσαρέτι στο λήμμα σινιάλο).
(βλ. μπένι στο λήμμα ελιά (κηλίδα δέρματος)).
(βλ. νισσάνο στο λήμμα αρραβώνας).
σημαία: σιμέα, η και μπαϊράκο, ο
π.χ. βάζνταβ-οπρέ η σιμέα = υψώνω τη σημαία.
σημασία: σιμασία, η
π.χ. ντε σιμασία κάι με όρμπε, ασσούν σο πφενάβ τούκε = δώσε σημασία στα λόγια μου, άκου τι σου λέω, νά ντε λε σιμασία, μουκ λε κοτέ τε μορμισαρέλ = μην του δίνεις σημασία, άσ' τον εκεί να γκρινιάζει.
σημείο: τχαν, ο (κυριολ. μέρος, βλ. και μέρος)
π.χ. φενά τχανέστε τσαλάντιλο = σε άσχημο σημείο χτύπησε.
σήμερα (επίρρ.): αγκιές, αβγκιέ, αβγκιβέ και αγκές
π.χ. μπουτ μπουκί σίμαν αβγκιέ = έχω πολλή δουλειά σήμερα, αβγκιέ κα αβέλ = σήμερα θα έρθει, αβγκιβέ σι Δευτέρα = σήμερα είναι Δευτέρα, αγκιές κα τζάβταρ = σήμερα θα φύγω, αγκές αβιλέμ = σήμερα ήρθα.
σημερινός (επίθ.): αβγκιτνό,-ί
π.χ. ε αρνέ σι αβγκιτνέ = τα αυγά είναι σημερινά, αβγκιτνό σι ο μαρνό = σημερινό είναι το ψωμί.
Αντίθ. ιρακιτνό = χθεσινός, τχαρικνό = αυριανός.
σήραγγα: μάρα, η
π.χ. α(ν)ντάρ μάρα κα νακχέλ ακανά ο τιρένο, νά τρασσάν = μέσα από τη σήραγγα θα περάσει τώρα το τρένο, μη φοβηθείτε .
(σ.α. σπηλιά, βλ. και σπηλιά).
σήτα: σίτα, η
π.χ. τχο σίτα κάι πέντζεράβα τε να ντεν α(ν)ντρέ ε μακχιά = βάλε σήτα στο παράθυρο να μην μπαίνουν μέσα οι μύγες.
σιγά (α) (επίρρ.): πολοκό
π.χ. ορμπισάρ πολοκό, ο χουρντό πασσλόλ = μίλα σιγά, το παιδί κοιμάται, πολοκό τράντε, ο ντρομ

σι νάι λατσχό = σιγά οδήγα, ο δρόμος δεν είναι καλός.
Αντίθ. σίγο και σούγο = γρήγορα, ζουραλέστε = δυνατά, γερά.
σιγά (β) (επίρρ.): γιαβάςς και ουσούλ
π.χ. γιαβάςς τε να περές = σιγά να μην πέσεις, ουσούλ-ουσούλ τε τζας οπρά ντρομ = σιγά-σιγά να πηγαίνεις πάνω στον δρόμο.
σιγά (γ) (επίρρ.): γιαβάσσι
π.χ. γιαβάσσι τζα, νά νας = σιγά πήγαινε, μην τρέχεις (γιαβάσσι σ.α. σιγανός, ήσυχος, -η (άνθρωπος, ζώο) π.χ. μπουτ γιαβάσσι σι καβά μανούςς = πολύ ήσυχος είναι αυτός ο άνθρωπος, γιαβάσσι σι νί χάλπες κχάνικασα = ήσυχος είναι, δεν μαλώνει με κανέναν, γιαβάσσι σι λεσκί ρομνί = ήσυχη είναι η γυναίκα του, γιαβάσσι σι ο τζουκέλ, νι ντα(ν)νταλέλ = ήσυχος είναι ο σκύλος, δεν δαγκώνει.
Αντίθ. φενά και νασούλ = κακός).
σιγανά: (βλ. σιγά).
σιγανός (επίθ.): γιαβάσσι, -κα και (άκλ. επίθ.) γιαβάσσι
π.χ. (φράση) κατάρ γιαβάσσι μανούςς τε τρασσάς = από τον σιγανό άνθρωπο να φοβάσαι (βλ. και σιγά (γ)).
σιγανούτσικα (επίρρ.): πολοκορό
σιγοβράζω (αμετβ. ρ.): πολοκό-κιριάβ και **(μετβ. ρ.)** πολοκό-κιραβάβ
π.χ. ο μας πολοκό-κιρόλ = το κρέας σιγοβράζει.
σιγοκλαίω (αμετβ. ρ.): πολοκό-ροβάβ.
σίγουρα: (βλ. σίγουρος).
σιγουριά: γκαρα(ν)τιλίκο, ο (σ.α. απολυτότητα).
σίγουρος (άκλ. επίθ. και επίρρ.): γκάρα(ν)τι και γκαρα(ν)τί (σ.α. σίγουρα, απόλυτα, απόλυτος)
π.χ. σαν γκάρα(ν)τι κάι κ' αβές; = είσαι σίγουρος ότι θα 'ρθεις;, γκάρα(ν)τι αγκαντάλ σι = σίγουρα έτσι είναι.
σιδεράκι(α): σαστρίσι, ο.
σιδεράκι (β): ντεμιρίσι, ο.
σιδεράς (α): σαστρατζίο, ο.
σιδεράς (β): ντεμιρτζίο, ο.
σιδερένιος (α) (επίθ.): σαστρανό,-ί και σαστρέσκο,-ι
π.χ. σαστρανό ουντάρ = σιδερένια πόρτα (ομόηχο σαστρέσκο, -ι = πεθερού).
σιδερένιος (β) (επίθ.): ντεμιρέσκο, -ι και ντεμιρλίο, -ίκα.
σίδερο (α): σάστρι, ο
π.χ. σαρ σάστρι σι καβά μανούςς = σαν σίδερο είναι αυτός ο άνθρωπος, ο σάστρι, κάνα σι τατό, γιαπουσσίορ = το σίδερο, όταν είναι ζεστό, κολλάει.
σίδερο (β): ντεμίρι, ο
π.χ. τσαλαντάλε ε ντεμιρέσα = τον χτύπησε με το σίδερο, σιβρί σι ο ντεμίρι = αιχμηρό είναι το σίδερο.
σίδερο (η συσκευή σιδερώματος): υτύα, η (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) και σίδερο, ο.
σιδερολοστός: σάστρι και ντεμίρι, ο (κυριολ. σίδερο).
σιδερόπορτα: σαστρανό-ουντάρ, ο και ντεμιρλί-καπούια, η.
σιδερωμένος (α) (άκλ. επίθ.): υτυλεμίσσι (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. υτυλεμίσσι σι κο πα(ν)τόλι = σιδερωμένο είναι το πουκάμισό σου.
σιδερωμένος (β) (μτχ.): σιδεροσαρντό, -ί.
σιδερώνω (α) (μετβ. ρ.): υτύα-κεράβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) (= σίδερο κάνω)
π.χ. υτύα-κεράβ κι α(ν)τεράβα = σιδερώνω το πουκάμισό σου.

σιδερώνω (β) (μετβ. ρ.): σιδεροσαράβ
π.χ. ατάβ κο γκατ μά(ν)ντε τε σιδεροσαράβ λες = φέρε το πουκάμισό σου σε μένα να το σιδερώσω.
σιδηρόδρομος (α): τιρενένγκο-ντρομ, ο (= τρένων δρόμος).
σιδηρόδρομος (β): σαστρανό-ντρομ, ο.
σιδηροπρίονο: τεστεράβα, η (σ.α. πριόνι).
σιμιγδαλένιος (επίθ.): ιλμικέσκο,-ι και σιμιγδαλέσκο,-ι.
σιμιγδάλι: σιμιγδάλι και ιλμίκο, ο
π.χ. λε ιλμίκο τε κεράβ αλβάβα = πάρε σιμιγδάλι να κάνω χαλβά.
σίμωμα: (βλ. πλησίασμα).
σιμώνω: (βλ. πλησιάζω).
σινεμά (το): σινάμα, η
π.χ. κ' αβές αϊράτ κάι σινάμα; σσουκάρ φίλιμι κχελέλ = θα `ρθείς απόψε στο σινεμά; ωραίο έργο παίζει.
σινιάλο: ισσαρέτι, ο
π.χ. κερντά μανγκέ ισσαρέτι πε βαστέσα για τε τζάβταρ = μου έκανε σινιάλο με το χέρι του για να φύγω.
(βλ. και σημάδι).
σιντριβάνι: σσιντριβάνο, ο
π.χ. σίλε σσιντριβάνο α(ν)ντέ λεσκί αβλία = έχει σιντριβάνι μες στην αυλή του.
σιρόπι: σσουρούπο, ο
π.χ. ο ντοκτόρι ντιά ε χουρντέ σσουρούπο = ο γιατρός έδωσε στο μωρό σιρόπι.
σιτάλευρο: γκιβέσκο-αρό, ο.
σιταράκι: γκιβορό, ο.
σιταρένιος (επίθ.): γκιβέσκο,-ι.
σιτάρι: γκιβ, ο
π.χ. ο ντιρμένο πισσέλ ο γκιβ = ο μύλος αλέθει το σιτάρι, εκ τσουβάλι γκιβ κι(ν)ντόμ ε κχαϊνένγκε = ένα σακί σιτάρι αγόρασα για τις κότες.
σιταρίσιος: (βλ. σιταρένιος).
σιταροειδής: (βλ. σιταρένιος).
σιτεμπορία: γκιβένγκο-τουτζαρλούκο, ο (= σιταριών εμπόριο).
σιτέμπορος: γκιβένγκο-τουτζάρι, ο (= σιταριών έμπορος), θηλ. γκιβένγκι-τουτζάρκα, η.
σιτίζομαι (αμετβ. ρ.): χαπέ-λαβ (= τροφή παίρνω)
Συνών. παρβάρντιαβ και παρμπάρντιαβ = ταΐζομαι, τρέφομαι, θρέφομαι.
σιτίζω (μετβ. ρ.): χαπέ-νταβ (=τροφή δίνω)
Συνών. παρβαράβ και παρμπαράβ = ταΐζω, τρέφω, θρέφω.
σίτιση: χαπέ-ντιιπέ, ο *(= τροφή δόσιμο)*
Συνών. παρβαριπέ και μπαρμπαριπέ = τάισμα, θρέψιμο, θρέψη.
σιχαίνομαι (μετβ. ρ.): τισινίαβ
π.χ. τισινίαβ κατάρ καγιά ζουμί = το σιχαίνομαι αυτό το φαγητό, τισινίαβ λέσταρ, νι μανγκάβ τε ντικχάβ λε ανγκλά με γιακχά = τον σιχαίνομαι, δε θέλω να τον δω μπροστά στα μάτια μου.
σιχαμάρα: τισινμέκο, ο
π.χ. καγιά ζουμί α(ν)ταβέλ μανγκέ τισινμέκο = αυτό το φαγητό μου φέρνει σιχαμάρα.
σκάβομαι (αμετβ. ρ.): ανάντιαβ
π.χ. ανάντιλο ο ντρομ = σκάφτηκε ο δρόμος.
σκάβω (α) (μετβ. ρ.): αναβάβ
π.χ. αναβέσας ντα τσχι(ν)ντιλάν γκαντικίν μπουτ; = έσκαβες και κουράστηκες τόσο πολύ;, κάνα κα αναβέν ε τεμέλα; = πότε θα σκάψετε τα θεμέλια;
(αναβάβ σ.α. σκαλίζω).
σκάβω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): ανανταράβ (= βάζω να σκάψει-ουν)
π.χ. κα ανανταράβ λεστέ ε τεμέλα = θα τον βάλω να σκάψει τα

θεμέλια (ανανταρντό, -ί μτχ. = σκαμμένος, ανανταριπέ, ο ρηματ. ουσ. = σκάψιμο).
σκάγι: φιτσένκο, ο
(βλ. και σφαίρα).
σκάζω (μετβ. ρ.): πατλατϋρίαβ και πφαραράβ
π.χ. πατλατϋρίαβ η μπουσσούκα = σκάζω το μπαλόνι, νά πφαράρ μαν τούντα, νά ντε μαν χολί = μη με σκας κι εσύ, μη με συγχύζεις
(πφαραράβ κυριολ. βαραίνω (μετβ.), πφαρό = βαρύς).
(βλ. και βαραίνω (μετβ.)).
σκάζω (αμετβ. ρ.): πατλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια) και πφαριάβ
π.χ. κα πφαρόλ κατάρ πι χολί = θα σκάσει απ' το θυμό του, κα πατλάιαβ κατάρ ο τατιπέ = θα σκάσω από τη ζέστη.
(πφαριάβ κυριολ. βαραίνω (αμετβ.), πφαρό = βαρύς).
(βλ. και βαραίνω (αμετβ.)).
σκάλα: μερντεφένο, ο
π.χ. πελό κατάρ μερντεφένο ντα πφαράντιλο λεσκό σσορό = έπεσε από τη σκάλα και σκίστηκε το κεφάλι του, κασστουνό μερντεφένο = ξύλινη σκάλα, μερντεφένο σι καγιά ντουνιάβα, ο εκ φουλέλ, ο εκ ικλέλ = σκάλα είναι αυτός ο κόσμος, ο ένας κατεβαίνει, ο ένας (άλλος) ανεβαίνει.
σκαλίζω (μετβ. ρ.): αναβάβ (κυριολ. σκάβω)
π.χ. αναβάβ η μπατσάβα = σκαλίζω το περιβόλι.
(βλ. και σκάβω).
σκάλισμα: (βλ. σκάψιμο).
σκαλισμένος: (βλ. σκαμμένος).
σκαλίτσα: μερντεφενίσι, ο.
σκαλοπάτι: μερντεφένο, ο
π.χ. κοσάβ ε μερντεφέα = σφουγγαρίζω τα σκαλοπάτια.
(βλ. και σκάλα).
σκαμμένος (μτχ.): anαντό,-ί (σ.α. σκαλισμένος)
π.χ. αναντό σι ο ντρομ, νασστί νακχέλ ο τομαφίλι = σκαμμένος είναι ο δρόμος, δεν μπορεί να περάσει το αυτοκίνητο.
Αντίθ. μπιαναντό = άσκαφτος.
σκαμνάκι: σκεμνίσα, η.
σκαμνί: σκέμνα, η
π.χ. μπεςς οπρά σκέμνα = κάτσε πάνω στο σκαμνί.
σκαμπίλι: πάλμα, η
π.χ. τε ντάβα τουτ γεκ πάλμα, κα ντικχές του = άμα σου δώσω ένα σκαμπίλι, θα δεις εσύ.
(βλ. και παλάμη).
σκαμπιλίζω (μετβ. ρ.): πάλμα-νταβ (= σκαμπίλι δίνω) και πάλμα-τσχαβ (= σκαμπίλι ρίχνω).
σκαμπίλισμα: (βλ. ράπισμα).
σκαντζόχοιράκι: κανζαβουρίσι, ο και κιρπιίσα, η.
σκαντζόχοιρος (α): κανζαβούρι και χαντζαβούρι, ο
π.χ. ο τζουκέλ πε σσουνγκάσα αρακχέλ ε κανζαβουρές = ο σκύλος με τη μυρωδιά (όσφρηση) του βρίσκει τον σκαντζόχοιρο.
σκαντζόχοιρος (β): κιρπία, η
π.χ. κιρπιάκο μας, χας του; = κρέας σκαντζόχοιρου, τρως εσύ;
σκαπάνη: (βλ. κασμάς).
σκαπτικός: (βλ. σκαφτικός).
σκαρί: ολούσσι, ο
π.χ. γκάντικιν ντα τε χαβ, νι τφουλιάβ˙ μο ολούσσι σι αγκαντάλ = όσο και να φάω, δεν παχαίνω˙ το σκαρί μου είναι έτσι.
σκαρφάλωμα: ικλιπέ, ο (= ανέβασμα, έξοδος, ανάβαση, καβάλημα).
σκαρφαλωμένος (μτχ.): ικλαρντό,-ί (= ανεβασμένος).
σκαρφαλώνω (μετβ. ρ.): ικλάβ (= βγαίνω, ανεβαίνω, καβαλάω)

π.χ. σαρ πισίκα ικλιλό οπρά κοπάτσι = σαν γάτος σκαρφάλωσε πάνω στο δέντρο.
σκαρφίζομαι: (βλ. επινοώ).
σκασίλα: πατλαμάκο, ο (κυριολ. σκάσιμο)
π.χ. ασταρντά μαν πατλαμάκο κατέ! = μ' έπιασε σκασίλα εδώ!
σκάσιμο: πατλαμάκο, ο
π.χ. σαό πατλαμάκο κερντά ε τομαφιλέσκι λαστίκα! = τι σκάσιμο έκανε του αυτοκινήτου το λάστιχο!
σκασμένος (άκλ. επίθ.): πατλάκι
π.χ. πατλάκι μπουσσούκα = σκασμένο μπαλόνι, πατλάκι σι ε βελεπσικάκι λαστίκα = σκασμένο είναι του ποδηλάτου το λάστιχο.
σκατίλα: κφουλένγκι-κοκία, η (= σκατών μυρωδιά).
σκατό: κφουλ, ο
π.χ. κφουλά κχά(ν)ντεν κατέ α(ν)ντρέ = σκατά μυρίζουν εδώ μέσα.
(υποκ.) κφουλορό, ο.
σκάτωμα: κφουλαριπέ, ο.
σκατωμένος (μτχ.): κφουλαλό,-ί
π.χ. κφουλαλό σι ο χουρντό = σκατωμένο είναι το μωρό.
σκατώνομαι (αμετβ. ρ.): κφουλάβαβ.
σκατώνω (μετβ. ρ.): κφουλαράβ
π.χ. κφουλαρντάν η μπουκί = σκάτωσες τη δουλειά (δηλ. τα έκανες θάλασσα).
σκάφη: μπάλαη και μπάλια, η
π.χ. χαλαβάβ πατέ α(ν)ντί μπάλαη = πλένω ρούχα στη σκάφη, πφεράβ παΐ η μπάλια = γεμίζω νερό την σκάφη.
(υποκ.) μπαλαήσα και μπαλιίσα, η.
σκαφτικός (επίθ.): αναημάσκο,-ι
π.χ. αναημάσκι μάκινα = σκαφτική μηχανή.
σκάψιμο: αναηπέ, ο
π.χ. μανγκέλ ντερίνι αναηπέ κατέ = θέλει βαθύ σκάψιμο εδώ.
(σ.α. σκάλισμα).
σκελετός: σκελετό, ο
π.χ. ε βελεπσικάκο σκελετό = του ποδηλάτου ο σκελετός.
σκέλος (α): αρ, η
(σκέλια (τα) = αρά, ε).
σκέλος (β): κασούκο, ο (σκέλια (τα) = κασούκορα, ε)
π.χ. με κασούκορα ντουκχάν = τα σκέλια μου πονάνε.
σκεπάζομαι (αμετβ. ρ.): ουτσχαράμαν και ουτσχάρντιαβ
π.χ. ουτσχάρτουτ, κε τσανγκά σικάντον = σκεπάσου, τα πόδια σου φαίνονται, τε ουτσχάρντολ ο ε(ν)ντέκο = να σκεπαστεί ο λάκκος. (σ.α. καλύπτομαι).
Αντίθ. πουτσαράμαν = ξεσκεπάζομαι.
σκεπάζω (μετβ. ρ.): ουτσχαράβ (σ.α. καλύπτω)
π.χ. ουτσχάρ ε χουρντέ = σκέπασε το μωρό, (μτφ.) ουτσχαρντέ η μεσελάβα = σκεπάσανε την υπόθεση.
Αντίθ. πουτσαράβ = ξεσκεπάζω.
σκεπαράκι: (βλ. σκεπαράκι).
σκεπάρι: (βλ. σκεπάρνι).
σκεπαρνάκι (α): τεσλορί, η.
σκεπαρνάκι (β): κεσερίσι, ο.
σκεπάρνι (α): τέσλα, η
π.χ. αγκιές κι(ν)ντέμ καγιά τέσλα = σήμερα το αγόρασα αυτό το σκεπάρνι.
σκεπάρνι (β): κεσέρι, ο
π.χ. τσαλαβάβ ε κεσερέσα η σσάικα = χτυπάω με το σκεπάρνι το καρφί.
σκέπασμα: ουτσχαριπέ, ο (σ.α. κάλυψη)
Αντίθ. πουτσαριπέ = ξεσκέπασμα.
σκεπασμένος (μτχ.): ουτσχαρντό,-ί (σ.α. καλυμμένος)
π.χ. ουτσχαρντό σι ο χουρντό = σκεπασμένο είναι το μωρό.

Αντίθ. πουτσαρντό = ξεσκέπαστος, μπιουτσχαρντό = ασκέπαστος.
σκεπή: σκεπί, η
π.χ. κόν ικλιλό οπρά κχερέσκι σκεπί ντα πφαγκιλέ ε ελενίτορα; = ποιος ανέβηκε πάνω στη σκεπή του σπιτιού και έσπασαν τα ελενίτ;
σκέτος (επίθ.): σκέτο,-ι
π.χ. σκέτο μακαρόνια χαλάς = σκέτα μακαρόνια έφαγε.
σκεφτικός (α) (επίθ.): γκου(ν)ντισαρντό,-ί
π.χ. μπουτ γκου(ν)ντισαρντό ντικχάβ τουτ· σο σίτουτ; = πολύ σκεφτικό σε βλέπω· τι έχεις;
(σ.α. συλλογισμένος).
σκεφτικός (β) (άκλ. επίθ.): ντυσσυντζελί (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. ντυσσυντζελί σικάντολ = σκεφτικός (-ή) φαίνεται.
σκέφτομαι (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): γκου(ν)ντισαράβ (γκού(ν)ντο = νους)
π.χ. γκου(ν)ντισαράβ σο τε κεράβ = σκέφτομαι τι να κάνω.
(σ.α. συλλογίζομαι).
σκέφτομαι (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): ντυσσυνίαβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. ντυσσυνίαβ σο κα κερντόλ μο άλι = σκέφτομαι τι θα γίνει το χάλι μου.
σκέφτομαι (γ) (αμετβ. και μετβ.ρ): γκογκί-ντάμαν (κυριολ. μυαλό δίνω στον εαυτό μου)
π.χ. ντέτουτ ζάλακ γκογκί ντα σορά κερ-πφεράς = σκέψου λίγο και μετά μίλα.
σκέψη (α): γκου(ν)ντισαριπέ, ο
(σ.α. συλλογισμός).
σκέψη (β): ντυσσυνμέκο, ο και ντυσσυνμάβα, η (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. χα ζάλακ μαρνό˙ χαλά τουτ καβά ντυσσυνμέκο = φάε λίγο ψωμί˙ σ’ έφαγε αυτή η σκέψη.
σκηνίτης: τσαντΰρτζίο, ο (τσαντΰρι, ο = αντίσκηνο).
σκηνίτισσα: τσαντΰρτζΰκα, η.
σκιά: γκολγκαλίν, γκιολγκαλίν, γκιολγκάβα και ουτσχαλίν, η
π.χ. μπεςς ταλάλ γκολγκαλίν τε ντι(ν)νενίος = κάτσε κάτω από τη σκιά να ξεκουραστείς, (μτφ.) κερντιλό λεσκί γκιολγκάβα· κάι τζαλ παλά λέστε αβέλ = έγινε η σκιά του· όπου πηγαίνει από πίσω του έρχεται.
(υποκ.) γκολγκαλινορί, γκιολγκαλινορί, ουτσχαλινορί και γκιολγκαβίσα, η.
σκίζομαι (αμετβ. ρ.): πφαραβάμαν
π.χ. (μτφ.) πφαραβέλπες πε χουρντένγκε = σκίζεται για τα παιδιά του.
σκίζω (αμετβ. ρ.): πφαράντιαβ
π.χ. καβά κοτόρ σι μπουτ σανό ντα πφαράντολ κολάη = αυτό το ύφασμα είναι πολύ λεπτό και σκίζεται εύκολα.
σκίζω (μετβ. ρ.): πφαραβάβ
π.χ. κον πφαραντά καλά λιλά; = ποιος έσκισε αυτά τα χαρτιά;, πφαραβάβ κασστά ε τοβερέσα = σκίζω ξύλα με το τσεκούρι.
σκιρτώ (αμετβ. ρ.): τσχάμαν (= ρίχνομαι)
π.χ. σο ντικλόμ λα τσχουτάπες μο γκι = μόλις την είδα σκίρτησε η ψυχή (καρδιά) μου.
σκίσιμο: πφαραηπέ, ο
π.χ. πφαραηπέ μανγκέν ε κασστά = σκίσιμο θέλουν τα ξύλα (σ.α. σκισμή).
σκισμένος (μτχ.): πφαραντό,-ί
π.χ. πφαραντό γκατ = σκισμένο πουκάμισο, πφαραντό σι παλάλ ο πα(ν)τόλι = σκισμένο είναι από

πίσω το παντελόνι, πφαραντέ σι ε κασστά = σκισμένα είναι τα ξύλα.
Αντίθ. μπιπφαραντό = άσκιστος.
σκισμή: πφαραηπέ, ο (= σκίσιμο).
σκλάβα (η): έσιρι, η.
σκλαβιά: έσιρλικο, ο (σ.α. αιχμαλωσία, σκλάβωμα).
σκλάβος: έσιρι, ο (σ.α. αιχμάλωτος)
π.χ. νάι σομ με κο έσιρι, για τε κερές μαν σο μανγκέσα = δεν είμαι εγώ ο σκλάβος σου, για να με κάνεις ό,τι θέλεις.
(βλ. και αιχμάλωτος).
σκλάβωμα: έσιρλικο, ο
(βλ. και αιχμαλωσία).
σκλαβώνω (μετβ. ρ.): έσιρι-ασταράβ (= σκλάβο κρατώ)
(βλ. και αιχμαλωτίζω).
σκληράδα: σερτλίκο, ο
Αντίθ. κοβλιπέ και πακιπέ = μαλακότητα.
σκληραίνω (α) (μετβ. ρ.): σερτλετιρίαβ
Αντίθ. κοβλιαράβ και πακαράβ = μαλακώνω (μετβ.).
σκληραίνω (β) (μετβ. ρ.): σέρτι-κεράβ (= σκληρό κάνω)
π.χ. καβά σαμπουάν κερέλ με μπαλά σέρτι = αυτό το σαμπουάν σκληραίνει τα μαλλιά μου.
σκληραίνω (α) (αμετβ. ρ.): σερτλενίαβ
Αντίθ. πακιβάβ και κοβλιάβ = μαλακώνω (αμετβ.).
σκληραίνω (β) (αμετβ. ρ.): σέρτι-κερντιάβ (= σκληρός γίνομαι)
π.χ. κερντιλέ με μπαλά σέρτι κατάρ καβά σαμπουάν = σκλήρυναν τα μαλλιά μου από αυτό το σαμπουάν.
σκληρόκαρδος: (βλ. σκληρόψυχος).
σκληρός (α) (άκλ. επίθ. και επίρρ.): σέρτι (σ.α. σκληρά)
π.χ. σέρτι μας = σκληρό κρέας, σέρτι βαστά = σκληρά χέρια, ορμπισαρντάς μανγκέ σέρτι = μου μίλησε σκληρά.
Αντίθ. κοβλό και πακό = μαλακός.
σκληρός (β) (επίθ.): ζουραλό, -ί (κυριολ. δυνατός, γερός)
π.χ. μπουτ ζουραλό σι ο μας, νασστίκ τσά(μ)μπαβ λε = πολύ σκληρό είναι το κρέας, δεν μπορώ να το μασήσω.
σκληρός (γ) (μτφ.): τσετίνι, ο (αυτός που είναι αδύνατος και γερός, αυτός που αντέχει στις βαριές δουλειές), θηλ. τσετίνκα, η
π.χ. τσετίνι σι βο˙ κερέλ καλέ μπουκιάκε = σκληρός είναι αυτός˙ κάνει γι' αυτή τη δουλειά.
σκληρότητα: (βλ. σκληράδα).
σκληρόψυχος (επίθ.): σέρτι-γκέσκο,-ι και ζουραλέ-γκέσκο,-ι (ζουραλέ-γκέσκο (κυριολ. δυνατόψυχος)
π.χ. κολάη νι ροβέλ βο, ζουραλέ-γκέσκο σι = εύκολα δεν κλαίει αυτός, σκληρόψυχος είναι.
Συνών. τφουλέ-γκέσκο = χοντρόψυχος, χοντρόπετσος (μτφ.), παχύδερμος (μτφ.), σκληρόκαρδος.
Αντίθ. ντουκχανέ-γκέσκο = πονόψυχος.
σκόνη: τόζι, ο
π.χ. κερντά αμέν ο τομαφίλι α(ν)ντό τόζι = μας έκανε το αυτοκίνητο μες στη σκόνη, ο καλό κοτόρ βάζντελ τόζι = το μαύρο ύφασμα σηκώνει σκόνη, (μτφ.) κερντά λε τόζι = τον έκανε σκόνη.
σκονίζομαι (αμετβ. ρ.): α(ν)ντό-τόζι-κερντιάβ (= μες στη σκόνη γίνομαι) και α(ν)ντό-τόζι-πφερντιάβ (= μες στη σκόνη γεμίζω αμετβ.).
σκονίζω (μετβ. ρ.): α(ν)ντό-τόζι-κεράβ (= μες στη σκόνη κάνω) και α(ν)ντό-τόζι-πφεράβ (= μες στη σκόνη γεμίζω μετβ.).
σκοπός (α): σκοπόζι, ο (= φρουρός), θηλ. σκοπόσκα, η

π.χ. σκοπόζι ατσχέλ ανγκλά ο κχερ = σκοπός στέκεται μπροστά στο σπίτι.
σκοπός (β): νεέτι, ο
π.χ. νάι μαν νεέτι τε τζάβταρ = δεν έχω σκοπό να φύγω.
σκορδάτος (επίθ.): σιραλό,-ί
π.χ. σιραλό σαλάμο = σκορδάτο σαλάμι.
σκόρδο: σιρ, η
π.χ. (φράση) ουσστιλί η σιρ τε πρασάλ ε πουρουμά = σηκώθηκε το σκόρδο να κοροϊδέψει το κρεμμύδι (δηλ. η έννοια της φράσης είναι όπως λέμε: είπε ο γάιδαρος τον πετεινό κεφάλα.), (φράση) η σιρ ιτσ πρασάλ ε πουρουμά; = το σκόρδο καθόλου περιγελά το κρεμμύδι; (δηλ. ποτέ δεν τολμά να περιγελάσει κάποιος αυτόν που είναι όμοιός του στον χαρακτήρα, στις πράξεις, στις συνήθειες), νά χα ρακιάσα σιρ, κα κχά(ν)ντελ κο μούι = μην τρως βραδιάτικα σκόρδο, θα μυρίζει το στόμα σου.
(υποκ.) σιρορί, η.
σκορπίζω (α) (μετβ. ρ.): ουλαβάβ
π.χ. η μπαλβάλ ουλαντάς με λιλά = ο αέρας σκόρπισε τα χαρτιά μου, ουλαβέλας πε παρές κατέ ντα κοτέ, ο(ν)ντάν ατσχιλό ακανά μπιντραμιάκο = σκορπούσε τα λεφτά του εδώ κι εκεί, γι’ αυτό έμεινε τώρα άφραγκος.
(βλ. και μοιράζω).
σκορπίζω (β) (αμετβ. ρ.): ουλάντιαβ
(βλ. και μοιράζομαι).
σκορπίζω (γ): (βλ. μοιράζω (β)).
σκόρπισμα (α): ουλαηπέ, ο
(βλ. και μοίρασμα (α)).
σκόρπισμα (β): (βλ. μοίρασμα (β)).
σκορπισμένος (μτχ.): ουλαντό,-ί
(βλ. και μοιρασμένος)
Συνών. ρεσπισαρντό = διασκορπισμένος, καταστραμμένος.
Αντίθ. κιντό = μαζεμένος.
σκοτάδι: καρανούκο, ο
π.χ. κάι τζας α(ν)ντό καρανούκο; = πού πας μες στο σκοτάδι;, καρανούκο σι α(ν)ντό κχερ, πφαμπάρεν ο φόσι = σκοτάδι έχει μες στο σπίτι, ανάψτε το φως.
Αντίθ. φόσι = φως, σσάφκι = φως, λάμψη, φέγγος, ανταύγεια.
σκοτεινάδα: καρανουκλούκο, ο.
σκοτεινιάζει (απρόσ. ρ.): καρανούκο-περέλ (= σκοτάδι πέφτει)
π.χ. καρανούκο-περέλ, τζα κίντε αβράλ ε σσέα = σκοτεινιάζει, πήγαινε να μαζέψεις από έξω τα ρούχα.
σκοτεινιάζω (μετβ. ρ.): καρανούκο-περαβάβ (= σκοτάδι κάνω να πέσει, καρανούκο = σκοτάδι, περαβάβ = γκρεμίζω, κατεδαφίζω)
π.χ. καγιά περντάβα περαβέλ καρανούκο α(ν)ντό κχερ = αυτή η κουρτίνα σκοτεινιάζει το σπίτι.
σκοτεινός (επίθ.): καρανουκλούιο,-ούκα (προφ. με συνίζηση ιο)
Αντίθ. σσαφκλούιο και σσαφκλίο = φωτεινός, φεγγερός.
σκότος: (βλ. σκοτάδι).
σκότωμα: μουνταριπέ, ο
π.χ. (φράση) μουνταριμάσκε σι καβά χουρντό = για σκότωμα είναι αυτό το παιδί.
(βλ. και σβήσιμο, νέκρωμα).
σκοτωμένος (μτχ.): μουνταρντό,-ί
(βλ. και σβησμένος, νεκρωμένος).
σκοτώνομαι (αμετβ. ρ.): μουνταράμαν και μουντάρντιαβ
π.χ. (μτφ.) μουνταρέλπες α(ν)ντί μπουκί = σκοτώνεται στη δουλειά, λεσκό πάπο μουντάρντιλο κάι μαρεμπάβα = ο παππούς του σκοτώθηκε στον πόλεμο.
(μουντάρντιαβ σ.α. δολοφονούμαι, μουνταράμαν σ.α. αυτοκτονώ).

σκοτώνω (α) (μετβ. ρ.): μουνταράβ
π.χ. μουνταρντά λε πουσσκάσα = τον σκότωσε με όπλο.
(βλ. και σβήνω (μετβ.), νεκρώνω (μετβ.)).
σκοτώνω (β) (ενεργ. διαμ.ρ.): μουνταρνταράβ (= βάζω να σκοτώσει-ουν, βάζω να σβήσει-ουν)
π.χ. κα μουνταρνταράβ τουτ λέστε = θα τον βάλω να σε σκοτώσει, κα μουνταρνταράβ λεστέ η γιακ = θα τον βάλω να σβήσει τη φωτιά.
σκουλαρικάκι: τσενορί, η.
σκουλαρίκι: τσεν, η
π.χ. γκαλμπενέσκε τσεά = χρυσά σκουλαρίκια, καβά κάι κερντάν τε να μπιστρές λε, τε τχόσλε κάι κο καν τσεν = αυτό που έκανες να μην το ξεχάσεις, να το βάλεις στο αυτί σου σκουλαρίκι.
σκουληκάκι: κερμορό, ο.
σκουλήκι: κερμό, ο
π.χ. κερμέ σι α(ν)ντέ τούτε ντα ιν μπεσσές σσουκάρ; = σκουλήκια έχεις μέσα σου και δεν κάθεσαι καλά; (δηλ. δεν κάθεσαι φρόνιμα).
σκουληκιάζω (αμετβ. ρ.): κερμάβαβ
π.χ. κερμάιλο ο μας = σκουλήκιασε το κρέας.
σκουλήκιασμα: κερμαλιπέ, ο.
σκουληκιασμένος (μτχ. ως επίθ.): κερμαλό,-ί
π.χ. κερμαλέ τσιρισσά = σκουληκιασμένα κεράσια.
σκούντημα: (βλ. σπρώξιμο).
σκουντώ: (βλ. σπρώχνω).
σκούπα: σσουλάβκα και σουπιργκιάβα, η
π.χ. κάι τχοντάν η σουπιργκιάβα; = πού έβαλες τη σκούπα;, ντέμαν η σσουλάβκα = δώσ' μου τη σκούπα.
(υποκ.) σουπιργκιαβίσα, η.
σκουπιδάκι (α): γκιουρμπαβίσα, η
σκουπιδάκι (β): γκυρμπαβίσα, η (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. κίντε ε γκυρμπαβίσε = μάζεψε τα σκουπιδάκια.
σκουπιδιάρης (α): γκιουρμπετζίο, ο
π.χ. νι νακχλέ αβγκιέ ε γκιουρμπετζία = δεν πέρασαν σήμερα οι σκουπιδιάρηδες.
σκουπιδιάρης (β): γκυρμπετζίο, ο.
σκουπιδιάρα (α): γκιουρμπετζίκα, η.
σκουπιδιάρα (β): γκυρμπετζίκα, η (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
σκουπίδι (α): γκιουρμπάβα, η (σ.α. κοπριά)
π.χ. νά κερ γκιουρμπάβε = μην κάνεις σκουπίδια, τσχαβ ε γκιουρμπάβε = πετάω τα σκουπίδια.
(βλ. και κοπριά).
σκουπίδι (β): γκυρμπάβα, η (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. κίντε ε γκυρμπάβε = μάζεψε τα σκουπίδια.
(βλ. και κοπριά).
σκουπίζομαι (αμετβ. ρ.): κοσάμαν
π.χ. κόστουτ· σίτουτ σάλτσε κάι κο μούι = σκουπίσου· έχεις σάλτσες στο στόμα (κοσάμαν = σκουπίζω τον εαυτό μου).
σκουπίζω (μόνο με σκούπα) (μετβ. ρ.): σσουλαβάβ
π.χ. σσουλαβάβ ε σσουκέ πατρά κατάρ ο ντρομ = σκουπίζω τα ξερά φύλλα από το δρόμο.
σκουπίζω (χωρίς σκούπα) (μετβ. ρ.): κοσάβ
π.χ. κοσάβ μο μούι = σκουπίζω το πρόσωπό μου, κοσάβ με μενία = σκουπίζω τα παπούτσια μου, κοσάβ η αϊνάβα = σκουπίζω τον καθρέφτη, κος κο μούι = σκούπισε το πρόσωπό σου, κοσάβ με ασφά = σκουπίζω τα δάκρυά μου.
(βλ. και ξεσκονίζω, σφουγγαρίζω).

σκουπίζω (ενεργ. διαμ. ρ.): σσουλανταράβ (= βάζω να σκουπίσει-ουν (με σκούπα)
π.χ. κα σσουλανταράβ λατέ ο ντρομ = θα την βάλω να σκουπίσει το δρόμο.
σκουπίζω (ενεργ. διαμ. ρ.): κοσλαράβ και (επιτατ.ενεργ.διαμ.ρ.) κοσλανταράβ (= βάζω να σκουπίσει-ουν (χωρίς σκούπα), βάζω να σφουγγαρίσει-ουν, βάζω να ξεσκονίσει-ουν)
π.χ. κα κοσλανταράβ λατέ με μενία = θα την βάλω να σκουπίσει τα παπούτσια μου, κα κοσλανταράβ λατέ ο ντολάπο = θα την βάλω να ξεσκονίσει την ντουλάπα, κα κοσλαράβ λατέ ε μερντεφέα = θα την βάλω να σφουγγαρίσει τα σκαλοπάτια.
σκούπισμα (μόνο με σκούπα): σσουλαηπέ, ο
π.χ. σαό σσουλαηπέ σι καβά κάι κερντάν, ε κιλίμορα πφερντέ προυσσσουκά σι = τι σκούπισμα είναι αυτό που έκανες, τα χαλιά γεμάτα ψίχουλα είναι.
σκούπισμα (χωρίς σκούπα): κοσιπέ, ο
π.χ. η αϊνάβα μανγκέλ κοσιπέ = ο καθρέφτης θέλει σκούπισμα, καλέ κοτορέσα κοσιπέ ιν κερντόλ = μ' αυτό το πανί σκούπισμα δε γίνεται.
(βλ. και ξεσκόνισμα, σφουγγάρισμα).
σκουπισμένος (μόνο με σκούπα) (μτχ.): σσουλαντό,-ί
π.χ. σσουλαντό σι ο ντρομ = σκουπισμένος είναι ο δρόμος.
Αντίθ. μπισσουλαντό = ασκούπιστος.
σκουπισμένος (χωρίς σκούπα) (μτχ.): κοσλό,-ί
π.χ. κοσλί σι η αϊνάβα = σκουπισμένος είναι ο καθρέφτης.
(σ.α. σφουγγαρισμένος, ξεσκονισμένος).
Αντίθ. μπικοσλό = ασκούπιστος.
σκουπόξυλο: σσουλαβκάκο-κασς και σουπιργκιαβάκο-κασς, ο
σκουριά: κύφι, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. μπουτ κύφι σι κάι καβά τομαφίλι, νά κιν λε = πολλή σκουριά έχει αυτό το αυτοκίνητο, μην το αγοράζεις.
σκουριάζω (αμετβ. ρ.): κυφλενίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. ο σάστρι κυφλενίορ κολάη = το σίδερο σκουριάζει εύκολα.
σκουριάζω (μετβ. ρ.): κυφλετιρίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
σκούριασμα: κυφλίκο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
σκουριασμένος (μτχ.): κυφλίο,-ίκα (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. κυφλίο σι ο σάστρι = σκουριασμένο είναι το σίδερο.
σκούφος: καλπάκο, ο (κυριολ. καλπάκι)
π.χ. βουράβ κο καλπάκο, τε να σσιλάος = φόρα το σκούφο σου, να μην κρυώσεις.
σκύβω (αμετβ. ρ.): μπανγκιάβ
π.χ. μπάνγκο τελέ = σκύψε κάτω.
(βλ. και λυγίζω (αμετβ.), γέρνω (αμετβ.), παραλύω (αμετβ.), κουτσαίνω (αμετβ.)).
σκύβω (μετβ. ρ.): μπανγκαράβ
π.χ. μπανγκάρ κο σσορό = σκύψε το κεφάλι σου.
(σ.α. στραβώνω (μετβ.), λυγίζω (μετβ.), γέρνω (μετβ.)).
σκυθρωπός (επίθ.): μπιασαη(ν)ντό,-ί (κυριολ. αγέλαστος)
π.χ. μπιασαη(ν)ντό μούι = σκυθρωπό πρόσωπο.
Αντίθ. ασαη(ν)ντό = γελαστός.
σκύλα: τζουκλί, η
π.χ. καζόμ κοποϊά μπια(ν)ντά η τζουκλί; = πόσα κουτάβια γέννησε

η σκύλα;, τζανές σο τζουκλί σι καγιά! = ξέρεις τι σκύλα είναι αυτή! (δηλ. πόσο κακιά ή χοντρόπετση είναι).
σκυλάκι: τζουκελορό, ο
π.χ. κάσκο σι καβά σσουκάρ τζουκελορό; = ποιανού είναι αυτό το όμορφο σκυλάκι;
σκυλιάζω (μετβ. ρ.): τζουκλαράβ.
σκυλιάζω (αμετβ. ρ.): τζουκλιάβ
π.χ. τζουκλιλό κατάρ πο νασουλιπέ = σκύλιασε από το κακό του.
σκύλιασμα: τζουκλιπέ, ο.
σκυλίσιος (α) (επίθ.): τζουκλανό,-ί
π.χ. τζουκλανί μορκχί = σκυλίσιο δέρμα, νάι σαν λατσχό μανούςς, τζουκλανό γκι σίτουτ = δεν είσαι καλός άνθρωπος, σκυλίσια ψυχή έχεις.
σκυλίσιος (β) (επίθ.): τζουκελέσκο, -ι.
σκυλίτσα: τζουκλορί, η
π.χ. σσουκάρ σι η τζουκλορί = όμορφη είναι η σκυλίτσα.
σκυλόδοντο: τζουκλανό-νταν, ο.
σκυλομούρης (επίθ.): τζουκλανέ-μόσκο,-ι.
σκύλος: τζουκέλ, ο
π.χ. σαρ τζουκέλ μπουκί-κερέλ = σαν σκυλί δουλεύει, ο τζουκέλ κάι μούιτχολ νι ντα(ν)νταλέλ = ο σκύλος που γαβγίζει δε δαγκώνει.
σκυλόψυχος (επίθ.): τζουκλανέ-γκέσκο,-ι
π.χ. μπουτ τζουκλανέ-γκέσκο σαν! = πολύ σκυλόψυχος είσαι!
Συνών. νασούλ-γκέσκο και φενά-γκέσκο = κακόψυχος, τφουλέ-γκέσκο = χοντρόψυχος, χοντρόπετσος.
Αντίθ. λατσχέ-γκέσκο = καλόψυχος, καλόκαρδος, ντουκχανέ-γκέσκο = πονόψυχος.
σκυμμένος (μτχ.): μπανγκαρντό,-ί και μπανγκιαρντό,-ί
π.χ. γκελόταρ μπανγκαρντέ σσερέσα = έφυγε με σκυμμένο το κεφάλι.
(βλ. και λυγισμένος, στραβωμένος).
σκυφτός (επίθ.): μπανγκό,-ί
(βλ. και στραβός, παράλυτος, κουτσός).
σκύψιμο: μπανγκιπέ, ο
(βλ. και παράλυση, στράβωμα, κούτσαμα).
σμίκρυνση: σικναριπέ, ο (κυριολ. μίκρεμα)
Αντίθ. μπαραριπέ και μπαρανταριπέ = μεγάλωμα, μεγαλοποίηση, επέκταση, μεγέθυνση.
σμίγω (αμετβ. ρ.): κίνταμαν (= μαζεύομαι, κίνταβ = μαζεύω, μαν = εμένα)
π.χ. κιντάπες πάλε πε ρομέσα = έσμιξε πάλι με τον άνδρα της.
σμικρύνω (μετβ. ρ.): σικναράβ (κυριολ. μικραίνω μετβ.)
Αντίθ. μπαραράβ και μπαρανταράβ = μετβ. μεγαλώνω, μεγαλοποιώ, επεκτείνω, μεγεθύνω.
σοβαρά: (βλ. αλήθεια επίρρ., πράγματι, όντως).
σοβαρός (επίθ.): σοβαρός,-ί
π.χ. κέρ τουτ σοβαρό, νά ασά = κάνε τον σοβαρό, μη γελάς.
σοβάς: (βλ. σουβάς).
σοβατζής: σουβατζίο, ο.
σόδα: σόντα και σόδα, η
π.χ. ζουμάκι σόντα = φαγητού σόδα, χαλόμ μπουτ, ντε μαν εκ σόντα τε παβ = έφαγα πολύ, δώσ' μου μια σόδα να πιω.
σόι: σόι, ο
π.χ. α(ν)ταντάς σα πε σοέ κατέ = έφερε όλο του το σόι εδώ, με νι τρασσάβ κατάρ κο σόι = εγώ δεν φοβάμαι από το σόι σου.
Συνών. τζίνσι = γένος.
σοκάκι: σοκάκο, ο

π.χ. κατάρ καβά σοκάκο τζα = απ' αυτό το σοκάκι πήγαινε.
σοκολάτα: τσουκουλάτα και σοκολάτα, η
π.χ. νά χα μπουτ τσουκουλάτε, κε ντα(ν)ντά κα ντουκχάν = μην τρως πολλές σοκολάτες, τα δόντια σου θα πονέσουν.
σοκολατίτσα: τσουκουλατίσα, η.
σόμπα: σόμπα, η
π.χ. πφαμπάρ η σόμπα = άναψε τη σόμπα.
σομπούλα: σομπίσα, η.
σορτσάκι: σολτσάκι, ο (πληθ. σολτσάκορα, ε).
σουβαντίζω (μετβ. ρ.): σουβάβα-κεράβ (=σουβά κάνω)
π.χ. σουβάβα-κεράβ ο ντουβάρι = σουβαντίζω τον τοίχο.
σουβαντισμένος (άκλ. επίθ.): σουβαλαμούσσι
π.χ. σουβαλαμούσσι σι ε ντουβάρα = σουβαντισμένοι είναι οι τοίχοι.
Αντίθ. μπισουβαβάκο = ασουβάντιστος.
σουβάς: σουβάβα, η
π.χ. τζανές τε κερές σουβάβα; = ξέρεις να κάνεις σουβά;
σούβλα: σούβλα, η
π.χ. κα κεράς ο μπακρό σούβλα = θα κάνουμε το αρνί σούβλα.
σουβλάκι: σουβλάκι, ο
π.χ. κα λαβ τουμένγκε σουβλάκορα τε χαν = θα σας πάρω σουβλάκια να φάτε.
σουβλερός (άκλ. επίθ.): σιβρί (= αιχμηρός, μυτερός)
π.χ. σιβρί νακ = σουβλερή μύτη.
σουβλίζω (αμετβ. και μετβ.ρ.): σούβλα-κεράβ (= σούβλα κάνω) και σουβλισαράβ.
σουγιάς: σικνί-τσχουρί, η (=μικρό μαχαίρι).
σούζα: σούζα, η
π.χ. βαζντά ο μοτόρι σούζα = σήκωσε το μηχανάκι σούζα, νά κερ μπουτ σούζε ε μοτορέσα, σόσκε κα χας κο σσορό = μην κάνεις πολλές σούζες με το μηχανάκι, γιατί θα φας το κεφάλι σου.
σουλούπι: σουλούπο, ο
π.χ. νάι λε σσουκάρ σουλούπο = δεν έχει ωραίο σουλούπι.
σούπα: σούπα, η
π.χ. κα κεράβ τουκέ εμπούκα τατί σούπα τε χας = θα σου φτιάξω λίγη ζεστή σούπα να φας.
σουρωτήρη: σύζυτζυκο, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
σουσαμάκι: σουσαμίσι, ο.
σουσαμένιος (επίθ.): σουσαμέσκο,-ι
(βλ. και σουσαμωτός).
σουσάμι: σουσάμο, ο
σουσαμόλαδο: σουσαμέσκο-κχιλ, ο
σουσαμωτός (επίθ.): σουσαμλίο,-ίκα
π.χ. σουσαμλίο μαρνό = σουσαμωτό ψωμί.
(βλ. και σουσαμένιος).
σούστα: σούστα, η
π.χ. πφαγκιλέ ε καϊρολάκε σούστε = έσπασαν του κρεβατιού οι σούστες, σαρ σούστα τσχουτάπες οπρέ = σαν σούστα πετάχτηκε πάνω.
(σ.α. ελατήριο).
σουτιέν: σουτιένι και σουτιένο, ο
π.χ. σαβό νούμερο σουτιένι βουραβές; = τι νούμερο σουτιέν φοράς;
σουφρώνω (μετβ. ρ.): κίνταβ (κυριολ. μαζεύω)
π.χ. χολάιλο νι ντικχές λε! πε πφουϊά κιντά = θύμωσε δεν τον βλέπεις! τα φρύδια του σούφρωσε.
σοφέρ: σσοφέρι, ο.
σοφία: γκογκιαβεριπέ και τζανγκλικανιπέ, ο
(γκογκιαβεριπέ σ.α. λογική).
(τζανγκλικανιπέ από τη λέξη τζανγκλιπέ = γνώση).

σοφίζομαι (α) (αμετβ. ρ.): γκογκιαράμαν (γκογκί = μυαλό) *Συνών. μπουτζανγκλαράμαν = μηχανεύομαι.*
σοφίζομαι (β): (βλ. επινοώ).
σοφός (επίθ.): τζανγκλικανό,-ί και γκογκιαλό,-ί
(τζανγκλικανό από τη λέξη τζανγκλό = γνώστης), (γκογκιαλό κυριολ. μυαλωμένος, γκογκί = μυαλό).
σπαζοκεφαλιά: σσορό-πφαγκιπέ, ο (κυριολ. κεφάλι σπάσιμο)
π.χ. σσορό-πφαγκιπέ μανγκέλ καϊά μπουκί, μπουτ ζόρι σι = σπαζοκεφαλιά θέλει αυτή η δουλειά, πολύ δύσκολη είναι.
σπαζοκεφαλιάζω (αμετβ. ρ.): μο-σσορό-πφαγκάβ (= το κεφάλι μου σπάζω)
π.χ. νασστί πφαγκάβ-μο-σσορό τούσα, ιν ακχιαρές μαν = δεν μπορώ να σπαζοκεφαλιάζω με σένα, δεν με καταλαβαίνεις, τζάμπα κο-σσορό-πφαγκές = άδικα σπαζοκεφαλιάζεις.
σπάζω (α) (αμετβ. ρ.): πφαγκί(ν)ντιαβ και πφαγκιάβ
π.χ. ο ποτίρι πελό ντα πφαγκιλό = το ποτήρι έπεσε κι έσπασε, (μτφ.) πφαγκιλέ με σινίρα, νασστί νταϊανίαβ αβέρ = έσπασαν τα νεύρα μου, δεν αντέχω άλλο, σαρ πφαγκί(ν)ντιλο ο τζάμι; = πώς έσπασε το τζάμι;
σπάζω (μετβ. ρ.): πφαγκάβ
π.χ. πφαγκάβ ε ακχορά = σπάζω τα καρύδια, κον πφαγκλάς ο τζάμο ε ουνταρέσκο; = ποιος έσπασε το τζάμι της πόρτας;, (μτφ.) πφαγκλάς μο γκι καλέ ορμπένσα κάι πφε(ν)ντάς μανγκέ = μου έσπασε την ψυχή μ’ αυτά τα λόγια που μου είπε, μάνγκε μάνγκαλούκο νά κερ, κα πφαγκάβ κο μούι = εμένα μαγκιά μη μου κάνεις, θα σου σπάσω το πρόσωπο (τα μούτρα).
σπάθα: μπαρό-κϋλΰτσι, ο (κυριολ. μεγάλο σπαθί).
σπαθάκι (α): κχαμαβίσα, η.
σπαθάκι (β): κϋλΰτσίσι, ο.
σπαθί (α): κχαμάβα, η
(βλ. και ξίφος).
σπαθί (β): κϋλΰτσι, ο
π.χ. α(ν)τίκα σι καβά κϋλΰτσι = αντίκα είναι αυτό το σπαθί.
(βλ. και ξιφομαχία).
σπαθοειδής (επίθ.): κϋλϋτσέσκο, -ι.
σπανάκι: σπανάκο και σπανάκι, ο
π.χ. κιραβάβ ο σπανάκο = βράζω το σπανάκι.
σπανακόπιτα: σπανακέσκι-πλιτσί(ν)τα, η.
σπάνια (επίρρ. και άκλ. επίθ.): σιρέκι (= αραιά, αραιός)
π.χ. σιρέκι αβέλ βο κατέ = σπάνια έρχεται αυτός εδώ.
Αντίθ. έπντα, επ, βίρα = όλο, συνέχεια.
σπανός (α) (επίθ.): μπιτσχοραλό,-ί.
σπανός (β) (επίθ.): μπισακαλένγκο, -ι (= χωρίς γένια).
σπαράγγι: σπαράνγκι, ο
π.χ. κιραβάβ ε σπαράνγκια = βράζω τα σπαράγγια.
σπάργανο: κούρπα, η και πέλινα, η.
σπάργανα (τα): κούρπε, ε και πέλινε, ε.
σπαργάνωμα: κουρπαριπέ, ο
Συνών. πακιαριπέ = φάσκιωμα.
σπαργανωμένος (μτχ.): κουρπαρντό,-ί
Συνών. πακιαρντό = φασκιωμένος.
Αντίθ. μπικουρπαρντό = ασπαργάνωτος.
σπαργανώνω (μετβ. ρ.): κουρπαράβ
π.χ. κουρπαράβ ε χουρντές = σπαργανώνω το μωρό.
Συνών. πακιαράβ = φασκιώνω.

σπαρίλα: (βλ. τεμπελιά).
σπαρίλας: (βλ. τεμπέλης).
σπάσιμο: πφαγκιπέ, ο
π.χ. κο σσορό μανγκέλ πφαγκιπέ, για τε τχος γκογκί = το κεφάλι σου θέλει σπάσιμο, για να βάλεις μυαλό.
σπασμένη ψυχή: πφαγκό-γκι, ο (δηλώνει κακό προαίσθημα, κακή προδιάθεση, απότομη κακοδιαθεσία, κακοκεφιά)
π.χ.πφαγκό-γκι ασταρντά μαν, τε να κερντιλό μο χουρντό κχάντσικ κχερέ; = σπασμένη ψυχή (κακό προαίσθημα) μ' έπιασε, να μην έγινε (έπαθε) το παιδί μου τίποτα στο σπίτι;, πφαγκό-γκι λιά μαν, νι κα τζαβ ντρομ αβγκιέ = σπασμένη ψυχή με πήρε (έχω κακή προδιάθεση), δε θα πάω δρόμο (δεν θα ταξιδέψω) σήμερα, πφαγκό-γκι σίμαν, νάι μαν κέφι = κακοκεφιά έχω, δεν έχω κέφι, πφαγκό-γκι ασταρντά μαν, λατσχιμάσκε τε αβέλ = σπασμένη ψυχή μ' έπιασε (άλλαξε η διάθεσή μου ξαφνικά, απότομη κακοδιαθεσία μ' έπιασε) για καλό να είναι, (πφαγκέ-γκέσα επίρρ. = με σπασμένη ψυχή, με κακό προαίσθημα, με κακή προδιάθεση, με κακοδιαθεσία, με κακοκεφιά, χωρίς χαρά, π.χ. πφαγκέ-γκέσα κα κεράβ ο νεβό μπροςς = με σπασμένη ψυχή θα κάνω το καινούριο έτος, πφαγκέ-γκέσκο-ι επίθ. = αυτός, -ή που έχει σπασμένη (ραγισμένη ψυχή).
σπασμένος (μτχ.): πφαγκό,-ί
π.χ. (μτφ.) πφαγκέ γκέσα κα τζαβ = με σπασμένη ψυχή θα πάω, πφαγκό σι ο τζάμο = σπασμένο είναι το τζάμι, πφαγκί σι η καπούια = σπασμένη είναι η πόρτα.
Συνών. τσχορντό = ρημαγμένος, διαλυμένος, εξαντλημένος, χυμένος.
σπατάλη (α): ζιανλούκο, ο.
σπατάλη (β): ζια(ν)νούκο, ο (σ.α. ζημιά)
π.χ. μπουτ ζια(ν)νούκο κερές = πολλή σπατάλη κάνεις.
σπάταλος (α) (επίθ.): ζιαντζίο,-ίκα (σ.α. ζημιάρης)
π.χ. ζιαντζίο σι, νασστί ασταρέλ παρέ = σπάταλος είναι, δεν μπορεί να κρατήσει λεφτά.
σπάταλος (β): (βλ. μπαταξής).
σπαταλώ (μετβ. ρ.): ζιάνι-κεράβ
π.χ. νά κερ ζιάνι κε παρέ κατέ ντα κοτέ = μη σπαταλάς τα λεφτά σου εδώ κι εκεί. (ζιάνι, ο = ζημιά, σπατάλη, καταστροφή, κεράβ = κάνω, ζιάνι-κεράβ σ.α. καταστρέφω, βλάπτω).
Αντίθ. τσινγκούναλούκο-κεράβ = τσιγκουνεύομαι.
σπέρμα: τοούμο, ο
(βλ. και σπόρος).
σπέρνω (μετβ. ρ.): τοούμο-τσχαβ (= σπόρο ρίχνω).
σπήλαιο: (βλ. σπηλιά).
σπηλαιώδης (επίθ.): μαράκο, -ί.
σπηλιά: μάρα, η
π.χ. α(ν)ντί μάρα μπιά(ν)ντιλο ο Χριστόζι = μέσα στη σπηλιά γεννήθηκε ο Χριστός (σ.α. σήραγγα, βλ. και σήραγγα).
σπίθα: γιακ, η (= φωτιά)
π.χ. ο μπαρ γιακ ικαλντά = η πέτρα σπίθα έβγαλε.
(βλ. ομόηχο γιακ = μάτι).
σπινθήρας: (βλ. σπίθα).
σπίνος: σικνί-τσιρικλί, η (=μικρό πουλί).
σπίρτο: κιρμπίτο, ο
π.χ. κάι τχοντάν ε κιρμπίτορα; = πού έβαλες τα σπίρτα;
σπίρτα (τα): κιρμπίτορα, ε
π.χ. λε ε κιρμπίτορα κατάρ χουρντέσκε βαστά = πάρε τα σπίρτα από του παιδιού τα χέρια.
σπιρτοκούτι: κιρμπιτένγκι-κουτία, η.

σπιρτόξυλο: κιρμπιτέσκο-κασς, ο.
σπιτάκι: κχερορό, ο
π.χ. τζαβ κάι μο κχερορό = πάω στο σπιτάκι μου.
σπίτι: κχερ, ο
π.χ. μακχάβ ο κχερ = βάφω το σπίτι, πουταράβ κχερ = ανοίγω σπίτι (δηλ. κάνω οικογένεια), (φράση γυναικών) ε κχερέσκε μπουκιά νι μπιτίον = οι δουλειές του σπιτιού δεν τελειώνουν, λατσχέ κχερέσταρ σι
καγιά τσχορί = από καλό σπίτι είναι αυτή η κοπέλα (δηλ. από καλή οικογένεια), κχερ νάι λε οπρά λεσκό σσορό, τομαφίλι κι(ν)ντά = σπίτι δεν έχει πάνω στο κεφάλι του, αυτοκίνητο αγόρασε.
σπιτικός (επίθ.): κχερέσκο,-ι
π.χ. κχερέσκο μαρνό = σπιτικό ψωμί, κχερέσκο χαπέ = σπιτικό φαγητό.
σπιτίσιος: (βλ. σπιτικός.).
σπιτώνω (μετβ. ρ.): κχερ-νταβ (= σπίτι δίνω).
σπλάχνα: γιλέ, ε
π.χ. πφαμπόν με γιλέ κάι ντικχάβ λες τε σίρντελ = καίγονται τα σπλάχνα μου που τον βλέπω να τραβάει (υποφέρει), χαλάν με γιλέ! σο μανγκές αβέρ τε νταβ τουτ; = μου έφαγες τα σπλάχνα! τι άλλο θέλεις να σου δώσω;
(σ.α. σωθικά).
σπλαχνίζομαι: (βλ. συγκινούμαι).
σπλαχνικός (μτφ.): (βλ. συγκινητικός).
σπλάχνο: γιλό, ο (σ.α. στομάχι).
σπόνδυλος: ντουμέσκο-κόκαλο, ο (= πλάτης κόκαλο).
σπόντα (υπαινικτική κουβέντα): ατμάβα, η (πληθ. ατμάβε, ε)
π.χ. του κάσκε τσχος καλέν ατμάβε; = εσύ για ποιον ρίχνεις αυτές τις σπόντες;
σπορ: σπορ
π.χ. σπορ τομαφίλι μανγκέλ = σπορ αυτοκίνητο θέλει.
σποράκι: τσεκερνταβίσα, η.
σποράς*: τσεκερντεκτσίο, ο (= ο παρασκευαστής σποριών, ο πωλητής σποριών, αυτός που τρώει πολλά σπόρια), θηλ. τσεκερντεκτσίκα, η.
σπόρι: τσεκερντάβα, η
π.χ. λε μάνγκε ντα τσεκερντάβε = πάρε και για μένα σπόρια˙ (ομόηχο τσεκερντάβα = ακρίδα).
σπόρος: τοούμο, ο
π.χ. γκιβέσκο τοούμο = σπόρος σιταριού.
(βλ. και σπέρμα).
σπουδαγμένος: (βλ. διαβασμένος).
σπουδάζω: (βλ. διαβάζω).
σπρωγμένος (μτχ.): μπουτισαρντό, -ί.
σπρώξιμο: κακμάκο και σπιλντιπέ, ο
π.χ. κακμάκο μανγκέλ ο τομαφίλι = σπρώξιμο θέλει το αυτοκίνητο.
σπρώχνω (α) (μετβ. ρ.): κακίαβ και σπίλνταβ
π.χ. άβεν τε κακίας ο τομαφίλι, νι λελ μπρόσι = ελάτε να σπρώξουμε το αυτοκίνητο, δεν παίρνει μπρος, νά σπίλντε μαν = μη με σπρώχνεις.
σπρώχνω (β) (μετβ. ρ.): μπουτισαράβ
π.χ. κι τσχέι μπουτισαρντάς με τσχαβέ οπρά γιακ = η κόρη σου έσπρωξε τον γιο μου πάνω στη φωτιά.
σπυράκι: πφουκνορί, η.
σπυρί (α): πφουκνί, η
π.χ. πφερντιλό κο μούι πφουκνά = γέμισε το πρόσωπό σου σπυριά.
σπυρί (β): σίβριτζίκο, ο
π.χ. πφερντιλό μο μούι σίβριτζίκορα = γέμισε το πρόσωπό μου σπυριά.
(υποκ.) σίβριτζικίσι, ο.

σπυριάζω (α) (αμετβ. ρ.): πφουκνά-πφερντιάβ (= σπυριά γεμίζω) και πφουκνισάαβ.
σπυριάζω (β) (αμετβ. ρ.): σίβριτζίκορα-πφεντιάβ (= σπυριά γεμίζω).
σπυριάρης (επίθ.): πφουκναλό,-ί
σπυριαροπρόσωπος* (επίθ.): πφουκναλέ-μόσκο, -ι.
σπύριασμα: πφουκναλιπέ, ο.
στάβλος (α): ντάμο, ο (σ.α. αποθήκη, βλ. και αποθήκη)
π.χ. καζόμ μα(ν)ντάβε σι α(ν)ντό ντάμο; = πόσες αγελάδες είναι μες στον στάβλο;
(υποκ.) νταμίσι, ο.
στάβλος (β): αχούρι, ο
π.χ. αχούρι κερντάν ο κχερ = στάβλο έκανες το σπίτι (δηλ. το βρόμισες).
σταγόνα: νταμνάβα, η
π.χ. παϊέσκι νταμνάβα = σταγόνα νερού, μπρουσσουμέσκι νταμνάβα = σταγόνα της βροχής, ούτε νταμνάβα νι ατσχιλί = ούτε σταγόνα δεν έμεινε.
σταγονούλα: νταμναβίσα, η
στάζω (μετβ. ρ.): (βλ. σταλάζω).
στάζω (αμετβ. ρ.): τχάβνταβ
π.χ. τχάβντελ ο ταβάνο ε μπρουσσουμέσταρ = στάζει το ταβάνι από τη βροχή.
(σ.α. ρέω, τρέχω (για υγρό)).
(βλ. και τρέχω για τρέχω).
σταθερός (επίθ.): ατσχαντι(ν)ντό,-ί
π.χ. ατσχαντι(ν)ντί ντουκ = σταθερός πόνος.
(βλ. και μόνιμος).
σταθερότητα: ατσχαντι(ν)ντιπέ, ο
(βλ. και μονιμότητα).
σταθμός: μερκέζι, ο
π.χ. κάι σαβό μερκέζι κα κχελέλ αϊράτ ο φίλιμι; = σε ποιο σταθμό θα παίξει απόψε η ταινία;, κα ινγκαρές μαν τζι κάι τιρενένγκο μερκέζι; = θα με πας μέχρι το σιδηροδρομικό σταθμό;
στάλα: (βλ. σταγόνα).
στάλαγμα: τχαβνταριπέ, ο.
σταλαγμένος (μτχ.): τχαβνταρντό, -ί.
σταλάζω (μετβ. ρ.): τχαβνταράβ
π.χ. τχαβντάρ ζάλακ ιλάτσι α(ν)ντό παΐ = στάλαξε λίγο φάρμακο στο νερό.
σταλίτσα: (βλ. σταγονούλα).
σταλμένος (μτχ.): μπιτσχαλντό,-ί
π.χ. μπιτσχαλντέ σι ε μανγκινά = σταλμένα είναι τα εμπορεύματα.
Αντίθ. μπιμπιτσχαλντό = άσταλτος.
στάλσιμο: μπιτσχαλιπέ, ο
π.χ. μπιτσχαλιπέ μανγκέν ε μανγκινά = στάλσιμο θέλουν τα εμπορεύματα.
σταμάτημα: ατσχανταριπέ, ο
Συνών. ατσχιπέ = παύση, στάση, σταματημός, διάλειμμα, ανακοπή, τσχιναηπέ = διακοπή.
σταματημένος (α) (μτχ.): ατσχανταρντό,-ί
π.χ. ατσχανταρντό σας ο τομαφίλι = σταματημένο ήταν το αυτοκίνητο.
Αντίθ. μπιατσχανταρντό = ασταμάτητος.
σταματημένος (β) (μτχ.): ατσχαη(ν)ντό, -ί
Αντίθ. μπιατσχαη(ν)ντό = ασταμάτητος, συνεχής, ακατάπαυστος, αδιάκοπος, αδιάλειπτος.
σταματημός: ατσχιπέ, ο (σ.α. παύση, στάση, διάλειμμα, ανακοπή)
π.χ. ατσχιπέ νάι κάι καβά μπρουσσσούμ = σταματημό δεν έχει αυτή η βροχή, κε μουρμά ατσχιπέ νάι = η γκρίνια σου σταματημό δεν έχει.
σταματώ (μετβ. ρ.): ατσχανταράβ και ατσχι(ν)νταράβ
π.χ. ατσχανταρντάς μαν κάι ο

ντρομ τε ορμπισαρέλ μανγκέ = με σταμάτησε στο δρόμο να μου μιλήσει, ατσχανταρντέ μαν κατάρ μπουκί = με σταμάτησαν από τη δουλειά, ατσχαντάρ λε, τε νά τζαλ = σταμάτησέ τον, να μην πάει.
σταματώ (αμετβ. ρ.): ατσχάβ
π.χ. με ατσχάβ, τσχι(ν)ντιλόμ = εγώ σταματάω, κουράστηκα, ατσχιλό ο μπρουσσούμ = σταμάτησε η βροχή, ατσχιλό ο σαάτο = σταμάτησε το ρολόι.
(βλ. και παύω (αμετβ.), στέκομαι, μένω).
στάμνα: ακχορό, ο
π.χ. πφαγκιλό ο ακχορό = έσπασε η στάμνα.
σταμνίτσα: ακχορορό, ο
(βλ. ομόηχο ακχορορό = καρυδάκι).
στάξιμο: τχαβντιπέ, ο.
στάση: ατσχιπέ, ο
π.χ. κερ εκ ατσχιπέ κατέ, τε φουλάς, τε πας παΐ = κάνε μία στάση εδώ, να κατεβούμε, να πιούμε νερό.
(σ.α. παύση, διάλειμμα, σταματημός).
στάσιμος (επίθ.): ατσχαντό,-ί.
στασιμότητα: ατσχαντιπέ, ο.
σταυρός (α): τρουσσσούλ, ο
π.χ. κεράβ μο τρουσσσούλ = κάνω το σταυρό μου.
σταυρός (β): σταβρόζι, ο
π.χ. βουράβ κο σταβρόζι = φόρα το σταυρό σου.
σταυρουδάκι: τρουσσσουλορό, ο.
σταύρωμα: (βλ. σταύρωση).
σταυρωμένος (επίθ.): τρουσσσουλαρντό,-ί.
σταυρώνω (μετβ. ρ.): τρουσσσουλαράβ.
σταύρωση: τρουσσσουλαριπέ, ο.
σταφίδα: μόσκινα, η
π.χ. κα χας μόσκινε; = θα φας σταφίδες;
(υποκ.) μοσκινίσα, η.
σταφιδόψωμο: μοσκινένγκο-μαρνό, ο (= σταφίδων ψωμί).
σταφυλάκι: ντρακχορί, η.
σταφύλι: ντρακ, η
π.χ. καλέ ντρακχά = μαύρα σταφύλια, σσουκλέ σι καλά ντρακχά = ξινά είναι αυτά τα σταφύλια.
στάχτη: πράχο, ο
π.χ. ικαλάβ ο πράχο α(ν)ντάρ σόμπα = βγάζω τη στάχτη από τη σόμπα, (κατάρα) πράχο τε κερντός κε αναβάσα = στάχτη να γίνεις με την οικογένειά σου.
σταχτής (επίθ.): πραχόσκο,-ι και πραχέσκο, -ι.
σταχτοδοχείο: πραχένγκο-ταμπάκο, ο.
στεγαστικός (επίθ.): κχερέσκο, -ι (= σπιτιού, σπιτικός, σπιτίσιος, οικιακός)
π.χ. κα λαβ κχερέσκο δάνιο = θα πάρω στεγαστικό δάνειο (βλ. οικιακός).
στεγνός (επίθ.): σσουκό,-ί (σ.α. ξερός, βλ. και ξερός, λιγνός, ισχνός)
π.χ. σσουκέ σι ε πατέ = στεγνά είναι τα ρούχα, σσουκέ κασστά = στεγνά ξύλα.
Αντίθ. γιαλό = υγρός, κινγκό = βρεγμένος.
στεγνότητα: σσουκιπέ, ο
(σ.α. ξηρασία, ισχνότητα)
Αντίθ. γιαλιπέ = υγρότητα.
στέγνωμα: σσουκιαριπέ, ο
π.χ. σσουκιαριπέ μανγκέν με μπαλά = στέγνωμα θέλουν τα μαλλιά μου.
Αντίθ. κινγκιπέ = βρέξιμο, κινγκιαριπέ και κινγκαριπέ = βρέξιμο, κατάβρεγμα.
στεγνωμένος (μτχ.): σσουκιαρντό,-ί (σ.α. ξεραμένος)
Αντίθ. κινγκό = βρεγμένος, κινγκιαρντό και κινγκαρντό =

βρεγμένος, καταβρεγμένος, μπισσουκιαρντό = αστέγνωτος.
στεγνώνω (μετβ. ρ.): σσουκιαράβ και σσουκαράβ (σ.α. ξεραίνω, βλ. και ξεραίνω)
π.χ. σσουκιαράβ με μπαλά = στεγνώνω τα μαλλιά μου, σσουκιαράβ ε πατέ = στεγνώνω τα ρούχα.
(βλ. ομόηχο σσουκαράβ = ομορφαίνω (μετβ.)).
Αντίθ. γιαλαράβ = υγραίνω μετβ., κινγκαράβ = μουσκεύω μετβ., βρέχω.
στεγνώνω (αμετβ. ρ.): σσουκιάβ
π.χ. σσουκιλό ο μπεσσκίρι = στέγνωσε η πετσέτα, σσουκιλέ με ουσστά κατάρ ο τρουσσαηπέ = στέγνωσαν τα χείλη μου από τη δίψα, σσουκιλέ με μπαλά = στέγνωσαν τα μαλλιά μου (σσουκιάβ σ.α. ξεραίνομαι, αδυνατίζω αμετβ.)
Αντίθ. κινγκιάβ = βρέχομαι, μουσκεύω αμετβ., γιαλιάβ = υγραίνω αμετβ.
στείρος (επίθ.): κϋσΰρι, -κα
π.χ. κϋσΰρκα σι καγιά, ιν κερέλ χουρντέ = στείρα είναι αυτή δεν κάνει παιδιά.
στειρότητα: κϋσϋρλΰκο, ο.
στέκα: στέκα, η (μτφ. λιγνός, -ή)
π.χ. ε μπιλαρντόσκι στέκα = η στέκα του μπιλιάρδου, (μτφ.) στέκα κερντιλάν, κάι νι χας = στέκα (λιγνός, -ή) έγινες, που δεν τρως.
στεκάμενος (μτχ. ως επίθ.): ατσχι(ν)ντό, -ί (σ.α. σταματημένος).
στέκομαι (αμετβ. ρ.): ατσχάβ
π.χ. νά άτσι ανγκλά μά(ν)ντε = μη στέκεσαι μπροστά μου, άτσι εμπούκα, τε ντικχάς σο κα κερντόλ = στάσου λίγο, να δούμε τι θα γίνει.
(βλ. και σταματώ (αμετβ.), μένω, παύω (αμετβ.)).
στέκω: (βλ. στέκομαι).

στέλνομαι (αμετβ. ρ.): μπιτσχάλντιαβ
π.χ. τε μπιτσχάλντον ε μανγκινά πάπαλε = να σταλούν τα εμπορεύματα πίσω.
στέλνω (μετβ. ρ.): μπιτσχαλάβ
π.χ. μπιτσχαλντόμ λεσκέ παρέ = του έστειλα χρήματα, μπιτσχαλάβ μεκτούπο = στέλνω γράμμα, μπιτσχαλντά τουκέ σελάμορα = σου έστειλε χαιρετίσματα.
Αντίθ. λαβ = παίρνω, λαμβάνω, παραλαμβάνω.
στεναγμός: οφλαμάκο, ο.
στενάζω (αμετβ. ρ.): οφλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. σο οφλάϊος πάλε; σο κερντιλό; = τι στενάζεις πάλι; τι έγινε;
στενάχωρα: (βλ. στενάχωρος).
στεναχωρημένος (μτχ.): καϋρλίο,-ΰκα
π.χ. καϋρλίο σι μο αμάλ = στεναχωρημένος είναι ο φίλος μου.
Αντίθ. σσε(ν)νίο = χαρούμενος.
στεναχώρια: καΰρι, ο
π.χ. κα νασφάβολ κατάρ πο καΰρι = θ' αρρωστήσει από τη στεναχώρια του
Συνών. ντουκχαηπέ = λύπηση, πόνεση.
Αντίθ. σεβινμέκο = χαρά
στεναχωριέμαι (αμετβ. ρ.): καΰρι-ντάμαν (= στεναχώρια δίνω στον εαυτό μου) και καΰρι-κεράβ (= στεναχώρια κάνω)
π.χ. νά ντέτουτ-καΰρι, κα νακχέλ = μη στεναχωριέσαι, θα περάσει, σόσκε ντέστουτ-καΰρι; = γιατί στεναχωριέσαι;, νι κερντιλό κχάντσικ, τζάμπα καΰρι-κερές = δεν έγινε τίποτα, άδικα στεναχωριέσαι.
Συνών. χολί-ντάμαν = συγχύζομαι.
Αντίθ. σεβινίαβ = χαίρομαι.
στενάχωρος (άκλ. επίθ. και επίρρ): σϋκϋ(ν)τϋλΰ (σ.α. στενάχωρα, αγχώδης)

π.χ. σϋκϋ(ν)τϋλΰ σι η αβάβα αβγκιέ = στενάχωρος είναι ο καιρός σήμερα.
στεναχωρώ (μετβ. ρ.): καΰρι-νταβ (= στεναχώρια δίνω)
π.χ. νι μανγκάβ τε ντάβ τουτ καΰρι = δεν θέλω να σε στεναχωρήσω, σόσκε ντέσμαν-καΰρι; = γιατί με στεναχωρείς;
Συνών. χολί-νταβ = συγχύζω.
στένεμα (α): τανγκιαριπέ, ο
π.χ. ο γκατ σι μπουτ μπόλι, μανγκέλ τανγκιαριπέ = το πουκάμισο είναι πολύ φαρδύ, θέλει στένεμα.
Αντίθ. γκενισσλεμέκο = φάρδεμα.
στένεμα (β): νταρλαμάκο, ο
Αντίθ. γκενισσλεμέκο = φάρδεμα.
στενεμένος (α) (μτχ.): τανγκιαρντό, -ί.
στενεμένος (β) (άκλ. επίθ.): νταρλαμούσσι
π.χ. νταρλαμούσσι σι ο φουστάνο = στενεμένο είναι το φουστάνι.
στενεύω (α) (μετβ. ρ.): τανγκιαράβ
Αντίθ. γκενισσλετιρίαβ = φαρδαίνω (μετβ.).
στενεύω (β) (μετβ. ρ.): ντάρι-κεράβ (= στενό κάνω)
π.χ. μπουτ ντάρι-κερντάν ο φουστάνο = πολύ το στένεψες το φουστάνι.
Αντίθ. γκενίσσι-κεράβ = φαρδαίνω μετβ.
στενεύω (α) (αμετβ. ρ.): τανγκιάβ
π.χ. ο ντρομ νταά τελέ τανγκιόλ = ο δρόμος στενεύει πιο κάτω.
Αντίθ. γκενισσλενίαβ = φαρδαίνω (αμετβ.).
στενεύω (β) (αμετβ. ρ.): ντάρι-κερντιάβ (= στενός γίνομαι)
Αντίθ. γκενίσσι-κερντιάβ = φαρδαίνω αμετβ.
στενόκαρδος: (βλ. στενόψυχος).
στενός (άκλ. επίθ.): τανγκ και ντάρι
π.χ. ντάρι σι καλά μενία, νι κερέν μανγκέ = στενά είναι αυτά τα παπούτσια, δε μου κάνουν, τανγκ ρόκλια = στενό φόρεμα, τανγκ ντρομ = στενός δρόμος, τανγκ γκατ = στενό πουκάμισο.
Αντίθ. γκενίσσι = φαρδύς, πλατύς.
στενοσόκακο: ντάρι-σοκάκο, ο.
στενότητα (α): τανγκιπέ, ο.
στενότητα (β): νταρλούκο, ο
π.χ. σο σι καβά νταρλούκο κατέ α(ν)ντρέ! μανούςς νασστί νακχέλ = τι στενότητα είναι αυτή εδώ μέσα! άνθρωπος δεν μπορεί να περάσει.
Αντίθ. γκενισσλίκο = φάρδος, πλάτος.
στενόψυχος (επίθ.): ντάρι-γκέσκο, -ι και τανγκέ-γκέσκο, -ι
π.χ. ντάρι-γκέσκο σαν του, καλέ μπουκιάκε νι κερές = στενόψυχος είσαι εσύ, γι' αυτή τη δουλειά δεν κάνεις.
Αντίθ. γκενίσσι-γκέσκο = φαρδόψυχος.
στένωση: (βλ. στενότητα).
στενωσιά: (βλ. στενότητα).
στεριά: πφου, η (κυριολ. γη)
Αντίθ. ντενίζι = θάλασσα.
στεριανός (επίθ.): πφουϊάκο, -ι (προφ. με συνίζηση ια) (σ.α. γήινος)
Αντίθ. ντενιζέσκο = θαλασσινός, θαλάσσιος.
στεφάνι: βεντσ, ο.
στεφάνωμα: βεντσισαριπέ, ο.
στεφανωμένος (επίθ.): βεντσισαρντό,-ί και βεντσιμέ (άκλ. επίθ.)
Συνών. ζζενισαρντό = παντρεμένος.
στεφανώνομαι (αμετβ. ρ.): βεντσισάαβ
π.χ. κάι σαβί κχανγκιρί κα βεντσισάον; = σε ποια εκκλησία θα στεφανωθείτε;
Συνών. ζζενισάαβ = παντρεύομαι.
στεφανώνω (μετβ. ρ.): βεντσισαράβ

π.χ. κον κα βεντσισαρέλ τουμέν; = ποιος θα σας στεφανώσει;
Συνών. ζζενισαράβ = παντρεύω.
στήθος (α): κολίν, ο (σ.α. θώρακας).
στήθος (β): γκυύσι, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) (σ.α. θώρακας)
π.χ. ντουκχάλ μο γκυύσυ = πονάει το στήθος μου.
στήθος (γ): μπροκ, ο
π.χ. τσαλαντά λε ντουμουκχάσα κάι λεσκό μπροκ = τον χτύπησε με γροθιά στο στήθος του (βλ. και κόρφος).
(υποκ.) μπροκορό, ο.
στημένος (μτχ.): ινζαρντό,-ί
π.χ. ινζαρντί σι η σάρα = στημένο είναι το αντίσκηνο.
(βλ. και τεντωμένος).
στήνομαι (αμετβ. ρ.): ινζαράμαν
(βλ. και τεντώνομαι).
στήνω (μετβ. ρ.): ινζαράβ
π.χ. ινζαράβ η σάρα = στήνω το αντίσκηνο.
(βλ. και τεντώνω).
στήριγμα: νταγιάκο, ο
π.χ. (μτφ.) σίλε νταγιάκο, ο(ν)ντάν κερέλ καλέν = έχει στήριγμα, γι' αυτό τα κάνει αυτά.
στηρίζομαι (αμετβ. ρ.): νταϊανίαβ (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. νταϊάν οπρά μά(ν)ντε = στηρίξου επάνω μου (σ.α. αντέχω, βλ. και αντέχω).
στηρίζω (μετβ. ρ.): νταγιατΰρίαβ
π.χ. νταγιατΰρίαβ ο μερντεφένο κάι ντουβάρι = στηρίζω τη σκάλα στον τοίχο.
στήσιμο: ινζαριπέ, ο
(βλ. και τέντωμα).
στητά (επίρρ.): ντικινέ (σ.α. όρθια, ευθυτενώς).
στητός (α) (άκλ. επίθ.): ντίκι (σ.α. όρθιος, ευθυτενής)
π.χ. πφιρέλ ντίκι = περπατάει στητός.
στητός (β) (επίθ.): οπρι(ν)ντό, -ί (σ.α. όρθιος, ευθυτενής).
στιβαρός (επίθ.): ζουραλό,-ί (= δυνατός)
π.χ. ζουραλέ βαστά = στιβαρά χέρια.
Αντίθ. μπιζουραλό = αδύναμος.
στιβαρότητα: ζουραλιπέ, ο (= δύναμη).
στίγμα: (βλ. πιτσιλάδα, βούλα, κηλίδα).
στιγμή: ντακάβα, η (κυριολ. λεπτό)
π.χ. καγιά ντακάβα νι τζανάβ σο τε κεράβ = αυτή τη στιγμή δεν ξέρω τι να κάνω.
στιγμιαίος (επίθ.): ντακαβάκο, -ι (είναι η γενική πτώση της λέξης ντακάβα, η = λεπτό, στιγμή).
στιγμούλα: ντακαβίσα, η (κυριολ. λεπτάκι)
π.χ. μπεκλέ εκ ντακαβίσα = περίμενε μια στιγμούλα.
στοίβα: γιουβούνο, ο
π.χ. εκ γιουβούνο τσαρέ χαλαντόμ = μια στοίβα πιάτα έπλυνα.
στοιβάδα: (βλ. στοίβα).
στοιβάζω (μετβ. ρ.): γιουβούνο-κεράβ (= στοίβα κάνω)
π.χ. κον κερντά αγκαντάλ γιουβούνο ε σσέα; = ποιος στοίβαξε έτσι τα ρούχα;
στοίβασμα: γιουβούνο-κεριπέ, ο (= στοίβα φτιάξιμο).
στοιχειό: σαήπι, ο (πληθ. σαήπορα, ε)
π.χ. σαήπορα ικλέν αν καβά κχερ = στοιχειά βγαίνουν μέσα σ' αυτό το σπίτι.
Συνών. τζοχανό = φάντασμα.
στοιχειωμένος (για φαντάσματα) (επίθ.): σαηπλίο,-ίκα
π.χ. σαηπλίο κχερ = στοιχειωμένο σπίτι.
στοιχειώνω (για φαντάσματα) (αμετβ. ρ.): σαηπλενίαβ

π.χ. καβά κχερ σαηπλε(ν)ντί = αυτό το σπίτι έχει στοιχειώσει.
στοίχημα: μπάσι, ο
π.χ. τχος μπάσι; = βάζεις στοίχημα;, τχαβ μπάσι σο μανγκέσα = βάζω στοίχημα ό,τι θέλεις.
στοιχηματίζω (μετβ. ρ.): μπάσι-τχαβ (= στοίχημα βάζω).
στολίδι: σύσυ, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. σσουκάρ σι καλά σύσορα = ωραία είναι αυτά τα στολίδια (σύσυ σ.α. κόσμημα, τα όμορφα χαρακτηριστικά του προσώπου, η ομορφιά ενός πράγματος π.χ. παρνί σι λακί τσχέι, αμά νάι λα σύσυ = άσπρη είναι η κόρη της, αλλά δεν έχει όμορφα χαρακτηριστικά (δηλ. δεν είναι όμορφη), μπαρό σι ο κχερ, αμά νάι λε σύσυ = μεγάλο είναι το σπίτι, αλλά δεν έχει ομορφιά) (συσλύκο, ο = στόλισμα, διακόσμηση).
στολίζομαι (α) (αμετβ. ρ.): στολισαράμαν
π.χ. στολισαρέλπες για τε τζαλ κάι αμπάβ = στολίζεται για να πάει στο γάμο.
στολίζομαι (β) (αμετβ. ρ.): ντιζίαμαν και ντυζύαμαν (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. εκ σαάτο ντιζίορπες κάι αϊνάβα = μια ώρα στολίζεται στον καθρέφτη (σ.α. στρώνωμαι).
στολίζω (α) (μετβ. ρ.): στολισαράβ
π.χ. στολισαράβ ο κχερ = στολίζω το σπίτι, στολισαρέν ε μπορά = στολίζουν τη νύφη.
στολίζω (β) (μετβ. ρ.): ντιζίαβ και ντυζύαβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. ντιζίαβ μι οντάϊα = στολίζω το δωμάτιό μου (σ.α. στρώνω, στοιβάζω).
στολίζω (γ): σύσυ-νταβ και συσλύκο-νταβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) (βλ. σύσυ στο λήμμα στόλιδι και συσλύκο στο λήμμα στόλισμα (γ)), (νταβ = δίνω)
π.χ. καγιά κορνίζα ντελ-σύσυ κάι ντουβάρι = αυτή η κορνίζα στολίζει (διακοσμεί) τον τοίχο (σύσυ-νταβ και συσλύκο-νταβ σ.α. διακοσμώ).
στόλισμα (α): στολισαριπέ, ο.
στόλισμα (β): ντιζμέκο και ντυζμέκο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u) (σ.α. στρώσιμο, στοίβαγμα)
π.χ. ε μποράκο ντυζμέκο = το στόλισμα της νύφης.
στόλισμα (γ): συσλύκο, ο (σ.α. διακόσμηση) (βλ. και στολίδι)
π.χ. νεβό σι ο κχερ, συσλύκο μανγκέλ = καινούριο είναι το σπίτι, στόλισμα (διακόσμηση) θέλει.
στολισμένος (α) (μτχ.): στολισαρντό,-ί.
στολισμένος (β) (άκλ. επίθ.): ντιζιλμίσσι και ντυζυλμύσσι (σ.α. στρωμένος, στοιβαγμένος)
π.χ. ντυζυλμύσσι σι η μπορί = στολισμένη είναι η νύφη.
στόμα: μούι, ο (προφ. με συνίζηση ούι)
π.χ. ιν λες όρμπα κατάρ λεσκό μούι = δεν παίρνεις κουβέντα από το στόμα του, κχά(ν)ντελ κο μούι = βρομάει το στόμα σου.
(βλ. και πρόσωπο).
στοματάκι: μουϊορό, ο (προφ. με συνίζηση ιο)
π.χ. πουτάρ εμπούκα κο μουϊορό = άνοιξε λίγο το στοματάκι σου.
(βλ. και προσωπάκι).
στομαχάκι (α): γιλορό, ο.
στομαχάκι (β): μινταβίσα, η
π.χ. ε χουρντέσκι μινταβίσα = το στομαχάκι του μωρού.
στομάχι (α): γιλό, ο
π.χ. ντουκχάλ μο γιλό = πονάει το στομάχι μου.
(βλ. και σπλάχνο).

στομάχι (β): μιντάβα, η
 π.χ. ασταρντά μαν μι μιντάβα = μ' έπιασε το στομάχι μου.
στομαχικός (επίθ.): μινταβάκο, -ι
 π.χ. μινταβάκι ντουκ = στομαχικός πόνος.
στομαχόπονος (α): γιλέσκι-ντουκ, η.
στομαχόπονος (β): μινταβάκι-ντουκ, η.
στόμιο: μούι, ο (προφ. με συνίζηση ούι) (κυριολ. στόμα, πρόσωπο)
 π.χ. ε σσισσαβάκο μούι = του μπουκαλιού το στόμιο.
στόχος: στόχο, ο
 π.χ. νά ντε στόχο σο κα κερές = μη δίνεις στόχο για ό,τι θα κάνεις.
στραβά (επίρρ.): μπανγκέστε
 π.χ. σόσκε ντικχές μαν μπανγκέστε; = γιατί με βλέπεις στραβά;
 Αντίθ. ντούζι = ίσια, ίσιος.
στραβισμός:γιακχένγκο-μπανγκιπέ, ο (= ματιών στράβωμα).
στραβοκοιτάζω (μετβ. ρ.): μπανγκέστε-ντικχάβ.
στραβοπόδαρος (επίθ.): μπανγκέ-τσανγκένγκο, -ι.
στραβοπόδης: (βλ. στραβοπόδαρος).
στραβός (επίθ.): μπανγκό,-ί
 π.χ. μπανγκό κασς = στραβό ξύλο, μπανγκό ντουβάρι = στραβός τοίχος.
 (σ.α. παράλυτος, κουτσός, σκυφτός).
 Αντίθ. ντούζι = ίσιος, ίσια.
στράβωμα (α): μπανγκιπέ, ο
 (σ.α. παράλυση, σκύψιμο, κούτσαμα, καμπύλη).
στράβωμα (β): μπανγκαριπέ και μπανγκιαριπέ, ο (σ.α. λύγισμα)
 π.χ. μπανγκαριπέ μανγκέλ ο σάστρι = στράβωμα θέλει το σίδηρο.
στραβωμένος (μτχ.): μπανγκιαρντό,-ί και μπανγκαρντό,-ί
 π.χ. μπανγκαρντό σι ο νατάρι = στραβωμένο είναι το κλειδί.
 (σ.α. λυγισμένος, σκυμμένος).
στραβώνω (αμετβ. ρ.): μπανγκιάβ
 π.χ. ε τατάβε ε κάϊρολάκε μπανγκιλέ κατάρ ιγρασία = τα σανίδια του κρεβατιού έχουν στραβώσει από την υγρασία.
 (σ.α. παραλύω (αμετβ.), γέρνω (αμετβ.), σκύβω (αμετβ.), λυγίζω (αμετβ.)).
 Αντίθ. ντούζι-κερντιάβ = αμετβ. ισιώνω.
στραβώνω (μετβ. ρ.): μπανγκαράβ και μπανγκιαράβ
 π.χ. μπανγκιαρντάν ο νατάρι = στράβωσες το κλειδί.
 (σ.α. παραλύω (μετβ.), γέρνω (μετβ.), λυγίζω (μετβ.)).
 Αντίθ. ντούζι-κεράβ = μετβ. ισιώνω.
στραγαλάκι: νοφουτίσι, ο (βλ. και ρεβιθάκι).
στραγάλι: νοφούτο, ο
 π.χ. μανγκές νοφούτορα; = θέλεις στραγάλια; (βλ. και ρεβίθι).
στραγγαλίζω: (βλ. πνίγω).
στραγγάλισμα: (βλ. πνίξιμο).
στραγγίζω (μετβ. ρ.): κικίνταβ
 π.χ. κικίνταβ ε πατέ = στραγγίζω τα ρούχα.
 (σ.α. στύβω, σφίγγω).
στραγγιστήρι: (βλ. σουρωτήρι).
στραμπούλιγμα:μπερτλενμέκο, ο.
στραμπουλιγμένος (άκλ. επίθ.): μπερτλέκι
 π.χ. μπερτλέκι σι λεσκό βας = στραμπουλισμένο είναι το χέρι του.
στραμπουλίζομαι (αμετβ. ρ.): μπερτλενίαβ
 π.χ. μπερτλε(ν)ντί μο βας = στραμπουλίστηκε το χέρι μου.
στραμπουλίζω (μετβ. ρ.): μπερτλετιρίαβ
 π.χ. μπερτλετιρντίμ μι τσανκ = στραμπούλισα το πόδι μου.

στρατηγία: ζαμπιτλίκο, ο.
στρατηγός: μπαρό-ζαμπίτι, ο (κυριολ. μεγάλος αξιωματικός).
στρατιωτάκι: ασκερίσι, ο.
στρατιώτης: ασκέρι, ο
π.χ. αβιλό μανγκέ ο λιλ για τε τζαβ ασκέρι = μου ήρθε το χαρτί για να πάω στρατιώτης.
στρατιωτίνα: ασκέρκα, η.
στρατιωτικός (επίθ.): ασκερέσκο,-ι
π.χ. ασκερένγκε μενία = στρατιωτικά παπούτσια.
στρατονόμος: σατζίο, ο.
στρατόπεδο: ασκεριάβα, η
π.χ. τχάρα κα νταβ α(ν)ντί ασκεριάβα = αύριο θα μπω μες στο στρατόπεδο, με ντα κάι καγιά ασκεριάβα κερντόμ ασκερλίκο = κι εγώ σ' αυτό το στρατόπεδο έκανα στρατό (υπηρέτησα).
στρατός: ασκερλίκο, ο
π.χ. νταά ιν μουκλιλό κο ρομ κατάρ ασκερλίκο; = ακόμη δεν απολύθηκε ο άνδρας σου από το στρατό;
στρεβλός: (βλ. στραβός).
στρέμμα: ντελίμο και ντυλύμο, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. καζόμ ντελίμορα σι η ταρλάβα; = πόσα στρέμματα είναι το χωράφι;
στρέφομαι (αμετβ. ρ.): μπόλνταμαν.
στρίβω (α) (μετβ. ρ.): μπόλνταβ και **(αμετβ. ρ.)** μπόλνταμαν
π.χ. νά μπόλντε κατάρ, τζα ντούζι = μη στρίβεις από δω, πήγαινε ευθεία, σο ντικχλάς μαν, μπολντάς πες! = μόλις με είδε, έστριψε!, μπόλντε κατάρ σίγο = στρίψε γρήγορα από δω.
στρίβω (β) (μετβ. ρ.): τσιχνάβ (= κόβω)
π.χ. τσχιν ο ντιμένο = στρίψε το τιμόνι.
στρίψιμο: μπολντιπέ, ο.
στρογγυλοπρόσωπος (επίθ.): τοπαρλάκι-μόσκο,-ι και τοπαρλάκι-μουέσκο,-ι.
στρογγυλός (άκλ. επίθ.): τοπαρλάκι
π.χ. τοπαρλάκι μαρνό = στρογγυλό ψωμί, τοπαρλάκι σι ο τραπέζι = στρογγυλό είναι το τραπέζι.
στροφή: στροφί, η
π.χ. κάι καγιά στροφί μπουτ καζάβε κερντιλέ = σ' αυτή τη στροφή πολλά ατυχήματα έγιναν, στροφί σι ανγκλά αμέ(ν)ντε, πολοκό τζα = στροφή έχουμε μπροστά μας, σιγά πήγαινε.
στρώμα: μι(ν)ντέρι, ο
π.χ. κοβλό μι(ν)ντέρι = μαλακό στρώμα.
στρώμα: ντεσσέκο, ο
π.χ. κι(ν)ντόμ ντεσσέκο = αγόρασα στρώμα.
στρωμένος (α) (μτχ.): μπουλιαρντό,-ί
π.χ. μπουλιαρντό σι ο κιλίμο = στρωμένο είναι το χαλί.
(βλ. και απλωμένος).
Αντίθ. μπιμπουλιαρντό = άστρωτος.
στρωμένος (β) (άκλ. επίθ.): ντιζιλμίσσι (σ.α. στολισμένος, στοιβαγμένος)
π.χ. ντιζιλμίσσι σι ε μανγκινά = στρωμένα είναι τα εμπορεύματα.
στρώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): μπουλιάρντιαβ
(βλ. και απλώνομαι).
στρώνομαι (β) (αμετβ. ρ.): ντιζίαμαν (σ.α. στολίζομαι).
στρώνω (α) (μετβ. ρ.): μπουλιαράβ
π.χ. μπουλιαράβ ε κιλίμορα = στρώνω τα χαλιά, μπουλιαράβ η μεσάλι για τε χας = στρώνω το τραπεζομάντιλο για να φάμε.
(βλ. και απλώνω).
στρώνω (β) (μετβ. ρ.): ντιζίαβ (σ.α. στολίζω, στοιβάζω)

π.χ. ντιζίαβ ε μανγκινά = στρώνω τα εμπορεύματα.
στρώσιμο (α): μπουλιαριπέ, ο (βλ. και άπλωμα)
στρώσιμο (β): ντιζμέκο, ο (σ.α. στόλισμα, στοίβασμα)
π.χ. ντιζμέκο μανγκέν ε μανγκινά = στρώσιμο θέλουν (χρειάζονται) τα εμπορεύματα.
στύβω (μετβ. ρ.): κικίνταβ
π.χ. κικίνταβ ο πορτοκάλι = στύβω το πορτοκάλι.
(βλ. και στραγγίζω, σφίγγω).
στυλός: (βλ. μολύβι).
στύλος: (βλ. κολόνα).
στύψιμο: κικιντιπέ, ο (σ.α. σφίξιμο).
συγγένεια (α): ουσουμλούκο, ο.
συγγένεια (β): μανουσσιπέ, ο (= ανθρωπιά).
συγγενεύω (αμετβ. ρ.): ουσούμο-περάβ (= συγγενής πέφτω) και μανούςς-περάβ (= άνθρωπος πέφτω)
π.χ. του ιν τζανέσας αμέν ε ντούι κάι περάς-ουσούμορα; = εσύ δεν ήξερες ότι εμείς οι δύο συγγενεύουμε;, αμεν μανουσσά-περάς κολένσα = εμείς συγγενεύουμε μ' εκείνους.
συγγενής (επίθ.): ουσούμο,-κα και μανούςς, ο (= άνθρωπος)
π.χ. γκελί κάι πε ουσούμορα = πήγε στους συγγενείς της, αβγκιέ κα αβέν αμαρέ μανουσσά = σήμερα θα 'ρθουν οι συγγενείς μας, κα κεράβ τραπέζι με μανουσσένγκε = θα κάνω τραπέζι για τους συγγενείς μου.
συγγραφή: γιαζμάκο, ο (κυριολ. γράψιμο).
συγγράφω (αμετβ. και μετβ.ρ.): γιαζίαβ (κυριολ. γράφω).
συγκαίομαι (αμετβ. ρ.): πφαμπιάβ
π.χ. ο χουρντό πφαμπιλό κατάρ ε μουτερά = το μωρό συγκάηκε από τα ούρα.
(πφαμπιάβ κυριολ. καίγομαι).
συγκαλύπτω (μετβ. ρ.): γκαραβάβ (κυριολ. κρύβω).
συγκαλώ (μετβ. ρ.): τσινγκάρνταβ (κυριολ. καλώ).
συγκεντρώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): κίνταμαν
π.χ. κίντετουτ κάι κι μπουκί = συγκεντρώσου στη δουλειά σου.
(κίνταμαν κυριολ. μαζεύομαι).
συγκεντρώνομαι (β) (αμετβ. ρ.): κιντισάαβ, κιντινισάαβ και κιντί(ν)ντιαβ
π.χ. σαρ κα κιντί(ν)ντον γκαντιμπόρ μπουτ παρέ; = πώς θα συγκεντρωθούν τόσα πολλά χρήματα;, σόσταρ κιντισάιλε κατέ καλά μανουσσά αϊράτ; = γιατί συγκεντρώθηκαν εδώ αυτοί οι άνθρωποι απόψε; (κυριολ. μαζεύομαι).
συγκεντρώνω (μετβ. ρ.): κίνταβ
π.χ. κίνταβ παρέ = συγκεντρώνω χρήματα, κίνταβ εμζάβε = συγκεντρώνω υπογραφές.
(κίνταβ κυριολ. μαζεύω).
συγκέντρωση (α): κιντιπέ, ο (= μάζεμα)
συγκέντρωση (β): μενγκλίσσι, ο (βλ. και συμβούλιο).
συγκινημένος (μτχ.): μιλοσαρντό,-ί
Αντίθ. μπιμιλοσαρντό = ασυγκίνητος.
συγκίνηση: μιλοσαριπέ, ο
π.χ. πφερντιλέ λεσκέ γιακχά ασφά κατάρ μιλοσαριπέ = γέμισαν τα μάτια του δάκρυα από συγκίνηση.
συγκινητικός (επίθ.): μιλοσαριμάσκο, -ι (σ.α. σπλαχνικός (μτφ.))
π.χ. μιλοσαριμάσκε όρμπε = συγκινητικά λόγια.
συγκινούμαι (αμετβ. ρ.): μιλοσάαβ

π.χ. μιλοσάιλο μο γκι κατάρ λεσκό ροηπέ = συγκινήθηκε η ψυχή μου από το κλάμα του (μιλοσάαβ σ.α. σπλαχνίζομαι).
συγκινώ (μετβ. ρ.): μιλοσαράβ
π.χ. μιλοσαρντάς μαν λεσκό ροηπέ = με συγκίνησε το κλάμα του.
συγκρατούμαι (αμετβ. ρ.): ασταράμαν
π.χ. ζόρλαν ασταρντόμαν κατάρ μι χολί = με το ζόρι συγκρατήθηκα από το θυμό μου (ασταράμαν κυριολ. κρατώ τον εαυτό μου).
συγκρατώ (μετβ. ρ.): ασταράβ (= πιάνω, κρατώ)
π.χ. αστάρ κε σϋνΰρα εμπούκα = συγκράτησε τα νεύρα σου λίγο, αστάρ κι χολί = συγκράτησε το θυμό σου.
συγκρούομαι (αμετβ. ρ.): τσαλάντιαβ (= χτυπιέμαι)
π.χ. μούι-μουέσα τσαλάντιλε ε τομαφίλα = μούρη με μούρη συγκρούστηκαν τα αυτοκίνητα.
σύγκρουση: τσαλαντιπέ, ο.
σύγκρυο: (βλ. τρεμούλα).
συγνώμη(ν) και συγγνώμη (επίρρ.): τεπροστίν
π.χ.τεπροστίν α(ν)γκλά τουμέ(ν)ντε κάι πφενάβ = συγνώμη μπροστά σας που το λέω.
συγυρίζω: (βλ. μαζεύω, συμμαζεύω).
συγύρισμα: (βλ. μάζεμα, συμμάζεμα).
συγυρισμένος: (βλ. μαζεμένος, συμμαζεμένος.).
συγχύζομαι (αμετβ. ρ.): χολί-ντάμαν (= θυμό δίνω στον εαυτό μου)
π.χ. ο ντοκτόρι πφε(ν)ντά λεσκέ τε νά ντέλπες-χολί = ο γιατρός του είπε να μην συγχύζεται, νά ντέτουτ-χολί, ιν κερντιλό κχάντσικ = μη συγχύζεσαι, δεν έγινε τίποτα.
Συνών. χολί-πφερντιάβ = οργίζομαι, εξοργίζομαι.
συγχύζω (μετβ. ρ.): χολί-νταβ (= θυμό δίνω)
π.χ. ντιάς μαν χολί καλέ ορμπένσα κάι πφε(ν)ντάς μανγκέ = με σύγχυσε μ’ αυτά τα λόγια που μου είπε, σόσκε ντέσμαν-χολί; = γιατί με συγχύζεις;
Συνών. χολί-πφεράβ = οργίζω, εξοργίζω.
συγχυσμένος (α) (μετχ.): χολί-ντι(ν)ντό, -ί (= θυμό δοσμένος)
Συνών. χολί-πφερντό = οργισμένος, εξοργισμένος
συγχυσμένος (β) (μτχ.): χολιναλό,-ί
π.χ. νά ορμπισάρ μανγκέ ακανά, χολιναλό σεμ = μη μου μιλάς τώρα, είμαι συγχυσμένος.
(βλ. και εκνευρισμένος).
συγχωρεμένος (α): ραμετλίο, ο
π.χ. μπουτ λατσχό μανούςς σας ο ραμετλίο! = πολύ καλός άνθρωπος ήταν ο συγχωρεμένος!, θηλ. ραμετλίκα, η.
συγχωρεμένος (β) (μτχ.): προστισαρντό,-ί
Αντίθ. μπιπροστισαρντό = ασυγχώρητος.
συγχώρηση: προστισαριπέ, ο.
συγχωρώ (μετβ. ρ.): προστισαράβ
π.χ. ο Ντελ τε προστισαρέλ λες = ο Θεός να τον συγχωρέσει.
συζήτηση (α): ορμπισαριπέ, ο
π.χ. καβά σσέι μανγκέλ ορμπισαριπέ = αυτό το πράγμα θέλει συζήτηση, ατσχανταράβ ο ορμπισαριπέ = σταματώ τη συζήτηση.
(βλ. και ομιλία, μίλημα, συνομιλία).
συζήτηση (β): κονουσσμάβα, η και κονουσσμάκο, ο (σ.α. ομιλία, μίλημα, κουβέντιασμα)

π.χ. νάι κονουσσμάκο καβά κάι κερές = δεν είναι συζήτηση αυτή που κάνεις, ακχιαρντάν κχάντσικ κατάρ καγιά κονουσσμάβα; = κατάλαβες τίποτα από αυτήν τη συζήτηση;
συζητήσιμος (επίθ.): ορμπισαριμάσκο, -ι
π.χ. σι ορμπισαριμάσκο μανούςς = είναι συζητήσιμος άνθρωπος.
συζητώ (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): ορμπισαράβ (σ.α. μιλώ)
π.χ. μανγκάβ τε ορμπισαράβ τούσα = θέλω να συζητήσω μαζί σου, ιν ορμπισαρέλ, σάντε τε βασικαρέλ τζανέλ = δε συζητά, μόνο να φωνάζει ξέρει.
(βλ. και μιλώ).
συζητώ (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): κονουσσίαβ (σ.α. μιλώ, ομιλώ)
π.χ. σόσταρ τε κονουσσίαβ τούσα, αφού νι μανγκές τε ακχιαρές μαν = γιατί να συζητήσω με σένα, αφού δεν θέλεις να με καταλάβεις.
σύζυγος: ρομ, ο (= άνδρας, Τσιγγάνος)
π.χ. νταά ιν αβιλό κο ρομ; = ακόμη δεν ήρθε ο σύζυγός σου;
σύζυγος (η): ρομνί, η (= γυναίκα, Τσιγγάνα)
π.χ. κάι κερέλ-μπουκί κι ρομνί; = πού δουλεύει η σύζυγός σου;
συκιά: ιντζιρκιλίν και τσαμικίν, η
π.χ. σίλε ντούι ιντζιρκιλινά α(ν)ντέ λεσκί αβλία = έχει δύο συκιές στην αυλή του.
σύκο: ιντζίρκα και τσαμίκ, η
π.χ. σσουκέ ιντζίρκε = ξερά σύκα, μπικερντέ σι ε ιντζίρκε = άγουρα είναι τα σύκα.
συκοφάντης: (βλ. διαβολέας).
συκοφάντηση: (βλ. διαβολή).
συκοφαντία: (βλ. διαβολή).
συκοφαντώ: (βλ. διαβάλλω).
συκόφυλλο: ιντζιρκιλινάκι-πατρίν και τσαμικινάκι-πατρίν, η.
συκωτάκι: καλιντζορό, ο.
συκώτι: καλιντζό, ο
π.χ. κχαϊνάκε καλιντζέ = κοτίσια συκώτια, (μτφ.) χαλάν με καλιντζέ, σο μανγκές αβέρ τε νταβ τουτ! = μ' έφαγες τα συκώτια, τι θέλεις άλλο να σου δώσω!
συλλαμβάνομαι (αμετβ. ρ.): αστάρντιαβ (= πιάνομαι, κρατιέμαι, πειράζω).
π.χ. αστάρντιλο ο τσορ = συνελήφθη ο κλέφτης.
συλλαμβάνω (μετβ. ρ.): ασταράβ (= πιάνω, κρατώ)
π.χ. ασταρντέλε ε σσεραλέ = τον συνέλαβαν οι αστυνομικοί.
συλλέγομαι (αμετβ. ρ.): κιντισάαβ, κιντινισάαβ και κιντί(ν)ντιαβ (κυριολ. μαζεύομαι)
π.χ. καζόμ παρέ κιντισάιλε; = πόσα χρήματα συλλέχτηκαν;
συλλέγω (μετβ. ρ.): κίνταβ (= μαζεύω)
π.χ. κίντελ πουρανέ παρέ = συλλέγει παλιά χρήματα (νομίσματα).
συλλημμένος (μτχ.): ασταρντό, -ί (= πιασμένος, κρατημένος)
σύλληψη: ασταριπέ, ο (= πιάσιμο, κράτημα).
συλλογή: κιντιπέ, ο (= μάζεμα)
π.χ. νασστί νακχαβές μαν κάι παμουκέσκο κιντιπέ = δεν μπορείς να με περάσεις στη συλλογή (μάζεμα) του βαμβακιού.
συλλογίζομαι (μετβ. και αμετβ. ρ.): γκου(ν)ντισαράβ
π.χ. γκου(ν)ντισαράβ ε σσουκάρ κολά μπροσσά = συλλογίζομαι τα ωραία εκείνα χρόνια, νά γκου(ν)ντισάρ γκαντικίν μπουτ = μη συλλογίζεσαι τόσο πολύ.
(βλ. και σκέφτομαι).
συλλογισμένος (μτχ.): γκου(ν)ντισαρντό,-ί
(βλ. και σκεφτικός).

συλλογισμός: γκου(ν)ντισαριπέ, ο
(βλ. και σκέψη).
συμβόλαιο: κο(ν)ντράτο, ο
π.χ. κερντάμ κο(ν)ντράτο εκχέ μπροσσέσκε = κάναμε συμβόλαιο για ένα χρόνο.
συμβουλευμένος (μτχ.): γκογκιαρντό,-ί (σ.α. δασκαλεμένος, νουθετημένος)
Αντίθ. μπιγκογκιαρντό = ασυμβούλευτος.
συμβουλεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): γκογκιαρνταράμαν.
συμβουλεύομαι (β) (αμετβ. ρ.): γκογκί-λαβ (= μυαλό παίρνω)
π.χ. γκογκί-λαβ κατάρ μο ντατ = συμβουλεύομαι από τον πατέρα μου (γκογκί-λαβ ως μετβ. σημαίνει ξεμυαλίζω π.χ. με τσχαβέσκι γκογκί λιά κι οροσπούκα τσχέι = ξεμυάλισε τον γιο μου η κόρη σου η πόρνη).
συμβουλεύω (α) (μετβ. ρ.): γκογκιαράβ
π.χ. κον γκογιαρντάς τουτ τε κερές καλέ; = ποιος σε συμβούλεψε να το κάνεις αυτό;
(γκογκιαράβ σ.α. νουθετώ, δασκαλεύω).
συμβουλεύω (β) (μετβ. ρ.): γκογκί-νταβ (= μαυλό δίνω)
π.χ. γκογκί-νταβ λε, τε να χάλπες = τον συμβουλεύω, να μη μαλώσει.
συμβουλή: γκογκιαριπέ, ο
(σ.α. δασκάλεμα, νουθεσία).
συμβούλιο: μενγκλίσσι, ο
π.χ. αϊράτ τε αβέν σάορε, σίαμεν μενγκλίσσι = απόψε να έρθετε όλοι, έχουμε συμβούλιο.
συμμάζεμα: κιντιπέ, ο
π.χ. ο κιντιπέ ε κχερέσκο = το συμμάζεμα του σπιτιού.
(κιντιπέ κυριολ. μάζεμα).
συμμαζεμένος (μτχ.): κιντό,-ί (= μαζεμένος) και κιντιμέ (άκλ. επίθ.) (= μαζεμένος).
συμμαζεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): κίνταμαν
π.χ. (μτφ.) κίντε-τουτ ντα μπεςς γκογκιαβέρ = συμμαζέψου και κάτσε φρόνιμα, (μτφ.) κίντε-τουτ εμπούκα, σόσκε μπουτ μπαλβάλ λιάν ντικχάβ = συμμαζέψου λίγο, γιατί πολύ αέρα πήρες βλέπω.
(κίνταμαν κυριολ. μαζεύομαι).
συμμαζεύομαι (β): (κιντισάαβ, κιντινισάαβ και κιντί(ν)ντιαβ (κυριολ. μαζεύομαι)
π.χ. τε κιντί(ν)ντολ ο κχερ, τζι τε ιρισάαβ = να συμμαζευτεί (συγυριστεί) το σπίτι, μέχρι να επιστρέψω.
συμμαζεύω (μετβ. ρ.): κίνταβ (= μαζεύω)
π.χ. κίνταβ ο κχερ = συμμαζεύω το σπίτι, κίνταβ ε σσέα α(ν)ντό ντολάπο = συμμαζεύω τα ρούχα στη ντουλάπα.
(βλ. και συγκεντρώνω, μαζεύω).
συμμαχία: πάρτια, η
π.χ. κόρκορι τε αβές μανγκέ, νάα κε παρτιάσα = μόνος σου να μου έρθεις, όχι με τη συμμαχία σου.
συμμαχικότητα: πάρτιαλουκο, ο.
συμμαχώ (αμετβ. ρ.): πάρτια-κερντιάβ (= συμμαχία γίνομαι).
συμμορφώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): γκογκί-τχαβ (= μυαλό βάζω)
π.χ. άμα νι τχος-γκογκί, κα χας μαριπέ = αν δε συμμορφωθείς, θα φας ξύλο.
συμμορφώνομαι (β): (βλ. λογικεύομαι).
συμμορφώνω (μετβ.ρ): γκογκί-τχονταράβ (= μυαλό κάνω να βάλει-ουν)
π.χ. ο πφα(ν)ντιπέ τχονταρντά λεστέ γκογκί = η φυλακή τον συμμόρφωσε.
συμπεθέρα: χαναμίκ, η.

συμπεθεριάζω (αμετβ. ρ.): χαναμίκ-κερντιάβ (= συμπέθερος ή συμπεθέρα γίνομαι)
π.χ. χαναμικά κα κερντιάς αμέν = θα συμπεθεριάσουμε εμείς.
συμπεθερικός (επίθ.): χαναμικένγκο, -ι.
συμπεθεριό: χαναμικιπέ, ο.
συμπέθερος: χαναμίκ, ο
π.χ. κα τζαβ τε παβ ρακία ε χαναμικέσα = θα πάω να πιω ούζο με το συμπέθερο.
συμπεριφέρομαι (αμετβ. ρ.): νταβρανίαβ
π.χ. νι λατζάς κάι νταβρανίος αγκαντάλ ε πφουρέ μανουσσέσκε; = δεν ντρέπεσαι που συμπεριφέρεσαι έτσι στο γέρο τον άνθρωπο;
συμπεριφορά: νταβρανμάκο, ο
π.χ. κο νταβρανμάκο νάι λατσχό = η συμπεριφορά σου δεν είναι καλή.
συμπλήρωμα: πφεριπέ, ο (= γέμισμα).
συμπληρωμένος (μτχ.): πφερντό, -ί (= γεμάτος, γεμισμένος, πλήρης).
συμπληρώνομαι (αμετβ. ρ.): πφερντιάβ (= αμετβ. γεμίζω)
π.χ. πφερντιλό ο τσχον, μανγκάβ τε ντες ε κιραβάκε παρέ = συμπληρώθηκε ο μήνας, θέλω να δώσεις του ενοικίου τα λεφτά.
συμπληρώνω (μετβ. ρ.): πφεράβ (= μετβ. γεμίζω)
π.χ. μο χουρντό αβγκιέ πφερντά πε τριν μπροσσά = το παιδί μου σήμερα συμπλήρωσε τα τρία του χρόνια.
συμπλήρωση: (βλ. συμπλήρωμα).
συμπλοκή: τσινγκάρ, η (= καβγάς, μάλωμα, πόλεμος)
π.χ. καζόμ τζενέ σας κάι τσινγκάρ, κάι κερντιλί α(ν)ντί καβενάβα; = πόσα άτομα ήταν στην συμπλοκή, που έγινε στο μες στο καφενείο;
συμπόνια: ντουκχιπέ και ντουκχαηπέ, ο (= πόνεση)
π.χ. εμπούκα ντουκχαηπέ νάι τουτ α(ν)ντό κο γκι; = λίγη συμπόνια δεν έχεις στην ψυχή σου;, σικαντάς λεσκέ ντουκχιπέ = του έδειξε συμπόνια.
(βλ. και λύπη, λύπηση, οίκτος, πόνεση).
Αντίθ. μπιντουκχιπέ = απονιά, μπιμανουσιπέ = απανθρωπιά.
συμπονώ (μετβ. ρ.): ντουκχάβ
π.χ. ντουκχάβ λεσκέ, αμά ιν νακχέλ κχάντσικ κατάρ μο βας τε κεράβ = τον συμπονώ, αλλά δεν περνάει τίποτα από το χέρι μου να κάνω (δηλ. για να βοηθήσω).
(βλ. και πονώ (αμετβ.), λυπάμαι).
συμφέρον (α): σιμφέρον, ο
π.χ. νάι μαν σιμφέρον τούταρ = δεν έχω συμφέρον από σένα, σίλε σιμφέρον τούταρ, ο(ν)ντάν κερντιλό τούσα αμάλ = έχει συμφέρον από σένα, γι’ αυτό έγινε μαζί σου φίλος.
Συνών. φαϊντάβα = ωφέλεια, όφελος.
Αντίθ. ζαράρι = ζημιά.
συμφέρον (β): κιάρι, ο
π.χ. (φράση) σάορε πο κιάρι ντικχέν = όλοι το συμφέρον τους κοιτάζουν.
(κιάρι κυριολ. κέρδος).
συμφέρει (απρόσ. ρ.): κουρταρίορ (κυριολ. γλυτώνει, σώζει, λυτρώνει)
π.χ. σο κουρταρίορ μάνγκε, λε κα κινάβ = ό,τι μου συμφέρει, αυτό θα αγοράσω, κουρταρίορ τουκέ καβά φιάτο; = σε συμφέρει αυτή η τιμή;
συμφιλιώνομαι: (βλ. μονιάζω αμετβ).
συμφιλιώνω: (βλ. μονιάζω μετβ).
συμφιλίωση: (βλ. μόνιασμα).
συμφωνία (α): α(ν)νασσμάβα, η (βλ. και συνεννόηση)
π.χ. αμαρί α(ν)νασσμάβα νάι σας αγκαντάλ, σόσκε ακανά πφενές

μανγκέ αβέρ; = η συμφωνία μας δεν ήταν έτσι, γιατί μου λες τώρα άλλα;
συμφωνία (β): σιμφονία, η
π.χ. κερντάμ σιμφονία ε ντουκιανέσκε = κάναμε συμφωνία για το μαγαζί.
συμφωνία (γ): παζαρλούκο, ο (κατά λέξη παζάρεμα)
π.χ. κερνταμούς παζαρλούκο = κάναμε συμφωνία.
συμφωνώ: (βλ. δέχομαι).
συναίνεση: καμπου(λ)λούκο, ο (κυριολ. δέξιμο, αποδοχή, παραδοχή).
συνάντηση: (βλ. ραντεβού.).
συναντιέμαι(-ώμαι) (αμετβ. ρ.): αρακχί(ν)ντιαβ και ρακχάντιαβ και ακχάντιαβ (κυριολ. βρίσκομαι)
π.χ. κάι κα ρακχάντιας; = πού θα συναντηθούμε;, αρακχί(ν)ντιλαμ οπρά ντρομ = συναντηθήκαμε πάνω στο δρόμο, κα ακχάντιας κάι καβενάβα = θα συναντηθούμε στο καφενείο (σ.α. εντοπίζομαι)
συναντώ (μετβ. ρ.): αρακχάβ και ρακχαβάβ και ακχαβάβ (κυριολ. βρίσκω)
π.χ. αρακχλέμ λες σαρ τζαβ κάι μπουκί = τον συνάντησα καθώς πήγαινα στη δουλειά, σάντε ο Ντελ τζανέλ σο κα ρακχαβάς ανγκλά αμέ(ν)ντε = μόνο ο Θεός ξέρει τι θα συναντήσουμε μπροστά μας (σ.α. εντοπίζω, ανακαλύπτω)
συνάφι: (βλ. κομπανία).
συνειδητοποιώ (μετβ. ρ.): ακχιαράβ (= καταλαβαίνω, κατανοώ).
π.χ. ακανά ακχιαρντά σο κερντά = τώρα συνειδητοποίησε τι έκανε.
συνεννόηση: α(ν)νασσμάβα, η
π.χ. μπι α(ν)νασσμαβάκο νασστί κερντόλ καγιά μπουκί = χωρίς συνεννόηση δεν μπορεί να γίνει αυτή η δουλειά.
(βλ. και συμφωνία).
συνεννοήσιμος (επίθ.): α(ν)νασσμαλίο, -ΰκα
π.χ. α(ν)νασσμαλίο μανούςς = συνεννοήσιμος άνθρωπος.
συνεννοούμαι (αμετβ. ρ.): α(ν)νασσίαβ
π.χ. νασστί α(ν)νασσίαβ λέσα, αβέρ πφενάβ με, αβέρ πφενέλ βο = δεν μπορώ να συνεννοηθώ μαζί του, άλλα λέω εγώ, άλλα λέει εκείνος.
συνέρχομαι (αμετβ. ρ.): κε(ν)ντιμέ-αβάβ
π.χ. κε(ν)ντινέ αβ˙ σο τζας τε κερές; = σύνελθε˙ τι πας να κάνεις;
σύνεση: γκογκιαλιπέ, ο
Συνών. γκογκιαβεριπέ = λογική, φρονιμάδα, σοφία.
Αντίθ. μπιγκογκιπέ = αμυαλιά.
συνεταιρίζομαι (αμετβ. ρ.): ορτάκο-κερντιάβ (= συνέταιρος γίνομαι).
συνεταίρισσα: (βλ. συνέταιρος, η).
συνεταιρισμός: ορτακλούκο, ο.
συνέταιρος: ορτάκο, ο
π.χ. λιά λε ορτάκο κάι μπουκί = τον πήρε συνέταιρο στη δουλειά.
συνέταιρος, η: ορτακίνα και ορτακίνκα, η (η γυναίκα που μοιράζεται ή που έχει μοιραστεί τον άνδρα κάποιας άλλης).
συνέταιρος, η: ορτάκα, η.
συνετός (άκλ. επίθ.): γκογκιαβέρ (βλ. και λογικός, φρόνιμος, γνωστικός).
π.χ. ο γκογκιαβέρ μανούςς καλέν ιν κερέλ = ο συνετός άνθρωπος αυτά δεν τα κάνει.
Συνών. γκογκιαλό = μυαλωμένος.
Αντίθ. μπιγκογκιαβέρ = ασύνετος, μπιγκογκιάκο = ασύνετος, άμυαλος.
συνέχεια (α) (επίρρ.): σα και βίρα
π.χ. βίρα πουτσέλ μαν = συνέχεια με ρωτάει, βίρα παρές μανγκέλ = συνέχεια λεφτά ζητάει, σα αστάρντολ λέσα = συνέχεια τον

πειράζει, σα βασικαρές = συνέχεια φωνάζεις.
(βλ. σα στα λήμματα όλο, όλος).
Αντίθ. ιτσ = ποτέ, καθόλου.
συνέχεια (β) (επίρρ.): έπντα και επ
π.χ. έπντα οπρά μά(ν)ντε τσχος η ντοςς = συνέχεια επάνω μου ρίχνεις το φταίξιμο, επ κατέ αβέλ = συνέχεια εδώ έρχεται (βλ. και όλο (β)).
συνεχώς: (βλ. συνέχεια).
συννεφιά: μπουλουτλούκο, ο.
συννεφιάζω (αμετβ. ρ.): μπουλούτορα-πφερντιάβ (= σύννεφα γεμίζω αμετβ)
π.χ. πφερντιλί-μπουλούτορα η αβάβα, μπρουσσούμ κα ντελ = συννέφιασε ο καιρός, θα βρέξει
συννεφιασμένος: (βλ. νεφελώδης).
σύννεφο: μπουλούτο, ο
π.χ. καλέ μπουλούτορα = μαύρα σύννεφα, πφερντιλί η αβάβα μπουλούτορα, μπρουσσούμ κα ντελ = γέμισε ο καιρός (ουρανός) σύννεφα, θα βρέξει.
συννεφώδης: (βλ. νεφελώδης).
συνεχής: (βλ. ασταμάτητος).
συνήθεια: αλΰσσμάκο, ο (σ.α. μάθηση).
συνηθίζω (α) (αμετβ. ρ.): αλΰσσίαβ (σ.α. μαθαίνω)
π.χ. τζι τε αλΰσσίαβ κατέ, μο γκι κα ικλέλ = μέχρι να συνηθίσω εδώ, η ψυχή μου θα βγει.
συνηθίζω (β): (βλ. μαθαίνω).
συνηθισμένος (άκλ. επίθ.): αλΰσσΰκι και αλΰσσίκι
π.χ. αλΰσσΰκι σαν του τε χας μαριπέ = συνηθισμένος είσαι εσύ να τρως ξύλο.
(βλ. και μαθημένος).
συννυφάδα (α): τΰρβα, η
π.χ. καγιά σι μι τΰρβα = αυτή είναι η συννυφάδα μου.
συννυφάδα (β): ελτίκα, η.
συνοδεύω (μετβ. ρ.): νακχαβάβ (= μετβ. περνώ, σ.α. καταπίνω, ξεπερνώ, προσπερνώ)
π.χ. νακχάβ λε τζι κάι ο ντρομ = συνόδεψέ τον μέχρι το δρόμο.
συνολάκι (ρούχων): (βλ. δίπλα).
συνομήλικος (άκλ. επίθ.): ακράνι
π.χ. ακράνι σι βο με τσχαβέσα = συνομήλικος είναι αυτός με το γιο μου (ως ουσ. ακράνι, ο, ακράνκα, η).
συνομιλία (α): ορμπισαριπέ, ο (σ.α. μίλημα, συζήτηση).
συνομιλία (β): κονουσσμάβα, η και κονουσσμάκο, ο (σ.α. μίλημα, ομιλία, συζήτηση, διάλογος)
π.χ. γεκ σαάτο ασταρντά λενγκί κονουσσμάβα κάι τιλέφονο = μια ώρα κράτησε η συνομιλία τους στο τηλέφωνο.
συνομιλώ: (βλ. συζητώ, κουβεντιάζω).
σύνορα (α): σινίρα, ε και σΰνΰρα, ε
(βλ. ομόηχο σινίρα = νεύρα (τα)).
σύνορα (β): σίνορα, ε.
σύνορο: σΰνΰρι και σινίρι, ο (ομόηχο = νεύρο, νευρασθένεια).
συνταγή: ρετσέτα, η
π.χ. κάι η ρετσέτα κάι ντιά τουτ ο ντοκτόρι; = πού είναι η συνταγή που σου έδωσε ο γιατρός;
σύνταξη: αϊλούκο, ο (κυριολ. μηνιάτικο)
π.χ. νι λατζάς κάι χαλάν κε μαμιάκο αϊλούκο; = δεν ντρέπεσαι που έφαγες της γιαγιάς σου τη σύνταξη; (βλ. και επίδομα, μισθός, μηνιάτικο).
συντεχνία: (βλ. κομπανία).
συντριβή: (βλ. ισοπέδωση).
συντρίβομαι: (βλ. ισοπεδώνομαι).
συντρίβω: (βλ. θρυμματίζω, ισοπεδώνω).
συντριμμένος: (βλ. ισοπεδωμένος).
σύντριψη: (βλ. ισοπέδωση).

συντροφεύω (μετβ. ρ.): ντοστιπέ-κεράβ (= συντροφιά κάνω) και ντοστλούκο-κεράβ (= συντροφιά κάνω).
συντροφιά: ντοστιπέ και ντοστλούκο, ο (σ.α. συντροφικότητα).
συντροφικότητα: (βλ. συντροφιά).
σύντροφος: ντόστι, ο (σ.α. εραστής).
συντρόφισσα, η: ντοστίνκα, η (σ.α. εράστρια, η).
σύρμα: τέλι, ο
π.χ. πφά(ν)νταβ τελέσα = δένω με σύρμα, καρναλό τέλι = αγκαθωτό σύρμα, τσαρένγκο τέλι = πιάτων σύρμα
συρματάκι: τελίσι, ο
π.χ. σανό τελίσι = ψιλό συρματάκι.
συρματένιος (επίθ.): τελέσκο, -ι.
συρμάτινος: (βλ. συρματένιος).
συρματόπλεγμα (αγκαθωτό): καρναλό-τέλι, ο (= αγκαθωτό σύρμα).
π.χ. κα τχαβ καρναλό-τέλι για τε να τσχόνπες κατάρ ντουβάρα = θα βάλω αγκαθωτό συρματόπλεγμα για να μην πηδάνε από τους τοίχους.
συρταράκι: τσεκμετζαβίσα, η.
συρτάρι: τσέκμετζαβα, η και τσεκμετζάβα, η
π.χ. α(ν)ντί τσέκμετζαβα σι ε παρέ = μες στο συρτάρι είναι τα λεφτά.
σύρτης: φί(λ)λετζίκο, ο
π.χ. σΰρντε ο φί(λ)λετζίκο = τράβα το σύρτη.
(υποκ.) φί(λ)λετζικίσι, ο.
συσκέψεις: γκόνγκορα, ε (σ.α. κουτσομπολιό).
σύσταση (το να συστήσει κανείς κάποιον): πιντζανταριπέ, ο
Συνών. πιντζαριπέ = γνωριμία.
συστημένος (μτχ.): πιντζανταρντό,-ί.
συστήνομαι (αμετβ. ρ.): πιντζανταράμαν
π.χ. τζαβ, τε πιντζανταράμαν λέστε = πάω, να του συστηθώ.
συστήνω (μετβ. ρ.): πιντζανταράβ
π.χ. τε πιντζανταράβ τουκέ με πφά = να σου συστήσω την αδερφή μου, άβ, τε πιντζανταράβ τουκέ με νταντέ = έλα, να σου συστήσω τον πατέρα μου.
συχνά: (βλ. πυκνός).
συχνός: (βλ. πυκνός).
σφαγείο: σάλανα, η
π.χ. κάι σάλανα κερέλ μπουκί μο ντατ = στο σφαγείο δουλεύει ο πατέρας μου.
σφαγμένος (μτχ.): τσχι(ν)ντό,-ί (= κομμμένος, κουρασμένος).
σφάζω (μετβ. ρ.): τσχινάβ (= κόβω)
π.χ. τσχινάβ ο μπακρό = σφάζω το πρόβατο.
σφαίρα: φιτσένκο, ο (σ.α. σκάγι)
Συνών. κρουσσσούμο = βόλι, μεταλλική μπίλια.
σφαλιάρα: (βλ. σκαμπίλι).
σφάλμα (α): ντοςς, η (σ.α. φταίξιμο, ενοχή)
π.χ. με τούτε νι ρακχαβάβ ντοςς = εγώ σε σένα δεν βρίσκω σφάλμα.
σφάλμα (β): άλτι, ο
π.χ. μπαρό άλτι κερντάν! = μεγάλο σφάλμα έκανες!
Συνών. ντοςς = φταίξιμο, ενοχή.
σφάξιμο: τσχινιπέ, ο (= κόψιμο).
σφεντόνα (από λάστιχο): λαστίκα, η
π.χ. τσχόλας μπαρά ε λαστικάσα = έριχνε πέτρες με τη σφεντόνα.
(βλ. και λάστιχο).
σφήκα: μπού(μ)μπαλο, ο (κυριολ. μέλισσα)
(βλ. και μέλισσα).
σφίγγομαι (αμετβ. ρ.): σϋκΰντισάααβ

π.χ. σϋκϋντισάιλο μο γκι ακατέ, μανγκάβ τε τζάβταρ = σφίχτηκε η ψυχή μου εδώ, θέλω να φύγω.
σφίγγω (μετβ. ρ.): σϋκΰνταβ και κικίνταβ
π.χ. σϋκΰντε η τσεσσμάβα τε να τχάβντελ = σφίξε τη βρύση να μη στάζει, κικίντεν μαν με νεβέ ποστάλια = με σφίγγουν τα καινούρια μου παπούτσια, τφουλιλόμ ντα σϋκΰντελ μαν ο πα(ν)τόλι = πάχυνα και με σφίγγει το παντελόνι.
(βλ. κικίνταβ στα λήμματα στύβω, στραγγίζω).
σφίγγω (αμετβ ρ.): (βλ. σφίγγομαι).
σφιγμένος (μτχ.): σϋκϋντι(ν)ντό,-ί, κικιντινό,-ί και (άκλ. επίθ.) σουκουντιμέ και κικιντιμέ.
σφίξιμο (α): σϋκϋντιπέ και κικιντιπέ, ο
(κικιντιπέ σ.α. στύψιμο).
σφίξιμο (β): σϋκμάκο, ο
π.χ. σϋκμάκο μανγκέλ η βίντα = σφίξιμο θέλει η βίδα.
σφίξιμο (γ) (μτφ.): σϋκϋ(ν)τία, η (σ.α. άγχος)
π.χ. ασταρντά μαν σϋκϋ(ν)τία = μ' έπιασε σφίξιμο.
σφιχτά: (βλ. σφιχτός).
σφιχτός (άκλ. επίθ. και επίρρ.): σϋκΰ (σ.α. σφιχτά, π.χ. αστάρ σϋκΰ = κράτα σφιχτά, σϋκΰ μτφ. = τσιγκούνης-α, μπουτ σϋκΰ μανούςς σαν = πολύ τσιγκούνης άνθρωπος είσαι).
σφοδρός (επίθ.): ζουραλό,-ί (= δυνατός)
π.χ. σαΐ ζουραλί μπαλβάλ σι καγιά! = τι σφοδρός άνεμος είναι αυτός!
σφουγγαράκι (α): σουμκερίσι, ο
σφουγγαράκι (β): συμκερίσι, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
σφουγγαράς (α): σουμκερτζίο, ο (θηλ. σουμκερτζίκα, η)
σφουγγαράς (β): συμκερτζίο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u) (θηλ. συμκερτζίκα, η (το υ προφ. όπως το γαλλικό u))
σφουγγάρι (α): σουμκέρι, ο
π.χ. τσαρένγκο σουμκέρι = σφουγγάρι για τα πιάτα.
σφουγγάρι (β): συμκέρι, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. κος λε ε συμκερέσα = σκούπισέ το με το σφουγγάρι.
σφουγγαρίζομαι (αμετβ. ρ.): κοσλιάβ και κοσλί(ν)ντιαβ (σ.α. ξεσκονίζομαι)
π.χ. τε κοσλί(ν)ντον σσουκάρ ε μερντεφέα = να σφουγγαριστούν καλά τα σκαλοπάτια.
σφουγγαρίζω (μετβ. ρ.): κοσάβ
π.χ. κοσάβ ο μπάνιο = σφουγγαρίζω το μπάνιο.
(βλ. και σκουπίζω, ξεσκονίζω).
σφουγγάρισμα: κοσιπέ, ο
(βλ. και σκούπισμα, ξεσκόνισμα).
σφουγγαρισμένος (μτχ.): κοσλό,-ί
π.χ. κοσλό σι ο πάτομα = σφουγγαρισμένο είναι το πάτωμα.
(βλ. και σκουπισμένος, ξεσκονισμένος).
σφουγγαρόπανο: κοσιμάσκο-κοτόρ, ο
π.χ. κάι τχοντάν ε κοσιμάσκο-κοτόρ; = πού έβαλες το σφουγγαρόπανο;
σφραγίδα (α): μυύρι, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
σφραγίδα (β): σφραγίδα, η
π.χ. σφραγίδα σι οπρά λίλ; = σφραγίδα έχει πάνω το χαρτί;
σφραγίζω (α) (μετβ. ρ.): μυυρλέαβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. μυυρλέαβ ο λιλ = σφραγίζω το χαρτί.
σφραγίζω (β) (μετβ. ρ.): σφραγίδα-τσχαβ (= σφραγίδα ρίχνω) και μυύρι-τσχαβ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u) (= σφραγίδα ρίχνω).

σφραγίζω (γ) (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ (κυριολ. κλείνω μετβ., σ.α. δένω, φυλακίζω, βουλώνω, κουμπώνω).
σφραγίζω (δ) (μετβ. ρ.): πφερνταράβ (κυριολ. βάζω να γεμίσει-ουν, κάνω να γεμίσει-ουν)
π.χ. τζαβ τε πφερνταράβ μο νταν = πάω να σφραγίσω το δόντι μου (σ.α. φορτίζω).
σφράγισμα (α): μυυρλεμέκο, ο (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u).
σφράγισμα (β) (δοντιού): πφεριπέ, ο (κυριολ. γέμισμα)
π.χ. πφεριπέ μανγκέλ κι τχαρ = σφράγισμα θέλει ο τραπεζίτης σου.
σφράγισμα (γ): πφα(ν)ντιπέ, ο (κυριολ. κλείσιμο, σ.α. δέσιμο, φυλακή, βούλωμα, κούμπωμα).
σφραγισμένος (άκλ. επίθ.): μυυρλεμίσσι (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. μυυρλεμίσσι σι ο λιλ = σφραγισμένο είναι το χαρτί.
σφυράκι: τσοκανίσι, ο.
σφυρί (α): τσοκάνο και τσεκίτσι, ο
π.χ. ντέμαν ο τσοκάνο = δώσε μου το σφυρί, τσαλάβ η σσάικα ε τσεκιτσέσα = χτύπα το καρφί με το σφυρί.
σφυρί (β) (ξύλινο του γανωτή): κοπάλ, ο.
σφύριγμα (α): σσολ, ο
(βλ. και βουή).
σφύριγμα (β): ιφλίκο, ο.
σφυρίζω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): σσόλ-νταβ (=σφύριγμα δίνω)
π.χ. σσόλ-νταβ ε τζουκελέσκε = σφυρίζω στον σκύλο.
(βλ. και βουΐζω).
σφυρίζω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): ιφλίκο-νταβ (= σφύριγμα δίνω)
π.χ. νά ντε-ιφλίκο = μη σφυρίζεις.
σφυρίχτρα: ντιντίκο, ο (σ.α. κόρνα οχήματος).
σφυροκόπημα: τσοκανέσα-τσαλαηπέ (= με σφυρί χτύπημα) και τσεκιτσέσα-τσαλαηπέ, ο (= με σφυρί χτύπημα).
σφυροκοπημένος (μτχ.): τσοκανέσα-τσαλαντό,-ί (= με σφυρί χτυπημένος) και τσεκιτσέσα-τσαλαντό,-ί (= με σφυρί χτυπημένος).
σφυροκοπώ (μετβ. ρ.): τσοκανέσα-τσαλαβάβ (= με σφυρί χτυπώ) και τσεκιτσέσα-τσαλαβάβ (= με σφυρί χτυπώ).
σχάρα: σκάρα, η
π.χ. οπρά σκάρα κα πεκάβ ε κεφτάβε = πάνω στη σχάρα θα ψήσω τους κεφτέδες, τχο ε μανγκινά οπρά τομαφιλέσκι σκάρα = βάλε τα εμπορεύματα πάνω στη σχάρα του αυτοκινήτου.
σχέδιο (α): σκέδιο και σχέδιο, ο
π.χ. κα ικαλάβ τουκέ εκ σκέδιο ε κχερέσκε κάι κα μορές κε γιακχά = θα σου βγάλω ένα σχέδιο για το σπίτι που θα τρίβεις τα μάτια σου.
σχέδιο (β): μπιτσίμι, ο (σ.α. σχήμα)
π.χ. ε κχερέσκο μπιτσίμι μπουτ μπεε(ν)ντίμ = του σπιτιού το σχέδιο πολύ άρεσα (βλ. και σχήμα).
σχέση: σχέσι, η
π.χ. νάι μαν σχέση καλέ μανουσσέσα = δεν έχω σχέση μ' αυτόν τον άνθρωπο.
σχήμα (α):σουλούπο, ο (βλ. και σουλούπι).
σχήμα (β): μπιτσίμι, ο (σ.α. σχέδιο)
π.χ. κολέ τραπεζέσκο μπιτσίμι σας τοπαρλάκι = εκείνου του τραπεζιού το σχήμα ήταν στρογγυλό.
σχιμάδα: (βλ. σκισμή).
σχισματιά: (βλ. σκισμή).
σχισμή: (βλ. σκισμή).
σχοινάκι (α): σσολορό, ο.
σχοινάκι (β): σιτζιμίσι, ο.
σχοινένιος (α) (επίθ.): σσολόσκο,-ι και σσολέσκο,-ι.

σχοινένιος (β) (επίθ.): σιτζιμέσκο, -ι.
σχοινί (α): σσολό, ο
π.χ. σΰρνταβ ο σσολό = τραβάω το σχοινί, κίνταβ ο σσολό = μαζεύω το σχοινί.
σχοινί (β): σιτζίμι και σιτζίμο, ο
π.χ. μπουτ τφουλό σι καβά σιτζίμι = πολύ χοντρό είναι αυτό το σχοινί.
σχολείο (α): σχολίο, ο
π.χ. τζαβ κάι σχολίο = πηγαίνω στο σχολείο, τζαβ τε λαβ ε χουρντέν κατάρ σχολίο = πάω να πάρω τα παιδιά από το σχολείο.
σχολείο (β): μεκτέπο, ο
π.χ. κάι καβά μεκτέπο τζαβ με = σ' αυτό το σχολείο πηγαίνω εγώ.
(υποκ) μεκτεπίσι, ο.
σχολικός (α) (επίθ.): σχολιέσκο,-ι
π.χ. σχολιέσκι γιορτία = σχολική εορτή.
σχολικός (β) (επίθ.): μεκτεπέσκο, -ι
π.χ. μεκτεπέσκι τσά(ν)τα = σχολική σάκα
σώζομαι: (βλ. γλιτώνω (αμετβ.).
σώζω (μετβ. ρ.): κουρταρίαβ
π.χ. νασστί κουρταρίολ λε κχόνικ, ε ντοκτόρα πφε(ν)ντέ κάι κα μερέλ = δεν μπορεί να τον σώσει κανείς, οι γιατροί είπαν πως θα πεθάνει.
(βλ. και γλιτώνω (μετβ.), λυτρώνω).
σωθικά: γιλέ, ε (βλ. και σπλάχνα).
σωλήνας: σολίνα, η
π.χ. χουβάρντιλι ε πλι(ν)ντιριόσκι σολίνα = τρύπησε του πλυντηρίου ο σωλήνας.
σώμα (α): τένι, ο
π.χ. ε μανουσσέσκο τένι = το σώμα του ανθρώπου.
σώμα (β): σόμα, ο και σόμα, η
π.χ. σίτουτ σσουκάρ σόμα = έχεις ωραίο σώμα.
σωματάκι: τενίσι, ο
σωματοφύλακας: γιαβέρι, ο (σ.α. υπερασπιστής, υποστηρικτής, προστάτης, πρόμαχος, υπέρμαχος)
π.χ. καβά σι λεσκό γιαβέρι = αυτός είναι ο σωματοφύλακας του (θηλ. γιαβέρκα, η).
σωματώδης: (βλ. γίγαντας).
σωρός: σουρία, η
π.χ. πφε(ν)ντά μανγκέ γεκ σουρία χοχαημάτα = μου είπε ένα σωρό ψέματα, εκ σουρία τσαρέ χαλαντόμ = ένα σωρό πιάτα έπλυνα.
σώσιμο: κουρταριπέ, ο και κουρταρμάκο, ο
(βλ. και γλιτωμός, λυτρωμός).
σωσμένος (άκλ. επίθ.): κουρταρμούσσι (σ.α. λυτρωμένος).
σωστά (επίρρ.): ντένκι
π.χ. μανγκάβ τε κερές ντένκι κι μπουκί = θέλω να κάνεις σωστά τη δουλειά σου, κο σαάτο νι τζαλ ντένκι = το ρολόι σου δεν πηγαίνει σωστά.
(βλ. και σωστός).
σωστός (άκλ. επίθ.): ντένκι
π.χ. εκ ντένκι όρμπα κατάρ κο μούι ιν ικλέλ = μια σωστή κουβέντα από το στόμα σου δεν βγαίνει, εκ ντένκι μπουκί νασστί κερές = μια σωστή δουλειά δεν μπορείς να κάνεις, οπάςς μπουκιά νι κα κερές, ντένκι μπουκί μανγκάβ = μισές δουλειές δε θα κάνεις, σωστή δουλειά θέλω. (βλ. και σωστά)
Αντίθ. γιανγκλΰσσι = λανθασμένος.
σωτηρία: κουρτουλμάκο, ο.
σώφρων (άκλ. επίθ. και επίρρ.): γκογκιαβέρ και γκογκιαέρ (σ.α. λογικός, λογικά)
π.χ. εκ γκογκιαβέρ μανούςς, καλέ νι κερέλ = ένας σώφρων άνθρωπος, αυτό δεν το κάνει.
Συνών. γκογκιαλό = μυαλωμένος.

Τ

ταβάνι: ταβάνο, ο
π.χ. μακχάβ ο ταβάνο = βάφω το ταβάνι, τχάβντελ ο ταβάνο ε μπρουσσουμέσταρ = στάζει το ταβάνι από τη βροχή.
(υποκ.) ταβανίσι, ο.
ταγάρι: τράστα, η
π.χ. α(ν)ντί τράστα σι ο μαρνό = μες στο ταγάρι είναι το ψωμί.
(υποκ.) τραστίσα, η.
ταγκό: τανγκό, ο
π.χ. κχελέλ τανγκό πε ρομνάσα = χορεύει ταγκό με τη γυναίκα του.
ταΐζομαι (αμετβ. ρ.): παρβάρντιαβ και παρμπάρντιαβ
π.χ. κατάρ καβά ντικιάνο παρβάρντολ λενγκί ανάβα = απ' αυτό το μαγαζί ταΐζεται η οικογένειά τους (βλ. και τρέφομαι).
ταΐζω (μετβ. ρ.): παρβαράβ, παρμπαράβ και χα(ν)νταράβ
(χα(ν)νταράβ σ.α. τροφοδοτώ)
π.χ. χα(ν)νταράβ ε γκουρουβνέν = ταΐζω τις αγελάδες, παρβαράβ ε χουρντέ = ταΐζω το μωρό, παρμπαράβ με τζουκελέ = ταΐζω τον σκύλο μου.
ταινία (κινηματογραφική ή τηλεοπτική): φίλιμι, ο
π.χ. κα(μ)μποένγκο φίλιμι = καουμπόικη ταινία (γουέστερν), νταρανό φίλιμι = ταινία τρόμου.
ταινιούλα (κινηματογραφική ή τηλεοπτική): φιλιμίσι, ο
τάισμα: παρβαριπέ, παρμπαριπέ και χα(ν)νταριπέ, ο
(χα(ν)νταριπέ σ.α. τροφοδοσία)
π.χ. ε κχαϊνά μανγκέν χα(ν)νταριπέ = οι κότες θέλουν τάισμα.
ταϊσμένος (μτχ.): παρμπαρντό,-ί, χα(ν)νταρντό,-ί και παρβαρντό, -ί
π.χ. παρμπαρντό σι ο χουρντό = ταϊσμένο είναι το μωρό.
Συνών. τσαϊλό = χορτάτος.
Αντίθ. μπιπαρμπαρντό = ατάιστος.
τάκος: τάκο, ο
π.χ. τχοντόμ ντούι τάκορα ταλάλ τραπέζι, για τε να κχελέλ = έχω βάλει δύο τάκους κάτω από το τραπέζι, για να μην κουνιέται.
τακουνάκι: τακουνίσι, ο.
τακούνι: τακούνο, ο
π.χ. χαρνό τακούνο = χαμηλό τακούνι, ουτσό τακούνο = ψηλό τακούνι (πληθ. τακούνορα, ε).
τακτοποιημένος (μτχ.): λατσχαρντό, -ί (κυριολ. καλυτερευμένος*) (σ.α. βελτιωμένος, διορθωμένος, γιατρεμένος, περιποιημένος, επιδιορθωμένος, έτοιμος)
Αντίθ. μπιλατσχαρντό = ακαλυτέρευτος, ατακτοποίητος, αβελτίωτος, αδιόρθωτος, απεριποίητος, ανέτοιμος).
τακτοποίηση: λατσχαριπέ, ο (= καλυτέρευση) (σ.α. βελτίωση, διόρθωση, γιατρειά, επιδιόρθωση, περιποίηση, ετοιμασία)
π.χ. λατσχαριπέ μανγκέν ε μανγκινά = τακτοποίηση θέλουν τα εμπορεύματα.
τακτοποιώ (μετβ. ρ.): λατσχαράβ (= καλυτερεύω μετβ.) (σ.α. βελτιώνω, διορθώνω, γιατρεύω, περιποιούμαι, ετοιμάζω)
π.χ. λατσχαράβ ε λουλουγκιά = τακτοποιώ τα λουλούδια, λατσχαράβ ε μανγκινά = τακτοποιώ τα εμπορεύματα, κα λατσχαράβ τουτ με = θα σε τακτοποιήσω (τιμωρήσω, δείρω) εγώ.
ταλαίπωρος (επίθ.): ζαβα(λ)λίο, -ούκα
π.χ. νασστίκ ασαϊά ιτσ α(ν)ντό πο αγιάτο ο ζαβα(λ)λίο = δεν μπόρεσε

να γελάσει καθόλου μες στη ζωή του ο ταλαίπωρος (δηλ. να χαρεί κάτι) (βλ. και καημένος, κακομοίρης, δυστυχής).
ταλέντο: ταλέ(ν)ντο, ο
π.χ. σίλε μπουτ ταλέ(ν)ντο κάι τόπα = έχει πολύ ταλέντο στην μπάλα.
τάλιρο: παντζένγκο, ο και παντζένγκι, η.
τάμα (α): τάμα, η
π.χ. κερντόμ τάμα με χουρντέσκε κάνα κα λατσχάρντολ, τε τσχινάβ ντούι μπακρέ = το ’χω κάνει τάμα για το παιδί μου, όταν καλυτερέψει, να σφάξω δύο πρόβατα.
τάμα (β): αντάκο, ο
π.χ. αντάκο σας λε, ο(ν)ντάν τσχι(ν)ντά ο μπακρό = το είχε τάμα, γι’ αυτό έσφαξε το πρόβατο.
ταμείο: ταμίο, ο
π.χ. τζα κάι ταμίο, τε ποκινές = πήγαινε στο ταμείο, να πληρώσεις.
ταμπέλα: ταμπέλα, η
π.χ. ιν ντικχές σο γιαζίορ η ταμπέλα; = δεν βλέπεις τι γράφει η ταμπέλα;
ταμπλάς: τάμπλα, η
π.χ. μελαλί σι η τάμπλα = λερωμένος είναι ο ταμπλάς.
Συνών. σίνια και τεπσία = ταψί.
ταμπλό: ταμπλό, ο
π.χ. ε τομαφιλέσκο ταμπλό κοσιπέ μανγκέλ = του αυτοκινήτου το ταμπλό σκούπισμα θέλει.
τανάλια:τανάλια και ντανάλια, η
π.χ. του λιάν η τανάλια; = εσύ πήρες την τανάλια;
ταξί: τάκσι και τακσί, ο
π.χ. λιάν τιλέφονο τακσέσκε; = πήρες τηλέφωνο για ταξί;
ταξιδεύω (α) (αμετβ. ρ.): ντρομ-τζαβ (= δρόμο πηγαίνω)
π.χ. κα τζαβ-ντρομ αβγκιέ = θα ταξιδέψω σήμερα.
ταξιδεύω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): λανταβάβ (σ.α. φορτώνω, μετακομίζω)
π.χ. σόσα κα λανταβές; = με τι θα ταξιδέψεις;
ταξίδι (α): ντρομ, ο (= δρόμος)
π.χ. (ευχή σε ταξιδιώτη) λατσχό ντρομ τε αβέλ τουτ = καλό ταξίδι να έχεις.
ταξίδι (β): λανταηπέ, ο (σ.α. φόρτωμα, μετακόμιση)
π.χ. τζάβταρ λανταημάσκε = φεύγω για ταξίδι.
ταξιτζής: τακσιτζίο, ο
π.χ. λακό ρομ σι τακσιτζίο = ο άντρας της είναι ταξιτζής.
τάπα: τάπα, η (μτφ. κοντοστούπης, -α).
ταπεινωμένος (μτχ.): λατζανταρντό,-ί (βλ. και ντροπιασμένος).
ταπεινώνω (μετβ. ρ.): λατζανταράβ (κυριολ. ντροπιάζω)
π.χ. λατζανταρντάς μαν ανγκλά σάορε(ν)ντε α(ν)ντί καβενάβα = με ταπείνωσε μπροστά σε όλους μες στο καφενείο.
(βλ. και ντροπιάζω, προσβάλλω, εξευτελίζω).
ταπείνωση: λατζανταριπέ, ο (κυριολ. ντρόπιασμα)
(βλ. και προσβολή, εξευτελισμός).
ταπετσαρία: ταπετσαρία, η
π.χ. νακχανταρντόμ νεβί ταπετσαρία κάι μο τομαφίλι = πέρασα καινούρια ταπετσαρία στο αυτοκίνητό μου.
ταραχή: ιζντραηπέ, ο
π.χ. ασταρντάς μαν ιζντραηπέ καλέ σσεέσα κάι ντικχλόμ = με έπιασε ταραχή μ’ αυτό το πράγμα που είδα.
(βλ. και τρεμούλα, ρίγος).
ταραχοποιός: (βλ. σαματατζής).
τατουάζ: τατουάζι και τατουάζ, ο.
ταυράκι: γκουρουβορό, ο.
ταυρίσιος (επίθ.): γκουρουβανό,-ί

π.χ. γκουρουβανέ σσινγκά = ταυρίσια κέρατα.
(βλ. και βοδινός).
ταύρος: γκουρούβ, ο
π.χ. (φράση) τσχουτάς-πες οπρά λέστε σαρ γκουρούβ = όρμησε πάνω του σαν ταύρος.
(βλ. και βόδι).
ταυτότητα (αστυνομική): ταφτότιτα και ταφτότα, η
π.χ. χασαρντόμ μι ταφτότα = έχασα την ταυτότητά μου.
ταφή: πραχοσαριπέ, ο
(βλ. και θάψιμο).
ταφικός (επίθ.): πραχοσαριμάσκο, -ι
π.χ. πραχοσαρισμάσκε αντέτορα = ταφικά έθιμα.
τάφος: λιμόρι, ο
(βλ. και μνήμα).
τάχα (επίρρ.): χάι
π.χ. χάι πφε(ν)ντά κάι κα αβέλ, αμά με ιν πακιάβ λε = τάχα είπε ότι θα 'ρθεί, αλλά εγώ δεν τον πιστεύω (βλ. και δήθεν).
ταχέως: (βλ. γρήγορα).
ταχυδρομείο: ποστανάβα, η
π.χ. τζαβ κάι ποστανάβα = πάω στο ταχυδρομείο.
ταχυδρομικός (επίθ.): ποσταναβάκο, -ι.
ταχυδρόμος: πόστατζίο, ο
π.χ. νι νακχλό καγιά αφτάβα ο πόστατζίο = δεν πέρασε αυτή την εβδομάδα ο ταχυδρόμος.
ταχύς: (βλ. σβέλτος, γρήγορος).
ταχύτητα (ο λεβιές): τακίτα, η
ταχύς: (βλ. σβέλτος, γρήγορος).
ταψάκι: σινιίσα και τεπσιίσα, η.
ταψί: σίνια και τεπσία, η
π.χ. χαλαβάβ η σίνια = πλένω το ταψί, κιρνί σι καγιά τεπσία; = δικό σου είναι αυτό το ταψί;
τεκές (μουσουλμανικό μοναστήρι): τεκιάβα, η
(υποκ.) τεκιαβίσα, η.

τέκνο: χουρντό, ο (= παιδί, μωρό)
π.χ. καζόμ χουρντέ σίτουτ; = πόσα τέκνα έχεις;
τελάρο: τελάρο, ο
π.χ. κι(ν)ντά ντούι τελάρε ντομάτε = αγόρασε δύο τελάρα ντομάτες.
τελείωμα (α): μπιτιρμέκο, ο
Αντίθ. μπασσλαμάκο = αρχίνισμα, έναρξη.
τελείωμα (β): μπιτισαριπέ, ο.
τελειωμένος (α) (άκλ. επίθ.): μπιτίκι και μπιτιρμίσσι
π.χ. άμα νι ντικχάβ μπιτίκι μπουκί, νι ποκινάβ = αν δεν δω τελειωμένη δουλειά, δεν πληρώνω.
(σ.α. ληγμένος).
Αντίθ. μπασσλαμούσσι = αρχινισμένος.
τελειωμένος (β) (μτχ.): μπιτισαρντό, -ί.
τελειωμός (α): μπιτμέκο, ο
π.χ. μπιτμέκο νάι κάι καλά τσεκίε = τελειωμό δεν έχουν αυτά τα βάσανα.
(σ.α. λήξη)
τελειωμός (β): μπιτιπέ, ο.
τελειώνω (α) (μετβ. ρ.): μπιτιρίαβ
π.χ. μπιτιρντίμ μι μπουκί = τελείωσα τη δουλειά μου, τε μπιτιρίαβα, κ' αβάβ = αν τελειώσω, θα έρθω.
Αντίθ. μπασσλάιαβ = αρχίζω.
τελειώνω (β) (μετβ. ρ.): μπιτισαράβ.
τελειώνω (α) (αμετβ. ρ.): μπιτίαβ
π.χ. μπι(τ)τί η ζουμί = τελείωσε το φαγητό, μπι(τ)τιλέρ ε παρέ = τελειώσανε τα λεφτά.
(σ.α. λήγω).
τελειώνω (β) (αμετβ. ρ.): μπιτισάαβ και μπιτισάβαβ.
τελείως: (βλ. εντελώς).
τελειωτικός (επίθ.): μπιτιριμάσκο, -ι.
τελευταία (επίρρ.): σονου(ν)ντά

π.χ. σονου(ν)ντά του κα κερντός-πισσμάνο = τελευταία εσύ θα μετανιώσεις, σονου(ν)ντά αβιλόμ με = τελευταία ήρθα εγώ, σονου(ν)ντά κιαρλίο του του ικλιλάν = τελευταία κερδισμένος εσύ βγήκες.
τελευταίος (α) (επίθ.): σονουντζίο,-ούκα
π.χ. αβγκιέ σι λεσκό σονουντζίο γκιβέ, τχάρα κα τζάλταρ = σήμερα είναι η τελευταία του μέρα, αύριο θα φύγει.
Αντίθ. γεκουτνό = πρώτος
τελευταίος (β) (επίθ.): εν-παλουτνό, -ί και εν-παλικνό, -ί (εν = πιο, παλουτνό και παλικνό = πισινός)
π.χ. ο εν-παλουτνό κχερ σι με ντάντέσκο = το τελευταίο σπίτι είναι του πατέρα μου.
τέλος: σόνι, ο
π.χ. νάι σας λατσχό ο σόνι ε φίλιμέσκο, νι μπεε(ν)ντίμ λε = δεν ήταν καλό το τέλος της ταινίας, δε μου άρεσε.
(σ.α. κατάληξη).
τελώ (μετβ. ρ.): κεράβ (= κάνω, φτιάχνω μετβ., δημιουργώ, διαπράττω, πράττω)
π.χ. κάι κερντάν κε τσχαβέσκο μπιάβ; = πού τέλεσες το γάμο του γιου σου;
τελωνειακός (επίθ.): γκυμυρικέσκο,-ι (τα υ προφέρονται όπως το γαλλικό u)
π.χ. γκυμυρικέσκο κο(ν)τρόλι = τελωνειακός έλεγχος.
τελωνείο: γκυμυρίκο, ο (τα υ προφέρονται όπως το γαλλικό u).
τελώνης: γκυμυρικτσίο, ο (τα υ προφέρονται όπως το γαλλικό u).
τεμαχίζομαι: (βλ. κομματιάζομαι).
τεμαχίζω (μετβ. ρ.): τσχινγκιαράβ
π.χ. τσχινγκιαράβ ο μας = τεμαχίζω το κρέας.
(βλ. και κομματιάζω)
τεμάχιο: παρτσάβα, η (= κομμάτι)
π.χ. καζόμ παρτσάβε λιάν; = πόσα τεμάχια πήρες;
(βλ. και κομμάτι).
(υποκ.) παρτσαβίσα, η.
τεμάχισμα: τσχινγκιαριπέ, ο
(βλ. και κομμάτιασμα).
τεμαχισμένος (μτχ.): τσχινγκιαρντό,-ί
(βλ. και κομματιασμένος).
τέμενος: τεμενάβα, η.
τεμπέλης (επίθ.): κχα(ν)ντινό,-ί (σ.α. βρομιάρης)
π.χ. τζα κερ μπουκί, μο κχα(ν)ντινέα, σαστό γκιέ να μπεςς κχερέ = πήγαινε να δουλέψεις, ρε τεμπέλη, όλη την ημέρα μην κάθεσαι σπίτι.
Αντίθ. μπουκιαρνό = εργατικός.
τεμπελιά: κχα(ν)ντινιπέ, ο
π.χ. (φράση μτφ.) κατάρ ο μπουτ κχα(ν)ντινιπέ νασστί βάζντελ πε τσανγκά = από την πολλή τεμπελιά δεν μπορεί να σηκώσει τα πόδια του. (κχα(ν)ντινιπέ σ.α. βρομιά, κχά(ν)νταβ = βρομώ (αμετβ.), μυρίζω)
Αντίθ. μπουκιαρνιπέ = εργατικότητα.
τεμπελιάζω (αμετβ. ρ.): κχα(ν)ντινιπέ-κεράβ (= τεμπελιά κάνω)
π.χ. κερ εμπούκα μπουκί, να κερ-κχα(ν)ντινιπέ = κάνε λίγη δουλειά, μην τεμπελιάζεις.
τενεκές: τενεκιάβα, η
π.χ. κιραλέσκι τενεκιάβα = τενεκές τυριού.
τέντα: τέ(ν)τα και τέ(ν)ντα, η
π.χ. μπρουσσούμ κα ντελ, τε ουτσχαρές ε μανγκινά ε τε(ν)τάσα = θα βρέξει, να σκεπάσεις τα εμπορεύματα με την τέντα.
τέντωμα (α): ινζαριπέ, ο
(βλ. και στήσιμο).

τέντωμα (β): νταρτισαριπέ και νταρτμάκο, ο.
τεντωμένος (α) (μτχ.): ινζαρντό,-ί.
τεντωμένος (β) (μτχ.): νταρτισαρντό, -ί.
τεντώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): ινζαράμαν (μέση διάθεση).
τεντώνομαι (β) (αμετβ. ρ.): νταρτισαράμαν και νταρτίαμαν (μέση διάθεση).
τεντώνω (α) (αμετβ. ρ.): ινζάρντιαβ (παθητική διάθεση).
τεντώνω (β) (αμετβ. ρ.): νταρτισάαβ (παθητική διάθεση).
τεντώνω (α) (μετβ. ρ.): ινζαράβ
π.χ. ινζαράβ ο σσολό = τεντώνω το σχοινί, ινζαράβ με βαστά = τεντώνω τα χέρια μου.
(βλ. και στήνω).
τεντώνω (β) (μετβ. ρ.): νταρτισαράβ και νταρτίαβ
π.χ. νταρτίαβ η λαστίκα = τεντώνω το λάστιχο.
τεράστιος (επίθ.): γκαέτ-μπαρό,-ί (= υπέρ μεγάλος)
π.χ. γκαέτ-μπαρό κχερ = τεράστιο σπίτι, γκαέτ-μπαρό κοπάτσι = τεράστιο δέντρο.
τερλίκι: τέρλικο, ο
(πληθ. τερλίκορα και τέρλιτσα, ε)
π.χ. κι(ν)ντόμ με ρομνάκε τέρλιτσα = αγόρασα για τη γυναίκα μου τερλίκια.
τερματοφύλακας: καλετζίο, ο
τερτίπι: τερτίπο, ο και τερτίπι, ο
π.χ. σαβέ τερτίπορα σι καλά κάι κερές; = τι τερτίπια είναι αυτά που κάνεις;, εκχέ μπορά, άμα νάι λα κχερέσκο τερτίπο, βόι μπορί νάι = μια νύφη, αν δεν έχει τερτίπι σπιτιού (αν δεν ξέρει από νοικοκυριό), αυτή νύφη δεν είναι.
τέσσερα (άκλ. απόλ. αριθμητ.): ισστάρ
π.χ. ισστάρ πφαμπαϊά = τέσσερα μήλα.
τεσσαρακοστός (τακτικό αριθμητ., επίθ.): ισσταρντεσσουτνό, -ί.
τεταρτάκι: τσιρεκίσι, ο
π.χ. μπεκλέ ζάλακ, α(ν)ντέ γεκ τσιρεκίσι κα ιρισάβαβ = περίμενε λίγο, σε ένα τεταρτάκι θα γυρίσω.
τέταρτο: τσιρέκο, ο
π.χ. τσχιν μανγκέ γεκ τσιρέκο κιράλ = κόψε μου ένα τέταρτο τυρί.
τέταρτος (τακτ. αριθμητ., επίθ.): ισσταρουτνό,-ί.
τέτοιος (αντων.): γκασαβό, -ί, γκασαό, -ί, γκαντισαβό, -ί και γκαντισαό, -ί
π.χ. κι(ν)ντόμ με ντα γκασαβί α(ν)τεράβα = αγόρασα κι εγώ τέτοιο πουκάμισο, γκαντισαβέ όρμπε ιν πφενί(ν)ντον = τέτοια λόγια δε λέγονται, γκασαό πα(ν)τόλι σι μά(ν)ντα = τέτοιο παντελόνι έχω κι εγώ.
Συνών. αϊνί = όμοιος, ίδιος.
Αντίθ. αβέρτουρλι = αλλιώτικος, διαφορετικός.
τετράδιο: ντεφτέρι, ο (σ.α. βιβλίο).
τετρακόσια (άκλ. απόλ. αριθμητ.): ισστάρσσελ.
τετράμηνος (επίθ.): ισσταρετσχονένγκο,-ι.
τετραπέρατος (επίθ.): γκαέτ-μπουτζανγκλό,-ί
π.χ. γκαέτ-μπουτζανγκλό σι λεσκό τσχαβό = τετραπέρατος είναι ο γιος του.
(κυριολ. υπέρ πολύξερος).
τετράπορτος (α) (επίθ.): ισσταρέουνταρένγκο,-ι
π.χ. ισσταρέουνταρένγκο τρομοφίλι = τετράπορτο αυτοκίνητο.
τετράπορτος (β) (επίθ.): ισσταρέκαπουένγκο, -ι.
τέχνασμα: (βλ. επινόηση).
τέχνη (α): ζαναάτι, ο (σ.α. επάγγελμα)

π.χ. (φράση) σόσκο ζανάατι ντα τε τζανέλ ο μανούςς, λατσχό σι = όποια λογής τέχνη και να ξέρει ο άνθρωπος, καλή είναι (βλ. και επάγγελμα (β)).
τεχνίτης: (βλ. μάστορας).
τεχνίτης (μαθητεύομενος): τσιράκο, ο (βλ. και τσιράκι).
τεχνίτης (τσεκουριών): τοβερτζίο, ο.
τζάκι: οτζάκο, ο και τζάκι, ο
π.χ. σίλε οτζάκο κάι λεσκό κχερ = έχει τζάκι στο σπίτι του.
τζαμάκι: τζαμίσι, ο.
τζαμαρία: τζαμαρία και τζαμακαρία, η
π.χ. ε χουρντέ πφαγκλέ η τζαμαρία ε τοπάσα = τα παιδιά έσπασαν την τζαμαρία με την μπάλα.
τζαμένιος (επίθ.): τζαμέσκο, -ι.
τζάμι: τζάμο και τζάμι, ο
π.χ. κον πφαγκλάς ο τζάμο ε ουνταρέσκο; = ποιος έσπασε το τζάμι της πόρτας;, κος ε τζάμορα = σκούπισε τα τζάμια.
τζαμί: τζαμία, η.
τζαμπατζής: αβά(ν)τατζίο, ο
π.χ. αβά(ν)τατζίο σι ο πφιρνορό! = τζαμπατζής είναι ο πονηρούλης!
τζαμπατζού: αβά(ν)τατζίκα και αβά(ν)τατζΰκα, η.
τζαμωτός: (βλ. τζαμένιος).
τζατζίκι: τζατζίκι, ο
π.χ. λε μανγκέ ζάλακ τζατζίκι = πάρε μου λίγο τζατζίκι.
τζερεμές: τζερεμάβα, η
π.χ. τζερεμάβα σαν, νασστί μπετζερίος κχάντσικ = τζερεμές (ανίκανος, άχρηστος) είσαι, δεν μπορείς να καταφέρεις τίποτα, κάι ρακχαντάν καβά τζερεμάβα ρομαφίλι! = πού βρήκες αυτό το τζερεμέ (διαλυμένο, παμπάλαιο) αυτοκίνητο! κιρνέ τζερεμάβε, με κα ποκινάβ λεν; = τους δικούς σου τζερεμέδες (τις ζημιές που κάνεις) εγώ θα τους πληρώνω;
Συνών. τσχορντό = ρημαγμένος, διαλυμένος, χυμένος.
τζερτζελές: τζερτζελάβα, η
π.χ. νάι σανάς κατέ τε τνικχέσας σαί τζερτζελάβα σας αμέν ιρακί η ρατ = δεν ήσουν εδώ να έβλεπες τι τζερτζελέ είχαμε χθες το βράδυ.
τζογαδόρος: κουμαρτζίο, ο, θηλ. κουμαρτζίκα, η.
τζόγος: κουμάρι, ο
π.χ. χασαρντά σα πε παρέ κάι κουμάρι = έχασε όλα τα λεφτά του στον τζόγο.
τζουρτζούνα: τζουρτζούνα, η
π.χ. μπαρί τζουρτζούνα σι καλέστε = μεγάλη τζουρτζούνα (πλάκα) υπάρχει σ' αυτόν (έχει αυτός).
τηγανάκι: ταβίσα, η.
τηγανητός (επίθ.): πεκό,-ί
π.χ. πεκέ πατάτε = τηγανητές πατάτες.
(βλ. και ψημένος).
τηγάνι: τάβα, η
π.χ. χαλαβάβ η τάβα = πλένω το τηγάνι.
τηγανίζω (α) (μετβ. ρ.): πεκάβ
π.χ. πεκάβ ε αρνέ = τηγανίζω τα αβγά, πεκάβ ε ματσχέ = τηγανίζω τα ψάρια, πεκάβ πατάτε = τηγανίζω πατάτες.
(βλ. και ψήνω).
τηγανίζω (β) (ενεργ. διαμ.ρ.): πεκλαράβ και (επιτατ.ενεργ.διαμ.ρ.) πεκλανταράβ (= βάζω να τηγανίσει-ουν, βάζω να ψήσει-ουν)
π.χ. κα πεκλανταράβ μανγκέ κάι μι ρομνί ισστάρ αρνέ = θα βάλω τη γυναίκά μου να μου τηγανίσει τέσσερα αβγά, κα πεκλαράβ λατέ ο μας = θα τη βάλω να ψήσει το κρέας (πεκλαρντό, -ί μτχ. = τηγανισμένος, ψημένος, πεκλαριπέ, ο, ρηματ. ουσ. = τηγάνισμα, ψήσιμο).

τηγάνισμα: πεκιπέ, ο
(βλ. και ψήσιμο).
τηγανισμένος: (βλ. τηγανητός).
τηγανιστός: (βλ. τηγανητός).
τηλεόραση: τιλεόρασι, η
π.χ. α(ν)ντό κχερ σι, τιλεόρασι ντικχέλ = μες στο σπίτι είναι, τηλεόραση βλέπει.
τηλεσκόπιο: μπιλμπίλι, ο
(βλ. και κιάλι).
(βλ. ομόηχο μπιλμπίλι = αηδόνι).
τηλέφωνο: τιλέφονο, ο
π.χ. γιαζ λεσκό τιλέφονο = γράψε το τηλέφωνό του, σίτουτ τιλέφονο κάι κο κχερ; = έχεις τηλέφωνο στο σπίτι σου;
τηλεφωνώ (αμετβ. και μετβ. ρ.): τιλέφονο-λαβ (= τηλέφωνο παίρνω)
π.χ. κα λαβ τουκέ τιλέφονο τχάρα = θα σου τηλεφωνήσω αύριο.
τι (άκλ. ερωτημ. αντων.): σο
π.χ. σο κερές; = τι κάνεις;, σο μανγκές; = τι θέλεις;, σο κερντιλό; = τι έγινε;, σο πφε(ν)ντάν; = τι είπες;
(σο σ.α. μόλις, ό,τι).
τι (ως θαυμαστικό): σαό,-ί και σαβό,-ί
π.χ. σαό μπαρό κχερ! = τι μεγάλο σπίτι!, σαβί σσουκάρ τσχορί! = τι ωραία κοπέλα!
(βλ. και ερωτημ. αντων. ποιος).
τι (λογής, είδους): σόσκο,-ι
π.χ. σόσκο κιράλ μανγκές; = τι λογής τυρί θέλεις;
τιμή (για πρόσωπο): ναμούζι, ο
π.χ. με νι λατζανταράβ μο ναμούζι = εγώ δεν ντροπιάζω την τιμή μου.
τιμή (για πράγματα): φιάτο, ο και φιάτι, ο
π.χ. σαβό σι ο φιάτο καλέ τομαφιλέσκο; = τι τιμή έχει αυτό το αυτόκίνητο;, φουλάρ εμπούκα ο φιάτο = κατέβασε λίγο την τιμή.
τίμιος (επίθ.): ναμουζλίο,-ούκα
π.χ. ναμουζλίο μανούςς σι = είναι τίμιος άνθρωπος.
(βλ. και σεμνός)
τιμιότητα: (βλ. τιμή (για πρόσωπο)).
τιμολόγιο: τιμολόγιο, ο
π.χ. τσχι(ν)ντάς τουκέ τιμολόγιο ε μανγκινένγκε κάι λιάν; = σου έκοψε τιμολόγιο για τα εμπορεύματα που πήρες;
τιμόνι: ντιμένο και τιμόνι, ο
π.χ. ασταράβ ο ντιμένο = κρατάω το τιμόνι, τσχιν ο ντιμένο τσατσέ = κόψε (στρίψε) το τιμόνι δεξιά.
τίναγμα: κινισαριπέ, ο
π.χ. πφερντιλέ ε σομπάκε μποριέ, κινισαριπέ μανγκέν = γέμισαν τα μπουριά της σόμπας, τίναγμα θέλουν.
τιναγμένος (μτχ.): κινισαρντό,-ί
π.χ. κινισαρντέ σι ε κουβέρτε = τιναγμένες είναι οι κουβέρτες.
τινάζομαι (α) (αμετβ. ρ.): κινισαράμαν.
τινάζομαι (β): (βλ. αναπηδώ (β)).
τινάζω (μετβ. ρ.): κινισαράβ
π.χ. κινισαράβ ε πατέ = τινάζω τα ρούχα, κινισαράβ ε κιλίμορα = τινάζω τα χαλιά, κινισαράβ ε κουβέρτε = τινάζω τις κουβέρτες.
τίποτα (άκλ. αόρ. αντων.): κχάντσικ (σ.α. κάτι, βλ. και κάτι)
π.χ. σι κχάντσικ τε χαβ; = έχει τίποτα να φάω;, νι λιόμ λεσκέ κχάντσικ = δεν του πήρα τίποτα, νι κερντιλό κχάντσικ = δεν έγινε τίποτα, νασστί κερές κχάντσικ = δεν μπορείς να κάνεις τίποτα, μανγκές αβέρ κχάντσικ; = θέλεις τίποτα άλλο;
τιποτένιος (επίθ.): κχαντσικανό,-ί
π.χ. κχαντσικανό μανούςς = τιποτένιος άνθρωπος.
τοίχος: ντουβάρι, ο
π.χ. μακχάβ ε ντουβάρα = βάφω τους τοίχους, τε να ασσουνέσα μαν

ακανά, κ' αβέλ γεκ γκιβέ κάι κα τσαλαβές κο σσορό κάι ντουβάρι = αν δε μ' ακούσεις τώρα, θα 'ρθει μια μέρα που θα χτυπάς το κεφάλι σου στον τοίχο.
(υποκ.) ντουβαρίσι, ο.
τοιχόχαρτο: ντουβαρένγκο-λιλ, ο (= τοίχων χαρτί).
τοκίζομαι (αμετβ. ρ.): τόκο-λαβ (= τόκο παίρνω)
π.χ. μουκλά ε παρέ κάι μπάνκα, τε λεν-τόκο = άφησε τα χρήματα στην τράπεζα, να τοκίζονται.
τοκίζω (μετβ. ρ.): τόκο-τχαβ (= τόκο βάζω).
τόκος: τόκο, ο
π.χ. τε ποκινέσα νταά ανγκλέ, κα φουλέλ ο τόκο = αν πληρώσεις πιο μπροστά, θα κατεβεί ο τόκος.
τολμηρός: (βλ. θαρραλέος, άφοβος).
τομάρι: μορκχί, η (= δέρμα, πετσί, δορά)
π.χ. ε γκουρουβέσκι μορκχί σι τφουλί = του βοδιού η δορά είναι χοντρή.
τονωμένος (μτχ.): τζου(ν)νταρντό,-ί (= ζωντανεμένος, τζου(ν)ντό = ζωντανός)
Συνών. ζουραρντό και ζουρανταρντό = δυναμωμένος.
τονώνομαι (αμετβ. ρ.): τζου(ν)ντιάβ (= ζωντανεύω (αμετβ.))
Συνών. ζουράβαβ = δυναμώνω αμετβ.
τονώνω (μετβ. ρ.): τζου(ν)νταράβ (= ζωντανεύω (μετβ.))
Συνών. ζουρανταράβ = δυναμώνω μετβ.
τόνωση: τζου(ν)νταριπέ, ο (= ζωντάνεμα)
Συνών. ζουρανταριπέ = δυνάμωμα.
τόξο: τόνκσο, ο
τόπι: τόπα, η
(βλ. και μπάλα, ποδόσφαιρο)
τοποθετημένος (επίθ.): τχοντό,-ί
(βλ. και βαλμένος) και τχοντι(ν)ντό, -ί
(βλ. ομόηχο τχοντό = πλυμένος).
Αντίθ. μπιτχοντό = ατοποθέτητος.
(ομόηχο μπιτχοντό = άπλυτος).
τοποθέτηση: τχοηπέ και τχοντιπέ, ο
(βλ. ομόηχο τχοηπέ = πλύσιμο).
τοποθετούμαι (αμετβ. ρ.): τχοντιάβ και τχοντί(ν)ντιαβ
π.χ. σαρ κα τχοντόλ ο κασς κατέ; = πώς θα τοποθετηθεί το ξύλο εδώ;, ζόρι κα τχοντί(ν)ντολ = δύσκολα θα τοποθετηθεί.
τοποθετώ (μετβ. ρ.): τχαβ
π.χ. τχαβ ε μανγκινά οπρά ράφορα = τοποθετώ τα εμπορεύματα πάνω στα ράφια.
(βλ. και βάζω).
(βλ. ομόηχο τχαβ = πλένω, κλωστή).
τόπος: τχαν, ο
π.χ. ντουρέ τχανέστε γκελό = σε μακρινό τόπο πήγε, (ποίημα Γ. Αλεξίου «ντα λατζάιλο ο Ρομ» (= και ντράπηκε ο Τσιγγάνος)) πιρό τχαν μανγκλέ τε κερέν, αμά κάι ντικχλέ λεν, ντρομ ντιέλεν, μπουτέ μπροσσέ(ν)ντε πφιρανταρντέλεν, πε βαστά πουταρντέ, ανγκάλι μανγκένας, αμά κχάντσικ, κχόνικ, νταά ασσουγκιαρέν. Αρμαϊ(ν)ντέ ε Ντεβλέσταρ λενγκό αλάβ τχοντέ, τε πφενές, βον μανουσσά νάι σας, ντα ακ, σαρ λατζάιλο ο Ρομ τε πφενέλ βόντα κάι σι μανούςς! = δικό τους τόπο θέλανε να φτιάξουνε (χτίσουνε), μα όπου τους είδανε δρόμο τους δώσανε (διώξανε), σε πολλά χρόνια (πολλούς αιώνες) τους περπατήσανε (ανάγκασαν να περπατήσουνε), τα χέρια τους ανοίξανε (απλώσανε), αγκαλιά ζητούσανε, μα τίποτε, κανείς, ακόμα περιμένουν. Καταραμένους

απ' το Θεό τους ονομάσανε, λες κι αυτοί άνθρωποι δεν ήτανε και να πώς ντράπηκε ο Γύφτος (Τσιγγάνος) να πει κι αυτός ότι είναι άνθρωπος!
(τχαν σ.α. μέρος, θέση, οικόπεδο, περιοχή, χώρος).
(υποκ.) τχανορό, ο.
τοσοδούλης (επίθ.): γκαντιμπορορό,-ί και γκαντικινορό,-ί
π.χ. γεκ γκαντιμπορορό τζουκελορό τρασσαντάς τουτ; = ένα τοσοδούλικο σκυλάκι σε φόβισε;
τόσος (άκλ. δεικτ. αντων.): γκαντιμπόρ, καντιμπόρ γκαντικίν
π.χ. γκαντικίν εκχόλ τούκε; = τόσο σου φτάνει;, γκαντιμπόρ μπαρό σι; = τόσο μεγάλο είναι;, γκαντικίν τζανέλ, γκαντικίν πφενέλ = τόσα ξέρει, τόσα λέει.
(όταν ανεβαίνει ο τόνος στην προπαραλήγουσα οι λέξεις σημαίνουν: όσος, πόσος, π.χ. γκάντιμπορ μανγκές; = πόσο θέλεις;, πι γκάντικιν μανγκέσα = πιες όσο θες).
τότε (επίρρ.): οζομάν
π.χ. τζι οζομάν ιν τζανές σο κερντόλ = μέχρι τότε δεν ξέρεις τι γίνεται, σερές οζομάν κάι πφενάβας τούκε; = θυμάσαι τότε που σου έλεγα;
Αντίθ. ακανά = τώρα.
τουαλέτα: (βλ. αποχωρητήριο).
τουαλέτα (γυναικείο φόρεμα): τουαλέτα, η
π.χ. σαΐ σσουκάρ τουαλέτα κι(ν)ντάς λακέ λακό ρομ! = τι ωραία τουαλέτα της αγόρασε ο άνδρας της!
τούβλο: τούβλα, η
π.χ. καζόμ τούβλε τε κινάβ; = πόσα τούβλα να αγοράσω;
τουλάχιστον (επίρρ.): μπάρεμ και μπαρέμ
π.χ. τε τζάσας του μπάρεμ = να πήγαινες εσύ τουλάχιστον, μπαρέμ τε πφενέλας μάνγκε = τουλάχιστον να μου έλεγε.
τουλούμι: τουλούμο, ο
π.χ. (μτφ.) κερντέ λε τουλούμο α(ν)ντό μαριπέ = τον έκαναν τουλούμι στο ξύλο (τουλούμο (μτφ.) = παχύσαρκος, χοντροπρόσωπος, θηλ. τουλούμκα, η, π.χ. νά χα μπουτ, σαρ τουλούμο κερντιλό κο μούι = μην τρως πολύ, σαν τουλούμι έγινε το πρόσωπό σου).
τουλούμπα (το γλυκό): τουλού(μ)μπα, η
π.χ. μπουτ χαβ ε τουλού(μ)μπε = πολύ τρώω τις τουλούμπες.
τουλούμπα (η αντλία): τουλού(μ)μπα, η
π.χ. κάι πουρανέ μπροσσά κατάρ τουλού(μ)μπε λάσας παΐ οζομάν νάι σας τσεσσμάβε = τα παλιά χρόνια από τις τουλούμπες παίρναμε νερό· τότε δεν υπήρχαν βρύσες.
τουλούμπατζης: τουλού(μ)μπατζίο, ο.
τούμπα: τού(μ)μπα, η
π.χ. κάι τε περέλας μάνγκε ντα γκασαβί μπαχ! τού(μ)μπε κα κεράβας = πού να μου έπεφτε κι εμένα τέτοια τύχη! τούμπες θα έκαμνα.
τουμπερλέκι: νταρμπούκα, η
π.χ. τζανές τε τσαλαβές νταρμπούκα; = ξέρεις να χτυπάς τουμπερλέκι;
(νταρμπούκατζίο, ο = αυτός που παίζει τουμπερλέκι, ο κατασκευαστής τουμπερλεκιών).
(υποκ.) νταρμπουκίσα, η.
τουρισμός: τουριζλίκο, ο.
τουρίστας: τουρίζι, ο
π.χ. τουρίζορα σι καλά = τουρίστες είναι αυτοί.

τουρίστρια: τουρίσκα, η.
Τουρκία: Χοραχανιπέ, ο
(σ.α. Τουρκισμός)
π.χ. γκελό α(ν)ντό Χοραχανιπέ = πήγε στην Τουρκία.
τουρκικός (επίθ.): χοραχανό,-ί
π.χ. χοραχανέ μανγκινά = τουρκικά προϊόντα.
Τουρκισμός: (βλ. Τουρκία).
Τούρκος: Χοραχάι, ο
π.χ. εκ Χοραχάι ρόντελας τουτ = ένας Τούρκος σ' έψαχνε.
(υποκ.) Χοραχαϊορό, ο (προφ. με συνίζηση ιο).
Τουρκάλα, η: Χοραχνί, η
(υποκ.) Χοραχνορί, η.
τουρσάς: τρουσσουτζίο, ο (αυτός που φτιάχνει και πουλάει τουρσί, αυτός που τρώει πολύ τουρσί), θηλ. τρουσσουτζούκα, η.
τουρσί: τρουσσία, η
π.χ. μι μάμι μπουτ σσουκάρ τρουσσία κερέλ = η γιαγιά μου πολύ ωραίο τρουσί φτιάχνει, ντιλάβαβ τρουσσιάκε = τρελαίνομαι για τουρσί, φουσουέσκε ζουμάσα μπούσσουκαρ τζαλ η τρουσσία = με φασολάδα υπέροχα πηγαίνει το τουρσί, κι(ν)ντόμ σσαχά, ντομάτε, τε κεράβ τρουσσία = αγόρασα λάχανα, ντομάτες, να φτιάξω τουρσί, (φράση) κερντιλόμ τρουσσία = έγινα τουρσί (δηλ. εξαντλήθηκα από την κούραση).
τούρτα: τούρτα, η (πληθ. τούρτε, ε).
τούτος (δεικτ. αντων.): ακαβά
π.χ. τζανές σο πφιρνό σι ακαβά! = ξέρεις τι πονηρός είναι τούτος!
τούτη: ακαγιά και ακαϊά.
τουφέκι : τουφέκο, ο
Συνών. πούσσκα = όπλο.
τράβηγμα: σιρντιπέ, ο και σϋρντιπέ, ο
π.χ. σαό σιρντιπέ σας καβά κάι κερντάν; κα πφαγκιόλας ο ουντάρ! = τι τράβηγμα ήταν αυτό που έκανες; Θα έσπαγε η πόρτα!
(σιρντιπέ (μτφ.) = ζύγισμα, αναχώρηση, ξεκίνημα).
τραβηγμένος (α) (μτχ.): σιρντό,-ί, σιρντι(ν)ντό,-ί και σϋρντό, -ί
(σιρντι(ν)ντό (μτφ.) = υποφερτός)
(σιρνταρντό (μτφ.) = ζυγισμένος)
Αντίθ. μπισιρντό, μπισιρντι(ν)ντό = ατράβηχτος, (μτφ.) αβάσταχτος, ανυπόφορος, αζύγιστος.
τραβηγμένος (β) (άκλ. επίθ.): σιρντιμέ (σιρντιμέ (μτφ.) = υποφερτός, ζυγισμένος)
Αντίθ. μπισιρντιμέ = ατράβηχτος, (μτφ.) αβάσταχτος, ανυπόφορος, αζύγιστος.
τραβηχτικός (επίθ.): σιρντικανό, -ί.
τραβιέμαι (α) (αμετβ. ρ.): σιρντί(ν)ντιαβ, σιρντισάαβ και σίρνταμαν
(σίρνταμαν (μτφ.) = ζυγίζομαι, αποτραβιέμαι (σίρνταμαν κυριολ. = τραβώ τον εαυτό μου)
π.χ. σίρντετουτ λέσταρ· νάι λατσχό μανούςς σι = αποτραβήξου απ' αυτόν· δεν είναι καλός άνθρωπος, νά πρασά μαν κάι σομ τφουλό· του σιρντά(ν)τουτ τε ντικχές καζόμ κίλορα σαν; = μη με κοροϊδεύεις που είμαι χοντρός· εσύ ζυγίστηκες να δεις πόσα κιλά είσαι;
(σιρντί(ν)ντιαβ και σιρντισάαβ (μτφ.) = υποφέρομαι
π.χ. νι σιρντί(ν)ντολ καγιά ντουκ = δεν υποφέρεται αυτός ο πόνος, ιν σιρντισάολ λακό μορμισαριπέ = δεν υποφέρεται η γκρίνια της.).
τραβιέμαι (β) (αμετβ. ρ.): σιρντιάβ (σιρντιάβ (μτφ.) = υποφέρομαι).
τραβώ (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): σίρνταβ και σΰρνταβ
π.χ. σίρνταβ ο τραπέζι πάπαλε = τραβάω το τραπέζι πίσω, σίρντε κάι κι μπουκί του = τράβα στη δουλειά

σου εσύ, σο σΰρντελ κο γκι; πφεν μανγκέ τε λαβ τουκέ; = τι τραβάει η ψυχή σου; πες μου να σου πάρω, κάνα πφενάβας λάκε με, ιν πακιάλας μαν, ακανά πε μπαλά σίρντελ = όταν της έλεγα εγώ, δε με πίστευε, τώρα τραβάει τα μαλλιά της, σιρντάς μπουτ καγιά μεσελάβα = τράβηξε πολύ αυτή η υπόθεση, σίρνταβ ο σσολό = τραβάω το σχοινί, σίρντε
ντα ε χουρμπουζέ τε ντικχάς καζόμ κίλορα κα ικλέν = για τράβα (ζύγισε) τα καρπούζια να δούμε πόσα κιλά θα βγουν, νασστί σΰρνταβ κι μούρμα, καλαρντάν μο γκι = δεν μπορώ να τραβήξω (υποφέρω) τη γκρίνια σου, μου μαύρισες την ψυχή, νταά νι σιρντά ο τιρένο; = ακόμα δεν τράβηξε (αναχώρησε) το τρένο;
(σίρνταβ (μτφ.) = ζυγίζω, αναχωρώ, υποφέρω, ξεκινώ).

τραβώ (β) (ενεργ.διαμ.ρ.): σΰρνταράβ και (επιτατ.ενεργ.διαμ.ρ.) σΰρντανταράβ (= βάζω να τραβήξει-ουν, κάνω να τραβήξει-ουν, βάζω να ζυγίσει-ουν, κάνω να υποφέρει-ουν, τυραννώ)
π.χ. κα σΰρνταράβ λεστέ ο τραπέζι ζάλακ κορίνγκα = θα τον βάλω να τραβήξει το τραπέζι λίγο κατά ‘κει, κα σΰρνταράβ λεστέ ε πουρουμά = θα τον βάλω να ζυγίσει τα κρεμμύδια, μπουτ σΰρνταρντά μαν καβά μανούςς! = πολύ με τυράννισε αυτός ο άνθρωπος! (σΰρνταρντό, -ί μτχ. = τραβηγμένος, ζυγισμένος, τυραννισμένος, σΰρνταριπέ, ο, ρηματ.ουσ. = τράβηγμα, ζύγισμα, τυράννισμα).

τραγουδάκι: γκιλορί, η
π.χ. σαΐ σσουκάρ γκιλορί! = τι ωραίο τραγουδάκι!

τραγούδι: γκιλί, η
π.χ. ασσουνάβ γκιλά = ακούω τραγούδια, νεβέ σι καλά γκιλά = καινούρια είναι αυτά τα τραγούδια, ρομανέ γκιλά = τσιγγάνικα τραγούδια, καγιά γκιλί σεραρντάς μαν μο τερνιπέ = αυτό το τραγούδι μου θύμισε τα νιάτα μου, (στίχοι από ποίημα του Γ. Αλεξίου «σικλιάρ μαν τε μανγκάβ» (μάθε με να αγαπώ): σικλιάρ μαν τε τραησαράβ σαρ μανγκέσα του, κέρμαν τούκε, α(ν)ντάρ μο γκι, γκιλά τε ικαλάβ τούντα τε γκιλάμπες λεν = μάθε με να ζω όπως θες εσύ, κάνε με για σένα, μέσα από την ψυχή μου, τραγούδια να σου βγάλω κι εσύ να τα τραγουδάς.

τραγουδιέμαι (αμετβ. ρ.): γκιλαμπά(ν)ντιαβ.

τραγούδισμα: γκιλαμπα(ν)ντιπέ, ο.

τραγουδιστός (μτχ.): γκιλαμπα(ν)ντό,-ί
π.χ. γκιλαμπα(ν)ντό αβιλό κχερέ = τραγουδιστός ήρθε σπίτι.

τραγουδώ (αμετβ. και μετβ. ρ.): γκιλάμπαβ
π.χ. γκιλάμπελ μπουτ σσουκάρ = τραγουδάει πολύ ωραία, σαβί γκιλί μανγκές τε γκιλάμπαβ τούκε; = ποιο τραγούδι θέλεις να σου τραγουδήσω;

τρακ: τρακ, ο
π.χ. κάνα ντικχάβ λα, τρακ ασταρέλ μαν = όταν τη βλέπω, τρακ με πιάνει.

τράκα: τράκα, η
π.χ. ιτσ τσιγκάρε οπρά πέστε νι λελ, σα τράκα κερέλ = καθόλου τσιγάρα πάνω του δεν παίρνει, όλο τράκα κάνει.

τρακάρισμα (η σύγκρουση): τρακάρα, η.

τρακάρω (αμετβ. ρ.): τρακάρα-κεράβ (= τρακάρισμα κάνω)

π.χ. (κατάρα) τρακάρα τε κερές κε τομαφιλέσα ντα τε μερές = να τρακάρεις με το αυτοκίνητο σου και να πεθάνεις.
τρακτέρ: τρακτέρι, τραχτέρι, τακτέρι και ταχτέρι, ο
π.χ. ίκλι οπρά τρακτέρι = ανέβα πάνω στο τρακτέρ.
τρανός (επίθ.): ναμλίο,-ούκα
π.χ. κερντιλό μπαρό ντα ναμλίο = έγινε μεγάλος και τρανός.
Συνών. ασσου(ν)ντό = ακουστός, ξακουστός, ασσαρντό = παινεμένος.
(βλ. και ονομαστός).
τράνταγμα: ιζντρανταριπέ, ο.
τρανταγμένος (μτχ.): ιζντρανταρντό, -ί.
τραντάζω (μετβ. ρ.): ιζντρανταράβ (= κάνω να τρέμει-ουν)
π.χ. η ζενζελάβα ιζντρανταρντά ε κχερά = ο σεισμός τράνταξε τα σπίτια.
τράπεζα: μπάνκα, η
π.χ. τζαβ τε ικαλάβ παρέ κατάρ μπάνκα = πάω να βγάλω λεφτά από την τράπεζα, μπάνκα σομ ντα μανγκέν μα(ν)ντάρ βίρα παρέ; = τράπεζα είμαι και ζητάτε συνεχώς από μένα λεφτά;
τραπεζάκι: τραπεζίσι, ο.
τραπέζι: τραπέζι, ο
π.χ. κασστουνό τραπέζι = ξύλινο τραπέζι. (πληθ. τραπέζορα, ε).
τραπεζικός (επίθ.): μπανκάκο, -ι
π.χ. μπανκάκο εσάπο = τραπεζικός λογαριασμός.
τραπεζίτης (δόντι): τχαρτ, η και τχαρ, η
π.χ. ντουκχάλ μαν μι τχαρτ = πονάει ο τραπεζίτης μου.
τραπεζομάντιλο: μεσάλι, η
π.χ. μπουλιάρ η μεσάλι τε χας μαρνό = στρώσε το τραπεζομάντιλο να φάμε ψωμί.
(μεσάλι σ.α. ποδιά)

τραπεζώνω (μετβ. ρ.): τραπέζι-κεράβ (= τραπέζι κάνω).
τράπουλα: (βλ. τραπουλόχαρτα).
τραπουλόχαρτα: σκα(μ)μπίλα, ε
π.χ. κάι τχοντάν ε σκα(μ)μπίλα; = πού έβαλες τα τραπουλόχαρτα;, νεβέ σι ε σκα(μ)μπίλα = καινούργια είναι τα τραπουλόχαρτα.
τραπουλόχαρτο: σκα(μ)μπίλι, ο.
τραυλός: (βλ. κεκές).
τραύμα: γιαράβα, η
(βλ. και πληγή).
τραυματίζομαι (αμετβ. ρ.): τσαλάντιαβ (κυριολ. χτυπιέμαι, σ.α. συγκρούομαι)
π.χ. τσαλάντιλο κάι πο σσορό = τραυματίστηκε στο κεφάλι του.
τραυματίζω (α) (μετβ. ρ.): τσαλαβάβ (= χτυπώ, βαρώ)
π.χ. τσαλαντάλε τσχουράσα = τον τραυμάτισε με μαχαίρι.
τραυματίζω (β) (μετβ. ρ.): γιαραλάιαβ (προφ. με συνίζηση ια)
(βλ. και πληγώνω).
τραυμάτισμα: τσαλαηπέ, ο (κυριολ. χτύπημα, σ.α. βάρεμα).
τραυματισμένος (α) (μτχ.): τσαλαντό, -ί (κυριολ. χτυπημένος, σ.α. βαρεμένος)
π.χ. τσαλαντό σι κάι πι τσάνκ = τραυματισμένος είναι στο πόδι του.
τραυματισμένος (β) (άκλ. επίθ.): γιαραλαμούσσι
π.χ. γιαραλαμούσσι σι λεσκί τσανκ = τραυματισμένο είναι το πόδι του.
τραυματισμός: γιαραλαμάκο, ο.
τραχανάς: ταρανάβα και τραχανάβα, η
π.χ. κερ αμένγκε ταρανάβα τε χας = φτιάξε μας τραχανά να φάμε.
τρεις (άκλ. απόλ. αριθμ.): τριν
π.χ. τριν τζουβλά = τρεις γυναίκες
(βλ. και τρία).
τρέλα: ντιλιπέ, ο (σ.α. τρελοκομείο)

π.χ. ντιλιπέ μπικινέλ = τρέλα πουλάει (δηλ. παριστάνει τον τρελό), τε ασταρέλα μαν μο ντιλιπέ, τζανές σο κα κεράβ τουτ; = άμα με πιάσει η τρέλα μου, ξέρεις τι θα σε κάνω;
Αντίθ. γκογκιαβεριπέ = λογική, φρονιμάδα, σοφία.
τρελαίνομαι (αμετβ. ρ.): ντιλάαβ και ντιλάβαβ
π.χ. ντιλάιλαν; σο τζας τε κερές; = τρελάθηκες; τι πας να κάνεις;, σο ντικχλά λα, ντιλάιλο κατάρ λακό σσουκαριπέ = μόλις την είδε, τρελάθηκε από την ομορφιά της, ντιλάβαβ καλέ ζουμάκε = τρελαίνομαι γι' αυτό το φαγητό.
Συνών. χασαράμαν (= χάνω τον εαυτό μου), τα χάνω.
Αντίθ. γκογκιάρντιαβ = λογικεύομαι.
τρελαίνω (α) (μετβ. ρ.): ντιλαράβ
π.χ. χαλά μαν κι μούρμα, ντιλαρντάν μαν = μ' έφαγε η μουρμούρα (γκρίνια) σου, με τρέλανες, ντιλαρντάς λες πε μπιλγκιένσα = τον τρέλανε με τα καμώματά της, κα ντιλαρέν μαν καλά χουρντέ = θα με τρελάνουν αυτά τα παιδιά, τζας τε ντιλαρές μαν; = πας να με τρελάνεις;
τρελαίνω (β) (επιτατ. μετβ. ρ.): ντιλανταράβ
π.χ. μανγκές τε ντιλανταρές μαν; = θέλεις να με τρελάνεις;
τρέλαμα: ντιλαριπέ, ο.
τρελαμάρα: ντιλιπέ, ο (= τρέλα)
π.χ. ντιλιπέ τσαλαντά τουτ αν κο σσορό ντα γκαντάλ κερές; = τρελαμάρα σε χτύπησε στο κεφάλι και κάνεις έτσι;
Συνών. παλοκανιπέ = παλαβομάρα.
τρελαμένος (α) (μτχ.): ντιλαρντό,-ί
Συνών. παλοκανισαρντό = παλαβωμένος.
τρελαμένος (β) (μτχ.): ντιλανταρντό, -ί.
τρελοκομείο (α): ντιλιπέ, ο (κυριολ. = τρέλα)
π.χ. α(ν)ντό ντιλιπέ σι λεσκί πφεν = μες στο τρελοκομείο είναι η αδερφή του.
τρελοκομείο (β): τιμαρενάβα, η
π.χ. πφα(ν)ντέ λε α(ν)ντί τιμαρενάβα = τον έκλεισαν μες στο τρελοκομείο.
τρελοκόριτσο: ντιλί-τσχορί και ντιλί-τσχέι, η.
τρελόπαιδο: ντιλό-τσχαβρό, ντιλό-τσχαβό και ντιλό-τσχαό, ο (κυριολ. τρελό αγόρι).
τρελός (επίθ.): ντιλό, -ί
π.χ. σαέ όρμπε σι καλά κάι πφενές; ντιλό σαν ή ντιλό κερέστουτ; = τι λόγια είναι αυτά που λες; τρελός είσαι ή τον τρελό παριστάνεις;, ντιλό σι ο μανούςς, νι ακχιαρέλ = τρελός είναι ο άνθρωπος, δεν καταλαβαίνει.
Συνών. παλοκάν = παλαβός.
Αντίθ. γκογκιαβέρ = λογικός, φρόνιμος.
τρελούτσικος (επίθ.): ντιλορό,-ί
π.χ. σι εμπούκα ντιλορό = είναι λίγο τρελούτσικος.
Συνών. παλοκανορό = παλαβούτσικος.
τρελόχαρτο (το): ντιλικανό-λιλ, ο
π.χ. νι κερντά πο ασκερλίκο, ντιλικανό-λιλ λιά = δεν υπηρέτησε τη στρατιωτική του θητεία, τρελόχαρτο πήρε.
τρεμάμενος (μτχ.): ιζντραντό,-ί
π.χ. ιζντραντέ βαστά = τρεμάμενα χέρια.
τρεμούλα: ιζντραηπέ, ο
π.χ. ασταρντά λε ιζντραηπέ κατάρ η τραςς = τον έπιασε τρεμούλα απ' το φόβο.
(σ.α. ρίγος, ταραχή).
τρέμουλο: (βλ. τρεμούλα).

τρέμω (αμετβ. ρ.): ιζντράβ
π.χ. ιζντράν με τσανγκά κατάρ ο τσχι(ν)ντιπέ = τρέμουν τα πόδια μου από την κούραση, ιζντράλ κατάρ πο κακ = τρέμει από τον θείο της (δηλ. τον φοβάται), ιζντράλ μο γκι ε τρασσάταρ = τρέμει η ψυχή μου από το φόβο.
τρένο: τιρένο, ο
π.χ. κα τζάβταρ τιρενέσα = θα φύγω με το τρένο.
(υποκ.) τιρενίσι,ο.
τρέξιμο: νασσιπέ, ο και πρασταηπέ, ο
π.χ. (μτφ.) σι μπουτ πρασταηπέ κάι καγιά μπουκί =έχει πολύ τρέξιμο αυτή η δουλειά, νασστί νακχαβές μαν κάι νασσιπέ = δεν μπορείς να με περάσεις στο τρέξιμο.
(νασσιπέ σ.α. φυγή).
τρέφομαι (αμετβ. ρ.): παρβάρντιαβ και παρμπάρντιαβ
π.χ. ο γκρας παρβάρντολ ε τσαράσα = το άλογο τρέφεται με χόρτο.
τρέφω (μετβ. ρ.): χα(ν)νταράβ και παρβαράβ
π.χ. νάι λε τε χα(ν)νταρέλ πε αναβά = δεν έχει να θρέψει την οικογένειά του.
(βλ. και ταΐζω).
τρεχάματα: νασσιμάτα και πρασταημάτα, ε
π.χ. σίμαν πρασταημάτα καβά κουρκό = έχω τρεχάματα αυτή την εβδομάδα.
τρεχάτος (επίθ.): νασσι(ν)ντό, -ί και πρασταη(ν)ντό, -ί
π.χ. πρασταη(ν)ντό αβιλέμ = τρεχάτος ήρθα, γκελόταρ νασσι(ν)ντό = έφυγε τρεχάτος.
τρέχω (αμετβ. ρ.): νασσάβ και πράσταβ
π.χ. κάι πράστας αγκαντάλ;=πού τρέχεις έτσι;, μπουτ νασσέλ καβά τομαφίλι = πολύ τρέχει αυτό το αυτοκίνητο, τσχι(ν)ντιλόμ κάι νασσλόμ = κουράστηκα που έτρεξα.
(νασσάβ σ.α. φεύγω, ξεφεύγω, διαφεύγω).
τρέχω (μετβ. ρ.): νασσανταράβ και πραστανταράβ
π.χ. τσχι(ν)ντιλέμ μπουτ αγκιές κάι μπουκί, μο αφεντικό πραστανταρέλας μαν εκ κατέ εκ κοτέ = κουράστηκα πολύ σήμερα στη δουλειά, το αφεντικό μου με έτρεχε μια εδώ μια εκεί, σας αμεν γεκ λοχία κάι ασκερλίκο, κάι νασσανταρέλας αμέν σαστό γκιέ = είχαμε ένα λοχία στο στρατό, που μας έτρεχε όλη την ημέρα.
(πραστανταράβ και νασσανταράβ σ.α. κυνηγώ, καταδιώκω, κατατρέχω) (πραστανταράβ κυριολ. = κάνω να τρέξει-ουν, πράσσταβ = τρέχω αμετβ., νασσανταράβ κυριολ. = κάνω να τρέξει-ουν και κάνω να φύγει-ουν, νασσάβ = τρέχω αμετβ., φεύγω, ξεφεύγω, διαφεύγω).
τρέχω (για υγρό) (αμετβ. ρ.): τχάβνταβ
π.χ. τχάβντελ ρατ κατάρ μο νακ = τρέχει αίμα από τη μύτη μου, νι τχάβντελ η τσεσσμάβα = δεν τρέχει η βρύση.
(βλ. και στάζω (αμετβ.)).
τρία (άκλ. απόλ. αριθμητ.): τριν
π.χ. τριν α(μ)μπρολά = τρία αχλάδια.
(βλ. και τρεις).
τριακόσια (άκλ. απόλ. αριθμητ.): τρίνσσελ και τρίσσελ.
τριακοσιοστός (τακτ. αριθμ. επίθ.): τρινσσελουτνό, -ί.
τριακοστός (τακτ. αριθμ. επίθ.): τρι(ν)ντεσσουτνό, -ί.
τριάντα (άκλ. απόλ. αριθμ.): τρί(ν)ντεσς και τρά(ν)ντα
τριαντάφυλλο: γκύλυ και γκύλι, ο (πληθ. γκύλορα, ε)

π.χ. μπούσσουκαρ κχά(ν)ντελ καβά γκύλυ = υπέροχα μυρίζει αυτό το τριαντάφυλλο.
τρίβομαι (α) (αμετβ. ρ.): μοράμαν
π.χ. ο χουρντό μορέλπες α(ν)ντέ πε ντεάκι ανγκάλι = το μωρό τρίβεται στην αγκαλιά της μάνας του.
τρίβομαι (β) (αμετβ. ρ.): μορντιάβ
π.χ. τε μορντόν σσουκάρ ε τσίντζιρε = να τριφτούν ωραία (καλά) οι κατσαρόλες.
τρίβω (α) (μετβ. ρ.): μοράβ (σ.α. ακονίζω, εντρίβω, τροχίζω)
π.χ. τε ντικχέσα σαό κχερ κερντά, κε γιακχά κα μορές = αν δεις τι σπίτι έκανε, τα μάτια σου θα τρίβεις, μορ με πφικέ = τρίψε μου τους ώμους, τε μορές σσουκάρ ε τσίντζιρε = να τρίψεις καλά τις κατσαρόλες.
τρίβω (β) (ενεργ.διαμ.ρ.): μορνταράβ και μορντανταράβ (= βάζω να τρίψει-ουν, βάζω να εντρίψει-ουν, βάζω να ακονίσει-ουν, κάνω να τριφτεί-ούν, κάνω να ακονιστεί-ούν)
π.χ. κα μορνταράβ λατέ με τσανγκά = θα την βάλω να εντρίψει τα πόδια μου, κα μορνταράβ λατέ ε τσίντζιρε τελέσα = θα την βάλω να τρίψει τις κατσαρόλες με σύρμα, κα μορνταράβ λεστέ η τσχουρί = θα τον βάλω να ακονίσει το μαχαίρι.
(μορνταρντό,-ί μτχ. = τριμμένος, ακονισμένος, μορνταριπέ, ο = τρίψιμο, ακόνισμα).
τριγυρίζω (αμετβ. ρ.): τρουγιαλισάαβ
π.χ. κάι τρουγιαλισάος α(ν)ντέ ντρομά;= πού τριγυρίζεις μες στους δρόμους;
τριγυρίζω (μετβ. ρ.): τρουγιαλισαράβ.
τριγύρισμα: τρουγιαλισαριπέ, ο.
τριγυρισμένος (μτχ.): τρουγιαλισαρντό,-ί και τρουγιαλιμέ (άκλ. επίθ.).
τριγύρω (επίρρ.): τρούγιαλ
π.χ. κατέ τρούγιαλ τε γκελό = εδώ τριγύρω θα πήγε.
(βλ. και γύρω).
τρίζω: (βλ. ηχώ (αμετβ.)).
τριήμερος (επίθ.): τρινεγκιεσένγκο, -ι.
τρικλοποδιά: τσερμάβα, η
π.χ. τχοντά λεσκέ τσερμάβα ντα περαντά λε τελέ = του έβαλε τρικλοποδιά και τον έριξε κάτω.
τρίκυκλο: τρίκικλο, ο
π.χ. ινγκαρέλ ε ντουνιαβάκε μανγκινά ε τρίκικλοσα, για τε ικαλέλ πο μαρνό = μεταφέρει τα εμπορεύματα του κόσμου με το τρίκυκλο, για να βγάλει το ψωμί του (δηλ. ασκεί το επάγγελμα του μεταφορέα με το τρίκυκλο).
τρίλεπτος (επίθ.): τρινέ-ντακαβένγκο, -ι.
τριμμένος (μτχ.): μορντό,-ί
(σ.α. ακονισμένος, τροχισμένος)
(μορντό (μτφ.) πρόστυχος, πονηρός)
Αντίθ. μπιμπορντό = άτριφτος.
τρίτος (τακτ. αριθμ. επίθ.): τρινουτνό, -ί.
τριφύλλι: γιοντζάβα, η
π.χ. γιοντζάβα παρμπαράβ ε μπακρέν = τριφύλλι ταΐζω τα πρόβατα.
(υποκ.) γιοντζαβίσα, η.
τρίχα (κεφαλιού): μπαλ, ο
π.χ. ρακχαντόμ μπαλ α(ν)ντί ζουμί = βρήκα τρίχα μες στο φαγητό.
(μπαλ σ.α. μαλλί).
τρίχα (γεννητικών οργάνων): ζαρ, η
(υποκ.) ζαρορί, η.
τριχόπτωση: μπαλένγκο-περιπέ, ο (= μαλλιών πέσιμο).
τριχωτός (α) (επίθ.): μπαλαλό,-ί

π.χ. μπαλαλέ τσανγκά = τριχωτά πόδια, μπαλαλό ντουμό = τριχωτή πλάτη.
(μπαλαλό σ.α. μαλλιαρός).
Αντίθ. μπιμπαλαλό = άτριχος.
τριχωτός (β) (επίθ.): ζαραλό, -ί (μόνο για το τριχωτό των γεννητικών οργάνων)
π.χ. ζαραλό σι λεσκό καρ, μπαριλό λεσκό τσχαβό = τριχωτό είναι το πέος του, μεγάλωσε (έγινε έφηβος) ο γιος του. (Το επίθετο ζαραλό παράγεται από το ρήμα ζαράβαβ = βγάζω τρίχες στα γεννητικά όργανα, π.χ. ζαράιλο λεσκό καρ = έβγαλε τρίχες στα γεννητικά του όργανα. Ζαραλιπέ, ο = τριχοφυΐα γεννητικών οργάνων).
τρίψιμο: μοριπέ, ο
(σ.α. εντριβή, ακόνισμα, τρόχισμα).
τρόμαγμα: νταρανταριπέ, ο (σ.α. φοβέρισμα)
Συνών. τρασσανταριπέ = φοβέρισμα, τρόμαγμα.
τρομαγμένος (μτχ.): ντaρανταρντό,-ί και νταραρντό,-ί
(νταρανταρντό σ.α. φοβισμένος, νταραρντό σ.α. έντρομος).
Συνών. τρασσανταρντό = φοβισμένος, τρομαγμένος.
τρομάζω (μετβ. ρ.): νταρανταράβ
π.χ. νταρανταρντά μαν ο τζουκέλ = με τρόμαξε ο σκύλος.
(σ.α. φοβερίζω)
Συνών. τρασσανταράβ = φοβερίζω, τρομάζω μετβ., τρασσαβάβ = φοβίζω.
τρομάζω (αμετβ. ρ.): νταράβ
π.χ. τρασσανέα, εμπουκάκε νταράς = φοβιτσιάρη, με το παραμικρό τρομάζεις.
(σ.α. φοβάμαι)
Συνών. τρασσάβ = φοβάμαι, τρομάζω αμετβ.
τρομαχτικός (επίθ.): νταρανό,-ί
π.χ. νταρανό σουνό = τρομαχτικό όνειρο.
(σ.α. φοβιτσιάρης).
τρομοκρατημένος (μτχ.): νταρανταρντό, -ί (= φοβισμένος, τρομαγμένος) και τρασσανταρντό, -ί (= φοβισμένος, τρομαγμένος)
π.χ. νταρανταρντό σικάντολας = τρομοκρατημένος φαινόταν.
τρομοκράτηση: νταρανταριπέ (= φοβέρισμα, τρόμαγμα) και τρασσανταριπέ, ο (= φοβέρισμα, τρόμαγμα).
τρομοκρατούμαι (αμετβ. ρ.): νταράβ (= φοβάμαι, τρομάζω αμετβ.) και τρασσάβ (= φοβάμαι, τρομάζω αμετβ.)
π.χ. τρασσάιλομ, κάνα ντικχλόμ λε = τρομοκρατήθηκα, όταν τον είδα, με κολάη νι νταράβ = εγώ εύκολα δεν τρομοκρατούμαι.
τρομοκρατώ (μετβ. ρ.): νταρανταράβ (= φοβερίζω, τρομάζω μετβ.) και τρασσανταράβ (= φοβερίζω, τρομάζω μετβ.)
π.χ. νταρανταρντέ ε μι(λ)λετέ = τρομοκράτησαν το λαό, πφενές μανγκέ καλά πφερασά, για τε τρασσανταρές μαν; = μου λες αυτά τα λόγια, για να με τρομοκρατήσεις;
τρόμος: νταρ, η (σ.α. φόβος)
π.χ. ασταρντά μαν νταρ = μ' έπιασε τρόμος.
Συνών. τρασς = φόβος, τρόμος.
τρόμπα: τρόνπα, η
π.χ.πφουκιαράβ ε βελεπσικάκι λαστίκα ε τρονπάσα = φουσκώνω του ποδηλάτου το λάστιχο με την τρόμπα.
τρόπος: τερτίπο, ο.
τροφή: χαπέ, ο
π.χ. καλά χαμάτα σι νάι λατσχέ = αυτές οι τροφές δεν είναι καλές (υγιεινές) .
(σ.α. φαγητό) (βλ. και φαγητό).

τρόφιμο: (βλ. τροφή).
τροφοδοσία: χα(ν)νταριπέ, ο
(βλ. και τάισμα).
τροφοδοτώ (μετβ. ρ.): χα(ν)νταράβ
(βλ. και ταΐζω).
Συνών. χαπέ-νταβ = σιτίζω.
τροχαία: τροχέα, η
τροχίζω (μετβ. ρ.): μοράβ (=τρίβω, ακονίζω, εντρίβω)
π.χ. μοράβ η τσχουρί = τροχίζω το μαχαίρι.
τρόχισμα: μοριπέ, ο (= τρίψιμο, ακόνισμα, εντριβή).
τροχισμένος (μτχ.): μορντό,-ί (=τριμμένος, ακονισμένος).
τροχονόμος: τροχονόμο, ο.
τρύπα: χουβ, η και χϋβ, η
π.χ. σίτουτ χουβ α(ν)ντό κο νταν = έχεις τρύπα στο δόντι σου, ταλάλ ο μενίο σι χϋβ = κάτω από το παπούτσι υπάρχει τρύπα (δηλ. είναι τρύπιο), (μτφ.) εκχέ κχερέ σίλε μπουτ χουβά = ένα σπίτι έχει πολλές τρύπες.
τρυπάνι: τριπάνι, ο
π.χ. πουταράβ χουβ ε τριπανέσα = ανοίγω τρύπα με το τρυπάνι.
τρύπημα: χουβαριπέ, ο και χϋβαριπέ, ο
π.χ. χουβαριπέ μανγκέλ ο ντουβάρι = τρύπημα θέλει ο τοίχος.
τρυπημένος (μτχ. ως επίθ.): χουβαρντό, -ί και χϋβαρντό, -ί
π.χ. χουβαρντό σι ο ντουβάρι = τρυπημένος είναι ο τοίχος.
Αντίθ. μπιχουβαρντό = ατρύπητος.
τρυπιέμαι (αμετβ. ρ.): χουβαράμαν και χϋβαράμαν (μέση διάθεση)
π.χ. χουβαρντόμαν κάι μι νάι ε σουβάσα = τρυπήθηκα στο δάχτυλό μου με τη βελόνα.
τρυπιέμαι (αμετβ. ρ.): χουβάρντιαβ και χϋβάρντιαβ (παθητική διάθεση)

τρύπιος (μτχ. ως επίθ.): χουβαρντό, -ί και χϋβαρντό, -ί
π.χ. χουβαρντέ τσοράπορα ντιάν μαν τε βουραβάβ; = τρύπιες κάλτσες μού ’δωσες να φορέσω;, χουβαρντί σι μι πόσκι = τρύπια είναι η τσέπη μου.
τρυπούλα: χουβορί, η και χϋβορί, η
π.χ. α(ν)ντέ σαπέσκι χουβορί ντα τε τζας, κα ρακχαβάβ τουτ = μες στου φιδιού την τρυπούλα και να πας, θα σε βρω.
τρυπώ (μετβ. ρ.): χουβαράβ και χϋβαράβ
π.χ. χουβαρντά πε κανά, τε τχολ τσεά = τρύπησε τα αυτιά της να βάλει σκουλαρίκια, χουβαρντά λεσκό σσορό ε μπαρέσα = του τρύπησε το κεφάλι με την πέτρα, χουβαρντόμ μι νάι ε σουβάσα = τρύπησα το δάχτυλό μου με τη βελόνα.
τρυπώ (αμετβ. ρ.): χουβάρντιαβ
π.χ. η ανγκλικνί λαστίκα ε μοτορέσκι χουβάρντιλι ντα φουλιλί = το μπροστινό λάστιχο της μοτοσικλέτας τρύπησε και ξεφούσκωσε.
τρώγομαι (α) (αμετβ. ρ.): χα(ν)ντιάβ
π.χ. νι χα(ν)ντόλ καγιά ζουμί = δεν τρώγεται αυτό το φαγητό.
(βλ. και φαγώνομαι).
τρώγομαι (β) (αμετβ. ρ., μτφ.): χάμαν
π.χ. σόσκε χάστουτ κε νταντέσα; = γιατί τρώγεσαι με τον πατέρα σου;
(βλ. και μαλώνω).
τρώγομαι (γ) (επιτατ.αμετβ.ρ.): χα(ν)ντί(ν)ντιαβ
π.χ. μπουτ σσουκό σι ο μαρνό, νι χα(ν)ντί(ν)ντολ = πολύ ξερό είναι το ψωμί, δεν τρώγεται.
τρωγωπίνω (μετβ. ρ.): χαβ-παβ

π.χ. σαστό γκιβέ χάνας-πένας ταλάλ ασμαλίν = όλη την ημέρα τρωγόπιναν κάτω απ’ την κληματαριά.

τρώει (ως απρόσ.): χάλμαν
π.χ. μο νακ χάλμαν, μπεςς σσουκάρ πφενάβ τουκέ = με τρώει η μύτη μου, κάτσε καλά σου λέω.

τρώω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): χαβ
π.χ. αβγκιέ σαΐ ζουμί κα χας; = σήμερα τι φαγητό θα φάμε;, σαρ μπαλό χαλ, ντούι τσαρέ χαπέ ιν εκχόν λεσκέ = σαν το γουρούνι τρώει, δύο πιάτα φαγητό δεν του φτάνουν, (μτφ.) μπεςς σσουκάρ, σόσκε κα χας μαριπέ = κάτσε καλά, γιατί θα φας ξύλο, (μτφ.) χαλά μαν κι μούρμα = μ’ έφαγε η μουρμούρα σου.

τρώω (β) (ενεργ.διαμ.ρ.): χα(ν)νταράβ (= κάνω να φάει-νε, ταΐζω, ξύνω κάτι, ώστε να μειωθεί ο όγκος του)
π.χ. του χα(ν)νταρντάν αμέν ο γκόλι, νι τζανές τε κχελές τόπα = εσύ μας έκανες να φάμε το γκολ, δεν ξέρεις να παίζεις μπάλα, χα(ν)νταράβ ε χουρντέ ζουμί = ταΐζω το παιδί φαγητό, νι ντελ ο καςς κατέ α(ν)ντρέ, χα(ν)ντάρ λε ζάλακ = δεν μπαίνει το ξύλο εδώ μέσα, ξύστ’ το λίγο.

τσάι: τσάι, ο (πληθ. τσάιορα, ε)
π.χ. κα πες εμπούκα τατό τσάι; = θα πιεις λίγο ζεστό τσάι;

τσακάλι: τσακάλι, ο
π.χ. (μτφ.) τσακάλι σι, νασστί ασταρέλ λε κχόνικ = τσακάλι είναι, δεν μπορεί να τον πιάσει κανείς (δηλ. είναι πολύ έξυπνος).

τσάκωμα: (βλ. γράπωμα, μάλωμα).

τσακωμένος: (βλ. γραπωμένος, μαλωμένος).

τσακωμός: (βλ. μάλωμα).

τσακώνομαι: (βλ. γραπώνομαι, μαλώνω).

τσακώνω: (βλ. γραπώνω).

τσαλάκωμα: μπουρτσιπέ, ο
Συνών. ζαροσαριπέ = ζάρωμα, ανατριχίλα.

τσαλακωμένος (μτχ.): μπουρτσισαρντό,-ί και μπουρτσιμέ (άκλ. επίθ.)
π.χ. μπουρτσιμέ πατέ = τσαλακωμένα ρούχα.
Συνών. ζαρομέ = ζαρωμένος.
Αντίθ. μπιμπουρτσιμέ = ατσαλάκωτος.

τσαλακώνομαι: (βλ. τσαλακώνω (αμετβ.)).

τσαλακώνω (μετβ. ρ.): μπουρτσισαράβ
π.χ. κον μπουρτσισαρντάς με πατέ; = ποιος τσαλάκωσε τα ρούχα μου;
Συνών. ζαροσαράβ = ζαρώνω (μετβ.).

τσαλακώνω (αμετβ. ρ.): μπουρτσισάαβ
π.χ. μπουρτσισάολ κολάη καβά κοτόρ = τσαλακώνει εύκολα αυτό το ύφασμα.

τσαμπουκαλεύομαι (αμετβ. ρ.): τσαμπουκαλούκο-κεράβ (= τσαμπουκαλίκι κάνω)
Συνών. μάγκα-κερντιάβ = μαγκεύω.

τσαμπουκαλίκι: τσαμπουκαλούκο, ο
π.χ. κάσκε μπικνές καβά τσαμπουκαλούκο; = σε ποιον πουλάς αυτό το τσαμπουκαλίκι;
Συνών. μάνγκαλούκο = μαγκιά, νταηλίκο = νταηλίκι.

τσαμπουκάς: τσαμπουκάβα, ο
π.χ. νά κέρτουτ μάνγκε τσαμπουκάβα, κα τσχοράβ τουτ α(ν)ντό μαριπέ = μη μου παριστάνεις εμένα τον τσαμπουκά, θα σε ρημάξω στο ξύλο.

τσάντα: τσά(ν)τα, η (σ.α. πορτοφόλι)

π.χ. λε κι τσά(ν)τα, τε να μπιστρές = πάρε την τσάντα σου, μη ξεχάσεις.
τσαντάκιας: τσα(ν)τένγκο-τσορ, ο (σ.α. πορτοφολάς)
Συνών. ζαροσάαβ = ζαρώνω (αμετβ.), ανατριχιάζω.
τσάπα: τσαπάβα, η
π.χ. κον λιά μι τσαπάβα; ιρακί κι(ν)ντόμ λα = ποιος πήρε την τσάπα μου; χθες την αγόρασα.
(τσαπάβα σ.α. τσάπισμα, π.χ. τχάρα κα τζας τσαπαβάκε = αύριο θα πάμε για τσάπισμα).
τσαπατσούλα: τσαπατσούλκα, η,
π.χ. ιτσ νικοκίρκα νάι κι ρομνί, μπουτ τσαπατσούλκα σι = καθόλου νοικοκυρά δεν είναι η γυναίκα σου, πολύ τσαπατσούλα είναι.
τσαπατσούλης: τσαπατσούλι, ο
π.χ. κίντε κε λιλά εκχέ τχανέστε, τσαπατσούλινα = μάζεψε τα χαρτιά σου σε ένα μέρος, τσαπατσούλη, κατέ κοτέ τσχος κε σσέα, μπουτ τσαπατσούλι σαν! = εδώ κι εκεί πετάς τα ρούχα σου, πολύ τσαπατσούλης είσαι!
τσαπατσουλιά: τσαπατσου(λ)λούκο, ο
π.χ. νι μανγκάβ τσαπατσου(λ)λούκο κατέ α(ν)ντρέ = δεν θέλω τσαπατσουλιά εδώ μέσα.
τσαπίζω (μετβ. ρ.): τσαπάβα-κεράβ (=τσάπισμα κάνω)
π.χ. κάι σαβό γκαβ κερέν-τσαπάβα; = σε ποιο χωριό τσαπίζετε;
τσάπισμα: (βλ. τσάπα).
τσαρδάκι: τσάρντακο και τσαρντάκο, ο
π.χ. κερντόμ μανγκέ εκ τσάρντακο ανγκλά μο κχερ = έκαμα για μένα ένα τσαρδάκι μπροστά στο σπίτι μου (σ.α. το πρόχειρο στέγαστρο που φτιάχνουν, για να τελέσουν τους γάμους, τις γιορτές, π.χ. κα κεράς τσάρντακο ε μπιαβέσκε = θα φτιάξουμε τσαρδάκι για το γάμο).
τσατίζομαι (αμετβ. ρ.): χολάβαβ και χολάαβ (= θυμώνω αμετβ.)
π.χ. σόσκε χολάιλαν; = γιατί τσατίστηκες;
Συνών. χολί-πφερντιάβ = οργίζομαι, εξοργίζομαι.
τσατίζω (μετβ. ρ.): χολιαράβ και χολανταράβ (= θυμώνω μετβ.)
π.χ. χολιαρντάς μαν, ο(ν)ντάν με ντα ορμπισαρντέμ λεσκέ αγκαντάλ = με τσάτισε, γι' αυτό κι εγώ του μίλησα έτσι.
τσατίλα: (βλ. θυμός).
τσατισμένος (μτχ.): χολιαρντό,-ί (= θυμωμένος)
π.χ. χολιαρντό σι, να ορμπισάρ λεσκέ ακανά = τσατισμένος είναι, μην του μιλάς τώρα.
Συνών. χολί-πφερντό = οργισμένος, εξοργισμένος, χολιναλό = εκνευρισμένος, θυμωμένος.
τσεβρές: τσεβράβα, η (σ.α. κέντημα, μυξομάντιλο).
τσεκούρι: τοβέρ, ο
π.χ. τσχινάβ κασστά ε τοβερέσα = κόβω ξύλα με το τσεκούρι.
(υποκ.) τοβερορό, ο.
τσεμπέρι: τσε(μ)μπέρι και τσενμπέρι, ο
π.χ. λουλουγκιαλό τσε(μ)μπέρι = λουλουδάτο τσεμπέρι.
Συνών. ντικχλό, μομία, σσάρπα, γκρέπο = μαντίλα.
τσέπη: πόσκι, η
π.χ. μιρνέ ποσκιάκε κερές-μπουκί ντα μανγκές μα(ν)ντάρ παρέ; = για τη δική μου τσέπη δουλεύεις και ζητάς από μένα λεφτά;, νάι μαν ντραμία α(ν)ντί μι πόσκι = δεν έχω δραχμή στην τσέπη μου.
τσεπούλα: ποσκιορί, ποσκορί και ποσκίσα, η.
τσέπωμα: ποσκιαριπέ, ο.
τσεπωμένος (μτχ.): ποσκιαρντό,-ί

π.χ. ποκί(ν)ντιλο αγκιές, ποσκιαρντό σι = πληρώθηκε σήμερα, τσεπωμένος είναι.
τσεπώνω (μετβ. ρ.): ποσκιαράβ
π.χ. άντε μπαχταλέα! πάλε ποσκιαρντάς τουτ κο κάκο = άντε τυχερέ! πάλι σε τσέπωσε ο θείος σου.
τσιγαράκι: τφουβαλορί, τφουβασλορί, τζιγκαρίσα και τσιγαρίσα, η.
τσιγαρίλα: τζιγκαρένγκι-κοκία, η (= τσιγάρων μυρωδιά)
π.χ. τζιγκαρένγκι-κοκία κχά(ν)ντελ κατέ α(ν)ντρέ = τσιγαρίλα μυρίζει εδώ μέσα.
τσιγάρο: τφουβαλί, τφουβασλί, τζιγκάρα και τσιγάρα, η (τφουβ = καπνός, βας = χέρι)
π.χ. ούτε τσιγαρένγκε παρές ιν ατσχιλέ λες = ούτε για τσιγάρα λεφτά δεν του έμειναν, τσχιν καγιά τζιγκάρα, χαλά τουτ = κόψε αυτό το τσιγάρο, σ' έφαγε, τζα κιν μανγκέ τζιγκάρε = πήγαινε να μου αγοράσεις τσιγάρα.
τσιγγάνικα (επίρρ.): ρομανές και ρομανέ
π.χ. ρομανέ τζανές; = τσιγγάνικα ξέρεις;, ακχιαρέλ ρομανές ο γκατζό, νά ορμπισάρ ανγκλά λέστε = καταλαβαίνει τσιγγάνικα ο αλλόφυλος, μη μιλάς μπροστά του (γκατζό = αλλόφυλος, ο βλ. και αλλόφυλος).
τσιγγάνικος (επίθ.): ρομανό,-ί
π.χ. ρομανό μπιάβ = τσιγγάνικος γάμος, ρομανέ γκιλά = τσιγγάνικα τραγούδια, ρομανέ αντέτορα = τσιγγάνικα έθιμα, (στίχοι από ποίημα του Γ. Αλεξίου «ιν μπισταρντάμ» (= δεν ξεχάσαμε)): μπουτ ντρομά πφιρντάμ, αμαρί ρομανί τσχιπ ιν μπισταρντάμ = πολλούς δρόμους περπατήσαμε, την τσιγγάνική μας γλώσσα δεν τη ξεχάσαμε.
Αντίθ. γκατζικανό = ξενικός.
Τσιγγανισμός *: Ρομανιπέ, ο
Η λέξη Ρομανιπέ σημαίνει: α) τσιγγάνικη ύπαρξη, β) τσιγγάνικο σύνολο, γ) τσιγγάνικη κουλτούρα, δ) τσιγγάνικος πολιτισμός, ε) τσιγγάνικη συμπεριφορά.
* Κατά λέξη Ρομανιπέ σημαίνει Τσιγγανισμός ή Τσιγγανιά.
Τσιγγάνος : Ρομ, ο
π.χ. (στίχοι από ποίημα του Γ. Αλεξίου «ο Ρομ» (= ο Τσιγγάνος)): σι μπαρικανιπέ ε Ρομέσκε, κάνα ασσουνέλ τε ασσαρέν ο Ρομανιπέ = είναι υπερηφάνεια για τον Τσιγγάνο, όταν ακούει να παινεύουν την Τσιγγανιά (τη φυλή του).
Αντίθ. γκατζό = αλλόφυλος.
τσιγκέλι: τσενγκέλι, ο
π.χ. τσενγκελέσα ορμπισαρέλ καβά = με το τσιγκέλι μιλάει αυτός (δηλ. είναι ολιγόλογος).
τσιγκουνεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): τσινγκούναλούκο-κεράβ (= τσιγκουνιά κάνω)
Αντίθ. ζιάνι-κεράβ = σπαταλώ.
τσιγκουνεύομαι (β) (μετβ. ρ.): μπιζζαησαράβ
π.χ. γκαντικίν παρές σίτουτ, σόσκε μπιζζαησαρές; = τόσα λεφτά έχεις, γιατί τσιγγουνεύεσαι;
τσιγκούνης (α) (επίθ.): τσινγκούνι-κα
π.χ. σαρ κερντιλάν γκαντικίν μπουτ τσινγκούνι του; = πώς έγινες τόσο πολύ τσιγκούνης εσύ;, μπουτ τσινγκούνκα σι λεσκί ρομνί = πολύ τσιγκούνα είναι η γυναίκα σου.
Αντίθ. χουβαρντάβα = χουβαρντάς.
τσιγκούνης (β) (άκλ. επίθ.): μπιζζάι
π.χ. μπουτ μπιζζάι σαν = είσαι πολύ τσιγκούνης.

Αντίθ. πουταρντέ-βαστέσκο = ανοιχτοχέρης.
τσιγκουνιά (α): τσινγκούναλούκο, ο
π.χ. νά κερ γκαντικίν τσινγκούναλούκο, κέρντο εμπούκα χουβαρντάβα = μην κάνεις τόση τσιγκουνιά, γίνε λίγο χουβαρντάς.
Αντίθ. χουβαρνταλούκο = χουβαρνταλίκι.
τσιγκουνιά (β): μπιζζαηπέ, ο.
τσιμεντάρω (μετβ. ρ.): τσιμέ(ν)το-τσχαβ (= τσιμέντο ρίχνω)
π.χ. τσιμέ(ν)το-τσχαβ κάι αβλία = τσιμεντάρω την αυλή.
τσιμέντο: τσιμέ(ν)ντο, ο
π.χ. τζι τχάρα κα σσουκιόλ ο τσιμέ(ν)ντο = μέχρι αύριο θα στεγνώσει το τσιμέντο, σο μανγκέλα τε κερέλ, τσιμέ(ν)το με κερντόλ = ό,τι θέλει να κάνει, τσιμέντο ας γίνει.
τσίμπημα: πουσαηπέ, ο.
τσιμπημένος (μτχ.): πουσαντό,-ί
τσιμπίδα: κλιάστο, ο (η τσιμπίδα του γανωτή).
τσιμπιδάκι (για φρύδια): τζι(μ)μπίζι, ο
π.χ. ατάβ ο τζι(μ)μπίζι, τε ικαλάβ με πφουϊά = φέρε το τσιμπιδάκι, να βγάλω τα φρύδια μου.
τσιμπιέμαι (αμετβ. ρ.): πουσαβάμαν και πουσάντιαβ.
τσίμπλα: πιχ, η
π.χ. σίτουτ πιχά κάι κε γιακχά = έχεις τσίμπλες στα μάτια σου.
(υποκ.) πιχορί, η.
τσιμπλιάζω (αμετβ. ρ.): πιχάαβ
π.χ. πιχάιλε λεσκέ γιακχά = τσίμπλιασαν τα μάτια του.
τσιμπλιάρης (μτχ. ως επίθ.): πιχαλό, -ί
π.χ. τζα χαλάβ κο μούι, μο πιχαλέα! = πήγαινε να πλύνεις το πρόσωπό σου, ρε τσιμπλιάρη! (βλ. και τσιμπλιασμένος).
τσίμπλιασμα: πιχαλιπέ, ο.
τσιμπλιασμένος (μτχ. ως επίθ.): πιχαλό, -ί
π.χ. πιχαλέ σι κε γιακχά = τσιμπλιασμένα είναι τα μάτια σου (σ.α. τσιμπλιάρης).
τσιμπούρι: κενάβα, η
π.χ. ο τζουκέλ πφερντιλό κενάβε = ο σκύλος γέμισε τσιμπούρια, (μτφ.) μπουτ κενάβα κερντός, κάνα ματός = πολύ τσιμπούρι γίνεσαι, όταν μεθάς.
(υποκ.) κεναβίσα, η.
τσιμπώ (μετβ. ρ.): πουσαβάβ
π.χ. πουσαβέλ μαν καγιά μπλούζα = με τσιμπάει αυτή η μπλούζα.
τσίπουρο (το υπόλειμμα από το πάτημα των σταφυλιών): τζίμπρα, η
π.χ. (μτφ.) κα ικαλάβ κι τζίμπρα α(ν)ντί μπουκί = θα σου βγάλω το τσίπουρο (το λάδι) μες στη δουλειά, (μτφ.) νασσί, νασσί, ικλιλί μι τζίμπρα = τρέχα, τρέχα, μου βγήκε το τσίπουρο (η γλώσσα).
τσιράκι: τσιράκο, ο (σ.α. μαθητευόμενος τεχνίτης)
π.χ. κο τσιράκο σομ ντα κα μπιτσχαλές μαν κάι μανγκέσα; = το τσιράκι σου είμαι και θα με στέλνεις όπου θες; (θηλ. τσιρακίνκα, η)
τσίρκο: τσίρκο, ο (πληθ. τσίρκορα, ε, (σ.α. λούνα-παρκ).
τσιφλικάς: τσιφλικτσίο, ο.
τσιφλίκι: τσιφλίκο, ο
π.χ. κε ντατέσκο τσιφλίκο σι καβά ντα κερές κατέ α(ν)ντρέ κουμά(ν)ντα; = του πατέρα σου το τσιφλίκι είναι αυτό και κάνεις εδώ μέσα κουμάντο;
τσιφτετέλι: τσιφτέτελι, ο
π.χ. τσιφτέτελι κχελέλ = τσιφτετέλι χορεύει, (φράση) εμ με παρέ κα ντες εμ εκ ντα τσιφτέτελι κα κχελές οπράλ = και τα λεφτά μου θα

δώσεις και ένα τσιφτετέλι θα χορέψεις από πάνω.
τσίχλα: τσίκλα, η
π.χ. νά τσά(μ)μπε μπουτ τσίκλε, κε ντα(ν)ντά κα ντουκχάν = μη μασάς πολλές τσίχλες, τα δόντια σου θα πονέσουν.
Συνών. μαστίκα, τσαμτσίκ = μαστίχα.
τσόκαρο: τάκινα, η (πληθ. τάκινε, ε)
π.χ. κο τζουκέλ λιά μι τάκινα = ο σκύλος σου πήρε το τσόκαρό μου.
(υποκ.) τακινίσα, η.
τσολιάς: καρακατσάνο, ο (σ.α. βλάχος), θηλ. καρακατσάνκα, η
τσορβάς: τσορμπάβα,η
π.χ. κερντόμ τουκέ τατί τσορμπάβα τε χας = σου έφτιαξα ζεστό τσορβά να φας.
τσούζω (μετβ. ρ.): ουσισαράβ και πεκιαράβ
(η λέξη πεκιαράβ χρησιμοποιείται μόνο για δερματικό καυστικό τσούξιμο).
τσούζω (αμετβ. ρ.): ουσισάβαβ
π.χ. ουσίλ μαν μι νάι = τσούζει το δάχτυλό μου, ουσίν με γιακχά κατάρ ο ντουμάνο = τσούζουν τα μά-
τια μου από τον καπνό.
τσουκνίδα: σίκνιντα, η.
τσούξιμο: ουσιπέ, ο.
τσούρμο: τσούρμα, η
π.χ. σόσι καγιά τσούρμα κάι κιντισάιλι κατέ; = τι τσούρμο είναι αυτό που μαζεύτηκε εδώ;
τσόφλι: κόζζα, η
(βλ. και φλούδα).
τύλιγμα: τιλικσαριπέ και σαρμάκο, ο (σαρμάκο σ.α. περίφραξη).
τυλιγμένος (μτχ.): τιλικσαρντό,-ί.
τυλίγομαι (α) (αμετβ. ρ.): τιλικσαράμαν και σαρίαμαν (μέση διάθεση).
τυλίγομαι (β) (αμετβ. ρ.): τιλικσάαβ και τιλικσάβαβ (παθητική διάθεση).
τυλίγω (α) (μετβ. ρ.): τιλικσαράβ και σαρίαβ
π.χ. τιλικσαράβ με μπαλά = τυλίγω τα μαλλιά μου, σαρίαβ ο κιλίμο = τυλίγω το χαλί.
τυλίγω (β) (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ (κυριολ. κλείνω, δένω, φυλακίζω σ.α. κουμπώνω, βουλώνω, περιφράζω)
π.χ. πφά(ν)ντε ο κιράλ α(ν)ντό λιλ = τύλιξε το τυρί μες στο χαρτί.
τυράκι: κιραλορό, ο
π.χ. τζα λε αμένγκε εμπούκα κιραλορό = πήγαινε να μας πάρεις λίγο τυράκι.
τυραννία: τσεκία, η
(σ.α. βάσανο) (βλ. και βάσανο).
τυραννιέμαι (αμετβ. ρ.): τσεκία-σίρνταβ (= τυραννία τραβώ)
π.χ. τσεκία-σίρντας α(ν)ντέ ντρομά = τυραννιόμαστε μες στους δρόμους.
(σ.α. βασανίζομαι).
τυραννισμένος (μτχ.): τσεκιλίο,-ίκα
π.χ. σο τε κερέλ ο τσορορό, μπουτ τσεκιλίο σι = τι να κάνει ο φτωχούλης, είναι πολύ τυραννισμένος.
(σ.α. βασανισμένος).
Συνών. ζαβα(λ)λίο = καημένος, δύστυχος, κακομοίρης, ταλαίπωρος, άθλιος.
τυραννώ (μετβ. ρ.): τσεκία-σιρνταράβ
π.χ. τσεκία-σιρνταρέλας πε ρομνά, ο(ν)ντάν μουκλά λε = την τυραννούσε τη γυναίκα του, γι' αυτό τον παράτησε.
(σ.α. βασανίζω).
τυρί: κιράλ, ο
π.χ. κοβλό κιράλ τε κινές = μαλακό τυρί να αγοράσεις, νάι λατσχό καβά

κιράλ = δεν είναι καλό αυτό το τυρί.
τύφλα: κοριπέ, ο
 π.χ. κοριπέ σίτουτ ντα νι ντικχές ανγκλά τούτε; = τύφλα έχεις και δεν βλέπεις μπροστά σου;
τυφλαμάρα: (βλ. τύφλα).
τυφλός (επίθ.): κορό,-ί
 π.χ. μπιμπαχταλό σι ο κορό μανούςς = άτυχος (δυστυχισμένος) είναι ο τυφλός άνθρωπος, (όρκος) κορό, μπανγκό τε κερέλ μαν ο Ντελ = τυφλό, στραβό να με κάνει ο Θεός.
τυφλωμένος (μτχ.): κοραρντό,-ί
τυφλώνομαι (αμετβ. ρ.): κοράβαβ
 π.χ. (μτφ.) κοράιλο κατάρ η σεβντάβα = τυφλώθηκε από τον έρωτα.
τυφλώνω (μετβ. ρ.): κοραράβ
 π.χ. (μτφ.) κοραρντά λε λακό σσουκαριπέ = τον τύφλωσε η ομορφιά της, (κατάρα) τε κοραρέλ τουτ ο Ντελ κάι χας μπα(ν)γκέστε σοβέλ = να σε τυφλώσει ο Θεός που ορκίζεσαι στραβά (ψεύτικα).
τυχεράκιας: μπαχταλορό, ο (βλ. και τυχερούλης)
 (θηλ.) μπαχταλορί, η.
τυχερός (επίθ.): μπαχταλό,-ί
 π.χ. μπαχταλί τε αβάβας με ντα, κάι μο πουρανό ρομ κ' αβάβας ακανά = τυχερή αν ήμουνα κι εγώ, στον παλιό μου άντρα θα ήμουν τώρα, πελάν οπρά κι μπαχ, μπαχταλέα! = έπεσες πάνω στην τύχη σου, τυχερέ!
 Αντίθ. μπιμπαχταλό και μπιμπαχτάκο = άτυχος, ουρσούζι = γρουσούζης.
τυχερούλης (επίθ.): μπαχταλορό, -ί (σ.α. τυχεράκιας)
 π.χ. μπουτ μπαχταλορό σαν! = πολύ τυχερούλης είσαι.
τύχη: μπαχ, η
 π.χ. πουτάρντιλι λεσκί μπαχ = άνοιξε η τύχη του, (ευχή) μπαχ τε ντικχές κε χουρντένσα = τύχη να δεις με τα παιδιά σου, ιτσ μπαχ νάι καλέ μανουσσέ = καθόλου τύχη δεν έχει αυτός ο άνθρωπος.
 (υποκ.) μπαχτορί, η.
 Αντίθ. μπιμπαχταλιπέ και μπιμπαχτιπέ = ατυχία.
τύχη (στα χαρτιά): ζάρι, ο
 π.χ. ασταρντά μαν ζάρι αϊράτ, κα χαβ σα τουμαρέ παρέ = μ' έπιασε τύχη στα χαρτιά απόψε, θα φάω (κερδίσω) όλα τα λεφτά σας.
 (βλ. και ρέντα).
τώρα (επίρρ.): ακανά
 π.χ. ακανά σο κα κερές; = τώρα τι θα κάνεις;, ακανά αβιλάν; = τώρα ήρθες; σο κερντιλό, κερντιλό, ντεν ακανά τουμαρέ βαστά = ό,τι έγινε, έγινε, δώστε τώρα τα χέρια σας, τζάβταρ ακανά = φεύγω τώρα.
 Αντίθ. οζομάν = τότε, εβελντέν = παλιά, αλλοτινά.
τωρινός (επίθ.): ακανουτνό,-ί
 π.χ. ε ακανουτνέ μπροσσά = τα τωρινά χρόνια.
 Συνών. αβγκιτνό = σημερινός. Αντίθ. εβελκί = αλλοτινός, πουρανό = παλιός.

Υ

ύβρις: (βλ. βρισιά).
υβριστικός (α) (επίθ.): ακουσσιμάσκο,-ι
π.χ. ακουσσιμάσκε όρμπε = υβριστικά λόγια.
υβριστικός (β) (επίθ.): κουσσιμάσκο, -ι.
υγεία: σαστιπέ, ο
π.χ. (ευχή) ο Ντελ σαστιπέ, ζουραλιπέ τε ντελ τουτ = ο Θεός υγεία, δύναμη να σου δώσει, σαστιπέ τε αβέλ ντα σάορε κερντόν = υγεία να υπάρχει κι όλα γίνονται, ρακχαντόμ μο σαστιπέ, και τσχι(ν)ντόμ η τζιγκάρα = βρήκα την υγεία μου, που ‘κοψα το τσιγάρο.
υγιαίνω (αμετβ. ρ): σαστιάβ
Αντίθ. νασφάβαβ = (αμετβ.) αρρωσταίνω, ασθενώ.
υγιεινός (επίθ.): σαστικανό, -ι
π.χ. σαστικανέ χαμάτα σι καλά = υγιεινές τροφές είναι αυτές.
υγιής (επίθ.): σαστό,-ί
π.χ. σαστό τε αβάβ ντα αβέρ κχάντσικ νι μανγκάβ = υγιής να είμαι κι άλλο τίποτε δε θέλω.
(σαστό σ.α. ολόκληρος).
(βλ. και ολόκληρος).
Αντίθ. νασφαλό = άρρωστος.
υγραίνω (αμετβ. ρ.): γιαλιάβ
π.χ. γιαλιλέ ε σσέα = ύγραναν τα ρούχα.
Συνών. κινγκιάβ = βρέχομαι.
υγραίνω (μετβ. ρ.): γιαλαράβ
π.χ. γιαλαράβ με ουσστά = υγραίνω τα χείλη μου.
Συνών. κινγκαράβ = βρέχω, μουσκεύω μετβ.
Αντίθ. σσουκιαράβ = στεγνώνω (μετβ.ρ.), ξεραίνω.
ύγρανση: γιαλαριπέ, ο.
υγρασία: ιγρασία, η
π.χ. ιγρασία σι α(ν)ντό κχερ = το σπίτι έχει υγρασία.
υγρός (επίθ.): γιαλό,-ί
π.χ. γιαλέ σι ε κασστά, ο(ν)ντάν νι πφαμπόν = υγρά είναι τα ξύλα, γι’ αυτό δεν ανάβουν.
Συνών. κινγκό = βρεγμένος.
Αντίθ. σσουκό = στεγνός, ξερός.
υγρότητα: γιαλιπέ, ο
Αντίθ. σσουκιπέ = στεγνότητα, ξηρασία.
υδραυλικός: τσεσσμετζίο, ο
(τσεσσμάβα = βρύση)
π.χ. αβιλό ο τσεσσμετζίο; = ήρθε ο υδραυλικός;
ύπαιθρο: (βλ. απλωσιά, ανοιχτοσύνη).
υπακοή: ασσουνιπέ και πακιαηπέ, ο
(ασσουνιπέ κυριολ. = ακοή).
(πακιαηπέ κυριολ. = πίστη).
υπακούω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ασσουνάβ (= ακούω) και πακιάβ (= πιστεύω)
π.χ. τε ασσουνές κε ντατνέ = να υπακούς τον πατέρα σου, ιτσ νι πακιάλ μαν καβά χουρντό = καθόλου δεν με υπακούει αυτό το παιδί.
υπαρκτός (επίθ.): σιντό,-ί
Αντίθ. μπισιντό = ανύπαρκτος.
ύπαρξη: σιιπέ, ο
π.χ. πακιάς νταά κάι ο σιιπέ ε τζοχανένγκο; = πιστεύεις ακόμα στην ύπαρξη των φαντασμάτων;
υπάρχοντα: μανγκινά, ε
(μανγκίν, ο = εμπόρευμα, περιουσία, προϊόν, πραμάτεια)
π.χ. καλά σι σα με μανγκινά = αυτά είναι όλα τα υπάρχοντά μου.
υπάρχω: σομ και σεμ
(βλ. και είμαι)

π.χ. ντελ σι; = Θεός υπάρχει;, [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο μπαχταλιπέ ε Ρομένγκο» (= η ευτυχία των Τσιγγάνων)] η μουσικί, η γκιλί, ο κχελιπέ, σι α(ν)ντέ Ρομένγκο ρατ = η μουσική, το τραγούδι, ο χορός, υπάρχουν μέσα στο αίμα (τα κύτταρα) των Τσιγγάνων.

υπενθυμίζω (μετβ. ρ.): σερανταράβ
(σεράβ = θυμάμαι)
π.χ. σερανταρντόμ λεσκέ τε πελ πο ιλάτσι = του υπενθύμισα να πιει το φάρμακό του.
Συνών. σεραράβ = θυμίζω.

υπενθύμιση: σερανταριπέ, ο.

υπέρ (συνθετικό λέξεων): γκαέτ
π.χ. πφενέν λακέ τε μουκέλ πε ρομέ, αμά βόι νι μουκέλ λε, γκαέτ-μανγκέλ λε = της λένε να αφήσει τον άντρα της, αλλά αυτή δεν τον αφήνει, τον υπερ-αγαπά.

υπερασπίζομαι (μετβ. ρ.): αρκάβα-ικλάβ (= υπεράσπιση βγαίνω)
π.χ. σόσταρ ικλές λεσκέ αρκάβα; μπισταρντάν σο κερντά τουκέ; = γιατί τον υπερασπίζεσαι; ξέχασες τι σου έκανε;

υπεράσπιση: αρκάβα, η
π.χ. νάι μαν αρκάβα κχάνικάσταρ = δεν έχω υπεράσπιση από κανέναν.

υπερβάλλω (αμετβ. και μετβ.ρ.): γκαετισαράβ
π.χ. γκαετισαρές καλένσα κάι πφενές = υπερβάλλεις μ' αυτά που λες.

υπερβολή: γκαετιπέ, ο.

υπερβολικά (επίρρ.): γκαέτ-μπουτ (= υπέρ πολύ) και γκαέτ-φαζλά (= υπέρ παραπάνω)
π.χ. γκαέτ-μπουτ σσουκάρ σι λεσκί τσχέι = υπερβολικά όμορφη είναι η κόρη του, γκαέτ-φαζλά μπεε(ν)ντίμ λεσκό κχερ = υπερβολικά άρεσα το σπίτι του, γκαέτ-φαζλά κερντάν, μπεςς σσουκάρ πφενάβ τουκέ = υπερβολικά έκανες (το παράκανες), κάτσε ωραία (καλά) σου λέω.

υπερβολικός (επίθ.): γκαεκουτνό,-ί και γκαετουνό, -ί
π.χ. γκαεκουτνό σι ο φιάτο κάι κερές μανγκέ = υπερβολική είναι η τιμή που μου κάνεις.
Αντίθ. ορτά και ορτάς = μέτριος.

υπέργεια (επίρρ.): οπραπφού (= πάνω από τη γη)
Αντίθ. ταλαπφού = υπόγεια.

υπεργεμάτος (επίθ.): γκαέτ-πφερντό-ί.

υπερήφανα (επίρρ.): μπαρικανιμάσα.

υπερηφάνεια: μπαρικανιπέ, ο
(σ.α. καύχηση, μεγαλομανία, αλαζονεία).
π.χ. εμπούκα παρέ ντικχλά, μπαρικανιπέ μπικινέλ = λίγα λεφτά είδε, υπερηφάνεια πουλάει.
Αντίθ. μπιμπαρικανιπέ = μετριοφροσύνη.

υπερηφανεύομαι (αμετβ. ρ.): μπαρικανισάβαβ και μπαρικανισάαβ
π.χ. μπαρικανισάολ πε τσχεένγκε = υπερηφανεύεται για τις κόρες του.
(σ.α καυχιέμαι).
Αντίθ. λατζάβ = ντρέπομαι.
Συνών. ασσαράμαν = παινεύομαι.

υπερήφανος (επίθ.): μπαρικανό, -ί
(σ.α. καυχησιάρης, μεγαλομανής, αλαζόνας).
π.χ. νά κερ τουτ γκαντικίν μπουτ μπαρικανό, τε ντέλα τουτ ο Ντελ γεκ πάλμα, κα λελ λεν σα κατάρ κε βαστά = μην παριστάνεις τόσο πολύ τον υπερήφανο, αν σου δώσει ο Θεός μια σφαλιάρα, θα τα πάρει όλα από τα χέρια σου (δηλ. ό,τι έχεις και δεν έχεις), μπαρικανό κερέλπες, ιν ορμπισαρέλ αμένσα = παριστάνει τον υπερήφανο, δεν μιλάει με μας.

Αντίθ. μπιμπαρικανό = μετριόφρονας.
υπερκόπωση (α): γκαέτ-τσχι(ν)ντιπέ, ο (= υπερκούραση).
υπερκόπωση (β): μπουτ-τσχι(ν)ντιπέ, ο (= πολλή κούραση)
π.χ. νασφάιλο κατάρ ο μπουτ-τσχι(ν)ντιπέ = αρρώστησε από την υπερκόπωση.
υπέρμαχος: (βλ. σωματοφύλακας).
υπερόπτης(α): γκαέτ-μπαρικανό, ο (= υπέρ υπερήφανος).
υπερόπτης (β): μπουτ-μπαρικανό, ο (= πολύ υπερήφανος)
Αντίθ. μπιμπαρικανό = μετριόφρονας.
υπερόπτισσα (α): γκαέτ-μπαρικανί, η (= υπέρ υπερήφανη).
υπερόπτισσα (β): μπουτ-μπαρικανί, η (= πολύ υπερήφανη).
υπέροχα (επίρρ.): μπούσσουκαρ
π.χ. μπούσσουκαρ νακχανταμούς = υπέροχα περάσαμε.
(βλ. και υπέροχος).
Αντίθ. μπέτι = άσχημα, άσχημος.
υπέροχος (άκλ.επιθ.): μπούσσουκαρ
π.χ. σίλε μπούσσουκαρ σέζι = έχει υπέροχη φωνή.
(μπουτ = πολύ, πολύς, σσουκάρ = ωραίος, ωραία, όμορφος, όμορφα).
(βλ. και υπέροχα).
Αντίθ. μπέτι = άσχημος, άσχημα.
υπεροψία (α): γκαέτ-μπαρικανιπέ, ο (= υπέρ υπερηφάνεια).
Αντίθ. μπιμπαρικανιπέ = μετριοφροσύνη.
υπεροψία (β): μπουτ-μπαρικανιπέ, ο (= πολλή υπερηφάνεια)
π.χ. ο μπουτ-μπαρικανιπέ σι νάι λατσχό σσέι = η υπεροψία δεν είναι καλό πράγμα.
Αντίθ. μπιμπαρικανιπέ = μετριοφροσύνη.
υπερτυχερός (επίθ.): γκαέτ-μπαχταλό,-ί
Αντίθ. μπιμπαχταλό και μπιμπαχτάκο = άτυχος.
υπηρέτης: ιπιρέτι, ο και θηλ. ιπιρέτρια, η
π.χ. σα μορμισαρές κατάρ κχερέ-σκι μπουκί· νά χα μπουτ ντα λε τουκέ εκ ιπιρέτρια α(ν)ντό κχερ = όλο γκρινιάζεις από του σπιτιού τη δουλειά· μην τρως πολύ και πάρε για σένα μια υπηρέτρια μες στο σπίτι.
Συνών. τσιράκο = τσιράκι.
υπηρετώ (αμετβ.καιμετβ.ρ.): ιπιρετισαράβ
π.χ. κάι ιπιρετισαρέλ κο τσχαβό; = πού υπηρετεί ο γιος σου (φαντάρος);
υπναράς: λι(ν)ντράκο, ο (σ.α. υπνωτικός), θηλ. λι(ν)ντράκι, η
π.χ. μπουτ λι(ν)ντράκο σαν = πολύ υπναράς είσαι.
(βλ. και υπνωτικός).
υπνοδωμάτιο: πασστιμάσκι-οντάια (προφ. με συνίζηση ια), πασστιμάσκι-ονταήν και πασσλιμάσκι-οντάια, η (προφ. με συνίζηση ια).
ύπνος: λί(ν)ντρα, η (= νύστα), πασστιπέ, ο (= κοίμηση, πασστιάβ (= κοιμάμαι), πασσλιπέ, ο (= κοίμηση, πασσλιάβ = κοιμάμαι)
π.χ. μουκ μαν τε τσαϊλιάβ με λι(ν)ντράκε = άσε με να χορτάσω τον ύπνο μου, τζαβ πασστιμάσκε = πάω για ύπνο.
(υποκ.) λι(ν)ντρίσα, η.
υπνωτικός (επίθ.): λι(ν)ντράκο, -ι και πασσταριμάσκο, -ι
π.χ. τε να λάβα με λι(ν)ντράκε άπορα, νασστί κα πασστιάβ = αν δεν πάρω τα υπνωτικά μου χάπια, δε θα μπορέσω να κοιμηθώ (λι(ν)ντράκο κυριολ. νύστας, σ.α. υπναράς, πασσταριμάσκο κυριολ. κοιμιστικός).

υπόγεια (επίρρ.): ταλαπφού (= κάτω από τη γη)
Αντίθ. οπραπφού = υπέργεια.
υπόγειο: ιπόγιο, ο
π.χ. σαό μπαρό ιπόγιο σίλε ταλάλ λεσκό κχερ = τι μεγάλο υπόγειο έχει κάτω από το σπίτι του.
υπογραφή: εμζάβα, η
π.χ. κα κίντας εμζάβε ντα κα τσχάστουτ κατάρ = θα μαζέψουμε υπογραφές και θα σε ρίξουμε (διώξουμε) από εδώ.
υπογράφω (μετβ. ρ.): εμζάβα-τσχαβ (= υπογραφή ρίχνω)
π.χ. ντε ο λιλ τε τσχαβ-εμζάβα = δώσε το χαρτί να υπογράψω.
υποδεικνύω (μετβ. ρ.): σικαβάβ (= δείχνω)
π.χ. σικαντά μανγκέ σαρ τε κεράβ λε = μου υπέδειξε πώς να το κάνω.
Συνών. γκογκιαράβ = συμβουλεύω, δασκαλεύω, νουθετώ.
υπόδειξη: σικαηπέ, ο (= δείξιμο).
υποδύομαι (μετβ.ρ): κεράμαν (= κάνω τον εαυτό μου, κεράβ = κάνω, μαν = εμένα, παριστάνω, καμώνομαι, υποκρίνομαι, προσποιούμαι)
π.χ. καβά τερνό αρτίζι κάι καβά φίλιμι κερέλπες πφουρό = αυτός ο νεαρός ηθοποιός σ' αυτή την ταινία υποδύεται το γέρο.
(βλ. και καμώνομαι, παριστάνω, προσποιούμαι).
υποζύγιο: νταβάρι, ο .
υπόθεση: μεσελάβα, η
π.χ. σο κερντιλό κολέ μεσελαβάσα; = τι έγινε μ' εκείνη την υπόθεση;
υποκρίνομαι: (βλ. προσποιούμαι, καμώνομαι, παριστάνω).
υποκύπτω: (βλ. υποτάσσομαι).
υπολογίζω: (βλ. λογαριάζω).
υπολογισμός: (βλ. μέτρημα).
υπόλοιπο: ιπόλιπο, ο
π.χ. σο ιπόλιπο ατσχιλό, τε ποκινάβ; = τι υπόλοιπο έμεινε, να πληρώσω;
υπομάλης: (βλ. παραμάσχαλα).
υπομονετικός (επίθ.): σάμπουρλίο, -ούκα
π.χ. μπουτ σάμπουρλίο σι λεσκό ντατ = πολύ υπομονετικός είναι ο πατέρας του.
υπομονή (α): ιπομονί, η
π.χ. κερ ιπομονί, κα νακχέλ = κάνε υπομονή, θα περάσει, μπουτ ιπομονι κεράβ τουκέ, μπεςς σσουκάρ
πφενάβ = πολύ υπομονή σου κάνω, κάτσε καλά σου λέω, τζι κάνα κα κεράβ ιπομονί; = μέχρι πότε θα κάνω υπομονή;
υπομονή (β): σάμπουρι, ο
π.χ. κερ εμπούκα σάμπουρι νταά = κάνε λίγη υπομονή ακόμα.
υπόσταση: (βλ. ύπαρξη).
υποστηρίζω (μετβ. ρ.): παλάλ-τσαλαβάβ (= από πίσω χτυπώ)
π.χ. έρκεςς παλάλ πο μανούςς τσαλαβέλ = ο καθένας τον άνθρωπο (συγγενή) του υποστηρίζει, πφεν μανγκέ, σαΐ σασούι σι καγιά κάι νι τσαλαβέλ παλάλ πο τσχαβό; = πέσμου, ποια πεθερά είναι αυτή που δεν υποστηρίζει τον γιο της;
υποστηρικτής: (βλ. σωματοφύλακας).
υπόσχομαι (μετβ. ρ.): μο-πφεράς-νταβ και μι-όρμπα-νταβ (= το λόγο μου δίνω)
π.χ. με κάνα νταβ μο πφεράς εκχέ σσεέσκε, κεράβ λε = εγώ όταν υπόσχομαι κάτι, το κάνω.
υποταγή: τελέ-ατσχιπέ, ο (τελέ = κάτω, ατσχιπέ = παύση, στάση, σταματημός).
υποτάσσομαι (αμετβ. ρ.): τελέ-ατσχάβ (= κάτω μένω)
π.χ. σο τε κεράβ, σίμαν ζόρι ντα ατσχάβ λεσκέ τελέ = τι να κάνω,

έχω ανάγκη και υποτάσσομαι σ' αυτόν, μπουτ τσχιπ νι κα ικαλές κε ρομέσκε, του τζουβλί σαν, τελέ κα ατσχές λέσκε = πολλή γλώσσα δε θα βγάζεις για τον άνδρα σου, εσύ είσαι γυναίκα, θα υποτάσσεσαι σ' αυτόν, τε πφενέλ ντα τούκε εκ πφεράς φαζλά του νι κα χολάος, βο νταάμπαρο σι τούταρ, τελέ κα ατσχές λεσκέ = κι αν σου πει μια κουβέντα παραπάνω εσύ δε θα θυμώσεις, αυτός είναι μεγαλύτερος από σένα, θα υποτάσσεσαι σ' αυτόν (δηλ. θα τον σέβεσαι, θα υποχωρείς), (φράση) η λατσχί ρομνί τελέ-ατσχέλ πε ρομέσκε = η καλή γυναίκα υποτάσσεται στον άνδρα της.

υποτιμημένος (μτχ.): τελέ-περαντό, -ί (τελέ = κάτω, περαντό = πεσμένος, γκρεμισμένος, κατεδαφισμένος) (σ.α. ισοπεδωμένος, μειωμένος).

υποτίμηση: τελέ-περιπέ,ο (= κάτω πέσιμο) (σ.α. ισοπέδωση, μείωση).

υποτιμούμαι (αμετβ. ρ.): τελέ-περάβ (= κάτω πέφτω)
π.χ. τελέ-πελέ ε χοραχανέ παρέ = υποτιμήθηκαν τα τουρκικά χρήματα (νομίσματα), τελέ-πελό κο ναμούζι ντα αγκαντάλ κερές; = υποτιμήθηκε η τιμιότητα σου και κάνεις έτσι; (σ.α. μειώνομαι, ισοπεδώνομαι, π.χ. τελέ-πελέ ε τομαφιλένγκε φιάτορα = μειώθηκαν οι τιμές των αυτοκινήτων).
(βλ. και ισοπεδώνομαι).

υποτιμώ (μετβ. ρ.): τελέ-περαβάβ (τελέ = κάτω, περαβάβ = γκρεμίζω, κατεδαφίζω)
π.χ. κε μπορά τελέ-περαβές λα, κε τσχαβέ παλέ ασσαρές = τη νύφη σου την υποτιμάς, τον γιο σου πάλι τον παινεύεις (σ.α. μειώνω, ισοπεδώνω, συντρίβω, π.χ. τε περαβέσα-τελέ νταά εμπούκα ο φιάτο, κα κινάβ λε = αν μειώσεις ακόμα λίγο την τιμή, θα το αγοράσω).
(βλ. και ισοπεδώνω).

υπουλία: (βλ. υπουλότητα).

ύπουλος (επίθ.): τζουνγκαλό, -ί
(σ.α. δόλιος)
π.χ. τε τρασσάς καλέσταρ, τζουνγκαλό σι = να φοβάσαι από αυτόν, ύπουλος είναι.
Συνών. μπενγκαλό = διαβολεμένος, πφιρνό = πονηρός.

υπουλότητα: τζουνγκαλιπέ, ο
(σ.α. δολιότητα)
Συνών. μπενγκαλιπέ = διαβολικότητα.

υπουργός (η): ιπουργόσκα, η.

υπουργός (ο): ιπουργόζι, ο.

υποφέρομαι: (βλ. τραβιέμαι).

υποφερτός: (βλ. τραβηγμένος).

υποφέρω (αμετβ. και μετβ.ρ.): σίρνταβ (= τραβώ)
π.χ. νασστί σίρνταβ κι μούρμα, χαλάν μαν = δεν μπορώ να υποφέρω την μουρμούρα (γκρίνια) σου, μ' έφαγες, κάνα πφενάβας λέσκε με νι ασσουνέλας μαν, μούκλε ακανά κοτέ τε σίρντελ = όταν του έλεγα εγώ δεν με άκουγε, άστον τώρα εκεί να υποφέρει.
(βλ. και τραβώ).

υποχρέωση: (βλ. καθήκον).

υποχωρώ (αμετβ. ρ.): παπαλέ-τζαβ (= πίσω πηγαίνω, οπισθοδρομώ, οπισθοχωρώ) και τελέ-ατσχάβ (= κάτω μένω, υποκύπτω, υποτάσσομαι)
(βλ. και υποτάσσομαι).
Αντίθ. ανγκλέ-τζαβ = προχωρώ αμετβ., προοδεύω.

υποψία: εσσκίλι, ο.

υποψιάζομαι (μετβ. ρ.): εσσκίλι-κεράβ (= υποψία κάνω)
π.χ. κερντέ λεστάρ εσσκίλι ε σσεραλέ ντα λιέ λε α(ν)ντρέ = τον

υποψιάστηκαν οι αστυνομικοί και τον πήραν μέσα.
ύστερα (επίρρ.): σονά, σορά και σοβνά
π.χ. σορά σο κερντιλό; = ύστερα τι έγινε;
Αντίθ. πριν = πριν, ακανά = τώρα.
υστερία: σάρα, η
π.χ. σάρα ασταρντά τουτ ντα μούιτχος αγκαντάλ; = υστερία σε έπιασε και φωνάζεις έτσι;
(βλ. ομόηχο σάρα = αντίσκηνο).
υστερικός (επίθ.): σάραλιο,-ουκα.
ύφασμα: κοτόρ, ο (σ.α. πανί)
π.χ. κα κεράβ μανγκέ ρόκλια κατάρ καβά κοτόρ = θα φτιάξω για μένα φόρεμα απ' αυτό το ύφασμα, σαό σσουκάρ σι καβά λουλουγκιαλό κοτόρ! = τι όμορφο είναι αυτό το λουλουδάτο ύφασμα!, μπουτ σανό σι ο κοτόρ = πολύ λεπτό είναι το ύφασμα (η λέξη κοτόρ αρχικά σήμαινε κομμάτι π.χ. γεκ κοτόρ μαρνό = ένα κομμάτι ψωμί)
(υποκ.) κοτορορό, ο.
υφασμάτινος (επίθ.): κοτοραλό, -ί
π.χ. κοτοραλί ντορί = υφασμάτινη λωρίδα.
υφασματοπώλης: μπασματζίο, ο
θηλ. μπασματζΰκα, η (μπασμάβα, η = ύφασμα).
ύψη (στα): ουτσιμάστε
π.χ. ουτσιμάστε ικλιλό = στα ύψη ανέβηκε.
υψηλότητα: ουπρουνιπέ, ο.
Ύψιστος (επίθ.): ουπρουνό,-ί
π.χ. ο ουπρουνό Ντελ τζανέλ σο κερέλ = ο Ύψιστος Θεός ξέρει τι κάνει.
ύψος: ουτσιπέ, ο
π.χ. γκάντικιν σι ο ουτσιπέ ε ταβανέσκο; = πόσο είναι το ύψος του ταβανιού;
(ουτσιπέ σ.α. ύψωμα).
π.χ. σι εκ μπαρό ουτσιπέ ανγκλά λεσκό κχερ = υπάρχει ένα μεγάλο ύψωμα μπροστά στο σπίτι του.
ύψωμα (α): (βλ. ύψος).
ύψωμα (β): μπαήρι, ο (σ.α. ανηφόρα).
υψωμένος (μτχ.): οπρέ-βαζντό, -ί και οπρέ-βαζντι(ν)ντό, -ί (σ.α. ανυψωμένος).
υψώνομαι (αμετβ.ρ): οπρέ-βαζντιάβ (= επάνω σηκώνομαι)
π.χ. βαζντιλό-οπρέ λεσκό αλάβ κατάρ καγιά μπουκί κάι κερντά = υψώθηκε το όνομά του από αυτή τη δουλειά (από αυτό το έργο) που έκαμε.
υψώνω (μετβ. ρ.): οπρέ-βάζνταβ (= επάνω σηκώνω) (σ.α. ανυψώνω)
π.χ. βάζνταβ-οπρέ ο μπαϊράκο = υψώνω την σημαία.
Αντίθ. φουλαράβ = κατεβάζω, ξεφορτώνω, ξεφουσκώνω μετβ.
ύψωση: οπρέ-βαζντιπέ, ο (= επάνω σήκωμα, σ.α. ανύψωση).

Φ

φαγάκι: ζουμορί, η
π.χ. χα κι ζουμορί μο τσχαβό = φάε το φαγάκι σου αγόρι μου.
φαγάνα: φαγκάνα, η
π.χ. νά χα μπουτ, σαρ φαγκάνα κερντιλάν = μην τρως πολύ, σαν φαγάνα έγινες.
φαγητό (α): ζουμί, η και χαπέ, ο
(χαπέ σ.α. τροφή)
π.χ. μπιλονγκλί σι η ζουμί = ανάλατο είναι το φαγητό, κχιλαλό χαπέ νασστί χαβ = λαδερό φαγητό δεν μπορώ να φάω, σαή ζουμί τε κεράβ αβγκιέ; = τι φαγητό να κάνω σήμερα;
φαγητό (β): χαμπέ, ο
π.χ. κερντιλό ο χαμπέ; = έγινε το φαγητό;
φαγούρα: χαντζ και χαντσ, η
π.χ. ασταρντά μαν χαντσ κάι μο ντουμό = μ' έπιασε φαγούρα στην πλάτη.
φαγουρίζομαι (αμετβ. ρ.): χάντζαβμαν και χάντζαμαν
π.χ. (φράση) μι πάλμα χαντζόλμαν, παρέ κα λαβ = η παλάμη μου φαγουρίζεται, λεφτά θα πάρω.
φαγουρίζω (μετβ. ρ.): χάντζαβ
π.χ. χαντζόλ τουτ κο ντουμό μαριμάσκε; = σε φαγουρίζει η πλάτη σου για ξύλο;
φαγούρισμα: χαντζαηπέ, ο.
φάγωμα: χα(ν)ντιπέ, ο
π.χ. ο χα(ν)ντιπέ ε μενιένγκο = το φάγωμα των παπουτσιών.
φαγωμένος (μτχ. ως επίθ.): χα(ν)ντό,-ί
π.χ. χα(ν)ντό σομ, νι μανγκάβ τε χαβ = φαγωμένος είμαι, δε θέλω να φάω, χα(ν)ντέ σι ε τομαφιλέσκε λαστίκε = φαγωμένα είναι τα λάστιχα του αυτοκινήτου.
(χα(ν)ντό μτφ. = μαλωμένος, βλ. και μαλωμένος).
φαγώνομαι (α): χα(ν)ντιάβ
π.χ. χα(ν)ντιλέ ταλάλ ε μενία = φαγώθηκαν από κάτω τα παπούτσια, χα(ν)ντιλέ ε τομαφιλέσκε λαστίκε = φαγώθηκαν τα λάστιχα του αυτοκινήτου, (μτφ.) χα(ν)ντόλ καβά ντοκτόρι = φαγώνεται (δωροδοκείται) αυτός ο γιατρός (χα(ν)ντιάβ σ.α. τρώγομαι (κυριολ.), π.χ. σσουκλιλί η ζουμί, νι χα(ν)ντόλ = ξίνισε το φαγητό, δεν τρώγεται).
φαγώνομαι (μτφ.) (β) (αμετβ. ρ.): χάμαν (βλ. και τρώγομαι (μτφ.) μαλώνω)
π.χ. νά χάτουτ κε ντάσα = μη φαγώνεσαι με τη μάνα σου, (ο αόριστος χαλόμαν = φαγώθηκα (μτφ.), μάλωσα, σ.α. κάηκα (μτφ.), την πάτησα, την έβαψα, χάθηκα, καταστράφηκα, π.χ. χαλόμαν ακανά, σο κα κεράβ; = φαγώθηκα (κάηκα) τώρα, τι θα κάνω; χαλά(ν)τουτ, τε ασταρένα τουτ ε σσεραλέ = φαγώθηκες (την έβαψες), αν σε πιάσουν οι αστυνομικοί).
φαγώσιμος (επίθ.): χαμάσκο, -ι.
φαΐ: (βλ. φαγητό).
φαίνομαι (α) (αμετβ. ρ.): σικάντιαβ (σ.α. εμφανίζομαι, αποδεικνύομαι)
π.χ. νι σικάντολ κατάρ, ντουρ σι = δε φαίνεται από 'δώ, μακριά είναι, ουτσχάρ-τουτ, κε τσανγκά σικάντον = σκεπάσου, τα πόδια σου φαίνονται, λατσχό μανούς σικάντολ = καλός άνθρωπος φαίνεται.
Αντίθ. γκαράντιαβ = κρύβομαι, χασάρντιαβ = χάνομαι,

εξαφανίζομαι, χασάαβ = εξαφανίζομαι, χάνομαι.
φαίνομαι (β) (αμετβ. ρ.): μπε(λ)λί-κεράβ (= φανερό κάνω)
π.χ. μπε(λ)λί-κερέλ κάι πφενέλ χοχαηπέ˙ λεσκό μούι λολιλό = φαίνεται που λέει ψέμα˙ το πρόσωπό του κοκκίνησε.
φάκα: φάκα, η
π.χ. (μτφ.) κάι κα τζας; κα περές α(ν)ντί φάκα = πού θα πας; θα πέσεις στη φάκα (δηλ. θα σε πιάσω).
φάκελος: φάκελο, ο
π.χ. μιρνό σι καβά φάκελο = δικός μου είναι αυτός ο φάκελος.
φακή: λί(ν)τα, η
π.χ. κιριλί η λί(ν)τα; = έβρασε η φακή;
φακίδα: τσίλι, ο (πληθ. τσίλορα, ε)
π.χ. πφερντό τσίλορα σι λεσκό μούι = γεμάτο φακίδες είναι το πρόσωπό του.
φακιδιάρης (επίθ.): τσι(λ)λίο, -ίκα.
φακός: φακό, ο
π.χ. κάι τχοντάν ο φακό; = πού έβαλες τον φακό;
φαλακροκέφαλος* (επίθ.): χαλέ-σσερέσκο, -ι.
φαλακρός (επίθ.): χαλό, -ί
π.χ. μπουτ πελέ κε μπαλά, χαλό κα ατσχές = πολύ έπεσαν τα μαλλιά σου, φαλακρός θα μείνεις.
φαλακρούλης (επίθ.): χαλορό,-ί
φαλάκρα: χαλιπέ, ο.
φαλάκρωμα: (βλ. φαλάκρα).
φαλακρωμένος (μτχ.): χαλιαρντό-ί
Συνών. χαλό = φαλακρός.
φαλακρώνομαι: (βλ. (αμετβ.) φαλακρώνω).
φαλακρώνω (αμετβ. ρ.): χαλιάβ (σ.α. φαλακρώνω σε κάθε τριχωτό μέρος του σώματος)
π.χ. χαλιλό κο σσορό = φαλάκρωσε το κεφάλι σου.
φαλακρώνω (μετβ. ρ.): χαλό (-ί)-κεράβ (= φαλακρό(-ή) κάνω) και χαλιαράβ
π.χ. η γιακ χαλιαρντάς ο μπαλκάνο = η φωτιά φαλάκρωσε το βουνό.
φαλιμέντο: φελεμέ(ν)το, ο
φαλιρίζω (αμετβ. ρ.): φελεμέ(ν)το-τσχαβ
π.χ. α(ν)ντέ τριν τσχον φελεμέ(ν)το τσχουτά, πφα(ν)ντά ο ντικιάνο = σε τρεις μήνες φαλίρισε, έκλεισε το μαγαζί. (φελεμέ(ν)το-τσχαβ κυριολ.: φαλιμέντο ρίχνω)
Σύνων. τσοριάβ = φτωχαίνω αμετβ.
Αντίθ. μπαρβαλισάαβ και ζενγκίνι-κερντιάβ = πλουτίζω αμετβ.
φαλίρισμα: (βλ. φαλιμέντο).
φάλτσο: φάλτσο, ο
π.χ. φάλτσο τσαλάβ η τόπα = φάλτσο χτύπα την μπάλα.
φανέλα: φανέλα, η
π.χ. σαβί σσουκάρ φανέλα κι(ν)ντόμ τούκε! = τι ωραία φανέλα σου αγόρασα!
φανερός (α) (επίθ.): σικαντό,-ί
(σ.α. εμφανής, ορατός, δειγμένος)
π.χ. σικαντό σι ο τσατσιπέ = φανερή είναι η αλήθεια.
Αντίθ. μπισικαντό = αφανής, γκαραντό = κρυμμένος, χασαρντό = χαμένος, εξαφανισμένος.
φανερός (β) (άκλ. επίθ. και επίρρ.): μπε(λ)λί (σ.α. φανερά, πρόδηλος, προδήλως, προφανής, ευδιάκριτος, εμφανής, εμφανώς, ορατός, ορατώς, έκδηλος)
π.χ. καβά σσέι, μπε(λ)λί σας, κάι κα κερντόλ = αυτό το πράγμα, φανερό ήταν, ότι θα γίνει.
Αντίθ. μπε(λ)λεσίζι = άδηλος, αδήλως.
φανέρωμα: σικανταριπέ, ο (κυριολ. ανάδειξη)
(σ.α. αποκάλυψη, επίδειξη, προβολή, παρουσίαση)

Αντίθ. γκαραηπέ = κρύψιμο, χασαριπέ = χάσιμο, εξαφάνιση, απώλεια.

φανερωμένος (μτχ.): σικανταρντό,-ί και σικαντι(ν)ντό, -ί (κυριολ. αναδειγμένος) (σικανταρντό σ.α. αποκαλυμμένος, επιδειγμένος, προβεβλημένος, παρουσιασμένος).
Αντίθ. γκαραντό = κρυμμένος, μπισικαντι(ν)ντό και μπισικανταρντό = αφανέρωτος.

φανερώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): σικανταράμαν και σικαντινάβαβ (κυριολ. αναδεικνύομαι) (σ.α. επιδεικνύομαι, προβάλλομαι, παρουσιάζομαι)
π.χ. σικαντινάιλο ο τσατσιπέ = φανερώθηκε η αλήθεια, νι σικαντάρεστουτ, πφιρνορέα, τσοράλ κερές κι μπουκί = δεν φανερώνεσαι, πονηρούλη, κρυφά κάνεις τη δουλειά σου.
Αντίθ. γκαράντιαβ και γκαραβάμαν = κρύβομαι.

φανερώνομαι (β): σικαντισάαβ (κυριολ. αναδεικνύομαι) (σ.α. επιδεικνύομαι, προβάλλομαι, παρουσιάζομαι).

φανερώνομαι (γ) (αμετβ. ρ.): σικάντιαβ (= φαίνομαι, εμφανίζομαι, αποδεικνύομαι).

φανερώνω (μετβ. ρ.): σικανταράβ (σ.α. αποκαλύπτω, επιδεικνύω, παρουσιάζω, προβάλλω) (κυριολ. αναδεικνύω)
π.χ. κα σικανταράβ τουμαρέ ρεζι(λ)λίκορα = θα φανερώσω τα ρεζιλίκια σας.
Αντίθ. γκαραβάβ = κρύβω, χασαρνταράβ = εξαφανίζω, αφανίζω, εξοντώνω.

φαντάρος: (βλ. στρατιώτης.).

φαντασία: φα(ν)ντασία, η
π.χ. νάι τουτ κχάντσικ, σο κερέλ, κερέλ λε κι φα(ν)ντασία = δεν έχεις τίποτα, ό,τι κάνει, το κάνει η φαντασία σου.

φάντασμα (α): τζοχανό, ο
π.χ. εβελντέν σας τζοχανέ, ακανά νάι = παλιά υπήρχαν φαντάσματα, τώρα δεν υπάρχουν, σαρ τζοχανό κερντιλό καβά = σαν φάντασμα έγινε αυτός (δηλ. ασχήμυνε πολύ), θηλ. τζοχανί, η (σ.α. στρίγκλα π.χ. μπουτ τζοχανί ρομνί σι κι σασούι = πολύ στρίγκλα γυναίκα είναι η πεθερά σου).

φάντασμα (β) (λέγεται ως φοβέρα για τα παιδιά): γκουγκού, ο
π.χ. τε να χάσα κι ζουμί, κα χαλ τουτ ο γκουγκού = αν δε φας το φαγητό σου, θα σε φάει το φάντασμα (όταν ο τόνος ανεβαίνει στην παραλήγουσα, τότε η λέξη σημαίνει πανάσχημος-η, π.χ. τζάταρ κατάρ τσχε γκούγκου = φύγε από 'δω πανάσχημη).

φαντασματάκι: τζοχανορό, ο.

φάντης: φά(ν)ντι, ο.

φάρα: φάρα, η
π.χ. κατάρ αμαρί φάρα σι καβά = από τη δική μας φάρα είναι αυτός.

φαράσι: σικνό-κιρέκο, ο και σικνί-λοπάτα, η (κυριολ. μικρό φτυάρι)
π.χ. καζόμ παρέ κερέλ ο σικνό-κιρέκο; = πόσα λεφτά κάνει το φαράσι;

Φαραώ: Φιραούνο, ο
(σ.α. αρχαίος Αιγύπτιος).

φαρδαίνω (α) (μετβ. ρ.): γκενισσλετιρίαβ
π.χ. κα γκενισσλετιρίαβ ο φουστάνο = θα φαρδύνω το φουστάνι.
Αντίθ. τανγκιαράβ = στενεύω (μετβ.) και ντάρι-κεράβ = στενεύω (μετβ.)

φαρδαίνω (β) (μετβ. ρ.): γκενίσσι-κεράβ (= φαρδύ κάνω).

φαρδαίνω (α) (αμετβ. ρ.): γκενισσλενίαβ

π.χ. γκενισσλενίορ ο ντρομ νταά τελέ = φαρδαίνει ο δρόμος πιο κάτω.
Αντίθ. τανγκιάβ = στενεύω (αμετβ.) και ντάρι-κερντιάβ = στενεύω (αμετβ.).
φαρδαίνω (β) (αμετβ. ρ.): γκενίσσι-κερντιάβ (= φαρδύς γίνομαι)
Αντίθ. ντάρι-κερντιάβ = στενεύω αμετβ.
φάρδεμα: γκενισσλεμέκο, ο
Αντίθ. τανγκιαριπέ = στένεμα, νταρλαμάκο = στένεμα.
φαρδόκαρδος: (βλ. φαρδόψυχος).
φάρδος: γκενισσλίκο, ο
π.χ. καζόμ μέτρορα σι ο γκενισσλίκο; = πόσα μέτρα είναι το φάρδος;
Αντίθ. τανγκιπέ και νταρλούκο = στενότητα.
φαρδόψυχος (επίθ.): γκενίσσι-γκέσκο, -ι
π.χ. καγιά μπουκί μανγκέλ γκενίσσι-γκέσκο μανούςς = αυτή η δουλειά θέλει φαρδόψυχο άνθρωπο.
Αντίθ. ντάρι-γκέσκο = στενόψυχος.
φαρδύς (άκλ. επίθ.): γκενίσσι
π.χ. μπουτ γκενίσσι σι καβά πα(ν)τόλι μάνγκε = πολύ φαρδύ είναι αυτό το παντελόνι για μένα, γκενίσσι σι ο ντρομ = φαρδύς είναι ο δρόμος.
Αντίθ. τανγκ και ντάρι = στενός.
φαρμακείο: φαρμακίο, ο και ερζανάβα, η
π.χ. σαβό φαρμακίο σι αϊράτ πουταρντό; = ποιο φαρμακείο είναι απόψε ανοιχτό;, κα τζας τζι κάι ερζανάβα; = θα πας μέχρι το φαρμακείο;
φάρμακο: ντραπ και ιλάτσι, ο
π.χ. κα λατσχαρέν τουτ καλά ντραπά = θα σε καλυτερέψουν αυτά τα φάρμακα, πιλάν κο ιλάτσι; = ήπιες το φάρμακό σου;
(ντραπ σ.α. βότανο).
φαρμακοποιός: ερζανετζίο, ο (θηλ. ερζανετζίκα, η).
φασαρία (α): τσινγκάρ, η
(σ.α. μάλωμα, πόλεμος, καβγάς)
π.χ. μπεςς σσουκάρ˙ ρόντεστουτ τσινγκαράκε; = κάτσε καλά˙ ψάχνεσαι για φασαρία;
φασαρία (β): γκυρι(ν)τία, γκυρι(ν)τάβα (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u), γκιουρι(ν)τία και γκιουρι(ν)τάβα, η (κυριολ. θόρυβος)
π.χ. νά κερέν γκιουρι(ν)τία, ο χουρντό πασστόλ = μην κάνετε φασαρία (θόρυβο), το παιδί κοιμάται.
φασίνα: φασσίνα, η
π.χ. κεράβ φασσίνα ο κχερ = κάνω φασίνα το σπίτι.
φάσκιωμα: πακιαριπέ, ο
Συνών. κουρπαριπέ = σπαργάνωμα.
φασκιωμένος (μτχ.): πακιαρντό,-ί
Συνών. κουρπαρντό = σπαργανωμένος.
Αντίθ. μπιπακιαρντό = αφάσκιωτος.
φασκιώνω (μετβ. ρ.): πακιαράβ
π.χ. πακιαράβ ε χουρντέ = φασκιώνω το μωρό.
(πακιαράβ σ.α. τυλίγω, συσκευάζω).
Συνών. κουρπαράβ = σπαργανώνω.
φασολάδα: φουσουέσκι-ζουμί, η (= φασολιού φαγητό)
π.χ. φουσουέσκι-ζουμί κα κεράβ αβγκιέ = φασολάδα θα κάνω σήμερα, χα τε ντικχές σαρ κερντιλί ε φουσουέσκι-ζουμί, σο τε κερές ο μας = φάε να δεις πώς έγινε η φασολάδα, τι να το κάνεις το κρέας.
φασολάκια (φρέσκα): ταζέ-φουσουϊά, ε (= φρέσκα φασόλια)
(προφ. με συνίζηση ια).
φασόλι: φουσούι, ο
π.χ. οπάς κίλο φουσούι λιόμ = μισό κιλό φασόλι (φασόλια) πήρα.

(υπόκ.): φουσουϊορό, ο (προφ. με συνίζηση ιο).
φάτνη: αβρούζι, ο (= παχνί)
π.χ. τσχου τσαρ α(ν)ντό αβρούζι, τε χαν ε μπακρέ = ρίξε χόρτο μες στη φάτνη, να φάνε τα πρόβατα (βλ. και λεκάνη (βρύση)).
φάτσα: φάτσα, η
π.χ. κι φάτσα νι ντικχές, μαν πρασάς = τη φάτσα σου δε βλέπεις, εμένα κοροϊδεύεις. μποζντού ε κχερέσκι φάτσα καβά ρένκι = χάλασε τη φάτσα του σπιτιού αυτό το χρώμα.
Συνών. μούι = πρόσωπο, στόμα.
φαφούτης: μπιντα(ν)ντένγκο, ο.
φαφούτα (η): μπιντα(ν)ντένγκι, η.
φαφουτιάζω (αμετβ. ρ.): μπιντα(ν)ντένγκο-ατσχάβ (= χωρίς δόντια μένω).
φεγγάρι: (βλ. μήνας).
φεγγερός: (βλ. φωτεινός).
φέγγος: (βλ. φως (β)).
φέγγω: (βλ. φωτίζω (β)).
φερετζές: φερετζάβα, η
π.χ. βουραντά πι φερετζάβα η Χοραχνί = φόρεσε τον φερετζέ της η Τουρκάλα.
φέρετρο: ταμπούτο, ο
π.χ. (κατάρα) κο νταμπούτο τε α(ν)ταβέν σαρ αβές κοτάρ = το φέρετρό σου να φέρουν καθώς θα ’ρχεσαι από ’κει.
φερμένος (μτχ.): α(ν)ταντό,-ί και αταντό, -ι
Αντίθ. τζι(ν)ντό = πηγεμένος, ινγκαρντό και ινγκιαρντό = πηγεμένος, μεταφερμένος, οδηγημένος.
φερμουάρ (α): φερμούαρι, ο
π.χ. πφά(ν)ντε κο φερμουάρι = κλείσε το φερμουάρ σου.
φερμουάρ (β): σιντζίρι, ο (κυριολ. αλυσίδα)
π.χ. πουταρντό σι κο σιντζίρι = ανοιχτό είναι το φερμουάρ σου.
φέρνω (μετβ. ρ.): α(ν)ταβάβ και αταβάβ
π.χ. σο μανγκές τε α(ν)ταβάβ τουκέ; = τι θέλεις να σου φέρω;, νταά νι αταντά ε μανγκινά; = ακόμα δεν έφερε τα εμπορεύματα;
φέρομαι: (βλ. συμπεριφέρομαι).
φέρσιμο:(βλ. συμπεριφορά).
φέτα: φιλία, η
π.χ. τσχιν μανγκέ γεκ φιλία κιράλ = κόψε μου μια φέτα τυρί, ντούι φιλίε μαρνό = δυο φέτες ψωμί.
φετινός (επίθ.): καλέ-μπροσσέσκο,-ι (= αυτού του χρόνου) και καλέ-μπρεσσέσκο,-ι (= αυτού του χρόνου)
π.χ. καλέ-μπροσσέσκι μόδα σι καγιά = φετινή μόδα είναι αυτή.
φέτος (επίρρ.): καβά-μπρος (= αυτόν το χρόνο) και καβά-μπρεςς (= αυτόν το χρόνο)
π.χ. καβά-μπροςς ιτσ γιβ νι ντικχλαμούς = φέτος καθόλου χιόνι δεν είδαμε.
φετούλα: φιλιίσα, η
π.χ. χα κι φιλιίσα = φάε τη φετούλα σου.
φευγατίζω (μετβ. ρ.): νασσαλάβ (σ.α. απάγω, εξαφανίζω, φυγαδεύω).
φευγάτισμα: νασσαλιπέ, ο (σ.α. απαγωγή, εξαφάνιση, φυγάδευση).
φευγατισμένος (μτχ.): νασσαλντό, -ί (σ.α. εξαφανισμένος, φευγάτος, φυγαδευμένος).
φευγάτος (μτχ. ως επίθ.): νασσαλντό, -ί (σ.α. φυγαδευμένος, εξαφανισμένος).
φευγιό: (βλ. φυγή).
φεύγω (αμετβ. ρ.): τζάβταρ και νασσάβ
π.χ. κα τζάβταρ αβγκιέ = θα φύγω σήμερα, νασς ανγκλά μά(ν)νταρ = φύγε από μπροστά μου.
(βλ. νασσάβ στα λήμματα τρέχω (αμετβ.), ξεφεύγω)

Αντίθ. αβάβ και αβάβταρ = έρχομαι.
φήμη (α): ασσου(ν)ντιπέ, ο (= άκουσμα, ασσουνάβ = ακούω)
π.χ. νά πακιά καλά όρμπε, σάντε ασσου(ν)ντιμάτα σι = μην τα πιστεύεις αυτά τα λόγια, είναι μόνο φήμες.
φήμη (β): νάμο, ο
π.χ. μπαρό νάμο κερντιλό καβά σσέι, σα η ντουνιάβα ασσου(ν)ντά λε = μεγάλη φήμη έγινε αυτό το πράγμα, όλος ο κόσμος το άκουσε (σ.α. δόξα).
φημίζομαι (α) (αμετβ. ρ.): ασσου(ν)ντινάβαβ
π.χ. ασσου(ν)ντινάολ πε λατσχέ μπουκιάκε κάι κερέλ = φημίζεται για την καλή δουλειά που κάνει. (ασσου(ν)ντινάβαβ σ.α. διαδίδομαι, διαλαλούμαι).
φημίζομαι (β) (αμετβ. ρ.): ασσου(ν)ντισάβαβ και ασσου(ν)ντισάαβ (σ.α. διαδίδομαι, διαλαλούμαι)
Συνών. ασσού(ν)ντιαβ = ακούγομαι, φημολογούμαι.
φημισμένος (μτχ. ως επίθ.): ασσου(ν)ντό,-ί (= ακουστός)
π.χ. ασσου(ν)ντό ντοκτόρι σι καβά = φημισμένος γιατρός είναι αυτός.
Συνών. ασσαρντό = παινεμένος, περίφημος.
φημολογία: (βλ. φήμη).
φημολογούμαι (αμετβ.ρ.): ασσού(ν)ντιαβ (= ακούγομαι)
π.χ. ασσού(ν)ντολ κάι κα παaλανίορ ο γκάζι = φημολογείται ότι θα ακριβύνει το πετρέλαιο.
φθαρμένος (μτχ.): αραντό,-ί (σ.α. χαλασμένος)
Συνών. μουσαρντό = χαλασμένος.
φθείρομαι (αμετβ. ρ.): αράντιαβ (σ.α. χαλώ (αμετβ.))
π.χ. ε ουτζούζι μινία αράντον σίγο = τα φτηνά παπούτσια φθείρονται γρήγορα.
Συνών. μουσάρντιαβ = χαλώ (αμετβ.).
φθείρω (μετβ. ρ.): αραβάβ (σ.α. χαλώ(μετβ.))
Συνών. μουσαράβ = χαλώ (μετβ.).
φθινόπωρο: φθινόπορο, ο
π.χ. φθινόπορο σι, ο(ν)ντάν περέν ε κοπατσένγκε πατρά = φθινόπωρο είναι, γι' αυτό πέφτουν τα φύλλα από τα δέντρα.
φθίνω: (βλ. λιγοστεύω αμετβ.).
φθισικός: (βλ. φυματικός).
φθορά: αραντιπέ, ο (σ.α. χάλασμα)
φιγούρα (α): φιγούρα, η
π.χ. φιγούρα μπικινές μάνγκε; = φιγούρα μου πουλάς;
Συνών. σικανταριπέ = επίδειξη, προβολή, ανάδειξη, παρουσίαση.
φιγούρα (β): φιγούραλούκο, ο
π.χ. πφουριλάν, νταά φιγούραλούκο μανγκές τε κερές; = γέρασες, ακόμα φιγούρα θέλεις να κάνεις;
φιγουράρω (α) (αμετβ. ρ.): φιγούρα-κεράβ (= φιγούρα κάνω)
π.χ. μπουτ φιγούρα-κερές ντικχάβ καλέ σσεένσα = πολύ φιγουράρεις βλέπω μ' αυτά τα ρούχα.
Συνών. σικανταράμαν = επιδεικνύομαι, προβάλλομαι, αναδεικνύομαι, παρουσιάζομαι.
φιγουράρω (β) (αμετβ. ρ.): φιγούραλούκο-κεράβ (= φιγούρα κάνω).
φιγουρατζής: φιγούρατζιο, ο (φιγουρατζού, η = φιγούρατζικα, η)
π.χ. σικνιντέρα σας φιγούρατζιο = από μικρός ήταν φιγουρατζής.
φιδάκι: σαπορό, ο.
φίδι: σαπ, ο
π.χ. (φράση) με κα ικαλάβ ο σαπ α(ν)ντάρ η χουβ; = εγώ θα βγάλω το φίδι από την τρύπα; (μτφ.)

τζανές σο σαπ σι καβά; = ξέρεις τι φίδι είναι αυτός;, (κατάρα) σαπ τε ντα(ν)νταλέλ τουτ σαρ κα πφιρές = φίδι να σε δαγκώσει καθώς θα περπατάς.
φιδίσιος (α) (επίθ.): σαπαλό,-ί
π.χ. σαπαλί μορκχί = φιδίσιο δέρμα, (μτφ.) μπουτ φενά σαν, σαπαλέα! = πολύ κακός είσαι, φιδίσιε!
(σαπαλό μτφ. λέμε τον ύπουλο, δόλιο, πανούργο και πολύ πονηρό άνθρωπο) (βλ. και πανούργος).
φιδίσιος (β) (επίθ.): σαπέσκο, -ι
π.χ. σαπέσκο ζεήρι = φιδίσιο δηλητήριο.
φιδότρυπα: σαπέσκι-χουβ, η.
φιλαλήθεια: ντοβρουτζουλούκο, ο.
φιλαλήθης: ντοβρουτζίο, ο (θηλ. ντοβρουτζούκα, η) (σ.α. ντόμπρος, ευθύς).
φιλανθρωπία (α): μανουσσιπέ, ο (= ανθρωπιά).
φιλανθρωπία (β): λατσχιπέ, ο (= καλοσύνη, καλό, το σ.α. ευεργεσία).
φιλανθρωπικός (α) (επίθ.): μανουσσικανό,-ί (= ανθρώπινος)
φιλανθρωπικός (β) (επίθ.): λατσχιμάσκο, -ι (= για καλοσύνη, για καλό)
π.χ. λατσχιμάσκο γιαρντούμο = φιλανθρωπική βοήθεια.
φιλαράκι: αμαλορό, ο
π.χ. αβιλό μο αμαλορό = ήρθε το φιλαράκι μου.
φιλαργυρία (α): τερέαλούκο, ο.
φιλαργυρία (β): (βλ. τσιγκουνιά).
φιλάργυρος (α) (επίθ.): τσινγκούνι-κα (= τσιγκούνης) και (άκλ. επίθ.) τερέα
π.χ. οπρά πι ντραμία ιζντράλ καβά τερέα = πάνω στη δραχμή του τρέμει αυτός ο φιλάργυρος.
φιλάργυρος (β) (άκλ. επίθ.): μπιζζάι
π.χ. κα κερέλ πε παρές σσαρα(ν)ντά καβά μπιζζάι = θα τα κάνει τα λεφτά του μαξιλάρια αυτός ο φιλάργυρος.
(βλ. και τσιγκούνης).
φιλενάδα: αμαλίν, η
π.χ. λατσχί αμαλίν τε αβέσας, νά κα τζάσας με ρομέσα = καλή φιλενάδα αν ήσουν, δε θα πήγαινες με τον άντρα μου, τζαβ κάι μι αμαλίν = πάω στη φιλενάδα μου.
φιλεναδίτσα: αμαλινορί, η.
φιλεργία: (βλ. εργατικότητα).
φίλεργος: (βλ. εργατικός).
φιλημένος (μτχ.): τσουμουντι(ν)ντό, -ί και τσουμιντι(ν)ντό, -ί
Αντίθ. μπιτσουμουντι(ν)ντό και μπιτσουμιντι(ν)ντό = αφίλητος.
φιλί: τσουμιντιπέ και τσουμουντιπέ, ο
π.χ. ντιά λε γεκ τσουμιντιπέ κάι η τσχαμ = του ’δωσε ένα φιλί στο μάγουλο.
φιλία: αμαλιπέ, ο (σ.α. παρέα)
π.χ. (στίχος από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο τσατσουκανό αμαλιπέ» (= η αληθινή φιλία)): ο τσατσουκανό αμαλιπέ ιν πφουκαβέλ τουτ ιτσ = η αληθινή φιλία δεν σε προδίδει ποτέ.
Αντίθ. ντουσσμα(ν)νούκο και ντουσσμανλούκο = έχθρα, εχθρότητα.
φιλιέμαι (αμετβ. ρ.): τσουμίνταμαν και τσουμούνταμαν
π.χ. ντικχλόμ λεν τε τσουμίντε(ν)πες = τους είδα να φιλιούνται.
φιλικός (επίθ.): αμαλικανό, -ί
Αντίθ. ντουσσμανέσκο = εχθρικός.
φιλόζωος: αϊβανατένγκο-αμάλ, ο (= ζώων φίλος).
φιλονικία: (βλ. μάλωμα, καβγάς).
φιλονικώ: (βλ. μαλώνω, καβγαδίζω).
φιλοξενία: μισαφιρλίκο, ο.

φιλοξενούμενος: μισαφίρι, ο
π.χ. σίμαν μισαφίρα αϊράτ κάι μο κχερ = έχω φιλοξενούμενους απόψε στο σπίτι μου. (θηλ. μισαφίρκα, η).
φιλοπονία: (βλ. εργατικότητα).
φιλόπονος: (βλ. εργατικός).
φίλος: αμάλ, ο
π.χ. σικνιμάσταρ σαμούς αμαλά = από μικροί είμαστε φίλοι, (φράση) σικάβ μανγκέ κε αμαλέ, τε πφενάβ τουκέ κον σαν = δείξε μου το φίλο σου να σου πω ποιος είσαι.
Αντίθ. ντουσσμάνο = εχθρός.
φιλοχρηματία: παρένγκο-ντιλιπέ και λοβένγκο-ντιλιπέ, ο (= χρημάτων τρέλα)
Συνών. τερέαλούκο = φιλαργυρία, τσινγκούναλούκο = τσιγκουνιά.
φιλοχρήματος (επίθ.): παρένγκο(-ι)-ντιλό, -ί και λοβένγκο(-ι)-ντιλό,-ί (= χρημάτων τρελός)
π.χ. με νάι σομ σαρ τούτε παρένγκο-ντιλό = εγώ δεν είμαι σαν εσένα φιλοχρήματος.
Συνών. τερέα = φιλάργυρος, τσινγκούνι = τσιγκούνης.
φιλώ (μετβ. ρ.): τσουμίνταβ και τσουμούνταβ
π.χ. τσουμιντά πε χουρντέν ντα γκελόταρ = φίλησε τα παιδιά του κι έφυγε.
φις: φίσσι, ο
π.χ. ικάλ ο φίσσι α(ν)ντάρ η μπρίζα = βγάλε το φις από την πρίζα.
φιστικής (επίθ.): φουστουκέσκο, -ι.
φιστίκι: φουστούκο, ο
π.χ. φουστούκορα κα χας; = φιστίκια θα φας;
φιστικιά: φουστουκλίν, η.
φιτίλι: φιτίλι, ο
π.χ. λανμπάκο φιτίλι = φιτίλι λάμπας (πετρελαίου).
φιτιλιά (α): φιτίλι, ο
π.χ. τχοντά λεσκέ φιτίλα λεσκί ντέι, για τε χάλπες πε ρομνάσα = του έβαλε φιτιλιές η μάνα του, για να μαλώσει με την γυναίκα του. (βλ. και φιτίλι).
φιτιλιά (β): φίτι, ο
π.χ. του τχος λεσκέ καλά φίτορα α(ν)ντέ λεσκί γκογκί = εσύ του βάζεις αυτές τις φιτιλιές στο μυαλό του.
φλαμούρι: φλαμούρι, ο και αλαμούρι, ο
π.χ. κερ μανγκέ φλαμουρέσταρ τσάι = φτιάξε μου από φλαμούρι ρόφημα, μπούσσουκαρ κχά(ν)τελ ο αλαμούρι = υπέροχα μυρίζει το φλαμούρι.
φλαμουριά: φλαμουριλίν, η
φλέβα: νταμάρι, ο
π.χ. τε ουσστέλα μο ντιλό νταμάρι, τζανές σο κα κεράβ τουτ; = αν σηκωθεί η τρελή μου η φλέβα, ξέρεις τι θα σε κάνω;
φλεβικός (επίθ.): νταμαρέσκο, -ι.
φλεβίτσα: νταμαρίσι, ο.
φλέγομαι (αμετβ. ρ.): πφαμπιάβ (=καίγομαι)
π.χ. ο χουρντό πφαμπόλας κατάρ ο πιρετό = το μωρό φλεγόταν από τον πυρετό.
φλέμα: μπαλγκούμο, ο
π.χ. κατάρ τζιγκάρα ικαλές καλά μπαλγκούμορα = από το τσιγάρο βγάζεις αυτά τα φλέματα.
φλέματα (α): μπαλγκούμορα, ε.
φλέματα (β): χασά, ε (πληθ. του χας = βήχας) (χασάβ = βήχω).
φλιτζανάκι: φιλτζανίσι, ο.
φλιτζάνι: φιλτζάνο, ο
π.χ. κα ντικχές μο φιλτζάνο; = θα μου κοιτάξεις το φλιτζάνι;
φλόγα: φλόγα, η
π.χ. (κατάρα) φλόγα τε πφαμπαρέλ τουτ = φλόγα να σε κάψει.
φλοιός: (βλ. φλούδα).
φλούδα: κόζζα, η (σ.α. κόρα, φλοιός)

π.χ. νά τσχου τελέ ε κόζζε = μη ρίχνεις κάτω τις φλούδες, α(μ)μπρολάκι κόζζα = φλούδα αχλαδιού, πφαμπαϊάκι κόζζα = φλούδα μήλου.
(βλ. και κόρα).
(υποκ.) κοζζίσα και κοζζορί, η.
φλουδερός (α) (επίθ.): κοζζαλό, -ί
φλουδερός (β) (επίθ.): τφουλέ-κοζζάκο,-ι (κυριολ. χοντρόφλουδος)
π.χ. τφουλέ-κοζζάκο πορτοκάλι = φλουδερό πορτοκάλι.
Αντίθ. σανέ-κοζζάκο = ψιλόφλουδος.
φλυαρία: πφερασαλιπέ, ο.
φλύαρος (επίθ.): πφερασαλό,-ί (σ.α. γλωσσοπλάστης).
φλυαρώ (αμετβ. ρ.): πφερασαράβ.
φοβάμαι (αμετβ. ρ.): τρασσάβ (σ.α. τρομάζω αμετβ.)
π.χ. νά τρασσά, νι κερντιλό κχάντσικ = μη φοβάσαι, δεν έγινε τίποτα, τρασσάβ τε να νασφάολ = φοβάμαι να μην αρρωστήσει.
Συνών. νταράβ = τρομάζω (αμετβ.), φοβάμαι.
φοβέρα: τρασσαηπέ, ο
π.χ. τρασσαηπέ μανγκέλ, για τε ποκινέλ πο μπόρτζι = φοβέρα θέλει, για να πληρώσει το χρέος του.
Συνών. τρασσανταριπέ = φοβέρισμα, νταρανταριπέ = τρόμαγμα, φοβέρισμα.
φοβερίζω (μετβ. ρ.): τρασσανταράβ (σ.α. τρομάζω μετβ.)
π.χ. νι τρασσανταρέν μαν καλά κάι πφενές = δεν με φοβερίζουν αυτά που λες.
Συνών. τρασσαβάβ = φοβίζω, νταρανταράβ = τρομάζω μετβ., φοβερίζω.
φοβέρισμα: τρασσανταριπέ, ο (σ.α. τρόμαγμα)
Συνών. νταρανταριπέ = τρόμαγμα, φοβέρισμα.
φοβία: τρασς και νταρ, η (= φόβος, τρόμος).
φοβίζω (μετβ. ρ.): τρασσαβάβ
Συνών. νταρανταράβ = τρομάζω (μετβ.), φοβερίζω.
φοβισμένος (μτχ.): τρασσαντό,-ί και τρασσανταρντό,-ί (σ.α. τρομαγμένος)
Συνών. νταρανταρντό = τρομαγμένος, φοβισμένος.
φοβιτσιάρης (α) (επίθ.): τρασσανό,-ί
π.χ. τζάταρ κατάρ, μο τρασσανέα! = φύγε από δω, ρε φοβιτσιάρη!
(τρασσανό σ.α. φοβερός, π.χ. ντικχλόμ τρασσανό σουνό ιρακί η ρατ = είδα φοβερό όνειρο χθες το βράδυ)
Αντίθ. μπιτρασσανό και μπιτρασσάκο = άφοβος.
φοβιτσιάρης (β) (επίθ.): νταρανό, -ί
π.χ. μπουτ νταρανό σαν! = πολύ φοβιτσιάρης είσαι! (νταρανό σ.α. τρομαχτικός, βλ. και τρομαχτικός)
Αντίθ. μπινταρανό και μπινταράκο = άφοβος, άτρομος.
φόβος (α): τρασς, η (σ.α. τρόμος)
π.χ. ντιά τρασς α(ν)ντέ λεσκό γκι = μπήκε φόβος μες στη ψυχή του, ιζντράλας ε τρασσάταρ = έτρεμε από τον φόβο.
Συνών. νταρ = τρόμος, φόβος.
Αντίθ. μπιτρασσαηπέ = αφοβία.
φόβος (β): νταρ, η (σ.α. τρόμος)
π.χ. νταρ ασταρντά μαν = φόβος μ' έπιασε (βλ. και τρόμος).
φονεύω (μετβ. ρ.): μουνταράβ (= σκοτώνω, δολοφονώ, νεκρώνω (μετβ.), σβήνω (μετβ.)).
φονιάς: κατίλι, ο (σ.α. δολοφόνος, δράστης, κακοποιός, κακούργος, εγκληματίας)
π.χ. με κατίλι νασστί κερντιάβ, ο μανούςς νάι τσιρικλί = εγώ φονιάς

δεν μπορώ να γίνω, ο άνθρωπος δεν είναι πουλί. Θηλ. κατίλκα, η.
φονικός (επίθ.): μουνταριμάσκο, -ι (κυριολ. για σκότωμα, σ.α. δολοφονικός)
Συνών. μεριμάσκο = θανατηφόρος, θανάσιμος, θανατικός.
φόνος: μουνταριπέ, ο (= σκότωμα, δολοφονία, σβήσιμο, νέκρωμα)
π.χ. κερντά μουνταριπέ, ο(ν)ντάν ακχάντολ α(ν)ντό πφα(ν)ντιπέ = διέπραξε φόνο, γι’ αυτό βρίσκεται μες στη φυλακή.
φόρα: φόρα, η
π.χ. λε φόρα, για τε τσχόστουτ κοτάρ = πάρε φόρα, για να ριχτείς (πηδείξεις) από ‘κει, σο ντικχλά μαν, φόρα λιά = μόλις με είδε, φόρα πήρε (δηλ. πήρε θάρρος).
φορά (α) (επίρρ.): φαρέ και ντρομ (βλ. ομόηχο ντρομ = δρόμος)
π.χ. γεκ ντρομ αβιλό κατέ = μια φορά ήρθε εδώ, καζόμ φαρέ κα πφενάβ τουκέ; νι ακχιαρές; = πόσες φορές θα σου πω; δεν καταλαβαίνεις;
φορά (β) (επίρρ.): σεφέρι
π.χ. αβέρ σεφέρι κα πφενάβ τουκέ = άλλη φορά θα σου πω.
φοράδα: γκρασνί, η (κυριολ. αλόγα, η) (γκρας = άλογο)
(υποκ.): γκρασνορί, η.
φόρεμα: ρόκλια και ρόκλα, η
π.χ. μπουτ σσουκάρ σι κι ρόκλια = πολύ ωραίο είναι το φόρεμά σου.
φορεματάκι: ροκλιορί, η.
φορεμένος (μτχ. ως επίθ.): βουραντό,-ί
π.χ. βουραντέ σι καλά μενία = φορεμένα είναι αυτά τα παπούτσια. (βλ. και ντυμένος)
Αντίθ. μπιβουραντό = αφόρετος, άντυτος.
φοριέμαι (αμετβ. ρ.): βουράντιαβ
π.χ. νι βουράντον καλά σσέα αν καβά τατιπέ = δε φοριούνται αυτά τα ρούχα σ’ αυτή τη ζέστη.
φόρος: φόρο, ο
π.χ. καζόμ παρέ ποκι(ν)ντάν φόρο καβά-μπροςς; = πόσα λεφτά πλήρωσες φόρο φέτος;
φορτηγατζής: φορτικοτσίο, φορτικοτζίο, φορτιγκοτζίο και φορτιγκατζίο, ο.
φορτηγό: φορτιγό και καμιόνι, ο και φορτικό, ο
π.χ. (κατάρα) φορτιγό τε τσαλαβέλ τουτ ντα τε αβέλ κο αμπέρι = φορτηγό να σε χτυπήσει και να έρθει η είδησή σου.
φορτίζομαι (αμετβ.ρ.): πφερντιάβ (= αμετβ. γεμίζω)
π.χ. νταά νι πφερντιλί η μπαταρία; = ακόμα δεν φορτίστηκε η μπαταρία;
φορτίζω (α) (μετβ. ρ.): πφεράβ (= γεμίζω)
π.χ. τε πφερές η μπαταρία = να φορτίσεις την μπαταρία.
φορτίζω (β) (μετβ. ρ.): πφερνταράβ (κυριολ. βάζω να γεμίσει-ουν, κάνω να γεμίσει-ουν)
π.χ. πφερνταρντάν η μπαταρία; = φόρτισες την μπαταρία; (βλ. και σφραγίζω (δόντι)).
φόρτιση: πφεριπέ, ο
π.χ. ε τομαφιλέσκι μπαταρία μανγκέλ πφεριπέ = του αυτοκινήτου η μπαταρία θέλει φόρτιση.
φορτισμένος (μτχ.): πφερντό, -ί (= γεμάτος, γεμισμένος, πλήρης).
φόρτωμα (α): λανταηπέ, ο (σ.α. ταξίδι, μετακόμιση)
Αντίθ. φουλαριπέ = ξεφόρτωμα, κατέβασμα, ξεφούσκωμα.
φόρτωμα (β): υκλετιρμέκο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. υκλετιρμέκο μανγκέν ε κασστά = φόρτωμα θέλουν τα ξύλα.
φορτωμένος (α) (μτχ.): λανταντό,-ί

Αντίθ. φουλαρντό = ξεφορτωμένος, κατεβασμένος, ξεφουσκωμένος.
φορτωμένος (β) (άκλ. επίθ.): υκλετιρμίσσι (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
φορτώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): λαντάβαβ..
φορτώνομαι (β) (αμετβ. ρ.): υκλενίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u).
φορτώνω (α) (μετβ. ρ.): λανταβάβ
π.χ. λαντάβεν ε μανγκινά οπρά τομαφίλι ντα τε τζάσταρ = φορτώστε τα εμπορεύματα πάνω στο αυτοκίνητο και να φύγουμε (λανταβάβ σ.α. ταξιδεύω, μετακομίζω)
(βλ. και ταξιδεύω).
Αντίθ. φουλαράβ = ξεφορτώνω, κατεβάζω, ξεφουσκώνω (μετβ.).
φορτώνω (β) (μετβ. ρ.): υκλετιρίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. υκλετιρίαβ ε κασστά = φορτώνω τα ξύλα.
φορώ (μετβ. ρ.): βουραβάβ
π.χ. η καλί α(ν)τεράβα βουραντά λα κο πφαλ = το μαύρο πουκάμισο το φόρεσε ο αδερφός σου, βουραβάβ με μενία ντα τζάσταρ = φοράω τα παπούτσια μου και φεύγουμε.
(βουραβάβ σ.α. ντύνω).
(βλ. και ντύνω).
φουκαράς: φουκαράβα, ο
π.χ. μαρέλπες ο φουκαράβα σαστό γκιβέ α(ν)ντό κχαμ, για τε παρβαρέλ πε χουρντέν = αγωνίζεται ο φουκαράς όλη την ημέρα μες στον ήλιο, για να ταΐσει τα παιδιά του.
Συνών. τσορό = φτωχός, ορφανός.
Αντίθ. μπαρβαλό, ζενγκίνι = πλούσιος.
φουκαρατζίκος: φουκαραβίσα, ο
Συνών. τσορορό = φτωχαδάκι.
φούλ (άκλ. επίθ.): φουλ
π.χ. ο τομαφίλι σι φουλ, νι λελ αβέρ τζενέ = το αυτοκίνητο είναι φουλ, δεν παίρνει άλλα άτομα.
Συνών. πφερντό = γεμάτος, πλήρης.
Αντίθ. τσουτσό, μπόσσι = άδειος, κενός.
φούλ (επίρρ.): φουλ
π.χ. φουλ μπουκί σι κατέ = φουλ δουλειά έχει εδώ.
Συνών. μπουτ = πολύ, πολύς.
Αντίθ. ιτσ = καθόλου, ποτέ.
φουντούκι: φου(ν)ντούκο, ο.
φουντουκιά: φου(ν)ντουκλίν, η.
φούρναρης: φουρουντζίο, ο.
φουρνάρισσα: φουρουντζούκα, η.
φουρνόξυλο: φουρουνέσκο-κάςς, ο.
φούρνος: φουρούνο και μποβ, ο
π.χ. αβγκιέ κα κεράβ κχαϊνί α(ν)ντό φουρούνο πατατένσα = σήμερα θα κάνω κοτόπουλο στο φούρνο με πατάτες.
(μποβ = παλαιού τύπου φούρνος).
φουρτούνα: φουρτούνα, η
π.χ. σόσι καγιά φουρτούνα κάι ικλιλί αβρίκ! = τι φουρτούνα είναι αυτή που βγήκε έξω! (μτφ.) μπαρί φουρτούνα σίμαν κάι μο σσορό = μεγάλη φουρτούνα έχω στο κεφάλι μου.
φούσκα: μπουσσσούκα, η
(βλ. και μπαλόνι).
φουσκίτσα: μπουσσουκίσα, η
(βλ. και μπαλονάκι).
φούσκωμα: πφουκιπέ και πφουκιαριπέ, ο
(πφουκιπέ από το πφουκιάβ (αμετβ. ρ.)= φουσκώνω αμετβ. και πφουκιαριπέ από το πφουκιαράβ (μετβ. ρ.) = φουσκώνω μετβ.)
π.χ. ο πφουκιπέ ε χουμερέσκο = το φούσκωμα του ζυμαριού, η λαστίκα μανγκέλ πφουκιαριπέ = το λάστιχο θέλει φούσκωμα.
(πφουκιπέ (μτφ.) = λαχάνιασμα)

Αντίθ. φουλαριπέ = ξεφούσκωμα, κατέβασμα, ξεφόρτωμα.
φουσκωμένος (μτχ.): πφουκό,-ί και πφουκιαρντό,-ί (σ.α. πρησμένος) (πφουκό από το φουσκώνω (αμετβ.) και πφουκιαρντό από το φουσκώνω (μετβ.)) (πφουκιαρντό (μτφ.) = λαχανιασμένος)
π.χ. πφουκιαρντί σι η λαστίκα = φουσκωμένο είναι το λάστιχο, πφουκό σι μο σσορό = φουσκωμένο (πρησμένο) είναι το κεφάλι μου.
Αντίθ. μπιπφουκιαρντό = αφούσκωτος.
φουσκώνω (αμετβ. ρ.): πφουκιάβ (σ.α. πρήζομαι)
π.χ. χαλόμ μπουτ ντα πφουκιλόμ = έφαγα πολύ και φούσκωσα, πφουκιλό ο χουμέρ = φούσκωσε το ζυμάρι. (πφουκιάβ (μτφ.) = λαχανιάζω).
φουσκώνω (μετβ. ρ.): πφουκιαράβ (σ.α. πρήζω)
π.χ. πφουκιαράβ η μπουσσούκα = φουσκώνω το μπαλόνι, πφουκιαράβ ε τομαφιλέσκι λαστίκα = φουσκώνω το λάστιχο του αυτοκινήτου, (μτφ.) πφουκιαρντά λε λεσκί ντέι ντα χαλάπες πε ρομνάσα = τον φούσκωσε η μάνα του και μάλωσε με τη γυναίκα του (δηλ. τον έβαλε σε λόγια).
Αντίθ. φουλαράβ = ξεφουσκώνω (μετβ.), κατεβάζω, ξεφορτώνω.
φουσκωτός (επίθ.): πφουκλό, -ί
π.χ. σαό σσουκάρ σι καβά πφουκλό μαρνό = τι ωραίο είναι αυτό το φουσκωτό ψωμί, πφουκλό σουμκέρι = φουσκωτό σφουγγάρι.
φούστα (μακριά): ετεκλίκο και τεκλίκο, ο.
φουστανάκι: φουστανίσι, ο.
φουστάνι: φουστάνο, ο
π.χ. τζαλ τουκέ καβά φουστάνο = σου πάει αυτό το φουστάνι.

φράντζα: φράντζα, η (πληθ. φράντζε, ε)
π.χ. τσχιν εμπούκα λεσκί φράντζα, ανγκλά λεσκέ γιακχά περέν ε μπαλά = κόψε λίγο την φράντζα του, μπροστά στα μάτια του πέφτουν τα μαλλιά.
φράουλα: φράουλα, η
π.χ. κα χας φράουλα; = θα φας φράουλα; (πληθ. φράουλε, ε).
φραουλιά: φραουλίν, η.
φραπές (καφές): φραπέ, ο και φραπέ, η
π.χ. κερ μανγκέ εκ γκουγκλό φραπέ = φτιάξε μου έναν γλυκό φραπέ.
φρένο: φρένα, η και φρένο, ο
π.χ. νι ασταρέν ε φρένε = δεν πιάνουν τα φρένα.
φρεσκάδα: ταζεκλίκο, ο.
φρέσκος (άκλ. επίθ.): ταζέ και ταζές
π.χ. ταζέ σι ο μαρνό = φρέσκο είναι το ψωμί, ταζές αρνέ = φρέσκα αβγά.
Αντίθ. μπαϊάτι = μπαγιάτικος.
φρόνιμα (α) (επίρρ.): γκογκιαβέρ
π.χ. τε μπεσσέν γκογκιαβέρ = να καθίσετε φρόνιμα.
(βλ. και φρόνιμος, λογικός).
φρόνιμα (β) (επίρρ.): ντυρύζυ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. κε χουρντέ νι μπεσσέν ντυρύζυ, μο γκι καλαρντέ = τα παιδιά σου δεν κάθονται φρόνιμα, την ψυχή μου μαύρισαν (ντυρύζυ σ.α. σωστός, σωστά, π.χ. εκ ντυρύζυ μπουκί νασστί κερές = μια σωστή δουλειά δεν μπορείς να κάνεις).
φρόνιμα (γ) (επίρρ.): ντουρούζι
π.χ. μπεςς ντουρούζι = κάτσε φρόνιμα.
φρονιμάδα: γκογκιαβεριπέ, ο (σ.α. λογική).
φρονιμεύω (αμετβ. ρ.): γκογκιαβέρ-κερντιάβ (φρόνιμος, -η

γίνομαι) (γκογκιαβέρ = φρόνιμος, λογικός, φρόνιμα, λογικά)
π.χ. κο ναλέτι τσχαό γκογκιαβέρ κερντιλό ντικχάβ = ο άτακτος γιος σου φρονίμεψε βλέπω.
Συνών. γκογκιάρντιαβ = λογικεύομαι.
φρόνιμος (άκλ. επίθ.): γκογκιαβέρ
π.χ. γκογκιαβέρ σι λεσκέ χουρντέ = φρόνιμα είναι τα παιδιά του.
(βλ. και λογικός)
Αντίθ. μπιγκογκιάκο = άμυαλος.
φροντίδα: ντικχιπέ, ο (= κοίταγμα)
π.χ. ε λουλουγκιά μανγκέν ντικχιπέ = τα λουλούδια θέλουν φροντίδα.
(σ.α. βλέμμα, όραση, προσοχή, εξέταση, παρατήρηση, παρακολούθηση).
φροντίζομαι (αμετβ. ρ.): ντικχάμαν, ντικχλιάβ και ντικχλί(ν)ντιαβ (κυριολ. κοιτάζομαι)
π.χ. σαρ κα ντικχλί(ν)ντον κε χουρντέ, άμα νάι λενγκί ντέι οπρά λενγκό σσορό; = πώς θα φροντίζονται τα παιδιά σου, αν δεν είναι η μάνα τους πάνω στο κεφάλι τους;, νασφαλό σι ο πφουρό, νασστί ντικχέλπες κόρκορι = άρρωστος είναι ο γέρος, δεν μπορεί να φροντιστεί μόνος του (ντικχάμαν = κοιτάζω τον εαυτό μου, κοιτάζομαι, σ.α. έχω περίοδο (εμμηνορρυσία) π.χ. ντικχέλπες μι ρομνί = κοιτάζεται (έχει περίοδο) η γυναίκα μου).
φροντίζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ντικχάβ (= κοιτάζω, βλέπω)
π.χ. μι ντέι ντικχέλ με χουρντέν = η μάνα μου φροντίζει τα παιδιά μου.
(σ.α. προσέχω, εξετάζω, παρακολουθώ, παρατηρώ).
φροντισμένος: (βλ. κοιταγμένος).
φρουρός: (βλ. σκοπός).
φρουρώ: (βλ. αναμένω (β)).
φρυγανιά: πισεμέτο, ο
π.χ. τζα κιν μανγκέ πισεμέτορα = πήγαινε να μου αγοράσεις φρυγανιές.
(υποκ.) πισεμετίσι, ο.
φρυδάκι: πφουϊορί, η (προφ. με συνίζηση ιο).
φρυδάς: μπαρέ-πφουϊένγκο, ο (κυριολ. μεγαλοφρυδάς*).
φρυδού (η): μπαρέ-πφουϊένγκι, η (κυριολ. μεγαλοφρυδού*).
φρύδι: πφούι, η
π.χ. σίτουτ σσουκάρ πφουϊά = έχεις ωραία φρύδια.
φταίξιμο (α): ντοςς, η
π.χ. σα η ντοςς τούτε σι = όλο το φταίξιμο είναι σε σένα, νά τσχου η ντοςς οπρά μά(ν)ντε = μη ρίχνεις το φταίξιμο πάνω μου.
φταίξιμο (β): καμπαάτι, ο
π.χ. νάι μά(ν)ντε ο καμπαάτι = δεν είναι σ' εμένα το φταίξιμο.
φταίχτης: ντοσσαλό, ο (σ.α. ένοχος)
π.χ. τούσαν ο ντοσσαλό = εσύ είσαι ο φταίχτης.
φταίχτρα: ντοσσαλί, η (σ.α. ένοχη)
φταίω (αμετβ. ρ.): μά(ν)ντε-σι-η-ντοςς (κυριολ. σε μένα είναι το φταίξιμο)
π.χ. τούτε-σι-η-ντοςς˙ σόσκε τε τσαλαβές λε; = εσύ φταις˙ γιατί να τον χτυπήσεις;
φτάνω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ρεσάβ
π.χ. χαρνό σαν, νασστί ρεσές τζι κοτέ = κοντός είσαι, δεν μπορείς να φτάσεις μέχρι εκεί, κάνα κα ρεσάς κοτέ; = πότε θα φτάσουμε εκεί;, νι ρεσλό νταά = δεν έφτασε ακόμα.
[φτάνει τριτοπρόσωπο ρήμα = εκχόλ, ρεσέλ και ετέρ, π.χ. εκχόλ τζι αγκιέ καβά μαρνό = φτάνει μέχρι σήμερα αυτό το ψωμί, εκχόλ, ζαλισαρντάν μαν = φτάνει, με ζάλισες, ετέρ τουκέ γκαντικίν; = σου φτάνει τόσο;]

(ρεσάβ σ.α. προλαβαίνω).
φτάσιμο: ρεσιπέ, ο.
φτασμένος (μτχ.): ρεσαντό,-ί
Αντίθ. μπιρεσαντό = άφταστος.
φτέρνα: τοπούκ, η και τοπούκο, ο
π.χ. τσαλαντόμαν κάι μο τοπούκο = χτύπησα στη φτέρνα μου, μο τοπούκο ντουκχάλ = η φτέρνα μου πονάει.
(υποκ.) τοπουκορί, η.
φτερό: πφακ, η
π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο μιλάι» (το καλοκαίρι)): Ο μιλάι αβιλό, ε Ρομένγκε πφακιά πουτάρντιλε, ο κχαμ ικλιλό, κα πουταρέλ λενγκέ ε γιβε(ν)ντέσκε πφα(ν)ντέ ντρομά… = Το καλοκαίρι ήρθε, τα φτερά των Τσιγγάνων άνοιξαν, ο ήλιος βγήκε, θα τους ανοίξει τους χειμωνιάτικους κλειστούς δρόμους… (βλ. και φτερούγα).
(υποκ.) πφακιορί, η.
φτερούγα: πφακ, η
π.χ. ε τσιρικλάκε πφακιά = οι φτερούγες του πουλιού (βλ. και φτερό)
(υποκ.) πφακιορί, η.
φτερωτός (επίθ.): πφακιαλό, -ί.
φτηνά (επίρρ.): ουτζούζι
π.χ. ουτζούζι κουρτουλντούν, μπαχταλέα! = φτηνά τη γλίτωσες, τυχερέ! (βλ. και φτηνός)
Αντίθ. πααλΰ = ακριβά, ακριβός.
φτηναίνω (α) (μετβ. ρ.): ουτζουζλατΰρίαβ
π.χ. ουτζουζλατΰρίαβ ε μανγκινά = φτηναίνω τα εμπορεύματα.
Αντίθ. πααλατΰρίαβ = ακριβαίνω (μετβ.).
φτηναίνω (β) (μετβ. ρ.): ουτζούζι-κεράβ (= φτηνό κάνω).
φτηναίνω (α) (αμετβ. ρ.): ουτζουζλανίαβ
π.χ. η τιλεόρασι πφε(ν)ντά, κατάρ νεβό μπροςς σορά, κάι κα ουτζουζλανίον ε τομαφίλα = η τηλεόραση είπε ότι μετά το νέο έτος θα φτηνύνουν τα αυτοκίνητα.
Αντίθ. πααλανίαβ = ακριβαίνω (αμετβ.).
φτηναίνω (β) (αμετβ. ρ.): ουτζούζι-κερντιάβ (= φτηνός γίνομαι)
π.χ. σαρ κερντιλέ γκαντικίν μπουτ ουτζούζι ε ντομάτε; = πώς φτήνυναν τόσο πολύ οι ντομάτες;
φτήνια: ουτζουζλούκο, ο
π.χ. γκελό κοβά ουτζουζλούκο κάι τζανέσας = πάει εκείνη η φτήνια που ήξερες.
Αντίθ. πααλΰλΰκο = ακρίβεια.
φτηνός (άκλ. επίθ.): ουτζούζι (σ.α. φτηνά)
π.χ. αβγκιέ ουτζούζι, κχάντσικ νάι = σήμερα φτηνό τίποτα δεν είναι.
Αντίθ. πααλΰ = ακριβός, ακριβά.
φτιαγμένος (μτχ. ως επίθ.): κερντό,-ί
(βλ. και γινωμένος, ώριμος)
Αντίθ. μουσαρντό και μποζούκι = χαλασμένος.
φτιάξιμο: κεριπέ, ο
π.χ. κεριπέ μανγκέλ ο τομαφίλι = φτιάξιμο θέλει το αυτοκίνητο.
(βλ. και πράξη, δημιουργία)
Αντίθ. μουσαριπέ και μποζμάκο = χάλασμα.
φτιάχνομαι (αμετβ. ρ.): κερντιάβ
π.χ. α(ν)ντέ εκ ρετσίνα κερντιλάν ντικχάβ = με μια ρετσίνα φτιάχτηκες βλέπω.
(βλ. και γίνομαι, ωριμάζω (αμετβ.)).
φτιάχνω (αμετβ. ρ.): λατσχάρντιαβ (= καλυτερεύω (αμετβ.))
π.χ. λατσχάρντιλι η αβάβα = έφτιαξε ο καιρός.
Αντίθ. μουσάρντιαβ = χαλώ (αμετβ.).
φτιάχνω (μετβ. ρ.): κεράβ
π.χ. κερ μανγκέ γεκ καϊάβα = φτιά-

ξε μου έναν καφέ, κον κερντά καγιά ζουμί; = ποιος έφτιαξε αυτό το φαγητό;, κα κερέν πόντο κάι καγιά λεν = θα φτιάξουν γέφυρα σ' αυτό το ποτάμι.
(βλ. και πράττω, δημιουργώ, κάνω)
Αντίθ. μουσαράβ = χαλώ (μετβ.)
φτιάχνω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): κερνταράβ (βλ. δημιουργώ (β)).
φτιαχτός (επίθ.): κερντικανό, -ί.
φτυαράκι: λοπατίσα, η.
φτυάρι (α): λοπάτα, η
π.χ. κάι τχοντάν η λοπάτα; = πού έβαλες το φτυάρι;
φτυάρι (β): κιρέκο και κυρέκο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. λε ο κιρέκο ντα κερ-μπουκί = πάρε το φτυάρι και δούλεψε.
φτυαρίζω (μετβ. ρ.): λοπατισαράβ
φτυάρισμα: λοπατισαριπέ, ο.
φτύνω (αμετβ. και μετβ. ρ.): τσχουνγκάρνταβ και τσχουνγκαράβ
π.χ. (μτφ.) ρατ τσχουνγκαρντά, για τε μπαραρέλ πε χουρντέν = αίμα έφτυσε, για να μεγαλώσει τα παιδιά του, νά τσχουνγκάρντε τελέ = μη φτύνεις κάτω.
(τσχουνγκάρ = σάλιο).
φτυσιά: (βλ. φτύσιμο).
φτύσιμο: τσχουνγκαριπέ, ο.
φτυσμένος (μτχ.): τσχουνγκαρντό,-ί και τσχουνγκιαρντό,-ί
φτωχαίνω (αμετβ. ρ.): τσοριάβ
Αντίθ. μπαρβαλισάαβ = πλουτίζω (αμετβ.).
φτωχαδάκι: τσορορό, ο
Συνών. φουκαραβίσα = φουκαρατζίκος.
φτωχαίνω (α) (μετβ. ρ.): τσοραράβ
Αντίθ. μπαρβαλισαράβ = πλουτίζω μετβ.
φτωχαίνω (β) (μετβ. ρ.): τσορό-κεράβ (= φτωχό κάνω)
π.χ. κι γκογκί κερντά τουτ τσορό = το μυαλό σου σε φτώχυνε.
φτωχαίνω (β) (αμετβ. ρ.): τσοράβαβ και τσορό-κερντιάβ (= φτωχός γίνομαι)
π.χ. με τσοράιλεμ, βο μπαρβαλισάιλο = εγώ φτώχυνα, αυτός πλούτισε.
Αντίθ. ζενγκίνι-κερντιάβ = πλουτίζω αμετβ.
φτώχεμα: τσοραριπέ, ο
Αντίθ. μπαρβαλισαριπέ = πλουτισμός.
φτώχια: τσοριπέ, ο
π.χ. νι ντικχέλ πο τσοριπέ, μπαριπέ μπικινέλ = δε βλέπει τη φτώχια του, μεγαλοσύνη πουλάει (ομόηχο τσοριπέ = κλεψιά)
(βλ. και ορφάνια).
Αντίθ. μπαρβαλιπέ = πλούτος.
φτωχικός (επίθ.): τσορικανό,-ί
π.χ. κερντά πεσκέ εκ τσορικανό κχερ, τε μπεσσέλ πε χουρντέ(ν)σα = έκανε για τον εαυτό του ένα φτωχικό σπίτι, να καθίσει με τα παιδιά του.
φτωχογειτονιά: τσορικανί-μαλάβα, η (= φτωχική γειτονιά)
π.χ. κάι τσορικανέ-μαλάβε νακχέν καλά μανγκινά = στις φτωχογειτονιές περνούν αυτά τα προϊόντα.
φτωχόπαιδο: τσορό-τσχαβό, ο (= φτωχό αγόρι)
Αντίθ. μπαρβαλό-τσχαβό = πλουσιόπαιδο.
φτωχός (επίθ.): τσορό,-ί
π.χ. τσορέ αναβάταρ σι = από φτωχή οικογένεια είναι, κάι σι τσορό, ο(ν)ντάν νι ντιά λεσκέ πε τσχα = επειδή είναι φτωχός, γι' αυτό δεν του έδωσε την κόρη του, κατάρ κι γκογκί ατσχιλάν τσορό = από το μυαλό σου έμεινες φτωχός.
(τσορό σ.α. ορφανός)
(βλ. και ορφανός).
Αντίθ. μπαρβαλό = πλούσιος.
φτωχούλης: τσορορό,-ί

π.χ. σο τε κερέλ ο τσορορό! = τι να κάνει ο φτωχούλης!
φυγαδευμένος (μτχ. ως επίθ.): νασσαλντό,-ί (σ.α. εξαφανισμένος, φευγατισμένος)
(βλ. και φευγάτος).
φυγάδευση: νασσαλιπέ, ο (σ.α. εξαφάνιση, απαγωγή, φευγάτισμα).
φυγαδεύω (μετβ. ρ.): νασσαλάβ
π.χ. τε να ντέσα μανγκέ κε τσχα, κα νασσαλάβ λα = αν δε μου δώσεις την κόρη σου, θα την φυγαδεύσω (κλέψω) (σ.α. εξαφανίζω, απάγω, φευγατίζω).
φυγάς: κατσάκο, ο (σ.α. λαθρομετανάστης, δραπέτης, λιποτάκτης, βλ. και λαθρομετανάστης).
φυγή: νασσιπέ, ο (σ.α. τρέξιμο)
(βλ. και τρέξιμο).
φυλάγομαι (αμετβ. ρ.): κο(λ)λάιαμαν (κυριολ. προσέχω τον εαυτό μου) (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. τε κο(λ)λάιος-τουτ, τε να νασφάος = να φυλάγεσαι, να μην αρρωστήσεις.
φυλακή: πφα(ν)ντιπέ, ο (=κλείσιμο)
π.χ. νταά ιν ικλιλό κο ρομ κατάρ ο πφα(ν)ντιπέ; = ακόμα δεν βγήκε ο άντρας σου από τη φυλακή;
(βλ. και κλείσιμο, δέσιμο)
φυλακίζομαι (αμετβ. ρ.): πφα(ν)ντιάβ (= κλείνω (αμετβ.))
π.χ. κάνα πφα(ν)ντιλό κο πφαλ; = πότε φυλακίστηκε ο αδερφός σου;
(βλ. και κλείνω (αμετβ.), δένομαι).
φυλακίζω (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ (= κλείνω (μετβ.)) (σ.α. δένω).
φυλάκιση: πφα(ν)ντιπέ, ο (=κλείσιμο) και πφανγκλιπέ, ο (= κλείσιμο)
π.χ. τσχουτέ λεσκέ ντούι μπροςς πφα(ν)ντιπέ = του ρίξανε δυο χρόνια φυλάκιση (σ.α. δέσιμο).
φυλακισμένος (μτχ. ως επίθ.): πφα(ν)ντό,-ί (= κλειστός, κλεισμένος) και πφανγκλό, -ί (= κλειστός, κλεισμένος)
π.χ. πφα(ν)ντό σι λεσκό τσχαβό = φυλακισμένος είναι ο γιος του. (σ.α. δεμένος).
φύλαξη: κο(λ)λαμάκο, ο (κυριολ. προσοχή)
(βλ. και προσοχή).
φυλάω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): κο(λ)λάιαβ (προφ. με συνίζηση ια) (κυριολ. προσέχω)
π.χ. (ευχή) ο Ντελορό τε κο(λ)λάιορ τουτ = ο Θεούλης να σε φυλάει.
(βλ. και προσέχω).
φυλάω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): ντικχάβ (κυριολ. κοιτάζω, βλέπω)
π.χ. τζα κερ κι μπουκί του, με κα ντικχάβ ε χουρντέ = πήγαινε να κάνεις τη δουλειά σου εσύ, εγώ θα φυλάξω το παιδί. (σ.α. φροντίζω, προσέχω, εξετάζω).
φυλάω (γ) (μετβ. ρ.): γκαραβάβ (κυριολ. κρύβω)
π.χ. γκαραντόμ εμπούκα παρέ κε μπιαβέσκε = φύλαξα λίγα λεφτά για τον γάμο σου.
φυλλαράκι: πατρινορί, η.
φύλλο: πατρίν, η
π.χ. κατάρ ο μπουτ τατιπέ ούτε ε κοπατσένγκε πατρά νι κχελέν = από την πολλή ζέστη ούτε τα φύλλα των δέντρων δεν κουνιούνται (δηλ. δε φυσάει καθόλου), πουταράβ πατρά, τε κεράβ πλιτσί(ν)τα = ανοίγω φύλλα, να φτιάξω πίτα.
φυματικός (επίθ.): βερεμνίο, -ίκα
π.χ. (μτφ.) βερεμνίο σαν ντα νασστί βάζντες ο τσουβάλι; = φυματικός είσαι και δεν μπορείς να σηκώσεις το σακί; (χρησιμοποιείται προσβλητικά).
φυματίωση (α): φρένκο, ο.

φυματίωση (β): βέρεμο, βερέμο και βέρεμι, ο
π.χ. (κατάρα) βέρεμο τε ασταρέλ τουτ = φυματίωση να σε πιάσει.
φύσημα: πφουρντιπέ, ο.
φυσητήρι (του γανωτή): πισσότ, η
φυσίγγιο: φιτσένκο, φισσένκο και φισσέκο, ο (σ.α. σκάγι, σφαίρα, βλ. και σκάγι, σφαίρα).
φυσώ (αμετβ. και μετβ. ρ.): πφούρνταβ
π.χ. τατί σι η ζουμί, πφουρντέ λα τε σσουντρόλ = ζεστό είναι το φαγητό, φύσα το να κρυώσει, πφούρντελ ζουραλί μπαλβάλ = φυσάει δυνατός αέρας, πφούρνταβ η γιακ = φυσάω τη φωτιά. (πφούρνταβ λα κυριολ. τη φυσώ, (μτφ.) την κοπανάω, το σκάω, π.χ. σο λιά ε παρέ, πφουρντά λα = μόλις πήρε τα λεφτά, τό ‘σκασε, πφούρντε λα κατάρ, τε να χας μαριπέ = κοπάνισέ την από ‘δω, να μην φας ξύλο, σο ντικχλά ε σσεραλέν, πφουρντά λα = μόλις είδε τους αστυνομικούς, την κοπάνισε).
φύτεμα (α): εκμέκο, ο.
φύτεμα (β): φιτεπσαριπέ, ο.
φυτεύω (α) (μετβ. ρ.): εκίαβ
π.χ. κα εκίαβ λουλουγκιά κατέ ανγκλάλ = θα φυτέψω λουλούδια εδώ μπροστά.
φυτεύω (β) (μετβ. ρ.): φιτεπσαράβ
π.χ. με φιτεπσαρντέμ καβά κοπάτσι = εγώ φύτεψα αυτό το δέντρο.
φυτρώνω (αμετβ. ρ.): ικλάβ (κυριολ. βγαίνω, ανεβαίνω, σ.α. σκαρφαλώνω, καβαλάω, παράγομαι)
π.χ. ούτε γιαμπανάβα-τσαρ νι ικλέλ κάι καβά τχαν = ούτε αγριόχορτο δε φυτρώνει σ’ αυτό το μέρος.
φωλιά: ουβάβα, η
π.χ. λελεκέσκι ουβάβα = φωλιά πελαργού.
φωλίτσα: ουβαβίσα, η.
φώναγμα (α): μουϊτχιπέ και βασικαριπέ, ο
π.χ. αστάρντιλι μι σέζι κατάρ ο μουϊτχιπέ = πιάστηκε η φωνή μου από το φώναγμα. (σ.α. βογκητό).
φώναγμα (β): βακισαριπέ και μπαρμάκο, ο (σ.α. βογκητό).
φωνάζω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): μούιτχαβ και βασικαράβ
π.χ. νά μούιτχο, κασσουκό νάι σομ = μη φωνάζεις, κουφός δεν είμαι, βασικάρ λεσκέ τε αβέλ = φώναξέ του να έρθει, κάι μούιτχος αγκαντάλ; ο χουρντό πασστόλ = πού φωνάζεις έτσι; το παιδί κοιμάται, βασικαρέλ τουκέ κι ντέι = σε φωνάζει η μάνα σου (σ.α. βογκώ)
(μούιτχαβ κυριολ. στόμα βάζω, μούι = στόμα, πρόσωπο και τχαβ = βάζω).
φωνάζω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): βακισαράβ και μπαρίαβ
π.χ. σόσκε βακισαρές; = γιατί φωνάζεις;, μπαρίαβ τούκε, νι ασσουνές μαν; = σου φωνάζω, δεν μ’ ακούς; (σ.α. βογκώ).
φωναχτά (επίρρ.): σεζάσα (= με φωνή)
π.χ. ροβέλας σεζάσα = έκλαιγε φωναχτά.
φωναχτός (επίθ.): μουϊτχαντό,-ί και βασικαρντό, -ί.
φωνή: λαλί, η και σέζι, η
π.χ. σίλε σσουκάρ λαλί = έχει ωραία φωνή, νά βάζντε μανγκέ κι λαλί, νασστί τρασσαβές μαν = μη μου σηκώνεις τη φωνή σου, δεν μπορείς να με φοβίσεις, πι(ν)τζαρντόμ λε κατάρ λεσκί σέζι = τον αναγνώρισα από τη φωνή του, ζαλισάιλο μο σσορό κατάρ κι σέζι = ζαλίστηκε το κεφάλι μου από τη φωνή σου, αστάρντιλι μι σέζι = πιάστηκε η φωνή μου.
φωνούλα: λαλορί, η και σεζίσα, η

π.χ. σάντε λεσκί λαλορί μανγκάβ τε ασσουνάβ = μόνο τη φωνούλα του θέλω ν' ακούσω.

φως (α): φόσι, ο

π.χ. πφαμπάρ ε κχερέσκε φόσορα = άναψε τα φώτα του σπιτιού, σόσταρ μουλέ ε φόσορα; = γιατί έσβησαν τα φώτα;

φως (β): σσάφκι, ο (σ.α. φέγγος, λάμψη, ανταύγεια)

π.χ. ε κχαμέσκο σσάφκι = το φως του ήλιου, πουτάρ η περντάβα τε ντελ α(ν)ντό κχερ σσάφκι = άνοιξε την κουρτίνα να μπει μες στο σπίτι φως (η λέξη σσάφκι έχει μόνο την έννοια της φωτεινής ακτινοβολίας και όχι του φωτιστικού μέσου)

Αντίθ. καρανούκο = σκοτάδι

φωτάκι: φοσίσι, ο

φωτεινός (επίθ.): σσαφκλούιο, -ούκα (προφ. με συνίζηση ιο) και σσαφκλίο, -ούκα.

Αντίθ. καρανουκλούιο = σκοτεινός.

φωτιά: γιακ, η

π.χ. μπεςς πασσά γιακ τε τατός = κάτσε κοντά στη φωτιά να ζεσταθείς, (μτφ.) μπαρί γιακ σίμαν οπρά μο σσορό = μεγάλη φωτιά έχω πάνω στο κεφάλι μου, (στίχοι από τσιγγάνικο τραγούδι «τζάσταρ αμένγκε ντουρ» (= πάμε να φύγουμε μακριά)): χαλέμαν κε σσουκάρ γιακχά, γιακ μπουτ μπαρί ντιέμαν, ιν τζανάβ σο τε κεράβ = με έφαγαν τα ωραία σου μάτια, φωτιά πολύ μεγάλη μου δώσανε, δεν ξέρω τι να κάνω, (κατάρα) γιακ τε πφαμπαρέλ τουτ κάταρ πφιρές = φωτιά να σε κάψει από όπου περπατάς.

(βλ. ομόηχο γιακ = μάτι· στον πληθυντικό δεν είναι ομόηχα: μάτια (τα) = γιακχά, ε, φωτιές (οι) = γιαγκά, ε).

φωτίζω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): γιάκ-νταβ (= φωτιά δίνω) και φόσι-νταβ (= φως δίνω)

π.χ. ιν ντελ μπουτ φόσι καγιά λάνμπα = δε φωτίζει πολύ αυτή η λάμπα.

φωτίζω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): σσάφκι-νταβ (= φως δίνω)

π.χ. νι ντεν μπουτ σσάφκι κε τομαφιλέσκε φόσορα = δεν φωτίζουν πολύ τα φώτα του αυτοκινήτου σου.

φωτίτσα: γιαγκορί, η

π.χ. ντε μαν εμπούκα κι γιαγκορί τε πφαμπαράβ μι τζιγκάρα = δώσε μου λίγο τη φωτίτσα σου ν' ανάψω το τσιγάρο μου.

φωτογραφία (α): ρέσμι, ο

π.χ. σι μα(ν)ντέ λεσκό ρέσμι = έχω τη φωτογραφία του.

φωτογραφία (β): φοτογραφία, η

π.χ. χασάρντιλι η φοτογραφία = χάθηκε η φωτογραφία.

φωτογραφίζω (α) (μετβ. ρ.): ρέσμι-ικαλάβ

π.χ. μανγκές τε ικαλάβ τουτ ρέσμι; = θέλεις να σε φωτογραφίσω;

(ρέσμι-ικαλάβ κυριολ. φωτογραφία βγάζω.)

φωτογραφίζω (β) (μετβ. ρ.): φοτογραφία-ικαλάβ (= φωτογραφία βγάζω)

π.χ. κα ικαλάβ τουμέν φοτογραφία = θα σας φωτογραφίσω.

φωτογράφος: ρέσμιτζιο, ο

π.χ. γκελόταρ ο ρέσμιζιο = έφυγε ο φωτογράφος.

Χ

χαζομάρα (α): πασσαλιπέ, ο
Συνών. παλοκανιπέ = παλαβομάρα.
Αντίθ. μπουτζανγκλιπέ = εξυπνάδα.
χαζομάρα (β): ντιλιπέ, ο (κυριολ. τρέλα)
π.χ. τε κεράς ντιλιμάτα; = να κάνουμε χαζομάρες; (φράση που λένε τα παιδιά παίζοντας).
χαζός (επίθ.): πασσαλό,-ί
π.χ. πασσαλέα! νι τζανές σο ικλέλ α(ν)ντάρ κο μούι = χαζέ! δεν ξέρεις τι βγαίνει απ' το στόμα σου (δηλ. τι λες).
Συνών. παλοκάν = παλαβός, ντιλό = τρελός.
Αντίθ. μπουτζανγκλό = έξυπνος, πολύξερος.
χαζοχαρούμενος (επίθ.): σσαπσσάλι, -κα (σ.α. κουτός)
π.χ. σαντέ ασάλ ο σσαπσσάλι = μόνο γελάει ο χαζοχαρούμενος.
Συνών. λοκέ-γκογκιάκο = ελαφρόμυαλος.
Αντίθ. πφιρνό = πονηρός, έξυπνος, μπουτζανγκλό = πολύξερος, έξυπνος.
χαϊδεύω (μετβ. ρ.): σεβίαβ (κυριολ. αγαπώ)
π.χ. σεβντί πε ρομνάκε μπαλά ντα γκελόταρ = χάιδεψε τα μαλλιά της γυναίκας του κι έφυγε.
χαιρετίζω (μετβ. ρ.): σελάμο-νταβ (= χαιρέτισμα δίνω)
π.χ. σο ντικχλά μαν, ντιά μαν σελάμο = μόλις με είδε, με χαιρέτισε.
χαιρέτισμα: σελάμο, ο
π.χ. σίτουτ σελάμορα κατάρ κο πφαλ ντα κατάρ κι μπιμπί = έχεις χαιρετίσματα από τον αδελφό σου και τη θεία σου, μπιτσχαλντέ τουμένγκε σελάμορα = σας έστειλαν χαιρετίσματα.

χαΐρι: αήρι, ο
π.χ. (κατάρα) αήρι, προκοπία τε νά ντικχές ιτσ = χαΐρι, προκοπή να μη δεις καθόλου.
Συνών. προκοπία = προκοπή.
χαϊρλίδικος (επίρρ.): αηρλίκο, -ίκα.
χαίρομαι (αμετβ. και μετβ. ρ.): σεβινίαβ
π.χ. νά σεβίν γκαντικίν μπουτ· άτσι τε ντικχάς σο κα κερντόλ = μη χαίρεσαι τόσο πολύ· στάσου (περίμενε) να δούμε τι θα γίνει.
Αντίθ. καΰρι-ντάμαν και καΰρι-κεράβ = στεναχωριέμαι.
χαίτη (αλόγου): γκρίβα, η.
χαλάζι: τολία και κουκουντί, η
π.χ. (φράση) κατάρ ο μπρουσσούμ κάι τολία γκελάμ = από τη βροχή στο χαλάζι πήγαμε (δηλ. απ' το κακό στο χειρότερο).
(υποκ.) τολιίσα, η.
χαλάλι (επίρρ.): ελάλι
π.χ. ελάλι τε αβέλ ο λατσχιπέ κάι κερντόμ λέσκε = χαλάλι να είναι το καλό που του έκανα, ελάλι ε παρέ κάι λια˙ μι μπουκί κερντιλί = χαλάλι τα λεφτά που πήρε˙ η δουλειά μου έγινε.
Αντίθ. αράμο = χαράμι.
χαλαλίζω (μετβ. ρ.): ελάλι-κεράβ (= χαλάλι κάνω)
π.χ. ελάλι-κερντόμ λέσκε ε παρέ κάι ντιόμας λε = του χαλάλισα τα λεφτά που του είχα δώσει (δηλ. δε τα θέλω πίσω).
χάλασμα: μουσαριπέ και μποζμάκο, ο
Συνών. αραντιπέ = φθορά, χάλασμα.
Αντίθ. κεριπέ = φτιάξιμο, πράξη, δημιουργία.

χαλασμένος (μτχ.): μουσαρντό,-ί και (άκλ. επίθ.) μποζούκι
π.χ. μουσαρντό σι ο χαπέ = χαλασμένο είναι το φαγητό, μποζούκι σι ο τομαφίλι = χαλασμένο είναι το αυτοκίνητο.
Συνών. αραντό = φθαρμένος, χαλασμένος.
Αντίθ. κερντό = φτιαγμένος, γινωμένος.
χαλβαδοποιός: αλβατζίο, ο.
χαλβάς: άβλαβα, η
π.χ. τε κινές μανγκέ αλβάβα = να μου αγοράσεις χαλβά, (φράση) καγιά μπουκί αβέλ μανγκέ αλβάβα = αυτή η δουλειά μου έρχεται χαλβάς (δηλ. μου είναι πολύ εύκολη να την κάνω, δεν με δυσκολεύει καθόλου).
(υποκ.) αλβαβίσα, η.
χάλι: άλι, ο
π.χ. κο άλι νι ντικχές, μαν πρασάς = το χάλι σου δεν βλέπεις, εμένα κοροϊδεύεις, σο κα κερντόλ κο άλι; = τι θα γίνει το χάλι σου;
χαλί: αλία, η
π.χ. κάταρ κι(ν)ντάν καγιά αλία; = από πού αγόρασες αυτό το χαλί;
Συνών. κιλίμι = κιλίμο, χαλί.
χάλια (επίρρ.): χάλια
π.χ. κερντιλόμ χάλια = έγινα χάλια.
χαλίκι: τσακΰλι, ο
π.χ. κάνα κα αταβές ο τσακΰλι; = πότε θα φέρεις το χαλίκι;
χαλινάρι: αμούτο και χαμούτο, ο.
χαλκαδάκι: αλκαβίσα, η (σ.α. κουλουράκι).
χαλκάς: αλκάβα, η
π.χ. βο τε κερέλα καλέ κάι πφε(ν)ντά τουκέ, με α(ν)ντό μο νακ αλκάβα κα νακχαβάβ = αυτός άμα κάνει αυτό που σου είπε, εγώ στη μύτη μου χαλκά θα περάσω (δηλ. δεν πιστεύω να τηρήσει την υπόσχεση που σου έδωσε) (αλκάβα σ.α. κουλούρι, βλ. και κουλούρι).

χαλκός: χάρκουμα, η
χαλώ (μετβ. ρ.): μουσαράβ και μποζίαβ
π.χ. μουσάρ μανγκέ ο μιλάνγκο κέρλε σσελένγκορα = χάλασέ μου το χιλιάρικο σε κατοστάρικα, του γκελάν τε κερές λε, αμά νταά μπουτ μποζντούν νε = εσύ πήγες να το φτιάξεις, αλλά πιο πολύ το χάλασες.
Συνών. αραβάβ = φθείρω, χαλώ μετβ.
Αντίθ. κεράβ = φτιάχνω, κάνω, πράττω, δημιουργώ.
χαλώ (αμετβ. ρ.): μουσάρντιαβ
π.χ. ο χαπέ μουσάρντιλο = το φαγητό χάλασε (δηλ. ξίνισε).
Συνών. αράντιαβ = φθείρομαι.
Αντίθ. κερντιάβ = γίνομαι, φτιάχνομαι.
χαλώ (ενεργ. διαμ. ρ.): μουσαρνταράβ (= βάζω να χαλάσει-ουν)
π.χ. κα μουσαρνταράβ λεστέ ο κεμέσι = θα τον βάλω να χαλάσει το κοτέτσι.
χαμάμι: αμάμο, ο
π.χ. αμάμο κερντιλό ο κχερ κατάρ ο τατιπέ = χαμάμι έγινε το σπίτι από τη ζέστη.
χαμένος (μτχ.): χασαρντό,-ί (σ.α. εξαφανισμένος)
π.χ. κάι σάνας χασαρντό γκαντιμπόρ γκιβέ; = πού ήσουν χαμένος τόσες μέρες;, χασαρντό σι καβά κατάρ πι γκογκί = χαμένος είναι αυτός από το μυαλό του (δηλ. είναι ελαφρόμυαλος)
Αντίθ. ρακχαντό = ευρημένος, εντοπισμένος.
χαμηλά (επίρρ.): χαρνέστε
Αντίθ. ουτσέστε = ψηλά.
χαμηλός (επίθ.): χαρνό,-ί
π.χ. μπουτ χαρνό σι ο ταβάνο = πολύ χαμηλό είναι το ταβάνι.
(βλ. και κοντός)
Αντίθ. ουτσό = ψηλός.

χαμηλούτσικος (επίθ.): χαρνορό,-ί
(βλ. και κοντούλης)
Αντίθ. ουτσορό = ψηλούτσικος.
χαμήλωμα: χαρναριπέ, ο
(βλ. και κόντεμα)
Αντίθ. ουτσιπέ = ύψωμα, ύψος.
χαμηλώνω (μετβ. ρ.): χαρναράβ
(βλ. και κονταίνω (μετβ.))
Συνών. φουλαράβ = κατεβάζω, ξεφορτώνω, ξεφουσκώνω (μετβ.).
Αντίθ. ουτσαράβ = ψηλώνω (μετβ.).
χαμηλώνω (αμετβ. ρ.): χαρνιάβ
(βλ. και κονταίνω (αμετβ.)).
χαμηλώνω (επιτατ. μετβ. ρ. και ενεργ. διαμ. ρ.): χαρνανταράβ
π.χ. χαρνανταράβ ο πα(ν)τόλι = χαμηλώνω το παντελόνι, κα χαρνανταράβ λατέ ο φουστάνο = θα την βάλω να χαμηλώσει το φουστάνι.
χαμηλώς: (βλ. χαμηλά).
χαμογελαστός (επίθ.): ασαη(ν)ντό (= γελαστός)
π.χ. ασαη(ν)ντό μούι = χαμογελαστό πρόσωπο.
(βλ. και γελαστός).
χαμόγελο: ασαηπέ, ο (= γέλιο).
χαμογελώ (αμετβ. και μετβ. ρ.): ασάβ (= γελώ)
π.χ. ασαϊά μανγκέ ταλά ουσστά = μου χαμογέλασε κάτω από τα χείλη.
(βλ. και γελώ).
χαμόδεντρο: χαρνό-κοπάτσι (= χαμηλό δέντρο) και χαρνό-κάβακο, ο (= χαμηλό δέντρο).
χαμολούλουδο: χαρνί-λουλουγκί, η (= χαμηλό λουλούδι).
χαμομηλιά: (βλ. χαμομήλι).
χαμομήλι: χαμομίλι, ο
π.χ. κερντόμ τουκέ χαμομίλι τε πες = σου έφτιαξα χαμομήλι να πιεις.
χαμομηλόλαδο: χαμομιλέσκο–κχιλ, ο.
χαμούρα: χαντζαντί, η
π.χ. τζανές σο χαντζαντί σι καγιά! = ξέρεις τι χαμούρα είναι αυτή!
Συνών. λουμπνί = πόρνη.
χαμούρης: χαντζαντό, ο
Συνών. λουμπνό = πρόστυχος.
χάνομαι (αμετβ. ρ.): χασάρντιαβ
π.χ. ιν τζανές ε ντρομά, κα χασάρντος = δεν ξέρεις τους δρόμους, θα χαθείς, (στίχος από ποίημα του Γ. Αλεξίου «ε λατσχέ-γκένγκε (= οι καλόψυχοι): χασάρντον ε λατσχέ-γκένγκε μπι τε ακχιαρέν = χάνονται οι καλόψυχοι χωρίς να το καταλάβουν.
Αντίθ. ρακχάντιαβ και αρακχί(ν)ντιαβ = βρίσκομαι.
χαντάκι: ε(ν)ντέκο, ο
π.χ. πουταράβ ε(ν)ντέκο, για τε νακχέλ ο παΐ = ανοίγω χαντάκι, για να περάσει το νερό (ε(ν)ντέκο σ.α. λακκούβα).
χάντρα: κλέι, ο
π.χ. τχο οπρά χουρντό εκ κλέι τε να λελ-γιακχά = βάλε πάνω στο παιδί μια χάντρα να μη ματιάζεται. (πληθ. κλεά, ε = χάντρες, οι (σ.α. κομπολόι)).
χαντρίτσα: κλεϊορό, ο (προφ. με συνίζηση ιο).
χάνω (αμετβ. και μετβ. ρ.): χασαράβ
π.χ. χασαρντόμ με νατάρα = έχασα τα κλειδιά μου, σο τζας τε κερές; χασαρντάν κι γκογκί; = τι πας να κάνεις; έχασες το μυαλό σου;, ε τομαφιλέσκι μακίνα χασαρέλ κχιλά = η μηχανή του αυτοκινήτου χάνει λάδια. (χασαράβ σ.α. εξαφανίζω, π.χ. χασάρ η πούσσκα κατάρ, ε σσεραλέ αβέν = εξαφάνισε το όπλο από ‘δω, οι αστυνομικοί έρχονται).
Αντίθ. ρακχαβάβ και αρακχάβ = βρίσκω, εντοπίζω.
χάνω (τα) (αμετβ. ρ.): χασαράμαν (= χάνω τον εαυτό μου)
π.χ. τε μουκέλα τουτ κι ρομνί, κα χασαρέστουτ = αν σε παρατήσει η γυναίκα σου, θα τα χάσεις,

χασαρντάπες καβά, ντιλάιλο = τα ‘χασε αυτός τρελάθηκε, χασαρντά(ν)τουτ; σο τζας τε κερές; = τα ‘χασες; τι πας να κάνεις;
Συνών. ντιλάαβ και ντιλάβαβ = τρελαίνομαι.
χάπι: άπο, ο
π.χ. πιλάν κο άπο; = ήπιες το χάπι σου;, μπισταρντόμ τε λαβ με άπορα = ξέχασα να πάρω τα χάπια μου.
χαρά (α): σεβινμέκο, ο (σ.α. χαρμοσύνη)
π.χ. ιν τζανάβ σο τε πφενάβ κατάρ μο σεβινμέκο = δεν ξέρω τι να πω από τη χαρά μου.
Αντίθ. καΰρι = στενοχώρια.
χαρά (β): σσε(ν)νίκο, ο (σ.α. γλέντι).
χαράδρα: ντεράβα, η
π.χ. μπαρί ντεράβα σι ανγκλά αμέ(ν)ντε = μεγάλη χαράδρα υπάρχει μπροστά μας.
χάραμα: γκιβεσαηπέ, ο.
χαράμι: αράμο, ο
π.χ. αράμο τε αβέλ τουκέ ο λατσχιπέ κάι κερντόμ τούκε = χαράμι να σου έρθει το καλό που σου έκανα.
Αντίθ. ελάλι = χαλάλι.
χαραμίζομαι (αμετβ. ρ.): χαραμισάαβ
π.χ. σο ατσχές κατέ ντα τζάμπα χαραμισάος, άβ μάνσα τε ντικχές παρνό γκιέ = τι μένεις εδώ κι άδικα χαραμίζεσαι, έλα μαζί μου να δεις άσπρη μέρα.
χαραμίζω (μετβ. ρ.): χαραμισαράβ
π.χ. χαραμισαρντέμ σα μο τερνιπέ πασσά καβά ματό ρομ = χαράμισα όλα τα νιάτα μου κοντά σ’ αυτόν τον μέθυσο άνδρα.
χαραμισμένος (μτχ.): χαραμισαρντό, -ί.
χαραμοφάης: αζΰρτζίο, ο
π.χ. νι τζαλ τε κερέλ μπουκί ο αζΰρτζίο = δεν πηγαίνει να δουλέψει ο χαραμοφάης.
Συνών. κχα(ν)ντινό = τεμπέλης, βρομιάρης.
χαραμοφάισσα: αζΰρτζΰκα, η
Συνών. κχα(ν)ντινί = τεμπέλα, βρομιάρα.
χάρη: (βλ. χατίρι).
χαρίζω (μετβ. ρ.): χαρισαράβ και χάρισι-κεράβ (κεράβ=κάνω)
π.χ. χαρισαρντάς λακέ γεκ γκαλμπενέσκι ανγκρουσνί = της χάρισε ένα χρυσό δαχτυλίδι, ντα εκ φαρέ τε κερέσα καλέ, ιν κα κεράβ λε τούκε χάρισι = αν το ξανακάνεις αυτό, δε θα σου το χαρίσω (δηλ. θα σε δείρω, θα σε τιμωρήσω).
χαριτωμένος (για πρόσωπο) (άκλ. επίθ.): τοάπι
π.χ. μπουτ τοάπι σι ε χουρντέσκο μουΐορό = πολύ χαριτωμένο είναι του μωρού το προσωπάκι.
χαρμοσύνη: (βλ. χαρά (α)).
χαρμόσυνος (επίθ.): σεβι(ν)τιρμεκέσκο, -ι
π.χ. σεβι(ν)τιρμεκέσκο αμπέρι = χαρμόσυνη είδηση.
χαροποίηση: σεβι(ν)τιρμέκο, ο.
χαροποιός: (βλ. χαρμόσυνος).
χαροποιώ (μετβ. ρ.): σεβι(ν)τιρίαβ
π.χ. σεβι(ν)τιρντί μαν καβά αμπέρι κάι λιόμ = με χαροποίησε αυτή η είδηση που πήρα, σεβι(ν)τιρντίν αμαρέ ντουσσμανέν = χαροποίησες τους εχθρούς μας, σεβι(ν)τιρντί μά(ν)ντα ο Ντελ = χαροποίησε κι εμένα ο Θεός.
χαρούμενος (ακλ. επίθ.): σσένι
π.χ. μπουτ σσένι ντικχάβ τουτ αβγκιέ, σο κερντιλό; = πολύ χαρούμενο σε βλέπω σήμερα, τι έγινε;
Συνών. κεφλίο = κεφάτος.
Αντίθ. καΰρλίο = στενοχωρημένος.
χαρταετός: λάιλαβα, η.

χαρτάκι: λιλορό, ο.
χάρτης: αρέτα, η και χάρτι, ο
π.χ. ντασικανί αρέτα = ελληνικός χάρτης, εβροπάκι αρέτα = ευρωπαϊκός χάρτης.
χαρτί: λιλ, ο
π.χ. κον πφαραντά καβά λιλ; = ποιος έσκισε αυτό το χαρτί;, τζας τε κχελάς λιλά κάι καβενάβα = πάμε να παίξουμε χαρτιά στο καφενείο, αβιλό μανγκέ ο λιλ τε τζαβ ασκέρι = μου ήρθε το χαρτί να πάω στρατιώτης.
χάρτινος (επίθ.): λιλέσκο, -ι.
χαρτομάντιλο: χαρτομά(ν)ντιλο, ο
π.χ. ντε μαν εκ χαρτομά(ν)ντιλο, τε κοσάμαν = δώσ' μου ένα χαρτομάντιλο, να σκουπιστώ.
χαρτονένιος (επίθ.): χαρτονέσκο, -ι
π.χ. χαρντονέσκι κουτία = χαρτονένιο κουτί.
χαρτόνι: χαρτόνι, ο π.χ. νά τσχου ο χαρτόνι, ντε λε μά(ν)ντε = μη το πετάς το χαρτόνι, δώστο σε μένα.
χαρτονομίσματα: λιλένγκε-παρέ, λιλένγκε-παρές και λιλένγκε-λοβέ, ε (= χάρτινα χρήματα).
χαρτοπαίγνιο: λιλένγκο-κχελιπέ, ο (= χαρτοπαίξιμο*).
χαρτοπαίζω (αμετβ. ρ.): λιλά-κχελάβ
π.χ. λιλά-κχελέλ κάι καβενάβα = χαρτοπαίζει στο καφενείο.
χαρτόσημο: (βλ. γραμματόσημο).
χασικλής: χασσικλίο, ο (χασικλού, η = χασσικλίκα, η).
χάσιμο: χασαριπέ, ο
(σ.α. απώλεια, εξαφάνιση, χαμός, χασούρα)
Αντίθ. ρακχαηπέ και αρακχιπέ = εύρεση.
χασίς: χασίσι, ασσίσι, καλό και καλαρντό, ο (καλό κυριολ. μαύρος, καλαρντό κυριολ. μαυρισμένος)
π.χ. καλαρντό μπικνέλ καβά = χασίσι πουλάει αυτός.
χασμουρημένος (μτχ.): χασισαρντό, -ί.
χασμουρητό: χασισαριπέ, ο.
χασμουριέμαι (αμετβ. ρ.): χασισαράβ
π.χ. χασισαρέλ, λι(ν)ντράιλο = χασμουριέται, νύσταξε, γιακχά-ντιέ ε χουρντέ, σα χασισαρέλ = το μάτιασαν το μωρό, συνέχεια χασμουριέται.
χασούρα: (βλ. χάσιμο).
χαστούκι: πάλμα, η
π.χ. ούτε εκ πάλμα νι χαλά τζι ακανά κατάρ πο ντατ = ούτε ένα χαστούκι δεν έφαγε μέχρι τώρα από τον πατέρα του.
(βλ. και σκαμπίλι, παλάμη).
χαστουκίζω: (βλ. σκαμπιλίζω).
χαστούκισμα: (βλ. ράπισμα).
χατίρι: ατΰρι, ο
π.χ. νι μανγκάβ τε πφαγκάβ κο ατΰρι = δεν θέλω να σπάσω (χαλάσω) το χατίρι σου.
χατιρικώς (επίρρ.): ατϋρέσκε (= για χατίρι)
π.χ. ατϋρέσκε γκελόμ κάι λεσκό μπιάβ = χατιρικώς πήγα στο γάμο του.
χέζομαι (αμετβ. ρ.): χϋνάμαν.
χέζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): χϋνάβ.
χειλάκι: ουσστορό και βουσστορό, ο
π.χ. ε χουρντέσκε ουσστορά = τα χειλάκια του μωρού.
χειλαράς: μπαρέ-ουσστένγκο, ο (κατά λέξη μεγαλοχειλάς*).
χειλαρού: μπαρέ-ουσστένγκι, η (κατά λέξη μεγαλοχειλού*).
χείλι: ουςς και βουςς, ο
π.χ. σίτουτ σσουκάρ ουσστά = έχεις ωραία χείλη.
χειμερινός (επίθ.): γιβε(ν)ντέσκο,-ί
π.χ. γιβε(ν)ντέσκε πατέ = χειμερινά ρούχα.
Αντίθ. μιλαέσκο = καλοκαιρινός.

χειμώνας: γιβέ(ν)ντ, γιβέ(ν)τ, ιβέ(ν)ντ και ιβέ(ν)τ, ο
π.χ. αβιλό ο γιβέ(ν)τ = ήρθε ο χειμώνας.
Αντίθ. μιλάι = καλοκαίρι.
χειμώνας: κΰσσι, ο
Αντίθ. γιάζι = καλοκαίρι.
χειμωνιάζει (αμετβ. απρόσ. ρ.): γιβε(ν)ντισάολ, ιβε(ν)ντισάολ και γιβέ(ν)τ-αβέλ (= χειμώνας έρχεται).
Αντίθ. μιλάι-αβέλ (= καλοκαίρι έρχεται), καλοκαιριάζει.
χειμώνιασμα: γιβε(ν)ντιπέ, ο.
χειμωνιάτικος: (βλ. χειμερινός).
χειραψία: βας-ντιιπέ, ο (= χέρι δόσιμο).
χειριδοτός (άκλ. επίθ.): μπαϊένσα (= με μανίκια) (προφ. με συνίζηση ιε)
π.χ. μπαϊένσα ρόκλια = χειριδωτό φόρεμα.
Αντίθ. μπιμπαϊένγκο = αμάνικος.
χειροκρότημα: βαστένγκο-τσαληπέ, ο (= χεριών χτύπημα)
χειροκροτώ (μετβ. ρ.): βαστά-τσαλαβάβ (= χέρια χτυπώ)
π.χ. σάορε πε βαστά –τσαλαντέ λέσκε = όλοι τον χειροκρότησαν.
(βας: το τμήμα του χεριού από τον καρπό ως τις άκρες των δαχτύλων, βλ. και χέρι).
χειρομαντία: ντορικεριπέ, ο.
χειρομαντώ* (μετβ. ρ.): ντορικεράβ
χειρονομία: χιρονομία, η
π.χ. σσαγκάβα, σσαγκάβα, αμά χιρονομία οπρά μά(ν)ντε νι μανγκάβ = αστεία, αστεία, αλλά χειρονομία πάνω μου δε θέλω, νι κα μπιστράβ καγιά χιρονομία κάι κερντάν μάνγκε = δεν θα ξεχάσω αυτήν τη χειρονομία (την καλή πράξη) που μου έκανες.
χειροπέδες (οι): μπιλεκτσία, ε και χιροπέδες, ε.
χειρότερα (επίρρ.): χιρότερα
π.χ. χιρότερα κερντιλό ακανά, ούτε πε τσανγκά νασστί βάζντελ = χειρότερα έγινε τώρα, ούτε τα πόδια του δεν μπορεί να σηκώσει.
Αντίθ. νταάλατσχο = καλύτερα, καλύτερος.
χειρότερος (επίθ.): χιρότερος, -ι
π.χ. χιρότερος τούσαρ σι καβά = χειρότερος από σένα είναι αυτός.
Αντίθ. νταάλατσχο = καλύτερος, καλύτερα.
χειροτερεύω (μετβ. ρ.): χιρότερα-κεράβ (= χειρότερα κάνω)
Αντίθ. λατσχαράβ = καλυτερεύω μετβ., βελτιώνω.
χειροτερεύω (αμετβ. ρ.): χιρότερα-κερντιάβ (= χειρότερα γίνομαι).
Αντίθ. λατσχάρντιαβ = καλυτερεύω αμετβ., βελτιώνομαι.
χειρόφρενο: χιρόφρενο, ο.
π.χ. σΰρντάν ο χιρόφρενο; = τράβηξες το χειρόφρενο;
χελιδόνι: γκΰρλαντζΰκο, ο.
χελώνα: ζζάνμπα, η (σ.α. βάτραχος).
χελωνάκι: ζζανμπορί, και ζζανμπίσα, η (σ.α. βατραχάκι).
χελωνίσιος: (βλ. χελωνοειδής).
χελωνοειδής (επίθ.): ζζανμπάκο, -ι (σ.α. βατραχοειδής, ζζάνμπα = χελώνα, βάτραχος).
χελωνοκαύκαλο: ζζανμπάκο-κόκαλο, ο (= χελώνας κόκαλο).
χένα: κϋνάβα, η
π.χ. μακχλά πε μπαλά κϋνάβα = έβαψε τα μαλλιά της χένα.
(υποκ.) κϋναβίσα, η.
χεράκι: βαστορό, ο
π.χ. τχο τούντα εκ βαστορό = βάλε κι εσύ ένα χεράκι (δηλ. βοήθα λίγο).
χέρι: βας, ο και κούι, η
(βας: από τον καρπό ως τις άκρες των δαχτύλων)
(κούι: από τον ώμο ως τον καρπό)

π.χ. σο κερντιλό, κερντιλό, ντεν ακανά τουμαρέ βαστά = ό,τι έγινε, έγινε, δώστε τώρα τα χέρια σας, χαλάβ κε βαστά ντα άβ τε χας = πλύνε τα χέρια σου κι έλα να φας, ντουκχάλ μο βας = πονάει το χέρι μου, πελό κατάρ μοτόρι ντα πφαγκιλί λεσκί κούι = έπεσε από το μηχανάκι κι έσπασε το χέρι του.
χερούκλα: μπαρό-βας, ο και μπαρί-κούι, η (= μεγάλο χέρι).
χερσαίος (επίθ.): πφουϊάκο, -ι (προφ. με συνίζηση ια) (σ.α. γήινος)
Αντίθ. ντενιζέσκο = θαλασσινός, θαλάσσιος.
χέσιμο: χΰνιπέ, ο.
χεσμένος: (βλ. χέστης.).
χέστης (μτχ. ως επίθ.): χΰ(ν)ντό,-ί
π.χ. μπουτ χΰ(ν)ντό σαν, τρασσανέα! = πολύ χέστης είσαι, φοβιτσιάρη!
(χΰ(ν)ντό σ.α. χεσμένος, π.χ. χΰ(ν)ντό σι ο χουρντό = χεσμένο είναι το μωρό).
χήνα: παπίν, η (= πάπια).
χηρεία: πφιβλιπέ, ο.
χηρεύω (αμετβ. ρ.): πφιβλιάβ
π.χ. πφιβλιλί α(ν)ντό πο τερνιπέ = χήρεψε στα νιάτα της.
χήρος: πφιβλό, ο.
χήρα: πφιβλί, η
(πφιβλί σ.α. ξεπαρθενιασμένη).
χθες (επίρρ.): ιρακί και αρακί
π.χ. ιρακί αβιλόμ = χθες ήρθα (από χθες = ιρακι(τ)τάν), ιρακι(τ)τάν σι κατέ = από χθες είναι εδώ.
Αντίθ. αβγκιέ και αγκιές = σήμερα, τχάρα και τχεϊάρα = αύριο.
χθεσινός (επίθ.): ιρακιτνό,-ί και αρακιτνό,-ί
π.χ. ιρακιτνό σι ο μαρνό = χθεσινό είναι το ψωμί.
Αντίθ. αβγκιτνό = σημερινός, τχαρικνό = αυριανός.
χίλια (αριθμ.): μίλια.
χιλιάζω (μετβ. ρ.): μίλια-κεράβ (= χίλια κάνω).
χιλιάζω (αμετβ. ρ.): μίλια-κερντιάβ (= χίλια γίνομαι).
χιλιάρικο: μιλάνγκο και μιλιάνγκο, ο
π.χ. ντιά μαν εκ μιλάνγκο = μου ‘δωσε ένα χιλιάρικο.
χιλιετής: (βλ. χιλιόχρονος).
χιλιόμετρο: χιλιόμετρο, ο
π.χ. καζόμ χιλιόμετρα κερντάν τζι ακανά ε τομαφιλέσα; = πόσα χιλιόμετρα έκανες μέχρι τώρα με το αυτοκίνητο;
χιλιόχρονος (επίθ.): μίλια-μπροσσένγκο, -ι
και μίλια-μπρεσσένγκο, -ι.
χιονάκι: γιβορό, ο.
χιονένιος (επίθ.): γιβέσκο,-ι.
χιόνι: γιβ, ο
π.χ. καβά μπροςς νι ντικχλάμ γιβ = φέτος δεν είδαμε χιόνι.
χιονίζει (αμετβ. απρόσ. ρ.): γιβ-ντελ (=χιόνι δίνει)
π.χ. γιβ-ντελ ντα βουραντάν γκαντικίν τφουλέ πατέ; = χιονίζει και φόρεσες τόσο χοντρά ρούχα;
χιονισμένος (επίθ.): γιβαλό,-ί
π.χ. γιβαλέ μπαλκάια = χιονισμένα βουνά.
Αντίθ. μπιγιβαλό = αχιόνιστος.
χιονόνερο: γιβέσκο-παΐ και γιβέσκο-πάι, ο.
χιονοπόλεμος: γιβέσκι-τσινγκάρ, η
π.χ. ε χουρντέ κχελέν γιβέσκι τσινγκάρ = τα παιδιά παίζουν χιονοπόλεμο.
χλευάζω: (βλ. περιπαίζω).
χλευασμός: (βλ. περίπαιγμα).
χλιαρός (άκλ. επίθ.): λΰτζατζΰκι
π.χ. λΰτζατζΰκι σι ο παΐ = χλιαρό είναι το νερό.
χλοερός (επίθ.): τσαραλό,-ί
π.χ. τσαραλό τχαν = χλοερός τόπος.

χλόη: γεσσι(λ)λίκο, ο (=πρασινάδα, γεσσίλι = πράσινος).
χνούδι: σικνό-μπαλ, ο (= μικρό μαλλί, μικρή τρίχα).
χνουδιάζω (αμετβ. ρ.): σικνέ-μπαλά-ικαλάβ (= μικρά μαλλιά, μικρές τρίχες βγάζω)
π.χ. ικλιλέ λεσκέ κάι λεσκέ τσχαμά σικνέ μπαλά = χνούδιασαν τα μάγουλά του.
χοιρινός (επίθ.): μπαλιτσχικανό,-ί
π.χ. μπαλιτσχικανό μας = χοιρινό κρέας.
χοίρος: μπαλιτσχό και μπαλό, ο (θηλ. μπαλί, η).
χολέρα: χολέρα, η
π.χ. σο σι καβά κχα(ν)ντινιπέ κατέ α(ν)ντρέ; χολέρα κα ασταρέλ τουμέν = τι βρομιά είναι αυτή εδώ μέσα; χολέρα θα σας πιάσει.
χολή: φέρα και χολί, η
π.χ. πφαριλί μι φέρα, ε τρασσάταρ = έσκασε η χολή μου από τον φόβο, νταρανταρντάν μαν, τσχι(ν)ντάν μι χολί = με κατατρόμαξες, μου ’κοψες τη χολή.
(βλ. χολί στο λήμμα θυμός).
χολωμένος (μτχ.): χολιναλό,-ί
(σ.α. εκνευρισμένος, θυμωμένος).
χολώνομαι (αμετβ. ρ.): χολάβαβ
(σ.α. εκνευρίζομαι, θυμώνω αμετβ.).
χολώνω (μετβ. ρ.): χολιναράβ, χολαράβ, χολιαράβ και χολανταράβ
(σ.α. εκνευρίζω, θυμώνω (μετβ.), τσατίζω).
χοντρά (επίρρ.): τφουλέστε
π.χ. βουράβτουτ τφουλέστε, τε να σσιλάβος = ντύσου χοντρά, να μη κρυώσεις.
χοντραίνω (αμετβ. ρ.): τφουλιάβ
π.χ. ιν μανγκάβ τε τφουλιάβ αβέρ, αμά πάλε χαβ = δεν θέλω να χοντρύνω κι άλλο, αλλά πάλι τρώω.
Αντίθ. κισσλιάβ = αδυνατίζω (αμετβ.).
χοντραίνω (μετβ. ρ.): τφουλαράβ
π.χ. ε γκουγκλιμάτα τφουλαρέν = τα γλυκά χοντραίνουν.
Αντίθ. κισσλαράβ = αδυνατίζω (μετβ.).
χοντρέλα: τφουλί-ρομνί και τφουλί-τζουβλί, η (τφουλί = χοντρή, ρομνί = Τσιγγάνα γυναίκα, σύζυγος, η, τζουβλί = γυναίκα, θηλυκό, το, μη-Τσιγγάνα).
χόντρεμα: τφουλιπέ, ο (σ.α. πάχος, χόντρος)
Αντίθ. κισσλιπέ = αδυνάτισμα.
χοντροκεφαλιά: τφουλό-σσορό, ο (= χοντρό κεφάλι)
π.χ. νά κερ τφουλό-σσορό˙ τζα πφενάβ τούκε = μην κάνεις χοντροκεφαλιά˙ πήγαινε σου λέω.
χοντροκέφαλος (επίθ.): τφουλέ-σσερέσκο,-ι
π.χ. τφουλέ-σσερέσκο σι, ιν ασσουνέλ κχάνικας, σα πιρό μανγκέλ τε κερέλ = χοντροκέφαλος είναι, δεν ακούει κανέναν, όλο το δικό του θέλει να κάνει.
Συνών. σσουκέ-σσερέσκο = ξεροκέφαλος.
χοντροκομμένος (επίθ.): τφουλέστε-τσχι(ν)ντό, -ί
Αντιθ. σανέστε-τσχι(ν)ντό (= ψιλά κομμένος), ψιλοκομμένος.
χοντροκώλης: (βλ. χοντρόκωλος).
χοντρόκωλος (επίθ.): τφουλέ-μπουλάκο, -ι.
χοντρολαίμης: τφουλέ-κοράκο, ο (σ.α. χοντρόσβερκος*, κορ = λαιμός, σβέρκος), θηλ. τφουλέ-κοράκι, η.
χοντροπάπουτσο: τφουλό-μενίο και τφουλό-μινίο, ο.
χοντρόπετσος (μτφ.): τφουλέ-γκέσκο,-ι (κυριολ. χοντρόψυχος, σ.α. σκληρόκαρδος)
π.χ. σο τφουλέ-γκέσκο μανούςς! ανγκλά πέστε τε ντικχέλ μανουσσέ τε μερέλ, νι κα βάζντελ λε = τι

χοντρόπετσος άνθρωπος! μπροστά του να δει άνθρωπο να πεθαίνει, δεν θα τον σηκώσει, κολάη νι ροβέλ βο, τφουλέ-γκέσκο σι = εύκολα δεν κλαίει αυτός, σκληρόκαρδος είναι.
Συνών. σέρτι-γκέσκο = σκληρόψυχος, σκληρόκαρδος, ζουραλέ-γκέσκο = δυνατόψυχος, σκληρόψυχος, σκληρόκαρδος.
χοντροπόδαρος (επίθ.): τφουλέ-τσανγκένγκο, -ι.
Αντίθ. σανέ-τσανγκένγκο = λεπτοπόδαρος.
χοντρός (επίθ.): τφουλό,-ί
π.χ. μπουτ τφουλό σαν, τσχιν εμπούκα ο χαπέ = πολύ χοντρός είσαι, κόψε λίγο το φαγητό, νά βουράβ τφουλέ σσέα, κα τερλενίος = μη φοράς χοντρά ρούχα, θα ιδρώσεις, τφουλό λον = χοντρό αλάτι.
Αντίθ. κισσλό = αδύνατος.
χόντρος (το): τφουλιπέ, ο (σ.α. πάχος, χόντρεμα).
χοντρούλης (επίθ.): τφουλορό,-ί
π.χ. σαν ζάλακ τφουλορό = είσαι λίγο χοντρούλης.
Αντίθ. κισσλορό = αδυνατούλης.
χοντρούτσικος (επίθ.): τφουλορό, -ί (σ.α. χοντρούλης)
Αντίθ. σανορό= λεπτούτσικος, ψιλούτσικος.
χοντρόφλουδος: (βλ. φλουδερός.).
χορευτικός (επίθ.): κχελιμάσκο, -ι
π.χ. κχελιμάσκι γκιλί = χορευτικό τραγούδι.
χορεύω (αμετβ. και μετβ. ρ.): κχελάβ
π.χ. αϊράτ κα κχελάς κάι μπιάβ = απόψε θα χορέψουμε στο γάμο.
(βλ. και παίζω (παιχνίδι), ψυχαγωγούμαι)
χοροπήδημα: χουτιπέ, ο.
χοροπηδώ (α) (αμετβ. ρ.): χούταβ
π.χ. χούτελας κατάρ πο σεβινμέκο = χοροπηδούσε από τη χαρά του.

χοροπηδώ (β) (αμετβ. ρ.): οπρέ-τσχάμαν (= επάνω ρίχνω τον εαυτό μου) (βλ. και αναπηδώ (β))
π.χ. οπρέ-τσχόλασπες κατάρ πο σεβινμέκο = χοροπηδούσε από τη χαρά του.
Συνών. τσχάμαν = ρίχνομαι, πηδώ.
χορός: κχελιπέ, ο
π.χ. ντιλαρντάς σάορεν πε κχελιμάσα = τους τρέλανε όλους με το χορό της.
(βλ. και παιχνίδι).
χορταίνω (αμετβ. ρ.): τσαϊλιάβ
π.χ. τσαϊλιλόμ, νι μανγκάβ τε χαβ αβέρ = χόρτασα, δεν θέλω να φάω άλλο, (μτφ.) τσαϊλιλόμ κατάρ κε χοχαημάτα = χόρτασα από τα ψέματά σου.
Αντίθ. μποκχάβαβ και μποκχάαβ = πεινώ.
χορταίνω (μετβ. ρ.): τσαϊλαράβ
π.χ. τσαϊλαρντά πο πορ ντα γκελόταρ = χόρτασε την κοιλιά του κι έφυγε.
χορταράκι: τσαρορί, η.
χορταρένιος (επίθ.): τσαράκο,-ι
χορταριάζω (αμετβ. ρ.): τσαράβαβ
π.χ. τσαράιλο σα ο τχαν = χορτάριασε όλος ο τόπος.
χορταριασμένος (μτχ.): τσαραρντό, -ί.
χόρταση: τσαϊλιπέ, ο
Αντίθ. μποκ = πείνα.
χορτασμένος (μτχ.): τσαϊλαρντό,-ί (από το μετβ. ρ. τσαϊλαράβ = χορταίνω μετβ.).
χορτασμός: (βλ. χόρταση).
χορταστικός (επίθ.): τσαϊλαριμάσκο, -ι.
χορτατομάτης*: τσαϊλέ-γιακχάκο, -ι
π.χ. τσαϊλέ-γιακχάκο σομ με, νάι σομ σαρ τούτε μποκχαλό = χορτατομάτης είμαι εγώ, δεν είμαι σαν εσένα πεινασμένος (πειναλέος).

Αντίθ. μποκχαλέ-γιακχάκο = νηστικομάτης.*
χορτάτος (επίθ.): τσαϊλό,-ί
π.χ. (φράση) ο τσαϊλό ε μποκχαλέ νι ακχιαρέλ = ο χορτάτος τον πεινασμένο δεν τον καταλαβαίνει, τσαϊλό σομ, νι μανγκάβ τε χαβ = χορτάτος είμαι, δεν θέλω να φάω.
Συνών. παρβαρντό, παρμπαρντό = ταϊσμένος.
Αντίθ. μποκχαλό = πεινασμένος, νηστικός.
χόρτο: τσαρ, η
π.χ. τσχινάβ ε τσαρά = κόβω τα χόρτα, του σο σανε(ν)τιρίος; με τσαρ χαβ; = εσύ τι νομίζεις; εγώ χόρτο τρώω; (δηλ. καταλαβαίνω τι γίνεται).
χότζας: ότζα, ο
π.χ. γκελό ο ότζα κάι τζαμία = πήγε ο χότζας στο τζαμί.
χουβαρνταλίκι: χουβαρνταλούκο, ο
π.χ. κάνα ντικχές α(ν)ντί κι πόσκι εμπούκα παρέ, χουβαρνταλούκο κερές = όταν βλέπεις στην τσέπη σου λίγα λεφτά, χουβαρνταλίκι κάνεις.
Αντίθ. τσινγκούναλούκο, μπιζζαηπέ = τσιγγουνιά, φιλαργυρία.
χουβαρντάς: χουβαρντάβα, ο
π.χ. μπουτ τσινγκούνι σαν, κέρντο εμπούκα χουβαρντάβα = πολύ τσιγγούνης είσαι, γίνε λίγο χουβαρντάς, μπουτ χουβαρντάβα σαν ντικχάβ = πολύ χουβαρντάς είσαι βλέπω.
Συνών. πουταρντέ-βαστέσκο = ανοιχτοχέρης.
Αντίθ. τσινγκούνι, μπιζζάι = τσιγγούνης, φιλάργυρος.
χούι: ούι, ο
π.χ. τσχιν καβά ούι = κόψε αυτό το χούι.
χουνέρι: υνέρι, ο (προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. κα τσχινές καλά υνέρα κάι τζανές = θα κόψεις αυτά τα χουνέρια που ξέρεις.
χουρμάς: χουρμάβα, η.
χούφτα: μπούρνικ, η
π.χ. μπουρνικχάσα αρτζέορ ε παρέ = με τη χούφτα ξοδεύει τα λεφτά, πουτάρ κι μπούρνικ = άνοιξε τη χούφτα σου.
(υποκ.) μπουρνικορί και μπουρνικίσα, η.
χούφτωμα: μπουρνισαριπέ, ο.
χουφτώνω (μετβ. ρ.): μπουρνισαράβ.
χρειάζομαι (α) (μετβ. ρ.): μανγκάβ (= θέλω, ζητώ, αγαπώ, απαιτώ, επιθυμώ, σ.α. ζητιανεύω).
π.χ. ο τομαφίλι μανγκέλ χαλαηπέ = το αυτοκίνητο χρειάζεται πλύσιμο, καγιά μπουκί μανγκέλ μπουτ παρέ = αυτή η δουλειά χρειάζεται πολλά λεφτά.
χρειάζομαι (β) (μετβ. ρ.): λαζΰμι-σι-μανγκέ (= χρήσιμο είναι για μένα)
π.χ. σο σι-τουκέ-λαζΰμι αβέρ; = τι χρειάζεσαι άλλο;
χρέος: μπόρτζι, ο
π.χ. τε ποκινές κο μπόρτζι = να πληρώσεις το χρέος σου.
χρεώνομαι (αμετβ. ρ.): μπόρτζι-τσχάμαν (= χρέος ρίχνομαι)
π.χ. τζι κάι μι κορ μπόρτζι-τσχουτόμαν = μέχρι το λαιμό χρεώθηκα.
χρήματα: παρέ, παρές, λοβέ και σαϊά, ε (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. μπι παρένγκο κχάντσικ νι κερντόλ = χωρίς χρήματα τίποτα δε γίνεται.
χρηματίζομαι: (βλ. δωροδοκούμαι).
χρηματοδότηση (α): λοβεντιιπέ, ο (= λοβέ = χρήματα, ντιιπέ = δόσιμο).

χρηματοδότηση (β): παρέ-ντιιπέ και παρές-ντιιπέ, ο (κυριολ. χρήματα δόσιμο).
χρηματοδοτώ (α) (μετβ. ρ.): λοβέ-νταβ (= χρήματα δίνω).
χρηματοδοτώ (β) (μετβ. ρ.): παρέ-νταβ και παρές-νταβ (κυριολ. χρήματα δίνω).
χρήσιμος (άκλ. επίθ.): λαζΰμι
π.χ. σαν μανγκέ λαζΰμι = μου είσαι χρήσιμος, καβά κεσέρι σι λαζΰμι με μπουκιάκε = αυτό το σκεπάρνι είναι χρήσιμο για τη δουλειά μου.
Συνών. φαϊνταλίο και φαϊνταβάκο = ωφέλιμος.
Χριστός: Χριστόζι και Χριστός, ο
χρονιά: (βλ. χρόνος (έτος)).
χρόνιασμα: μπροσσαηπέ, ο.
χρονίζω (αμετβ. ρ.): μπροσσάβαβ
π.χ. μπροσσάιλο ο χουρντό = χρόνισε το μωρό.
χρονολογία: μπροσσιπέ, ο.
χρόνος (έτος): μπροςς και μπρεςς, ο
π.χ. καζόμ μπροσσένγκο σαν; = πόσο χρονών είσαι;, μπουτ μπροσσά σας τε ντικχάβ λε = πολλά χρόνια είχα να τον δω, τε κερές-μπουκί ακανά κάι σαν τερνό, νι κα ακχιαρές ιτσ κάνα κα νακχέν ε μπροσσά = να δουλέψεις τώρα που είσαι νέος, δεν θα καταλάβεις καθόλου πότε θα περάσουν τα χρόνια, (ευχή) λατσχό τουμαρό μπροςς = καλή χρονιά σας.
χρόνος: ζαμάνο και βακίτι, ο και βακΰτι, ο
π.χ. κα σικαβέλ αμένγκε ο ζαμάνο = θα μας δείξει ο χρόνος, α(ν)ντέ γεκ γκιβέ νι κερντόν καλά μπουκιά, μανγκέν βακίτι = σε μια μέρα δε γίνονται αυτές οι δουλειές, θέλουν (χρειάζονται) χρόνο. (βλ. και καιρός) (ζαμάνο σ.α. εποχή).
χρυσαφένιος (επίθ.): γκαλμπενέσκο,-ι
π.χ. γκαλμπενέσκε τσεά = χρυσαφένια σκουλαρίκια, γκαλμπενέσκι ανγκρουσνί = χρυσαφένιο δαχτυλίδι. (βλ. και χρυσός).
χρυσάφι: γκάλμπενο, ο
π.χ. ρόντελ γκάλμπεα = ψάχνει χρυσάφια.
χρυσό (το): γκάλμπενο, ο
π.χ. (μτφ.) γκάλμπενο σι λεσκό τσχαβό = χρυσό είναι το παιδί του.
χρυσός (επίθ.): γκαλμπενέσκο,-ι
π.χ. τε κερντόλα καγιά μπουκί, γκαλμπενέσκε ροένσα κα χας = αν γίνει αυτή η δουλειά, με χρυσά κουτάλια θα φάμε. (βλ. και χρυσαφένιος).
χρυσόσκονη (καλλυντικό): πούλο, ο (ομόηχο πούλο = γραμματόσημο, χαρτόσημο) (θηλ. πούλορα, ε).
χρύσωμα: γκαλμπενισαριπέ, ο.
χρυσωμένος (μτχ.): γκαλμπενισαρντό, -ί.
χρυσώνομαι (αμετβ. ρ.): γκαλμπενισάαβ και γκαλμπενισάβαβ.
χρυσώνω (μετβ. ρ.): γκαλμπενισαράβ
π.χ. ε τζαμουτρέσκε μανουσσά γκαλμπενισαρντέ ε μπορά = του γαμπρού οι άνθρωποι (συγγενείς) χρύσωσαν τη νύφη.
χρώμα: ρένκι, ο
π.χ. σόσκο ρένκι κα μακχές κε μπαλά; = τι χρώμα θα βάψεις τα μαλλιά σου;
Συνών. μποϊάβα = μπογιά.
χρωματίζω (μετβ. ρ.): ρένκι-νταβ (= χρώμα δίνω).
χρωματιστός (επίθ.): ρενκλίο,-ίκα
π.χ. ρενκλίο κοτόρ = χρωματιστό ύφασμα (σ.α. έγχρωμος).
Αντίθ. μπιρενκλίο = αχρωμάτιστος.
χρωστώ (αμετβ. και μετβ. ρ.): μπόρτζι-σίμαν (= χρέος έχω)

π.χ. σο μπόρτζι-σίμαν τούτε; = τι σου χρωστάω;
χτένα: κανγκλί, η
π.χ. ντε μαν η κανγκλί τε φουλαβάμαν = δώσε μου τη χτένα να χτενιστώ.
χτενάκι: κανγκλορί, η
χτενίζομαι (αμετβ. ρ.): φουλαβάμαν
π.χ. νταά φουλαβέλπες καβά κοτέ α(ν)ντρέ; = ακόμα χτενίζεται αυτός εκεί μέσα;
χτενίζομαι (αμετβ. ρ.): φουλάντιαβ (παθ. διάθεση)
π.χ. κάι σι μπαρέ με μπαλά, ζόρι φουλάντον = επειδή είναι μεγάλα τα μαλλιά μου, δύσκολα χτενίζονται.
χτενίζω (μετβ. ρ.): φουλαβάβ
π.χ. φουλαβάβ με χουρντέ = χτενίζω το παιδί μου.
χτενίζω (ενεργ. διαμ. ρ.): φουλανταράβ (= βάζω να χτενίσει, -ουν)
π.χ. κα φουλανταράβ λατέ με μπαλά = θα την βάλω να χτενίσει τα μαλλιά μου (ομόηχο φουλανταράβ = κατεβάζω, βάζω να κατεβάσει, -ουν).
χτένισμα: φουλαηπέ, ο
π.χ. σσουκάρ φουλαηπέ κερντάν = ωραίο χτένισμα έκανες.
χτενισμένος (μτχ.): φουλαντό,-ί
π.χ. φουλαντέ σι με μπαλά = χτενισμένα είναι τα μαλλιά μας.
Αντίθ. μπιφουλαντό = αχτένιστος.
χτύπημα: τσαλαηπέ, ο
π.χ. μεριμάσκο τσαλαηπέ σας καβά = θανατηφόρο χτύπημα ήταν αυτό, ζουραλό τσαλαηπέ μανγκέλ κατέ = γερό χτύπημα θέλει εδώ (τσαλαηπέ σ.α. βάρεμα, τραυμάτισμα).
χτυπημένος (μτχ.): τσαλαντό, -ί (σ.α. τραυματισμένος)
π.χ. (μτφ.) τσαλαντό α(ν)ντί γκογκί σι = χτυπημένος στο μυαλό είναι (δηλ. είναι βλάκας), τσαλαντό ασκέρι κερέλπες = τον χτυπημένο στρατιώτη παριστάνει (δηλ. προσποιείται)
Αντίθ. μπιτσαλαντό = αχτύπητος.
χτυπητός (επίθ.): τσαλαντικανό, -ί.
χτυπιέμαι (αμετβ. ρ.): τσαλαβάμαν και τσαλάντιαβ
π.χ. τσαλάντιλο κάι πι τσανκ = χτύπησε στο πόδι του, τσαλαντάπες κάι πο σσορό = χτύπησε στο κεφάλι του (τσαλάντιαβ σ.α. συγκρούομαι, τραυματίζομαι).
(βλ. και συγκρούομαι).
χτυπώ (μετβ. ρ.): τσαλαβάβ (σ.α. βαράω, τραυματίζω)
π.χ. τσαλαβάβ ο ουντάρ = χτυπώ την πόρτα, τσαλαντά λε κάι λεσκό μούι = τον χτύπησε στο πρόσωπο, τε να ασσουνέσα μαν ακανά, γκιβέ κα αβέλ κάι κα τσαλαβές κο σσορό κάι ντουβάρι = αν δε μ’ ακούσεις τώρα, θα ‘ρθει μέρα που θα χτυπάς το κεφάλι σου στον τοίχο.
χτυπώ (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): τσαλανταράβ (= βάζω να χτυπήσει, -ουν)
π.χ. κα τσαλανταράβ τουτ κάι μο ντατ = θα βάλω τον πατέρα μου να σε χτυπήσει.
χυλοπίτα: γιουφκάβα και χιλόπιτα, η
π.χ. νταά νι κιριλέ ε γιουφκάβε; = ακόμα δεν έβρασαν οι χυλόπιτες;, κι(ν)ντέμ χυλόπιτε = αγόρασα χυλόπιτες.
χυμένος (επίθ.): τσχορντό,-ί
(βλ. και ρημαγμένος, εξαντλημένος).
χυμός: παΐ, πάι (= νερό) και χιμό, ο
π.χ. πορτοκαλέσκο παΐ = πορτοκαλιού νερό (χυμός), λιμονέσκο παΐ = λεμονιού νερό (χυμός), σόσκο χιμό σι καβά; = τι λογής χυμός είναι αυτός;
χύνομαι (αμετβ. ρ.): τσχορντιάβ

(βλ. και ρημάζω (αμετβ.))
π.χ. τσχορντιλό ο σούτι = χύθηκε το γάλα.
χύνω (μετβ. ρ.): τσχοράβ
π.χ. κον τσχορντά τελέ ο παΐ; = ποιος έχυσε κάτω το νερό;
(βλ. και ρημάζω (μετβ.), εξαντλώ).
χύση: τσχοριπέ, ο
π.χ. ε παέσκο τσχοριπέ = η χύση του νερού.
χύσιμο: τσχοριπέ, ο (βλ. και χύση).
χώμα: ποςς, η
π.χ. σσουκιλί η ποςς, κάι νι ντελ μπρουσσούμ = ξεράθηκε το χώμα, που δεν βρέχει.
χωματένιος (επίθ.): ποσσαλό,-ί
π.χ. ποσσαλό ντρομ= χωματένιος δρόμος.
Αντίθ. μπαραλό = πέτρινος, πετρωτός.
χωματίζω (μετβ. ρ.): ποσσαράβ
π.χ. ποσσαράβ η χαρ = χωματίζω τον λάκκο.
χωματώδης: (βλ. χωματένιος).
χωνεύω (αμετβ. και μετβ. ρ.): χονεπσαράβ
π.χ. πφαρί σας η ζουμί ντα νασστί χονεπσαράβ = βαρύ ήταν το φαγητό και δεν μπορώ να χωνεψω, (μτφ.) σόσκε ιν χονεπσαρές μαν; σο κερντέμ τούκε; = γιατί δεν με χωνεύεις; τι σου έκανα;
χωνί: χονία και χουνία, η
π.χ. σικνί σι καγιά χονία = μικρό είναι αυτό το χωνί.
(υποκ.) χονιίσα, η.
χώνομαι (αμετβ. ρ.): χοσάβαβ
π.χ. νά χοσάο κάι-αβέλα, τε να αρακχές κι μπελάβα = μη χώνεσαι παντού, να μη βρεις τον μπελά σου.
χώνω (μετβ. ρ.): χοσαράβ και τεπίαβ.
χώρα (α): τχεμ και εκυμάτι, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
(βλ. και κράτος).
χώρα (β): μεμλεκέτι, ο.
χωράει (απρόσ. ρ.): λελ (κυριολ. παίρνει)
π.χ. λελ αβέρ μανγκινά ο τομαφίλι; = παίρνει (χωράει) άλλα εμπορεύματα το αυτοκίνητο;
χωραφάκι: ταρλαβίσα, η.
χωράφι: ταρλάβα, η
π.χ. τσαπάβα-κεράβ η ταρλάβα = τσαπίζω το χωράφι.
χώρια (α) (επίρρ.): αϊρΰκι και χόρια
π.χ. αϊρΰκι μπεσσάς = χώρια καθόμαστε, τσχου ε μελαλέ πατέ χόρια κατάρ ε τεμίζα = ρίξε (βάλε) τα λερωμένα ρούχα χώρια από τα καθαρά.
Συνών. άιρε(τ)τεν = χωριστά.
Αντίθ. μπαραμπέρι και μπεραμπέρι = μαζί.
χώρια (β): αηρΰ
π.χ. κα ικλάβ αηρΰ, νι μανγκάβ τε μπεσσάβ πασσά μο ντατ = θα βγω χώρια, δε θέλω να καθίσω κοντά στον πατέρα μου.
χωριάτης: γκαβουτνό, ο (σ.α. χωριάτικος)
π.χ. λιέ αμέν παλάλ ε γκαβουτνέ = μας έδιωξαν οι χωριάτες.
χωριάτικος(α) (επίθ.): γκαβουτνό,-ί
π.χ. γκαβουτνό μαρνό = χωριάτικο ψωμί (σ.α. χωριάτης).
χωριάτικος (β) (επίθ.): γκαβέσκο, -ι
π.χ. γκαβέσκο κιράλ = χωριάτικο τυρί.
χωριάτισσα: γκαβουτνί, η.
χωρίζω (αμετβ. ρ.): χορισάαβ και αηρΰλίαβ
π.χ. χορισάιλο κατάρ πι ρομνί = χώρισε από τη γυναίκα του.
χωρίζω (μετβ. ρ.): χορισαράβ και αηρίαβ
π.χ. χορισαράβ ε παρνέ κατάρ καλέ πατέ = χωρίζω τα άσπρα από τα μαύρα ρούχα (για πλύσιμο), άμα νι

αηρίαβας λεν, κα μουνταρέναςπες = άμα δεν τους χώριζα, θα σκοτώνονταν (αηρίαβ σ.α. ξεχωρίζω).
χωριό: γκαβ, ο
 π.χ. κατάρ σαό γκαβ σαν; = από ποιο χωριό είσαι;
χωριουδάκι: γκαβορό, ο.
χωρίς (πρόθ.): μπι
 π.χ. ατσχιλόμ μπι παρένγκο = έμεινα χωρίς λεφτά, μπι κιρνό νασστί κα κεράβας κχάντσικ = χωρίς εσένα δε θα μπορούσα να κάνω τίποτα.
 (βλ. και α στερητικό)**.**
χωρίς να: σαρνί
 π.χ. τσαλαντά λε σαρνί μανγκέλ = τον χτύπησε χωρίς να θέλει, σαρνί πουσσές μαν, νι κα κερές κχάντσικ = χωρίς να με ρωτήσεις, δεν θα κάνεις τίποτα.
χώρισμα (α): αηρμάκο, ο (σ.α. ξεχώρισμα).
χώρισμα (β): χορισαριπέ, ο.
χωρισμένος (μτχ.): χορισαρντό, -ί.
χωρισμός: αϊρουλούκο, ο και αηρΰλΰ̃κο, ο (χρησιμοποιείται μόνο για το χωρισμό συζύγων και τη διακοπή ερωτικών σχέσεων).
χωριστά (επίρρ.): άιρε(τ)τεν
 π.χ. άιρε(τ)τεν κα τχος λεν = χωριστά θα τα βάλεις.
 Συνών. αϊρΰ̃κι και χόρια = χώρια.
 Αντίθ. μπαραμπέρι και μπεραμπέρι = μαζί.
χώρος: τχαν, ο (σ.α. μέρος, τόπος, περιοχή, θέση, οικόπεδο)
 π.χ. πουτάρεν τχαν, τε νακχάβ = ανοίξτε χώρο να περάσω.
χωροφύλακας: (βλ. αστυνόμος).
χώσιμο: χοσαριπέ και τεπμέκο, ο.

Ψ

ψαγμένος (μτχ.): ροντό,-ί
Αντίθ. μπιροντό = άψαχτος.
ψάθα: ασΰρι, ο
π.χ.οπρά ασΰρι πασστιάσας εβελντέν = πάνω στη ψάθα κοιμόμασταν παλιά.
ψάθινος (επίθ.): ασΰρέσκο,-ι
π.χ. ασΰρέσκι καρέκλα = ψάθινη καρέκλα.
ψαλιδάκι: κατορί και μακαζίσα, η.
ψαλίδι: κατ και μακάζι, η
π.χ. τούτε σι η κατ; = σε σένα είναι το ψαλίδι;, τσχινάβ ο κοτόρ ε μακαζάσα = κόβω το ύφασμα με το ψαλίδι.
ψαλιδίζω (μετβ. ρ.): καταράβ και μακαζάσα-τσχινάβ (= με ψαλίδι κόβω)
π.χ. μακαζάσα-τσχινάβ ο λιλ = ψαλιδίζω το χαρτί.
ψαλίδισμα: μακαζάσα-τσχινιπέ, ο (= με ψαλίδι κόψιμο).
ψαλιδισμένος (μτχ.): μακαζάσα-τσχι(ν)ντό,-ί (= με ψαλίδι κομμένος).
ψαλιδωτός (επίθ.): μακαζλίο, -ίκα.
ψάξιμο: ροντιπέ, ο
(σ.α. έρευνα, αναζήτηση)
π.χ.καγιά μεσελάβα μανγκέλ ροντιπέ = αυτή η υπόθεση θέλει ψάξιμο.
ψαράκι: ματσχορό, ο.
ψάρεμα: ασταριπέ–ματσχένγκο, ο (= πιάσιμο ψαριών).
ψαρεύω (μετβ. ρ.): ματσχέ-ασταράβ (= ψάρια πιάνω)
π.χ. κα τζας κάι λεν τε ασταράς–ματσχέ = θα πάμε στο ποτάμι να ψαρέψουμε.
ψάρι: ματσχό, ο
π.χ. κι(ν)ντόμ ματσχέ = αγόρασα ψάρια, ματσχέ κχά(ν)ντεν κατέ α(ν)ντρέ = ψάρια μυρίζουν εδώ μέσα, (φράση) με νάι σομ σαρ τούτε πεκό ματσχό, σο πφενάβ κεράβ λε = εγώ δεν είμαι σαν εσένα ψημένο ψάρι, ό,τι λέω το κάνω, πεκό ματσχό σι, αβέρ πφενέλ μάνγκε, ντα αβέρ τούκε = ψημένο ψάρι είναι, άλλα λέει σε μένα κι άλλα σε σένα.
(Ως ψημένο ψάρι χαρακτηρίζεται ο άνθρωπος που δεν πραγματοποιεί αυτό που λέει ή που είναι διπρόσωπος, αλλοπρόσαλλος, ευμετάβολος. Η μεταφορική φράση πεκό ματσχό = ψημένο ψάρι προήλθε από το γεγονός ότι το ψάρι ψήνεται και από τις δύο πλευρές του).
ψαρίλα: ματσχένγκι-κοκία, η (= ψαριών μυρωδιά).
ψαρίσιος (επίθ.): ματσχέσκο,-ι
π.χ. ματσχέσκο κόκαλο = ψαρίσιο κόκαλο.
ψαρόνι: (βλ. μαυροπούλι).
ψαρόσουπα: ματσχένγκι-σούπα, η.
ψαχνό (το): μπικοκαλέσκο-μας, ο (= ακόκαλο κρέας).
ψάχνομαι (αμετβ.ρ.): ρόνταμαν και ροντιάβ
π.χ. σο μανγκές ακανά; ρόντεστουτ τσινγκαράκε; = τι θέλεις τώρα; ψάχνεσαι για φασαρία;
ψάχνω (μετβ.ρ.): ρόνταβ (βλ. και ερευνώ, αναζητώ)
π.χ. ρόνταβας τουτ κάι σάνας; = σ' έψαχνα πού ήσουν;, ρόντε κε πόσκορα = ψάξε τις τσέπες σου, ρόνταβ με νατάρα = ψάχνω τα κλειδιά μου, κας ρόντες; = ποιον ψάχνεις;
ψεγάδι: (βλ. ελάττωμα).
ψείρα: τζουβ, η
π.χ. τζανές σο σι καβά; μουλί τζουβ κερέλπες = ξέρεις τι είναι

αυτός; την ψόφια ψείρα παριστάνει, πφερντό τζουβά σι λεσκό σσορό = γεμάτο ψείρες είναι το κεφάλι του.
(υποκ.): τζουβορί, η.
ψειριάζω (αμετβ.ρ.): τζουβά-πφερντιάβ (= ψείρες γεμίζω αμετβ.).
ψειριάρης (επίθ.): τζουβαλό,-ί
π.χ. τζουβαλέα, μπισταρντάν κάι χάνας τουτ ε τζουβά; = ψειριάρη, ξέχασες που σε τρώγανε οι ψείρες;
ψειρίζω (μετβ.ρ.): τζουβά-ρόνταβ (= ψείρες ψάχνω).
ψεκάζω (μετβ.ρ.): πσεκασαράβ
ψέμα: χοχαηπέ, ο
π.χ. νά πακιά λε, χοχαηπέ πφενέλ = μην τον πιστεύεις, ψέμα λέει, πφερντά μαν γεκ σουρία χοχαημάτα = με γέμισε ένα σωρό ψέματα, τσαϊλιλόμ κατάρ κε χοχαημάτα = χόρτασα από τα ψέματά σου.
Αντίθ. τσατσιπέ = αλήθεια, η.
(υποκ.) χοχαηπορό, ο.
ψέματα (επίρρ.): μάσους και μάκσους
π.χ. μάκσους πφενέλ, νά τζα = ψέματα λέει, μην πηγαίνεις, κερντά πες νασφαλό μάσους για τε να τζαλ κάι μπουκί = έκανε τον άρρωστο στα ψέματα για να μην πάει στη δουλειά.
Αντίθ. έμντα, τσατσές = αλήθεια (επίρρ.), όντως, πράγματι.
ψες: (βλ. χθες).
ψεσινός: (βλ. χθεσινός).
ψευδής (επίθ.): χοχαμντό,-ί
π.χ. χοχαμντό αμπέρι α(ν)ταντά τούκε = ψευδή είδηση σου έφερε.
(σ.α. ψεύτικος, ψεύτης).
Αντίθ. μπιχοχαμντό = αψευδής, τσατσουκανό = αληθινός, πραγματικός.
ψεύδομαι (αμετβ.ρ.): χοχαβάβ
π.χ. σόσκε χοχαβές; = γιατί ψεύδεσαι; (χοχαβάβ σ.α. ξεγελώ)
(βλ. και ξεγελώ).
ψευδώνυμο: χοχαμντό-αλάβ (= ψεύτικο όνομα, σ.α. παρατσούκλι)
ψευταράκος: χοχαμντορό, ο, χοχαμντορί, η.
ψεύτης (α): χοχαμντό, ο
π.χ. χοχαμντό σαν, νι πακιάβ τουτ = ψεύτης είσαι, δεν σε πιστεύω.
(σ.α. ψεύτικος).
(βλ. και ψεύτικος).
ψεύτης (β): χοχαμτζίο, ο
π.χ. μπουτ χοχαμτζίο σαν! = πολύ ψεύτης είσαι!
ψευτοπαλικαριά: (βλ. νταηλίκι).
ψεύτρα (α): χοχαμντί, η.
ψεύτρα (β): χοχαμτζίκα, η
π.χ. χοχαμτζίκα σι κι ρομνί = ψεύτρα είναι η γυναίκα σου.
ψεύτικος (επίθ.): χοχαμντό,-ί
π.χ. χοχαμντό γκάλμπενο = ψεύτικος χρυσός.
Αντίθ. τσατσουκανό = αληθινός, πραγματικός.
(βλ. και ψεύτης).
ψηλά (επίρρ.): ουτσέστε
π.χ. μπουτ ουτσέστε ικλιλό = πολύ ψηλά ανέβηκε.
Αντίθ. χαρνέστε = χαμηλά.
ψηλομύτης (επίθ.):μπαρέ–νακχέσκο,-ι (κυριολ. μεγαλομύτης)
π.χ. μπαρέ-νακχέσκι σι καγιά, ιν ορμπισαρέλ αμένσα = ψηλομύτα είναι αυτή, δεν μιλάει μ’ εμάς.
Συνών. μπαρικανό = υπερήφανος, αλαζόνας, καυχησιάρης.
ψηλός (επίθ.): ουτσό,-ί
π.χ. ουτσό σαν, αμά γκογκί νάι τουτ = ψηλός είσαι, αλλά μυαλό δεν έχεις.
Αντίθ. χαρνό = κοντός, χαμηλός.
ψηλούτσικος (επίθ.): ουτσορό,-ί
Αντίθ. χαρνορό = κοντούτσικος, χαμηλούτσικος.
ψήλωμα: ουτσανταριπέ, ο
π.χ. ουτσανταριπέ μανγκέλ ο ντουβάρι = ψήλωμα θέλει ο τοίχος.
ψηλώνω (αμετβ. ρ.): ουτσιάβ

π.χ. ουτσιλό κο τσχαβό = ψήλωσε ο γιός σου.
Αντίθ. χαρνιάβ = κονταίνω (αμετβ.), χαμηλώνω (αμετβ.).
ψηλώνω (μετβ. ρ.): ουτσανταράβ
π.χ. κα ουτσανταράβ νταά ο ντουβάρι = θα ψηλώσω κι άλλο τον τοίχο.
Αντίθ. χαρναράβ = κονταίνω (μετβ.), χαμηλώνω (μετβ.).
ψημένος (μτχ. ως επίθ.): πεκό,-ί (σ.α. τηγανητός)
π.χ. πεκό μας = ψημένο κρέας, (μτφ.) πεκό σι κάι μπουκί = ψημένος είναι στη δουλειά.
Αντίθ. μπιμπεκό = άψητος.
ψήνομαι (αμετβ. ρ.): πεκιάβ
π.χ. σαστό μιλάι πεκιλόμ α(ν)ντέ ταρλάβε για τε ικαλάβ καλά πάρε = όλο το καλοκαίρι ψήθηκα μες στα χωράφια για να βγάλω αυτά τα χρήματα, νταά νι πεκιλέ ε ματσχέ; = ακόμα δεν ψήθηκαν τα ψάρια;
ψήνω (α) (μετβ. ρ.): πεκάβ (σ.α. τηγανίζω)
π.χ. μανγκές τε πεκάβ τουκέ εμπούκα μας; = θέλεις να σου ψήσω λίγο κρέας;
ψήνω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.): πεκλαράβ (βλ. τηγανίζω (β)).
ψήσιμο: πεκιπέ, ο (σ.α. τηγάνισμα).
ψητός: (βλ. ψημένος).
ψηφίζω (αμετβ. και μετβ. ρ.): ρέι-τσχαβ = (ψήφο ρίχνω).
ψήφος: ρέι, ο (πληθ. ρέιορα, ε σ.α. εκλογές).
ψιλά (επίρρ.): σανέστε
π.χ. σανέστε τσχιν ο μας = ψιλά κόψε το κρέας, σανέστε τσχιν η ντομάτα = ψιλά κόψε την ντομάτα.
Αντίθ. τφουλέστε = χοντρά.
ψιλά (χρήματα): οφακλούκο, ο και πσιλά, ε
π.χ. νάι μαν οφακλούκο α(ν)ντί μι πόσκι = δεν έχω ψιλά στην τσέπη μου.

ψιλοκόβω (μετβ. ρ.): σανέστε-τσχινάβ (= ψιλά κόβω)
π.χ. σανέστε-τσχινάβ η πουρούμ = ψιλοκόβω το κρεμμύδι.
ψιλοκομμένος (μτχ.): σανέστε-τσχι(ν)ντό,-ί (= ψιλά κομμένος)
Αντίθ. τφουλέστε – τσχι(ν)ντό = χοντροκομμένος.
ψιλός (επίθ.): σανό,-ί (σ.α. λεπτός)
π.χ. μπούτ σανό σι ο κοτόρ = πολύ ψιλό είναι το ύφασμα, σανό τχαβ = ψιλή κλωστή.
Αντίθ. τφουλό = χοντρός, παχύς.
ψιλούτσικος (επίθ.): σανορό,-ί
Αντίθ. τφουλορό = χοντρούτσικος.
ψιλόφλουδος (επίθ.): σανέ-κοζζάκο,-ι
Αντίθ. τφουλέ-κοζζάκο = χοντρόφλουδος.
ψίχα: μέζο, ο
π.χ. ο χουρντό νι χαλ η κόζζα ε μαρνέσκι, σάντε ο μέζο μανγκέλ = το παιδί δεν τρώει την κόρα του ψωμιού, μόνο την ψίχα θέλει.
(υποκ.) μεζορό, ο.
ψιχαλίζει (απρόσ. ρ.): τσιλεσστιρίορ
π.χ. τσιλεσστιρίορ, τζα κίντε ε σσέα αβράλ = ψιχαλίζει, πήγαινε να μαζέψεις τα ρούχα απ’ έξω.
ψιχάλισμα: τσιλεσστιρμέκο, ο.
ψίχουλο: προυσσσούκ, η
π.χ. νά κερ προυσσσουκά τελέ, ακανα σσουλαντόμ = μην κάνεις ψίχουλα κάτω, τώρα σκούπισα.
(υποκ.) προυσσσουκορί, η
ψοφίμι: (βλ. λέσι).
ψόφιος (επίθ.): μουλό,-ί (= πεθαμένος, νεκρός)
π.χ. μουλό σομ κατάρ ο τσχι(ν)ντιπέ = ψόφιος είμαι από την κούραση.
ψόφος: μεριπέ, ο (= θάνατος).
ψοφώ (αμετβ. ρ.): μεράβ (= πεθαίνω, σβήνω αμετβ., νεκρώνω αμετβ.)

π.χ. (μτφ.) μουλάμ ε σσιλέσταρ = ψοφήσαμε από το κρύο.
ψοφώ (μετβ. ρ.): μουνταράβ (= σκοτώνω, πεθαίνω μετβ., σβήνω μετβ., νεκρώνω μετβ., δολοφονώ, φονεύω, θανατώνω)
π.χ. μουνταρντάν αμέν ε μποκχάταρ αβγκιέ = μας ψόφησες από την πείνα σήμερα.
ψυγείο (α): πσιγίο, ο
π.χ. σόσι α(ν)ντό πσιγίο τε χαβ; = τι έχει στο ψυγείο να φάω;
ψυγείο (β): μπουζγκέρα, η (σ.α. παγωνιέρα)
ψυλλιάζομαι: (βλ. υποψιάζομαι).
ψύλλος: πισσόμ, η.
ψύξη: πσίκσι, η
π.χ. νι κερέλ σσουκάρ πσίκσι ο πσιγίο = δεν κάνει ωραία (καλή) ψύξη το ψυγείο.
ψυχαγωγία: κχελαηπέ, ο (σ.α. λίκνισμα, κούνημα).
ψυχαγωγούμαι (αμετβ. ρ.): κχελάβ (σ.α. χορεύω, παίζω αμετβ.).
ψυχαγωγώ (μετβ. ρ.): κχελανταράβ
(βλ. και παίζω μετβ.).
ψυχή: γκι, ο
π.χ. σίλε λατσχό γκι = έχει καλή ψυχή, νάι τουτ γκι, τρασσάς = δεν έχεις ψυχή, φοβάσαι, καλιλό μο γκι τούταρ = μαύρισε η ψυχή μου από σένα, ασαϊόμ σα με γκέσα αϊράτ = γέλασα με όλη μου την ψυχή απόψε, (μτφ.) πφαγκέ γκέσα κα τζαβ = με σπασμένη ψυχή θα πάω, πφαγκλάν μο γκι αγκαντάλ κάι ορμπισαρντάν μανγκέ = μου ‘σπασες (ράγισες) την ψυχή έτσι που μου μίλησες.
(γκι σ.α. κοιλιά, π.χ. μο γκι ντουκχάλ = η κοιλιά μου πονάει).
ψυχικός (επίθ.): γκέσκο,-ι
π.χ. γκέσκι ντουκ = ψυχικός πόνος.
ψυχοπαίδι: εβλατλούκο και εβλιατλούκο, ο.

ψυχοπονιά: γκέσκι-ντουκ, η (= ψυχής πόνος) (σ.α. κοιλόπονος, γκι = ψυχή, κοιλιά, γκέσκι = ψυχής, κοιλιάς, ντουκ = πόνος).
Αντίθ. μπιντουκχιπέ και μπιντουκχαηπέ = απονιά.
ψυχοπονιάρης: (βλ. ψυχόπονος).
ψυχόπονος (επίθ.): ντουκχανέ-γκέσκο,-ι (= πονόψυχος)
Αντίθ. μπιντουκχανό = άπονος και μπιντουκχανέ-γκέσκο = απονόψυχος, άπονος.*
ψυχοπονώ (μετβ.ρ.): γκέσα-ντουκχάβ (= με ψυχή πονώ).
ψυχούλα: γκιορό, ο
π.χ. σο σίρντελ κο γκιορό; πφεν μανγκέ τε λαβ τούκε = τι τραβάει η ψυχούλα σου; πες μου να σου πάρω, καλαρντάν μο γκιορό = μαύρισες την ψυχούλα μου.
ψύχρα: (βλ. αγιάζι).
ψυχρά (επίρρ.): σσουντρέστε
π.χ. ορμπισαρντάς μανγκέ σσουντρέστε = μου μίλησε ψυχρά.
Αντίθ. τατέστε = ζεστά.
ψυχραίνομαι (αμετβ. ρ.): σσουντριάβ
π.χ. (μτφ.) σσουντριλό αμαρό αμαλιπέ = ψυχράνθηκε η φιλία μας.
(βλ. και κρυώνω αμετβ.).
Συνών. παουσάαβ = παγώνω (αμετβ.).
Αντίθ. τατιάβ = ζεσταίνομαι.
ψυχραίνω (μετβ. ρ.): σσουντραράβ
π.χ. (μτφ.) σσουντραρντάς λες καλέ ορμπένσα κάι πφε(ν)ντάς λεσκέ = τον ψύχρανε μ’ αυτά τα λόγια που του είπε.
(βλ. και κρυώνω μετβ.)
Συνών. παουσαράβ = παγώνω μετβ.
Αντίθ. ταταράβ = ζεσταίνω.
ψυχραμένος (μτχ.): σσουντραρντό,-ί
Αντίθ. ταταρντό = ζεσταμένος.
ψύχρανση: σσουντραριπέ, ο

(βλ. και κρύωμα (πράγματος))
Αντίθ. ταταριπέ = ζέσταμα.
ψυχρόαιμος (επίθ.): σσουντρέ-ρατέσκο,-ι
Αντίθ. τατέ-ρατέσκο = ζεστόαιμος.
ψυχρός (επίθ.): σσουντρό,-ί
π.χ. σσουντρό μανούςς = ψυχρός άνθρωπος.
(βλ. και κρύος).
Αντίθ. τατό = ζεστός.
ψυχρότητα: σσουντριπέ, ο
(βλ. και κρυάδα).
ψυχρούτσικος: (βλ. κρυούτσικος).
ψωλαράς: μπαρέ-καρέσκο, ο.
ψωμάδικο: μαρνένγκο-ντικιάνο (= ψωμιών μαγαζί). και μαρνένγκο-ντουκιάνο, ο (= ψωμιών μαγαζί).
ψωμάκι: μαρνορό, ο
π.χ. τσχιν μανγκέ εμπούκα μαρνορό = κόψε μου λίγο ψωμάκι.
ψωμάς: μαρνοτζίο, ο
π.χ. νακχλό ο μαρνοτζίο κατάρ ντικιάνο; = πέρασε ο ψωμάς από το μαγαζί;
ψωμί: μαρνό, ο
π.χ. μαράμαν τε ικαλάβ μο μαρνό = αγωνίζομαι να βγάλω το ψωμί μου, (φράση ως συμβουλή για ζευγάρια) ε σσουκαριμάσα μαρνό νι χα(ν)ντόλ = με την ομορφιά ψωμί δεν τρώγεται (δηλ. δε φτάνει μόνο η ομορφιά για να ευτυχήσει ένα ζευγάρι. Χρειάζεται να έχουν προπάντων καλό χαρακτήρα).
ψωμιέρα: μαρνένγκο – ντολάπο, ο (= ψωμιών ντουλάπι)
π.χ. α(ν)ντέ μαρνένγκο – ντολάπο τχο ε μαρνέ = μες στην ψωμιέρα βάλε τα ψωμιά.
ψωμοτύρι: μαρνέσα-κιράλ, ο (= ψωμί με τυρί)
π.χ. μαρνέσα-κιράλ χαλάμ ντα νακχαντάμ ο γκιβέ = ψωμοτύρι φάγαμε και περάσαμε την ημέρα.
ψωνίζω: (βλ. αγοράζω).
ψώνισμα: (βλ. αγορά (εμπορεύματος)).
ψώρα: γκερ, η.
ψωριάρης (επίθ.): γκεραλό, -ί.

Ω

ωάριο: αρνό, ο (κυριολ. αβγό)
 π.χ. νι κερντιλέ νταά λακέ αρνέ, ο(ν)ντάν νασστί ασταρέλ χουρντό = δεν ωρίμασαν ακόμη τα ωάριά της, γι' αυτό δεν μπορεί να συλλάβει παιδί.
ωδίνες : μπιανιμάσκε – ντουκχά, ε
ώθηση: (βλ. σπρώξιμο).
ωθώ: (βλ. σπρώχνω).
ωμοάρθρωση: πλέτσκα, η
ώμος: πφικό, ο
 π.χ. μορ με πφικέ = τρίψε τους ώμους μου.
 (υποκ.) πφικορό, ο.
ωμός (άκλ. επίθ.): ιβά(ν)ντ και ιβά(ν)τ
 π.χ. ιβά(ν)ντ σι ο μας = ωμό είναι το κρέας.
 Αντίθ. πεκό = ψημένος, τηγανητός.
ωμότητα: ιβα(ν)ντιπέ, ο
 π.χ. ε μασέσκο ιβα(ν)ντιπέ = η ωμότητα του κρέατος.
ώρα: σαάτο, ο (σ.α. ρολόι)
 π.χ. καζόμ σι ο σαάτο; = πόση είναι η ώρα;, α(ν)ντέ οπάςς σαάτο κα ιρισάαβ = σε μισή ώρα θα γυρίσω.
 (βλ. και ρολόι).
ωραία (επίρρ.): σσουκάρ
 π.χ. μπουτ σσουκάρ νακχαντόμ κάι μπιάβ = πολύ ωραία πέρασα στο γάμο.
 (βλ. και όμορφα, όμορφος, ωραίος).
 Αντίθ. μπέτι = άσχημα, άσχημος.
ωραίος (ακλ. επιθ.): σσουκάρ
 π.χ. σσουκάρ κχελιπέ κερντιλό = ωραίο παιχνίδι έγινε, σσουκάρ σι λεσκό κχερ = ωραίο είναι το σπίτι του, μπουτ σσουκάρ σι κε γιακχά = πολύ ωραία είναι τα μάτια σου, (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «κολά μπροσσά» = «εκείνα τα χρόνια») κάι γκελέ κολά μπροσσά βας-βαστέσταρ κάι πφιράσας, κάι γκελέ κολά σσουκάρ τχανά, ε λουλουγκιαλέ, κάι ντικχάσας, αβιλέ ντα γκελέταρ μπι τε πουτσέν αμέ(ν)νταρ = πού πήγαν εκείνα τα χρόνια χέρι με χέρι που περπατούσαμε, πού πήγαν εκείνα τα ωραία μέρη, τα λουλουδάτα, που κοιτούσαμε, ήρθαν και φύγανε χωρίς να μας ρωτήσουν.
 (βλ. και όμορφος, όμορφα, ωραία).
 Αντίθ. μπέτι = άσχημος, άσχημα.
ωραιότητα: σσουκαριπέ, ο
 Αντίθ. μπετιπέ = ασχήμια.
ωριμάζω (αμετβ. ρ.): κερντιάβ
 π.χ. ε πφαμπαϊά ιν κερντιλέ νταά, μπικερντέ σι = τα μήλα δεν ωρίμασαν ακόμα, άγουρα είναι.
 (βλ. και γίνομαι, φτιάχνομαι).
ωρίμανση: κερντιπέ, ο (κυριολ. γίνωμα) (από το ρήμα κερντιάβ = γίνομαι, φτιάχνομαι, αμετβ. ωριμάζω).
ώριμος (επίθ.): κερντό,-ί
 (βλ. και γινωμένος, φτιαγμένος).
 Αντίθ. μπικερντό = αγίνωτος, άγουρος.
ωρίτσα: σαατίσι, ο (σ.α. ρολογάκι)
 π.χ. α(ν)ντέ γεκ σαατίσι κ' αβέλ = σε μια ωρίτσα θα 'ρθεί.
ωρολογάς: σαα(τ)τσίο, ο
 π.χ. ινγκάρ ο σαάτο κάι σαα(τ)τσίο, τε κερέλ λε = πάνε το ρολόι στον ωρολογά, να το φτιάξει.
ωσότου (σύνδ.): πόσστα
 π.χ. πόσστα τε αβές του, με κα τζάβταρ = ωσότου να έρθεις εσύ, εγώ θα φύγω.
Συνών. τζι = μέχρι.
ώσπου: (βλ. μέχρι).
ώστε (σύνδ.): ντεμέκ (κυριολ. δηλαδή)

π.χ. ντεμέκ κ' αβέλ βο ντά; = ώστε θα 'ρθει κι αυτός;
ωτακουστώ: (βλ. κρυφακούω).
ωφέλεια: φαϊντάβα, η
π.χ. σόσταρ τε τσχι(ν)ντιάβ τζάμπα, άμα νάι μαν καϊέκ φαϊντάβα; = γιατί να κουραστώ άδικα, αν δεν έχω καμία ωφέλεια; (βλ. και όφελος).
ωφέλημα: (βλ. ωφέλεια, όφελος).
ωφέλιμος (επίθ.): φαϊνταλίο, -ούκα και φαϊνταβάκο,-ι
π.χ. φαϊνταλίο σσέι σι καβά = ωφέλιμο πράγμα είναι αυτό.
Συνών. λαζΰμι = χρήσιμος.
Αντίθ. ζαραλίο = ζημιογόνος, ζημιωμένος, φαϊντασίζι = ανώφελος, ανώφελα.
ωφελιμότητα: φαϊνταλούκο, ο.
ωφελούμαι (αμετβ.ρ.): φαϊντάβα-κερντόλ-μάνγκε (= ωφέλεια γίνεται για μένα) και φαϊντάβα-αβέλ-μάνγκε (= ωφέλεια έρχεται για μένα)
π.χ. νι αβέλ μανγκέ φαϊντάβα κχάνικάσταρ = δεν ωφελούμαι από κανέναν.
Αντίθ. ζαράρι-κερντόλ-μάνγκε και ζαράρ –αβέλ-μάνγκε = ζημιώνομαι.
ωφελώ (μετβ.ρ): φαϊντάβα-κεράβ (= ωφέλεια κάνω)
π.χ. νι κερντέ μανγκέ φαϊντάβα καλά ιλάτσορα = δεν με ωφέλησαν αυτά τα φάρμακα.
Συνών. γιαρντούμο-κεράβ = βοηθώ.
Αντίθ. ζαράρι-κεράβ = ζημιώνω, βλάπτω.
ωώδης (επίθ.): αρνέσκο, -ι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στον πρόλογο ανέφερα ότι ένα σωστό λεξικό της Ρομανί γλώσσας δεν μπορεί να γραφεί από μη Τσιγγάνο, όταν αυτός δεν μιλά πολύ καλά τη γλώσσα και τον ισχυρισμό μου αυτόν τον στήριξα στο γεγονός ότι έχω επισημάνει σωρεία λαθών σε λεξικά που έχουν κυκλοφορήσει. Παραθέτω μερικά από αυτά –γιατί σκοπός μου δεν είναι η καταγραφή των ερμηνευτικών και ετυμολογικών λαθών-, για να επιστήσω την προσοχή των χρηστών των λεξικών αυτών που έχουν κυκλοφορήσει, ιδίως τα τελευταία χρόνια.

1. αγορά = κινιπέ και όχι κι(ν)ντιπέ. (Πρόκειται για την αγορά με την έννοια του αγοράσματος).
2. ακοίταχτος = μπιντικχλό και όχι νιντικλί(ν)ντιλο, το οποίο σημαίνει «δεν κοιτάχτηκε».
3. αλυσίδα = σιντζίρι και όχι κοράκο που σημαίνει «λαιμού» (κορ = λαιμός).
4. βαριέμαι = υσσενίαβ και όχι πφαριάβ που σημαίνει βαραίνω (αμετβ.) και μτφ. σκάζω (αμετβ.), (πφαρό = βαρύς).
5. δάχτυλο (ποδιού) = νάι, που χρησιμοποιείται για όλα τα δάχτυλα, χεριών και ποδιών, και όχι «πουρνό», που σημαίνει το τμήμα του ποδιού κάτω από τον αστράγαλο.
6. δουλεύω μετβ. = μπουκιαράβ (σ.α. επεξεργάζομαι, κατεργάζομαι) και όχι μπουκί-κεράβ (= δουλειά κάνω) που είναι αμετάβατο.
7. εκνευρίζομαι = χολί-σίρνταβ (= θυμό τραβώ). Πρόκειται για ετυμολογικό λάθος. Το δεύτερο συνθετικό δεν προέρχεται από το ρήμα νταβ = δίνω.
8. ελληνόπουλο = ντασικανό-χουρντό (= ελληνικό παιδί) και όχι ντασικανορό, που είναι υποκοριστικό του επιθέτου ντασικανό = ελληνικός. Ντασικανορό κυριολεκτικά σημαίνει ελληνούτσικος. Όμοια συμβαίνει σε πολλά επίθετα, π.χ. νανγκό = γυμνός, νανγκορό = γυμνούτσικος, μπαρό = μεγάλος, μπαρορό = μεγαλούτσικος.
9. εξαντλημένος = τσχορντό, που σημαίνει ακόμη ρημαγμένος, χυμένος, διαλυμένος. Πρόκειται για ετυμολογικό λάθος. Η λέξη τσχορντό προέρχεται από το ρήμα τσχοράβ = εξαντλώ, χύνω, ρημάζω (μετβ.), διαλύω και το οποίο δεν έχει καμία εννοιολογική σχέση με το ρήμα κλέβω = τσοράβ, που δεν προφέρεται με παχύ τσ, όπως συμβαίνει με το ρήμα τσχοράβ.
10. εξαπατημένος = χοχαντό ή χοχανταρντό, που σημαίνουν ακόμη γελασμένος,πλανεμένος, ξεγελασμένος, και όχι πρασα(ν)ντό που σημαίνει χλευασμένος.
11. ζάλη = ζαλιπέ και όχι ζαλισαριπέ, που σημαίνει ζάλισμα.
12. θερμόμετρο = θερμόμετρο και όχι κχαγκάκι, που σημαίνει «μασχάλης» (κχακ = μασχάλη).
13. καπέλο = καπέλα και όχι σσερέσκι, που σημαίνει κεφαλιού (σσορό = κεφάλι), (σσερέσκι-ντουκ = κεφαλιού πόνος, κεφαλόπονος). Το γεγονός ότι σσερέσκι δε σημαίνει καπέλο, δε μπορεί να έχει ετυμολογική σχέση με τη λέξη σάρα = αντίσκηνο.

14. καταπίνω = νακχαβάβ που σημαίνει κυριολεκτικά περνώ (μετβ.) και δεν έχει καμία ετυμολογική σχέση με τη λέξη «νακ» = μύτη. Το ότι τα πουλιά καταπίνουν από τη μύτη δεν άγει στο συμπέρασμα ότι το ρήμα νακχαβάβ προέρχεται από τη λέξη νακ = μύτη.
15. κόψιμο = τσχινιπέ από το ρήμα τσχινάβ = κόβω και όχι τσχι(ν)ντιπέ, που σημαίνει κούραση και που προέρχεται από τη λέξη τσχι(ν)ντιάβ = κόβομαι, κουράζομαι.
16. κρεμιέμαι = ου(μ)μπλαβάμαν και όχι ουμπλαντόμαν, που σημαίνει κρεμάστηκα.
17. λιποθυμισμένος = μπαηλμούσσι και όχι πελό, που σημαίνει έπεσε.
18. ξύπνιος = τζουνγκαντό και ουσστι(ν)ντό (ουσστι(ν)ντό κυριολεκτικά σημαίνει σηκωμένος, και όχι όρθιος, ουσστάβ = σηκώνομαι)˙ (όρθιος = οπρι(ν)ντό ή ντίκι).
19. Στο λήμμα όπλο = τσχουνταλί δίνεται λανθασμένη ετυμολογία. Η λέξη δεν προέρχεται από το ρήμα τσχινάβ = κόβω, αλλά από το ρήμα τσχαβ = ρίχνω. Τσχουνταλί κατά λέξη σημαίνει ριχτήρας. (τσχουηπέ ή τσχουντιπέ = ρίξιμο).
20. Η λέξη παραλίγο ερμηνεύεται με τη λέξη εμπουκίσα, μπουκίσα, που σημαίνει «λιγάκι». Είναι υποκοριστικό της λέξης εμπούκα = λίγο (για την απόδοση της λέξης παραλίγο χρησιμοποιούνται κατάλληλες περιφράσεις).
21. πηγαίνω = τζαβ. Λανθασμένη είναι η ερμηνεία τζαλ. Η λέξη τζαλ, που «απαντάται σε μερικά τσιγγάνικα τραγούδια», είναι το τρίτο πρόσωπο του τζαβ. Δεν είναι μετατροπή του β σε λ «για λόγους ευφωνίας».
22. ρολόι = σαάτο (σ.α. ώρα). Έτσι λέγεται το ρολόι στην οδό Αδριανουπόλεως (οικισμός Τσιγγάνων) της Κομοτηνής και όχι γιουναφκαλό.
23. σκουπίζομαι = κοσάμαν και όχι σσουλαράμαν.
24. σκουπισμένος = σσουλαντό (με σκούπα) και όχι σσουλαρντό.
25. στάζω (αμετβ.) = τχάβνταβ δε χρησιμοποιείται μόνο για νερό αλλά για κάθε υγρό. Το ρήμα είναι μόνο αμετάβατο. Ως μεταβατικό στάζω (σταλάζω) χρησιμοποιείται το ρήμα τχαβνταράβ.
26. σωστός = ντένκι (σ.α. σωστά) και όχι τσατσέ (ή τσατσές), που είναι επίρρημα και σημαίνει αλήθεια, πράγματι όντος, π.χ. εκ ντένκι μπουκί νασστί κερές = μια σωστή δουλειά δεν μπορείς να κάνεις.
27. φερετζές = φερετζάβα και όχι καλαρντί, που σημαίνει μαυρισμένη.
28. φτύσιμο = τσχουνγκαριπέ και όχι τσχουνγκάρ που σημαίνει σάλιο, τσχουνγκάρνταβ ή τσχουνγκαράβ = φτύνω, π.χ. σσουκιλό μο τσχουνγκάρ = στέγνωσε το σάλιο μου.